

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Mgr. Jiří Jirsa, MEPP

Uživatelská práva v informační společnosti
The Users' Rights in the Information Society

Disertační práce

Školitel: Prof. JUDr. Jan Kříž, dr. iur. h. c., CSc.
Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva
soutěžního

31. března 2012

Prohlašuji, že jsem předkládanou disertační práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 31. března 2012

.....

Mgr. Jiří Jirsa, MEPP

Poděkování

Chtěl bych touto cestou vyjádřit svůj vděk za podporu, za rady a za vedení této disertační práce školiteli prof. JUDr. Janu Křížovi, dr. iur. h. c., CSc. Neméně velké poděkování bych rád směřoval i JUDr. Ireně Holcové za veškeré cenné připomínky, za její ochotu a za náměty k rozšíření práce. Zároveň děkuji rodině, přátelům, nadřízeným a kolegům za trpělivost a všeobecnou podporu při psaní mé disertační práce. V neposlední řadě zvláštní dík náleží za velké pochopení a veškerou pomoc s korekturami mé matce Jaroslavě a mé manželce Lence.

Obsah

Obsah.....	1
Zkratky	4
A. Úvod	9
1. Expanze autorského práva	11
2. Fragmentace úpravy omezení autorských práv	14
3. Limity omezení autorských práv v autorském právu	15
4. Flexibilita omezení autorských práv v autorském právu	17
5. Opodstatnění omezení autorských práv.....	18
6. Koexistence omezení autorských práv a výlučných práv autora.....	20
7. Dopady expanze autorského práva	21
8. Uživatelská práva v odborné literatuře	23
9. Omezení autorských práv v kontextu smluvním	24
10. Aktuálnost zvoleného tématu.....	26
11. Důvod zvoleného tématu.....	28
12. Struktura práce	29
B. Obecná část.....	31
1. Přeměny autorského práva na přelomu tisíciletí.....	31
2. Rovnováha zájmů v autorském právu	36
a) Vnitřní limity autorského práva.....	39
i) Vnitřní limit – předmět ochrany.....	40
ii) Splnění formalit.....	42
iii) Omezená doba trvání autorských práv	42
iv) Omezený rozsah výlučných práv.....	44
b) Vnější limity autorského práva	46
i) Ústavní právo a ochrana lidských práv a základních svobod ..	46
ii) Právo hospodářské soutěže.....	47
iii) Spotřebitelské právo	48
iv) Obecné zásady civilního práva.....	50
v) Cenzura.....	50
vi) Telekomunikační a mediální předpisy.....	51
3. Nehomogenní chápání uživatele v autorském právu.....	52
a) Klasifikace koncových uživatelů.....	57
b) Oprávněný uživatel versus oprávněný nabyvatel	60
c) Hnutí za uživatelská práva	63
5. Informační společnost.....	68
a) Web 2,0	74
b) Obsah vytvářený uživateli	78
6. Omezení autorských práv.....	80
a) Názvosloví	80
b) Dělení omezení autorských práv.....	82
c) Pojetí omezení autorských práv v kontinentálním a copyrightovém systému.....	85
d) Osobnostní práva a omezení autorských práv	86

7. Historický exkurz – evoluce omezení autorských práv	88
8. Ekonomické aspekty omezení autorských práv	105
9. Lidská práva a základní svobody.....	108
C. Hlavní část.....	120
1. Třístupňový test	120
a) Třístupňový test v mezinárodních smlouvách	121
c) Třístupňový test v předpisech EU	124
c) Výklad třístupňového testu.....	128
e) Případ WT/DS160/R v rozhodnutí panelu WTO.....	136
f) Třístupňový test v českém autorském zákoně.....	138
g) Alternativní interpretace třístupňového testu.....	139
2. Omezení autorských práv v mezinárodních smlouvách	142
a) Bernská úmluva	144
b) Všeobecná úmluva o autorském právu	168
c) TRIPS.....	170
d) WCT.....	173
e) Práva související s právem autorským.....	175
3. Omezení autorských práv v předpisech EU	180
a) Směrnice o právní ochraně počítačových programů	183
b) Směrnice o právu na pronájem a půjčování	196
c) Směrnice o právní ochraně databází	202
d) Směrnice o informační společnosti (IS).....	215
4. Omezení autorských práv v autorském zákoně č.121/2000 Sb....	268
D. Další vývoj omezení autorských práv	313
1. Další vývoj omezení autorských práv na mezinárodní úrovni.....	313
a) Návrh omezení autorských práv ve prospěch osob se zrakovým postižením	315
b) Dohoda ACTA	322
c) Návrh omezení autorských práv ve prospěch knihoven a archivů	325
d) Návrh mezinárodní smlouvy o ochraně uměleckých výkonů v audiovizí	331
e) Soft law přístup.....	332
i) Tuniský modelový autorský zákon pro rozvojové státy	333
f) Závěr	335
2. Další vývoj omezení autorských práv na komunitární úrovni	336
a) Návrh směrnice o některých povolených způsobech užití osiřelých děl	337
b) Návrh evropského kodexu autorského práva.....	340
c) Závěr.....	343
3. Další vývoj omezení autorských práv v AZ.....	345
a) Novela AZ.....	345
4. Exkurz: Flexibilita a otevřené normy u omezení autorských práv....	349
a) Koncept fair use v USA	350
b) Koncept fair use v Izraeli	353
E. Závěrečná část.....	356

1. Expanze omezení autorských práv a uživatelská práva (jako jedna z alternativ pro rovnováhu zájmů v systému autorského práva).....	356
a) Vertikální expanze omezení autorských práv	358
b) Úvaha o úpravě uživatelských práv de lege ferenda.....	360
c) Uživatelská práva jako subjektivní práva	368
d) Varianty expanze omezení autorských práv a uživatelských práv	369
e) Uživatelské povinnosti	378
F. Bibliografie.....	381
1. Monografie a příspěvky ve sbornících.....	381
2. Články a kvalifikační práce	388
3. Přednášky	395
4. Mezinárodní, komunitární a národní právní předpisy, úřední dokumenty.....	397
5. Rozhodnutí soudů a panelů WTO.....	414
6. Studie, poziční dokumenty	420
7. Internetové stránky a dokumenty	425
G. Shrnutí	430
H. Summary	438
I. Seznam klíčových slov	446
J. Keywords	446

Zkratky

- dohoda ACTA – Obchodní dohoda proti padělatelství, KOM(2011) 380, 1. 10. 2011
- apod. – a podobně
- atd. – a tak dále
- AZ – autorský zákon, zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- BEUC – European Consumers' Organisation – evropské sdružení organizací spotřebitelů
- BIRPI – Bureaux Internationaux Réunis pour la Protection de la Propriété Intellectuelle – Mezinárodní spojené úřady pro ochranu duševního vlastnictví
- Bruselská úmluva – Bruselská úmluva o šíření programů prostřednictvím satelitů, 21. 5. 1974
- cit. – citováno
- CUP – Cambridge University Press
- č. – číslo
- čl. – článek
- ČR – Česká republika
- ed. – editor
- EIPR – European Intellectual Property Review
- EK – Evropská komise
- EP – Evropský parlament
- ES – Evropská společenství
- et al. – et alii – a jiní
- ESLP – Evropský soud pro lidská práva
- EU – Evropská unie
- EULA – End-User License Agreement

- EÚLP – Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění Protokolů č. 11 a 14, s Protokoly č. 1, 4, 6, 7, 12 a 13; 4. 11. 1950
- G-7 – Group of Seven – Skupina sedmi nejvyspělejších ekonomik světa
- GRUR – Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht
- HADOPI – Haute Autorité pour la diffusion des œuvres et la protection des droits sur internet – Vysoký úřad pro šíření děl a ochranu práv na internetu
- HUP – Harvard University Press
- ibid. – ibidem – tamtéž
- IFLA – International Federation of Library Associations and Institutions – Mezinárodní federace knihovnických asociací a knihovních institucí
- IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law
- int. – international – mezinárodní
- IS – směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti
- IT – informační technologie
- IVIR – Institute for Information Law, University of Amsterdam
- kap. – kapitola
- LZPS – Listina základních práv a svobod, usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů
- n. – number – číslo vydání
- dohoda NAFTA – Severoamerické úmluvy o volném obchodu, 1. 1. 1994
- Max Planck Institut – Max Planck Institut für Immaterialgüter- und Wettbewerbsrecht - Max Planck Institut pro duševní a soutěžní právo
- MK ČR – Ministerstvo kultury České republiky
- např. – na příklad
- násl. – následující
- P2P – peer-to-peer

- p. m. a. – post mortem auctoris – po smrti autora
- pozn. – poznámka
- prof. – profesor
- příp. – případně
- ObchZ – Obchodní zákoník, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- omezení autorských práv – výjimky a omezení autorských práv
- OSN – Organizace spojených národů
- OUP – Oxford University Press
- OZ – Občanský zákoník, zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- resp. – respektive
- RIDA – Revue Internationale du Droit d’Auteur
- RÚB – Revidovaná úmluva bernská, Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, doplněné v Paříži dne 4. května 1896, revidované v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněné v Bernu dne 20. března 1914 a revidované v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971, vyhlášená vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 133/1980 Sb. ze dne 8. července 1980 a změněná vyhláškou č. 19/1985 Sb.
- s. – strana
- Sb. – Sbírka zákonů
- Sb.m.s. – Sbírka mezinárodních smluv
- SCCR – Standing Committee on Copyright and Related Rights – Stálý výbor pro autorská práva a práva související s právem autorským
- SDEU – Soudní dvůr EU
- SEU – Smlouva o Evropské unii, konsolidované znění Smlouvy o Evropské Unii, 30. 3. 2010
- SFEU – Smlouva o fungování Evropské unie, konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské Unie, 30. 3. 2010

- směrnice o právu na pronájem a půjčování – směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem (kodifikované znění)
- tj. – také jinak
- tzv. – tak zvaný
- dohoda TRIPS – Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí ČR č. 191/1995 Sb., jako příloha 1C k Dohodě o zřízení Světové obchodní organizace (WTO) ze dne 15. dubna 1994
- UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu
- ÚPOZP – Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, 13. 12. 2006, 10/2010 Sb.m.s.
- USA – Spojené státy americké
- VB – Velká Británie
- vol. – volume – ročník
- VŠ – vysoká škola
- VŠZ – vysokoškolský zákon, zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů (zejména novelizace zákonem č. 552/2005 Sb.)
- VÚAP – Všeobecná úmluva o autorském právu ze dne 6. září 1952, revidovaná v Paříži dne 24. července 1971, vyhlášená vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 134/1980 Sb. ze dne 8. července 1980
- vyd. – vydání
- WCT – WIPO Copyright Treaty, Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském ze dne 20. prosince 1996, 33/2002 Sb.m.s.
- WIPO – Světová organizace duševního vlastnictví
- WPPT – WIPO Performances and Phonograms Treaty, Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech ze dne 20. prosince 1996, 48/2002 Sb.m.s.
- Z. z. – Zbierka zákonov

- Ženevská úmluva – Úmluva o ochraně výrobců zvukových záznamů proti nedovolenému rozmnožování jejich zvukových záznamů ze dne 29. října 1971, vyhlášená vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 32/1985 Sb. ze dne 18. února 1985.

A. Úvod

Autorské právo¹ prochází obdobím velkých změn a výzev. Oproti minulosti, kdy řešilo zejména právní vztahy vznikající ve vydavatelském a zábavním průmyslu a značnou část soukromého užití autorských děl jednotlivci ponechávalo mimo svůj přímý dosah, se nyní více dostalo do zájmu široké veřejnosti. Na přelomu tisíciletí se autorské právo stalo součástí každodenní praxe řady lidí. Běžný uživatel počítače a internetu „odklikne“ a je vázán velkým množstvím licenčních ujednání. Autorské právo je součástí běžných rozhovorů, plní první stránky novin a média široce referují o soudních rozhodnutích z této oblasti.²

Přes tento trend jsou uživatelé autorských děl (a veřejnost)³ v autorském právu akcentováni jen jako pasivní adresáti, příp. jako náhodný vedlejší produkt autorského práva.⁴ Na roli uživatelů v uspořádání autorského práva nebyl historicky kladen takový důraz i ze strany doktríny (i když existují i výjimky, mezi které patří i česká škola v čele s K. Hermannem-Otavským, J. Löwenbachem, prof. K. Knapem a jejich následovníky, která vždy kladla důraz na podstatu, povahu a funkci autorského práva v souvislosti s exploatací autorských děl ve vztahu k veřejnosti, realizaci veřejně prospěšných cílů a zajišťování společenské hodnoty uplatňování děl – viz tzv. ideální zájmy autora),⁵ ale tento stav se mění a v odborné autorskoprávní literatuře dochází k určité renesanci

¹ Tato práce zachycuje převážně stav k 1. 1. 2012, avšak významné změny, zejména v souvislosti s judikaturou SDEU, byly doplněny až k datu 31. 3. 2012.

² HILTY, R. Copyright in a Digital Dilemma. *Max Planck Research*, 2003, n. 3, s. 49. [online]. [cit. 2011-08-06]. Dostupné z http://www.mpg.de/1024717/W004_Culture-Society_048_053.pdf

³ Práce preferuje pojem uživatelů před pojmem veřejnosti, jelikož ta je amorfnější a všeobsažnější (tj. z určitého pohledu zájmy veřejnosti zahrnují i zájmy autorů). Oproti tradiční české odborné literatuře je pojem uživatelé v souladu s vlivem cizojazyčné literatury (srov. anglický pojem user) a digitálního prostředí (např. uživatelé osobních počítačů, internetu) chápán jako jednak obecnější termín (obsahující uživatele i konzumenty autorských děl) a rovněž jako termín zaměřený zejména (nikoliv výhradně) na koncové uživatele (spotřebitele, osoby užívající díla na základě EULAs – licenčních dohod s koncovými uživateli či na základě omezení autorských práv).

⁴ SCHOVSBO, J. Integrating Consumer Rights into Copyright Law: From a European Perspective. *Journal of Consumer Policy*, 2008, vol. 31, n. 4, s. 395.

⁵ KNAP, K. *Autorské právo*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1960. s. 303. cnb000729866. s. 17. KŘÍŽ, J. *Ochrana autorských práv v informační společnosti*. 1. vyd. Praha: Linde, 1999. 252 s. ISBN: 80-7201-190-1. s. 61 – 62. ŠVESTKA, J. et al. *Občanské právo hmotné* 3. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 308 s. ISBN 978-80-7357-466-6. s. 230.

zájmu o postavení uživatelů. Tomu napomáhá i postupné výslovné etablování principu rovnováhy práv a zájmů autorů a uživatelů v rámci mezinárodních a komunitárních předpisů (viz podrobněji v samostatné části). I tato práce ve světle zmíněných trendů a tradice hodlá přispět k bližšímu poznání úlohy uživatelů v současném systému autorského práva.

Uživatelé v rámci autorskoprávní oblasti jsou přímo dotčeni, kromě případů licencovaných užití,⁶ které budou zmiňovány pouze okrajově, zejména tzv. mimosmluvními instituty užití autorských děl, což jsou zákonem upravená jednání, při kterých uživatel nepotřebuje pro užití autorského díla souhlas jeho autora. Mezi mimosmluvní instituty užití autorských děl patří kromě volných děl (tj. děl, u kterých již uplynula doba trvání majetkových práv) jednotlivé výjimky a omezení autorských práv (dále jen omezení autorských práv).⁷ Omezení autorských práv tak tvoří vůči uživatelům (a široké veřejnosti) určitou výkladní skříň, či rozhraní, celého systému autorského práva a budou hlavním předmětem této práce.

Jelikož se v rámci akademického diskursu objevily v souvislosti s teoretickým pojetím jednotlivých omezení autorských práv úvahy *de lege ferenda* i o rozpracování konceptu tzv. uživatelských práv (tj. uživatelských práv mimosmluvních, vyplývajících ze zákona),⁸ má tato práce jako sekundární cíl

---

⁶ Objektivní práva autorů vyplývají z AZ (potažmo z mezinárodních a komunitárních předpisů), kde jsou zakotvena jako výlučná práva osobnostní (ustanovení § 11 AZ) a výlučná práva majetková (ustanovení § 12 a násl. AZ). Tyto dvě kategorie práv jsou realizovány jako subjektivní práva autorská v rámci užití děl. Osoba odlišná od autora může dílo užit dle ustanovení § 12 odst. 1 AZ pouze v rámci smluvního oprávnění (licence, ustanovení § 46 a násl. AZ) či v případech stanovených AZ (tj. mimosmluvní užití, zejména ustanovení § 29 a násl. AZ). V rámci licenčních smluv jsou pak případně upraveny i uživatelská práva smluvní (tj. vyplývající výhradně ze smlouvy, s účinky *inter partes*), např. možnost vyššího počtu záložních rozmnoženin počítačového programu než dovoluje zákon (v těch státech, kde je výslovně stanovena pouze jediná záložní rozmnoženina v takovýchto případech).

⁷ Užívaná terminologie, její sémantické rozlišení, včetně teoretických problémů, bude popsána v samostatné části. Zvolení pojmu omezení autorských práv je dáno jednak jeho větší obecností (stejně používá např. VON LEWINSKI, S. *International Copyright Law and Policy*. 1. vyd. New York: OUP, 2008. 480 s. ISBN 978-0199207206. s. 152 - 153), tak historickými důvody, kdy právní úprava v AZ před novelou zákonem č. 216/2006 Sb. používala pojem omezení autorských práv. Současný AZ po vzoru poslední komunitární úpravy přešel na označení výjimky a omezení autorských práv, ale obecně ve světě můžeme nalézt i jiné varianty pojmů (více např. STERLING, A. *World Copyright Law*. 3. vyd. Londýn: Sweet & Maxwell, 2008. 1678 s. ISBN 978-1847032805. s. 518 - 519).

⁸ V určitém ohledu je možné i konstatovat, že uživatelská práva mimosmluvní jsou již inherentně v autorskoprávních předpisech obsažena a vznikají na základě uplatnění jednotlivých omezení práv autora.

zpracování této polemiky, aby škála různých postojů k omezením autorských práv byla co nejširším způsobem zastoupena. U jednotlivých autorů se pojetí uživatelských práv liší od pouhého lingvistického pojmenování omezení autorských práv až po úvahy o skutečných subjektivních právech uživatelů. Jak napovídá název této práce, bude i v jejím závěru vzhledem k budoucímu vývoji omezení autorských práv naznačeno možné pojetí uživatelských práv, které by více podtrhlo roli, kterou uživatelé v systému autorského práva mají. Nicméně uživatelská práva nemají být v akademické debatě nějakým skrytým kódem pro snížení ochrany autorských práv. Základní snahou práce je naopak, aby typická jednání většiny uživatelů, relevantní z pohledu autorského práva, byla secundum et intra legem (podle zákona a v souladu s ním, tj. po právu), tedy pokryta běžnými licenčními smlouvami či mimosmluvními instituty užití autorských děl, a tudíž ku prospěchu legitimacy autorského práva.⁹

1. Expanze autorského práva

Naznačená vyšší ingerence autorského práva do běžných činností uživatelů je dána zejména expanzí autorského práva a vlivem rozvoje techniky. Nicméně veřejná diskuze o autorském právu je spojena i s dalšími faktory, např. větším zapojením zainteresované veřejnosti do legislativního procesu díky demokratizačním změnám (včetně silnější role EP na komunitární normotvorbě).

Uplynulé dekády byly ve znamení rozšíření výlučných práv autorů na mezinárodní, evropské i národní úrovni, zároveň docházelo k restriktivnějším tendencím vůči omezením autorských práv,¹⁰ zejména k zúžení aplikace tradičních „analogových“ omezení autorských práv v novém prostředí tzv. informační společnosti. V rámci tohoto vývoje se nejen uživatelé, ale i odborníci přou o to, zda a v jakém rozsahu se na novou situaci dané ustanovení upravující omezení autorských práv vztahuje či nikoliv. Právní nejistota, co je či není

---

⁹ Přitom autorské právo dneška prochází dle některých autorů skrz vážnou krizi legitimacy, např. GEIGER, CH. The Three-Step Test, A Threat to a Balanced Copyright Law? *IIC*, 2006, vol. 37, n. 6, s. 684.

¹⁰ KŘÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 1. vyd. Praha: Linde, 2001. s. 781. ISBN 80-7201-301-7. s. 117.

dovoleno, vzrostla zejména v kontextu digitálního prostředí¹¹ a případné porušení autorských práv se ve zvýšené míře stalo nepředvídatelným.

V rámci tzv. primární expanze autorského práva¹² a práv souvisejících s právem autorským došlo vedle rozšiřování stávajících a etablování nových výlučných práv k prodloužení doby ochrany majetkových práv (na 70 let p. m. a. u autorských práv kodifikovanou směrnicí č. 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících,¹³ a naposledy na 70 let od vydání, resp. sdělení veřejnosti u práv výkonných umělců ke zvukovým záznamům jejich uměleckých výkonů a výrobců zvukových záznamů u její novelizace směrnicí č. 2011/77/EU přijatou 27. 9. 2011). V rámci horizontální primární expanze se ochrana rozšířila i na počítačové programy a zvláštní práva pořizovatele databáze. Zároveň došlo i k vertikální primární expanzi ochrany na výtvoř, které dosud nebyly chráněny pro svou malou uměleckou hodnotu, trivialitu (tzv. informační, funkční díla, *kleine Münze*).¹⁴

Druhým trendem v rámci primární expanze autorského práva je důraz na prosazování (včetně rozšiřování rozsahu) ochrany jednotlivých práv v procesní oblasti i zvyšováním sankcí za jejich porušení. V této oblasti je potřeba zmínit např. sankční mechanismy dohody TRIPS, směrnicí č. 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví, návrh směrnice č. KOM(2006)168 o trestních opatřeních k prosazování práv duševního vlastnictví, obchodní dohodu proti padělatelství ACTA, ale i právní ochranu poskytnutou IS proti obcházení technických prostředků ochrany práv.

K sekundární expanzi autorského práva dochází prostřednictvím licenčních ujednání v podobě standardizovaných (formulářových) smluv (tzv. *click-*, *shrink-wrap* licencí), které jsou pouze jedním kliknutím či vybalením

---

¹¹ Kampaň evropského sdružení organizací spotřebitelů (BEUC) v roce 2005 se nesla právě pod tímto mottem upozorňujícím na fakt, že spotřebitelům není zřejmé, jaká jednání na internetu jsou legální a jaká nikoliv.

¹² Toto členění načrtl např. SCHOVSBO, J. Integrating Consumer Rights into Copyright Law: From a European Perspective. *Journal of Consumer Policy*, 2008, vol. 31, n. 4, s. 396 - 398.

¹³ Jednotlivé citované mezinárodní smlouvy, evropské předpisy i odkazované národní zákony jsou v původní jazykové verzi a v překladech do anglického, francouzského či španělského jazyka k dispozici v databázi WIPO Lex. WIPO. *Databáze WIPO Lex*. [online]. [cit. 2011-08-08]. Dostupné z <http://www.wipo.int/wipolex/en/>

¹⁴ CASAS VALLÉS, R. The requirement of originality. In *Research Handbook on the Future of EU Copyright*. DERCLAYE, E. ed. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2009. 643 s. ISBN 978-1847203922. s. 107 - 108.

hmotného nosiče akceptovány a kde vymizelo dojednávání smluvních ujednání, což staví takové obchodní podmínky téměř na úroveň právních předpisů.¹⁵

Vzhledem k tomu, že existuje bohatá odborná literatura k zmíněným tématům vynucování dodržování autorských práv, technických prostředků ochrany práv (včetně jejich vztahu k omezením autorských práv) a problematiky licenčních smluv, a jejich podrobné zpracování by šlo nad daný rozsah této práce, bude se další text zaměřovat převážně na omezení autorských práv v kontextu primární expanze autorského práva.

Kombinace všech těchto expanzí dává autorům dosud nenadálou možnost kontroly poprodejního trhu,¹⁶ což může v praktické rovině eliminovat šanci uživatelů k užívání díla způsobem, který předpokládali či který umožňují omezení autorských práv. Expanze autorského práva vedla k veřejné debatě o tzv. přespřílišné ochraně v rámci autorského práva (Überprotektion, overprotection),¹⁷ tj. o znacích hypertrofie, inflace práv duševního vlastnictví.¹⁸ Případné excesy příliš vysoké ochrany mohou vést i k narušení systému práva duševního vlastnictví jako takového.¹⁹ Taková expanze autorského práva samozřejmě nemůže být bez společenských nákladů a dopadu na postavení uživatelů.

---

¹⁵ GEIGER, CH. The answer to the machine should not be the machine: safeguarding the private copy exception in the digital environment. *EIPR*, 2008, vol. 30, n. 4, s. 121 - 129.

¹⁶ SCHOVSBO, J. Integrating Consumer Rights into Copyright Law: From a European Perspective. *Journal of Consumer Policy*, 2008, vol. 31, n. 4, s. 398.

¹⁷ Tento pojem rozpracován např. u SENFTLEBEN, M. Overprotection and Protection Overlaps in Intellectual Property Law - the Need for Horizontal Fair Use Defences. In *The Structure of Intellectual Property Law: Can One Size Fit All?* KUR, A. - MIZARAS, V. ed. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2011. 384 s. ISBN: 978-1848448766. s. 136 – 182. Objevují se i jiné termíny popisující stejný problém - übercopyright norms (HELBERGER, N. - HUGENHOLTZ, B. No Place Like Home for Making a Copy: Private Copying in European Copyright Law and Consumer Law. *Berkeley Technology Law Journal*, 2007, vol. 22, s. 1096) či para-copyright (GEIST, M. *In the Public Interest: The Future of Canadian Copyright Law*. 1. vyd. Toronto: Irwin Law, 2005. 608 s. ISBN 978-1552211137. s. 213).

¹⁸ ANONYMNÍ. Symposium „Overprotection by intellectual property law?“ In *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových*. KRÍŽ, J. et al. ed. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009. 134 s. ISBN: 978-80-246-1751-0. s. 132.

¹⁹ ANONYMNÍ. Symposium „Overprotection by intellectual property law?“ In *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových*. KRÍŽ, J. et al. ed. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009. 134 s. ISBN: 978-80-246-1751-0. s. 132.

2. Fragmentace úpravy omezení autorských práv

Omezení autorských práv v porovnání s jinými částmi autorského práva neprocházejí tak dynamickým vývojem a na mezinárodní úrovni jsou regulována jen nahodile. Poslední skutečně nová omezení autorských práv v mezinárodních smlouvách byla stanovena v RÚB na Stockholmské konferenci v roce 1967 a pro rozvojové státy na Pařížské konferenci v roce 1971 v její příloze.²⁰ Ostatní mezinárodní smlouvy v této oblasti víceméně pouze odkazují na ustanovení RÚB. Výjimku tvoří Bruselská a Ženevská úmluva u práv souvisejících s právem autorským z první poloviny 70. let 20. století. Přestože se EU pokusila o harmonizaci omezení autorských práv zejména prostřednictvím IS, tak se i díky struktuře této směrnice a její různorodé národní transpozici dospělo v Evropě do situace, která je možná ještě více různorodá,²¹ než před vznikem sjednocujících snah v této oblasti.²²

Toto je možné demonstrovat na faktu, že IS poskytla státům volný výběr z 21 omezení autorských práv (včetně jednoho povinného ustanovení a otevřené normy ve prospěch stávajících národních omezení autorských práv pro analogové užití), což při 27 státech činí 2 097 152 kombinací národních úprav.²³ Pokud se vezme v potaz třístupňový test a možnost daná IS stanovit stejná omezení i na právo na rozšiřování, je šíře možných kombinací národní transpozice opravdu úctyhodná - 10 460 353 203 (šance, aby dva členské státy měly stejnou legislativu

---

²⁰ K historickému vývoji omezení autorských práv v mezinárodních smlouvách blíže GERVAIS, D. Making Copyright Whole: A Principled Approach to Copyright Exceptions and Limitations. *The University of Ottawa Law and Technology Journal*, 2008, vol. 5, n. 1 - 2, s. 1 - 41.

²¹ Někteří odborníci tento stav popisují jako faux pas harmonizaci VAN EECHOU, M. et al. *Harmonizing European Copyright Law. The Challenges of Better Lawmaking*. Information law series. Vol. 19. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. 400 s. ISBN 9041131302. s. 128

²² To bylo dokumentováno i v studiích pro EK, viz 1. část studie - GUIBAULT, L. et al. *Study on the Implementation and Effect in Member States' laws of Directive 2001/29/EC on the Harmonisation of Certain Aspects of Copyright and Related Rights in the Information Society*, IVIR (Institute for Information Law), University of Amsterdam, 2007. [online]. [cit. 2011-08-07]. Dostupné z http://www.ivir.nl/publications/guibault/Infosoc_report_2007.pdf 2. část studie - WESTKAMP, G. *The Implementation of Directive 2001/29/EC in the Member States*, Queen Mary Intellectual Property Research Institute, University of London, 2007. [online]. [cit. 2011-08-09]. Dostupné z http://www.ivir.nl/publications/guibault/InfoSoc_Study_2007.pdf

²³ MCCARTHY, S. *Copyright Combinatorics – exercises in the banal mathematics of EU policy*. [online]. [cit. 2011-09-10]. Dostupné z: <http://www.smarimccarthy.com/2011/08/copyright-combinatorics/>

ve věci omezení autorských práv, je minimálně jedna k 380 miliónům).²⁴ Tento hrubý výpočet by vedl ještě k vyšší rozmanitosti, pokud by se vzaly v potaz možnosti dané IS k úpravě vztahu omezení autorských práv a technických prostředků ochrany práv či kogentní, resp. dispozitivní, zakotvení jednotlivých omezení autorských práv v národních předpisech. Tento fragmentovaný stav na vnitřním trhu EU vytváří ztíženou situaci nejen pro uživatele autorských děl při využití omezení autorských práv v přeshraničním kontextu, ale i pro podnikatelský sektor založený na využívání omezení autorských práv, jako jsou např. internetové vyhledávače. Tuto nešťastnou situaci ještě umocňuje prostředí internetu, které je svou podstatou bezhraniční a je tak obtížně kompatibilní s autorskoprávním konceptem teritoriality, minimálně v kontextu jednotného trhu EU.²⁵ Situaci neusnadňuje ani rozdílná národní judikatura, která byla podpořena evropským legislativcem, jelikož se musela vyrovnat nejen s aplikací omezení autorských práv dle komunitárního a národního práva v nové situaci informační společnosti, ale i při té příležitosti akcentovat třístupňový test, tj. otevřený interpretační nástroj, který jako podmínka aplikovatelnosti jednotlivých omezení autorských práv ještě snížil předvídatelnost soudních rozhodnutí²⁶ a zvýšil právní nejistotu v použitelnost omezení autorských práv pro konkrétní případy.

3. Limity omezení autorských práv v autorském právu

V systému autorského práva je zahrnuta řada faktorů, které nastavují určité limity omezením autorských práv. Tyto hranice omezení autorských práv je možné shrnout takto: 1. podrobnější upřesnění omezení autorských práv stanovují národní autorské zákony, 2. ustanovení národních předpisů musí být konformní s evropskými předpisy (a mezinárodními smlouvami), které by případně měly přednost a širší národní omezení autorských práv by nebyla užita (RÚB je

---

²⁴ MCCARTHY, S. *Copyright Combinatorics – exercises in the banal mathematics of EU policy*. [online]. [cit. 2011-09-10]. Dostupné z: <http://www.smarimccarthy.com/2011/08/copyright-combinatorics/>

²⁵ HUGENHOLTZ, B. Přednáška *Unification of Copyright in the EU* na konferenci The European Copyright Code. The Wittem Project. Univerzita Leuven, Belgie, 16. 9. 2011.

²⁶ K jak rozdílným výsledkům to vedlo, uvádí podrobněji např.: SENFTLEBEN, M. Bridging the Differences between Copyright's Legal Traditions – The Emerging EC Fair Use Doctrine. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2010, vol. 57, n. 3, s. 521 - 552.

zakotvena na principu minimálních práv autora, tj. státy mohou libovolně práva autorů rozšiřovat, ale mantinely omezení autorských práv jsou dány maximální úpravou, kterou státy nemohou překročit),²⁷ 3. interpretace omezení autorských práv národními zákonodárci a aplikace národními a evropskými soudci je podrobena třístupňovému testu, 4. omezení autorských práv mají být obecně interpretována restriktivně,²⁸ 5. často není dovolena analogie (zejména při porovnání situace v analogovém a digitálním prostředí),²⁹ 6. výčet omezení autorských práv v národních a evropských předpisech je převážně taxativní, 7. v řadě států (v několika případech též v AZ) jsou omezení autorských práv uvedena v dispozitivní formě, tj. mohou být limitována smluvním ujednáním, 8. využití omezení autorských práv závisí v řadě případů na rozhodnutí autora uveřejnit dílo spolu s technickými prostředky ochrany práv, 9. omezení autorských práv jsou případně pouhou procesní obranou, nikoliv prosaditelným subjektivním právem, privilegiem, svobodou apod. a jsou podrobována častým legislativním změnám (a to nejen proto, že nemají pevné zakotvení v mezinárodních smlouvách), 10. užití omezení autorských práv musí být v souladu s principem spravedlivého nakládání,³⁰ 11. část omezení autorských práv zachovává právo autora na odměnu (v případě úplatných zákonných licencí či nucených licencí) či alespoň právo na tzv. náhradní odměnu, 12. užití omezení autorských práv musí být v souladu s dobrými mravy dle § 3 odst. 1 OZ a nesmí mít nekalosoutěžní charakter dle § 44 ObchZ, 13. užití omezení autorských práv musí dbát osobnostních práv autora, 14. využití omezení autorských práv je v řadě případů limitováno pouze na užití, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu.

---

²⁷ GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 300 - 337.

²⁸ TELEC, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4. s. 339.

²⁹ HUGENHOLTZ, B. Copyright and Freedom of Expression in Europe. In *Expanding the Boundaries of Intellectual Property*. DREYFUSS, R. C. et al. ed. 1. vyd. Oxford: OUP, 2001. 492 s. ISBN: 978-0-19-829857-1. s. 8. Cituje případ: Nejvyšší soud Švédska, případ Manifest - B696-83, 23. 12. 1985, kdy analogie, přestože takové užití bylo odůvodnitelné, nebyla soudy použita.

³⁰ TELEC, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4. s. 340.

4. Flexibilita omezení autorských práv v autorském právu

Reálný dopad omezení autorských práv by se tak zdál být zejména v rámci digitálního prostředí směřován k minimalizaci jejich vlivu.³¹ To vše v době, kdy se rozvoj nové generace internetových technologií zaměřil na větší zapojení uživatelů a dal jim efektivní nástroje podporující jejich kreativitu. Tzv. obsah vytvářený uživateli (user-generated content či user-created content)³² v rámci trendu označovaného za Web 2,0 je často založen na vytváření odvozených děl využívajících prvky či celá původní díla jiných autorů, což vznáší řadu právních otázek. Nástup internetu a digitální techniky obecně přinesl nové situace, které by bylo vhodné případně regulovat pomocí omezení autorských práv, avšak díky IS má národní zákonodárce omezenou možnost reagovat na nové výzvy. Kombinace zmíněných faktorů limitujících omezení autorských práv (včetně uzavřeného seznamu omezení autorských práv kontrolovaného otevřeným třístupňovým testem) označují někteří autoři za nejhorší možný scénář.³³ IS podle nich představuje špatný mix přístupů kontinentálního a copyrightového systému,³⁴ protože pokud něco taxativní seznam nabízí, tak je to právní jistota, kterou však v kombinaci s otevřeným třístupňovým testem ztrácí. Naopak státy copyrightového systému mají základ omezení autorských práv postaven na tzv. otevřených

---

³¹ Někteří autoři mluví dokonce o jejich vyhytní, přednáška HUGENHOLTZ, B. Přednáška *Fierce Creatures. Copyright Exemptions: Towards Extinction?* na konferenci IFLA/IMPRIMATUR. Amsterdam, 30. – 31. 10. 1997.

³² Definice používaná i EK je následující: obsah zpřístupněný veřejně prostřednictvím internetu, který odráží určitou míru kreativního úsilí a který je vytvořen mimo rámec profesní běžné praxe a postupů, viz studie pro OECD: WUNSCH-VINCENT, S. – VICKERY, G. *Participative Web: User-Created Content*, 12. 4. 2007, s. 8. [online]. [cit. 2011-08-13]. Dostupné z <http://www.oecd.org/dataoecd/57/14/38393115.pdf> Více informací, viz studie pro EK: HELBERGER, N. et al. *User-Created-Content: Supporting a participative Information Society*, 2008. [online]. [cit. 2011-08-20]. Dostupné z http://www.ivir.nl/publications/helberger/User_created_content.pdf.

³³ SENFTLEBEN, M. Přednáška *Fair use – a horizontal issue in IP Law?* na konferenci ATRIP Congress 2009. Vilnius, 15. 9. 2009, s. 18. [online]. [cit. 2011-08-20]. Dostupné z http://www.atrip.tf.vu.lt/docs/Presentation_Senftleben.pdf

³⁴ Pojmy kontinentálního a copyrightového systému označují odlišnosti vzniklé na základě historické tradice v pojetí autorského práva mezi jednotlivými státy. Kontinentální systém autorského práva se rozvinul zejména ve Francii, Německu a Itálii a je široce používán v Evropě. Copyrightový systém je naopak vlastní anglosaským zemím, jako jsou VB, USA, Kanada a Austrálie. Oba systémy jsou díky koloniálnímu dědictví zastoupeny napříč regiony světa. S postupující globalizací a mezinárodní normotvorbou rozdíl mezi jednotlivými systémy spíše ustupují. K tomu částečně přispívá na evropském kontinentu i harmonizace prostřednictvím komunitárního práva, jelikož mezi členskými státy EU patří tři státy (VB, Irsko a Kypr) ke copyrightovému systému. GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 21.

normách, konceptech fair use (tradičně v případě USA) a fair dealing (ostatní anglosaské země), které mohou být flexibilně aplikovány na konkrétní situace a poskytují procesní obranu ve prospěch uživatele, jehož užití naplňuje jejich jednotlivé faktory, pro případ sporu s nositelem práv. Otevřené normy konceptů fair use a fair dealing asociují paralelu s třístupňovým testem, ale jejich efekt je oproti třístupňovému testu (který aplikaci jednotlivých omezení autorských práv případně pro nesplnění jeho jednotlivých stupňů neumožňuje) odlišný, jelikož tyto koncepty jednotlivá mimosmluvní užití naopak zajišťují. Evropskému systému chybí flexibilita, kdy při velké dynamičnosti informačních technologií³⁵ schází prostředek (otevřená norma), který by mohl flexibilněji a rychleji reagovat na potřebu právní úpravy, než tomu může být v případě zdlouhavého komunitárního legislativního procesu. Pokud je hlavním problémem přijímání nových omezení autorských práv na evropské úrovni malá flexibilita, pak by možným řešením do budoucna mohlo být kromě příklonu k otevřeným normám i využití flexibilnějších mechanismů již známých v komunitárním systému, např. obdoba komitologie³⁶ či tzv. pravidel (guidelines), kterými EK reguluje řadu záležitostí v hospodářské soutěži.

5. Opodstatnění omezení autorských práv

Omezení autorských práv do systému autorského práva bytostně patří. Již první moderní autorský předpis platný na území dnešní ČR, císařský patent č. 922 z 19. 10. 1846, obsahoval omezení autorských práv v ustanoveních § 5, 6 a 9 (viz informace v samostatné kapitole), a podobně jej pak následovaly i veškeré pozdější autorskoprávní předpisy. Úpravy ve prospěch uživatelů obsahovaly i další rané i následné autorskoprávní předpisy jiných států. Rovněž původní text Bernské úmluvy z roku 1886 upravoval dvě omezení autorských práv v člancích 7 a 8 ve prospěch přetisku článků a zahrnutí částí děl pro vzdělávací účely.

---

³⁵ V tomto pohledu je v současném digitálním prostředí otázka flexibility spíše věcí legislativní nutnosti, než regulativní možnosti, viz SENFTLEBEN, M. Bridging the Differences between Copyright's Legal Traditions – The Emerging EC Fair Use Doctrine. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2010, vol. 57, n. 3, s. 521.

³⁶ Komitologie představuje systém výborů v rámci EK složených ze zástupců států a expertů, které mají delegovanou moc k provádění zejména techničtějších aspektů evropských právních předpisů.

Kromě svého historického opodstatnění jsou omezení autorských práv zdůvodnitelná na základě společenských, kulturních, ekonomických, politických, technických i teoretických důvodů. Mezi společenské důvody lze řadit i další právem aprobovaná hlediska, včetně lidských práv a základních svobod. Kulturní předpoklady zahrnují i to, že autoři (nejen odvozených děl) potřebují mít přístup k předcházející tvorbě. Z ekonomického hlediska autorské právo může taktéž brzdit tvořivost založenou na dosavadních chráněných dílech, a proto přímé či vedlejší náklady rozšiřování výlučných majetkových práv autora musí být rovněž vzaty v potaz a usnadnit prostřednictvím omezení autorských práv přístup k existujícím dílům. Navíc je možné prokázat pozitivní ekonomický dopad omezení autorských práv na hospodářství jednotlivých zemí.³⁷ Politickou důležitost omezení autorských práv je možné demonstrovat na příkladu demokratických změn v arabských státech v roce 2011, kdy digitální média a sdílení nejrůznějších informací včetně autorských děl odehrála značnou roli v přeměnách těchto společností. Technické důvody pro omezení autorských práv mohou spočívat v jednotlivých procesech, jako je tomu v případě efemérních záznamů vysílatelů, dočasných technických rozmnoženin při přenosech digitálními sítěmi, apod. Teoretické důvody omezení autorských práv se dotýkají samé funkce autorského práva - autorské právo má chránit i sloužit zároveň.³⁸

Autorské právo je fantastický, dech beroucí, systém právní úpravy, který má zajistit robustní ochranu pro tvůrčí počiny kreativních jedinců a tím tak poskytnout potřebnou pobídkovou funkci k jejich tvorbě. Současně však má sloužit k rozšiřování této umělecké činnosti a vědomostní báze v rámci společnosti, včetně zajištění přístupu k vytvořeným dílům.

---

³⁷ Tento dopad je blíže rozveden v samotné kapitole. K ekonomické analýze autorského práva, více viz LANDES, W. - POSNER, R. *The Economic Structure of Intellectual Property Law*. 1. vyd. Cambridge: HUP, 2003. 448 s. ISBN 978-0674012042.

³⁸ VAVER, D. Přednáška *To Serve and Protect: the Challenge for Intellectual Property Law* na konferenci International Law Discussion Group meeting. Londýn, 23. 4. 2009, s. 1. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z <http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/International%20Law/i1230409.pdf>

Autorské právo takto zajišťuje funkci kreativního cyklu,³⁹ kdy noví autoři mohou čerpat inspiraci a znalosti od autorů původních děl. Při optimálním nastavení má z teoretických, ekonomických a politických hledisek systém autorského práva tento rozvoj (činnost kreativního cyklu) minimálně zajišťovat či ještě optimálněji akcelarovat (nikoliv brzdit či dokonce v některých doménách znemožňovat). Správně vykalibrovaná omezení autorských práv, podobně jako dobře nastavená výlučná práva autorů, mají zajišťovat potřebnou a kýženou rovnováhu v systému autorského práva.

6. Koexistence omezení autorských práv a výlučných práv autora

Cílem této práce je podrobit systém omezení autorských práv komparativnímu zkoumání v rámci mezinárodního práva, komunitárních předpisů, AZ a případných dalších zahraničních právních předpisů pro přiblížení se k hlubšímu pochopení mimosmluvních institutů užití autorských děl. Vzájemné delikátní propojení systému omezení autorských práv a ochrany výlučných autorských práv není nutné chápat jako konfliktní – tj. jako interní spor zakódovaný v samém systému autorského práva, ale naopak jako posilující prvky sebe navzájem v rámci své koexistence. Pokud jsou obě části autorského práva správně poznané a aplikované, nemusí posílení jedné části automaticky znamenat újmu u druhé části. Na druhou stranu současnou nerovnost by neměla nahradit nerovnost budoucí, proto výsledný efekt změn ve vztahu omezení autorských práv a výlučných práv autora by měl být neutrální či být vyvažován v jiné oblasti.⁴⁰

---

³⁹ SENFTLEBEN, B. Přednáška *User-Generated Content* na konferenci Annual Conference on European Copyright Law 2011, Copyright in the Internet age: Management, Enforcement, Exceptions and Limitations. Brusel, 19. – 20. 5. 2011.

⁴⁰ Tzv. koncept zero sum game. Pokud budou vyjasněna užití, které dosud probíhají v praxi, ale nejsou nikterak licencována a nedá se vzhledem k transakčním nákladům očekávat, že by ze strany uživatelů k individuálním licencím došlo, pak jejich případné zařazení mezi omezení autorských práv nepředstavuje pro autory žádnou reálnou újmu. Naopak pokud budou taková užití podléhat zákonné úplatné licenci, případně náhradní odměně, autoři alespoň získají určitou kompenzaci, kterou v současnosti nemohou efektivně docílit.

7. Dopady expanze autorského práva

Snaha o opětovnou rovnováhu systému autorského práva nesměřuje alespoň v akademickém diskursu k oslabení výlučných práv autorů. Zároveň trvání na neprolomitelnosti autorských práv nemusí být vždy ku prospěchu skutečným autorům. Obavy o rovnováhu systému autorských práv jsou spíše zaměřeny na erodující systém omezení autorských práv. Současné autorské právo je některými autory popisováno jako příliš silné, dlouhé, komplikované, anachronické, nejasné, nerovnovážné, obskurní a těžko respektovatelné⁴¹ a zároveň jinými autory jako zaostávající, upadající a ohrožené více než kdy předtím.⁴² Přes svou rozpornost mají oba tyto póly do určité míry pravdu. První tvrzení souvisí s problémy vyvolanými expanzí autorského práva a druhé s problémy způsobenými masivním porušováním autorských práv nejen na internetu.⁴³ Obě tyto situace představují významné ohrožení systému a funkce autorského práva. O tom, že autorské právo by se mělo pozměnit, je přesvědčen i nejvyšší představitel WIPO Francis Gurry, který mimo jiné poznamenal, že je potřeba více jednoduchosti v autorském právu, které se stalo příliš komplikované a komplexní.⁴⁴ Přestože tato práce se nezaměřuje na druhý problém, nikterak jeho důležitost nesnižuje a bude potřeba udělat řadu kroků, které učiní vynucování autorských práv v občanskoprávní, trestněprávní a správní oblasti efektivnější. Na druhou stranu však dochází i k porušení autorských práv pod vlivem jeho expanze. Na příkladu průměrného dne vysokoškolského profesora, při striktním výkladu autorského práva, jeden autor demonstroval, že průměrný uživatel může porušit autorské právo 83krát za den (bez započtení neoprávněného sdílení děl

---

⁴¹ SAMUELSON, P. Přednáška *Does copyright law need to be reformed?* na 6. výroční konferenci Fine-Tuning IPR Debates, European Policy for Intellectual Property Association. ULB - univerzita Brusel, 9. 9. 2011.

⁴² STROWEL, A. Přednáška *Harmonisation of Copyright: Has the Time of the CJEU Come? What is Left for the Legislature?* EK, Brusel, 15. 7. 2011.

⁴³ Problém s neautorizovanými rozmnoženinami byl vždy značně rozsáhlý. V roce 1993 se uvádí, že z každé prodané desky či kazety byly vytvořeny nejméně tři rozmnoženiny. LIPSZYC, D. *Copyright and Neighbouring Rights*. 1. vyd. Paris: UNESCO Publishing, 1999. 918 s. ISBN 978-9236028378. s. 230. V případě digitální hudby se udává, že na jednu autorizovanou staženou digitální nahrávku připadá již dvacet neautorizovaných nahrávek stažených z internetu. IFPI. *IFPI Digital Music Report*, 2008. [online]. [cit. 2011-09-28]. Dostupné z <http://www.ifpi.org/content/library/DMR2008.pdf>

⁴⁴ GURRY, F. Řeč generálního ředitele WIPO *The Future of Copyright* na Blue Sky Conference. Queensland University of Technology, Sydney, 25. 2. 2011. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z <http://tacd-ip.org/director-general-of-wipo-speaks-about-new-copyright-model>

prostřednictvím P2P sítí).⁴⁵ Takové jednání v případě maximální zákonné náhrady dle ustanovení § 504 písm. c) bod 2 autorského zákona USA činí 150 000 amerických dolarů za užití dílo a v součtu za rok 4,544 miliardy amerických dolarů.⁴⁶ Expanzí autorského práva taktéž dochází k tomu, že užití děl závisí na často velmi komplikovaných autorskoprávních úvahách, což v důsledku uživatele pravděpodobně odrazuje od provedení dokonale legitimních činů.⁴⁷ Expanze autorského práva a větší limitace omezení autorských práv rozšířila i prostor pro chování uživatelů *contra legem*. Je tak otázkou, zdali protiprávní chování velké části veřejnosti slouží dalším právněpolitickým cílům či je potřeba hledat novou rovnováhu vhodné regulace. Správné nastavení autorského práva by mělo směřovat k situaci, kdy uživatelské chování (či jeho většinová část) spadá pod právem regulované a předvídatelné okolnosti, tj. je buď licencováno, či se na něj vztahuje omezení autorských práv, resp. v mezní situaci se jedná o chování *preter legem*, které je dovoleno zákonem alespoň implicitně. Jen jednoznačně negativní chování, které ohrožuje významné ekonomické i jiné zájmy autora, by mělo být sankcionováno. Největší hrozba pro autorské právo současnosti proto, kromě potřeby účinněji regulovat neoprávněné užívání autorských děl, je marginalizace účinku omezení autorských práv. Instituce jako je Max Planck Institut pro duševní a soutěžní právo v Mnichově tuto obavu sdílí - ve svém výzkumném profilu má jak ochranu uživatelů duševního vlastnictví,⁴⁸ tak důraz na výzkum větší míry flexibility v autorském právu zejména s ohledem na omezení autorských práv.⁴⁹ Systematické pochybení rozeznat vhodné postavení uživatele v autorském právu vede dle některých autorů k soudní erozi

---

⁴⁵ TEHRANIAN, J. Infringement Nation: Copyright Reform and the Law/Norm Gap. *Utah Law Review*, 2007, vol. 2007, n. 3, s. 547 - 548.

⁴⁶ TEHRANIAN, J. Infringement Nation: Copyright Reform and the Law/Norm Gap. *Utah Law Review*, 2007, vol. 2007, n. 3, s. 547 - 548.

⁴⁷ SCHOVSBO, J. Integrating Consumer Rights into Copyright Law: From a European Perspective. *Journal of Consumer Policy*, 2008, vol. 31, n. 4, s. 400.

⁴⁸ MAX PLANCK INSTITUTE FOR INTELLECTUAL PROPERTY AND COMPETITION LAW. *Reforming the Primary Law Sources of Intellectual Property Law*. [online]. [cit. 2011-06-02]. Dostupná z:

http://www.ip.mpg.de/ww/en/pub/research/researchprofile/research_dep/mainfields/reforming_the_primary_law_sour.cfm

⁴⁹ MAX PLANCK INSTITUTE FOR INTELLECTUAL PROPERTY AND COMPETITION LAW. *Flexibilisation of Copyright Law*. [online]. [cit. 2011-06-02]. Dostupná z:

http://www.ip.mpg.de/ww/en/pub/research/researchprofile/research_dep/mainfields/interessenausleich_im_urheber.cfm

oprávněných zájmů uživatelů a napomáhá autorům (či nositelům práv) ignorovat uživatele v praktické rovině a následně vytváří chybnou teorii, politiku i legislativní zakotvení.⁵⁰ Fakt, že autoři mají mít výlučná práva pevně upravena, je v tomto ohledu jen začátek diskuze, nikoliv její závěr.⁵¹

8. Uživatelská práva v odborné literatuře

Přestože v platném právu nejsou uživatelská práva jako taková pozitivně upravena, upírá se k tomuto konceptu značná pozornost akademické veřejnosti. Zároveň však uživatelská práva nemají dosud dány přesné kontury a hranice v odborné literatuře. Počátek diskuze o uživatelských právech je spojen s monografií profesorů Pattersona a Lindberga zaměřenou na historický rozbor autorského práva.⁵² Uživatelská práva jsou alespoň v minimální míře zmíněna v hlavních komentářích ke komunitárnímu autorskému právu,⁵³ jakož i k mezinárodnímu autorskému právu.⁵⁴ V rámci monografií zaměřených na omezení autorských práv⁵⁵ či třístupňový test je jim věnována větší pozornost.⁵⁶ Jsou autoři, kteří nazvali celé autorské právo jako právo uživatelských práv.⁵⁷ Postavení uživatelů v autorském právu a zakotvení uživatelských práv jsou

---

⁵⁰ COHEN, J. E. The Place of the User in Copyright Law. *Fordham Law Review*, 2005, vol. 74, n. 2, s. 348 a 373. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z

<http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4101&context=flr>

⁵¹ COHEN, J. E. The Place of the User in Copyright Law. *Fordham Law Review*, 2005, vol. 74, n. 2, s. 348. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z

<http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4101&context=flr>

⁵² PATTERSON, R. - LINDBERG, S. *The Nature of Copyright: A Law of Users' Rights*. 1. vyd. Athens: University of Georgia Press, 1991. 288 s. ISBN 978-0820313627.

⁵³ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1022. DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 369.

⁵⁴ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 788 – 789.

⁵⁵ BURRELL, R. – COLEMAN, A. *Copyright Exceptions: The Digital Impact. Cambridge Intellectual Property and Information Law*. 1. vyd. Cambridge: CUP, 2005. 458 s. ISBN: 978-0521847261. s. 279 a násl.

⁵⁶ SENFTLEBEN, M. *Copyright, Limitations and the Three-Step Test*. Information Law Series. Vol. 13. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2004. 356 s. ISBN 978-9041122674. s. 296 – 304.

⁵⁷ GINSBURG, J. Authors and Users in Copyright. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 1997, vol. 45, s. 1 a násl.

věnovány též disertační práce.⁵⁸ Rovněž jsou širším způsobem zpracovány v podobě odborných článků⁵⁹ a přednášeny na univerzitách.⁶⁰ Někteří autoři přisuzují stávajícímu systému omezení autorských práv statut uživatelských práv, aniž by je interpretovali jiným způsobem.⁶¹ Kanadský nejvyšší soud⁶² judikoval, že koncept fair dealing i jiná omezení autorských práv jsou uživatelskými právy a podobně nazvaly koncept fair use i některé nižší soudy v USA.⁶³ Varianty pojetí uživatelských práv rezonující u jednotlivých autorů budou rozebrány v samostatné kapitole. Česká právní literatura koncept uživatelských práv nemá v podstatě zpracován vůbec. Navíc v české odborné literatuře obecně téma omezení autorských práv nebylo dosud monograficky zpracováno.

9. Omezení autorských práv v kontextu smluvním

Oblast uživatelských práv je zajímavá v českém kontextu již z toho důvodu, že naše doktrína tradičně přiřazuje naprosté většině omezení autorských práv kogentní charakter, což je v rámci řady států spíše ojedinělý jev.⁶⁴ Například

⁵⁸ Kupříkladu disertační práce G. Mazziottiho obhájená v roce 2007 na Evropském univerzitním institutu ve Florencii, MAZZIOTTI, G. *EU Digital Copyright Law and the End-User*. 1. vyd. Berlin: Springer, 2008. 374 s. ISBN 978-3540759843. s. 285 – 307.

⁵⁹ Z řady článků na toto téma je možné jmenovat např. následující: GEIGER, CH. Copyright and Free Access to Information: For a Fair Balance of Interests in a Globalised World. *EIPR*, 2006, vol. 28, n. 7, s. 371 – 372. COHEN, J. E. The Place of the User in Copyright Law. *Fordham Law Review*, 2005, vol. 74, n. 2, s. 1 a násl. RIIS, T. - SCHOVSBO, J. Users' Rights: Reconstructing Copyright Policy on Utilitarian Grounds. *EIPR*, 2007, vol. 29, n. 1, s. 1 – 5. SCHOVSBO, J. Integrating Consumer Rights into Copyright Law: From a European Perspective. *Journal of Consumer Policy*, 2008, vol. 31, n. 4, s. 393. HUTTUNEN, A. Přednáška *Digital Consumer and User Rights in EU Policy* na 10th International Conference on Electronic Commerce. Innsbruck, Rakousko, 19. – 22. 8. 2008. [online]. [cit. 2011-10-02]. Dostupné z <http://christopher.woods.name/dropfolder/fypreferences/ACM%20-%20Digital%20consumer%20and%20user%20rights%20in%20EU%20policy%20-%20a30-huttunen.pdf>

⁶⁰ PESSACH, G. Přednáška *Reverse Exclusion in Copyright Law – Reconfiguring Users' Rights* na New York University School of Law. New York, 28. 4. 2011. [online]. [cit. 2011-07-03]. Dostupné z <http://ssrn.com/abstract=1813082>

⁶¹ VAVER, D. *Copyright Law. Essentials of Canadian Law*. Toronto: Irwin Law, 2000. 355 s. ISBN 978-1552210345. s. 169 – 227.

⁶² Nejvyšší soud Kanada, případ CCH Canadian Ltd. v. Law Society of Upper Canada, 4. 3. 2004., bod rozhodnutí 48.

⁶³ Např. Oblastní soud Northern District of California, případ United States v. Elcom, Ltd. - 203 F.Supp.2d 1111, 8. 5. 2002.

⁶⁴ JANSSENS, M. CH. The issue of exceptions: reshaping the keys to the gates in the territory of literary, musical and artistic creation. In *Research Handbook on the Future of EU Copyright*. DERCLAYE, E. ed. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2009. s. 643. ISBN 978-1847203922. s. 341.

v Nizozemí doktrína považuje omezení autorských práv za spíše tradičně dispozitivní.⁶⁵ Díky tomu má ČR ke konceptu uživatelských práv relativně nejbližší z řady zemí. Členské státy EU, až na tři země (některé zdroje uvádí i čtvrtou zemi - Irsko),⁶⁶ postrádají ve svých zákonech jednoznačné ustanovení stanovující vztah mezi omezeními autorských práv a smluvními ujednáními. V českém kontextu lze uvažovat o ustanovení § 12 odst. 1⁶⁷ AZ, které obecně vymezuje smluvní a mimosmluvní užití děl, ale podrobnější úprava by taktéž byla vhodnější.

Jednoznačné ustanovení o kogentnosti všech omezení má portugalský autorský zákon v ustanovení § 75 odst. 5, který smluvní ujednání v rozporu s tímto ustanovením prohlašuje za neplatné. Belgie má kogentnost svých omezení autorských práv stanovenu v ustanovení § 7, avšak s výjimkou děl, které jsou zpřístupněny veřejnosti na základě dohodnutých smluvních podmínek v rámci interaktivních služeb na vyžádání.⁶⁸ V Dánsku smluvní ujednání mohou výslovně vyloučit užití omezení autorských práv, nicméně toto není dovoleno v rámci jednostranně uplatňovaných podmínek standardizovaných smluv, tj. je stanovena jejich částečná kogentnost nepřímo.⁶⁹ Otázka kogentnosti omezení autorských práv není teoretická, jelikož podle analýzy 90 % licenčních smluv obchází omezení autorských práv a tyto licenční smlouvy jsou i v jiných aspektech v rozporu s platnými autorskoprávními předpisy.⁷⁰

---

⁶⁵ Přednáška GUIBAULT, L. *Limitations on Copyright*, International Copyright Law Summer School, 10. 7. 2009, IVIR, University of Amsterdam.

⁶⁶ IFLA. *TLIB - Frequently Asked Questions*. [online]. [cit. 2011-09-12]. Dostupné z: <http://www.ifla.org/en/node/5775>

⁶⁷ Autor má právo své dílo užít v původní nebo jiným zpracované či jinak změněné podobě, samostatně nebo v souboru anebo ve spojení s jiným dílem či prvky a udělit jiné osobě smlouvou oprávnění k výkonu tohoto práva; jiná osoba může dílo užít bez udělení takového oprávnění pouze v případech stanovených tímto zákonem.

⁶⁸ GEIGER, CH. Author's Right, Copyright and the Public's Right to Information: A Complex Relationship, Rethinking Copyright in the Light of Fundamental Rights. In *New directions in copyright law*. MACMILLAN, F. ed. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, vol. 5, 2007. 240 s. ISBN: 978-1-84542-264-6. s. 44.

⁶⁹ WESTKAMP, G. *The Implementation of Directive 2001/29/EC in the Member States*, Queen Mary Intellectual Property Research Institute, University of London, 2007, s. 11 a 159. [online]. [cit. 2011-08-09]. Dostupné z http://www.ivir.nl/publications/guibault/InfoSoc_Study_2007.pdf

⁷⁰ Analýza byla provedena na 100 licencích k digitálnímu užití, které byly nabídnuty Britské národní knihovně. BRITISH LIBRARY. *Response from the British Library to the Independent Review of Intellectual Property and Growth*, s. 6 - 7. [online]. [cit. 2011-09-08]. Dostupné z <http://pressandpolicy.bl.uk/imagelibrary/downloadMedia.ashx?MediaDetailsID=887>. Tato data byla převzata i vládou VB. UK GOVERNMENT. *Response To European Commission's Green*

10. Aktuálnost zvoleného tématu

Jeví se, že právě nyní je řada dobrých důvodů pro zpracování oblasti omezení autorských práv. Uplynulo deset let od přijetí IS a je vhodné se zaměřit na celoevropskou zkušenost s implementací omezení autorských práv uvedených v IS na národní úrovni. Rovněž jsou již určité zkušenosti s aplikací třístupňového testu v jednotlivých státech a třístupňový test je podrobněji zpracován v akademické literatuře. EK dle své strategie⁷¹ zvažuje další případnou úpravu omezení autorských práv a své plány dalších kroků v tomto směru představí v roce 2012.⁷² Určité návrhy na nová omezení autorských práv se sešly již v rámci reakcí na Zelenou knihu autorské právo ve znalostní ekonomice např. ze strany Max Planck Institutu a to ve prospěch vědy a výzkumu. V roce 2012 by měla EK představit Kodex on-line práv EU,⁷³ který navazuje na požadavek EP k přijetí Charty uživatelských práv v informační společnosti.⁷⁴ EK také dle své strategie zváží, zdali není potřeba specifická úprava ve prospěch obsahu vytvářeného uživateli. EK již dokonce navrhla nová omezení autorských práv v rámci čl. 6 a 7 návrhu směrnice č. KOM(2011)289 o některých povolených způsobech užití osiřelých děl, i když daná ustanovení takto neoznačila a z počátku legislativního rámce takové označení i odmítala, ale zejména Rada EU toto výslovně upravila v rámci prvního čtení. WIPO v posledních letech vypracovalo řadu studií ohledně omezení autorských práv,⁷⁵ včetně dotazníku pro členské státy na různé aspekty

---

Paper - Copyright In The Knowledge Economy, s. 3. [online]. [cit. 2011-09-17]. Dostupné z <http://www.ipo.gov.uk/c-eupaper.pdf>

⁷¹ *A Single Market for Intellectual Property Rights. Boosting creativity and innovation to provide economic growth, high quality jobs and first class products and services in Europe*, COM(2011) 287, 24. 5. 2011. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z

http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/ipr_strategy/COM_2011_287_en.pdf

⁷² Jedná se zejména o novelizaci IS, jak potvrdily i další dokumenty, viz *Zpráva EK Soudržný rámec pro posílení důvěry v jednotný digitální trh elektronického obchodu a on-line služeb*, KOM(2011) 942, 11. 1. 2012, s. 7.

⁷³ EUROPEAN COMMISSION. *Digital Agenda for Europe*. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/fiche-dae.cfm?action_id=174

⁷⁴ *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 21. června 2007 o důvěře spotřebitelů v digitálním prostředí*, bod 25 a násl. [online]. [cit. 2011-09-14]. Dostupné z

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0287+0+DOC+XML+V0//CS>

⁷⁵ WIPO. *Limitations and Exceptions – Studies and Presentations*. [online]. [cit. 2011-09-26]. Dostupné z <http://www.wipo.int/copyright/en/limitations/studies.html>

omezení autorských práv upravené v jejich národním zákonodárství.⁷⁶ Podobné dotazníky však vznikají i na národních úrovních.⁷⁷ V rámci WIPO se projednává ucelenější návrh mezinárodní smlouvy o výjimkách a omezeních autorských práv ve prospěch osob se zrakovým postižením⁷⁸ a v roce 2011 se i otevřela diskuze nad mezinárodní smlouvou ve prospěch knihoven a archivů.⁷⁹ VB a Irsko podrobily své zákonodárství podrobnému přezkumu, který doporučil reformu systému omezení autorských práv a zavedení otevřených norem po vzoru konceptu fair use v USA, což vedlo ve VB k otevření veřejné konzultace navrhuující největší změny systému omezení autorských práv v historii. Austrálie v roce 2006 provedla zásadní modernizaci svého autorského práva, včetně omezení autorských práv. Koncept fair use jako takový či jeho prvky jsou často uváděny jako možná budoucí alternativa k stávajícímu modelu uzavřených seznamů omezení autorských práv v Evropě. Japonsko zvažuje zavedení otevřené normy obdobné konceptu fair use do svého autorského zákona. Izrael již dokonce koncept fair use v modernější podobě oproti americkému vzoru do svého zákonodárství převzal. Izrael tak ve svém autorském zákoně propojil flexibilitu konceptu fair use s širší právní jistotou zaručovanou uzavřeným systémem omezení autorských práv a tato konstrukce představuje z teoretického hlediska velmi zajímavý posun (to je jeden z důvodů, proč konceptu fair use v pojetí USA a Izraele je věnována samostatná kapitola). Akademické kruhy zpracovaly návrhy

---

⁷⁶ WIPO dotazník shrnuje výsledky došlých odpovědí od 61 států. WIPO. *Updated Report on the Questionnaire on Limitations and Exceptions*. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/scrr_21/scrr_21_7.pdf

⁷⁷ HADOPI. *Questionnaire: Exceptions au droit d'auteur et aux droits voisins*, s. 2, 29. 2. 2012. [online]. [cit. 2012-03-25]. Dostupné z http://www.hadopi.fr/sites/default/files/page/pdf/Questionnaire_chantier_exceptions.pdf

⁷⁸ *Proposal on an international instrument on limitations and exceptions for persons with print disabilities*, SCCR/22/15, 22. 6.2011. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/scrr_22/scrr_22_15_rev.pdf K původnímu návrhu podrobněji JIRSA, J. Výjimky a omezení v autorském právu a jejich perspektiva na mezinárodní úrovni. In *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových*, KRÍŽ, J. et al. ed. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009. 134 s. ISBN: 978-80-246-1751-0. s. 67 - 80.

⁷⁹ Mimo jiné návrh Africké skupiny: *Draft WIPO Treaty on Exceptions and Limitations for the Persons with Disabilities, Educational and Research Institutions, Libraries and Archives*, 3. 6. 2011. [online]. [cit. 2011-09-03]. Dostupné z http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/scrr_22/scrr_22_12.pdf či návrh mezinárodní federace knihovnických asociací a institucí (IFLA): *Treaty Proposal on Limitations and Exceptions for Libraries and Archives*, verze 4,1, 17. 11. 2011. [online]. [cit. 2011-12-16]. Dostupné z http://www.ifla.org/files/hq/topics/exceptions-limitations/documents/TLIB_v4.1.pdf

na Evropský autorský kodex⁸⁰ a v USA principy reformy autorského práva,⁸¹ kdy oba dokumenty obsahují úpravu omezení autorských práv. Jiné vědecké snahy se zaměřily na alternativy dalšího vývoje omezení autorských práv pro případ pokračující blokace závazných mnohostranných smluv ve WIPO, které vidí v rozvoji tzv. soft law mechanismů, jako příklady možného budoucího postupu jsou uváděny obdoba tuniského modelového zákona pro rozvojové státy či akademický návrh světového autorskoprávního kodexu (i tyto návrhy jsou v samostatných částech práce dále rozebrány). V neposlední řadě uplynulo pět let od tzv. euronovely AZ zákonem č. 216/2006 Sb., která novelizovala řadu omezení autorských práv. Zároveň se připravuje podstatnější novela AZ, která se může dotknout i oblasti omezení autorských práv. Tyto a další důvody podtrhují aktuálnost zvoleného tématu práce.

11. Důvod zvoleného tématu

Právo má být udržitelné, protože pokud by se právní úprava naprosto lišila od faktického stavu, tak by právo samo ztrácelo kredibilitu. Expanze autorského práva částečně přispěla k určité devalvaci vnitřních balančních mechanismů autorského práva. Autorské právo bylo vytvářeno převážně z perspektivy autorů a zaměřuje se proto spíše na užítí než na uživatele.⁸² Rovněž dosud veškeré pokusy adaptovat tradiční přístupy na přicházející technologický a společensko-ekonomický vývoj vyústily pouze v posílení právní pozice nositelů práv.⁸³ Omezení autorských práv jsou přitom integrální součástí autorského práva, avšak jejich aplikace v současnosti záleží pouze na tom, jak soudy budou uživatelsky

---

⁸⁰ THE WITTEM PROJECT. *European copyright code*, 21. 4. 2010. [online]. [cit. 2011-10-04]. Dostupné z

http://www.copyrightcode.eu/Wittem_European_copyright_code_21%20april%202010.pdf

⁸¹ SAMUELSON, P. et al. The Copyright Principles Project: Directions For Reform. *Berkeley Technology Law Journal*, 2010, vol. 25, s. 1 a násl. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z

http://www.law.berkeley.edu/files/bclt_CPP.pdf

⁸² COHEN, J. E. The Place of the User in Copyright Law. *Fordham Law Review*, 2005, vol. 74, n. 2, s. 363. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z

<http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4101&context=flr>

⁸³ HILTY, R. Copyright law and the Information Society - Neglected Adjustments and Their Consequences. *IIC*, 2007, vol. 38, n. 2, s. 135.

příznivě interpretovat třístupňový test.⁸⁴ Koncept uživatelských práv je o hledání řešení mimo zavedené kategorie. Jakékoliv řešení, které by posílilo zákonnost, právní jistotu a které by umožnilo nabídnout proporcionální řešení, stojí za úvahu. Autor práce si vybral toto téma, jelikož jej považuje za jedno z nejpálčivějších v rámci současného autorského práva a domnívá se, že otázky postavení uživatele a rozsahu omezení autorských práv jsou jedny z nejdůležitějších teoretických a strategických rozhodnutí pro budoucí vývoj autorského práva.

12. Struktura práce

Po tomto úvodu následuje obecná část, kde bude obecně pojednáno o některých aspektech přeměny autorského práva na přelomu a v novém tisíciletí. Též bude zmíněna rovnováha zájmů mezi autory a uživateli v autorském právu, jakož i rozpracovány limity autorského práva obsažené přímo v jeho rámci i vyplývající z jiných právních oborů. V dalších kapitolách obecné části bude probrán koncept uživatele i oprávněného uživatele (a oprávněného nabyvatele) v autorském právu a uvedeny iniciativy, které přispěly k rozšíření veřejné debaty na téma uživatelských práv. Součástí obecné části je i bližší rozvedení pojmu informační společnosti. V závěru obecné části je pojednáno i o omezeních autorských práv obecně a je nastíněna jejich historie, ekonomický vliv a vztah s ochranou lidských práv a základních svobod.

Hlavní část začíná samostatnou kapitolou o třístupňovém testu. Dále jsou uvedena omezení autorských práv v mezinárodních smlouvách a v předpisech EU. Hlavní část uzavírá rozbor omezení autorských práv v AZ v kontextu zejména komunitární úpravy.

Předposlední část je zaměřena na další vývoj omezení autorských práv na mezinárodní úrovni, v komunitárním právu a v AZ. Tuto část doplňuje i exkurz do úpravy konceptu fair use.

---

⁸⁴ HUGENHOLTZ, B. - OKEDIJI, R. *Conceiving an international instrument on limitations and exceptions to copyright*, 2008. [online]. [cit. 2011-10-23]. Dostupné z <http://www.ivir.nl/publicaties/hughholtz/finalreport2008.pdf>

Závěr práce je věnován posunům v rámci budoucí expanze omezení autorských práv a úvahám de lege ferenda v souvislosti s konceptem uživatelských práv.

B. Obecná část

1. Přeměny autorského práva na přelomu tisíciletí

Jak již vyplynulo z předchozí části, autorské právo prochází v posledních dvou dekadách, které charakterizují přelom tisíciletí a nové tisíciletí, řadou velmi významných změn. Rozšíření záběru autorského práva bylo již uvedeno v předchozím textu, zde budou zmíněny další recentní aspekty ovlivňující současnou podobu autorského práva.

Oproti minulosti probíhá velmi **silná komunitarizace** této oblasti. Od začátku 90. let minulého století bylo přijato osm směrnic týkajících se autorského práva a práv souvisejících s právem autorským a zároveň směrnice č. 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví, která obecně reguluje oblast civilněprávního vymáhání práv duševního vlastnictví. Další komunitární legislativa byla navržena či v krátké době bude předložena, např. úprava tzv. osiřelých děl, kolektivní správy, rozmnožování pro osobní potřebu (a spravedlivá odměna za toto užití), audiovizuálních děl či novelizace směrnice č. 2004/48/ES. Předpis k trestněprávnímu vymáhání práv duševního vlastnictví je zablokován již několik let na Radě EU a vzhledem k posíleným pravomocím EU v této oblasti na základě Lisabonské smlouvy a kvůli dohodě ACTA se dá očekávat v budoucnu znovupředložení upravené verze této legislativy. Jak již bylo uvedeno, EK nastínila vizi legislativní práce až do roku 2014 ve své strategii.⁸⁵ K dalším změnám dotýkajícím se přímo či nepřímo autorského práva dochází i mimo standardní legislativní proces. Zejména EK iniciovala velké množství veřejnosti uzavřených konzultací mezi zainteresovanými subjekty, které vedly k dohodám o právně nezávazných memorandech – tyto soft law mechanismy mohou přispět k daným cílům, ale byly kritizovány z nedostatku transparentnosti a kvůli vynechání EP a Rady EU z daných jednání. Největší změny v interpretaci

---

⁸⁵ *A Single Market for Intellectual Property Rights. Boosting creativity and innovation to provide economic growth, high quality jobs and first class products and services in Europe*, COM(2011) 287, 24. 5. 2011, s. 20. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/ipr_strategy/COM_2011_287_en.pdf

komunitárního autorského práva se v nejbližších letech dají očekávat nikoliv ze strany EK, ale od SDEU, který jen v roce 2011 vydal sedm rozhodnutí vztahujících se k IS (tj. došlo k výraznému navýšení rozhodovací činnosti v této oblasti oproti předchozím letům, tento trend pokračuje i v roce 2012 a k SDEU je předložena řada dalších předběžných otázek), kdy většinu těchto rozhodnutí připravoval jako soudce zpravodaj prof. Jiří Malenovský (nový vývoj komunitárního autorského práva tak má českou pečeť).

Od začátku 90. let 20. století dochází rovněž k výrazné **normotvorbě v oblasti autorských práv na mezinárodní úrovni**. První mezinárodní smlouvu s funkčním sankčním mechanismem v podobě rozhodčího panelu WTO je dohoda TRIPS z roku 1994, která byla následována tzv. internetovými smlouvami WIPO - WCT a WPPT z roku 1996. Následující roky byly místo mnohostranných mezinárodních smluv ve znamení tzv. agendy TRIPS plus, tj. sjednávání bilaterálních dohod nad rámec již dohodnutých minimálních standardů v mnohostranných mezinárodních smlouvách. Tyto bilaterální smlouvy mají často podobu dohod o volném obchodu,⁸⁶ kdy je přístup na trh dané země vyměněn za širší závazky zpřísnit národní legislativu ve prospěch nositelů práv duševního vlastnictví, z čehož následně mohou těžit právě i podnikatelé ze země, která otevřela svůj trh. Dohody TRIPS plus se dojednávají zejména ze strany rozvinutých států směrem k rozvojovým (ale existují i výjimky např. dohoda uzavřená mezi USA a Austrálií 18. 5. 2004 s účinností od 1. 1. 2005). Mimo mantinely tradičních mezinárodních organizací (tj. mimo WTO, WIPO) se vyjednala dohoda ACTA (jejíž části relevantní pro omezení autorských práv se podrobněji věnuje samostatná kapitola). Autorské právo se v rámci WTO stalo více součástí mezinárodního obchodu, což přineslo interpretační posuny u některých jeho institutů, zejména v případě třístupňového testu. Autorské právo se muselo vyrovnat i dalším obecnějším trendům v mezinárodní politice, jako je růst vlivu některých zemí – zejména z tzv. skupiny BRICs Brazílie, Ruska, Indie a Číny. Taktéž rozvojové státy se v oblasti autorského práva více hlásí o slovo.

---

⁸⁶ Jen USA mají uzavřeny dohody o volném obchodu se sedmnácti zeměmi (dvě dohody jsou multilaterální - NAFTA s Kanadou a Mexikem a CAFTA-DR - se zeměmi střední Ameriky) a tři další dohody s Kolumbií, Koreou a Panamou čekají na ratifikaci. OFFICE OF THE UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE. *Free Trade Agreements*. [online]. [cit. 2011-06-26]. Dostupné z <http://www.ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements>

Autorské právo muselo nalézt svou odpověď též vůči **nástupu internetu a dalších digitálních technologií**.⁸⁷ Díky snadné digitální distribuci se jednodušším způsobem dostávají autorská díla k uživatelům např. v případě nejméně úspěšného legálního distribučního kanálu současnosti služby iTunes, ale zároveň dochází k velkému neoprávněnému sdílení děl a jiných předmětů ochrany pomocí P2P sítí. Nositelé práv v prvotní reakci na tato zneužití přicházejí se snahou více kontrolovat užití děl pomocí technických prostředků ochrany práv. Masová digitalizace autorských děl i informací přinesla řadu autorskoprávních otázek kolem projektu Google Books (a evropská odpověď v podobě projektu Europeana podnítila návrh regulace osiřelých děl v komunitárním právu). Díky miniaturizaci dochází k prolínání dosud oddělených technických zařízení a současně v rámci obsahu nastává propojení různých formátů děl – jsou tak k dispozici multifunkční zařízení i multimedia. V souvislosti s tím dochází k současné závaznosti několika licenčních ujednání u jediného produktu, kdy činnosti povolené jedním z ujednání mohou být druhým ujednáním naopak zakázány. Komunitární právo, které upravuje vždy jiný právní režim pro ochranu děl, počítačových programů, souborných děl (resp. databází, které jsou považovány za souborná díla dle právní fikce v ustanovení § 2 odst. 2 AZ)⁸⁸ a pro zvláštní práva pořizovatele databáze, tento problém ještě eskaluje. Dochází ke zrychlení toku informací, kdy je pomocí internetu možné sledovat televizní či rozhlasové vysílání, drobná audiovizuální díla i celá „dlouhometrážní“ kinematografická díla.⁸⁹ Internet přinesl i demokratizaci v přístupu k jednotlivým dílům a pomohl přímo zasáhnout i velmi úzkoprofilové segmenty kulturního trhu. Zvýšil se také enormně obsah přenášených⁹⁰ i na internetu dostupných dat.⁹¹ Došlo k rozšíření a zejména

---

⁸⁷ Digitální technologie mění způsob nejen umělecké, ale i vědecké práce, viz BORGMAN, CH. *Scholarship in the Digital Age*. 1. vyd. Cambridge: MIT Press, 2010. 360 s. ISBN 978-0-262-02619-2.

⁸⁸ V této práci je referováno k databázím ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice o právní ochraně databází jako k „souborným dílům (resp. databázím)“ i na základě zmíněné právní fikce z důvodu odlišení od databází chráněných zvláštním právem pořizovatele databáze dle čl. 7 a násl. směrnice o právní ochraně databází.

⁸⁹ Každou minutu je uživateli nahráno na službu YouTube nových 47 hodin audiovizuálních záznamů. AUBERT, A. Příspěvek na 6. výroční konferenci Fine-Tuning IPR Debates, European Policy for Intellectual Property Association. ULB - univerzita Brusel, 9. 9. 2011.

⁹⁰ Denně se zadají tři miliardy dotazů v rámci internetového vyhledávače Google, vznikne miliarda statusových zpráv na službě Facebook a 140 milionů krátkých zpráv na službě Twitter. ŠLERKA, J. Internet a humanitní vědy. *Lidové noviny*, 20. 7. 2011, s. 19.

zlevnění technologie pro vytváření identických rozmnoženin (CD, DVD i jiných digitálních formátů), ale i pro prosté ukládání dat.⁹² Zároveň řada států přistoupila k slabší či silnější regulaci neoprávněného šíření děl na internetu, vyšším sankcím a hrozbě odpojování jednotlivých uživatelů od internetového připojení.

České autorské právo prošlo od začátku 90. let řadou změn – předchozí autorský zákon č. 35/1965 Sb. byl poprvé po 25 letech novelizován zákonem č. 89/1990 Sb., následovaly i další jeho změny,⁹³ zejména s ohledem na vývoj autorského práva v EU a demokratické změny spojené s úpravou jednotlivých právních institutů. Autorské právo bylo nově kodifikováno zákonem č. 121/2000 Sb. a od té doby byl AZ také často novelizován.⁹⁴ Zásadní novelou byl zákon č. 216/2006 Sb., který přinesl i významnější změny právě v oblasti omezení autorských práv. Ministerstvo kultury ČR připravuje další novelu AZ, která se však vzhledem k návrhům nových komunitárních předpisů může pozdržet; pokud však jde o transpozici směrnice 2011/77/EU z 29. 9. 2011, o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících, musí nabýt účinnosti nejpozději dne 1. 11. 2013.

Autorské právo a celá oblast práv duševního vlastnictví se dostaly do **zvýšené pozornosti veřejnosti** (mimo jiné se enormně zvýšil počet akreditací ze strany neziskového sektoru na jakékoliv jednání WIPO). Vliv uživatelů se projevil již při projednávání prvního komunitárního předpisu v oblasti autorských práv – směrnice o právní ochraně počítačových programů.⁹⁵ Tento zájem postupem času ještě zesílil i ze strany jednotlivých uživatelů. Zatím největší protesty ze strany

---

⁹¹ Každé dvě hodiny se na internetu objeví tolik nových dat, kolik jich skrývá jedna z největších světových knihoven - knihovna amerického Kongresu. ŠLERKA, J. Internet a humanitní vědy. *Lidové noviny*, 20. 7. 2011, s. 19.

⁹² Pomineme-li fakt tzv. vysokokapacitních filehostingových serverů typu Rapidshare, které dnes možná představují největší zdroj neautorizovaného šíření autorských děl na internetu, tak agentura McKinsey spočítala, že za cenu 600 dolarů je možné pořídit záznamový disk, který má kapacitu pojmout veškerá hudební CD, která kdy byla v historii na světě vydána. ŠLERKA, J. Internet a humanitní vědy. *Lidové noviny*, 20. 7. 2011, s. 19.

⁹³ Zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (ve znění zákonů č.: 468/1991 Sb., 318/1993 Sb., 318/1993 Sb., 237/1995 Sb., 86/1996 Sb., 191/1999 Sb.).

⁹⁴ Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů ze dne 7. dubna 2000 (ve znění zákonů č.: 81/2005 Sb., 61/2006 Sb., 216/2006 Sb., 186/2006 Sb., 168/2008 Sb., 41/2009 Sb., 227/2009 Sb., 153/2010 Sb., 424/2010 Sb., 420/2011 Sb., 375/2011 Sb.).

⁹⁵ Konkrétně se jednalo o skupinu The Computer Users of Europe (CUE). Více: PIJENBURG, B. EU lobbying by ad hoc coalitions: an explanatory study. *Journal of European Public Policy*, 1998, vol. 5, n. 2, s. 303 - 321.

uživatelů v oblasti práv duševního vlastnictví jsou spojeny s dohodou ACTA v prvním čtvrtletí roku 2012, které však přerostly z petice s více než 2,4 milióny podpisů předané EP⁹⁶ a demonstrací na nelegitimní a protizákonné zásahy do fungování informační infrastruktury jednotlivých veřejných i soukromých subjektů. Protesty občanů vedly k předložení dohody ACTA pro posouzení souladu s primárním komunitárním právem ze strany SDEU a k rozšíření veřejné debaty o autorském právu jako takovém mezi politickými představiteli.⁹⁷ První významné zapojení individuálních uživatelů se však váže již k prvnímu pololetí roku 2005 v oblasti patentového práva, kdy v rámci druhého čtení směrnice o patentovatelnosti vynálezů realizovaných počítačem obdrželi jen poslanci EP z německých pravicových stran během zhruba třech měsíců kolem 80 000 emailových zpráv od občanů protestujících proti navrhované směrnici, kterou nakonec EP zamítl.⁹⁸ Projednávání této směrnice nakonec dalo vzniknout řadě organizací, které jsou aktivní dodnes⁹⁹ a vytvořilo to společně se soudním procesem proti zakladatelům serveru The Pirate Bay (sloužícímu k vyhledání tzv. torrentů – souborů označujících místo uložení převážně neoprávněných rozmnoženin autorských děl) i impuls pro vznik tzv. pirátských politických stran. Tyto politické strany, alespoň podle vyjádření svých představitelů, mají za cíl jen reformu práv duševního vlastnictví, nikoliv jejich zrušení. Nicméně smysluplnou alternativu dnešnímu systému autorského práva tyto strany nepředstavily. Nejen v návaznosti na to oblast autorského práva provází vzrušené parlamentní debaty

---

⁹⁶ EUROPEAN PARLIAMENT. *Parliament receives petition against ACTA*, 28. 2. 2012. [online]. [cit. 2012-03-24]. Dostupné z

<http://www.europarl.europa.eu/news/cs/pressroom/content/20120227IPR39337/html/Parliament-receives-petition-against-ACTA>

⁹⁷ K takovému rozšíření veřejné debaty vyzval alespoň polský premiér Donald Tusk dopisem ostatní hlavy států a vlád členských zemí EU a stanovil ji jako předpoklad předcházející jakémukoliv možnému vyslovení podpory dohodě ACTA ze strany poslanců Evropského parlamentu patřících k jeho politické straně, viz dopis z 17. 2. 2012.

⁹⁸ Rozhodující roli přitom hrála i spolupráce české poslankyně Z. Roithové a bývalého polského premiéra (a záhy i předsedy EP) J. Buzka. K historii a aspektům projednávání směrnice více JIRSA, J. *Failure of the Directive on the Patentability Computer-Implemented Inventions, Its Context and the Lessons Learnt for the Future – Short Overview*. In *Cyberspace 2005*. POLČÁK, R. et al. ed. 1. vyd. Acta Universitatis Brunensis, n. 302. Brno: Masarykova Universita, 2006. 339 s. ISBN: 80-210-4060-2. s. 67 – 79. JIRSA, J. *Softwarové patenty v Evropě aneb Druhé dějství po prázdninách*. *zive.cz*, 16. 8. 2005. [online]. [cit. 2011-08-08]. Dostupné z

<http://www.zive.cz/clanky/softwarove-patenty-v-evrope-aneb-druhe-dejstvi-po-prazdninach/uvod/sc-3-a-126172-ch-43733/default.aspx>

⁹⁹ např. La Quadrature du Net či národní pobočky (včetně ČR) evropských organizací FFII (Foundation for a Free Information Infrastructure).

v řadě států a na evropské úrovni. Autorské právo se stává také součástí programů etablovaných politických stran či jejich mládežnických organizací. Obecně se také zvýšila angažovanost akademiků směrem k politikům v této oblasti, a tak se daleko intenzivněji než v minulosti vyjadřují k stěžejním legislativním návrhům – viz prohlášení evropských akademických pracovníků k dohodě ACTA,¹⁰⁰ k prodloužení doby ochrany práv výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů¹⁰¹ či k trestněprávní ochraně práv duševního vlastnictví,¹⁰² případně amerických akademiků k dohodě ACTA.¹⁰³

2. Rovnováha zájmů v autorském právu

Autorské právo si klade za cíl směřování k ideální rovnováze zájmů autorů a uživatelů autorských děl (veřejnosti). Snaha o tuto rovnováhu provází autorské právo od počátku - díky procesní obraně ve veřejném zájmu v copyrightovém systému nebylo potřeba, např. ve VB (od přijetí prvního moderního autorského zákona na světě zákona královny Anny v roce 1710) až do přijetí autorského zákona v roce 1911, stanovit výslovně omezení autorských práv.¹⁰⁴ Při vytváření modelu ideálního autorského práva, ve svém dnes již klasickém článku, přinesl Z. Chaffee šest principů, kdy polovina principů je stanovena ve prospěch autorů (týkající se předmětu ochrany, výlučnosti práv a mezinárodní ochrany) a polovina

---

¹⁰⁰ MATULIONYTE, R. et al. *Opinion of European Academics on Anti-Counterfeiting Trade Agreement*. [online]. [cit. 2011-08-15]. Dostupné z http://www.iri.uni-hannover.de/tl_files/pdf/ACTA_opinion_110211_DH2.pdf

¹⁰¹ CIPPM et al. *The Proposed Directive for a Copyright Term Extension – A backward-looking package*. [online]. [cit. 2011-08-16]. Dostupné z http://www.cippm.org.uk/downloads/Term%20Statement%202027_10_08.pdf

¹⁰² HILTY, R. et al. *Statement of the Max Planck Institute for Intellectual Property, Competition and Tax Law on the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Criminal Measures Aimed at Ensuring the Enforcement of Intellectual Property Rights*. [online]. [cit. 2011-08-16]. Dostupné z <http://www.ip.mpg.de/files/pdf2/Comments-EnforcementOfIP-Rights.pdf>

¹⁰³ BAKER, B. et al. *Open letter to President Barack Obama*, 28. 10. 2010. [online]. [cit. 2011-08-16]. Dostupné z <http://www.wcl.american.edu/pijip/go/academics10282010>

¹⁰⁴ MENDIS, D. The Historical Development of Exceptions to Copyright and Its Application to Copyright Law in the Twenty-first Century. *Electronic Journal of Comparative Law*, 2003, vol 7.5, s. 1 - 25. [online]. [cit. 2011-08-12]. Dostupné z <http://www.ejcl.org/75/art75-8.html>

ve prospěch uživatelů.¹⁰⁵ Dalšími třemi principy bylo omezení ochrany (tj. ochrana nemá být poskytována podstatně větší, než vyžaduje její účel), možnost odvozených děl (tj. ochrana nemá potlačovat nezávislou tvorbu ostatních) a přístupnost autorskoprávních pravidel (tj. mají být určitá, srozumitelná, ne příliš komplikovaná, co nejjednodušeji aplikovatelná).¹⁰⁶ Důležitost rovnováhy práv a zájmů autorů a uživatelů zdůrazňuje podobným způsobem i česká doktrína¹⁰⁷ – v tomto ohledu mimo jiné prof. Kříž mezi pěti základními cíli autorského práva zmiňuje tuto oblast hned dvakrát – k vyváženosti vztahů mezi autory a uživateli přidává i samostatně ochranu zájmu uživatelů děl.¹⁰⁸

V Evropě je etablován tento duální cíl autorského práva. V utilitárním pojetí copyrightového systému se autorské právo pojímá jako právo s jediným cílem. Tím však není zájem autorů, ale naopak zájem celé společnosti (viz čl. 1 odst. 8 Ústavy USA).

Vzhledem k expanzi autorského práva byla rovnováha částečně modifikována ve prospěch zájmů autorů. Občasné excesivní užití výlučných práv autora pak může vést k odmítavým reakcím ze strany veřejného mínění.¹⁰⁹ Maximalistická úroveň autorskoprávní ochrany by tak mohla vést k opačným cílům, než o které autorské právo usiluje.

Omezení autorských práv jsou naopak potřeba, aby autorské právo mohlo plnit svou společenskou funkci. Zároveň omezení autorských práv jsou barometrem harmonického přijetí autorského práva ve společnosti.¹¹⁰ Omezení autorských práv, ne méně než autorská práva samotná, tak slouží hlavnímu účelu

---

¹⁰⁵ CHAFEE Jr., Z. Reflections on the Law of Copyright: I, II. *Columbia Law Review*, 1945, vol. 45, n. 4 - 5, s. 503 a násl., s. 719 a násl.

¹⁰⁶ DAVIES, G. *Copyright and the Public Interest*. 2. vyd. London: Sweet & Maxwell, 2002. 508 s. ISBN: 0421-74290-9. s. 245.

¹⁰⁷ ŠVESTKA, J. et al. *Občanské právo hmotné* 3. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 308 s. ISBN 978-80-7357-466-6. s. 230.

¹⁰⁸ KŘÍŽ, J. *Ochrana autorských práv v informační společnosti*. 1. vyd. Praha: Linde, 1999. 252 s. ISBN: 80-7201-190-1. s. 61 – 62.

¹⁰⁹ GEIGER, CH. The Three-Step Test, A Threat to a Balanced Copyright Law? *IIC*, 2006, vol. 37, n. 6, s. 695.

¹¹⁰ CARON, C. Les exceptions, L'Impact sur le droit français, *Propriétés intellectuelles*, 2002, n. 2, s. 26, citováno dle GEIGER, CH. The Three-Step Test, A Threat to a Balanced Copyright Law? *IIC*, 2006, vol. 37, n. 6, s. 695.

autorského práva – nejprospěšnějšímu užití autorských děl, které by zajistilo nové generace autorů.¹¹¹

Rovnováha zájmů nebyla až do 90. let 20. století vyjádřena v žádné z mezinárodních smluv o autorském právu či právu duševního vlastnictví. Zásada o rovnováze zájmů autorů a uživatelů (veřejnosti) byla vyjádřena poprvé v čl. 7 odst. 1 dohody TRIPS,¹¹² který stanovuje cíle dohody TRIPS a zdůrazňuje, že ochrana a dodržování práv duševního vlastnictví by měly přispět k sociálnímu a ekonomickému blahobytu a k rovnováze práv a povinností. Text výslovně zmiňuje i uživatele, což je relativně ojedinělá zmínka v mezinárodních smlouvách. V návaznosti na dohodu TRIPS je rovnováha zmíněna i v preambulích WCT¹¹³ a WPPT,¹¹⁴ které uznávají potřebu zachovávat rovnováhu mezi právy autorů a nositelů práv na jedné straně a na straně druhé nejširším veřejným zájmem (zejména na vzdělávání, výzkumu a na přístupu k informacím). Problémem je použitý pojem veřejného zájmu, který je velmi těžko uchopitelný, může obsahovat řadu protichůdných postojů a je obtížně obhajitelný v konkrétním případě. Rovnováhu zájmů v autorském právu vyjádřenou v těchto mezinárodních smlouvách však EU jako zásadu výslovně převzala pouze do bodu odůvodnění 31 IS,¹¹⁵ nikoliv do samostatných článků některého z komunitárních předpisů. Z bilaterálních dohod TRIPS plus uzavřených USA je rovnováha zájmů mezi

---

¹¹¹ GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 360.

¹¹² ochrana a dodržování práv k duševnímu vlastnictví by měly přispět k podpoře technických inovací a k převodu a rozšiřování technologie, ke vzájemným výhodám výrobců a uživatelů technických znalostí způsobem přispívajícím k sociálnímu a ekonomickému blahobytu a k rovnováze práv a povinností.

¹¹³ uznávající potřebu zachovávat rovnováhu mezi právy autorů a nejširším veřejným zájmem, zejména na vzdělávání, vědeckém výzkumu a na přístupu k informacím, jak vyplývá z Bernské úmluvy.

¹¹⁴ uznávající potřebu zachovávat rovnováhu mezi právy výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů a nejširším veřejným zájmem, zejména na vzdělávání, vědeckém výzkumu a na přístupu k informacím.

¹¹⁵ Mezi různými skupinami nositelů práv stejně jako mezi různými kategoriemi nositelů práv a uživatelů chráněných předmětů ochrany musí být zajištěna přiměřená rovnováha práv a zájmů. Stávající výjimky a omezení práv stanovené členskými státy je třeba s ohledem na nové elektronické prostředí přehodnotit. Stávající rozdíly ve výjimkách a omezeních určitých omezených úkonů mají přímé záporné účinky na fungování vnitřního trhu v oblasti autorského práva a práv s ním souvisejících. Takové rozdíly by se mohly zvýraznit dalším rozvojem mezinárodního užívání děl a rozvojem činností překračujících hranice. Pro zajištění náležitého fungování vnitřního trhu je třeba takové výjimky a omezení vymezit více harmonickým způsobem. Míra harmonizace by měla vycházet z dopadu těchto výjimek a omezení na hladké fungování vnitřního trhu.

nositeli práv a uživateli zmíněna pouze v jediné dohodě o volném obchodu s Chile.¹¹⁶

Určitý mechanismus k vytváření rovnováhy zájmů v autorském právu, resp. k zabránění jednostranného zneužití, nabízí čl. 8 odst. 2¹¹⁷ dohody TRIPS, který státům umožňuje, aby přijaly potřebná opatření k zabránění zneužití práv duševního vlastnictví. Státy však toto ustanovení provádějí nepřímo prostřednictvím práva k hospodářské soutěži, výslovná garance této zásady minimálně v komunitárním právu chybí.

Balančními mechanismy v autorském právu, které zajišťují rovnováhu zájmů autorů a uživatelů jsou vnitřní a vnější limity autorského práva.

a) Vnitřní limity autorského práva

Kromě omezení autorských práv jsou dány další tzv. vnitřní limity autorskoprávní ochrany v celé struktuře autorského práva. Těmito vnitřními limity jsou zejména omezení předmětu ochrany, kdy se na konkrétní výtvar vůbec nepohlíží jako na dílo v autorskoprávním smyslu (i kdyby splnilo definiční znaky díla), ale je jako takové z ochrany vyjmuta, resp. autorovi nevzniknou subjektivní práva autorská. Podobné vnitřní limity se netýkají jen předmětu ochrany, ale i limitů rozsahu výlučných práv (tj. konkrétní užití jsou mimo definiční rozsah daných výlučných práv), doby ochrany majetkových práv atd. Tyto vnitřní limity mohou být popisovány jako omezení autorského práva v širším smyslu, na rozdíl od výjimek a omezení autorských práv, která jsou chápána jako omezení autorského práva v užším smyslu.

---

¹¹⁶ *The United States-Chile Free Trade Agreement, kapitola 17*, 1. 1. 2004. [online]. [cit. 2011-09-14]. Dostupné z

http://www.ustr.gov/sites/default/files/uploads/agreements/fta/chile/asset_upload_file912_4011.pdf Více k tomuto tématu: WECHSLER, A. The Quest for Balance in Intellectual Property Law: A New Paradigm or a Fad? *ATRIP Essay Competition*, 2009, s. 3. [online]. [cit. 2011-09-14]. Dostupné z <http://www.atrip.org/Content/Essays/Andrea%20Wechsler.pdf>

¹¹⁷ Za předpokladu, že budou v souladu s ustanoveními této Dohody, mohou být nezbytná ta přiměřená opatření, která zamezí zneužití práv k duševnímu vlastnictví ze strany majitelů práv nebo uchylování se k praktikám, které nevhodně omezují obchod nebo nepříznivě ovlivňují mezinárodní převod technologie.

i) Vnitřní limit – předmět ochrany

Co se týká předmětu ochrany - dílo je vymezeno požadavkem originality/jedinečnosti (pojetí Francie) či individuality (pojetí Německa), aby pouhé údaje, myšlenky, metody, postupy, principy samy o sobě nebyly chráněny (obdobně je to vyjádřeno v § 2 odst. 1 a odst. 6 AZ). Zájmy veřejnosti na svobodném přístupu a šíření informací jsou zde významnější, než zájmy případných autorů či nositelů práv. V tomto ohledu tato zásada platí i v copyrightovém systému - ochrana je poskytnuta jen vyjádření myšlenky, nikoliv myšlenka samá.¹¹⁸ Pokud by toto neplatilo, tak dle některých autorů by autorské právo sloužilo jako soukromá daň na výměnu informací.¹¹⁹ Tato zásada byla však částečně narušena, jelikož v EU díky ochraně zvláštních práv pořizovatele k databázi mohou být přece jen pouhé informace, fakta, apod. nepřímo chráněny fakticky taktéž (i když bod odůvodnění 45 směrnice o právní ochraně databází pouhá fakta či data z ochrany vyjímá).¹²⁰ Vynětí pouhých faktů z ochrany je dáno i mezinárodními smlouvami, kdy čl. 2 odst. 8 RÚB klade státům za povinnost denní zprávy a různé skutečnosti, které mají povahu pouhé tiskové informace, z ochrany vyjmout. Posouzení jedinečnosti a individuality autorských děl však může být velmi neurčité a subjektivní. To vedlo i k názorům, že toto posouzení by mělo být nahrazeno jednoznačnějšími faktory pro posouzení soudcem (např. po vzoru třístupňového testu).¹²¹

Podobně tzv. úřední díla dle čl. 2 odst. 4 RÚB mohou být z ochrany vyjmuta úplně (takto např. vynětí úředních děl z ochrany ve veřejném zájmu v § 3 písm. a) AZ). Toto ustanovení není pro státy povinné. V anglosaských státech např. ve Velké Británii,¹²² Kanadě¹²³ či Austrálii¹²⁴ je etablován institut Crown

---

¹¹⁸ Nejvyšší soud USA, případ *Mazer v. Stein* - 347 U.S. 201, 3. 12. 1954. [online]. [cit. 2011-08-03]. Dostupné z http://www.law.cornell.edu/copyright/cases/347_US_201.htm

¹¹⁹ DRAHOS, P. *A philosophy of intellectual property law*. 1. vyd. Aldershot: Dartmouth Publishing, 1996. 296 s. ISBN: 978-1855212404. s. 208.

¹²⁰ Což částečně potvrdila i zpráva EK - *First evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases*, 12. 12. 2005. [online]. [cit. 2011-12-03]. Dostupné z http://ec.europa.eu/dgs/internal_market/evaluation/evaluationdatabasesdirective.pdf

¹²¹ GEIGER, CH. *The Three-Step Test, A Threat to a Balanced Copyright Law? IIC*, 2006, vol. 37, n. 6, s. 699.

¹²² *Copyright, Designs and Patents Act 1988*, 15. 11. 1988. [online]. [cit. 2011-09-03]. Dostupné z <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/section/163>

¹²³ VAVER, D. *Copyright Law. Essentials of Canadian Law*. Toronto: Irwin Law, 2000. 355 s. ISBN 978-1552210345. s. 92 - 94.

copyright, který úřední díla ponechal v držení státní správy. Institut Crown copyright je tak široký, že dokonce texty právních předpisů (mimo jiné v případě VB či Austrálie) spadají pod tento institut, což ve spojitosti s omezeným právem na soukromé rozmnožování v rámci konceptu fair dealing vytváří pro uživatele velmi zúžený prostor. Doba ochrany pro zákony vydané parlamentem, ale i např. opatření všeobecného synodu anglikánské církve, trvá 50 let od konce roku, kdy je podepsala královna. Státní správa však práva k dílům pod Crown copyright obvykle nevykonává; pouze v případech, kdy by kupříkladu dílo vytvořené státním úředníkem bylo využíváno při komerční aktivitě jako materiál při výukovém kurzu.¹²⁵ Kromě zmíněné speciální doby ochrany pro zákony parlamentu a jiné zvláštní doby ochrany pro ostatní parlamentní dokumenty (tzv. Parliamentary Copyright) má Crown Copyright obecně odlišnou dobu ochrany od ostatních děl (ve VB), kdy je poskytována ochrana na 50 let od vydání (pokud je úřední dílo vydáno v období do 70 let od svého vytvoření, jinak však 125 let od vytvoření takového díla).

Dalším nepovinným ustanovením RÚB dotýkajícím se omezení předmětu ochrany je čl. 2bis odst. 1 pro politické projevy a řeči pronesené při soudních jednáních. Vyjmutí z ochrany pro první část tohoto ustanovení bylo obsaženo v předchozím autorském zákoně č. 35/1965 Sb. i současném AZ až do novely č. 216/2006 Sb. Nyní jsou omezení autorských práv k politickým projevům zařazena správně s ohledem na charakter mezi omezeními autorských práv v ustanovení § 34 písm. d) AZ. Zároveň v souladu s čl. 2bis odst. 3 RÚB právo na zařazení politických projevů do souboru autorovi zůstalo zachováno. Řeči pronesené při soudních jednáních nejsou v AZ výslovně řešeny (do zmíněné novely 216/2006 Sb. platila výluka i na řeči pronesené na veřejnosti, kam by se daly zařadit), a proto by podle okolností mohly být podřazeny pod jednotlivá omezení autorských práv (zejména však podle ustanovení § 34 písm. d) jako veřejné přednášky).

---

¹²⁴ *Copyright Act*, č. 63/1968, 27. 6. 1968. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z http://www.austlii.edu.au/au/legis/cth/consol_act/ca1968133/s182a.html Toto ustanovení však umožňuje pro potřeby dané osoby zhotovení jedné rozmnoženiny celého či části úředního díla. Toto ustanovení se mimo jiné týká nejen soudních rozhodnutí jako takových, ale i rozhodnutí tribunálů, včetně odůvodnění takových rozhodnutí soudci, rozhodci (tj. včetně disentních stanovisek).

¹²⁵ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 127.

ii) Splnění formalit

Státy copyrightového systému často požadovaly splnění určitých formalit pro udělení ochrany, včetně registrace děl. Státy kontinentálního systému mají autorské právo naopak založené na ochraně díla bez splnění jakýchkoliv formálních náležitostí. Díky tomu se při přemostění copyrightového a kontinentálního systému (při sjednávání VÚAP v čl. III odst. 1) objevil požadavek tzv. copyrightové výhrady, tj. znaku © následovaného informací o identifikaci nositele práv a roku zveřejnění, aby díla pocházející z kontinentálního systému získala ochranu i v rámci států copyrightového systému. Toto ustanovení víceméně ztratilo svůj význam po přistoupení USA a dalších států k RÚB, která jakékoliv formality pro vznik ochrany zakazuje. Pro česká díla má tak copyrightová výhrada význam např. ve vztahu ke Kambodži a Laosu, které ratifikovaly VÚAP, ale nestaly se součástí Bernské unie. Dalším rozdílem vůči kontinentálnímu systému může být požadavek fixace díla na hmotný substrát pro poskytnutí ochrany ze strany některých států copyrightového systému, viz ustanovení § 102 autorského zákona USA (oproti tomu ustanovení § 2 odst. 1 AZ vyžaduje pouze vyjádření díla v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě, tj. smyslově vnímatelné).

iii) Omezená doba trvání autorských práv

Autorskoprávní ochrana je poskytována na omezenou dobu trvání majetkových práv. Avšak počítání trvání majetkových práv není (ani v EU) jednotné, přestože bylo směrnicí č. 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících a rozhodnutími SDEU¹²⁶ na základě principu nediskriminace jednotně prodlouženo dle nejdelší národní úpravy na 70 let p. m. a. (takto upraveno i v ustanovení § 27 AZ). Některé státy tuto dobu ještě prodlužují - např. Francie o 30 let pro autory, skladatele či umělce, kteří zemřeli za Francií při plnění aktivní služby dle § L.123-10, což prokazuje certifikát udělovaný státní správou (ze známějších autorů se jedná např. o Antoina de Saint-

---

¹²⁶ SDEU, případ C-326/92 a C-92/92 Phil Collins, 20. 10. 1993. SDEU, případ C-360/00 G. Ricordi, 6. 6. 2002.

Exupéryho, Guillauma Appolinaira). Ve Francii se připočítává pro hudební díla i další prodloužení trvání majetkových práv dle § L.123.8 – 123.9 a to o 6 let a 152 dní (příp. 83 dní, rozhodovací praxe soudů nabídla různé interpretace) jako případná náhrada za 1. sv. válku či o 8 let a 120 dní jako případná náhrada za 2. sv. válku, avšak pro jiná než hudební díla byla tato úprava zrušena soudním rozhodnutím v roce 2007 (tj. řídí se harmonizovanou dobou 70 p. m. a.).¹²⁷ Podobné úpravy s prodloužením ochrany majetkových práv za období 1. a 2. světové války má i Belgie či měla Itálie (ta o 6 let).¹²⁸ Dalším výjimečným příkladem může být právo na odměnu za jakékoliv veřejné provozování, komerční vydání, vysílání, včetně kabelového, či zpracování díla Peter Pan od J. M. Barrieho, které bylo uděleno bez časového vyčerpání, tj. navždy, nemocnici Great Ormond Street Hospital, dle ustanovení § 301 a 6. dodatku § 2 odst. 1 autorského zákona VB. Je ještě možné zmínit i zvláštní britskou úpravu pro nevydaná díla po autorově smrti do 1. 8. 1989, která získala paušální doba ochrany na 50 let až do 31. 12. 2039 (dle 1. dodatku § 12 odst. 4 autorského zákona VB). Jakož i zvláštní úpravu ve španělském právu pro autory (občany jakékoliv členského státu EU), kteří zemřeli před 7. 12. 1987, kde se uplatňuje doba trvání ochrany na 80 let p. m. a. I pohled do historie nabídne odlišné přístupy k době ochrany. Zákon královny Anny z roku 1710 poskytl na nová díla autorům ochranu na 14 let s možností prodloužení o dalších 14 let. U děl již vydaných chránil statut zájmy nakladatelů dobou ochrany na 21 let. Podobně ochranu na dobu 14 let s prodloužením o 14 let poskytl autorům i první národní autorský zákon v USA z roku 1790. Naopak v rámci kontinentálního systému první autorský zákon ve Francii v roce 1793 poskytl ochranu na dobu 10 let p. m. a. a první autorský zákon na území Německa, pruský autorský zákon z roku 1837, zajišťoval dobu ochrany na 30 let p. m. a.¹²⁹

---

¹²⁷ Nejvyšší soud Francie, případ Société des Auteurs dans les arts graphiques et plastiques ADAGP v. Société Editions Fernand Hazan SA et autres, nález č. 280 (04-12.138), 27. 2. 2007. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z http://www.courdecassation.fr/jurisprudence_2/premiere_chambre_civile_568/arret_no_9940.html

¹²⁸ KAMINA, P. *Film Copyright in the European Union*. 1. vyd. Cambridge: CUP, 2002. 464 s. ISBN: 978-0521770538. s. 124.

¹²⁹ GROSHEIDE, W. *Intellectual Property and Human Rights: A Paradox*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010. 328 s. ISBN 978-1848444478. s. 49.

Po uplynutí ochrany majetkových práv se považuje dílo za dílo volné (stejná zásada je vyjádřena v ustanovení § 28 AZ), tj. jeho užití není vázáno na udělení oprávnění či ustanovení regulující omezení autorských práv za předpokladu dodržení osobnostních práv, kdy se však pojetí mezi jednotlivými státy liší. V rámci RÚB jsou státy dle čl. 6bis odst. 2 povinny chránit osobnostní práva alespoň v podobě zakotvené v čl. 6bis odst. 1, tj. po dobu trvání majetkových práv. Osobnostní práva ve Francii v zásadě nezanikají a naopak v Německu je jejich trvání svázáno s majetkovými právy. V ČR se uplatňuje tzv. postmortální ochrana dle ustanovení § 11 odst. 5 AZ. USA má ze států copyrightového systému nejvlažnější vztah k osobnostním právům a v zásadě je příliš neuplatňuje – jejich jediné pozitivní legislativní vyjádření je v rámci výtvarných děl dle ustanovení § 106A autorského zákona USA, ale podmínky jsou nastaveny tak, že fakticky se v praxi spíše neprojevují.

iv) Omezený rozsah výlučných práv

Rovněž výlučná majetková práva autora¹³⁰ jsou často částečně limitována. To platí zejména v případě práva na rozšiřování, kdy při prvním oprávněném uvedení na trh, resp. převodu vlastnického práva, dochází k tzv. vyčerpání práv. Tento princip je znám, jak v kontinentálním systému jako exhaustion doctrine, tak v copyrightovém systému jako first sale doctrine. Vyčerpání práva na rozšiřování zajišťuje, aby s dílem uživatel (oprávněný nabyvatel) mohl dále volněji disponovat. V rámci autorského práva a dalších práv duševního vlastnictví se rozlišuje nejen národní vyčerpání práv, ale i komunitární a mezinárodní vyčerpání práv.

Právo na rozmnožování je v rámci komunitárního práva velmi široce pojato a obsahuje i užití spíše daná technickými procesy. Proto se řada autorů domnívá, že by teleologické pojetí bylo vhodnější. V tomto ohledu např.

---

¹³⁰ Mezi výlučná majetková práva autora můžeme řadit (v závislosti na tom, zda se jedná o úpravu mezinárodní, komunitární či obsaženou v AZ) mimo jiné právo na rozmnožování, rozšiřování, pronájem, půjčování, vystavování, zpracování (včetně práva na překlad), sdělování veřejnosti (včetně práva na zpřístupňování veřejnosti, veřejné provozování díla živě či ze záznamu, vysílání, přenos vysílání, provozování vysílání) a mechanická práva apod. Mezi jiná majetková práva autora se řadí právo na odměnu při opětovném prodeji originálu díla uměleckého či právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu apod.

v Nizozemí přijali čl. 5 odst. 1 IS nikoliv jako omezení práva na rozmnožování, ale včlenili toto ustanovení přímo do definice práva na rozmnožování a omezili tak rozsah tohoto výlučného práva.

Právo na sdělování díla veřejnosti je již definičně omezeno pojmem veřejnosti. Ta však není ani v mezinárodním, ani komunitárním právu (a bohužel ani v AZ) blížeji specifikována. Judikatura SDEU dlouho poskytovala pouze neúplný návod zaměřený na užití děl na hotelových pokojích¹³¹ a v rámci satelitního vysílání,¹³² ale určitý zlom mohou představovat dvě nedávná rozhodnutí v případech C-135/10 SCF v. Del Corso a C-162/10 Phonographic Performance (podrobnější rozbor této judikatury je uveden dále v rámci části věnované komunitárnímu právu).

Vymezení veřejnosti je relevantní i s ohledem na potřebu ohraničení soukromé sféry jednotlivce, kde v případě volného užití dle § 30 AZ nedochází k užití díla dle doktríny vůbec. Do volného užití v rámci AZ se řadí užití pro osobní potřebu fyzické osoby, včetně užití osobou blízkou (§ 116 OZ), a obecně užití v rámci prostoru domácnosti (§ 115 OZ) za předpokladu, že jsou přítomny osoby individuálně určitelné – např. i pozvaný.¹³³ Stojí za pozornost, že v některých státech pro stejné užití do výčtu kvalifikovaných osob přibírají i žáky ve třídě.¹³⁴

A v neposlední řadě komunitární koncept práva na sdělování díla veřejnosti (ale i zpřístupnění veřejnosti) podle čl. 3 IS je omezen na sdělování (zpřístupnění) na dálku dle bodu odůvodnění 23¹³⁵ a 24¹³⁶ IS, tj. pro veřejnost nepřítomnou na místě, ze kterého sdělování (zpřístupňování) vychází. Pokud je

---

¹³¹ SDEU, případ C-306/05 SGAE v. Hoteles Rafael, 7. 12. 2006.

¹³² SDEU, případ C-293/98 Egeda v. Hoasa, 3. 2. 2000.

¹³³ TELEČ, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4. s. 345.

¹³⁴ Podle ustanovení § 171 egyptského autorského zákona, *Law on the Protection of Intellectual Property Rights*, č. 82/2002, 3. 6. 2002 - provozování díla nemůže autor třetím osobám zamezit pro setkání s členy rodiny a žáky vzdělávacích institucí, dokud takové provozování je bez přímé či nepřímé finanční úplaty.

¹³⁵ Tato směrnice by měla pokračovat v harmonizaci práva autora na sdělování veřejnosti. Tímto právem by se v širokém smyslu mělo rozumět veškeré sdělování veřejnosti nepřítomné v místě, ze kterého sdělování vychází. Toto právo by mělo zahrnovat jakékoli sdělování nebo přenos díla pro veřejnost po drátě nebo bezdrátově, včetně vysílání. Toto právo by nemělo zahrnovat žádné jiné úkony.

¹³⁶ Je třeba, aby právo na zpřístupnění předmětů ochrany uvedených v čl. 3 odst. 2 veřejnosti bylo chápáno tak, že zahrnuje veškeré úkony zpřístupňování takových předmětů ochrany veřejnosti nepřítomné v místě, ze kterého úkon zpřístupňování vychází, a že nezahrnuje žádné jiné úkony.

dílo (či předmět ochrany) provozováno na jednom místě a tam je i zároveň konzumováno, tak tato výlučná práva se na ně z komunitárního hlediska nevztahují. Tento závěr potvrdil i SDEU v případě C-283/10 *Circul Globus*, kdy ponechal veřejné provozování díla pro publikum přítomné v místě (tj. mající fyzický a přímý kontakt), z kterého užití díla vychází, výlučně úpravě členských států.

b) Vnější limity autorského práva

Autorské právo je omezeno i tzv. vnějšími limity vycházejícími z jiných právních oborů.

i) Ústavní právo a ochrana lidských práv a základních svobod

O vztahu autorského práva s ochranou lidských práv a základních svobod bude podrobněji pojednáno v samostatné kapitole. Zde je možné poznamenat, že řada ústavních principů a limitů je relevantní i v rámci autorského práva, tj. zásady, jako jsou princip, že je možné činit to, co zákon nezakazuje (čl. 2 odst. 3 LZPS), rovnost všech před zákonem a zákaz diskriminace (čl. 1 LZPS) či zákaz zneužití práv (čl. 4 odst. 4 a 11 odst. 3 LZPS) atd., budou aplikovatelné i pro jednání autorů a uživatelů. Podobně autorské právo je chráněno i limitováno v kontextu lidských práv a základních svobod, které vyplývají, jak z mezinárodních lidskoprávních smluv (a od relativně nedávna silněji i z komunitárního práva), tak z LZPS v případě ČR. Často přitom může docházet ke kolizi dvou a více základních práv a svobod, jelikož práva autora se budou dostávat do kontaktu s právy a svobodami uživatelů např. svobodou projevu, právem na participaci na kulturním životě či ochranou osob se zdravotním postižením. Zakotvení autorských práv jako lidských práv na mezinárodní, evropské i národní úrovni je specifické. Na rozdíl od všech ostatních práv a svobod zaručených LZPS jsou autorská práva společně s ostatními právy

duševního vlastnictví upraveny velmi nejednoznačně v čl. 34 odst. 1,¹³⁷ kdy je pouze konstatováno, že jsou chráněny zákonem. Zároveň je po vzoru mezinárodních smluv ve stejném ustanovení dána limitace tohoto práva ve prospěch práva uživatelů k přístupu k uměleckým dílům dle čl. 34 odst. 2,¹³⁸ které se z jazykového hlediska jeví dokonce jako silněji pojaté. Úprava autorských práv v LZPS společně s dalšími právy duševního vlastnictví přináší do našeho právního řádu stejné výkladové problémy jako u mezinárodních smluv o lidských právech. Český ústavodárce měl zajistit dostatečnou ochranu odpovídající případnému lidskoprávnímu statutu těchto práv, avšak zároveň mohl provést odpovídající diferenciaci (stejná poskytnutá ústavní ochrana a lidskoprávní statut práv majitele průmyslového vzoru je v porovnání s lidskoprávním statutem osobnostních práv autora velmi diskutabilní).

ii) Právo hospodářské soutěže

Právo hospodářské soutěže tvoří další z vnějších limitů autorského práva, avšak nedotýká se obecného práva autora na svolení s užitím díla. Může se stát relevantním při současném naplnění skutkových okolností zneužití hospodářské soutěže, jak bylo shledáno SDEU v případech Magill¹³⁹ či IMS Health.¹⁴⁰ S tímto vnějším limitem autorského práva počítá i čl. 17 RÚB a zprostředkovaně i dohoda TRIPS a WCT. Podobně je na právo hospodářské soutěže odkazováno v komunitárních předpisech např. v čl. 8 směrnice o právní ochraně počítačových programů, v čl. 13 směrnice o právní ochraně databází, v čl. 9 IS, avšak ve směrnici o právu na pronájem a půjčování obdobné ustanovení chybí. Podrobnější úpravu obsahuje bod odůvodnění 17¹⁴¹ směrnice o právní ochraně

---

¹³⁷ Práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti jsou chráněna zákonem.

¹³⁸ Právo přístupu ke kulturnímu bohatství je zaručeno za podmínek stanovených zákonem.

¹³⁹ SDEU, případ C-241/91 a C-242/91 Magill, 6. 4. 1995. Tři televizní vysílatelé odmítli poskytnout televizní program společnosti, která chtěla vytvořit společný televizní program. SDEU judikoval, že výlučná autorská práva nestaví vysílatelé do dominantní pozice sama o sobě, ale tím, že televizní programy měli jako jediní k dispozici, tak vznikl de facto monopol a vysílatelé mohli bránit hospodářské soutěži.

¹⁴⁰ SDEU, případ C-481/01 a C-418/01 IMS Health, 11. 4. 2002.

¹⁴¹ Ustanoveními této směrnice není dotčeno uplatňování soutěžních předpisů podle článků 81 a 82 Smlouvy, pokud dodavatel mající dominantní postavení odmítne zpřístupnit informace nezbytné k dosažení interoperability ve smyslu této směrnice. (pozn. autora jedná se o články 101 a 102 SFEU).

počítačových programů, který dává soutěžnímu právu přednost před ustanoveními této směrnice, pokud by dodavatel v dominantním postavení neposkytl informace pro zachování interoperability. Argument a contrario by naznačoval, že dodavatelů v nedominantním postavení se takové pravidlo nedotýká. Nicméně i na ně se vztahují povinnosti dané čl. 6 směrnice o právní ochraně počítačových programů. Navíc by takový výklad vedl k ad absurdum závěrům, že právo hospodářské soutěže má dopad pouze v rámci zmíněného ustanovení. EK dokonce u společnosti s mimořádným podílem na trhu dovodila, že má povinnost informace o interoperabilitě poskytnout (případ T-201/04 Microsoft).

Taktéž institut zneužití práva může představovat právní limit výkonu autorských práv v konkrétním případě. V USA se jedná o koncept misuse of rights a uplatňuje se zejména, pokud je porušena jiná norma (obvykle v rámci soutěžního práva). Soudy v USA judikovaly, že není uplatňováním autorského práva možné získat kvazipatentový monopol v situaci, kdy předmět není patentovatelný (jednalo se o mikroprocesorovou kartu).¹⁴² V kontinentálním systému je koncept abuse of rights využíván nejčastěji ve Francii.¹⁴³

iii) Spotřebitelské právo

Právo na ochranu spotřebitelů stále častěji klade limity na autorské právo. Komunitární právo týkající se spotřebitele je velmi fragmentováno a bylo založeno na minimální harmonizaci, ale tento stav se pomalu mění – následující dva předpisy tento trend přerušily, jsou založeny na plné či částečné maximální harmonizaci a horizontálním účinku. Směrnice o nekalých obchodních praktikách¹⁴⁴ stanovuje v člancích 5 - 9 v generálních klauzulích zákaz nekalých (tj. klamavých či agresivních) obchodních praktik a zároveň obsahuje v příloze

---

¹⁴² Odvolací soud pro 5. okresek, případ DSC Communications Corp. v. DGI Technologies, Inc. - 81 F.3d 597, 30. 4. 1996.

¹⁴³ více GUIBAULT, L. *Copyright Limitations and Contracts, An Analysis of the Contractual Overridability of Limitations on Copyright*. 1. vyd. The Hague: Kluwer Law International, 2002. 392 s. ISBN 978-9041198679. s. 280 - 283.

¹⁴⁴ *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004*. [online]. [cit. 2011-08-12]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005L0029:CS:HTML>

jednání, která jsou za všech okolností považována za nekalá. Již při projednávání této směrnice byly snahy zařadit do seznamu přímo pro autorské právo relevantní jednání, to se však nestalo, a směrnice se tak pouze obecně vztahuje na činnost jednotlivých obchodníků (včetně těch nabízejících autorská díla). Určitým průlomem je pak směrnice o spotřebitelských právech,¹⁴⁵ která stanovuje informační povinnosti (včetně předmluvních informací dle čl. 6) v případě umístění technických prostředků ochrany práv u digitálního obsahu (v čl. 5 odst. 1 písm. g)) a pro případy interoperability mezi technickým a programovým vybavením (v čl. 5 odst. 1 písm. h)). Nově tato směrnice stanovuje definici digitálního obsahu (v bodu odůvodnění 19 a v čl. 2 odst. 11 – do kterého řadí počítačové programy, hudbu, videa i text dodávané jako data v digitální podobě), včetně z toho vyplývajících spotřebitelských práv, které se na tuto oblast budou vztahovat. Směrnice i blíže specifikuje právo na odstoupení od smlouvy do 14 dnů pro případ digitálního obsahu, které je buď zakoupeno na hmotném nosiči (čl. 9 odst. 2 písm. c) a 14 odst. 4 písm. b)) či stáhnuto z internetu (čl. 16 písm. m), kdy při zachování podmínek této směrnice obchodníkem právo na odstoupení od smlouvy pro spotřebitele platí do okamžiku, než je zahájeno stahování). Během projednávání směrnice se objevily i pozměňovací návrhy na zařazení smluvních ujednání, která by limitovala omezení autorských práv, na tzv. seznam smluvních ujednání, která mohou být považována za nepřiměřená a tudíž neplatná.¹⁴⁶ Podobně se objevily v průběhu projednávání i razantnější návrhy na prosazení zákazu technických prostředků ochrany práv a zajištění interoperability pro potřeby spotřebitelů, avšak žádný z těchto návrhů se nedostal do konečného znění. Nicméně EK je dle bodu odůvodnění 19 povinna oblast digitálního obsahu dále sledovat a případně předložit legislativní návrhy, jak tuto oblast řešit. Spotřebitelská ochrana získala za poslední dekády na důležitosti, minimálně v rámci EU. Cílem EU se stala vysoká úroveň ochrany spotřebitelů, včetně vyjádření této zásady v primárním právu a v Listině základních práv EU v čl.

---

¹⁴⁵ *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES.*

¹⁴⁶ Dle čl. 3 odst. 3 a přílohy - *směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.* [online]. [cit. 2011-08-12]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:CS:HTML>

38¹⁴⁷ (podobně tak činí čl. 37 Listiny základních práv EU pro životní prostředí). V tomto směru je v porovnání se spotřebitelským právem vysoká úroveň ochrany autorských práv upravena v komunitárním právu o poznání hůře – pouze v bodech odůvodnění 4¹⁴⁸ a 9¹⁴⁹ IS. Stojí za to upozornit, že bod odůvodnění 9 IS staví zájmy spotřebitele a široké veřejnosti vedle zájmů autorů.

iv) Obecné zásady civilního práva

Smluvní právo a civilní zásady obsažené v Občanském a Obchodním zákoníku, kupříkladu soulad s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 a 39 OZ), dobré mravy hospodářské soutěže (§ 44 ObchZ), zásady poctivého obchodního styku (§ 265 ObchZ), apod., mohou stanovovat pro praktické uplatňování autorského práva určité limity. Smluvní právo se pak úzce dotýká oblasti spotřebitelského práva – zásady tzv. spotřebitelských smluv jsou stanoveny v § 51a a násl. OZ, kdy smluvní ujednání nemohou být vykládána k tíži spotřebitelů. V rámci omezení autorských práv, jako mimosmluvních institutů užití autorských děl, je využití smluvního práva omezené, a proto mimo otázek dispozitivnosti či kogentnosti omezení autorských práv (a tudíž případné přednosti smluvních ujednání před omezeními autorských práv), je tato otázka mimo rozsah této práce a je potřeba odkázat na podrobnější studie.¹⁵⁰

v) Cenzura

Mezi další vnější limity autorského práva patří i cenzura, resp. důvody veřejného zájmu v regulaci rozšiřování určitých děl. S cenzurou počítá čl. 17 RÚB

---

¹⁴⁷ V politikách Unie je zajištěna vysoká úroveň ochrany spotřebitele.

¹⁴⁸ Větší právní jistota a vysoká úroveň ochrany duševního vlastnictví poskytovaná harmonizovaným právním rámcem týkajícím se autorského práva a práv s ním souvisejících podpoří podstatné investice do tvůrčí a inovační činnosti včetně síťové infrastruktury a povede tím k růstu a vyšší konkurenceschopnosti evropského průmyslu, a to jak v oblasti obsahu a informačních technologií, tak obecněji v široké škále průmyslových a kulturních odvětví. Tato skutečnost zajistí zaměstnanost a podpoří vytváření nových pracovních míst.

¹⁴⁹ Jakákoliv harmonizace autorského práva a práv s ním souvisejících musí vycházet z vysoké úrovně ochrany, jelikož taková práva jsou pro duševní výtvořiny zásadní. Jejich ochrana napomáhá zajistit udržení a rozvoj tvořivosti v zájmu autorů, výkonných umělců, výrobců, spotřebitelů, kultury, průmyslu a široké veřejnosti. Duševní vlastnictví bylo proto uznáno za nedílnou součást vlastnictví.

¹⁵⁰ GUIBAULT, L. *Copyright Limitations and Contracts, An Analysis of the Contractual Overridability of Limitations on Copyright*. 1. vyd. The Hague: Kluwer Law International, 2002. 392 s. ISBN 978-9041198679. s. 111 - 291.

a zprostředkovaně i dohoda TRIPS a WCT. Více se výkladu tohoto institutu věnuje přímo část o RÚB.

vi) Telekomunikační a mediální předpisy

Obecně je potřeba vzít v potaz i další předpisy, např. směrnice o právní ochraně počítačových programů v bodu odůvodnění 18¹⁵¹ odkazuje na předpisy z oblasti telekomunikací a normalizace v daném sektoru. Rovněž nový telekomunikační balíček EU, zejména čl. 1 odst. 3 směrnice č. 2009/136/ES o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací, stanovuje jak možnost států uplatnit opatření proti neautorizovanému šíření autorských děl na internetu, tak dává významné limity ve smyslu potřeby ochrany základních práv a svobod, včetně práv na soukromí a na spravedlivý proces.¹⁵² Pro oblast zpravodajství umožňuje směrnice 89/552/EHS (změněná směrnicí 2007/65/ES) o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících provozování televizního vysílání¹⁵³ v kap. IIC čl. 3j, aby členské státy stanovily pro události se zásadním společenským významem specifická pravidla i navzdory výhradním právům a umožnit jejich sledování veřejností ve volně dostupném televizním vysílání, čímž se nepřímě zakotvuje omezení autorských práv v rámci tzv. zpravodajské licence. Z dalších předpisů je potřeba zmínit české předpisy z oblasti mediálních zákonů – např. zákon o neperiodických publikacích č. 37/1995 Sb. a tiskový zákon č. 46/2000 Sb. stanovují podmínky tzv. povinných výtisků, zákon č. 273/1993 Sb. o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl obsahuje nabídkovou povinnost vůči Národnímu filmovému archivu nejen s ohledem na záznamy audiovizuálního díla, ale i ohledně písemných a propagačních materiálů k danému dílu.

---

¹⁵¹ Ustanovení této směrnice by se neměla vztahovat na zvláštní právní předpisy Společenství, které již byly přijaty, pokud jde o zveřejňování rozhraní v oblasti telekomunikací, a ani na rozhodnutí Rady týkající se normalizace v oblasti informačních technologií a telekomunikací.

¹⁵² U zrodu tohoto ustanovení byla také česká europoslankyně Z. Roithová a jeho kontury výrazně ovlivnilo české předsednictví v EU.

¹⁵³ *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/65/ES ze dne 11. prosince 2007, kterou se mění směrnice Rady 89/552/EHS o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících provozování televizního vysílání.* [online]. [cit. 2011-09-06]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:CS:PDF>

3. Nehomogenní chápání uživatele v autorském právu

Použití i rozsah pojmu uživatele není v autorském právu ustáleno. Řada zahraničních autorů používá termín uživatel bez jeho bližšího vymezení, či jej přímo definuje jako otevřený pojem.¹⁵⁴ Jednu z mála definic uživatele v rámci mezinárodního kontextu nabízí Světová deklarace o duševním vlastnictví, která definuje uživatele jako jakoukoliv osobu či skupinu osob, jednajících buď jako nezávislý subjekt nebo pod záštitou vládní nebo nevládní organizace za účelem nabytí zisku a nebo z jiných důvodů, odpovědných za užití nebo spotřebu výsledků tvořivosti v jakémkoliv oboru včetně zejména vědy, umění včetně výkonných umění a výsledků činnosti určitých kategorií výrobců, např. výrobců fonogramů a vysílatelů.¹⁵⁵ Uživatel v širším smyslu označuje širokou a heterogenní skupinu od institucionálních uživatelů po koncové uživatele, včetně uživatelů používajících informační a digitální technologie, subjektů jak na straně poptávky, tak na straně nabídky.¹⁵⁶ Institucionálními uživateli jsou např. vysílatelé, poskytovatelé obsahu, knihovny, archivy, atd. a koncovými uživateli (end-users) jsou naopak fyzické osoby, spotřebitelé apod.¹⁵⁷ Uživatel v užším smyslu je dle české odborné literatury osoba, která užívá dílo či předmět ochrany, a potenciálně tak zasahuje do práv autorů či nositelů práv.¹⁵⁸

Uživatel je v rámci AZ obsažen jednak implicitně mimo jiné v ustanovení § 12 a rovněž výslovně v různých kontextech: v § 9 odst. 4 jako vlastník a jiný uživatel hmotného substrátu, v § 11 odst. 3 jako uživatel díla u osobnostního práva na integritu díla v případě autorského dozoru, v § 100 – 102 jako uživatel předmětů ochrany (příp. sdružení zastupující takové uživatele, jako příklad je uváděna Národní knihovna jednající za ostatní knihovny) ve vztahu ke

---

¹⁵⁴ MAZZIOTTI, G. *EU Digital Copyright Law and the End-User*. 1. vyd. Berlin: Springer, 2008. 374 s. ISBN 978-3540759843. s. 4

¹⁵⁵ Čl. 2 bod iv) s využitím bodu iii) - *Světová deklarace o duševním vlastnictví*, Politická poradní komise WIPO, 26. 6. 2000. Citováno dle KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 1. vyd. Praha: Linde, 2001. s. 781. ISBN 80-7201-301-7. s. 30.

¹⁵⁶ Studie - HELBERGER, N. et al. *Digital Rights Management and Consumer Acceptability: A Multi-Disciplinary Discussion of Consumer Concerns and Expectations*, 2004, s. 12. [online]. [cit. 2011-09-06]. Dostupné z http://mpira.ub.uni-muenchen.de/6641/1/MPRA_paper_6641.pdf

¹⁵⁷ MAZZIOTTI, G. *EU Digital Copyright Law and the End-User*. 1. vyd. Berlin: Springer, 2008. 374 s. ISBN 978-3540759843. s. 4.

¹⁵⁸ TELEČEK, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4. s. 376.

kolektivním správcům. Tento poslední výskyt pojmu uživatel byl v AZ upravován ze strany zákonodárců vlastními pozměňovacími návrhy, a přestože obsahuje některé interpretační problémy, přinesl i určité garance k zajištění vyváženého vztahu mezi uživateli a kolektivními správci. Na jiných místech AZ, kromě případů výskytu oprávněného uživatele, se uživatel již neobjevuje a to ani v souvislosti s omezeními autorských práv.

Pozitivní či negativní definice uživatele není v AZ přímo obsažena. Pouze ustanovení § 66 odst. 6 AZ poskytuje definici oprávněného uživatele, ale ani tento pojem není dle některých autorů bez interpretačních potíží.¹⁵⁹ Navíc definice v § 66 odst. 6 AZ nerozlišuje pojmy oprávněného uživatele (lawful user) a oprávněného nabyvatele (lawful acquirer), což jsou dle komunitárního práva odlišné pojmy, byť jak uvedeno dále, i v samotných dotčených směrnících jednoznačnost a konzistentnost chybí. Určitá nekonzistentnost i ze strany EK je potvrzena v navazujících dokumentech o implementaci směrnice o právní ochraně počítačových programů, kdy na jednu stranu je konstatováno, že několik členských států transponovalo pojem oprávněného nabyvatele jako oprávněného uživatele bez jakéhokoliv hodnocení ze strany EK,¹⁶⁰ ale zároveň je za stejný fakt kritizována výslovně VB¹⁶¹ a navíc implementační zpráva přináší další dvě „synonymní vyjádření“ pro pojem oprávněného nabyvatele.¹⁶² Oprávněný uživatel se dále v AZ objevuje v případě ustanoveních § 36 u omezení autorských práv při užití souborných děl (resp. databází), § 43 odst. 4 u zpřístupnění díla s technickými prostředky ochrany práv, § 66 obecně u omezení autorských práv při užití počítačového programu, jakož i v § 91 a § 92 u omezení zvláštního práva pořizovatele databáze a bezúplatných zákonných licencí.

Určitou otázkou je, jak odlišit jednotlivé množiny uživatele, oprávněného uživatele a neoprávněného uživatele. Obdobná situace ohledně neexistence definice uživatele či oprávněného uživatele panuje i v mezinárodním a evropském

---

¹⁵⁹ TELEC, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4. s. 633 - 635.

¹⁶⁰ *Report on the implementation and effects of Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs*, COM(2000)199, 10. 4. 2000, s. 12.

¹⁶¹ *Report on the implementation and effects of Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs*, COM(2000)199, 10. 4. 2000, s. 14.

¹⁶² Právoplatný držitel (rightful possessor) na s. 6 a legitimní uživatel (legitimate user) na s. 13. *Report on the implementation and effects of Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs*, COM(2000)199, 10. 4. 2000.

právu, jakož i v zákonodárství dalších států, přestože je uživatel v řadě předpisů zmiňován. I přes tyto nejasnosti je pojem uživatele využíván českou akademickou literaturou, jak v případě jednotlivých monografií,¹⁶³ tak komentářů.¹⁶⁴

V rámci mezinárodních smluv jsou uživatelé obecněji zmíněni v cílech dohody TRIPS v čl. 7, jak již bylo uvedeno v kapitole o rovnováze zájmů v autorském právu. V komunitárním právu se pojem uživatele vyskytuje častěji – v samostatné části bude uveden rozbor použití pojmů oprávněného uživatele (zejména dle směrnice o právní ochraně databází) a oprávněného nabyvatele (zejména dle směrnice o právní ochraně počítačových programů). Uživatel se objevuje např. v čl. 6 odst. 4 IS, který řeší vztah technických prostředků ochrany práv a omezení autorských práv a v řadě bodů odůvodnění napříč směrnicemi (mimo jiné v bodu odůvodnění 4 IS, v bodu odůvodnění 12 směrnice o právní ochraně databází a v bodu odůvodnění 5 směrnice o právu na pronájem a půjčování).

Zároveň však pojmy spotřebitel a uživatel používají autorskoprávní směrnice jako zaměnitelné.¹⁶⁵ Ani pojem spotřebitele však není jednoznačný, mezi tyto osoby řada států (mimo jiné Francie) dosud řadila i neziskové organizace či živnostníky, zejména pokud nabývané zboží či služby spadaly pod čistě soukromé užití či duální využití, tj. nebyly účelově vázané pouze na komerční podnikatelskou činnost. Se směrnicí o spotřebitelských právech je tento problém částečně redukován, ale stále je dle bodu odůvodnění 17 stanovena specifická úprava pro uvedené duální využití. Dosavadní evropská legislativa mimo rámec autorského práva bohužel situaci nezjednodušuje, ale spíše ještě komplikuje. Ani při novelizaci tzv. telekomunikačního balíčku v roce 2009 směrnicí č. 2009/140/ES nebyl bohužel odstraněn nepřehledný stav trvající od

---

¹⁶³ KNAP, K. et al. *Práva k nehmotným statkům*. 1. vyd. Praha: Codex, 1994. 245 s. ISBN 80-901185-3-4.

¹⁶⁴ TELEČ, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4. s. 736 – 737.

¹⁶⁵ Studie HELBERGER, N. et al. *Digital Rights Management and Consumer Acceptability: A Multi-Disciplinary Discussion of Consumer Concerns and Expectations*, 2004, s. 12. [online]. [cit. 2011-09-06]. Dostupné z http://mpr.ub.uni-muenchen.de/6641/1/MPRA_paper_6641.pdf

roku 2002, kdy je obdobně definován uživatel, koncový uživatel, spotřebitel a účastník.¹⁶⁶

Česká doktrína odlišuje pojem uživatele od pojmu konzumenta.¹⁶⁷ Uživatel je osoba, která na základě licenčního ujednání či omezení autorských práv dílo užívá (např. televizní vysílatel); konzumentem je osoba, která dílo pouze pasivně konzumuje (tj. v rámci tohoto příkladu sleduje dílo na obrazovce svého televizního přijímače).¹⁶⁸ Pokud tento případ rozvineme, tak z konzumenta se stane uživatel v případě, kdy si dané televizní vysílání obsahující autorské dílo v rámci využití omezení autorských práv nahraje na záznamové médium, které kupříkladu jako učitel použije pro názornou výuku (žáci ve třídě při takovém užití budou konzumenty daného díla). Konzument tak dílo konzumuje zejména buď v rámci licencovaného užití díla jinou osobou či v rámci využití omezení autorských práv jinou osobou. Uživatelem dle české odborné literatury je tak osoba, která svým jednáním a na vlastní odpovědnost naplní znaky užití díla¹⁶⁹ ve smyslu autorskoprávních předpisů.¹⁷⁰ Za uživatele je tak považován koncový uživatel, příp. provozovatel služeb, zaměstnavatel apod., nikoliv ta osoba, která plní povinnosti ze svého pracovního poměru (zaměstnanec daného televizního

---

¹⁶⁶ Článek 2, Definice. Pro účely této směrnice se: h) "uživatel" rozumí právnická nebo fyzická osoba, která používá nebo požaduje veřejně přístupnou službu elektronických komunikací; i) "spotřebitelem" rozumí každá fyzická osoba, která používá nebo požaduje veřejně přístupnou službu elektronických komunikací pro účely nespádající do její obchodní, podnikatelské nebo profesní činnosti; k) "účastníkem" rozumí každá fyzická nebo právnická osoba, která uzavřela s poskytovatelem veřejně přístupných služeb elektronických komunikací smlouvu o poskytování takových služeb; n) "koncovým uživatelem" rozumí uživatel, který nezajišťuje veřejné komunikační sítě ani neposkytuje veřejně přístupné služby elektronických komunikací.

¹⁶⁷ KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2005. s. 792. ISBN 80-7201-546-X. s. 91 - 92.

¹⁶⁸ Uživatel je v autorskoprávním smyslu v tomto případě ta osoba, která dílo veřejnosti zpřístupňuje vysíláním, a konzumentem naopak ta osoba, které je dílo vysíláním zpřístupňováno. KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2005. s. 792. ISBN 80-7201-546-X. s. 92.

¹⁶⁹ Za užití díla se dle doktríny považuje jednání, jímž se prostředkuje smyslové vnímání díla (tj. zpřístupňování díla veřejnosti v nejširším slova smyslu a rozmnožování). Toto jednání se považuje za jednání zvláštní a každé takové jednání vyžaduje souhlas autora (pokud se nejedná o omezení autorských práv), ledaže je s původním jednáním spojeno funkčně, buď jako jeho předpoklad (hmotné rozmnožování pro další rozšiřování) či jako jeho důsledek (sdělování díla veřejnosti po jeho rozmnožení). KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2005. s. 792. ISBN 80-7201-546-X. s. 88 - 89. KNAP, K. et al. *Práva k nehmotným statkům*. 1. vyd. Praha: Codex, 1994. 245 s. ISBN 80-901185-3-4. s. 92 - 93.

¹⁷⁰ TELEČ, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4. s. 168.

vysílatele).¹⁷¹ Uživatel, tak v klasickém případě, na rozdíl od konzumenta, přichází do právního vztahu s autorem zejména prostřednictvím licenčních smluv. V případě mimosmluvního užití autorských děl tento prvek odpadá a uživatel může užít dílo ex lege. V případě volného užití pak dle české odborné literatury k užití z autorskoprávního pohledu vůbec nedochází.¹⁷² Podobné lze konstatovat o užití, na které se již výlučná práva nevztahují – např. došlo k vyčerpání práva na rozšiřování. Rozlišení uživatelů a konzumentů má své opodstatnění i svá úskalí, zejména je obtížněji použitelné v rámci komparace s jinými právními řády, které toto rozlišení nepoužívají (to platí i pro závěry ohledně volného užití, jelikož mezinárodní i komunitární předpisy jej upravují v rámci omezení autorských práv a německé autorské právo pojem volné užití vztahuje na jinou právní situaci - při vytváření odvozených děl dle ustanovení § 24 svého autorského zákona). Problémem je i pojem konzumenta v souvislosti s pojmem oprávněného uživatele. V případě omezení autorských práv u počítačových programů a souborných děl (resp. databází), příp. omezení zvláštního práva pořizovatele databáze, by pojem konzumenta nemohl být aplikován, resp. střetával by se významově s pojmem oprávněného uživatele. Podobné platí vzhledem k užití pojmu oprávněného uživatele i u zpřístupnění děl chráněných technickými prostředky ochrany práv v ustanovení § 43 odst. 4, kdy není jednoznačné, zdali se pojem oprávněného uživatele nevztahuje případně i na ostatní omezení autorských práv.

Oproti jasně definovaným autorům, výkonným umělcům, nositelům práv apod. na jedné straně nepoužívá autorské právo pro skupinu osob užívajících díla jednoznačné označení, viz uživatelé, konzumenti či velmi obecný pojem veřejnost. Ani dokumenty EK nepřispívají k vyjasnění pojmů, např. Zelená kniha o autorském právu ve znalostní ekonomice z roku 2008 zmiňuje různé uživatele, jakými jsou nakladatelé, knihovny, vědci, osoby se zdravotním postižením, široká veřejnost, spotřebitelé a uživatelé vytvářející obsah.¹⁷³ V případě licenčních vztahů bude vedle autorů vystupovat alespoň jednoznačně identifikovatelná smluvní strana. To však v případě omezení autorských práv není možné.

---

¹⁷¹ TELEČ, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4. s. 168.

¹⁷² ŠVESTKA, J. et al. *Občanské právo hmotné* 3. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 308 s. ISBN 978-80-7357-466-6. s. 196 – 197.

¹⁷³ *Zelená kniha Autorské právo ve znalostní ekonomice*, KOM(2008)466, 16. 7. 2008. s. 3 a 19.

Práce vychází z pojmu uživatele v širším smyslu, jako zmíněného otevřeného konceptu, a důraz klade na postavení koncových uživatelů ve vztahu k omezením autorských práv. Mezi uživatele tak budou patřit i spotřebitelé využívající služby či zboží obsahující díla či autoři vytvářející odvozené dílo na základě původního díla a to včetně transformativních užití za pomoci digitálních technologií (zejména v rámci obsahu vytvářeného uživateli).¹⁷⁴ Práce nerozlišuje pojmy uživatele a konzumenta. Společensky není prospěšné pouze kreativní transformativní užití, ale užitečnou společenskou funkci má i konzumní užití (tj. role konzumenta), které je komunikováno s ostatními uživateli, ať už kvůli svobodě slova, vytváření sociálního významu či propagaci děl apod.¹⁷⁵ Uživatelé a konzumenti mají v autorském právu důležité role jako rozšiřovatelé a příjemci autorských děl a někteří se následně stávají sami autory, tím naplňují cíle autorskoprávního systému.

a) Klasifikace koncových uživatelů

Nedostatek pochopení pro druhou stranu diskuze v rámci autorskoprávního diskursu pramení i z nedostatku znalostí. Málokterý uživatel má dostatek informací o fungování např. vydavatelského či zábavního průmyslu a komplikacích, kterými jsou autoři a nositelé práv občas vystaveni. Problémem je i malá všeobecná znalost autorského práva jako takového v rámci populace¹⁷⁶ či případné nevědění si některých okolností komplikovaného autorskoprávního systému.¹⁷⁷ Tento nedostatek znalostí však platí i opačně. Průmysl založený na

---

¹⁷⁴ MAZZIOTTI, G. *EU Digital Copyright Law and the End-User*. 1. vyd. Berlin: Springer, 2008. 374 s. ISBN 978-3540759843. s. 4 – 5.

¹⁷⁵ LIU, J. Copyright Law's Theory of the Consumer. *Boston College Law Review*, 2003, vol. 44, n. 3, s. 397. TUSHNET, R. Copy This Essay: How Fair Use Doctrine Harms Free Speech and How Copying Serves It. *Yale Law Journal*, 2004, vol. 114, n. 12, s. 535. BALKIN, J. Digital Speech and Democratic Culture: A Theory of Freedom of Expression for the Information Society. *New York University Law Review*, 2004, vol. 79, n. 4, s. 1. ELKIN-KOREN, N. Cyberlaw and Social Change: A Democratic Approach to Copyright Law in Cyberspace. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 1996, vol. 14, s. 215.

¹⁷⁶ KRÍŽ, J. *Ochrana autorských práv v informační společnosti*. 1. vyd. Praha: Linde, 1999. 252 s. ISBN: 80-7201-190-1. s. 120.

¹⁷⁷ Jen málokterý uživatel bude vědět, že např. píseň "Happy Birthday to You" zpívaná na veřejnosti gratulanty k narozeninám oslavence a sdílená ve formě audiovizuálního záznamu

vyžívání autorských práv, stát i doktrína má velmi málo informací o uživateli, jejich typech, potřebách či jejich přesném chování, zejména v soukromé sféře. Zároveň je obtížné popisovat tak heterogenní skupinu a jednotliví uživatelé či skupiny uživatelů mohou mít odlišné zájmy a očekávání. Tento problém je dlouhodobého rázu - veřejnost, uživatelé i spotřebitelé byli bráni za tak esenciální součást autorského práva, že historicky ani nebyli zmiňováni v autorských zákonech.¹⁷⁸

Jak bylo uvedeno výše, základním členěním uživatelů je dělení na institucionální a koncové uživatele. Institucionální uživatele (tj. zejména právnické osoby) by bylo možné dále členit na komerční uživatele (např. poskytovatele obsahu), kreativní sektor (např. média), státní správu vystupující ve své veřejnoprávní roli (např. soudy, policii využívající autorská díla při trestním řízení), veřejnoprávní instituce se specifickými společenskými úkoly (např. knihovny, archivy, vzdělávací instituce) apod. Koncovými uživateli (jak uvedeno výše) jsou chápány fyzické osoby - spotřebitelé, uživatelé děl na internetu, autoři tvořící odvozená díla, nicméně jednoznačné oddělení i od činností vlastních pro institucionální uživatele není možné, jelikož rozhodujícím parametrem nejsou pouze charakteristiky užití (to se často prolíná), ale charakteristika daných osob, resp. druh a zaměření jejich činností v daném konkrétním případě i obecně. Je potřeba zmínit, že někteří autoři také kritizují použití pojmu spotřebitele, jelikož to neodpovídá plně způsobům, jakým uživatelé získávají přístup a vzájemně reagují s díly či jinými kulturními statky.¹⁷⁹ Jakkoliv jsou veškeré tyto kategorie a dělení nepřesná, tak minimálně ilustrují škálu zainteresovaných osob a mohou být relevantní pro různé druhy omezení autorských práv, které jsou specificky určeny jen pro určitou skupinu uživatelů, vedle např. citace, která jako omezení autorských práv je všeobecnějšího rázu, tj. relevantní pro všechny skupiny uživatelů.

---

z oslavy na internetu je porušením autorských práv, jelikož na toto dílo se dosud vztahují majetková práva autora Warnera Chappela v EU do 31. 12. 2016 a v USA do roku 2030.

¹⁷⁸ SCHOVSBO, J. Integrating Consumer Rights into Copyright Law: From a European Perspective. *Journal of Consumer Policy*, 2008, vol. 31, n. 4, s. 394.

¹⁷⁹ BENKLER, Y. From Consumers to Users: Shifting the Deeper Structures of Regulation Toward Sustainable Commons and User Access. *Federal Communications Law Journal*, 2000, vol. 52, n. 5, s. 561.

Pokud se podíváme na typologii koncových uživatelů, tak ani odborná literatura nepřináší vždy odpovídající pohled na jejich chování. Koncoví uživatelé jsou tak podle některých názorů často portrétováni ne zcela realisticky, jako tzv. ekonomičtí uživatelé (economic users),¹⁸⁰ kteří vstupují na trh s již danými kulturními preferencemi a hledají jen nejlepší nabídku, či tzv. postmoderní uživatelé (postmodern users),¹⁸¹ kteří vykonávají limitovaný a vágně opoziční postoj k světu, kde veškerý smysl kultury je nejistý a veškeré vědění relativní a tudíž mají příklon k volbě alternativní úzkoprofilové kultury.¹⁸² Dále jsou koncoví uživatelé popisováni jako tzv. romantičtí uživatelé (romantic users),¹⁸³ jejichž život je nekončící cyklus sofistických debat o současných kulturních událostech a honbou za technologiemi, které nejvíce podporují uživatelskou svobodu k domácí produkci vysoce kvalitní hudby, audiovizuálních děl a počítačových programů s otevřeným kódem.¹⁸⁴ V rámci takové kritické analýzy je nabízen model tzv. situovaného uživatele (situated user),¹⁸⁵ který není tak nerealistický a nemá dostatek času či talentu, aby díla přetvářel, vyhledával apod. a je tak závislý na kontextu a společenském vlivu, ke kterým dílům se dostane. Takovýto uživatel pak musí být určitým způsobem chráněn a motivován, jelikož

---

¹⁸⁰ GOLDSTEIN, P. *Copyright's Highway: From Gutenberg to the Celestial Jukebox*. 2. vyd. Stanford: Stanford Law and Politics, 2003. 256 s. ISBN 978-0804747486. BELL, T. Fair Use vs. Fared Use: The Impact of Automated Rights Management on Copyright's Fair Use Doctrine. *North Carolina Law Review*, 1998, vol. 76, n. 1, s. 557. FISHER, W. Property and Contract on the Internet. *Chicago-Kent Law Review*, 1998, vol. 73, s. 1203.

¹⁸¹ BOYLE, J. *Shamans, Software, and Spleens: Law and the Construction of the Information Society*. 1. vyd. Cambridge: HUP, 1996. 288 s. ISBN 978-0674805231. COOMBE, R. *The Cultural Life of Intellectual Properties: Authorship, Appropriation, and the Law*. 1. vyd. Durham: Duke University Press, 1998. 462 s. ISBN 978-0822321194. COOMBE, R. Fear, Hope, and Longing for the Future of Authorship and a Revitalized Public Domain in Global Regimes of Intellectual Property. *DePaul Law Review*, 2003, vol. 52, s. 1171 - 1172.

¹⁸² COHEN, J. E. The Place of the User in Copyright Law. *Fordham Law Review*, 2005, vol. 74, n. 2, s. 348. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z

<http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4101&context=flr>

¹⁸³ LESSIG, L. *Free Culture: How Big Media Uses Technology and the Law to Lock Down Culture and Control Creativity*. 1. vyd. New York: Penguin Press, 2004. 345 s. ISBN 978-1594200069. BENKLER, Y. Free as the Air to Common Use: First Amendment Constraints on Enclosure of the Public Domain. *New York University Law Review*, 1999, vol. 74, n. 6, s. 354. HUNTER, D. - LASTOWKA, F. Amateur-to-Amateur. *William & Mary Law Review*, 2004, vol. 46, n. 12, s. 951.

¹⁸⁴ COHEN, J. E. The Place of the User in Copyright Law. *Fordham Law Review*, 2005, vol. 74, n. 2, s. 348. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z

<http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4101&context=flr>

¹⁸⁵ COHEN, J. E. The Place of the User in Copyright Law. *Fordham Law Review*, 2005, vol. 74, n. 2, s. 348. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z

<http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4101&context=flr>

záleží na systému autorského práva, kolik mu poskytne možností, aby mohl pomoci případnému rozvoji vědění a kultury ve společnosti. Tyto teoretické koncepty ilustrují, že autorské právo musí v rámci omezení autorských práv počítat s velmi různorodými nadějemi a potřebami ze strany různých skupin a typů uživatelů. Jsou jistě očekávání, která autorské právo nemůže nikdy naplnit, ale jsou jistě i domény, které jsou pro určité uživatele velmi potřebné, a zatím je autorské právo neakcentovalo, ačkoli se může jednat o velmi legitimní skutečnosti.

Pojem uživatelů je úzce svázán s pojmem užití, kdy uživatelé přistupují k užití autorských děl zejména ze čtyř základních důvodů: spotřeba, seberozvoj, kreativní přetváření a komunikace.¹⁸⁶ Užití je tak možno dělit na kategorie konzumní, informativní, kreativní (transformativní)¹⁸⁷ a komunikační (distribuční) užití. Autorské právo v tomto ohledu ne vždy plně respektuje společenské vzorce užití děl.¹⁸⁸ Přestože není vhodné jednotlivé typy užití prioritizovat, tak kreativní (transformativní) užití by mělo mít své výsadní postavení. Z toho důvodu je na škodu, že AZ neobsahuje výslovné omezení autorských práv ve prospěch karikatury, parodie, parafráze či koláže.

b) Oprávněný uživatel versus oprávněný nabyvatel

Úprava oprávněného uživatele v AZ byla zmíněna výše a bude dále rozvedena u výkladu ustanovení § 66 odst. 6 v části věnované AZ. Zde bude vysvětleno podrobněji pojetí komunitárních předpisů u oprávněného uživatele, oprávněného nabyvatele a oprávněného užití.

---

¹⁸⁶ COHEN, J. E. The Place of the User in Copyright Law. *Fordham Law Review*, 2005, vol. 74, n. 2, s. 370 - 372. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z

<http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4101&context=flr>

¹⁸⁷ GERVAIS, D. Making Copyright Whole: A Principled Approach to Copyright Exceptions and Limitations. *The University of Ottawa Law and Technology Journal*, 2008, vol. 5, n. 1 - 2, s. 20.

¹⁸⁸ COHEN, J. E. The Place of the User in Copyright Law. *Fordham Law Review*, 2005, vol. 74, n. 2, s. 373. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z

<http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4101&context=flr>

Oprávněný uživatel (lawful user) je zejména upraven ve směrnici o právní ochraně databází a to v čl. 6 odst. 1 pro souborná díla (resp. databáze) a v čl. 8 odst. 1 – 3 a čl. 9 pro zvláštní práva pořizovatele databáze. Oprávněný uživatel je blíže specifikován v bodu odůvodnění 34¹⁸⁹ a zmíněn v dalších bodech odůvodnění, avšak definice není dostatečná (zmíněn je přístup a licenční smlouva). Bohužel ani judikatura SDEU k této směrnici nepřinesla interpretační vodítko a SDEU pojem oprávněného uživatele oproti směrnici blíže nespécifikoval.¹⁹⁰ Oprávněným uživatelem bude zejména uživatel jednající na základě licenčního oprávnění. Výkladové problémy mohou nastat při užití souborného díla (resp. databáze) uživatelem na základě omezení autorských práv.¹⁹¹ Je možné dovodit, že oprávněným uživatelem bude i uživatel implicitně licencovaných souborných děl (resp. databází) či databází, např. volně zpřístupněných na internetových stránkách (se souhlasem autora, bez smluvních omezení či technických prostředků ochrany práv) či zakoupených na hmotném substrátu (ať v analogové či digitální formě) bez výslovné licenční smlouvy.¹⁹²

Historicky nejstarším pojmem v rámci komunitárního práva je **oprávněný nabyvatel** (lawful acquirer). Ten zavedla směrnice o právní ochraně počítačových programů v čl. 5 odst. 1. Bohužel tato směrnice také trpí největší terminologickou nejednotností a v dalších ustanoveních v anglickém znění používá pojem osoby mající právo užít (čl. 5 odst. 2 a 3, čl. 6 odst. 1 písm. a)), kdy se komentáře víceméně shodují, že oba tyto termíny je potřeba vykládat jako totožné. Komplikovanější situace nastává s českým překladem, který na dvou z těchto míst používá termín oprávněného uživatele (čl. 5 odst. 2, čl. 6 odst. 1 písm. a)) a v jednom případě pojem osoby oprávněné užívat (čl. 5 odst. 3), což může přinášet

---

¹⁸⁹ vzhledem k tomu, že jakmile se však nositel práva rozhodne zpřístupnit uživateli rozmnoženinu databáze pomocí služby on-line nebo jiným způsobem, musí být nicméně tomuto oprávněnému uživateli umožněn přístup k databázi a dána možnost užívat ji způsobem a za účelem stanoveným v licenční smlouvě uzavřené s nositelem práva, a to i když přístup a užívání vyžaduje vyhrazenou činnost;

¹⁹⁰ SDEU, případ C-203/02 *The British Horseracing Board Ltd and Others v. William Hill Organization Ltd.*, 9. 11. 2004.

¹⁹¹ VANOVERMEIRE, V. *The concept of the Lawful User in the Database Directive*. *IIC*, 2000, vol. 31, n. 1, s. 68.

¹⁹² DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 324, WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 746.

interpretační obtíže, jelikož panuje shoda, že pojem oprávněného nabyvatele má být interpretován širším způsobem, než pojem oprávněného uživatele. Oprávněný nabyvatel je tak nejen nabyvatel licence, ale i osoba, která nabyla věcná či jiná práva k dané rozmnoženině počítačového programu (zakoupením, pronájmem apod.), jakož i další osoby, které jsou autorizovány užívat počítačový program ve prospěch jedné z uvedených osob.¹⁹³ Tento rozsah je víceméně převzat do ustanovení § 66 odst. 6 AZ. Jak posuzovat oprávněnost nabytí je také interpretační problém, včetně případů, kdy osoba nabyla rozmnoženinu v dobré víře, která je však šířena neautorizovaně. V rámci rozhodovací praxe soudů, byla za oprávněného nabyvatele považována i osoba, která zakoupila rozmnoženinu legitimně uvedenou v oběhu v Japonsku a užívala ji ve VB, kde již její užití nebylo autorizováno.¹⁹⁴

Obdobné komplikace vznikají u výkladu pojmu **oprávněného užití** (lawful use), který je obsažen v čl. 5 odst. 1 písm. b) IS. Oprávněnost je v tomto případě vztažena nikoliv k osobě, ale k činnosti. Bod odůvodnění 33 IS stanovuje, že užití se považuje za oprávněné, pokud je k němu nositelem práva uděleno svolení nebo pokud není omezeno právními předpisy. Tím je v tomto případě potvrzeno, že oprávněnost není založena pouze na licenčním ujednání. I přesto oprávněnost při využití omezení autorských práv např. při nahodilém užití díla může být diskutabilní.¹⁹⁵ Bohužel ani judikatura SDEU nepřinesla odpovědi na některé tyto otázky, ale samotný čl. 5 odst. 1 je nyní podrobněji vymezen na základě rozhodnutí v případech C-5/08 Infopaq a C-302/10 Infopaq II (podrobnější informace budou uvedeny v kapitole analyzující čl. 5 IS).

---

¹⁹³ *Report on the implementation and effects of Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs*, COM(2000)199, 10. 4. 2000, s. 12.

¹⁹⁴ VAN EECHOUD, M. et al. *Harmonizing European Copyright Law. The Challenges of Better Lawmaking*. Information law series. Vol. 19. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. 400 s. ISBN 9041131302. s. 115 pozn. 321 a 322.

¹⁹⁵ VAN EECHOUD, M. et al. *Harmonizing European Copyright Law. The Challenges of Better Lawmaking*. Information law series. Vol. 19. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. 400 s. ISBN 9041131302. s. 115 - 116.

c) Hnutí za uživatelská práva

Angažovanost veřejnosti a neziskového sektoru v utváření autorského práva výrazně vzrostla v posledních letech. Volání po silnějším zakotvení omezení autorských práv či přímo uživatelských práv bylo také vyvoláno obavou uživatelů, kteří se zejména ve světle IS a zvýšeného důrazu na vymáhání autorských práv cítili ohroženi. Uživatelé v rámci rozvoje technických prostředků ochrany práv pocítili např. nemožnost vytváření záložních rozmnoženin či změny formátu (tj. byli „uvězněni“ v nekompatibilním rozhraní). Uživatelé měli návazně ztíženu možnost vytváření odvozených děl či využívání ustanovení o volném užití, tj. nemohli užívat snadno díla v rodinném kruhu. Osobám se zdravotním postižením byl přístup k dílům zkomplikován či v některých případech znemožněn. Ukázalo se, že legislativa neposkytla uživatelům dostatečnou ochranu před případným zneužitím technických prostředků ochrany práv, ať už se jedná o otázky soukromí (behaviorální marketing, sledování uživatelského chování, zejména nákupních zvyklostí), omezování svobody (přesměřování internetových služeb podle jazykových verzí, vázání přístupu dle IP adres na jednotlivé státy, přehratelnost DVD pouze v regionu zakoupení, vázání funkčnosti počítačových programů na sériové číslo konkrétního procesoru počítače, vázání jednoho produktu na druhý u přístrojů či služeb, tj. uzavírání v ekosystémech produktů jediné společnosti), či přímo o ohrožení bezpečnosti dat a počítačů (případ Sony-BMG Rootkit, kdy byl skrytě nainstalován do počítače software během přehrávání hudebních CD, který vystavil operační systém bezpečnostnímu ohrožení).

V této atmosféře a v návaznosti na obavy uživatelů vznikla řada iniciativ s různou úspěšností volajících po etablování uživatelských či digitálních práv.¹⁹⁶ Zmapování vývoje tohoto fenoménu je zajímavé ze dvou důvodů, může to zdůvodnit určité legislativní i nelegislativní kroky ze strany jednotlivých institucí (příp. objasnit, proč určité kroky na posílení autorských práv nepodnikly) a

---

¹⁹⁶ V tomto kontextu je potřeba uživatelská i digitální práva chápat jako synonyma, i když v určitém pojetí jsou digitální práva širším pojmem.

umožňuje to zdokumentovat alespoň část uživatelské scény, což může sloužit k hlubšímu pochopení očekávání jednotlivých uživatelů.

Někteří autoři v tomto směru dokonce mluví o hnutí za digitální práva, které vzniklo z občanské společnosti a je spojováno s organizacemi, jako jsou the Electronic Frontier Foundation, Public Knowledge, OneWorld International's Open Knowledge Network či pro EU podstatnější European Digital Rights (EDRI).¹⁹⁷

Zmiňovány jsou dokonce kvazipolitická uživatelská hnutí¹⁹⁸ a to zejména na půdorysu iniciativy Access to Knowledge (A2K, přístup k vědomostem), kterou nelze spojovat pouze s jedinou neziskovou organizací, ale naopak se jednalo o aktivity velkého množství nejrůznějších neziskových organizací a jednotlivců. V rámci této iniciativy byla snaha prosadit v rámci WIPO mezinárodní smlouvu týkající se přístupu k autorským dílům a jiným předmětům ochrany duševního vlastnictví. V tomto návrhu byla celá třetí část, tj. čl. 3,1 - 3,12, věnována omezením autorských práv.¹⁹⁹

Po vzoru dodatků k ústavě USA zabývajících se lidskými právy a základními svobodami (označovaný za Bill of Rights) byla navržena neziskovým sektorem Listina práv pro techniku využívanou spotřebiteli.²⁰⁰

Idea charty vyjasňující práva občanů v digitálním prostředí se ujala zejména v Evropě v rámci politických struktur EU. Charta byla zmíněna již

---

¹⁹⁷ KATZ, E. Mapping A2K Advocacy, In *Access to Knowledge for Consumers. Reports of Campaigns and Research 2008 – 2010*. Consumer International. s. 276. [online]. [cit. 2011-08-14]. Dostupné z <http://a2knetwork.org/sites/default/files/a2k-reports2010.pdf>

¹⁹⁸ KATZ, E. Mapping A2K Advocacy, In *Access to Knowledge for Consumers. Reports of Campaigns and Research 2008 – 2010*. Consumer International. s. 276. [online]. [cit. 2011-08-14]. Dostupné z <http://a2knetwork.org/sites/default/files/a2k-reports2010.pdf>

¹⁹⁹ *Treaty On Access To Knowledge*, 9. 5. 2005, s. 5-12. [online]. [cit. 2011-08-16]. Dostupné z http://www.cptech.org/a2k/a2k_treaty_may9.pdf

²⁰⁰ The Consumer Technology Bill of Rights. 1. Uživatelé mají právo na rozhodnutí o čase (time-shift), kdy obsah, který legálně nabyli, chtějí konzumovat. 2. Uživatelé mají právo na rozhodnutí o místě (space-shift), kde obsah, který legálně nabyli, chtějí konzumovat (dokud je takové užití osobní a nekomerční). 3. Uživatelé mají právo na vytváření záložních rozmnoženin obsahu. 4. Uživatelé mají právo na užití legálně nabytého obsahu na platformě dle své volby. 5. Uživatelé mají právo na překlad legálně nabytého obsahu do srovnatelného formátu (jako příklad je uvedena osoba se zrakovým postižením). 6. Uživatelé mají právo na užití technologií za účelem dosažení ostatních zmíněných práv. Poslední právo je dle této Listiny nutné, protože zákony vytváří paradoxní mezery v tom ohledu, že udělují určitá „oprávnění“, ale trestají ty technologie, které výkon těch „oprávnění“ umožňují. CLARK, D. How Copyright Became Controversial. In *Copy Fights – The Future of Intellectual Property in the Information Age*. THIERER, A. - CREWS, C. ed. 1. vyd. Washington: Cato Institute, 2002. 295 s. ISBN: 1-930865-24-4. s. 157 - 158. [online]. [cit. 2011-08-16]. Dostupné z <http://www.digitalconsumer.org/bill.html>

během práce Vysoké skupiny pro technické prostředky ochrany práv v roce 2005 pod patronátem komisařky pro informační společnost Viviane Reding. Tento koncept byl rozpracován v kampani²⁰¹ evropského sdružení spotřebitelských organizací (BEUC) prosazující šest digitálních spotřebitelských práv na úrovni EU.²⁰²

V roce 2006 vrcholila kampaň BEUC a charta digitálních práv byla zmíněna ve zprávě Task Force EK pro informační a komunikační technologie. EP začal projednávat vlastní iniciativní zprávu o důvěře spotřebitelů v digitálním prostředí a zadal vypracování studií k jednotlivým aspektům této problematiky.²⁰³

V roce 2007 EP konal k této zprávě veřejné slyšení²⁰⁴ a přijal samotnou zprávu²⁰⁵ s výzvou EK k přijetí Evropské charty uživatelských práv v informační společnosti, která by vyjasnila práva a povinnosti aktérů informační společnosti včetně spotřebitelů, zejména práva a povinnosti uživatelů při užití digitálního obsahu (bod 25 tohoto usnesení). Zároveň byla EK vyzvána k vypracování evropského průvodce o právech a povinnostech jednotlivých aktérů, které

---

²⁰¹ K důvodům, které vedly BEUC k této kampani: KUTTERER, C. *Some of the reasons for BEUC's Campaign on Consumers' Digital Rights*. [online]. [cit. 2011-09-08]. Dostupné z http://www.indicare.org/tiki-read_article.php?articleId=162 Kampaň byla zahájena dne 10. 11. 2005, a to pod českou patronací, záštity se ujala 1. místopředsedkyně výboru pro vnitřní trh a ochranu spotřebitele EP Z. Roithová.

²⁰² Právo na výběr, vědomosti a kulturní diverzitu; právo na princip technické neutrality (právo chránit a zachovat spotřebitelská práva v digitálním prostředí), právo na výhody technologických inovací bez zneužívajících omezení, právo na interoperabilitu obsahu a zařízení, právo na ochranu soukromí a právo nebýt kriminalizován. Text deklarace, který uvozoval kampaň, zmiňoval výzvu průmyslu, aby ustoupil od právních kroků vůči P2P uživatelům, kteří pouze stahují díla, aby trh získal čas na nalezení řešení pro rozvoj on-line distribuce zvukových a audiovizuálních děl, a rovněž, aby uživatelé děl s technickými prostředky ochrany práv měli zajištěno své soukromí a práva fair use. *Intellectual Property: a Digital Rights Campaign*. [online]. [cit. 2011-09-12]. Dostupné z http://www.preoccupations.org/2006/01/intellectual_pr.html

²⁰³ Studie pro EP: FIELDER, A. *Consumer Confidence in the Digital Environment*. IP/A/IMCO/NT/2006-21. Briefing Note, European Parliament. NORDHAUSEN, A. *Information Requirements in the Digital Environment*. IP/A/IMCO/NT/2006-29, Briefing Note, European Parliament. EDWARDS, L. – WILSON, C. *Redress & Alternative Dispute Resolution in Cross-Border E-commerce Transactions*, IP/A/IMCO/NT/2006-31, Briefing Note, European Parliament. HELBERGER, N. *Refusal to Serve Consumers because of their Nationality or Residence - Distortions in the Internal Market for E-commerce Transactions?* IP/A/IMCO/NT/2006-30, Briefing Note, European Parliament.

²⁰⁴ K podrobnějšímu zdůvodnění jednotlivých požadavků kampaně BEUC, viz veřejné slyšení v Evropském parlamentu: KUTTERER, C. *Řeč Hearing on Consumer confidence in the digital environment* na veřejném slyšení. EP, 24. 1. 2007. [online]. [cit. 2011-09-26]. Dostupné z http://www.europarl.europa.eu/hearings/20070124/imco1/kutterer_en.pdf

²⁰⁵ *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 21. června 2007 o důvěře spotřebitelů v digitálním prostředí*. [online]. [cit. 2011-09-14]. Dostupné z <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0287+0+DOC+XML+V0//CS>

vyplývají z komunitárního práva. O tom, že tato debata byla vedena na nejvyšší úrovni, svědčí i fakt, že Německo v době, kdy na jaře 2007 předsedalo EU, navrhlo chartu pod názvem Suverenita spotřebitele v digitálním světě, která byla založena na pěti principech.²⁰⁶

V roce 2008 přišel apel ze strany institucionalizované spolupráce evropských a amerických spotřebitelských organizací - Transatlantického spotřebitelského dialogu (TACD) vůči vládě USA a EK, ohledně charty spotřebitelských práv v digitálním světě, která požadovala sedm práv²⁰⁷ a TACD taktéž žádal o zachování deseti principů spotřebitelských práv u technických opatření ochrany práv.²⁰⁸

Na jaře 2009 představila EK projekt eYouGuide,²⁰⁹ který reagoval zejména na druhý požadavek usnesení EP, a předložila tak ve formě portálu (a doprovodných publikací) souhrn práv vycházejících z komunitárního práva a řešení nejběžnějších situací uživatelů počítačů a internetu se záměrem zpracování v neprávním jazyce, aby portál byl využitelný pro širokou veřejnost. Do konce roku 2009 představila EK i další jazykové verze, takže jejich počet vzrostl na deset, včetně té v českém jazyce.²¹⁰

V roce 2010 slíbila EK připravit Kodex on-line práv v EU v roce 2012. V rámci těchto iniciativ EK považuje pro jakýkoliv další přístup v podobě soft law opatření či závazné legislativy za klíčové tyto principy: spotřebitelská či

---

²⁰⁶ Bezpečnost a důvěryhodnost informačních a komunikačních technologií, přístup k digitálním médiím a informacím, interoperabilita, přístupnost a rovné příležitosti, využití potenciálu. *Charter Consumer sovereignty in the digital World*, Federal Ministry of Food, Agriculture and Consumer Protection, březen 2007. [online]. [cit. 2011-08-06]. Dostupné z http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/docs/high_level_group/consumer_charter_germany.pdf

²⁰⁷ Právo na přístup k neutrálním sítím, právo na přístup k digitálním médiím a informacím, právo na bezpečné sítě a služby, právo na soukromí a ochranu dat, právo na interoperabilitu počítačových programů, právo na přístup bez překážek a za zachování rovnosti, právo na pluralitní média.

TACD. *Charter of Consumer Rights in the Digital World*. [online]. [cit. 2011-08-06]. Dostupné z http://www.vzbv.de/mediapics/charter_consumerrights_digital_world_tacd_2008.pdf

²⁰⁸ TACD. *Resolution and Background Paper on Digital Rights Management, The Sequel*, IP0307. [online]. [cit. 2011-08-08]. Dostupné z

http://tacd.org/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=55&Itemid=

TACD. *Resolution on Digital Rights Management*, IP01.05. [online]. [cit. 2011-08-09]. Dostupné z <http://www.tacd.org/cgi-bin/db.cgi?page=view&config=admin/docs.cfg&id=275>

²⁰⁹ EUROPEAN COMMISSION. *eYouGuide to your rights online*. [online]. [cit. 2011-08-08].

Dostupné z http://ec.europa.eu/information_society/eyouguide/navigation/index_en.htm

²¹⁰ EVROPSKÁ KOMISE. *eYouGuide vaše práva na internetu*. [online]. [cit. 2011-08-12].

Dostupné z http://ec.europa.eu/information_society/eyouguide/navigation/index_cs.htm

uživatelská práva, principy transparentnosti, spravedlnosti, kvality, bezpečnosti, soukromí, odškodnění, přístupu, interoperability služeb a technologického souladu s existujícími právy.²¹¹

Zmíněné evropské či mezinárodní iniciativy byly provázeny stejnými kampaněmi na národní úrovni.²¹² Velmi aktivní byla norská spotřebitelská organizace NCC. Přišla s vlastní sadou požadavků, která práva by spotřebitelé měli vůči dílům v digitální podobě mít.²¹³ U aktivit spotřebitelských organizací nezůstalo pouze u rétoriky, NCC kupříkladu iniciovala soudní případy proti nepřiměřeným smluvním ujednáním společností Apple u služby iTunes či Sony v souvislosti s herní konzolí Playstation 3.

Zvýšená aktivita spotřebitelských organizací je vysvětlitelná tím, že se tato oblast stala pro spotřebitele velmi důležitou, jelikož začali informační technologie používat každodenně. Přitom evropská legislativa v kontextu autorského práva koncové uživatele či spotřebitele a jejich zájmy akcentuje spíše jen okrajově. Tento problém trvá od začátku harmonizace, kdy Zelená kniha z roku 1988 zmiňuje spotřebitele pouze v souvislosti s rozmnožováním pro osobní potřebu, jinak kromě dispozitivnosti či kogentnosti úpravy omezení autorských práv apod. komunitární autorskoprávní předpisy se dotýkají spotřebitele většinou pouze zmínkou v bodech odůvodnění.²¹⁴ Větší důraz na autorskoprávní aspekty je i

---

²¹¹ VYSOKÁ SKUPINA EK PRO STRATEGII i2010. *User and Consumer Perspective in the Context of Convergence*. [online]. [cit. 2011-09-06]. Dostupné z http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/docs/high_level_group/issue_paper_on_user_perspective.pdf

²¹² SDRUŽENÍ NA OBRANU SPOTŘEBITELŮ. *SOS: Deklarace šesti práv spotřebitelů v digitálním prostředí*. [online]. [cit. 2011-09-06]. Dostupné z <http://finexpert.e15.cz/sos-deklarace-vesti-prav-spotrebitelu-v-digitalnim-prostredi>

²¹³ Možnost vytvořit si záložní rozmnoženinu, shlédnout, či poslouchat obsah dle své volby, přesunout obsah mezi jednotlivými typy přehrávačů, překonvertovat obsah do odpovídajícího formátu, upravit si zařízení, užít digitální obsah bez toho, aby spotřebitelé byli monitorováni, využít veřejné a soukromé služby, využít potřebné technologie a asistenci k výkonu svých digitálních práv. HUTTUNEN, A. Přednáška *Digital Consumer and User Rights in EU Policy* na 10th International Conference on Electronic Commerce. Innsbruck, Rakousko, 19. – 22. 8. 2008, s. 7. [online]. [cit. 2011-10-02]. Dostupné z <http://christopher.woods.name/dropfolder/fypreferences/ACM%20-%20Digital%20consumer%20and%20user%20rights%20in%20EU%20policy%20-%20a30-huttunen.pdf>

²¹⁴ HUTTUNEN, A. Přednáška *Digital Consumer and User Rights in EU Policy* na 10th International Conference on Electronic Commerce. Innsbruck, Rakousko, 19. – 22. 8. 2008, s. 6-7. [online]. [cit. 2011-10-02]. Dostupné z <http://christopher.woods.name/dropfolder/fypreferences/ACM%20-%20Digital%20consumer%20and%20user%20rights%20in%20EU%20policy%20-%20a30-huttunen.pdf>

v souvislosti se směrnicí o spotřebitelských právech kladen naopak v komunitární spotřebitelské legislativě. Vztah spotřebitelského práva a autorského práva v souvislosti s digitálními technologiemi bude pravděpodobně přinášet stále nové výzvy, jak ukazuje nedávný případ, kdy Amazon ze čtečky Kindle smazal spotřebitelům na dálku již jimi zakoupenou elektronickou knihu poté, co zjistil, že neměl v době prodeje licenční práva. Ochrana již získaných práv ani ochrana oprávněných očekávání spotřebitelů zde evidentně nebyly relevantní.

Řada výše zmíněných požadavků v mezidobí našla svou cestu do závazné legislativy či je nositelé práv splnili. Jiné se dostaly do politického a akademického diskursu a čeká je teprve naplnění. Není bez zajímavosti, že ve stejném období akademici v EU a USA pracovali na reformách autorského práva (projekt Evropského kodexu autorského práva a projekt principů reformy autorského práva USA) a byli těmito aktivitami v pozitivním smyslu ovlivněni. Větší angažovanost veřejnosti v otázkách autorského práva je potřeba hodnotit pozitivně a může sloužit k větší informovanosti uživatelů. Toto zapojení může přinést i další podněty z praxe pro lepší normotvorbu.

5. Informační společnost

Proměny autorského práva v posledních dekáдах jsou svázány s rozvojem tzv. informační společnosti. Zatím nejdůležitější komunitární předpis (IS) v oblasti autorského práva má informační společnost dokonce v názvu. Nicméně pojem informační společnosti, jeho vznik, chápání i odlišné konotace již tak známé nejsou. Právě trendy v informační společnosti a konkrétně v rámci internetu a tzv. Webu 2,0 nám mohou pomoci v pochopení některých očekávání uživatelů a napovědět, jakým směrem se v budoucnu může autorské právo ubírat.

Informační společnost jako pojem vznikl v roce 1961 v Japonsku a poprvé jej použil Michiko Igarashi v sociálních vědách a teprve v roce 1971 se objevil

---

[%20Digital%20consumer%20and%20user%20rights%20in%20EU%20policy%20-%20a30-huttunen.pdf](#)

v anglické variantě.²¹⁵ Jeho užívání se rozšířilo zejména v rámci 80. let a bylo široce chápáno jako pojem zahrnující změny ve společnosti uskutečněné v 2. polovině 20. století, tj. jako obdobný termín k pojmu postindustriální společnosti. Až EU začala tento termín používat v zúženém smyslu jako referující k změnám, které probíhaly díky liberalizaci telekomunikací započaté v Evropě v roce 1987. V tomto pojetí byla ze strany EU poprvé podrobněji zpracována reakce na tyto výzvy týkající se informační společnosti v Bílých knihách v letech 1993 a 1994.²¹⁶ Od té doby byly přijaty na jednotlivá období několika let akční plány, kdy posledním je tzv. Digitální agenda pro Evropu pro období 2010 - 2020.²¹⁷ První krátkou zmínku o informační společnosti v evropských dokumentech je však potřeba datovat již k listopadu roku 1979 v dokumentech EK pro Evropskou radu v Dublinu připravenou ze strany Information Technologies Task Force.²¹⁸ Částečně synonymně s informační společností začalo být používáno spojení znalostní společnost (knowledge-based society), které převzalo roli původního širšího označení změn 2. poloviny 20. století. Lisabonská strategie jako hlavní hospodářský plán EU pro období 2000 - 2010 měla za cíl vytvořit z EU nejpokročilejší znalostní ekonomiku světa do roku 2010. EU chápala tento pojem jako nový model společensko-ekonomického rozvoje díky zvyšujícímu se užívání informačních a komunikačních technologií v každodenním životě.²¹⁹

Informační společnost však nebyla skloňovaným tématem pouze v EU, jak dokazuje angažovanost i ostatních mezinárodních organizací. K tématu informační společnosti se poprvé sešli 25. – 26. 2. 1995 ministři zemí G-7. OSN

---

²¹⁵ KARVALICS, L. *Information Society – what is it exactly? (The meaning, history and conceptual framework of an expression)*, 2007, s. 5. [online]. [cit. 2011-08-11]. Dostupné z http://www.itk.hu/netis/doc/ISCB_eng/02_ZKL_final.pdf

²¹⁶ *Growth, Competitiveness, Employment - The Challenges and Way Forward into the 21st Century*, COM(93)700, 5. 12. 1993. [online]. [cit. 2011-08-11]. Dostupné z http://europa.eu/documentation/official-docs/white-papers/pdf/growth_wp_com_93_700_parts_a_b.pdf

Europe and the Global Information Society, 26. 5. 1994. [online]. [cit. 2011-08-11]. Dostupné z <http://www.cyber-rights.org/documents/bangemann.htm>

²¹⁷ *Digitální agenda pro Evropu*, COM(2010)245, 26. 8. 2010. [online]. [cit. 2011-08-12]. Dostupné z [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:REV1:CS:HTML)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:REV1:CS:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:REV1:CS:HTML)

²¹⁸ GÓMEZ-BARROSO, J. The European Policy for the Development of an Information Society: the Right Path? *Journal of Common Market Studies*, 2008, vol. 46. n. 4, s. 789.

²¹⁹ NIKOLOVA, M. *The Approach of the EU to the Information Society*, Working paper, INDU 101, EP DG for Research, s. 5.

svolala dva zvláštní světové summity k fenoménu informační společnosti: první se konal 10. - 12. 12. 2003 v Ženevě a druhý pak 16. – 18. 11. 2005 v Tunisku.

Informační společnost ve zmíněném širším smyslu se rozvinula v USA v 60. letech 20. století, později pak v Japonsku a následně v zemích Západní Evropy; u států střední Evropy se dá v tomto ohledu hovořit o informační společnosti až v druhé polovině 90. let.²²⁰ Země Západní Evropy (EU) nebyly v 80. letech tak rychlé v reakci na své světové konkurenty. Jimi financované projekty neuspěly na trhu a nedostaly se ke spotřebitelům. Tento fakt zapříčinil, že se EU cítila být pozadu oproti USA a Japonsku. I tento důvod stojí za tím, proč EU reagovala tak vehementně a obratem uvolnila i značné finance na podporu nových projektů, když americká vláda pod vedením prezidenta B. Clintona (1993 - 2001) začala mluvit o tzv. informační superdálnici.

Bylo to však vyvoláno i veřejným tlakem, kdy EU čelila tlaku zájmových skupin a korporátním zájmům. V případě etablování informační společnosti je možné používanou rétoriku ze strany průmyslu pro získání veřejné finanční podpory či zajištění legislativního zásahu shrnout takto: agitovaný nový trh či ztráta stávajících výnosů, nekalá soutěž a vyrovnávání tempa s ostatními globálními konkurenty, regulace specifických technologií apod.²²¹ Podobné argumenty, např. vzhledem k zavedení regulace digitálního prostředí či zajištění právní ochrany proti obcházení technických prostředků ochrany práv, bylo však možné slyšet i od nositelů práv v autorském právu. V případě informační společnosti se stejný autor domnívá, že je výhodnější spíše veřejnou politiku vytvářet s orientací na zájmy uživatelů. Ty jsou však, v porovnání s krátkodobými cíli korporátních zájmů, dlouhodobého charakteru, a proto obtížněji v politickém diskursu prosazovatelné.

Začátek internetu, který je často s informační společností spojován, resp. jsou tyto pojmy chápány téměř synonymně, je potřeba spojit se Studenou válkou, konkrétně se soupeřením USA a Sovětského svazu. V době, kdy Sovětský svaz vypustil družici na oběžnou dráhu, měly USA obavu o technologickou nadvládu

---

²²⁰ KARVALICS, L. *Information Society – what is it exactly? (The meaning, history and conceptual framework of an expression)*, 2007, s. 14. [online]. [cit. 2011-08-11]. Dostupné z http://www.itk.hu/netis/doc/ISCB_eng/02_ZKL_final.pdf

²²¹ SERVAES, J. The European Information Society: Much Ado About Nothing? *International Communication Gazette*, 2002, vol. 64, n. 5, s. 436.

ze strany Východního bloku. Americká vláda se rozhodla investovat do rozvoje techniky a to nejen v souvislosti s kosmonautikou. Tato aktivita vedla k vytvoření sítě ARPANET v roce 1969, která byla napřed určena pro vojenské a později akademické využití a stala se předchůdcem dnešního internetu. Internet byl díky financování ze strany veřejného sektoru zprvu omezen pro nekomerční využití. Komerční využití internetu bylo umožněno od roku 1991 a poslední restrikce v tomto směru byly americkou vládou staženy v roce 1995.

Existuje celá řada definic informační společnosti, pro ilustraci postačí dva příklady: 1) „Nový typ společnosti, kde držení informací (a nikoliv materiálního bohatství) je hnací silou za její transformací a rozvojem ... (a kde) lidská duševní kreativita vzkvétá.“²²² 2) „Společenská struktura založená na volné tvorbě, distribuci, přístupu a užití informací a vědomostí ... globalizace různých oblastí života.“²²³

Teoretici popisují odlišnost informační společnosti v širším smyslu v rámci historického vývoje od předindustriální společnosti přes industriální společnost zejména v rámci módu produkce,²²⁴ tj. zpracování (transformující zdroj), který se změnil od přírodních sil přes vytváření energií po práci s informacemi. Strategickou komoditou v informační společnosti nejsou jen přírodní materiály či finanční kapitál, ale také vědomosti. Z tohoto důvodu je zásadní, jakým způsobem je upraven systém práv duševního vlastnictví a autorského práva, jelikož to může ovlivnit, jak kumulaci „moci“ a vlivu, tak také přímo rozhodnout o míře participace občanů v rámci informační společnosti (resp. jejich každodenních činnostech a uplatnění v životě).

V rámci rozdílů,²²⁵ které teoretici přiřazují přechodu od industriální společnosti k informační společnosti, je možné zmínit: hlavní technologií je oproti

---

²²² MASUDA, Y. *The Information Society as Post-Industrial Society*. 1. vyd. Bethesda: World Future Society, 1981. 171 s. ISBN: 0-930242-15-7. s. 3 - 10.

²²³ National Strategy of Informatics, Maďarsko, 1995. Citováno dle KARVALICS, L. *Information Society – what is it exactly? (The meaning, history and conceptual framework of an expression)*, 2007, s. 10. [online]. [cit. 2011-08-11]. Dostupné z http://www.itk.hu/netis/doc/ISCB_eng/02_ZKL_final.pdf

²²⁴ BELL, D. The Social Framework of the Information Society. In *The Microelectronics Revolution: The Complete Guide to the New Technology and Its Impact on Society*. FORESTER, T. ed. 1. vyd. Cambridge: MIT Press, 1979. 589 s. ISBN: 0631116516. s. 500 - 549.

²²⁵ MASUDA, Y. *The Information Society as Post-Industrial Society*. 1. vyd. Bethesda: World Future Society, 1981. 171 s. ISBN: 0-930242-15-7. s. 29 - 36.

strojům počítač, hlavní snahou je nikoliv nahradit pomocí strojů manuální práci, ale pomocí počítačů nahradit duševní práci. Základními produkty nejsou zboží a služby, ale informace a technologie. Hlavním trhem je informační prostor a posouvání technologických hranic. Hlavní ekonomickou strukturou byly komoditní ekonomiky (oddělení výroby a konzumace), ale nyní jde o synergickou ekonomiku (společná produkce, sdílené využití). Podstatným socio-ekonomickým subjektem industriální společnosti byl podnik, nově jsou to dobrovolné komunity (zejména informační, apod.). Socio-ekonomický systém industriální společnosti byl založen na soukromém vlastnictví, nyní je důležitým precedentem společenský prospěch. Informační společnost částečně rozrušuje třídy a od parlamentní demokracie směřuje blížeji k formám přímé demokracie. Hlavní silou společenské změny byly dříve odbory, dnes jsou to občanská hnutí. Jinak jsou vnímané sociální problémy společnosti. Nejpokročilejší úroveň industriální společnosti byla masová konzumace, u informační společnosti se jedná o masové vytváření vědomostí.

Pokud se podíváme na trendy ve společnosti obecně a zejména na vzorce chování v rámci internetu, tak je řada těchto posunů velmi relevantních. Tyto tendence se pak projevují ve formách užití děl internetovými uživateli. V rámci společnosti pak bude část uživatelů, kteří jsou dobrovolně či z důvodu své profese na internetu a ve využívání digitálních technologií aktivnější a mají vyšší potřebu optimálního užití informací a autorských děl. Tato tzv. kreativní třída (creative class) dosahuje v rámci populace v některých zemích zhruba třetiny obyvatel (s narůstajícím trendem).²²⁶ Tato část společnosti se pak podílí největším podílem na vytváření HDP rozvinutých států. Z právněpolitického i ekonomického hlediska by potřeby této skupiny měla právní regulace optimálně pokrýt i v případě omezení autorských práv.

Mezi jednotlivé konkrétní trendy v informační společnosti pak někteří autoři počítají: digitalizaci, zjednodušení úpravy děl, zvýšení ukládacích kapacit, rozšíření komunikačních prostředků a snížení jejich nákladů, miniaturizaci, vyhledávací možnosti, umělou inteligenci, možnosti přizpůsobení se zákazníkům,

---

²²⁶ FLORIDA, R. *The Rise of the Creative Class: And How it's transforming work, leisure, community and everyday life*. 1. vyd. New York: Perseus Book Group, 2002. 416 s. ISBN: 978-0465024766.

eliminaci vzdáleností, závislost na IT, zachycení i okrajových specializovaných zájmů a kulturních preferencí.²²⁷ Je vhodné, aby právní rámec pomáhal pozitivním účinkům daných trendů a omezoval ty negativní. Podobně autorské právo by mělo v rámci výše zmíněných změn ve společnosti reflektovat některé okolnosti, a proto při úpravě jednotlivých omezení autorských práv vzít v potaz i nové způsoby užití děl.

Informační společnost se vyznačuje vysokou dynamičností. V rámci informačních technologií je jedním z nejpevnějších pravidel tzv. Moorův zákon,²²⁸ který již několik dekad prokazuje, že výkon procesorů v počítačích roste na dvojnásobek každé dva roky. To nejen dosud umožňovalo, ale pravděpodobně bude i nadále umožňovat provádění stále většího množství velmi náročných činností v domácím prostředí, které dříve byly dostupné pouze profesionálům. Toto lineární a dramatické zvyšování výkonů počítačů bude zaručovat dynamické změny v užití autorských děl a klást na právní rámec informační společnosti nové výzvy. V tomto ohledu se jeví jako vhodné, aby právo obsahovalo otevřené a flexibilní opatření, která mohou včas reagovat na faktický vývoj.

Autorské právo bylo vždy právním oborem velmi provázaným s technickými a technologickými změnami. Svou existenci má spojenou s vynálezem knihtisku a již v minulosti muselo zareagovat na nástup rozhlasu, filmu, fotografie, televize, gramofonových desek či reprografického rozmnožování. V druhé polovině 20. století se technologický vývoj ještě urychlil a počet relevantních vynálezů či služeb, na které autorské právo muselo reagovat, se ještě zvýšil.²²⁹ Některé služby, které využívají dnes stamilióny osob, byly

---

²²⁷ TAKACH, G. *Computer Law*. 2. vyd. Toronto: Irwin Law, 2003. 800 s. ISBN-13: 978-155221-053-6. 2. kap.

²²⁸ Gordon Moore, jeden ze zakladatelů společnosti Intel, předpověděl s vysokou přesností již v roce 1965, že počet tranzistorů integrovaných v jenom čipu se bude zdvojnásobovat zhruba každé dva roky.

²²⁹ Tento seznam je jen určitým výčtem: 1951 - první komerčně dostupný digitální počítač Ferrenti Mark 1, 1954 - kapesní tranzistorové rádio, 1956 - uložený disk (kapacita 5 MB), 1963 - Phillips přináší kompaktní kazety, 1964 - videopřehrávač, 1969 - ARPANET (předchůdce internetu), 1971 - přenosné záznamové médium - osmi palcová disketa, projekt Gutenberg rozšiřující volná díla, 1973 - email, 1976 - inkoustový tisk, 1978 - mobilní síť, 1979 - walkman, 1980 - domácí digitální kamera, 1981 první užití pojmu internet, 1982 - CD přehrávač, 1983 - mobilní telefon, 1991 - internet je otevřen komerčnímu užití, první mobilní síť v Evropě, Tim Berners-Lee představuje webový prohlížeč, 1992 - HTML a WWW použito v CERN, 1993 - blog, 1994 - Yahoo, Amazon, 1995 - DVD, eBay, 1998 - Google, 1999 - MySpace, P2P síť Napster, RSS, 2000 - Blogger, 2001 -

založeny jen před pár lety, a proto mezi jejich komerčním úspěchem a možností regulace neměl zákonodárce dostatečný čas k reakci. Případná legislativa se tvoří až spíše ex post a místo utvářející role má spíše roli akcentující proběhlé změny. Větší úspěch, než legislativa v regulaci tohoto dynamického prostoru, tak někdy zaznamenají soft law koncepty, které využily specifika prostředí informační společnosti. Jako úspěšný příklad může sloužit systém Creative Commons licencí, který má usnadnit oprávněné sdílení děl.²³⁰

a) Web 2,0

Osobností roku 2006 vyhlášenou časopisem Time se stal uživatel Webu 2,0.²³¹ Je to jen určitý symbol ukazující na to, jak velká důležitost se přikládá proměnám, které nejnovější technologie na internetu způsobují. Když na začátku 90. let 20. století představil Tim Berners-Lee architekturu World Wide Webu, byl to významný předěl pro pozdější dramatický úspěch internetu. Ve svém počátku měl World Wide Web sloužit pro komunitu vědců v středisku CERN a Tim Berners-Lee, aby urychlil jeho schválení a přijetí v rámci organizace, neposkytl webovému prohlížeči editovací funkce. Předznamenalo to první fázi rozvoje World Wide Webu, která byla pasivnějšího charakteru. Uživatelé měli webové stránky konzumovat, nikoliv plně aktivně spoluvytvářet.

O autorovi termínu Web 2,0 se vedou spory, ale je za něj většinou považován Dale Dougherty z O'Reilly Publications, který jej použil v roce 2001.²³² Velké rozšíření tohoto termínu nastalo až po roce 2004. Jedná se částečně o módní pojem, ale popisuje přerod, který World Wide Web oproti svým počátkům vykonal a který zhruba v polovině první dekády 21. století začal

---

Wikipedia, iPod, 2003 - Skype, iTunes, The Pirate Bay, Second Life, 2004 - Facebook, podcast, Flickr, 2005 - Youtube, 2006 - Twitter, 2007 - iPhone, Kindle, 2008 – Spotify, 2010 – iPad apod.

²³⁰ Není bez zajímavosti, že tento systém obhospodařuje nezisková organizace založená v roce 2001 mimo jiné i L. Lessigem (stanfordským profesorem práv) a Ericem Eldredem, který zdarma znovu publikoval volná díla a u Nejvyššího soudu USA zpochybňoval ústavnost Sonny Bono Copyright Extension Act prodlužující dobu trvání majetkových práv v USA o dvacet let.

²³¹ ANDERSEN, P. What is Web 2.0? Ideas, technologies and implications for Education. *JISC Technology and Standards Watch*, 2007, s. 4. [online]. [cit. 2011-07-15]. Dostupné z <http://www.jisc.ac.uk/media/documents/techwatch/tsw0701b.pdf>

²³² FRIEDMAN, L. *The New Media Technologies: overview and research framework*. s. 6. [online]. [cit. 2011-08-12]. Dostupné z <http://www.scribd.com/doc/54056405/Web-2-0>

jednoznačně ukazovat na změnu způsobu používání internetu ze strany řady uživatelů. Šlo o přechod od statických osobních webových stránek k blogům a interaktivní komunikaci, o přesun od online verze encyklopedie Britannica do éry Wikipedie, o změnu od prohlížeče Netscape na možnosti vyhledávače Google a virtuální kanceláře Google Docs.

Začalo se mluvit o přechodu od starých médií na média nová:²³³ z knih na elektronické knihy a wiki příspěvky, od článků k blogovým příspěvkům, od hudby na streaming rozhlasových kanálů, od papírových novin a časopisů na elektronické časopisy a mediální portály, od rozhlasu na podcasty, z televizního vysílání k sledování pořadů na internetu, z klasického telefonu na internetovou telefonii, z filmů na amatérská videa v rámci služby YouTube, od fotografií na digitální fotografie na službách Flickr či Picasa a z klasického vnímání umění na prohlídku muzeí prostřednictvím služby Google Street View.

Hlavní idea spojená s Webem 2,0 je posílit uživatele prostřednictvím technologií. Služby založené na Webu 2,0 mají svou vnitřní architekturu vybudovanou na participaci, otevřenosti, individuální produkci, posílení davů a podpoře síťového efektu.²³⁴ V souvislosti s Webem 2,0 bylo také zmiňováno 5 C (communication, colaboration, community, creativity, convergence): komunikace, spolupráce, komunita, kreativita, konvergence. Jednotliví uživatelé jsou jednoduše propojeni (zesíťováni) a mohou na svých blozích jeden na druhého reagovat, vzájemně se citovat apod. Uživatelé, ať již ti aktivní, co obsah i tvoří, či ti pasivní, kteří jej jen konzumují, jsou těmito změnami zapojeni do jiné reality, než tomu bylo na začátku World Wide Webu. Nejčastěji skloňovaným slovem předchozích let byly sociální sítě, nyní se zdá, že nejvíce nadějí je spojováno s cloud

---

²³³ FRIEDMAN, L. *The New Media Technologies: overview and research framework*. s. 4. [online]. [cit. 2011-08-12]. Dostupné z <http://www.scribd.com/doc/54056405/Web-2-0>

²³⁴ Zmíněný síťový efekt je ekonomickým termínem a jedná se o situaci, kdy vzrůstá hodnota služby pro uživatele se vzrůstajícím počtem ostatních uživatelů používajících stejnou službu, tj. v případě telekomunikačních služeb je telefonní připojení nejvýhodnější pro uživatele, pokud jeho přátelé také vlastní a používají telefon. Dle teorie totiž náklady rostou lineárně, ale výhody pro uživatele dvojnásobně. Pro všeobecnou rozšířenost služby je potřeba dostatečný počet uživatelů, tzv. kritické masa (critical mass).

computing.²³⁵ Web 2,0 má potenciál přinést velké možnosti ekonomického růstu.²³⁶

Kouzlo internetu je o integraci řady služeb na jediném místě. Na druhou stranu se však také řada společností v rámci Webu 2,0 snaží uzavřít uživatele do tzv. ekosystémů služeb své vlastní značky.²³⁷ Cílem podnikatelů je snaha, aby uživatelé, kteří využívají více služeb, je užívali pouze v rámci nabízených služeb daného podniku. K tomuto účelu pak velmi dobře slouží i nástroje spojené s právy duševního vlastnictví – autorské právo i patentové právo často brání konkurenční společnosti od možnosti provázat jejich technické a programové vybavení s produkty a službami v ekosystému již etablované značky. Podobně formulářová licenční ujednání, technické prostředky ochrany práv a další opatření dle autorského práva mohou vést k uzamčení uživatele v ekosystému a uměle zvyšovat tzv. přechodové náklady, kdy uživatelé jsou svázáni s jednou značkou, jelikož např. ukládaná data vytvořená uživateli či jimi licencovaná jsou úmyslně nekompatibilní s ostatními produkty a službami na trhu. Tento problém samozřejmě neleží pouze v kontextu autorského práva, ale i ve standardizaci IT sektoru a v právu hospodářské soutěže. Pokud jednotlivá zařízení, kódování, formáty apod. jsou nekompatibilní a vzájemně nečitelná, tak to vytváří významný problém do budoucna se zpětným přístupem. Již dnes jsou určité informace a díla z předcházejících etap informační společnosti nenávratně ztraceny kvůli nečitelnosti daných formátů a to může být určitým varováním, aby po této generaci nevznikla v historii černá dokumentační stopa. Pokud je pro současné uživatele obtížné komunikovat mezi sebou navzájem kvůli těmto nekompatibilním formátům, pak nelze očekávat, že zpětně z budoucnosti bude toto jednání jednodušší. I tento aspekt by autorské právo mělo v případě vytváření omezení autorských práv, zejména vzhledem k institucím jako jsou knihovny, muzea či archivy, vzít v úvahu.

---

²³⁵ Cloud computing je pojem označující technologie pro dálkový přístup k aplikacím, službám a datům přes Internet, tj. situaci, kdy programové vybavení a uživatelská data jsou uložena v datových centrech a je tudíž možné k nim přistupovat odkudkoliv, včetně mobilních zařízení.

²³⁶ studie pro OECD: WUNSCH-VINCENT, S. – VICKERY, G. *Participative Web: User-Created Content*, 12. 4. 2007. [online]. [cit. 2011-08-13]. Dostupné z

<http://www.oecd.org/dataoecd/57/14/38393115.pdf>

²³⁷ Nejčastěji uváděnými příklady ekosystémů současnosti jsou produkty a služby společností Apple, Amazon, Google, Microsoft.

Je potřeba zmínit i očekávání tzv. digitální generace, tj. generace uživatelů informačních technologií, kteří se narodili na přelomu 80. a 90. let 20. století či později a dětství již strávili s digitálními technologiemi kolem sebe.²³⁸ Digitální prostředí je této skupině vlastní, přirozené a rozlišování na analogové a digitální prostředí jim přijde jako anachronismus. Tato generace (dnešních studentů VŠ a lidí vstupujících na pracovní trh) má vyšší požadavky na odpovídající omezení autorských práv pro digitální prostředí, v kterém se nejčastěji pohybují.

Již počáteční stádium vývoje World Wide Webu (tzv. Web 1,0) a informační technologie podpořily kreativitu řady uživatelů, kteří se předtím vůbec v tomto směru nerealizovali či sdíleli svou tvorbu jen s velmi omezeným okruhem svých přátel. S nástupem Webu 1,0 náhle získal přístup k jejich počínům teoreticky celý svět. Minimálně v první vlně uživatelé začali na internetu vytvářet svou vlastní identitu – tj. své osobní internetové stránky a postupně začali přispívat do hlavních médií prostřednictvím blogů či alespoň sdílet nově objevené či oblíbené interprety se svými přáteli a blízkými na sociálních sítích apod. Nová vlna tvorby je založena na již dostupném obsahu – vznikala odvozená díla, spojená díla, apod., kdy např. autorský článek doplnila ilustrační fotografie, která však již nebyla kupříkladu licencována pro podobné použití. Tuto změnu dokonal Web 2,0 a uživatelé se stávají z pasivních příjemců sami autory a inovátory, resp. uživateli, neboť často není jimi přidaná hodnota vůbec autorským dílem, nýbrž pouze netvůrčí změnou, úpravou díla již existujícího, či mechanickým spojením dvou či více již existujících autorských děl jiných tvůrců. V porovnání se situací před sto lety (tj. roku 1912) - kdy kultura a autorská díla (zejména hudba) byly provozovány na živo, a jednalo se o interaktivní zážitek mezi umělcem a publikem (bylo obvyklé zpívat doma, při práci a ve školách). V současné době je hudba ve značné míře individuální, pasivně konzumovaným podkladem (v rámci osobního MP3 přehrávače) a vlastní zpěv vymizel z životů, domovů, zaměstnání i škol. Jedná se pouze o příklad z jednoho sektoru, ale ukazuje to na fakt, že z

---

²³⁸ PALFREY, J. – GASSER, U. *Born Digital: Understanding the First Generation of Digital Natives*. 1. vyd. Basic Books, 2008. 288 s. ISBN 978-0465005154.

Webu 2,0 se pomalu stává centrální místo propagace, posunu a vytváření vědomostí a kultury ve 21. století.²³⁹

b) Obsah vytvářený uživateli

Pro kreativní činnost uživatelů podpořenou službami a technologiemi Webu 2,0 se vžilo označení obsah vytvářený uživateli (user-generated/created content), kdy uživatelé vytvářejí odvozená díla zpracováním děl původních. Není vždy jednoznačné do jaké míry je možné na konkrétní užití aplikovat stávající omezení autorských práv. Problémem, jak tyto aktivity vhodně regulovat, aby podobná kreativní činnost nebyla paušálně brána za neoprávněné užití autorských děl, se zabývá i EK. Je však potřeba zdůraznit, že obsah vytvářený uživateli má různé kvalitativní roviny a pouhé spojení dvou prvků bez jakéhokoliv tvůrčího vkladu (např. amatérská domácí videonahrávka spojená s hudebním doprovodem) nebude ani v budoucnu pravděpodobně požívat kvalifikovaného postavení. K sdílení obsahu vytvářeného uživateli (příp. sdílení digitálního obsahu nevytvořeného uživateli) na sociálních sítích se již vyjádřil i SDEU v případě C-360/10 Sabam v. Netlog, kdy systém plošného filtrování či monitoringu (tj. preventivního a aktivního dohledu, uplatňovaného na všechny uživatele bez rozdílu apod.) tohoto obsahu zamítl jako nevyhovující podmínkám nestrannosti, přiměřenosti, nenadměrné nákladnosti a spravedlivé rovnováže vůči svobodě podnikání, ochraně osobních údajů a svobodě přijímat a rozšiřovat informace (body rozhodnutí 34, 51). Poprvé tato oblast byla zmíněna v Zelené knize o autorském právu ve znalostní ekonomice v roce 2008, EK si nechala vypracovat studii k uvedené otázce a naposledy ve své strategii z roku 2011 zmiňuje, že zváží zavedení omezení autorských práv pro obsah vytvářený uživateli. Takové omezení autorských práv by umožnilo uživatelům znovuvyužít části (úryvky či prvky) původních děl pro jejich vlastní kreativní (transformativní) cíle.²⁴⁰

---

²³⁹ SENFTLEBEN, M. Bridging the Differences between Copyright's Legal Traditions – The Emerging EC Fair Use Doctrine. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2010, vol. 57, n. 3, s. 521.

²⁴⁰ *Zelená kniha Autorské právo ve znalostní ekonomice*, KOM(2008)466, 16. 7. 2008. s. 20. [online]. [cit. 2011-07-04]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0466:FIN:CS:PDF>

V současné době z omezení autorských práv obsažených v IS je možné na obsah vytvářený uživateli aplikovat úpravu ve prospěch citací dle čl. 5 odst. 3 písm. d), příležitostné včlenění dle čl. 5 odst. 3 písm. i) a karikaturu, parodii, parafrázi či koláž dle čl. 5 odst. 3 písm. k). Právě specifikum českého překladu čl. 5 odst. 3 písm. k) IS, který uvádí i koláž, může v budoucnu sloužit jako případné řešení úpravy obsahu vytvářeného uživateli, jelikož je zvažováno pod tímto názvem jako omezení autorských práv ve prospěch nekomerčního, transformativního užití (obsahu vytvářeného uživateli) v Austrálii.²⁴¹ Další zajímavou možností pro komunitární či národní řešení nabízí právo na zpracování.²⁴² Čl. 12 RÚB upravující právo na zpracování totiž není harmonizován na úrovni EU (s výjimkou směrnice o právní ochraně počítačových programů, tj. k omezením autorských práv stanoveným v IS by mohla být na národní úrovni přibýt další zaměřená výlučně na právo na zpracování). Existují však i názory, že by bylo vhodné, aby bylo vytvořeno omezení autorských práv či přímo uživatelské právo na osobní rozmnožování pro kreativní cíle, tj. užití, které slouží k vytvoření budoucích děl.²⁴³ Příkladem pro možné využití podobného omezení autorských práv může být obsah vytvořený uživatelem – vhodně sestříhané autentické záběry z pražských ulic zaznamenávající spontánní projevenou soustrast občanů, kteří se dozvěděli o smrti Václava Havla, které jsou doplněné převzatou písní Sluneční hrob (skupina: Blue Effect) v délce 2 a půl minuty a úryvkem z filmu Odcházení (bez uvedení názvu, autora či pramene).²⁴⁴ Toto video bylo zhlédnuto během několika dní na službě YouTube téměř dvěma set tisíci uživateli a přitom takové užití dané skladby, pokud nelicencované, nenaplnilo podmínky konkrétních omezení autorských práv. Demokratizace přístupu k informačním technologiím

---

²⁴¹ COPYRIGHT COUNCIL EXPERT GROUP. *Directions in Copyright Reform in Australia, Reform Proposals*, Copyright Symposium, 13. – 14. 10. 2011, s. 1 – 4. [online]. [cit. 2012-03-18]. Dostupné z

<http://www.copyright.org.au/pdf/Copyright%20Council%20Expert%20Group%20-%20Paper%202011.pdf>

²⁴² SENFTLEBEN, B. Přednáška *User-Generated Content* na konferenci Annual Conference on European Copyright Law 2011, Copyright in the Internet age: Management, Enforcement, Exceptions and Limitations. Brusel, 19. – 20. 5. 2011. Více viz JIRSA, J. *Konference Evropské autorské právo. Průmyslové vlastnictví*, 2011, č. 4, s. 146 - 150.

²⁴³ GEIGER, CH. The answer to the machine should not be the machine: safeguarding the private copy exception in the digital environment. *EIPR*, 2008, vol. 30, n. 4, s. 123.

²⁴⁴ LIFELINESFILM. *My Tribute to Vaclav Havel *** Jak se mně zjevil rok 89 v zimě léta Páně 2011 ****, 18. 2. 2011. [online]. [cit. 2011-12-30]. Dostupné z <http://www.youtube.com/watch?v=wiFZbbd438g>

vytváří daleko větší tlak na vhodnou legislativní úpravu odvozených děl, či odpovídajících omezení autorských práv, pro alespoň některé aspekty obsahu vytvářeného uživateli na evropské či národní úrovni.²⁴⁵ Určitá proliferace odvozených děl v posledních dekádách je dána i rozšířením tzv. veřejných licencí (zejména v oblasti počítačových programů), avšak právě veřejné licence mohou představovat i zajímavou další možnost pro úpravu obsahu vytvářeného uživateli. Specifikami veřejných licencí je jejich 1) poskytování neurčitému okruhu osob a to 2) po celou dobu ochrany díla, 3) veřejnou licenci získá automaticky každý, kdo dílo v souladu s veřejnou licenci užívá, 4) nabyvatelé veřejné licence jsou oprávněni dílo dále šířit a 5) veřejná licence je nabízena bezúplatně.²⁴⁶ Mezi veřejné licence se řadí Creative Commons License (různé druhy děl), GNU General Public License (zejména u tzv. svobodného softwaru), Open Software License (zejména u počítačových programů s tzv. otevřeným kódem) či European Union Public License (podporovaná ze strany EK, která je využívána zejména u nejrůznějších počítačových programů v projektech EU, při činnosti vědeckého centra EK Joint Research Centre i v rámci jiných evropských institucí).

6. Omezení autorských práv

a) Názvosloví

Již názvosloví užívané pro tuto oblast autorského práva není plně jednotné (a to někdy i v rámci stejného autora). Často je dáno osobní preferencí autorů, jindy důrazem, který chtěl národní zákonodárce vyjádřit. Tato mimosmluvní užití autorských děl se nejčastěji označují těmito výrazy: výjimky (exceptions), omezení (limitations), výluky (exemptions) autorských práv²⁴⁷ či dovozená užití (permitted uses, případně dovozená jednání - permitted acts). Objevují se však i

---

²⁴⁵ Viz dokumentární projekt GAYLOR, B. *A Remix Manifesto*. [online]. [cit. 2011-08-11].

Dostupné z <http://www3.nfb.ca/webextension/rip-a-remix-manifesto>

²⁴⁶ JANSÁ, P. *Právní aspekty implementace projektu "Creative Commons" v České republice*.

Diplomová práce, Praha: Právnická fakulta UK, 2008. 99 s.; s. 20. [online]. [cit. 2012-03-18].

Dostupné z http://www.creativecommons.cz/wp-content/uploads/dp_petr_jansa_komplet_xmp.pdf

²⁴⁷ Častěji se však toto poslední označení používá pro výluky z předmětu ochrany u vnitřních limitů autorského práva.

jiné pojmy – např. překážky výkonu práv (restrictions on the exercise of rights).²⁴⁸ Co se týče pojmů výjimek a omezení autorských práv, které se užívají nejčastěji, jsou v autorském právu chápány jako víceméně synonymní, i když je možné je chápat i jako obsahově mírně zabarvené. Pojem výjimky autorských práv klade větší důraz na výjimečnost takového užití a je tedy chápán jako více hledící na výlučnost práv autora. Pojem omezení autorských práv klade naopak důraz na omezený rozsah výlučných práv autora jako takových a tudíž je chápán jako více hledící na zájmy uživatelů. Užití těchto pojmů se odlišuje i v rámci států stejného regionu – např. Brazílie v názvu daného oddílu svého autorského zákona používá oba pojmy, Kostarika jen výjimky autorských práv a Peru naopak jen omezení autorských práv.²⁴⁹ Užívaná terminologie se mění i s ohledem na časové období v jednotlivých státech – hlava první díl čtvrtý AZ přešla, jak již výše uvedeno, pod vlivem IS z označení „omezení práva autorského“ na název „výjimky a omezení práva autorského“. Pojmosloví se mění i v rámci mezinárodních smluv. RÚB neobsahuje přímé označení pro omezení autorských práv, ale dá se dovodit, že je označuje za dovozená užití (či dovozená jednání). VÚAP poprvé na mezinárodní úrovni použila pojem výjimky autorských práv a Římská úmluva naopak poprvé použila termín omezení autorských práv (dokonce v rámci jednoho článku - čl. 15 uvádí výjimky autorských práv v prvním odstavci a omezení autorských práv v druhém odstavci).

Používané pojmosloví jako jsou výjimka či omezení autorských práv či volné užití nezjednodušilo pro uživatele situaci, jelikož každý z těchto výrazů je určitým způsobem podbarven a není plně obsahově neutrální. To je také jedním z důvodů, proč někteří autoři doporučují do budoucna změnit terminologii omezení autorských práv na uživatelská práva již jen z lingvistického pohledu,²⁵⁰ čímž by se deklaroval rovnovážnější a rovnější přístup k uživatelům ve spojitosti s jejich užíváním děl.

---

²⁴⁸ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 755.

²⁴⁹ LIPSZYC, D. *Copyright and Neighbouring Rights*. 1. vyd. Paris: UNESCO Publishing, 1999. 918 s. ISBN 978-9236028378. s. 225.

²⁵⁰ BURRELL, R. – COLEMAN, A. *Copyright Exceptions: The Digital Impact. Cambridge Intellectual Property and Information Law*. 1. vyd. Cambridge: CUP, 2005. 458 s. ISBN: 978-0521847261. s. 279 - 280. VAVER, D. *Copyright Law. Essentials of Canadian Law*. Toronto: Irwin Law, 2000. 355 s. ISBN 978-1552210345. s. 190.

b) Dělení omezení autorských práv

Tradiční dělení omezení autorských práv podle české doktríny je uváděno následovně (je však nutné podtrhnout, že legislativní úprava často toto teoretické dělení ne vždy následuje, a proto jednotlivé příklady neexistují v čisté podobě).²⁵¹

- 1) volné užití (je výlukou z určitého práva či nejde o užití v autorskoprávním smyslu vůbec),²⁵² které není vázáno na jakékoli podmínky (např. na uvádění autora a pramene),²⁵³ je bezúplatné a vychází již ze samotné podstaty, povahy a funkce autorského práva²⁵⁴ (např. rozmnožování či překlady pro osobní potřebu, v návaznosti na čl. 9 odst. 2 a čl. 8 RÚB či ustanovení § 30 AZ, avšak toto klasické vymezení je v dnešní době „narušeno“ institutem náhradní odměny),
- 2) bezúplatné zákonné licence, kdy je zákonem nahrazeno svolení autora, užití je vázáno na řadu podmínek, ale probíhá bez přímé odměny autorovi (např. v RÚB čl. 2bis odst. 2, čl. 10, čl. 10bis a paralelně tzv. implicitní omezení autorských práv v RÚB pro tzv. výjimky malého významu (minor reservations)),
- 3) úplatné zákonné licence (tzv. pravé), kdy je zákonem nahrazen souhlas autora, ale užití je podmíněno odměnou autorovi (např. čl. 11bis odst. 2, čl. 13 RÚB),
- 4) nucené licence, kdy je zejména souhlas autora (příp. stanovení odměny)²⁵⁵ nahrazeno úředním rozhodnutím (např. příloha RÚB předpokládající nucené licence na překlad a rozmnožování děl pro rozvojové státy).

---

²⁵¹ KŘÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 1. vyd. Praha: Linde, 2001. s. 781. ISBN 80-7201-301-7. s. 114 - 115.

²⁵² KŘÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 1. vyd. Praha: Linde, 2001. s. 781. ISBN 80-7201-301-7. s. 115.

²⁵³ KNAP, K. – KŘÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 6. vyd. Praha: Linde, 1998. 588 s. ISBN: 80-7201-126-X. s. 73.

²⁵⁴ KNAP, K. – KUNZ, O. *Mezinárodní právo autorské*. 1. vyd. Praha: Academia, 1981. 496 s. cnb000122546. s. 164 - 166.

²⁵⁵ KNAP, K. – KŘÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 6. vyd. Praha: Linde, 1998. 588 s. ISBN: 80-7201-126-X. s. 85 - 86.

Toto dělení doplňují někteří autoři, kteří pojmají omezení autorských práv v širším smyslu,²⁵⁶ ještě o omezení předmětu ochrany – tj. vnitřní limity autorského práva (např. zprávy dne dle čl. 2 odst. 8, úřední díla dle čl. 2 odst. 4, řeči pronesené při soudních jednáních dle čl. 2bis odst. 1 RÚB). Objevuje se zároveň i ztotožňování výjimek autorských práv s bezúplatnými zákonnými licencemi (např. citace) a naopak omezení autorských práv s úplatnými zákonnými licencemi (např. rozmnožování na papír) a nucenými licencemi (např. překladatelská licence dle čl. V odst. 2 VÚAP).

Jak již bylo zmíněno výše, tato práce zásadně používá termín omezení autorských práv, jelikož se jeví jako obecný termín pro veškeré tyto kategorie²⁵⁷ s tím, že současně podle kontextu užívá pojmů úplatné či bezúplatné zákonné licence. Obecným zdůvodněním bezúplatných zákonných licencí je, že by měly sloužit k vzdělávacím, kulturním a informačním potřebám společnosti apod. Bezúplatné zákonné licence se obvykle vyskytují v situaci, kdy se dané užití nepovažuje za odpovídající rozsahu autorského práva, či transakční náklady neumožňují uplatňování výlučného práva.

Naopak úplatné zákonné licence by měly zajišťovat přístup k dílům a obecný veřejný zájem o podporu kultury apod. Úplatné zákonné licence jsou na pomyslné ose někde uprostřed mezi výlučnými právy autora a bezúplatnými zákonnými licencemi. Užití upravená jako úplatné zákonné licence považuje totiž zákonodárce za natolik společensky potřebná, než aby je vystavil smluvní volnosti, ale zároveň pokud by byly bezúplatné, tak by to přivodilo příliš velkou újmu autorům.

V případě úplatných zákonných licencí se výlučné právo autora transformuje pouze na právo autora na odměnu (podle AZ právo na odměnu obecně není majetkovým výlučným právem, v případech úplatných zákonných licencí lze mít za to, že právo autora na odměnu je jiným majetkovým právem, tedy právem absolutním). Je zajímavé, že dovozená užití jsou občas referována

---

²⁵⁶ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 756 - 758.

²⁵⁷ VON LEWINSKI, S. *International Copyright Law and Policy*. 1. vyd. New York: OUP, 2008. 480 s. ISBN 978-0199207206. s. 153. Podobně FICSOR, M. *The Law of Copyright and the Internet. The 1996 WIPO Treaties, their Interpretation and Implementations*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2002. 848 s. ISBN: 978-0198299011.

jako práva, např. citační právo, právo na záložní rozmnoženinu, právo přetisku (resp. převzetí),²⁵⁸ právo na rozmnoženinu pro osobní potřebu²⁵⁹ apod.

Některá omezení autorských práv směřují jen na užití v soukromé sféře (např. volné užití), jiná jen pro veřejné užití (např. citace). Další kategorizaci je možné provést na omezení autorských práv, kdy je užití díla transformativní,²⁶⁰ tj. přidává k dílu jiný tvůrčí obsah (např. parodie), a kdy je pouze konzumní (netransformativní; např. užití v sociálních zařízeních).

Důvody vzniku jednotlivých omezení autorských práv lze shrnout do následujících kategorií:²⁶¹ ochrana ústavních práv (svoboda projevu, právo na soukromí), regulace průmyslové praxe a hospodářské soutěže (recenze tisku, reverzní inženýrství), rozšiřování znalostí (vzdělávací instituce, veřejné knihovny a archivy), uznání selhání trhu (transakční náklady, nedostatek konkurence).

Různé klasifikace omezení autorských práv (vnitřních limitů autorského práva) je možné provést v návaznosti na uživatele, užití, autory, druhy děl a předmětů ochrany, příp. dle země užití.²⁶² U prvních dvou kategorií je možné odkázat na část věnovanou nehomogennímu chápání uživatele v autorském právu. „Autor“ bude rozhodný v případě děl vytvořených v rámci státní správy, kde připadá do úvahy vytvoření úředního díla a tudíž vnitřní limit autorského práva. V rámci druhů děl a předmětů ochrany vstupuje v úvahu rozlišení omezení autorských práv v případě počítačových programů, souborných děl (resp. databází) či ostatních děl a omezení práv souvisejících s právem autorským (příp. zvláštních práv pořizovatele databáze). Omezení autorských práv dle země užití

---

²⁵⁸ KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2005. s. 792. ISBN 80-7201-546-X. s. 134 - 135.

²⁵⁹ Takto v případě práva na volné zhotovení rozmnoženiny (napodobeniny) díla pro vlastní osobní potřebu, např. KNAP, K. – KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 6. vyd. Praha: Linde, 1998. 588 s. ISBN: 80-7201-126-X. s. 73.

²⁶⁰ MAZZIOTTI, G. *EU Digital Copyright Law and the End-User*. 1. vyd. Berlin: Springer, 2008. 374 s. ISBN 978-3540759843. s. 10. Podobnou filozofii představuje i koncept Prof. Lessiga o rozdílech mezi Read-Only/Read-Write kulturami digitálního světa LESSIG, L. *Remix Making Art and Commerce Thrive in the Hybrid Economy*. 1. vyd. London: Bloomsbury 2008, 352 s. ISBN: 978-1594201721. s. 28.

²⁶¹ GUIBAULT, L. *Copyright Limitations and Contracts, An Analysis of the Contractual Overridability of Limitations on Copyright*. 1. vyd. The Hague: Kluwer Law International, 2002. 392 s. ISBN 978-9041198679. s. 27 - 91.

²⁶² GERVAIS, D. Making Copyright Whole: A Principled Approach to Copyright Exceptions and Limitations. *The University of Ottawa Law and Technology Journal*, 2008, vol. 5, n. 1 - 2, s. 20.

bude případně rozhodné u rozvojových států, kdy může být aplikována příloha RÚB.

c) Pojetí omezení autorských práv v kontinentálním a copyrightovém systému

Autorské právo v copyrightovém systému je zaměřeno utilitárně, tj. má sloužit zejména ve prospěch společnosti,²⁶³ a naopak v kontinentálním systému je autorské právo vymezeno zejména přirozenoprávními nároky autorů na ochranu děl. Utilitární tradice pojímá autorské právo jako prerogativ udělovaný pro rozvoj celkového blahobytu společnosti zajištěním co nejširšího přístupu k vědění a informacím. Výlučná práva autora tak v copyrightovém systému musí být pozitivním právem přijata a definována přesně, ostatní zůstává volné – svoboda užití je pravidlem, práva do určité míry výjimkou.²⁶⁴ Naopak kontinentální tradice je založena na přesně opačné zásadě, kdy práva autora jsou pravidlem a svoboda užití výjimkou.²⁶⁵ Autora v kontinentálním systému pojí pouto s jeho dílem.²⁶⁶ Na základě přirozenoprávní teorie získává autor práva vytvořením automaticky – ty nezbývá než jen uznat, jelikož vycházejí z podstaty věcí.²⁶⁷ V návaznosti na to jsou v kontinentálním systému výlučná práva autora chápána široce a flexibilně a omezení autorských práv naopak definována úzce a interpretována restriktivně.

Tyto rozdíly nelze při analýze a popisu jednotlivých systémů podcenit a v případě omezení autorského práva vystupují na povrch více, než v jakémkoliv jiné části autorského práva. Je to dáno i nedostatky mezinárodní harmonizace této

---

²⁶³ Zpráva Kongresu při projednávání amerického autorského zákona z roku 1909 uvádí „autorské právo není založeno na jakémkoliv přirozeném právu, které má autor ve svém psaném díle . . . , ale je založeno na tom, že bude sloužit blahobytu veřejnosti.“ Viz *U.S. House Report 1909*, n. 60-2222, s. 7. Citováno dle GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 18.

²⁶⁴ SENFTLEBEN, M. Bridging the Differences between Copyright's Legal Traditions – The Emerging EC Fair Use Doctrine. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2010, vol. 57, n. 3, s. 524.

²⁶⁵ SENFTLEBEN, M. Bridging the Differences between Copyright's Legal Traditions – The Emerging EC Fair Use Doctrine. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2010, vol. 57, n. 3, s. 524.

²⁶⁶ Koncept pouta mezi autorem a jeho dílem rozvinul zejména Otto von Gierke v souvislosti s monistickou teorií.

²⁶⁷ SENFTLEBEN, M. Bridging the Differences between Copyright's Legal Traditions – The Emerging EC Fair Use Doctrine. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2010, vol. 57, n. 3, s. 524.

oblasti. Nicméně tyto rozdíly není možné ani přeceňovat a je potřeba hodnotit oba systémy podle výsledků a nikoliv rétoriky. Často v praxi totiž oba systémy směřují k podobným závěrům a nejsou tak striktně utilitární či přirozenoprávní v čisté podobě. Již u kořenů obou systémů²⁶⁸ je možné najít prvky přebírané z druhého systému – např. autorské zákony jednotlivých amerických států ještě před přijetím celonárodního autorského zákona byly založeny na přednosti přirozené spravedlnosti před zájmy společnosti a veřejné politiky.²⁶⁹ V dnešní době je možné zaznamenat toto prolínání chápání (příp. zdůvodnění) ještě ve zvýšené míře.²⁷⁰ Koneckonců rozdíly mezi jednotlivými státy v těchto systémech jsou tak velké, že často mohou být stejně velké jako rozdíly mezi systémy navzájem. Tyto rozdíly mezi státy panují kromě historických důvodů i kvůli tomu, že státy dávají různou hodnotu svobodě vyjádření a veřejným politikám jako je podpora vzdělávání.²⁷¹ Z tohoto důvodu je potřeba vidět i zdůvodnění konceptu fair use v USA, kde je velká tradice svobody slova a prvního dodatku k Ústavě USA a tudíž otevřený koncept fair use je také odleskem tohoto vlivu. Ani kontinentální systém není homogenní a panují tam rozdíly mezi monistickým (reprezentovaným Německem) a dualistickým (reprezentovaným Francií) přístupem. ČR autorským zákonem č. 121/2000 Sb. přistoupila ke kvazidualistickému systému, který oproti čisté podobě nemá osobnostní práva jako časově neomezená a majetková práva jako převoditelná.

d) Osobnostní práva a omezení autorských práv

Omezení autorských práv jsou obvykle spojovaná s omezením majetkových práv autora. Nicméně jednotlivé státy uplatňují i určitá omezení osobnostních práv,²⁷² i když nejsou tak široká jako v případě těch limitujících

---

²⁶⁸ GINSBURG, J. A Tale of Two Copyrights: Literary Property in Revolutionary France and America. *Tulane Law Review*, 1990, vol. 64, n. 5, s. 1014.

²⁶⁹ GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 18.

²⁷⁰ DAVIES, G. The Convergence of Copyright and Authors' Rights - Reality or Chimera? *IIC*, 1995, vol. 26, n. 6, s. 964.

²⁷¹ GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 363.

²⁷² GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 355.

majetková práva. Určitá omezení osobnostních práv jsou nutná již kvůli tomu, že se leckde osobnostní i majetková práva autorská překrývají. Takto kupříkladu soudy daly přednost právu na zpracování díla před osobnostními právy autora na nedotknutelnost díla – tj. smluvní poskytnutí souhlasu se zpracováním literárního díla pro filmové provedení dle tohoto rozhodnutí v sobě obsahuje i svobodu pro úpravy nabyvatelem licence.²⁷³ Omezení osobnostních práv je však potřeba chápat jako typově obdobné vnitřním limitům autorského práva, nikoliv jako obdobu bezúplatných a úplatných zákonných licencí. Uživatelé naopak při užití zákonných licencí musí osobnostní práva autora ctít, pokud nevyplývá z podstaty, že určitý limitovaný zásah je nutný – např. v případě citace do integrity díla, nikoliv však nad úroveň zdůvodnitelnou účelem, proto není např. citací možné zasahovat do práva autora na zveřejnění díla, zůstává však zachováno právo autora na osobování si autorství. Vztah mezi omezeními autorských práv a osobnostním právem na zveřejnění díla je v českém kontextu vymezen v ustanovení § 29 odst. 2 AZ, též ale např. v ustanovení § 47b VŠZ, kdy je upravena nevyvratitelná právní domněnka souhlasu autora při odevzdání závěrečné kvalifikační práci (bakalářské, diplomové, rigorózní či disertační) s jejím zveřejněním. Mezi příklady omezení osobnostních práv v dalších státech jsou uváděné určité úpravy u audiovizuálních děl (§ L.121.6 Francie, § 93 Německo), počítačových programů, architektonických děl či u parodií.²⁷⁴ Přístup k omezením osobnostních práv v kontinentálním systému některé názory²⁷⁵ přirovnávají ke stejným kritériím jako v konceptu fair use - jsou totiž individuálně posuzovány a odlišují se dle děl a užití.

Přístup k osobnostním právům je tradičně odlišný v copyrightovém systému. Nicméně i v případě osobnostních práv se ukazuje, jak se stírá rozdíl mezi systémy autorského práva – Kanada i Austrálie uznávají dvě osobnostní práva (právo na nedotknutelnost díla a osobování si autorství) a VB tři osobnostní práva (právo na nedotknutelnost díla, osobování si autorství a na zveřejnění díla). USA, jak již bylo zmíněno, jsou v tomto ohledu velmi zdrženlivé a nedostatečným

---

²⁷³ Nejvyšší soud Francie, případ *Le petit prince*, 12. 6. 2001.

²⁷⁴ GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 357.

²⁷⁵ DIETZ, A. Legal principles of moral rights (civil law). *Columbia Journal of Law & the Arts*, 1995, vol. 19, s. 1 - 18.

způsobem uznávají osobnostní práva u výtvarného umění. Prosazení osobnostních práv v copyrightovém systému nejvíce napomohla RÚB svým čl. 6bis, který však zakotvuje pouze dvě osobnostní práva (právo na nedotknutelnost díla a osobování si autorství). Osobnostní práva na zveřejnění díla a na odstoupení od smlouvy pro změnu přesvědčení autora nejsou na mezinárodní úrovni upravena. Z důvodů rozdílů mezi kontinentálním a copyrightovým systémem, jakož i rozdílů mezi monistickým a dualistickým pojetím v rámci kontinentálního systému, komunitární právo komplexně osobnostní práva neupravuje. Osobnostní právo na odstoupení od smlouvy pro změnu přesvědčení autora upravuje jen málo zemí na světě²⁷⁶ a ČR mezi tyto státy patří (stejně jako Německo dle ustanovení § 42 svého autorského zákona), ale má toto právo nesystémově upraveno v AZ u licenčních smluv (§ 54 AZ, jinak jsou první tři osobnostní práva upravena v ustanovení § 11 AZ).

7. Historický exkurz – evoluce omezení autorských práv

Z obecného pohledu již před více než 2500 lety organizované společnosti rozpoznaly potřebu pro stanovení omezení (výjimek) vůči pravidlům, aby byl zachován společenský řád a nebyla striktní aplikace pravidel pocíťována jako nespravedlnost.²⁷⁷ Téměř všechny rané organizované společnosti na světě tak rozpoznávaly minimálně čtyři základní důvody pro omezení pravidel:²⁷⁸ omezení založené na dočasných podmínkách (např. choroba), omezení na specifické případy, které trvají delší dobu a vyplývají z určitých případů odpovědnosti společnosti (např. stáří, politická autorita, duševní onemocnění), omezení týkající se zvláštních událostí (např. oslavy) a omezení vztažené jen k určitému prostředí (např. svatyně).

---

²⁷⁶ GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 346.

²⁷⁷ MENDIS, D. The Historical Development of Exceptions to Copyright and Its Application to Copyright Law in the Twenty-first Century. *Electronic Journal of Comparative Law*, 2003, vol 7.5, s. 1 - 25. [online]. [cit. 2011-08-12]. Dostupné z <http://www.ejcl.org/75/art75-8.html>

²⁷⁸ EDGERTON, R. *Rules, Exceptions, and Social Order*. 1. vyd. London: University of California Press, 1985. 340 s. ISBN: 978-0520054813. s. 208 a násl.

Od počátku svého moderního vývoje bylo i autorské právo chápáno jako systém pravidel, která jsou ve svém rozsahu omezena dalšími společenskými zájmy a svou funkcí. Přestože vznik autorského práva v dnešním smyslu je potřeba zařadit do 18. století, tak již kněží ve starověkém Egyptě měli právo dát povolení k rozmnožování sakrálních textů.²⁷⁹ Zároveň se však projevoval jejich zájem na šíření a co nejširším přístupu veřejnosti k těmto posvátným textům. Cestu k autorskému právu započal vynález knihtisku Johannesem Gutenbergem kolem roku 1450. První tiskařská privilegia byla stanovena v Benátkách, kde napřed bylo vydáno privilegium na mechanický vynález benátským Senátem roku 1469 na období pěti let pro Johannese ze Speyeru a až následně první autorské tiskařské privilegium roku 1486 pro Marca Antonia Coccia Sabellica, historika Benátek, který si mohl vybrat vydavatele své knihy a jakýkoliv jiný tiskař, který by tuto knihu vydal, by mohl být pokutován 500 dukáty.²⁸⁰

Knihtisk se rozšířil po Evropě a roku 1476 William Canon otevřel první tiskařství v **Anglii**, která se stala později kolébkou pro první moderní autorský zákon. V Anglii je první tiskařské privilegium uděleno roku 1518, které je následováno roku 1530 prvním autorským tiskařským privilegiem pro královského kaplana Johna Palsgrava na učebnici francouzského jazyka.²⁸¹ Tiskařská privilegia byla centralizována pro Londýn u cechu tiskařů, knihvazačů a knihkupců (Stationers' Company), který získal monopol od královny Marie I. od 4. 5. 1557. Toto silné postavení bylo ještě prohloubeno pomocí dekretu the Star Chamber Decree z 23. 6. 1586, kdy se všechna díla musela licencovat zaregistrováním právě u tohoto tiskařského cechu. V registračních knihách se k dílům, která registraci získala, dávala poznámka „copy“, od které se vyvinul pozdější název pro autorské právo v anglickém jazyce (copyright). Příliš silný vliv tohoto tiskařského cechu vedl k tomu, že anglický parlament odmítl prodloužit příslušný zákon (The Press Regulation Act of 1662) po roce 1695 a ustanovil komisi k přípravě nového předpisu vedenou Edwardem Clarkem. Ten se kvůli

---

ROSE, M. *Authors and Owners: The Invention of Copyright*. 1. vyd. Cambridge: HUP, 1993. 176 s. ISBN: 978-0674053090. s. 9.

²⁸⁰ ROSE, M. *Authors and Owners: The Invention of Copyright*. 1. vyd. Cambridge: HUP, 1993. 176 s. ISBN: 978-0674053090. s. 9 - 10.

²⁸¹ KAPLAN, B. *An Unhurried View of Copyright*. 1. vyd. New York: Columbia University Press, 1966. 153 s. ISBN: 978-1584779070. s. 24.

požadavkům ze strany tiskařského cechu opírajícím se o svá případná vlastnická práva obrátil s dopisem na filozofa Johna Locka, který 18. 3. 1695 odpověděl a uplatnil tak své postoje při utváření autorského práva v copyrightovém systému. Komisi vypracovaný návrh nakonec v anglickém parlamentu neprošel a po následujících 15 let nebyla zákonem garantovaná ochrana. I v návaznosti na J. Locka se začalo debatovat, zda autor má být vlastníkem svého díla a v případě takového literárního vlastnictví, zdali má trvat neomezeně dlouho. Tiskařský cech v daném mezidobí rovněž začal prosazovat ustanovení práv pro autory jako cestu, kterou by hájil práva svých členů jako vydavatelů literárních děl.²⁸²

Právě v mezidobí 1695 - 1710, kdy neexistovala zákonná ochrana v Anglii, došlo k širšímu použití pojmu pirátství.²⁸³ Bylo to v době, kdy piráti představovali veřejné nepřátele ohrožující dodávky zboží po moři. Avšak přes rozmach tohoto pojmu se povětšinou pro neoprávněné aktivity (zejména neautorizovaný tisk) užívaly v té době jiné termíny spojené s násilím (krádeže, loupeže apod.). Prvé užití pojmu pirátství však bylo namířeno naopak vůči tiskařskému cechu při sporu o univerzitní privilegia a to Johnem Fellem, biskupem Oxfordu roku 1674 a ještě předtím okrajověji vicekancléřem a senátem univerzity v Cambridge v roce 1625. Autoři jej začali používat až později, např. Daniel Defoe, autor Robinsona Crusoa, použil tento termín roku 1704.²⁸⁴

První moderní autorský zákon na světě, zákon královny Anny,²⁸⁵ byl schválen s účinností od 10. 4. 1710. Samotný zákon ve svém názvu nese označení roku 1709, jelikož dle tehdejšího kalendáře rok končil 24. 3.²⁸⁶ Dle zákona byla základní doba ochrany autorských práv stanovena na 14 let, což pravděpodobně

---

²⁸² GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 16.

²⁸³ DEAZLEY, R. et al. *Privilege and Property. Essays on the History of Copyright*. 1. vyd. Cambridge: Open Book Publishers, 2010. 438 s. ISBN 9781906924188. s. 387 - 390.

²⁸⁴ DEFOE, D. *An Essay on the Regulation of the Press* (1704). In *Primary Sources on Copyright (1450-1900)*. BENTLY, L. - KRETSCHMER, M. ed. [online]. [cit. 2011-08-11]. Dostupné z http://www.copyrighthistory.org/cgi-bin/kleioc/0010/exec/ausgabe/%22uk_1704%22

²⁸⁵ *Statute of Queen Anne. An Act for the Encouragement of Learning, by Vesting the Copies of Printed Books in the Authors or Purchasers of such Copies, During the Times therein mentioned, 1790, 8 Anne, c.19*. In *Primary Sources on Copyright (1450-1900)*, BENTLY, L. - KRETSCHMER, M. ed. [online]. [cit. 2011-08-23]. Dostupné z http://www.copyrighthistory.org/cgi-bin/kleioc/0010/exec/ausgabe/%22uk_1710%22

²⁸⁶ RANSOM, H. *The First Copyright Statute: An Essay on Act for the Encouragement of Learning 1710*. 1. vyd. Austin: University of Texas Press, 1956. 145 s. ISBN: 55011145. s. 98 - 99.

souvisí s téměř stejně dlouhým mezidobím bez zákonné ochrany. Zákon byl omezený v rozsahu práv pouze na vydávání a v předmětu ochrany jen na tištěné knihy. Kdokoliv mohl bez souhlasu autora či nakladatele převzít výtah z textu a vydat jej (koncept fair abridgement). Zákon obsahoval významné povinnosti, jelikož autoři a vydavatelé museli svá práva registrovat a darovat devět kopií stanoveným knihovnám, aby byl zajištěn přístup veřejnosti k vydaným dílům. Méně známým faktem je, že zákon obsahoval i možnost, kdy kdokoliv mohl podat stížnost k veřejné správě, pokud považoval cenu požadovanou nositelem práv za nepřiměřenou, a daný úředník mohl rozhodnout o snížení ceny všech rozmnoženin daného díla.²⁸⁷ Tento institut pravděpodobně nebyl nikdy použit, ale nacházel se v anglickém právu od roku 1534 až do roku 1739.²⁸⁸

Výslovnou zmínku o omezení autorských práv v současném pojetí zákon královny Anny neobsahuje. Nicméně procesní obrana ve veřejném zájmu je v anglosaském právu etablovaným principem a byla v Anglii používána běžně jako všeobecná obrana vůči obvinění z porušení autorského práva až do autorského zákona z roku 1911, kdy se poprvé v zákonné úpravě objevil koncept fair dealing (§ 2 odst. 1 stanovující šest případů jeho užití). Koncept fair dealing byl již předtím etablován díky judikatuře.²⁸⁹ Mimochodem zmíněný autorský zákon z roku 1911 zrušil v návaznosti na RÚB povinnost registrace děl v Anglii. Procesní obrana ve veřejném zájmu je v britském autorském zákoně dosud - § 171 odst. 3 stanovuje, že vláda práva (rule of law) může zamezit či omezit vymáhání autorského práva na základě veřejného zájmu či jiného důvodu. Tato obrana byla úspěšně použita v poslední době při zveřejnění určitých děl navzdory jejich autorům (např. fotografie princezny Diany v den její nehody či poznámky připravené pro setkání ministrů).²⁹⁰ Existence tohoto právního institutu vysvětluje i určité časové zpoždění oproti ostatním státům v úpravě omezení autorských práv. Britský autorský zákon to však později uživatelům vynahradil, když na

---

²⁸⁷ LITMAN, J. Readers' Copyright. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2011, vol. 58, s. 334.

²⁸⁸ LITMAN, J. Readers' Copyright. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2011, vol. 58, s. 334.

²⁸⁹ Finanční soud, případ Bradbury v. Hotten - 8 LR Exch 1, 5, 25. 7. 1872.

²⁹⁰ Odvolací soud, případ Ashdown v. Telegraph Group, Ltd. - 2001 EWCA Civ 1142, 20. 7. 2001. Odvolací soud, případ Hyde Park Residence Ltd v. Yelland et al. - 2000 EWCA Civ 37, 11. 2. 2000.

sklonku 90. let 20. století obsahoval v 42 paragrafech celkově 56 omezení autorských práv.²⁹¹ Nicméně je potřeba říci, že v 18. a 19. století nebyla vysoká potřeba právně regulovat užití děl ze strany uživatelů, jelikož bylo všeobecně chápáno, že jakmile bylo dílo vydáno, mají uživatelé značnou volnost v jeho užití. Omezení autorských práv ve prospěch určitých institucí byla realitou již v raném stádiu vývoje autorského práva, jak lze demonstrovat na příkladu anglických univerzit. Po schválení zákona královny Anny nastaly spory o to, zda jsou díla chráněna i po vypršení doby zákonné ochrany. V případě *Millar v. Taylor* (1769) bylo konstatováno, že ochrana autorů je dle zásad anglosaského práva neomezená (vycházející z aktu vytvoření díla). V případě *Donaldson v. Beckett* (1774) bylo toto rozhodnutí překonáno soudním rozhodnutím Sněmovny lordů.²⁹² Nejistota kolem těchto sporů však vedla anglické univerzity Oxford a Cambridge k tomu, že si vylobbovaly v roce 1775 zákon, který jim a čtyřem skotským univerzitám a třem středním školám zajišťoval časově neomezená práva na rozmnožování knih, které jim byly dány či odkázány pro rozvoj užitečného učení a ostatní účely vzdělávání.²⁹³

Americká ústava z roku 1787 představuje další mezník v historii autorského práva a silně reflektuje zájmy celé společnosti v čl. 1 odst. 8, který dává pravomoci Kongresu na podporu vědy a umění poskytnutím práv autorům a vynálezům k jejich dílům a vynálezům na omezenou dobu. Následná interpretace tohoto článku Nejvyšším soudem USA jednoznačně podporuje zájmy veřejnosti, kterým je dokonce připisována priorita nad zájmy autorů. V USA je dne 31. 5. 1790 přijat první celonárodní autorský zákon. Přestože tento zákon neobsahoval významné limity autorských práv, tak ty byly přijaty postupně – omezení ochrany pouze na díla opatřená copyrightovou výhradou roku 1802, omezení ochrany pouze na vydaná díla v roce 1870 a požadavek poskytnutí rozmnoženin Kongresové knihovně roku 1846 (tento požadavek vztahující se k dvěma

---

²⁹¹ LADDIE, H. Copyright: Over-strength, Over-Regulated, Over-rated? *EIPR*, 1996, vol. 18, n. 5, s. 258.

²⁹² Blíže k historické analýze DAVIES, G. *Copyright and the Public Interest*. 2. vyd. London: Sweet & Maxwell, 2002. 508 s. ISBN: 0421-74290-9. s 29 a násl.

²⁹³ *An Act for enabling the two Universities of England, the four Universities in Scotland, and the several colleges of Eton, Westminster, and Winchester, to hold in perpetuity their copy right in books, given or bequeathed to the said Universities and Colleges for the Advancement of useful Learning and other Purposes of Education*, 15 Geo. III., c. 53, 1775. s. 28 a násl.

rozmnoženinám přetrval dosud, viz ustanovení § 407 autorského zákona USA). Výslovné zakotvení omezení autorských práv v původním autorském zákoně USA z roku 1790 chybělo. Nicméně dle historických studií byl vývoj autorského práva USA od počátku svázán s konceptem fair abridgement (pochtivého výtahu z textu) a omezení autorských práv měla ústřední roli při formulaci autorského práva samotného, tj. nebyla chápána jako výjimky.²⁹⁴ Od roku 1841 v souvislosti s případem Folsom v. Marsh americké soudy rozvinuly koncept fair use. Do zákonné úpravy byl převzat tento koncept až v rámci současného autorského zákona z roku 1976. USA však byly až do konce 19. století oprávněně považovány za hlavní zdroj neoprávněného užití v tehdejší světě, jelikož neposkytovaly až do roku 1891 jakoukoliv ochranu na díla vydaná v zahraničí.

V kontinentálním systému dochází k přijetí prvních autorských zákonů od přelomu 18. a 19. století. Ve **Francii** je napřed přijata právní úprava regulující pouze veřejné provozování děl v roce 1791, ale za první autorský zákon je chápán až zákon přijatý v roce 1793, aby zakotvil široké právo proti neautorizovaným rozmnoženinám. Ani tento zákon výslovně omezení autorských práv nestanovuje, nicméně je to dáno i krátkostí všech raných národních předpisů – ve francouzském případě jde o 7 paragrafů a rovněž tím, že jediným chráněným jednáním s možností odměny autorovi je vydání díla. Vznik autorského práva si vyžádala potřeba chránit ekonomické zájmy nakladatelů a revoluční změny společně s dobovou filozofií přály ochraně osobnostních práv autorů. Tyto smíšené důvody je možné demonstrovat na příkladu zprávy Françoise Hella²⁹⁵ před francouzským Národním shromážděním roku 1791, který ve prospěch zavedení autorských práv argumentoval monumentální prací Dictionnaire raisonné universel d'histoire naturelle (15 svazků), na které její autor Jacques-Christophe Valmont de Bomare strávil 40 let a nakladatel za tisk zaplatil téměř 500 000 livres, což by v dnešní době odpovídalo zhruba 2,5 - 7,5 miliónů Eur.²⁹⁶

---

²⁹⁴ SAG, M. The Pre-History of Fair Use. *Brooklyn Law Review*, 2011, vol. 76, n. 4, s. 1371 a násl.

²⁹⁵ *Report of François Hell to the National Assembly (1791)*. In *Primary Sources on Copyright (1450-1900)*. BENTLY, L. - KRETSCHMER, M. ed. [online]. [cit. 2011-09-08]. Dostupné z http://www.copyrighthistory.org/cgi-bin/kleioc/0010/exec/showTranslation/%22f_1791a_im_001_0003.jpg%22

²⁹⁶ Jeden autorizovaný svazek tohoto díla v novém vydání jde dnes na internetu zakoupit za 35 amerických dolarů či získat zdarma ve formě e-knihy pro elektronickou čtečku.

Prvním autorským zákonem v rámci **německých států** je zákon pruský z roku 1837 a prvním celonárodním autorským zákonem pro tzv. druhou německou říši je zákon z roku 1870. Pruský zákon obsahuje tři omezení autorských práv v ustanovení § 4 ve prospěch 1) doslovných citací individuálních částí již vydaných děl, 2) zahrnutí jednotlivých článků, básní apod. do kritických a literárně historických děl a souborných děl pro užití ve školách, a 3) překladů již vydaných děl (s určitými výjimkami). Německý zákon z roku 1870 obsahuje čtyři kategorie omezení autorských práv v ustanovení § 7 ve prospěch 1) doslovných citací a zahrnutí děl do souboru pro užití v církvi, při školní výchově či pro zvláštní literární účel za předpokladu, že zdroj a jméno autora jsou uvedeny, 2) přetisku článků (s výjimkou novel a školních esejí či záповědí), 3) přetisku právních předpisů, veřejných záznamů a sborníků, 4) tisku řečí pronesených při soudních řízeních a na politických, obecních a náboženských shromážděních.

První autorský předpis platící na území **ČR**, tj. první autorský předpis **Rakousko-Uherska** (platící pouze pro rakouské země, nikoliv pro Uhersko a Transylvánii) je **císařský patent č. 922 z 19. 10. 1846**, který již obsahoval v § 5, 6 a 9 řadu omezení autorských práv.²⁹⁷ Tento předpis zavedl určitou tradici stanovení omezení autorských práv dle jednotlivých druhů děl, která trvala až do poloviny 20. stol. a rakouský autorský zákon ji drží dodnes. Ustanovení § 5 se týkalo literárních děl a stanovilo čtyři omezení autorských práv ve prospěch 1) citací, 2) převzetí částí děl (včetně např. celých článků či básní z periodik či sbírek) do buď odvozených nezávislých děl (např. kvůli literární kritice), periodik či pro potřeby kostelů a vyučování,²⁹⁸ 3) překladů (příp. výhrada platila pouze pro jeden rok po vydání díla), 4) užití shodného názvu (za určitých podmínek, včetně případné odměny). Ustanovení § 6 umožňovalo čtyři případy omezení autorských práv u hudebních děl:²⁹⁹ 1) vložení individuálních motivů do periodických děl, 2) užití hudebních kompozic pro variace, etudy, apod., pokud ty jsou nezávislými duševními výtvoři, 3) úprava nebo zpracování hudební kompozice pro jiné či

---

²⁹⁷ *Císařský patent č. 922 z 19. 10. 1846 - Austrian Copyright Act (1846)*, In Primary Sources on Copyright (1450-1900). BENTLY, L. - KRETSCHMER, M. ed. [online]. [cit. 2011-08-24]. Dostupné z http://www.copyrighthistory.org/cgi-bin/kleioc/0010/exec/showTranslation/%22d_1846b_im_001_0003.jpg%22

²⁹⁸ Zdroj za všech případů musel být uveden a použitá část nesměla převýšit jednu stranu, příp. dvě strany ročně v případě periodik a u novin v případě politického zpravodajství nebyla limitace dána.

²⁹⁹ Samotné vytištění not bylo bráno za porušení autorského práva.

méně hudebních nástrojů (příp. výhrada platila pouze pro jeden rok po vydání díla), 4) užití shodného názvu pro hudební a dramatická díla ve stejném žánru (za určitých podmínek, včetně případné odměny). Ustanovení § 9 se týkalo výtvarných děl, kdy byla umožněna čtyři omezení autorských práv ve prospěch: 1) reprodukce odlišné nejen v použitém materiálu, formě a velikosti, ale i ve vyjádření tak, že může být považována za nezávislé umělecké dílo, 2), vzoru pro design produktů, které slouží ryzímu materiálnímu účelu, 3) vyjádření vydaného grafického díla v plastické formě, 4) vyjádření plastického díla (neurčeného jen pro kontemplaci, ale sloužícímu materiálnímu důvodu či jako dekorace vyráběného produktu) grafickým dílem.

Z výše uvedeného vyplývá, že císařský patent na svou dobu obsahoval širokou úpravu pro dvanáct omezení autorských práv u třech druhů děl. Omezení autorských práv měla zejména zajistit možnost vytváření odvozených děl, podporu společensky potřebných činností, šíření vědomostí a kultury (překlady) a zajištění průmyslové praxe (tj. užití výtvarných děl na spotřebním zboží). Zároveň není překvapením, že rané úpravy jednotlivých států v středoevropském prostoru vykazují značnou shodu.

Následující autorskoprávní úpravu přinesl **říšský zákon č. 197 o právu původském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým z 26. 12. 1895** (s novelou č. 58 z roku 1907), který platil i v Československu až do přijetí nového zákona v roce 1926. Tento zákon již obsahoval komplexnější úpravu. V ustanovení § 5 říšský zákon přinesl výluky z předmětu ochrany pro úřední díla, řeči a přednášky na veřejnosti, návody a obchodní sdělení, jakož i napodobeniny výtvarných děl na průmyslových výrobcích. Autorská práva k podobiznám (výtvarným či fotografickým) patřila zákazníkovi dle ustanovení § 13, s výjimkou úředních účelů. U děl literárních platila omezení autorských práv dle ustanovení § 25, 26 a 28 ve prospěch 1) citací, 2) zahrnutí děl (včetně kreseb) do vědeckých či souborných děl pro náboženské a školní potřeby (s limitem jednoho tiskového archu a uvedení autora či pramene), 3) uvedení obsahu vydaného díla či veřejné přednášky, 4) vytvoření jednotlivých rozmnoženin neurčených k odbytí, 5) otištění textu k hudebnímu dílu (s některými výjimkami), 6) otištění jednotlivých článků a denních zpráv (s výjimkou vědeckých časopisů a záповědi u

beletristických článků) a 7) překladu (zápověď možná na dobu tří let od vydání dosud nepřeložených děl). U děl hudebních bylo dle ustanovení § 33 právo autora omezeno ve prospěch 1) variací apod., 2) citací, 3) zahrnutí do vědeckého či školního díla (s výjimkou sbírek pro hudební školy) a 4) zhotovení jednotlivých rozmnoženin neurčených k odbytu. U děl výtvarných bylo autorské právo omezeno dle ustanovení § 39 ve prospěch 1) volného použití díla k vytvoření nového díla, 2) zhotovení jednotlivých napodobenin neurčených k obchodnímu odbytu (se zákazem označit napodobeniny jménem či podpisem autora), 3) napodobení malířského či grafického díla dílem plastickým a obráceně, 4) napodobení děl trvale umístěných na veřejném prostoru (s výjimkou napodobení plastikou) a 5) napodobení jednotlivých výtvarných děl pro vysvětlení textu (s uvedením autora nebo pramene). U děl fotografických bylo autorské právo omezeno dle ustanovení § 41 u jednotlivých rozmnoženin neurčených k odbytu a užití jednotlivých fotografií pro vysvětlení textu (s uvedením autora nebo pramene).

Říšský zákon již představil velmi ucelený systém omezení autorských práv. Z rozsahu stanovené výluky z ochrany plyne jednoznačná snaha o nenarušení průmyslové praxe. Většina omezení autorských práv je stále vztažena k vytváření odvozených děl a obecně k usnadnění šíření již vydaných či zveřejněných děl. Podpora vzdělávání stále hraje významnou roli (včetně rozšíření možností užití děl pro ilustraci výuky), ale již v případě hudebních škol převažuje ochrana autorů. Významné z hlediska uživatelů je zařazení zhotovení jednotlivých rozmnoženin neurčených k odbytu, tj. období volného užití. Taktéž další dvě ustanovení současného AZ mají svůj základ v říšském zákoně v případě omezení autorských práv u fotografických podobizen a děl umístěných na veřejném prostranství. Zajímavým aspektem oproti dnešnímu AZ je obrácení zákazu ohledně označování napodobenin výtvarného díla.

Prvorepublikový autorský zákon se projednával mnoho let od svého prvního návrhu v roce 1920 a byl nakonec schválen jako **zákon č. 218 o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým z 24. 11. 1926**. Tento zákon v mnohém navázal na říšský zákon a byl novelizován zákonem č. 120/1936 z 24. 4. 1936. Výluka z ochrany byla obsažena v ustanovení § 6 pro

úřední díla, řeči a přednášky, jakož i návody, ceníky, tiskopisy apod. Právo na uvedení řečí a přednášek v souborném díle a na užití úředních posudků bylo však zachováno. U děl literárních bylo pod ustanovením § 23 nazvaném dovolená užití uvedeno 1) zpracování cizího díla v nové dílo, 2) citace (s podmínkou zdroje), 3) zahrnutí do díla vědeckého či pro náboženské a vzdělávací potřeby k vysvětlení textu (s limitem tiskového archu; s podmínkou zdroje), 4) uvedení obsahu vydaného díla nebo přednášky (s podmínkou zdroje), 5) otištění textu hudebního díla (s výjimkou oratorií, kantát, oper, operet a zpěvoher), 6) zhotovení jednotlivé rozmnoženiny pro vlastní potřebu (bez úmyslu získat z nich příjmy), 7) užití vydaného díla při přednášce pro vzdělávací účely. Tato omezení autorských práv byla dále doplněna v ustanovení § 24 možností přetisku článků časového významu o otázkách hospodářských, politických, kulturních a náboženských (s výjimkou záповědi a povídek, novel atd. či článků se zábavným, vědeckým, technickým nebo uměleckým obsahem; za podmínky uvedení pramene) a zpráv a denních novinek skutkového obsahu. U hudebních děl byla autorská práva omezena v ustanovení § 29 ve prospěch 1) zpracování v nové dílo, 2) citace, 3) zahrnutí do vědeckého či školního díla (s výjimkou sbírek pro hudební školy), 4) zhotovení jednotlivých rozmnoženin pro osobní potřebu (bez úmyslu získat z nich příjem). U výtvarných děl byla autorova práva omezena v ustanovení § 33 pro tato užití: 1) volné použití pro vytvoření nového díla, 2) napodobení malířského či grafického díla dílem plastickým a obráceně, 3) zhotovení napodobenin pro vlastní potřebu (bez úmyslu získat z nich příjem; se zákazem označit napodobeniny jménem či značkou autora; celé ustanovení se nevztahuje na stavby), 4) rozmnožení a napodobení děl trvale umístěných na místech veřejně přístupných (s výjimkami, např. u napodobení stejnou technikou, stavbou (mimo dvojrozměrného napodobení zevní podoby stavby)), 5) napodobení jednotlivých výtvarných děl pro vysvětlení díla slovesného (s uvedením autora nebo pramene), 6) předvedení díla mechanickými nebo optickými zařízeními při vědecké nebo poučné přednášce (koná-li se nevýdělečně nebo k dobročinnému účelu), 7) veřejné vystavování vlastníkem díla (pokud ne k obchodnímu účelu či způsobem dotýkajícím se umělecké cti autora), 8) podobizny dané osoby za odměnu objednané k vlastní potřebě nebo k bezplatnému užití. Na fotografická díla se dle

ustanovení § 36 přiměřeně užila omezení autorských práv ve prospěch zahrnutí do díla vědeckého či pro náboženské a vzdělávací potřeby k vysvětlení textu (s limitem tiskového archu; s podmínkou zdroje), zhotovení jednotlivé rozmnoženiny pro vlastní potřebu (bez úmyslu získat z nich příjmů) a veškerá omezení autorských práv k výtvarnému dílu kromě úpravy pro podobizny.

Prvorepubliková úprava autorského práva kromě říšského zákona navazovala i na úpravy Bernské úmluvy. V rámci výluky z ochrany je zajímavé nezařazení úředních posudků. Za pozornost stojí i zdůraznění možnosti vytváření odvozených děl u dovolených jednání. Důležitý posun je výslovná specifikace neziskového charakteru a osobní potřeby u jednotlivých rozmnoženin vytvářených pro soukromé užití. U otištění textové složky hudebních děl se objevují výjimky. Významnou změnou je taktéž neuvedení překladu. Poprvé se uvádí omezení autorských práv ve prospěch přetisku aktuálních článků, ale oproti AZ jsou ve výčtu zahrnuty i kulturní otázky. Stejně ustanovení potvrzuje vynětí ostatních oblastí (tj. článků k zábavným, vědeckým, technickým nebo uměleckým otázkám), z rozsahu omezení autorských práv ve prospěch přetisku aktuálních článků. Rovněž je potřeba upozornit na výslovné zachování autorskoprávní ochrany u staveb u některých ustanovení upravujících omezení autorských práv (např. u napodobenin děl trvale umístěných na místech veřejně přístupných). Pro současné AZ má zde svůj původ omezení autorských práv v případě vystavování vlastníkem výtvarného díla.

Úprava omezení autorských práv v **zákoně č. 115 o právu autorském z 22. 12. 1953** (včetně novel č. 99/1963 a 40/1964) je již pojata komplexně pro všechny druhy autorských děl dohromady. Zároveň jsou uceleněji pojata práva související s právem autorským. Obecná výluka z ochrany byla stanovena v ustanovení § 3 pro úřední díla a řeči pronesené při projednávání veřejných záležitostí (s výjimkou jejich uvedení do souboru). Ustanovení § 16 stanovilo tři možnosti užití cizího díla, tj. se souhlasem autora, ze zákona či úředním přivolením (nucenou licencí od ministerstva kultury dle ustanovení § 22 s právem na odměnu, kdy není možné získat svolení autora (s československým občanstvím) či jej odpírá poskytnout). Z tohoto ustanovení vyplývá i kogentnost úpravy omezení autorských práv. Dle ustanovení § 17 byla autorská práva

omezena u 1) užití cizího námětu k vytvoření díla, 2) zhotovení rozmnoženiny pro vlastní osobní potřebu (s výjimkou staveb; napodobeniny výtvarného díla musí být zřetelně označeny), 3) citace, 4) zahrnutí do díla vědeckého (i celých drobných děl k vysvětlení textu nebo zařazení do učebnic), 5) užití díla při přednášce k účelům vzdělávacím, 6) otištění článků časového významu o věcech hospodářských nebo politických (kromě výhrady), 7) otištění textu k hudebnímu dílu pro nedivadelní provozování hudebního díla, 8) napodobení díla výtvarného umístěného na veřejném prostranství v jiném oboru výtvarných umění (díla fotografická nebo fotografie pro účely filmové však bylo možné rozmnožovat), 9) otištění výtvarného díla v katalogu veřejné sbírky nebo výstavy, 10) bezplatné veřejné vystavování díla výtvarného vlastníkem, 11) rozmnožování pro vlastní osobní potřebu nebo rozdávání fotografické podobizny danou osobou (byla-li úplatně objednána). Vysílací organizace a kina dle ustanovení § 17 odst. 2 nezasahovala do autorského práva, pokud užila dílo provozované při události, která byla předmětem reportáže. Vysílatelé dle ustanovení § 18 mohli vysílat již uveřejněná díla při uvedení autora a zaplacení honoráře. Právo výkonných umělců bylo omezeno třemi zákonnými úplatnými licencemi v ustanovení § 84 k mechanickému, elektrickému nebo optickému zachycení výkonu vysílatelem, který tak činí vlastními prostředky a pro vlastní vysílání, k vysílání ze snímků pořízených se svolením výkonného umělce, a k dalšímu veřejnému přednesu výkonů vysílaných rozhlasem nebo televizí. V ustanovení § 92 odst. 2 bylo omezeno právo výrobců záznamů k dalšímu veřejnému přednesu rozhlasového nebo televizního vysílání jejich snímků a to bez nároku na odměnu.

V zákoně č. 115/1953 o právu autorském došlo ke škodě věci k značnému zjednodušení předchozí úpravy. Bylo to dáno novou politickou situací, kdy omezení autorských práv usnadňujících podnikatelskou praxi nebyla potřeba. Podobně v případě zpravodajské licence zmizely z výčtu náboženské otázky. V tomto kontextu je potřeba chápat i zavedení nucené licence apod. Na druhou stranu je potřeba pozitivně hodnotit úpravu omezení autorských práv nikoliv dle jednotlivých druhů děl a úpravu u omezení práv souvisejících s právem autorským (včetně jejich kogentnosti). U volného užití kromě přidání podmínky „vlastní“ osobní potřeby je významnou změnou neuvedení výslovného omezení pouze na

jednotlivé rozmnoženiny. Poprvé je uvedena druhá zpravodajská licence pro díla provozovaná při reportážní události a tzv. katalogová licence. Rovněž za pozornost stojí právo vysílatelů pro zachycení uměleckého výkonu, které však výslovně nezmiňuje efemérnost daného zachycení.

Předchozí autorskoprávní úpravu platící až do přijetí AZ představoval **zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých** (ve znění zákonů č.: 468/1991 Sb., 318/1993 Sb., 318/1993 Sb., 237/1995 Sb., 86/1996 Sb., 191/1999 Sb.), který zachoval komplexní úpravu omezení autorských práv pro všechny druhy autorských děl. Jen práva související s právem autorským byla upravena odděleně. Výluka z předmětu ochrany byla stanovena v ustanovení § 2 odst. 2 pro úřední díla, denní zprávy a projevy přednesené při projednávání veřejných záležitostí (s výjimkou jejich uvedení v souborném díle). Náhradní odměna byla upravena v ustanovení § 13 odst. 2 - 4. Omezení autorských práv byla stanovena v ustanovení § 15 a nucená licence v ustanovení § 18. Dále zákon č. 35/1965 Sb. umožňoval v případě zaměstnaneckých vědeckých či uměleckých děl, aby na základě soudního rozhodnutí se nahradilo vyjádření souhlasu zaměstnance k vydání či jinému uveřejnění díla vzniklého z pracovního poměru dle ustanovení § 17 odst. 2. Nicméně úprava zaměstnaneckých děl, i když odlišně koncipovaná v předchozím zákoně, nebude zde analyzována. Ustanovení § 15 odst. 1 potvrzovalo možnost využití cizího námětu k vytvoření odvozeného díla, tj. stanovovalo stručněji podobnou úpravu, jako obsahuje německý autorský zákon v jeho pojetí volného užití díla. Ustanovení § 15 odst. 2 ve znění pozdějších předpisů stanovovalo jedenáct bezúplatných zákonných licencí pro: 1) rozmnoženiny ve prospěch osobní potřeby (se zřetelným označením výtvarného díla a výjimkami u staveb a počítačových programů), 2) citace, 3) zařazení částí i drobných celých děl do učebnic a vědeckých či kritických děl, 4) užití při přednášce k účelům vyučovacím nebo vzdělávacím, 5) přetisk článků časového významu o věcech hospodářských nebo politických (možnost záповědi), 6) napodobeniny díla výtvarného umístěného na veřejném prostranství v jiném oboru výtvarného umění (příp. fotografií), 7) katalog veřejné sbírky nebo výstavy, 8) veřejné vystavování děl výtvarných nebo fotografických (vystavených bezplatně či k vystavení bezplatně zapůjčených), 9) rozmnožování pro osobní potřebu nebo

rozdávání fotografických vlastních podobizen (pokud úplatně objednány), 10) rozmnoženiny rozebraného vydání díla pro veřejné knihovny k dokumentačním účelům a vědeckému výzkumu, 11) rozmnožení vydaného díla zvláštní technikou pro potřeby nevidomých. Ustanovení § 15 odst. 3 obsahovalo další dvě bezúplatné zákonné licence ve prospěch organizací pro zpravodajství o aktuální události (fotografií, filmem, rozhlasem nebo televizí) pro díla na události provozována nebo vystavena a pro knihovny, školy apod. pro nevýdělečné půjčování (s výjimkou zvukových a zvukověobrazových záznamů, což neplatilo u záznamů pro potřeby nevidomých). V rámci ustanovení § 15 odst. 4 – 6 byly provedeny čl. 5 a 6 směrnice o právní ochraně počítačových programů ve prospěch oprávněného uživatele. Ustanovení § 16 odst. 2 upravovalo tzv. společné televizní antény. Ustanovení § 18 umožňovalo ministerstvu kultury nahradit autorovo svolení k překladu do českého jazyka u děl cizích státních příslušníků v souladu s mezinárodními smlouvami (tj. čl. 8 RÚB, příp. čl. V odst. 2 VÚAP). Práva výkonných umělců byla omezena dosti široce v ustanovení § 31 (u prvních dvou jako úplatné zákonné licence) – 1) u záznamů výkonů zhotovených vysílatelem, 2) u vysílání ze záznamu (který byl zhotoven se svolením výkonného umělce, např. vydán, ale ani to není výslovně stanoveno), 3) u užití pro osobní potřebu uživatele (s náhradní odměnou), 4) u užití k účelům vědeckým nebo vyučovacím. V rámci odkazovací normy se obdobně aplikovala i ustanovení § 15 odst. 3 a § 16. Právo vysílatelů bylo omezeno úplatnou zákonnou licenci v ustanovení § 46 odst. 2 na další veřejné šíření či zhotovení záznamu vysílání (mimo vlastní osobní potřeby). Ustanovení § 47 dále obsahovalo bezúplatnou zákonnou licenci pro zhotovení záznamu pro zpravodajství o aktuálních událostech nebo k účelům vědeckým nebo vyučovacím.

Autorský zákon č. 35/1965 Sb. koncepčně rozvinul předchozí zákon z roku 1953 do úpravy srovnatelné s moderními předpisy jiných států. Úprava v tomto zákoně spolu s komunitárními předpisy tvoří jednoznačně základ současného znění AZ. Původní úprava byla poplatná době svého vzniku, ale s četnými novelizacemi byla vyhovující i pro právní vztahy v 90. letech 20. stol. a platila i na území Slovenské republiky do účinnosti původního slovenského autorského zákona č. 383/1997 Z. Z., který byl nahrazen současným slovenským autorským

zákonem č. 618/2003 Z. z. Autorský zákon č. 35/1965 Sb. byl podstatný zejména svou komplexnější úpravou práv souvisejících s právem autorským. V rámci výluky se poprvé objevují denní zprávy, které byly dosud upravovány jako omezení autorských práv. V zákoně jsou uvedena dvě specifická omezení autorských práv ve prospěch knihoven u rozebraných děl a pro nevýdělečné půjčování. Poprvé jsou zmíněna omezení autorských práv ve prospěch společných domovních televizních antén či nevidomých. Na druhou stranu, zatím naposledy na území ČR byla upravena nucená licence, kterou již současný AZ nepřevzal.

Na mezinárodní úrovni jsou omezení autorských práv obsažena již v prvních **bilaterálních smlouvách** mezi Pruskem a 31 německými státy v letech 1827–1829 a to ve prospěch rozmnožování výňatků děl pro vzdělávací a vědecké účely či novinových a časopiseckých článků.

Mezinárodní snahy o ochranu autorů braly od počátku důraz i na ochranu zájmů veřejnosti. Známý spisovatel Victor Hugo, jako první předseda Association littéraire internationale, předchůdce dnešní ALAI (Association littéraire et artistique internationale), prosazoval zájmy autorů, ale v případě kolize mezi zájmy autorů a veřejnosti by dle jeho názoru měl ustoupit zájem autora.³⁰⁰ Mezivládní konferenci přijímající Bernskou úmluvu ukončoval roku 1884 její předseda Numa Droz s tím, že omezení výlučné ochrany autorů je oprávněně předeepsáno veřejným zájmem a stále rostoucí potřeba po vyučování by nikdy nebyla zajištěna, pokud by neexistovaly výhrady proti určitému rozmnožovacímu vybavení, ale to současně nesmí vést k jejich zneužití ze strany autorů.³⁰¹ Nalezení shody na omezeních autorských práv na diplomatické konferenci nebylo jednoduché, jelikož se mezi sebou střetávaly dva názory o širším či užším vymezení autorských práv.³⁰² Tento střet je svým způsobem reflektován i v

---

³⁰⁰ GERVAIS, D. Making Copyright Whole: A Principled Approach to Copyright Exceptions and Limitations. *The University of Ottawa Law and Technology Journal*, 2008, vol. 5, n. 1 - 2, s. 3 - 5.

³⁰¹ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 756.

³⁰² Více k historickému vývoji mezinárodního zakotvení omezení v autorském právu: RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 67 – 69, 78, 755 a násl. GERVAIS, D. Making Copyright Whole: A Principled Approach to Copyright Exceptions and Limitations. *The University of Ottawa Law and Technology Journal*, 2008, vol. 5, n. 1 - 2, s. 1 - 41. [online]. [cit. 2011-08-14]. Dostupné z <http://law.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1520&context=expresso>

preambuli Bernské úmluvy, kdy autorská práva mají být chráněna, tak účinně a jednotně, jak je to možné.³⁰³ Samotná Bernská úmluva v původním znění z roku 1886 obsahovala dvě omezení autorských práv v člancích 7 a 8. Čl. 7 obsahoval povinné ustanovení ve prospěch přetisku článků z novin či jiných periodik (a to včetně jejich překladu), pokud to není výslovně zapovězeno (s výjimkou politických článků, denních zpráv a nejrůznějších informací). Čl. 8 byl dobrovolné ustanovení ve prospěch zahrnutí částí děl v jiných dílech pro vzdělávací a vědecké účely nebo chrestomatií (tj. souborných děl v podobě výběru z četby, tj. úseků textů, pro školní potřeby zejména učení se jazyků, např. čítanky).³⁰⁴

V rámci **harmonizace autorského práva na evropské úrovni** jsou omezení autorských práv zmíněna již v Zelené knize o autorském právu a výzvě technologií z roku 1988,³⁰⁵ která byla předvojem následné evropské normotvorby. Rovněž první evropský autorskoprávní předpis - směrnice o právní ochraně počítačových programů obsahuje podrobný seznam omezení autorských práv v čl. 5 a 6.

V rámci historického vývoje práva duševního vlastnictví na mezinárodní úrovni někteří autoři rozeznávají tři etapy – teritoriální, mezinárodní a globální etapu.³⁰⁶ První etapa byla výrazně ovlivněna principem teritoriality, prosazovaným bilateralismem, případně dokonce unilateralismem. V rámci druhé etapy dochází k vyššímu zájmu států o mezinárodní spolupráci a vytváří se mezinárodní rámec v podobě mnohostranných mezinárodních smluv. Třetí globální etapa je charakteristická proměnou tohoto mezinárodního rámce ve více

---

³⁰³ MENDIS, D. The Historical Development of Exceptions to Copyright and Its Application to Copyright Law in the Twenty-first Century. *Electronic Journal of Comparative Law*, 2003, vol 7.5, s. 1 - 25. [online]. [cit. 2011-08-12]. Dostupné z <http://www.ejcl.org/75/art75-8.html>

³⁰⁴ KNAP, K. – KUNZ, O. *Mezinárodní právo autorské*. 1. vyd. Praha: Academia, 1981. 496 s. cnb000122546. s. 184. COPYRIGHT COUNCIL EXPERT GROUP. *Directions in Copyright Reform in Australia, Reform Proposals*, Copyright Symposium, 13. – 14. 10. 2011, s. 2 – 3. [online]. [cit. 2012-03-18]. Dostupné z <http://www.copyright.org.au/pdf/Copyright%20Council%20Expert%20Group%20-%20Paper%202011.pdf>

³⁰⁵ *Green Paper 1988 Copyright and Challenge of Technology - Copyright Issues Requiring Immediate Action*, COM/88/172, 7. 6. 1988, s. 99 a násl. [online]. [cit. 2011-08-16]. Dostupné z http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/docs/com-88-172_en.pdf

³⁰⁶ GROSHEIDE, W. *Intellectual Property and Human Rights: A Paradox*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010. 328 s. ISBN 978-1848444478. s. 7. DRAHOS, P. *A philosophy of intellectual property law*. 1. vyd. Aldershot: Dartmouth Publishing, 1996. 296 s. ISBN: 978-1855212404. s. 1 - 13.

harmonizovanou mezistátní regulaci (zejména pro oblast práv průmyslového vlastnictví) vynucenou na základě růstu mezinárodní obchodní závislosti.³⁰⁷ Významnou pro tuto etapu je vynucovací mechanismus spojený s dohodou TRIPS. Mezi hlavní důvody posunu ke globální etapě je potřeba řadit technologické změny, kdy pomocí počítače jsou díla dostupná kdekoli a komukoli simultánně, což v rámci rozvinutých států vyvolalo velké obavy z tzv. jízdy na černo ze strany méně rozvinutých států (freeriding).³⁰⁸ Tlak na zajištění náležité ochrany byl sdílen ze začátku jak zainteresovaným průmyslem, tak i akademiky, a proto dotčené vlády čelily velkému tlaku, aby vytvořily odpovídající ochranu pro počítačové programy a topografie polovodičových výrobků. Ukázalo se v praxi, že ochrana pro topografie nebyla nutná, jelikož vytvoření kopií je stejně nákladné jako výroba nového polovodičového spoje. Daný posun do globální etapy byl dán také změnou ekonomického myšlení směrem k neoliberalismu, kdy má rozhodovat trh a dochází k všeobecné eliminaci veřejných statků (privatizace, deregulace apod.).³⁰⁹ V tomto ohledu je potřeba chápat i větší tlak na eliminaci omezení autorských práv v posledních dvaceti letech. Dalším důvodem je snaha rušit veškerá omezení mezinárodního obchodu s cílem vytvoření co nejjednodušších obchodních pravidel v rámci rozvoje globalizace.³¹⁰ V dlouhodobějším hledisku se může tento trend otočit a ukázat se, že ze stejného důvodu bude potřeba upravit na mezinárodní úrovni jednotným způsobem omezení autorských práv, jelikož v rámci přeshraničních obchodních vztahů by jejich fragmentace měla negativní dopad.

---

³⁰⁷ GROSHEIDE, W. *Intellectual Property and Human Rights: A Paradox*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010. 328 s. ISBN 978-1848444478. s. 8.

³⁰⁸ GROSHEIDE, W. *Intellectual Property and Human Rights: A Paradox*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010. 328 s. ISBN 978-1848444478. s. 10.

³⁰⁹ Je zajímavé, že doba, která spíše přála deregulaci směřovala k vytváření více regulací a rozšiřování práv v oblasti práv duševního vlastnictví. GROSHEIDE, W. *Intellectual Property and Human Rights: A Paradox*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010. 328 s. ISBN 978-1848444478. s. 10 - 11.

³¹⁰ GROSHEIDE, W. *Intellectual Property and Human Rights: A Paradox*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010. 328 s. ISBN 978-1848444478. s. 10.

8. Ekonomické aspekty omezení autorských práv

Řada ekonomických studií prokazuje velký vliv průmyslu založeného na autorském právu pro ekonomiky rozvinutých zemí (např. studie WIPO uvádí přínos pro ekonomiku USA ve výši 11 % HDP či studie³¹¹ pro EK uvádí přínos pro ekonomiky EU ve výši 5,3 % HDP). Nicméně i omezení autorských práv generují pozitivní efekt na jednotlivé ekonomiky³¹² – na základě studie z roku 2009³¹³ objednané vládou Nizozemí byl jejich přínos vyčíslen na 100 miliónů Eur ročně pro holandské hospodářství. Jiná studie (zadaná ze strany zejména IT průmyslu, kdy je potřeba údaje číst kriticky, podobně jako údaje uváděné zábavním průmyslem, viz např. kritika studie TERA Consultants o vlivu pirátství na zaměstnanost ze strany Social Science Research Council kvůli použité metodologii) vyčísliła přínos průmyslu využívajícího koncept fair use na americkou ekonomiku dokonce na 17 % HDP.³¹⁴ Studie zaměřená na přidanou hodnotu průmyslu (35 odvětví) využívajícího omezení autorských práv v EU vyčísliła pozitivní dopad na inovace a evropské hospodářství ve výši 9,3 % HDP, včetně zajištění práce pro devět miliónů osob (tj. 4 % zaměstnanosti v EU).³¹⁵ Omezení autorských práv přispívají hospodářství dle ekonomické teorie dvěma způsoby jednak jako vstup do výrobních procesů (při užití autorsky chráněných děl) a za druhé při vytváření poptávky po zboží a službách dalších průmyslových odvětví (např. po spotřebním zboží určeném k zábavě jako jsou osobní přehrávače MP3 apod.).³¹⁶

---

³¹¹ PICARD, R. G. et al. *The Contribution of Copyright and Related Rights in the European Economy*, 20. 10. 2003. [online]. [cit. 2011-10-08]. Dostupné z http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/etd2002b53001e34_en.pdf

³¹² K pohledům ekonomické teorie více např. LANDES, W. - POSNER, R. An Economic Analysis of Copyright Law. *Journal Legal Studies*, 1989, vol. 18, n. 2, s. 325.

³¹³ POORT, J. et al. *De publieke omroep en de creatieve sector*. Amsterdam: SEO Economic Research, n. 25, 2010.

³¹⁴ ROGERS, T. - SZARMOSSZEGI, A. *Fair Use in the U.S. Economy. Economic Contribution of Industries Relying on Fair Use*, CCIA, 2011. [online]. [cit. 2011-09-08]. Dostupné z <http://www.ccia.net.org/CCIA/files/ccLibraryFiles/Filename/000000000526/CCIA-FairUseintheUSEconomy-2011.pdf>

³¹⁵ AKKER, I. et al. *Economic Contribution of EU Industries Relying on Exceptions and Limitations to Copyright*. Amsterdam: SEO Economic Research, 2010. s. 1 - 3.

³¹⁶ AKKER, I. et al. *Economic Contribution of EU Industries Relying on Exceptions and Limitations to Copyright*. Amsterdam: SEO Economic Research, 2010. s. 3.

Dalším faktorem je úplatnost řady omezení autorských práv, kdy rozšíření omezení autorských práv nemusí představovat ekonomickou ztrátu na straně autorů. Od přijetí IS se výběr náhradních odměn v EU ztrojnásobil ze 170 miliónů Eur na 500 miliónů Eur ročně.³¹⁷ Náhradní odměny jsou uplatňovány v 22 z 27 členských států EU (s výjimkou Irska, Kypru, Lucemburska, Malty a VB).³¹⁸ Odborná diskuze se tak znovu zaměřila na kompenzační formu autorských práv, nikoliv přímo na další rozšiřování výlučných autorských práv. Koneckonců neplatí přímá úměra, že s nárůstem počtu výlučných práv zákonitě narůstá objem prostředků pro autory. Lépe jsou placeni autoři, kteří si mohou přímo vyjednávat svou odměnu, tj. největší pozitivní posun pro autory nastává v případě vhodných úprav smluvního práva autorského posilujících jejich vyjednávací možnosti. Dle posledních empirických studií³¹⁹ je kulturní odvětví založeno na principech preferujících zejména nejúspěšnější autory, výkonné umělce apod. Nejúspěšnějších 10 % autorů a výkonných umělců bere disproporční část všech příjmů (v rámci fotografů, ilustrátorů a výkonných umělců se jedná o 45 %, autorů literárních děl: 60 - 70 %, skladatelů a textařů: přibližně 80 % celkových příjmů), přitom typický příjem profesionálních autorů a výkonných umělců je pod hranicí průměrných příjmů (ve VB roční příjem fotografů, ilustrátorů a výkonných umělců: 18000 Eur, autorů literárních děl: 12000 Eur). Přestože nerovnost v příjmech je možné zaznamenat ve všech odvětvích ekonomiky, tak v kulturním odvětví je nadprůměrně vysoká. Nerovnost je možné znázornit tzv. Lorenzovou křivkou a díky Giniho koeficientu vyjádřit rozdíl od křivky ideální v hodnotách 0-1, kdy 0 představuje naprostou rovnost (každá osoba ze skupiny má stejný příjem) a 1 naopak představuje naprostou nerovnost (pouze 1 osoba ze skupiny má veškeré příjmy). V případě VB pro všechny zaměstnance v roce 2005 představoval Giniho koeficient hodnotu 0,33 pro hrubé příjmy. Nejrovnější příjmovou skupinou je skupina kvalifikovaných obchodníků s kovem a elektřinou s koeficientem 0,22. V Německu byl Giniho koeficient pro všechny zaměstnance

---

³¹⁷ KRETSCHMER, M. *Private Copying and Fair Compensation: An empirical study of copyright levies in Europe*, A Report for the UK Intellectual Property Office, 19. 10. 2011. s. 4. [online]. [cit. 2011-12-02]. Dostupné z <http://www.cippm.org.uk/pdfs/copyright-levy-kretschmer.pdf>

³¹⁸ Ve všech dvaceti dvou státech se uplatňuje náhradní odměna na prázdná média, ale u tiskáren pouze v případě dvanácti států a u počítačů pouze ve čtyřech státech.

³¹⁹ KRETSCHMER, M. *Copyright law and creators' earning: empirical evidence*. [online]. [cit. 2011-08-23]. Dostupné z <http://www.imc-cim.org/programmes/WFM2/Kretschmer.pdf>

v roce 2004 na hodnotě 0,31 pro čistý příjem. V případě autorů literárních děl však hodnoty tohoto koeficientu dosahují daleko vyšších úrovní - ve VB 0,74 a v Německu 0,83 (podobné hodnoty dosahovaly i ostatní skupiny např. výkonní umělci ve VB 0,88).³²⁰ Typický příjem autorů, kteří byli v takovém postavení, že mohli vyjednávat o svých smlouvách s vydavateli, byl v Německu i VB dvojnásobný oproti těm autorům, kteří v takovém postavení nebyli. Dle závěrů dané studie autorské právo selhává ve svém cíli, aby ekonomicky podpořilo vznik tvorby nových děl, a prospívá jen velmi malému množství autorů v pozici s vyjednávací silou ohledně smluv.³²¹ Změnu by mohlo zajistit rozšíření principu „use-it-or-lose-it“, tj. nevyužívaná licence k majetkovým právům by automaticky přecházela zpátky k autorům, či stanovení maximální doby pro prvotní licenci např. na 10 let, po kterých by si autor mohl znovu vyjednat podmínky. Odraz tohoto principu byl na evropské úrovni částečně zakotven v čl. 2a – 2e směrnice č. 2011/77/EU přijaté 27. 9. 2011, kterou se mění směrnice 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících, pro případ nevyužití licence po 50. roce od vydání (resp. oprávněnému poskytnutí veřejnosti) zvukového záznamu a v AZ je upraven tento princip v ustanovení § 53 jako právo autora na odstoupení od smlouvy pro nečinnost nabyvatele výhradní licence.

V rámci poslední dekády se objevily názory propagující tzv. globální licenci, která by byla náhradní odměnou vybíranou za užití děl na internetu. Tyto návrhy měly různou podobu, rozsah i míru rozpracování, kdy z akademického pohledu je potřeba část návrhů odsoudit a naopak jiné stojí z teoretického hlediska za pozornost.³²² Konkrétní podobu globální licence připravil jako první kolektivní správce výkonných umělců ADAMI ve Francii v roce 2001. Tento návrh v rozpracovanější variantě byl dokonce dne 21. 12. 2005 přijat v prvním čtení jako pozměňovací návrhy č. 153 a 154 k ustanovení § 1 francouzské transpozice IS (známé pod názvem DADVSI). Návrh se týkal celé řady děl (např. hudebních a audiovizuálních děl, počítačových her či elektronických knih). Globální licence

---

³²⁰ KRETSCHMER, M *The Relationship Between Copyright and Contract Law*. [online]. [cit. 2011-08-23]. Dostupné z <http://www.ipo.gov.uk/ipresearch-relation-201007.pdf>

³²¹ KRETSCHMER, M *Copyright law and creators' earning: empirical evidence*. [online]. [cit. 2011-08-23]. Dostupné z <http://www.imc-cim.org/programmes/WFM2/Kretschmer.pdf>

³²² Do druhé kategorie patří např. NETANEL, N. Impose a Noncommercial Use Levy to Allow Free Peer-to-Peer File Sharing. *Harvard Journal of Law & Technology*, 2003, vol. 17, s. 1 - 84.

měla být vybírána od spotřebitelů prostřednictvím poskytovatelů internetového připojení. Navrženo bylo přesné rozúčtování pro jednotlivé kolektivní správce, kterých je ve Francii 26 (tento počet má své konsekvence, kdy 50 % vybraných prostředků je užito na administrativní náklady a vytváření sociálních fondů). Propočet příjmů byl stanoven na pět Eur pro 21 300 000 internetových uživatelů, což by přineslo 1 miliardu 278 miliónů Eur ročně.³²³ V dlouhodobém horizontu je oprávněné se domnívat, že k určité formě finanční kompenzace za užití autorských děl na internetu dojde, pravděpodobně nikoliv v podobě zákonné úplatné licence, ale jako určité období náhradní odměny.

Otázka nastavení omezení autorských práv může být i záležitostí konkurenčních vztahů v globální ekonomice a podpoře inovací. Nejvýznamnější internetové společnosti jsou umístěny v USA možná i díky širokému pojetí konceptu fair use.³²⁴ V tomto ohledu zkoumají koncept fair use ve VB, kdy se britský premiér pozastavil nad tím, že zakladatelé vyhledávače Google prohlásili, že by svou společnost nikdy nemohli založit ve VB právě kvůli struktuře britského autorského práva.³²⁵ V tomto ohledu je potřeba zdůraznit, že omezení autorských práv propagují kulturní diverzitu a bez jejich vhodného zakotvení by kulturní produkce stagnovala.³²⁶

9. Lidská práva a základní svobody

Vzrůstající vliv lidských práv a základních svobod v mezinárodním, komunitárním i národním právu bude mít čím dále významnější dopad na autorské právo obecně i na jednotlivá omezení autorských práv. Vztah mezi lidskými právy a právem duševního vlastnictví se pomalu utváří od poloviny 20.

---

³²³ BARREIRO, E. Příspěvek na konferenci Future of Copyright in the Digital Era. EP, 1. 6. 2010.

³²⁴ „Británie měla po generace záviděníhodnou konkurenční výhodu ve svých hudebních a knižních vydavatelstvích. Nyní budoucnost těchto odvětví leží v rukou tří amerických společností – Apple, Amazon a Google.“ KAY, J. Publishers badly need a new Sir Thomas Bodley. *Financial Times*, 25. 5. 2011, s. 13.

³²⁵ Premiér VB David Cameron, listopad 2010, když oznamoval přezkum legislativy zaměřený na práva duševního vlastnictví s ohledem na prorůstová opatření. HARGREAVES, I. *Digital Opportunity A Review of Intellectual Property and Growth An Independent Report*, květen 2011. s. 48. [online]. [cit. 2011-09-01]. Dostupné z <http://www.ipo.gov.uk/ipreview-finalreport.pdf>

³²⁶ GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 7.

století. Lidskoprávní statut práv duševního vlastnictví není z teoretického hlediska jednoznačný. Důležitou otázkou je, kdy mají autorská práva ustoupit v případě konfliktu s omezeními autorských práv (např. ve prospěch tisku, zdravotně postižených, vědy), která jsou odrazem lidských práv a základních svobod. Následující exkurz má zmapovat lidskoprávní zakotvení autorských práv v mezinárodním, evropském a národním právu.

Dlouhou dobu se autorské právo (totéž platí o právu duševního vlastnictví) a oblast lidských práv vyvíjely jakoby ve virtuální izolaci. Odborné komentáře i učebnice autorských práv neobsahovaly do nedávna žádné významné odkazy na problematiku lidských práv.³²⁷ Vzájemná koexistence obou oblastí byla buď popisována jako konfliktní či jako konsensuální, kdy oba systémy se snaží nalézt správnou rovnováhu mezi soukromými a veřejnými právy (či zájmy).³²⁸ V rámci konfliktního charakteru vzájemného působení může docházet ke střetu mezi ochranou soukromého zájmu ze strany autorského práva a komunitně založenými lidskými právy, kdy však lidská práva mají díky svému postavení přednost. Naopak v rámci konsensuálního charakteru tohoto vztahu vychází autorské právo z lidských práv, tj. kompatibilita těchto dvou systémů zajišťuje na jedné straně ochranu autorských práv a na druhé straně přístup k autorským dílům.

V mezinárodních smlouvách upravujících autorské právo nenalezneme o lidských právech žádné zmínky. Při vzniku mezinárodní úpravy autorských práv koneckonců převažovaly ekonomické důvody a zakotvení osobnostních práv autorů se v rámci RÚB objevuje až roku 1928. Lidská práva se výslovně nepromítla ani při četných revizích RÚB. Poprvé se státy WIPO shodly, že autorské právo je založeno na lidských právech, až dne 9. 9. 1986 v slavnostním prohlášení při příležitosti stého výročí RÚB.³²⁹ Podobně i v řadě lidskoprávních mezinárodních instrumentů nejsou autorská práva či práva duševního vlastnictví

---

³²⁷ TORREMANS, P. *Copyright and Human Rights: Freedom Of Expression, Intellectual Property, Privacy*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2004. 224 s. ISBN 978-9041122780. s. 1, Příkladem změny trendu např. TELEC, I. *Přehled práva duševního vlastnictví 1, Lidskoprávní základy, Licenční smlouva*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2002. 200 s. ISBN: 80-7329-110-0.

³²⁸ TORREMANS, P. *Copyright and Human Rights: Freedom Of Expression, Intellectual Property, Privacy*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2004. 224 s. ISBN 978-9041122780. s. 2 - 3.

³²⁹ MANDAL, S. *Human Rights Law as a Device to Protect Copyright*. *SSRN*, 16. 1. 2011, s. 4 - 5. [online]. [cit. 2011-09-03]. Dostupné z <http://ssrn.com/abstract=1741643>

bud' vůbec zmíněna, nebo jsou vždy vyvažována dalšími obecnými veřejnými zájmy.

Tento nedostatek je často řešen výkladově, kdy jsou osobnostní a majetková práva autora přiřazována k jiným právům, aby získala lidskoprávní oporu. Osobnostní práva autora jsou často přiřazována k právu na ochranu osobnosti a soukromí, takto např. německý ústavní soud. Majetková práva autora se zase ocitají jako součást tradičního vlastnického práva. Takový výklad používá taktéž německý ústavní soud a IS v bodu odůvodnění 3,³³⁰ resp. 9,³³¹ podle kterého duševní vlastnictví bylo uznáno za nedílnou součást vlastnictví. SDEU potvrdil tento postoj v případě C-277/10 Luksan, kdy argumentoval čl. 17 odst. 1 a 2 Listiny základních práv EU a zmíněnou úpravou IS a uvedl, že duševní vlastnictví bylo uznáno za nedílnou součást vlastnictví a že je tak i chráněno (body rozhodnutí 66, 68 - 71). Samotné vymezení rozsahu pojmu duševního vlastnictví bylo jednoznačným způsobem potvrzeno v rámci práce Politické poradní komise WIPO při slavnostním vyhlášení Světové deklarace o duševním vlastnictví dne 26. 6. 2000.³³² Faktem je však, že mezinárodní lidskoprávní smlouvy neobsahují přímou zmínku o autorském právu (právu duševního vlastnictví) ve svých ustanoveních o vlastnickém právu, případně je upravují paralelně bez jakéhokoliv vzájemného odkazu mezi těmito právy navzájem. Na tomto místě je vhodné i zmínit, že část autorů³³³ podrobuje kritické analýze chápání předmětů autorského práva i dalšího duševního vlastnictví s pojmem vlastnictví – argumentují tím, že toto pojetí je zavádějící.³³⁴ Na nedostatky

---

³³⁰ Navrhovaná harmonizace napomůže uplatňování čtyř svobod vnitřního trhu a je v souladu se základními zásadami právních předpisů, a zejména vlastnictví, včetně duševního vlastnictví, a svobody projevu a veřejného zájmu.

³³¹ Jakákoliv harmonizace autorského práva a práv s ním souvisejících musí vycházet z vysoké úrovně ochrany, jelikož taková práva jsou pro duševní výtvořky zásadní. Jejich ochrana napomáhá zajistit udržení a rozvoj tvořivosti v zájmu autorů, výkonných umělců, výrobců, spotřebitelů, kultury, průmyslu a široké veřejnosti. Duševní vlastnictví bylo proto uznáno za nedílnou součást vlastnictví.

³³² Překlad Deklarace do českého jazyka, viz KŘÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 1. vyd. Praha: Linde, 2001. s. 781. ISBN 80-7201-301-7. s. 29 – 33.

³³³ BURRELL, R. – COLEMAN, A. *Copyright Exceptions: The Digital Impact. Cambridge Intellectual Property and Information Law*. 1. vyd. Cambridge: CUP, 2005. 458 s. ISBN: 978-0521847261. s. 180. LITMAN, J. *Digital Copyright*. 1. vyd. New York: Prometheus Books, 2006. 216 s. ISBN: 978-1591024200. s. 81. DRAHOS, P. *A philosophy of intellectual property law*. 1. vyd. Aldershot: Dartmouth Publishing, 1996. 296 s. ISBN: 978-1855212404. s. 223.

³³⁴ Duševní vlastnictví jako spojující termín pro autorské právo a průmyslová práva se takto používá až víceméně od Stockholmské konference Bernské unie, jelikož předtím označovalo

konceptu duševního vlastnictví v kontextu AZ, OZ a ObchZ upozorňuje koneckonců i česká doktrína, kdy jsou naprosto opodstatněné její závěry, že i přes mezinárodní a komunitární tlak směřující k pojmu duševního vlastnictví je z řady teoretických důvodů mnohem vhodnější (minimálně v českém kontextu) tradiční pojetí v podobě nehmotných statků.³³⁵ Autorské právo jako vlastnictví je pak odmítáno i některými teoretiky zabývajícími se vlastnictvím.³³⁶ Vlastnictví je v jejich chápání bráno jako svazek vztahů,³³⁷ kdy je vlastnictví vždy limitováno právy ostatních, nikoliv tedy působící erga omnes. V tomto pojetí regulace vztahů může být jednoznačnější, proč právní vztah s uživatelem užívající dílo ke komerčnímu účelu je jiný než vztah s uživatelem využívající dílo pro studijní účely.³³⁸ Nicméně ani plné ztotožnění autorského práva či práv duševního vlastnictví s vlastnictvím by nepřineslo potřebnou jistotu do otázky lidskoprávního statutu těchto práv, jelikož ochrana vlastnictví jako takového není kromě čl. 17 Listiny základních práv, čl. 17 Všeobecné deklarace lidských práv a čl. 1 protokolu 1 EÚLP v dalších mezinárodních lidskoprávních instrumentech stanovena.³³⁹

---

výlučně autorské právo. Prosazení pojmu duševního vlastnictví souvisí s vlivem copyrightového systému, jelikož v kontinentálním systému byl preferován termín nehmotné statky, který zavedl J. Kohler, právě kvůli odporu německých teoretiků, kteří měli problém zařadit duševní vlastnictví do tradičního vlastnického práva. I díky tomu, že se autorská práva a nehmotné statky obecně odlišují od jiných právních oblastí a tam známých právních institutů, potřebovali si podporovatelé autorského práva vypůjčit paralely odjinud. Metafora vlastnictví (property) vychází z původního anglického propriety, tj. výlučného práva na rozmnožování a prodej textu ve vytištěné podobě – to bylo poskytnuto jako privilegium a mělo taktéž plnit veřejné účely (tj. rozšíření díla).

GROSHEIDE, W. *Intellectual Property and Human Rights: A Paradox*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010. 328 s. ISBN 978-1848444478. s. 3. DEAZLEY, R. et al. *Privilege and Property. Essays on the History of Copyright*. 1. vyd. Cambridge: Open Book Publishers, 2010. 438 s. ISBN 9781906924188. s. 386 - 387.

³³⁵ KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 1. vyd. Praha: Linde, 2001. s. 781. ISBN 80-7201-301-7. s. 24 – 26.

³³⁶ PENNER, J. *The Idea of Property in Law*. 1. vyd. Oxford: Clarendon Press, 1997. 250 s. ISBN: 978-0198260295. s. 18 a násl.

³³⁷ BURRELL, R. – COLEMAN, A. *Copyright Exceptions: The Digital Impact. Cambridge Intellectual Property and Information Law*. 1. vyd. Cambridge: CUP, 2005. 458 s. ISBN: 978-0521847261. s. 183.

³³⁸ BURRELL, R. – COLEMAN, A. *Copyright Exceptions: The Digital Impact. Cambridge Intellectual Property and Information Law*. 1. vyd. Cambridge: CUP, 2005. 458 s. ISBN: 978-0521847261. s. 183.

³³⁹ GROSHEIDE, W. *Intellectual Property and Human Rights: A Paradox*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010. 328 s. ISBN 978-1848444478. s. 13 - 14.

První zakotvení autorských práv v mezinárodním lidskoprávním instrumentu je možné nalézt v čl. 27 **Všeobecné deklarace lidských práv**.³⁴⁰ Jedná se formálně o právně nezávazný dokument, ale postupem času získal statut standardu v této oblasti.³⁴¹ Návrh čl. 27 pochází z Francie, která prosazovala uznání osobnostních práv autora a právo na odměnu. Druhým zdrojem tohoto ustanovení byl čl. 13 Americké deklarace práv a povinností člověka.³⁴² Všeobecná deklarace lidských práv se zrodila po 2. sv. válce, která zneužila nástrojů propagandy, proto byla psána velmi vyváženě. Ochrana osobnostních a majetkových práv autora je tak upravena v čl. 27 odst. 2.³⁴³ Za pozornost stojí, že daný text zmiňuje jen ochranu zájmů, nikoliv ochranu samotných práv. Naopak zájmy veřejnosti a určitý lidskoprávní statut omezení autorských práv je akcentován v čl. 27 odst. 1.³⁴⁴ Čl. 27 odst. 2 využily národní soudy pro ochranu autorů vícekrát, např. francouzský soud na jeho základě v rámci asimilace přiznal Charliemu Chaplinovi jako britskému občanovi statut francouzského občana, aby mohl bránit svá osobnostní práva proti neautorizovanému připojení zvuku k svému filmu.³⁴⁵ Podobně bylo toto ustanovení využito pro poskytnutí statutu autora a využití osobnostních práv při změně černobílého filmu Asphalt na barevný.³⁴⁶

---

³⁴⁰ Všeobecná deklarace lidských práv, 10. 12. 1948. [online]. [cit. 2011-08-02]. Dostupné z <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

³⁴¹ TORREMANS, P. *Copyright and Human Rights: Freedom Of Expression, Intellectual Property, Privacy*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law Internatinal, 2004. 224 s. ISBN 978-9041122780. s. 5.

³⁴² *Americká deklarace práv a povinností člověka - American Declaration of the Rights and Duties of Man* přijatá na 9. mezinárodní konferenci amerických států, Bogota, Kolumbie, 2. 5. 1948. TORREMANS, P. *Copyright and Human Rights: Freedom Of Expression, Intellectual Property, Privacy*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law Internatinal, 2004. 224 s. ISBN 978-9041122780. s. 6.

³⁴³ Každý má právo na ochranu morálních a materiálních zájmů, které vyplývají z jeho vědecké, literární nebo umělecké tvorby.

³⁴⁴ Každý má právo svobodně se účastnit kulturního života společnosti, užívat plodů umění a podílet se na vědeckém pokroku a jeho výtěžcích.

³⁴⁵ Odvolací soud Paříž, případ Sociétés Roy Export Company Establishment et Charlie Chaplin v. Sociétés Les films Roger Richebé, 29. 4. 1959.

³⁴⁶ Městský soud Paříž, případ Jungle Angelica Huston et autres v. Societe d'exploitation de la Cinquieme Chaine et autres, 23. 11. 1988.

Podobnou úpravu převzal čl. 15.,³⁴⁷ již právně závazného, **Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.**³⁴⁸ Přímé zakotvení autorských práv je dáno v čl. 15 odst. 1 písm. c), který však přezkoumával Výbor OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva a došel k závěru, že je důležité nepovažovat práva duševního vlastnictví za rovná lidským právům.³⁴⁹ Přístup k dílům dle čl. 15 odst. 1 písm. a) a b) je zachován i tehdy, pokud je umožněn pouze za odměnu, tj. tomuto ustanovení vyhovují bezúplatné i úplatné zákonné licence. Shoda mezi státy ohledně tohoto ustanovení nebyla jednoznačná - čl. 15 byl několikrát v rámci vyjednávání odmítnut a nakonec přijat 39 hlasy, proti 9 hlasům (24 států se zdrželo hlasování).³⁵⁰ Je dobré připomenout, že autorská práva jsou upravena jako součást ekonomických, společenských a kulturních práv, které jsou obecně chápány slaběji, než základní lidská práva.³⁵¹

Naopak **Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod**³⁵² nestanovuje výslovně ochranu autorských práv či práv duševního vlastnictví. Tuto ochranu je možné pouze dovodit z obecné ochrany vlastnictví dle čl. 1 protokolu 1 pro majetková práva autora, jak to učinil SDEU v případě C-479/04 Laserdisken, kdy uvedl, že autorská práva patří k právu vlastnit majetek

---

³⁴⁷ 1. Státy, smluvní strany Paktu, uznávají právo každého: a) účastnit se kulturního života; b) užívat plodů vědeckého pokroku a jeho využití; c) požívat ochrany morálních a materiálních zájmů, které vyplývají z jeho vědecké, literární nebo umělecké tvorby.

2. Opatření, která mají být učiněna státy, smluvními stranami Paktu, k dosažení plného uskutečnění tohoto práva, budou zahrnovat i ta, jež jsou nutná pro zachování, rozvoj a šíření vědy a kultury.

3. Státy, smluvní strany Paktu, se zavazují respektovat svobodu, nezbytnou pro vědecký výzkum a tvůrčí činnost.

4. Státy, smluvní strany Paktu, uznávají prospěch, plynoucí z povzbuzování a rozvoje mezinárodních styků a spolupráce ve vědecké a kulturní oblasti.

³⁴⁸ *Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech*, 19. 12. 1966. Pakt vstoupil v platnost 3. 1. 1976. [online]. [cit. 2011-08-02]. Dostupné z <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinarodni-pakt-o-hospodarskych-socialnich-a-kulturnich-pravech.pdf>

³⁴⁹ *General Comment č. 17*, E/C:12/GC/17, 12. 1. 2006. GROSHEIDE, W. *Intellectual Property and Human Rights: A Paradox*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010. 328 s. ISBN 978-1848444478. s. 16 - 17.

³⁵⁰ TORREMAN, P. *Copyright and Human Rights: Freedom Of Expression, Intellectual Property, Privacy*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2004. 224 s. ISBN 978-9041122780. s. 9.

³⁵¹ TORREMAN, P. *Copyright and Human Rights: Freedom Of Expression, Intellectual Property, Privacy*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2004. 224 s. ISBN 978-9041122780. s. 7.

³⁵² *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění Protokolů č. 11 a 14, s Protokolů č. 1, 4, 6, 7, 12 a 13*, 4. 11. 1950. [online]. [cit. 2011-08-11]. Dostupné z http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/82E3CE7F-5D3D-46EB-8C13-4F3262F9E20B/0/CZE_CONV.pdf

dle EÚLP a může dokonce vést k omezení svobody na získávání informací (bod rozhodnutí 65). Toto rozhodnutí stojí za pozornost ještě v dalším ohledu, jelikož SDEU vytvořil členským státům určitý prostor v aplikaci omezení autorských práv stanovením, že omezení autorských práv vyplývající z čl. 5 IS mají umožnit členským státům, aby vykonávaly své pravomoci, zejména v oblasti vzdělávání a výuky (bod rozhodnutí 78). Ochranu osobnostních práv autora pak je možné dovodit z čl. 8 o právu na respektování soukromého a rodinného života.³⁵³

V rámci judikatury Evropského soudu pro lidská práva se vyvinula řada důvodů, kdy je možné odmítnout uplatnění lidských práv v případech jako je neporušitelnost smluv, národní bezpečnost, územní integrita nebo veřejná bezpečnost, ochrana pověsti či práv jiných a zachování autority a nezávislosti soudnictví.³⁵⁴ I v případě lidskoprávního statutu autorských práv by tak existovaly obdobné důvody pro případné odmítnutí uplatnění autorských práv v takových situacích.

V rámci **komunitárního práva** a zejména rozhodovací činnosti SDEU hrají lidská práva stále důležitější roli. V rámci dosavadní judikatury SDEU převážně referoval na tuto oblast prostřednictvím principů komunitárního práva a společného ústavního základu členských států. V rámci Lisabonské smlouvy se však EU jako celek zavázala přistoupit k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a to v rámci čl. 6 odst. 2³⁵⁵ SEU.³⁵⁶ Ještě významnější je přiznání právní závaznosti Listiny základních práv EU³⁵⁷ prostřednictvím čl. 6 odst. 1 SEU.³⁵⁸ Judikatura SDEU se tak bude moci oproti minulosti opírat přímo o jednotlivá lidskoprávní ustanovení.

---

³⁵³ GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 24.

³⁵⁴ CLAYTON, R. - TOMLINSON, H. *The Law of Human Rights*, 2. vyd. Oxford: OUP, 2009. 3000 s. ISBN: 978-0199263578. s. 266 - 269.

³⁵⁵ Unie přistoupí k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

³⁵⁶ *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské Unii*, 30. 3. 2010. [online]. [cit. 2011-08-19].

Dostupné z [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:cs:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:cs:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:cs:PDF)

³⁵⁷ *Listina základních práv Evropské unie*, 1. 12. 2009. [online]. [cit. 2011-08-20]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:cs:PDF>

³⁵⁸ Unie uznává práva, svobody a zásady obsažené v Listině základních práv Evropské unie ze dne 7. prosince 2000, ve znění upraveném dne 12. prosince 2007 ve Štrasburku, jež má stejnou právní sílu jako Smlouvy.

Listina nijak nerozšiřuje pravomoci Unie vymezené ve Smlouvách.

Listina základních práv EU v čl. 17 odst. 2³⁵⁹ zaručuje ochranu práv duševního vlastnictví, avšak nespécifikuje jejich rozsah či neprolomitelné principy takové ochrany. V případě C-275/06 ProMusicaE v. Telefónica de España uvedl SDEU, že právo na vlastnictví včetně duševního vlastnictví jsou součástí komunitárního práva a odkázal k Listině základních práv EU ještě předtím, než se stala právně závaznou.³⁶⁰ Zároveň v tomto rozhodnutí SDEU upozornil na to, že ochranu duševního vlastnictví je potřeba poměřovat i s ochranou jiných základních práv a musí být zajištěna spravedlivá rovnováha hájící i práva dalších dotčených osob, tj. uživatelů (body rozhodnutí 62 - 68). SDEU dokonce v případě C-70/10 Scarlet Extended rozhodl, že z čl. 17 odst. 2 ani z jeho judikatury nevyplývá, že by právo na ochranu duševního vlastnictví bylo nedotknutelné či absolutní (bod rozhodnutí 43). V tomto rozhodnutí SDEU argumentoval i zachováním uplatňování omezení autorských práv oproti plošnému blokování či monitorování domnělého nelegálního obsahu na Internetu (bod rozhodnutí 52). Čl. 17 je nazván právo na vlastnictví, a proto by bylo obtížně argumentovat, že čl. 17 odst. 2 obsahuje i osobnostní práva autora. Čl. 17 odst. 1³⁶¹ týkající se obecného práva na vlastnictví však možná bude hrát určitou významnou roli i v rámci autorského práva, jelikož SDEU v již zmíněném případě C-277/10 Luksan k němu odkazuje v souvislosti se spravedlivou odměnou (příp. přiměřenou odměnou), kterou tak nepřímou chápou za základní právo autorů (v tomto případě režiséra kinematografického díla, kde nebyla shledána rakouská praxe převodu práv ze zákona na producenta jako nevyvratitelné právní domněnky v souladu s unijním právem a v otázce spravedlivé odměny by dokonce ani vyvratitelná právní domněnka převodu nevyhověla požadavkům unijního práva – body rozhodnutí 87 a 109). Zároveň u čl. 17 odst. 1 stojí za to upozornit, že obsahuje i své limity v tom ohledu, že užívání vlastnictví může být upraveno

---

Práva, svobody a zásady obsažené v Listině se vykládají v souladu s obecnými ustanoveními v hlavě VII Listiny, jimiž se řídí její výklad a použití, a s náležitým přihlédnutím k vysvětlením zmíněným v Listině, jež uvádějí zdroje těchto ustanovení.

³⁵⁹ Duševní vlastnictví je chráněno.

³⁶⁰ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 77.

³⁶¹ Každý má právo vlastnit zákonně nabytý majetek, užívat jej, nakládat s ním a odkazovat jej. Nikdo nesmí být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu, v případech a za podmínek, které stanoví zákon, a při poskytnutí spravedlivé náhrady v přiměřené lhůtě. Užívání majetku může rovněž být upraveno zákonem v míře nezbytné z hlediska obecného zájmu.

zákonem s ohledem na obecný zájem, což by výkladově bylo možné do budoucna vztáhnout i ve prospěch omezení autorských práv. Relevantní v kontextu autorských práv by ještě mohl být v budoucnu i čl. 13 o svobodě umění a věd.³⁶² Jak již bylo zmíněno, čl. 38³⁶³ stanovuje jako cíl vysokou úroveň ochrany spotřebitelů, ale obdobný cíl pro duševní vlastnictví v Listině základních práv EU chybí. Adresátem Listiny základních práv EU jsou zejména instituce EU. Navíc protokol č. 30 stanovuje určitou „výjimku“ v aplikaci Listiny základních práv EU pro VB a Polsko. Tento protokol bude po příslušné ratifikaci relevantní i pro ČR, jelikož za podmínku svého podpisu pod Lisabonskou smlouvu ji prohlásil prezident republiky. Nicméně samotný protokol vytváří řadu interpretačních problémů a per se nevylučuje aplikovatelnost Listiny základních práv EU.³⁶⁴

V rámci úpravy v **národních ústavách** je přímo autorské právo stanoveno jako lidské právo v případě Švédska (kap. 2, čl. 19) a Portugalska (čl. 42 odst. 2). Mezi neevropskými státy můžeme zmínit ústavy Brazílie (kap. 5, čl. IX), či Ruska (čl. 44 odst. 1). Většina evropských států však přímé ustanovení týkající se ochrany autorského práva či jiných práv duševního vlastnictví neobsahuje. Kupříkladu německý Základní zákon výslovně ustanovení o autorském právu nemá, ale osobnostní práva autora se přiřazují k čl. 1 odst. 1 a čl. 2 odst. 1. Majetková práva autora se pak vztahují k čl. 14 odst. 1 o právu na vlastnictví, avšak čl. 14 odst. 2 stanovuje, že vlastnictví ukládá i povinnosti a jeho užití má sloužit veřejnému zájmu. Německý ústavní soud potvrdil v minulosti specifická omezení autorských práv právě s odkazem na tuto limitaci a společenskou povahu autorského práva, zejména pokud byly spojeny s finanční kompenzací autorů.³⁶⁵ Francie nemá výslovně ústavně upravena autorská práva, ale dle čl. XVII³⁶⁶

---

³⁶² Umělecká tvorba a vědecké bádání nesmějí být omezovány. Akademická svoboda musí být respektována.

³⁶³ V politikách Unie je zajištěna vysoká úroveň ochrany spotřebitele.

³⁶⁴ BONČKOVÁ, H. Výjimka z Listiny základních práv EU: možné interpretace a dopady. In *Dny práva – 2010 – Days of Law*, DÁVID, R. et al. ed. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 3182 s. ISBN 978-80-210-5305-2. s. 2421, [cit. 2011-09-08]. Dostupné z http://dvp.sehnaelek.cz/files/prispevky/11_evropa/Bonckova_Helena_%284511%29.pdf

³⁶⁵ Dané případy se týkaly zejména užití autorských děl při náboženských obřadech a při vyučování. Ústavní soud Německa, případ Kirchen- und Schulgebrauch - BVerfGE 31, 229, 7. 7. 1971, *GRUR*, 1972, s. 481. Ústavní soud Německa, případ Kirchenmusik - BVerfGE 49, 382, 25. 10. 1978, *GRUR*, 1980, s. 44. GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 25.

³⁶⁶ Vlastnictví je nedotknutelné a posvátné právo. Nikdo ho nesmí být zbaven než s výjimkou

Deklarace práv člověka a občana z 26. 8. 1789,³⁶⁷ která je brána za součást ústavního pořádku, stanovuje posvátnost práva vlastnického (do kterého francouzské soudy řadí i práva duševního vlastnictví), avšak i zde veřejné zájmy mohou převýšit soukromé zájmy nositelů práv, pokud k jejich omezení dojde za náhradu. Ústavní rada Francie zmínila v rozhodnutí o osudu prvního návrhu zákona na zřízení úřadu HADOPI, že autorské právo je lidským právem, ale zároveň návrh vzhledem k ohrožení komunikačních svobod uživatelů zamítla.³⁶⁸ Mimo zmíněných přirozenoprávních úprav v národních ústavách je možné nalézt i úpravy založené na utilitárním pojetí autorských práv, kromě již uvedeného čl. 1 odst. 8 Ústavy USA, je podobně koncipována i ústava Filipín z roku 1987 (kap. 14, čl. 13). Jednotlivá ústavní zakotvení autorských práv, podobně jako zakotvení v mezinárodních smlouvách a komunitárním primárním právu, nejsou optimálně formulována. Vzorové vyvážené zakotvení autorských práv pro ústavy však existuje alespoň v akademické oblasti, viz návrh prof. A. Dietze.³⁶⁹

V rámci **českého ústavního pořádku** je zakotvení ochrany výsledků tvůrčí duševní činnosti obsaženo v čl. 34 odst. 1³⁷⁰ LZPS.³⁷¹ V porovnání se všemi ostatními ustanoveními v Listině základních práv a svobod se jedná o slabé vyjádření, které pouze konstatuje zákonnou úpravu, ani přímo daná práva nezaručuje, nestanovuje rozsah, podmínky či garantované aspekty ochrany těchto práv apod. Zároveň je toto ustanovení vedle ostatních ustanovení Listiny základních práv a svobod limitováno čl. 34 odst. 2,³⁷² které zaručuje přístup ke kulturnímu bohatství a může tak tvořit určité zdůvodnění pro omezení autorských práv. Obdobnou úpravu jako náš ústavní pořádek obsahuje i čl. 43 slovenské

---

případu, že to vyžaduje legálně zjištěná veřejná nezbytnost a za podmínky, že obdrží spravedlivé a předem dohodnuté odškodnění.

³⁶⁷ Deklarace práv lidských a občanských, 26. 8. 1789. [online]. [cit. 2011-09-11]. Dostupné z <http://ff.ujep.cz/files/KPF/Personalni%20slozeni/havlicek/deklarace.doc>

³⁶⁸ Ústavní rada Francie, případ HADOPI č. 2009-580, 10. 6. 2009. GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 25.

³⁶⁹ DIETZ, A. Přednáška *Constitutional and Quasi-Constitutional Clauses for Justification of Authors' Rights (Copyright) – From Past to Future* na výroční konferenci ALAI Exploring the Sources of Copyright. Paříž, 18. – 21. 9. 2005.

³⁷⁰ Práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti jsou chráněna zákonem.

³⁷¹ *Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky*, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

³⁷² Právo přístupu ke kulturnímu bohatství je zaručeno za podmínek stanovených zákonem.

ústavy.³⁷³ Českému pojetí je blízká i běloruská ústava, která v čl. 5 odst. 3 také pouze stanovuje, že duševní vlastnictví musí být chráněno zákonem.³⁷⁴

Po tomto přehledu jednotlivých úprav je potřeba zmínit i kritické srovnání obou kategorií ze strany teorie. Lidská práva patří do veřejného práva, vycházejí ex persona - jsou přirozená (tj. vztažená k jednotlivci), jsou univerzální, jsou založena na osobnostních právech a nemateriálních zájmech, nejsou převoditelná a nezanikají.³⁷⁵ Při porovnání těchto charakteristik však autorské právo (spolu s právem souvisejícím s právem autorským) vychází ze soukromého práva, jeho rozsah je spíše dán ex lege (jen část práv je vztažena k jednotlivci), je teritoriálně omezené, obsahuje jak osobnostní práva, tak práva vykonávaná či vztažená k právníkům osobám (např. v případě zaměstnaneckých děl, ochrany práv souvisejících s právem autorským, ochrany zvláštních práv pořizovatele databáze), zahrnuje majetková práva založena na materiálních zájmech (osobnostní práva v tomto ohledu nejsou odlišná od lidských práv), není převoditelné (pouze u některých práv souvisejících s právem autorským a zvláštních práv pořizovatele databáze, která jsou ryze majetková, je na rozdíl od autorských práv situace jiná), je časově omezeno v případě majetkových práv (situace u osobnostních práv je složitější a liší se mezi státy založenými na monistickém či dualistickém chápání autorských práv). Rozdíly v případě porovnání lidských práv k právům k průmyslovému vlastnictví vystupují ještě více do popředí. Rovněž při porovnání s autorským právem v copyrightovém systému by se našly jiné a v některých ohledech větší rozdíly.

V tomto ohledu univerzální pojetí všech práv duševního vlastnictví jako lidských práv se jeví jako velmi obtížně odůvodnitelné. Stanovit, zda a která část autorských práv (příp. práv duševního vlastnictví) má lidskoprávní statut není jednoduché. Mezinárodní lidskoprávní instrumenty nenabízejí v tomto ohledu žádná interpretační vodítka. Podobné rozlišení by však zákonitě vedlo k tomu, že

---

³⁷³ *Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Z. z. Čl. 43 odst. 1: Sloboda vedeckého bádania a umenia sa zaručuje. Práva na výsledky tvorivej duševnej činnosti chráni zákon. Odst. 2: Právo prístupu ku kultúrnemu bohatstvu sa zaručuje za podmienok ustanovených zákonom.*

³⁷⁴ MELNIKA, A. *Towards Coherence in the International Law: The Right of Everyone to Take Part in Cultural Life and 'Library' Exceptions from Copyright*. Master Thesis, Lund: Faculty of Law, University of Lund, 2010, 86 s. [online]. [cit. 2011-09-19]. Dostupné z <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1670571&fileId=1670577>

³⁷⁵ GROSHEIDE, W. *Intellectual Property and Human Rights: A Paradox*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010. 328 s. ISBN 978-1848444478. s. 21.

část práv duševního vlastnictví (včetně možná některých částí autorského práva) nemající lidskoprávní statut by v případě konfliktu s právy, které mají takový statut, musela ustoupit. Podobně i ta práva duševního vlastnictví, která budou mít lidskoprávní statut, se mohou dostat do střetu s ostatními lidskými právy a interpretačním vodítkem pak bude např. princip proporcionality.

V každém případě koexistence lidských práv a autorských práv bude do budoucna stanovovat jak rozsah autorských práv tak současně i rozsah omezení autorských práv jako svým způsobem spojených nádob. Co se týče zakotvení případných uživatelských práv, tak sama o sobě nejsou v rozporu s tímto obecným lidskoprávním zakotvením autorských práv.

C. Hlavní část

1. Třístupňový test

Třístupňový test je možné zařadit mezi ustanovení s nejprogressivnější evolucí a se strmě stoupajícím významem v rámci autorského práva.

Z relativně úzce vymezeného omezení práva na rozmnožování v čl. 9 odst. 2 RÚB, které bylo dohodnuto na Stockholmské konferenci, se třístupňový test rozšířil do řady dalších mnohostranných mezinárodních smluv (dohoda TRIPS, WCT, WPPT), regionálních dohod (čl. 1705 odst. 5 dohody NAFTA, čl. 21 rozhodnutí 351 dle Kartagenské dohody Andského společenství národů),³⁷⁶ bilaterálních dohod (např. v rámci čl. 17-4 odstavec 10 dohody o volném obchodu mezi USA a Austrálií),³⁷⁷ komunitárních předpisů (test je obsažen ve čtyřech směrnících), jakož i národních předpisů (kromě ustanovení § 29 AZ je možné test nalézt v řadě evropských i mimoevropských států). Třístupňový test se objevuje ve zkrácené dvouступňové verzi a pouze u jediného ustanovení také v čl. 7 bod v) tuniského modelového autorského zákona pro rozvojové země. Třístupňový test se taktéž rozšířil i na další práva duševního vlastnictví – v rámci dohody TRIPS je třístupňový test kromě pro práci zásadní úpravy v čl. 13, upraven v čl. 17, v němž je zaměřen na práva k ochranným známkám, v čl. 26 odst. 2 k průmyslovým vzorům a v čl. 30 k patentům. Pojem třístupňový test se vyvinul v rámci komentářů, nebyl takto v RÚB či v dalších normách označován. Termín „three-

---

³⁷⁶ Oba zde zmíněné články jsou aplikovatelné na všechna majetková práva a to již před dohodou TRIPS, s tím, že rozhodnutí 351 bylo v rámci účinnosti prvním takovým mezinárodním instrumentem. Čl. 21 však obsahuje pouze dvouступňový test bez odkazu na určité zvláštní případy. Kartagenská dohoda Andského společenství národů z 26. 5. 1969 má za signatářské státy Bolívii, Ekvádor, Kolumbii a Peru. Přidruženými státy jsou Argentina, Brazílie, Chile, Paraguay a Uruguay. Pozorovateli je Mexiko a Panama.

³⁷⁷ Tato dohoda byla uzavřena 18. 5. 2004 s účinností od 1. 1. 2005. Austrálie v návaznosti na dohodu novelou č. 158/2006 z 11. 11. 2006 inkorporovala třístupňový test do § 200 AB svého autorského zákona č. 63/1968.

step test“ je překládán do českého jazyka jako třístupňový³⁷⁸ či tříkrokový,³⁷⁹ dle subjektivní preference autorů.

Třístupňový test se kromě rozšíření v rámci jednotlivých předpisů rovněž vztahuje na daleko širší oblast - kromě práva na rozmnožování i na veškerá další majetková práva a případně práva osobnostní. Třístupňový test taktéž kromě autorských děl zasahuje i předměty ochrany práv souvisejících s právem autorským.

Třístupňový test byl též aplikován v dosud jediném rozhodnutí rozhodčího panelu WTO, které se vztahuje k autorskému právu. Třístupňový test se stal součástí řady rozhodnutí národních soudů (včetně nejvyšších a ústavních soudů) zejména v Evropě. Rozhodnutí rozhodčího panelu WTO bylo podrobena kritické analýze v odborné literatuře. Význam, který je třístupňovému testu přisuzován, je zejména v tom, že jediné ustanovení je podmínkou či interpretačním korektivem pro všechna omezení autorských práv, a proto výklad tohoto institutu umožní restriktivnější či liberálnější chápání, rozsah i míru vyjádření zájmů uživatelů v autorském právu. Třístupňový test poutá pozornost jako možný svazující, restriktivní prvek či jsou s ním naopak spojovány nemalé naděje, kdy by mohl jeho volnější výklad vyřešit řadu problémů s rovnováhou zájmů v autorském právu najednou.

a) Třístupňový test v mezinárodních smlouvách

Z historického hlediska zavedení třístupňovému testu na Stockholmské konferenci předcházela práce studijní skupiny v rámci BIRPI (předchůdce WIPO), která doporučila, že omezení práva na rozmnožování by měla být 1) vytvářena s jasně specifikovaným důvodem a 2) neměla by vstupovat do hospodářské

---

³⁷⁸ KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2005. s. 792. ISBN 80-7201-546-X. s. 123.

³⁷⁹ TELEČ, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4. s. 340 – 341.

soutěže s chráněnými díly.³⁸⁰ Tyto základy byly dále rozpracovány pracovní skupinou Stockholmské konference, která navrhla, aby byla přijata tři omezení práva na rozmnožování a to ve prospěch 1) osobního užití, 2) soudních a úředních důvodů a 3) určitých dílčích případů, kde rozmnožování není v rozporu s oprávněnými zájmy autora a nenarušuje normální využívání díla. Státy původně takový otevřený koncept odmítaly a chtěly vytvořit seznam jasně definovaných omezení práva na rozmnožování, avšak takový seznam se neúměrně rozšiřoval a nakonec přijetí otevřené normy se ukázalo být vhodným kompromisem.³⁸¹ Návrh třístupeňového testu vzešel od delegace VB a po vzoru konceptu fair dealing měl test poskytnout flexibilní interpretaci pro jednotlivé státy. Stojí za to podotknout, že VB sama třístupeňový test do svého zákonodárství delší dobu nepřevzala a jeho závaznost prostřednictvím Pařížského aktu se na ní vztahuje až po 2. 1. 1990. Adresátem třístupeňového testu měli být podle původní představy pouze národní zákonodárci. Důvodem přijetí třístupeňového testu byla i neochota části států přizpůsobovat svou národní legislativu jakýmkoliv případným novým omezením autorských práv. Stockholmská konference se totiž vedla v době, kdy řada významných států relativně nedávno schválila nové autorské zákony – např. Urheberrechtsgesetz v SRN byl přijat 9. 9. 1965, zákon č. 57-298 ve Francii 11. 3. 1957 či Copyright Act ve VB 5. 11. 1956. Důvodem úspěchu třístupeňového testu při vyjednávání mezinárodních smluv byla jeho abstraktnost, obecnost, nejednoznačnost vyjádření i určitá „kaučukovost“ jeho výkladu. Výsledkem Stockholmské konference byl text čl. 9 odst. 2 RÚB.³⁸² Avšak samotná Stockholmská konference ve své interpretaci třístupeňový test aplikovala od druhého stupně a první stupeň aplikovala pouze na samém konci posouzení.

---

³⁸⁰ GERVAIS, D. Making Copyright Whole: A Principled Approach to Copyright Exceptions and Limitations. *The University of Ottawa Law and Technology Journal*, 2008, vol. 5, n. 1 - 2, s. 23 - 24.

³⁸¹ GERVAIS, D. Making Copyright Whole: A Principled Approach to Copyright Exceptions and Limitations. *The University of Ottawa Law and Technology Journal*, 2008, vol. 5, n. 1 - 2, s. 24.

³⁸² Zákonodárstvím států Unie se vyhrazuje možnost dovolit rozmnožování těchto děl v určitých zvláštních případech, pokud takové rozmnožení nenarušuje normální využívání díla a nezpůsobuje neospravedlnitelnou újmu oprávněným zájmům autora.

Mezníkem pro široké rozšíření třístupňového testu bylo jeho přijetí v rámci čl. 13 dohody TRIPS,³⁸³ kdy byl jeho rozsah rozšířen na všechna majetková práva dle dohody TRIPS a RÚB, jakož i na práva související s právem autorským. Vzhledem k formulaci třístupňového testu v dohodě TRIPS a neexistenci jednotného chápání omezení autorských práv ve spojení s odkazem na RÚB, kde omezení autorských práv jsou upravena bez jednoznačného označení napříč jednotlivými články spolu s vnitřními limity autorského práva, není bez otazníků, na která všechna omezení autorských práv se vlastně třístupňový test vztahuje a zda je možné jej aplikovat i právě na vnitřní limity autorského práva. Podle některých názorů čl. 10 odst. 1 WCT³⁸⁴ rozšířil působnost třístupňového testu i na práva osobnostní. Dle těchto názorů i třístupňový test v RÚB v rámci třetího stupně bere v potaz osobnostní práva spjatá s autorem.³⁸⁵ Čl. 16 odst. 2 WPPT³⁸⁶ potvrdil aplikaci třístupňového testu na práva výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů. Další informace k třístupňovým testům obsaženým v jednotlivých mezinárodních smlouvách budou uvedeny v kapitole věnované omezením autorských práv v mezinárodním právu.

Určitou otázkou je i použitelnost rozhodnutí panelu WTO na aplikaci třístupňového testu národními soudci. Komunitární a národní předpisy mají širší okruh adresátů než mezinárodní úmluvy. Rozhodnutí panelu WTO bylo zaměřeno zejména v rámci prvního stupně na normotvorbu, tj. legislativní techniky při vytváření omezení autorských práv. Naopak soudci jsou vázáni ústavou a zákony, případně mezinárodními smlouvami a komunitárními předpisy, a tak je věcí diskuze, nakolik je pro individuální soudci rozhodovaný případ závazný výklad panelu WTO při sporu států na aplikovatelnost zákonem daných omezení

---

³⁸³ Členové omezí omezení a výjimky z výlučných práv na určité zvláštní případy, které nejsou v rozporu s normálním využíváním díla a neodůvodněně nepoškozují oprávněné zájmy majitele práva.

³⁸⁴ Smluvní strany mohou ve svém vnitrostátním zákonodárství stanovit omezení nebo výjimky z práv přiznaných autorům literárních a uměleckých děl podle této Smlouvy v určitých zvláštních případech, které nejsou v rozporu s obvyklým využíváním díla a nezpůsobují neospravedlnitelnou újmu oprávněným zájmům autora.

³⁸⁵ SENFTLEBEN, M. *Copyright, Limitations and the Three-Step Test*. Information Law Series. Vol. 13. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2004. 356 s. ISBN 978-9041122674. s. 223 - 226.

³⁸⁶ Smluvní strany zúží všechna omezení nebo výjimky z práv obsažených v této Smlouvě na jednotlivé zvláštní případy, které nejsou v rozporu s obvyklým využíváním výkonu nebo zvukového záznamu a nezpůsobují neospravedlnitelnou újmu oprávněným zájmům výkonného umělce nebo výrobce zvukového záznamu.

autorských práv. V tomto ohledu se někteří autoři domnívají, že analýza třístupňového testu výlučně z pohledu ekonomických zájmů nositelů práv je nekompatibilní s pojetím základních lidských práv (např. omezení autorských práv, které jsou odrazem svobody projevu), jejichž východisko je předpoklad rovnosti mezi právy rovnocenné hodnoty.³⁸⁷ Zároveň je diskutabilní, zdali osud jednotlivých omezení autorských práv, normotvorba zákonodárců a rozhodovací praxe nejvyšších i ústavních soudů se má řídit pouze na základě autoritativního výkladu jedné z mezinárodních smluv vytvořeného třemi nevolenými osobami.³⁸⁸ Jednotnější výklad alespoň v EU bohužel dosud nenastal, jelikož třístupňový test byl dosud použit ze strany SDEU ojedinele, resp. SDEU nepřikročil k širšímu výkladu testu v evropském kontextu, který by mohl mít jemnější kontury, než v případě panelu WTO.

Třístupňový test je dle jednotlivých norem zaměřen na oprávněné zájmy autorů (RÚB, WCT) či nositelů práv (dohoda TRIPS, IS), avšak tyto zájmy nemusí být vždy totožné a dokonce mohou být i protichůdné (např. kdyby autor souhlasil i s daným užitím bezúplatně z důvodu rozšíření svého věhlasu, ale nakladateli půjde o ekonomickou stránku věci). Odlišnost chráněných subjektů mezi jednotlivými variantami třístupňového testu tak není bezvýznamná, jak se k tomu někteří kloní.³⁸⁹ Není nutné zdůraznit, že kategorie nositelů práv, kromě autorů a jejich dědiců pokrývá i nositele práv souvisejících s právem autorským.

c) Třístupňový test v předpisech EU

V rámci komunitárního práva se poprvé třístupňový test objevil v čl. 6 odst. 3 směrnice o právní ochraně počítačových programů, avšak pouze vztahený k rozkladu kódu počítačového programu, tj. na jiná omezení autorských práv obsažená ve směrnici se nevztahoval. Třístupňový test byl uveden pouze jako dvoustupňový bez prvního stupně. Celkově jeho aplikovatelnost byla velmi

---

³⁸⁷ GEIGER, CH. The Three-Step Test, A Threat to a Balanced Copyright Law? *IIC*, 2006, vol. 37, n. 6, s. 697.

³⁸⁸ Panel WTO tvořili pouze C. L. Guarda, A. V. Guarion a I. F. Sheppard.

³⁸⁹ DOBEŠ, P. *Vliv rozvoje technologií na autorské právo*. Disertační práce. Praha: Právnická fakulta UK, 2007. 166 s.; s. 38.

omezena i dalšími ustanoveními této směrnice. Podobně čl. 6 odst. 3 směrnice o právní ochraně databází je uveden pouze jako dvoustupňový bez prvního stupně a chybně odkazuje na čl. 9 odst. 2 RÚB, který se vztahuje pouze na omezení práva na rozmnožování. Nicméně samo ustanovení se vztahuje na veškerá omezení autorských práv obsažená v dané směrnici související se souborným dílem (resp. databází). U zvláštních práv pořizovatele databáze je třístupňový test upraven specifickým způsobem v čl. 8 odst. 2 směrnice o právní ochraně databází. Pro práva související s právem autorským byl třístupňový test vložen do čl. 10 odst. 3 směrnice o právu na pronájem a půjčování až díky čl. 11 odst. 1 písm. a) IS, proto jeho text je totožný s třístupňovým testem uvedeným v čl. 5 odst. 5 IS. Oproti WPPT se třístupňový test v čl. 10 odst. 3 směrnice o právu na pronájem a půjčování vztahuje na všechna práva související s právem autorským (tj. i na práva výrobců prvotních filmových záznamů a vysílací organizace). Stejným předělem, jakým byl na mezinárodní scéně čl. 13 dohody TRIPS, je na komunitární úrovni čl. 5 odst. 5 IS, jelikož obsahuje třístupňový test pro všechny druhy děl neregulované ostatními směrnicemi. Třístupňový test je díky tomuto ustanovení vztažen vůči všem omezením autorských práv obsaženým v IS a prostřednictvím čl. 5 odst. 3 písm. o) i na řadu národních omezení autorských práv pro analogové užití. Další informace k třístupňovým testům obsaženým v jednotlivých směrnicích budou uvedeny v kapitole věnované omezením autorských práv v komunitárním právu.

Transpozice třístupňového testu do národních předpisů v Evropě nebyla jednotná. Základní spor probíhal o to, kdo je vůbec adresátem tohoto testu, zdali pouze národní zákonodárce či i soudci. Německo při projednávání národní implementace IS chápalo výslovně třístupňový test jako určený zákonodárcům.³⁹⁰ V Belgii při parlamentní debatě došlo k vysvětlení, že třístupňový test je určen především zákonodárcům, což nezabraňuje, aby sloužil jako vodítko pro soudy, když je právo aplikováno. Naopak deset států (tj. menšina členských států EU) převzalo test do své legislativy výslovně, a tak jeho aplikaci jednoznačně přenechaly soudcům. Mezi tyto státy patří kromě ČR i Francie, Itálie,

---

³⁹⁰ GEIGER, CH. The Three-Step Test, A Threat to a Balanced Copyright Law? *IIC*, 2006, vol. 37, n. 6, s. 690, pozn. 23.

Lucembursko, Maďarsko, Malta, Polsko, Portugalsko, Slovensko a Řecko. Nicméně i mezi těmito státy jsou rozdíly, kdy Francie test implementovala v čl. L.122.5 jako dvoustupňový, kde prvním stupněm jsou již obsažená omezení autorských práv v zákoně jako taková, ale kupříkladu Řecko (vedle ČR a dalších) implementovalo test jako třístupňový. Tyto rozdíly panují i mimo EU, kdy na jedné straně dvoustupňový test je v ustanovení § 21 čínského autorského zákona účinného od 13. 9. 2002, ale naopak USA tento test ve svém zákonodárství obsažen nemá (jakož ostatně většina nejvyspělejších států světa sdružených v skupině G-8). I ve státech, které nemají ve svém zákonodárství zakotven třístupňový test, jej národní soudy použily např. v Belgii, Finsku, Německu, Nizozemí a Rakousku. Výslovná zmínka v zákonodárství ještě nezaručuje široké používání ze strany soudů. Soudy v Nizozemí bez přímé opory v nizozemském autorském zákoně, třístupňový test použily vícekrát, než české soudy s oporou v AZ.

Nizozemské soudy např. s odkazem na třístupňový test odmítly uplatnit ustanovení § 15 nizozemského autorského zákona na elektronickou výstřižkovou službu pro interní potřebu státní správy, jelikož takové užití by šlo nad rámec normálního využívání,³⁹¹ či ustanovení § 16c na rozmnožování pro osobní potřebu, jelikož k užití docházelo z očividně nelegálního zdroje v rámci P2P sítě,³⁹² navzdory faktu, že nizozemské ministerstvo spravedlnosti odpovědné za autorské právo opakovaně prohlásilo, že zdroj pro rozmnoženiny pro osobní potřebu je irelevantní.³⁹³ V polovině států EU test použily soudy při své rozhodovací činnosti na základě implicitního či explicitního vyjádření v národní legislativě.³⁹⁴

Kdo má být skutečným adresátem testu, je stále věcí akademické diskuze. Směrnice o právní ochraně počítačových programů a směrnice o právní ochraně databází používají vzhledem k třístupňovému testu pojem interpretace, naopak směrnice o právu na pronájem a půjčování a IS mluví o aplikaci třístupňového

---

³⁹¹ Obvodní soud Hague, případ *Nederlandse Dagbladders v. Staat*, 2. 3. 2005.

³⁹² Obvodní soud Hague, případ *ACI Adam v. Stichting De Thuis kopie*, 25. 6. 2008.

³⁹³ HUGENHOLTZ, B. *Chronicles of the Netherlands Dutch Copyright Law, 2001 – 2010. RIDA*, 2010, n. 226, s. 381.

³⁹⁴ KOELMAN, K. *Fixing the Three-Step Test. EIPR*, 2006, vol. 28, n. 8, s. 408.

testu.³⁹⁵ Adresátem daných norem by tak byl zákonodárce (napovídaly by tomu první dvě směrnice), případně soudce (odpovídaly by tomu druhé dvě směrnice).³⁹⁶ Rozřešení tohoto dilema nelze nalézt v historii projednávání daných směrnic.³⁹⁷ U směrnice o právní ochraně počítačových programů a směrnice o právní ochraně databází většinou státy nepřistoupily k transpozici v nich obsažených třístupňových testů a chápaly je jako určené národním zákonodárcům. V rámci směrnice o právu na pronájem a půjčování byl třístupňový test vložen až v rámci IS, a proto pro ni platí stejné závěry jako u IS. V případě IS panuje spíše převážné přesvědčení, že třístupňový test je určen vedle zákonodárců i soudcům. Objevují se však i názory, že soudci mají třístupňový test vzít v potaz pouze při interpretaci národních ustanovení ve světle mezinárodních a komunitárních předpisů, pokud by jejich zákonodárství bylo dvojznačné.³⁹⁸ Zároveň panuje spíše shoda na tom, že abstraktní kritéria třístupňového testu nemohou být použita k vytvoření nových omezení autorských práv prostřednictvím soudního výkladu.³⁹⁹

Objevují se různé názory na to, jak v rámci IS hodnotit první stupeň testu, kdy část autorů od národních zákonodárců požaduje při transpozici všechna omezení autorských práv dle čl. 5 odst. 1, 2 a 3 IS dále na národní úrovni zúžit na určité zvláštní případy, s tím, že daná ustanovení čl. 5 IS poskytují dostatečný prostor pro uvážení národních zákonodárců.⁴⁰⁰ To se opírá i o ten fakt, že jinak by uvedení prvního stupně v čl. 5 odst. 5 postrádalo význam, pokud by nebylo určeno alespoň právě národním zákonodárcům. Naopak jiní autoři argumentují tím, že evropský zákonodárce považoval omezení autorských práv uvedená ve stejné

---

³⁹⁵ COHEN JEHOAM, H. Restrictions on Copyright and their Abuse. *EIPR*, 2005, vol. 27, n. 10, s. 364.

³⁹⁶ GEIGER, CH. The Three-Step Test, A Threat to a Balanced Copyright Law? *IIC*, 2006, vol. 37, n. 6, s. 683.

³⁹⁷ HART, M. The Copyright in the Information Society Directive: an Overview. *EIPR*, 2002, vol. 24, n. 2, s. 61. SENFTLEBEN, M. *Copyright, Limitations and the Three-Step Test*. Information Law Series. Vol. 13. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2004. 356 s. ISBN 978-9041122674. s. 279.

³⁹⁸ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1060 - 1061.

³⁹⁹ SENFTLEBEN, M. Bridging the Differences between Copyright's Legal Traditions – The Emerging EC Fair Use Doctrine. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2010, vol. 57, n. 3, s. 529.

⁴⁰⁰ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1061.

směrnici jako třístupňový test za jemu odpovídající, minimálně opak nebyl nikdy vyjádřen. Navíc pokud by se uplatnil podobný výklad, tak by se ztratil cíl směrnice, jelikož harmonizace napříč EU by naprosto selhala.⁴⁰¹ Fragmentace jednotného vnitřního trhu se však dotýká nejen zúžení jednotlivých ustanovení, ale i odlišným národním přístupům k úplatnosti či bezúplatnosti jednotlivých zákonných licencí. I tam, kde přímo z ustanovení IS nevyplývá, že konkrétní omezení autorských práv musí být kompenzováno autorům, tak na základě aplikace třístupňového testu bude muset na národní úrovni v jednotlivých případech k spravedlivé odměně dojít.⁴⁰²

Čl. 5 odst. 5 IS ve spojení s bodem odůvodnění 44⁴⁰³ se obecně bere za méně přívětivé k uživatelům, tj. směřující pouze k jednosměrné flexibilitě pro autora.⁴⁰⁴ Zmíněný bod odůvodnění 44 totiž upozorňuje na hospodářský dopad omezení autorských práv v elektronickém prostředí (pokud jde mimo jiné o kvalitu i množství rozmnoženin, jakož i snadnost sdělování díla veřejnosti) a umožňuje ještě restriktivnější užití omezení autorských práv ze strany národního zákonodárce na elektronické prostředí v porovnání s prostředím analogovým.

c) Výklad třístupňového testu

Dohodou TRIPS došlo k podřazení třístupňového testu do rozhodovací praxe rozhodčího panelu WTO, který podal jeho velmi podrobný rozbor v případě

---

⁴⁰¹ DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 382.

⁴⁰² WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1061, DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 382.

⁴⁰³ Uplatňování výjimek a omezení stanovených v této směrnici by mělo být činěno v souladu s mezinárodními závazky. Takové výjimky a omezení nesmí být uplatňovány způsobem, který se dotýká oprávněných zájmů nositele práv nebo který je v rozporu s běžným způsobem užití jeho díla nebo jiného předmětu ochrany. Stanovení takových výjimek nebo omezení členskými státy by mělo zejména patřičně odrážet zvýšený hospodářský dopad, který by takové výjimky a omezení mohly mít v souvislosti s novým elektronickým prostředím. Z tohoto důvodu je možné, že rozsah určitých výjimek nebo omezení bude muset být stále užší, dojde-li na určitá nová užití děl chráněných autorským právem nebo jiných předmětů ochrany.

⁴⁰⁴ SCHOVSBO, J. Integrating Consumer Rights into Copyright Law: From a European Perspective. *Journal of Consumer Policy*, 2008, vol. 31, n. 4, s. 401.

sporu EU v. USA ohledně ustanovení § 110 odst. 5 autorského zákona USA.⁴⁰⁵ Jelikož se jednotlivé verze textů třístupňového testu obsažené v různých mezinárodních, komunitárních i národních normách liší, tak při následujícím shrnutí obsahu testu je vycházeno z textu čl. 13 dohody TRIPS a jeho interpretaci ze strany rozhodčího panelu WTO. Nicméně dohoda TRIPS, jakož i panel WTO, na základě svého zaměření na mezinárodní obchod akcentují více jiné aspekty interpretace třístupňového testu, než vzaly v potaz např. ústavní soudy. Z odlišných textů třístupňového testu (jelikož na mezinárodní úrovni v podstatě neexistují dvě shodná vyjádření testu) vzniká řada interpretačních problémů. Rovněž je potřeba připomenout, že i v případě, kdy některé třístupňové testy se alespoň částečně shodují v původních jazycích, tak je naopak nekonzistentní český úřední překlad. Mezi mezinárodními smlouvami navzájem neplatí hierarchie (podobně ani mezi sekundárními komunitárními předpisy navzájem). Na jediné užití se mohou teoreticky vztahovat různé verze textů třístupňového testu (minimálně v EU). Jednotnější interpretace třístupňového testu napříč normami je žádoucí, avšak plně sjednocený výklad vzhledem k rozdílům v pozitivním vyjádření testů, jakož i ke kontextu a účelům norem, v kterých jsou obsaženy, je předmětem akademických diskuzí.⁴⁰⁶

1. stupeň: „určité zvláštní případy“

Třístupňový test se skládá ze tří samostatných částí, které na sebe navazují a obsahují požadavky, které by měly být splněny jednak kumulativně a zároveň mají být zkoumány každý zvlášť a nezávisle na sobě.⁴⁰⁷

---

⁴⁰⁵ Rozhodnutí panelu WTO, případ EU v. USA č. WT/DS160/R, 27. 7. 2000. První část: [online]. [cit. 2011-08-11]. Dostupné z http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/1234da.pdf Druhá část: [online]. [cit. 2011-08-11]. Dostupné z http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/1234db.pdf

⁴⁰⁶ Harmonickou interpretaci napříč normami zastával panel WTO (body rozhodnutí 6.66 a 6.70). DOBŘICHOVSKÝ, T. *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, Dohody TRIPS a aktivít WIPO*. 1. vyd. Praha: Linde, 2004. 225 s. ISBN: 80-7201-467-6. s. 50 – 51. Naopak např. švýcarský nejvyšší federální soud se pozastavil právě nad problémem interpretace odlišných textů třístupňového testu, zejména u třetího stupně, kdy nebylo jasné, zájmy kterých subjektů má posuzovat. GRIFFITHS, J. The 'Three-Step Test' in European Copyright Law - Problems and Solutions. *Queen Mary School of Law Legal Studies Research Paper*, 2009, n. 31, s. 7.

⁴⁰⁷ Bod rozhodnutí 6.97 a PETERA, J. Problematika interpretace třístupňového testu. In *Aktuální otázky práva autorského*. KŘÍŽ, J. et al. ed. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009. 83 s. ISBN: 978-80-246-1528-8. s. 51.

Rozhodčí panel WTO chápe slovo „určité“ jako požadavek zajištění právní jistoty, kdy omezení autorských práv budou jasně v předpisech definovaná. Na druhou stranu se panel vyslovil i ve prospěch otevřených norem a tím nepřímo stanovil, že i koncepty fair use či fair dealing jsou v zásadě v souladu s tímto prvním stupněm.⁴⁰⁸ Dle výkladu panelu WTO není potřeba výslovně stanovit každou možnou situaci, ve které se omezení autorských práv může aplikovat, pokud je alespoň znám a blíže určen rozsah daného omezení autorských práv (bod rozhodnutí 6.97).

Pojem „zvláštní“ chápe panel ve smyslu blízkém slovu výjimečný. V rámci rozhodnutí použil výklad tohoto pojmu dle Oxford English Dictionary v tom směru, že je tím chápáno: individuální či omezené použití (příp. účel); obsahující podrobnosti; specifický; výjimečný v kvalitě či stupni; neobvyklý; nevšední; nebo odlišný (bod rozhodnutí 6.109).

Pojem „případ“ vyložil panel znovu v rámci slovníkového významu jako příhoda, okolnost, událost či fakt. V tomto sporu pak panel za případ chápal příjemce dotčených omezení autorských práv, použitá zařízení, druhy děl apod. (bod rozhodnutí 6.110).

Panel byl kritizován⁴⁰⁹ za úzkou interpretaci opřenu pouze o jazykový výklad, který je však pochopitelný vzhledem k tomu, že se jedná o obchodní dohodu, kde je potřeba přikládat slovům jejich běžný význam, protože tak jsou vyjednávány. Užitá spojení a slova mají být interpretována pouze ve světle účelu obchodní dohody.⁴¹⁰ Tím je zaručeno, že veřejný zájem jednoho státu nemůže být relevantním kritériem pro další státy. To však nebrání použití teleologického výkladu omezení autorských práv ohledně souladu s veřejnou politikou (veřejným zájmem) při interpretaci třístupňového testu na národní či evropské úrovni. Zákodárce může vyjádřit preferenci k poskytnutí zvýšené ochrany jiné skupině osob (např. osobám se zdravotním postižením), než jsou autoři. Na druhou stranu z rozhodnutí panelu WTO vyplývá, že omezení autorských práv nemusí být

---

⁴⁰⁸ Naopak pochybnosti vyslovil RICKETSON, S. *Study on Limitations and Exceptions of Copyright and Related Rights in the Digital Environment*, SCCR/9/7, 5. 4. 2003, s. 68 - 69.

⁴⁰⁹ DONGSHENG, Z. Textualism In GATT/WTO Jurisprudence: Lessons For The Constitutionalization Debate. *Syracuse Journal of International Law & Commerce*, 2006, vol. 33, s. 428 - 434.

⁴¹⁰ Rozhodnutí panelu WTO, případ United States—Standards for Reformulated and Conventional Gasoline č. WT/DS2/AB/R, 19. 4. 1996.

objektivně odůvodněny takovýmto veřejným zájmem – ten nemusí být rozlišitelný, a tudíž první stupeň nevyžaduje posouzení legitimacy omezení autorských práv (bod rozhodnutí 6.112).

Omezení autorských práv mají být dle panelu limitována svou oblastí použití či svým rozsahem (bod rozhodnutí 6.112). Podobně byl třístupňový test obsažený v čl. 30 dohody TRIPS pro patentová práva interpretován v jiném rozhodnutí panelu WTO.⁴¹¹ První stupeň byl chápán jako omezený na určitý obor technologií, způsob užití či kategorii uživatelů.⁴¹²

2. stupeň: „nejsou v rozporu s normálním využíváním díla“

Slovo „normální“ může být chápáno buď jako běžný způsob využívání díla (v rámci obvyklého chování společnosti) či v právněpolitickém smyslu jako využívání díla dovolené (či vyjádřené) právními předpisy. Tento termín je obtížněji interpretovatelný vůči novým technologiím či novým způsobům ekonomického využívání děl (inovativním business modelům).

Slovo „využívání“ se vztahuje ke všem formám využívání díla, které mají či mohou s určitou mírou pravděpodobnosti a věrohodnosti získat významnou hospodářskou či praktickou důležitost (bod rozhodnutí 6.180). Je potřeba zdůraznit, že normální využívání pokrývá jen podstatné způsoby využívání díla, které přinášejí autorovi hlavní zdroje příjmů. S jinou interpretací neuspěla u panelu WTO EU, která chápala pojem normální jako zahrnující veškerá užití díla, které mohou vést ke vzniku i nepatrného hospodářského užitku na straně autora.⁴¹³ Pokud by však rozpor s normálním využíváním díla byl interpretován širším způsobem, než takto omezen na hlavní zdroje příjmů autora, stala by se omezení autorských práv bezvýznamná a postupně mizející.⁴¹⁴

---

⁴¹¹ Rozhodnutí panelu WTO, případ Canada—Patent Protection of Pharmaceutical Products č. WT/DS114/R, 7. 4. 2000.

⁴¹² GERVAIS, D. Making Copyright Whole: A Principled Approach to Copyright Exceptions and Limitations. *The University of Ottawa Law and Technology Journal*, 2008, vol. 5, n. 1 - 2, s. 26.

⁴¹³ DOBEŠ, P. *Vliv rozvoje technologií na autorské právo*. Disertační práce. Praha: Právnická fakulta UK, 2007. 166 s. 42.

⁴¹⁴ GEIGER, CH. The Three-Step Test, A Threat to a Balanced Copyright Law? *IIC*, 2006, vol. 37, n. 6, s. 697.

Čl. 30 dohody TRIPS u třístupňového testu v oblasti patentů obsahuje odlišnou formulaci textu. Druhý stupeň umožňuje flexibilnější interpretaci a aplikaci, tj. využití má být posouzeno jako normální, pokud je podstatné pro dosažení účelů patentové politiky. Tyto formulační rozdíly jsou o to pozoruhodnější, jelikož jsou vyjádřeny ve stejné mezinárodní smlouvě. Pravděpodobné vysvětlení je, že třístupňový test pro autorské právo zůstal z důvodů kompatibility podobný s čl. 9 odst. 2 RÚB, ale státy chápaly obecně třístupňový test jako institut reflektující i právněpolitické zájmy.

Rozpor s normálním využíváním díla je možné shledat právě tam, kde autor je zbaven svého současného či potenciálního důležitého trhu či příjmu. Druhý stupeň je tak zejména ekonomickým posouzením vlivu daného omezení autorských práv. V rámci mezinárodní obchodní dohody TRIPS je účelem tohoto stupně, aby autoři měli zajištěn přístup a příjmy z pro ně hlavních národních trhů a tudíž bylo zamezeno případné ochránářské omezování vůči zahraničním autorům ze strany místních zákonodárců. Rozpor nastane s normálním využíváním díla za situace, kdy omezení autorských práv vstupuje do přímé hospodářské soutěže se způsoby užití díla, které autorovi normálně umožňují získat ekonomickou protihodnotu za jeho práva k dílu (bod rozhodnutí 6.183). Tímto posouzením dochází k hodnocení účinků konkrétního omezení autorských práv na relevantním trhu, kdy důkazní břemeno má stát, který takové ustanovení ve svém zákonodárství zavedl (bod rozhodnutí 6.111). Dokazování v rámci vnitrostátních sporů při národní aplikaci třístupňového testu však může být složitější. Relevantní trh by případně bylo možné prokázat díky porovnání s obdobným trhem v jiném státě, ale větší těžkosti budou přicházet s dokazováním budoucích trhů a příjmů, které musí být alespoň dostatečně předpověditelné (na základě veškeré pravděpodobnosti). Autorské právo se tak přiblížilo soutěžnímu právu či dokazování nepříznivého dopadu na trh v antidumpingových případech. Druhý stupeň je rovněž obdobný čtvrtému faktoru v konceptu fair use, který posuzuje vliv užití na potenciální trh či hodnotu díla. V tomto ohledu se nabízí využít závěrů a zkušeností s interpretací této části konceptu fair use judikaturou v USA i soudy v Evropě.

I vzhledem k tomu, že se v případě dohody TRIPS jedná o mezinárodní obchod, tak druhý stupeň byl interpretován pouze v rámci ekonomických hledisek. Komunitární či národní předpisy by však měly být vykládány i vzhledem k veřejným (např. kulturním) cílům EU či jednotlivých států.⁴¹⁵ Jinak by národním zákonodárcům nezbyl při implementaci komunitárních předpisů žádný prostor pro úpravu a zejména adaptaci legislativy na nový technický a společenský vývoj.⁴¹⁶ V rámci komunitárního práva tomuto chápání svědčí již použitý legislativní nástroj v podobě směrnic, protože jinak by bylo potřeba přistoupit k formě nařízení, které by umožňovalo dosáhnout daleko vyšší harmonizace. Po deziluzi vyvolané implementací IS alespoň v části akademické obce se právě jako poučení do budoucna stále častěji zmiňuje forma nařízení jako odpovídající nástroj pro budoucí harmonizační snahy ze strany EK. Na druhou stranu přílišné zaměření panelu WTO na obchodní aspekty vedlo také k úvahám, že pokud by autorské právo bylo posuzováno pouze tímto způsobem, pak by naopak bylo jednodušší zavádět nová omezení autorských práv, protože tak by se pragmaticky řešil pouze skutečný dopad na autory bez právněpolitických úvah.⁴¹⁷

3. stupeň: „neodůvodněně nepoškozují oprávněné zájmy nositele práva“

Z formulace třetího stupně vyplývá, že určité poškození oprávněných zájmů nositele práv⁴¹⁸ je možné i se předpokládá. Nesmí však dosáhnout úrovně neodůvodněnosti. Taková úroveň je dosažena, pokud poškození oprávněných zájmů nositele práv ze strany omezení autorských práv způsobuje či má potenciál způsobit neodůvodnitelnou ztrátu příjmů (bod rozhodnutí 6.229).

---

⁴¹⁵ GINSBURG, J. Toward Supranational Copyright Law? The WTO Panel Decision and the 'Three-Step Test' for Copyright Exceptions. *RIDA*, 2001, n. 187, s. 23.

⁴¹⁶ GEIGER, CH. The Three-Step Test, A Threat to a Balanced Copyright Law? *IIC*, 2006, vol. 37, n. 6, s. 692.

⁴¹⁷ GERVAIS, D. Making Copyright Whole: A Principled Approach to Copyright Exceptions and Limitations. *The University of Ottawa Law and Technology Journal*, 2008, vol. 5, n. 1 - 2, s. 31.

⁴¹⁸ Český překlad dohody TRIPS používá termín majitel práv, ale pro soulad s IS i ostatním textem práce byl zvolen jednotný pojem nositele práv.

Termíny neodůvodněně a oprávněně chápe řada autorů jako umožňující zvažování veřejných zájmů.⁴¹⁹ Oprávněné zájmy nositele práv je možné chápat jako zájmy stanovené právními předpisy či širším způsobem, kdy je potřeba zájmy nositele práv porovnávat se zájmy uživatelů (tj. podstatným faktorem budou i cíle veřejných politik apod.). Stockholmská konference se přiklonila k této druhé možnosti (i když např. VB prosazovala první variantu). Francouzská verze RÚB, která je dle čl. 37 odst. 1 písm. c) RÚB rozhodnou jazykovou verzí pro případ sporu, obsahuje spojení - nezapříčinit neospravedlnitelnou újmu. Kritérium ospravedlnitelnosti dle některých autorů svědčí tomu, aby se vzaly v potaz zájmy uživatelů.⁴²⁰ Panel WTO však zaujal pozitivistický přístup a přiklonil se k zakotvení v zákoně. Zároveň panel WTO chápe neodůvodněnost jako výchozí fakt, pokud není prokázán opak. Naopak švýcarský ústavní soud se v rámci třetího stupně zaměřil na otázky spojené s veřejnými zájmy⁴²¹ a elektronickou výstřižkovou službu shledal za neporušující autorské právo za předpokladu, že bude autorovi poskytnuta odměna.

Hlavním aspektem třetího stupně je právě vztah k případné odměně nositeli práv. Pokud nedojde k neodůvodněným poškozením oprávněných zájmů nositele práv, může být v souladu s třístupňovým testem poskytnuta i bezúplatná zákonná licence. Míru případné neodůvodněnosti může vyrovnat stanovení úplatné zákonné licence či nucené licence. V tomto duchu aplikovala třístupňový test také řada národních soudů.⁴²² Případná odměna nositeli práv nerozhoduje pouze o souladu s třístupňovým testem, ale i následné výši sankce v případě porušení závazků dle dohody TRIPS. V případě sporu EU v. USA rozhodovaném panelem WTO byla stanovena sankce 1,3 miliónů amerických dolarů (rozhodnutí WT/DS160/12).

---

⁴¹⁹ Mimo jiné GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 366.

⁴²⁰ GERVAIS, D. Making Copyright Whole: A Principled Approach to Copyright Exceptions and Limitations. *The University of Ottawa Law and Technology Journal*, 2008, vol. 5, n. 1 - 2, s. 28 - 29.

⁴²¹ Ústavní soud Švýcarska, případ ProLitteris v. Aargauer Zeitung AG, 26. 6. 2007. Více GEIGER, CH. Rethinking Copyright Limitations in the Information Society – The Swiss Supreme Court Leads the Way. *IIC*, 2008, vol. 39, n. 8, s. 943.

⁴²² GRIFFITHS, J. The 'Three-Step Test' in European Copyright Law - Problems and Solutions. *Queen Mary School of Law Legal Studies Research Paper*, 2009, n. 31, s. 7.

Vztah mezi druhým a třetím stupněm byl vysvětlen na Stockholmské konferenci,⁴²³ kdy na příkladu bylo demonstrováno, že omezení autorských práv, které umožní velmi velký počet rozmnoženin, nevyhoví třístupňovému testu. Pokud takové ustanovení umožní poměrně velký počet rozmnoženin pro potřeby průmyslového podniku, pak pro soulad s třístupňovým testem je potřeba, aby byla poskytnuta přiměřená odměna autorovi. Avšak když dané ustanovení umožní jen malý počet rozmnoženin, je v souladu s třístupňovým testem i jako bezúplatná zákonná licence, zejména pokud je určena pro individuální či vědecké užití. Tento příklad zjednodušeně ukazuje, že rozhodujícím hlediskem je míra užití, poskytnutí přiměřené odměny nositeli práv a právněpolitické důvody (tj. druh užití). Jinými slovy je posuzována proporcionalita zásahu do práv autora. Při posuzování třístupňového testu by rovněž měla být zvážena kauzalita, tj. zdali příčinou výsledku je skutečně dané omezení autorských práv.⁴²⁴

Shrnutí:

V rámci shrnutí je možné říci, že první stupeň třístupňového testu je určen zákonodárcům, kteří mají omezení autorských práv úzce vymezit (kvantitativní hledisko) a případně je zdůvodnit konkrétním veřejným zájmem (kvalitativní hledisko). Druhý stupeň je zaměřen na příjmové toky pro nositele práv, ale není nutně založen jen na empirických, komparativních či historických poznáních, jelikož musí brát v potaz i budoucí příjmy. V třetím stupni jde o to, aby případná finanční ztráta, pokud by mohla dosahovat neodůvodnitelné úrovně (či ospravedlnitelná), byla autorovi kompenzována. V praktické rovině třístupňový test limituje omezení autorských práv 1. v jejich legislativním vyjádření a v nepreferenci použití širokých otevřených norem (první stupeň), 2. v jejich ekonomickém dopadu na užití ovlivňující pouze okrajové příjmové toky autorů (druhý stupeň) a 3. v preferenci⁴²⁵ úplatných zákonných licencí či nucených

---

⁴²³ *Records of the Intellectual Property Conference of Stockholm*, 11. 6. - 14. 7. 1967, Volume II, s. 10 (292). [online]. [cit. 2011-09-13]. Dostupné z <http://www.oup.com/uk/booksites/content/9780198259466/15550029>

⁴²⁴ GEIGER, CH. The Three-Step Test, A Threat to a Balanced Copyright Law? *IIC*, 2006, vol. 37, n. 6, s. 693.

⁴²⁵ OKEDIJI, R. Toward An International Fair Use Doctrine. *Columbia Journal of Transnational Law*, 2000, vol. 39, s. 112.

licencí oproti bezúplatným zákonným licencím. Omezení autorských práv mohou být limitována třístupňovým testem hned dvakrát, jak zákonodárcem při jejich formulaci (příp. transpozici), tak soudci při jejich aplikaci. Třístupňový test se vztahuje na již existující omezení autorských práv, ale i na všechna nová omezení autorských práv přijatá v budoucnu jednotlivými státy (bod rozhodnutí 6.94).

Je potřeba znovu podtrhnout, že ostatní třístupňové testy určené pro další práva duševního vlastnictví obsažené v dohodě TRIPS jsou formulovány mírně odlišně od třístupňového testu pro autorská práva (či práva související s právem autorským) a vyžadují přímo posouzení právněpolitických důvodů omezení daných práv. V tomto ohledu uživatelé autorských děl jsou znevýhodněni oproti uživatelům jiných předmětů ochrany spadajících pod průmyslové vlastnictví.

e) Případ WT/DS160/R v rozhodnutí panelu WTO

Případ WT/DS160/R mezi EU a USA se vztahoval k ustanovení § 110 odst. 5 písm. a) a písm. b) autorského zákona USA ve znění novelizace z roku 1998 v návaznosti na Fairness in Music Licensing Act. Na základě čl. 64 dohody TRIPS, EU iniciovalo spor z důvodů nenaplnění mezinárodních povinností ze strany USA, jelikož daná ustanovení umožňují užití zejména hudebních děl v rámci většiny restauračních zařízení a maloobchodních provozoven v USA bez nutnosti platit autorskou odměnu a to i vůči zahraničním nositelům práv.

Konkrétně první omezení autorských práv v ustanovení § 110 odst. 5 písm. a), tzv. homestyle exemption, upravuje provozování běžného rozhlasového či televizního přijímače na veřejném místě. Toto ustanovení se týká pouze dramatických hudebních děl. Ustanovení se neaplikuje, pokud jsou vybírány jakékoliv poplatky za poslech vysílání či je realizován další přenos vysílání vůči veřejnosti.

Druhé omezení autorských práv v ustanovení § 110 odst. 5 písm. b), tzv. business exemption, se týká sdělování audiovizuálních děl a nedramatických hudebních děl veřejnosti. Ustanovení se neaplikuje, pokud jsou vybírány jakékoliv poplatky za poslech či zhlédnutí vysílání či je realizován opětovný

přenos vysílání vůči veřejnosti. Rovněž původní vysílání musí být licencováno nositeli práv. Ustanovení uvádí i podmínky, ohledně velikosti provozovny, případně počtu příjemců a reproduktorů, zdali je servírováno jídlo či nápoje apod.

V rámci argumentace obou stran sporu šlo o posouzení těchto dvou ustanovení vůči čl. 11 odst. 1 bod ii) a 11bis odst. 1 bod ii) RÚB, implicitním omezením autorských práv v rámci doktríny minor reservations a třístupňového testu. Panel WTO jednoznačně dospěl k aplikovatelnosti dotčených ustanovení RÚB a platnosti doktríny minor reservations na stávající i nová omezení autorských práv, která mohou být uplatňována i když nejsou pouze neziskového charakteru. Důkazní břemeno bylo dáno oběma stranám, tj. prokázat na jedné straně porušení daných mezinárodních povinností a na straně druhé splnění podmínek třístupňového testu ze strany daných omezení autorských práv (body rozhodnutí 6.13 – 6.16).

Home exemption vyhověla prvnímu stupni jako dobře definované ustanovení s omezeným rozsahem (počet uživatelů se pohyboval pod 20 % ze všech restauračních zařízení a maloobchodů; bod rozhodnutí 6.159). Druhý stupeň byl také naplněn, jelikož se ustanovení dotýká jen malého procenta z relevantních uživatelů (body rozhodnutí 6.215 a 6.218 - 6.219). U třetího stupně nebyly panelu dány informace, že by potenciální účinek tohoto omezení autorských práv v ekonomické či praktické důležitosti dosáhl úrovně neodůvodnitelného poškození oprávněných zájmů nositelů práv (body rozhodnutí 6.271 - 6.272).

Naopak business exemption nevyhověla již prvnímu stupni, jelikož zahrnuje většinu uživatelů (počet uživatelů se pohyboval na 70 %, resp. 73 %, všech restauračních zařízení s obsluhou jídla, či poskytujících pouze nápoje, a 45 % všech maloobchodů), na které je čl. 11bis odst. 1 bod ii) RÚB zaměřen (bod rozhodnutí 6.131). Nicméně panel WTO se rozhodl hodnotit i další stupeň testu (bod rozhodnutí 6.162). Druhý stupeň nebyl rovněž naplněn, jelikož většina restauračních zařízení a polovina všech maloobchodních prodejen dle stanovených podmínek spadala pod toto omezení autorských práv a díky tomu bylo shledáno v rozporu s normálním využíváním díla dle čl. 11 a 11bis RÚB (body rozhodnutí 6.209 - 6.210). V rámci třetího stupně panel WTO konstatoval,

že důkazní břemeno nebylo ze strany USA udrženo (body rozhodnutí 6.265 – 6.266).

Peněžní kompenzace ze strany USA byla EU vyplácena do roku 2004. Autorský zákon USA nebyl v návaznosti na rozhodnutí panelu WTO změněn a EU nevyžaduje důsledně po USA placení sankcí kvůli vzájemným mezinárodním vztahům. Rozhodnutí panelu WTO bylo oprávněně kritizováno kvůli „slepému“ uplatnění pouze statistické metody.

f) Třístupňový test v českém autorském zákoně

Třístupňový test se objevil v českém autorském právu až v souvislosti s novým AZ. Podrobnější analýza třístupňového testu obsaženého v AZ bude uvedena v kapitole věnované omezením autorských práv v AZ. Stojí za to zmínit, že třístupňový test v ustanovení § 29 AZ po novelizaci z roku 2006 obsahuje i spojení „... pokud takové užití díla není v rozporu ...“, avšak vzhledem k tomu, že volné užití ve smyslu ustanovení § 30 odst. 1 se nepovažuje za užití díla v pravém smyslu (doktrinálně i dle pozitivního právního vyjádření v AZ), pak by dané znění umožňovalo interpretaci, že třístupňový test se nevztahuje na ustanovení § 30 AZ. Takový výklad je však s ohledem na dikci ustanovení § 29 odst. 1, zahrnující veškeré výjimky a omezení autorského práva, tedy i volná užití, jakož i ze systematického hlediska, kdy obě ustanovení jsou ve stejné části AZ, obtížně obhajitelný. Nemluvě pak o konformním výkladu s komunitárními předpisy, jelikož třístupňový test z čl. 5 odst. 5 IS se vztahuje i na čl. 5 odst. 2 písm. b) IS, tudíž zprostředkovaně i na ustanovení § 30 AZ. Nicméně bylo by vhodné zvážit případnou novelizaci ustanovení § 29 či § 30 AZ v tom ohledu, aby vztah těchto dvou ustanovení nepřinášel interpretační obtíže.

Je rovněž třeba upozornit po zmíněné novele na změnu koncepce pojetí třístupňového testu v ustanovení § 29 odst. 1 AZ, podle kterého výjimky a omezení práva autorského **lze uplatnit** pouze ve zvláštních případech stanovených v tomto zákoně a pouze tehdy, pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla a ani jím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné

zájmy autora. Do 21.5.2006 platilo, že omezení práva autorského jsou dovolena jen ve zvláštních případech stanovených v tomto zákoně; **nesmějí být vykládána způsobem**, který by narušoval běžný výkon práv autorských a který by byl neospravedlnitelně na újmu oprávněným zájmům autora. Jinými slovy důraz byl přenesen z interpretace na aplikovatelnost jednotlivých omezení autorských práv v návaznosti na třístupňovém testu. Není bez zajímavosti, že oproti AZ není v českém právu průmyslového vlastnictví třístupňový test výslovně upraven.

g) Alternativní interpretace třístupňového testu

Někteří autoři se obávají, že třístupňový test (resp. jeho příliš úzký výklad) může představovat hrozbu vyváženosti autorského práva a navrhuje nové alternativní čtení třístupňového testu jako možného nástroje pro určitou flexibilitu pro systém omezení autorských práv.⁴²⁶ Třístupňový test by v tomto pohledu byl nástrojem, jak vyvažovat protichůdné zájmy - individuálních práv autorů a nositelů práv na jedné straně a oprávněných zájmů uživatelů na straně druhé. Kombinace taxativního seznamu s flexibilním instrumentem po vzoru konceptu fair use se jeví pro řadu autorů jako ideální,⁴²⁷ kdy je spojena výhoda právní jistoty, kterou uzavřené seznamy poskytují, s možností reagovat díky otevřenému konceptu i na nový technický vývoj. Použití třístupňového testu jako nástroje flexibility nese sebou nebezpečí určité právní nejistoty. Nicméně takový třístupňový test by nenahrazoval stávající systém omezení autorských práv jednou generální klauzulí, ale jen umožňoval interpretační vodítka pro výjimečné případy, kdy např. není jasné, zda konkrétní užití je obsahem výlučného práva. Při umírněném použití třístupňového testu jako nástroje flexibility je dopad na právní jistotu méně znepokojující, než jiné případné nerovnosti pramenící ze striktního užití autorského práva, které by měly podobu excesů (a narušovaly by tak vládu práva a legitimitu právní úpravy). Určitá malá právní nejistota je

---

⁴²⁶ GEIGER, CH. The Three-Step Test, A Threat to a Balanced Copyright Law? *IIC*, 2006, vol. 37, n. 6, s. 687 a 694.

⁴²⁷ GEIGER, CH. The Three-Step Test, A Threat to a Balanced Copyright Law? *IIC*, 2006, vol. 37, n. 6, s. 698.

konečnou cenou, kterou je nutné zaplatit, kdykoliv vystane potřeba změnit zaběhnuté právní instituty. Není snadné vytvořit jakoukoliv evoluci či reformu právního systému, která bude mít neutrální dopad na všechny zainteresované subjekty. Právní nejistota je svým způsobem pro autorské právo přirozená, jelikož již u předmětu ochrany dochází k posouzení jedinečnosti, což může být svým způsobem subjektivní záležitost.

Originální přístup prokázali někteří autoři, kteří navrhli aplikovat třístupňový test reverzně, kdy by třetí stupeň byl korigován druhým stupněm.⁴²⁸ Takové interpretaci nebrání žádné pravidlo či předpis.⁴²⁹ Jinou možností je aplikovat test jako řadu faktorů, podobně jako v případě konceptu fair use, které musí soudce vzít v potaz v celkovém hodnocení.⁴³⁰

Významným počinem na akademickém poli bylo prohlášení za vyváženou interpretaci třístupňového testu,⁴³¹ které vzniklo zejména z iniciativy Max Planck Institutu a Právnické fakulty Queen Mary, University of London. Úvod deklarace zdůrazňuje někdy i odlišné zájmy mezi autorem a následnými nositeli práv v přístupu k omezením autorských práv. Třístupňový test by měl být dle prohlášení aplikován jako celek a žádný stupeň by neměl být nadřazen, tj. nesplnění jednoho ze stupňů má být vzato v potaz při konečném hodnocení daného užití (či ustanovení), ale nemá bránit vyhovění testu, pokud se vezmou do úvahy i ostatní stupně a test jako takový. Takové celkové hodnocení třístupňového testu je potřeba zejména v případě omezení autorských práv, která mají svůj základ v lidských právech a základních svobodách. Prohlášení kritizuje restriktivní výklad třístupňového testu ze strany panelu WTO v případech WT/DS160/R i WT/DS114/R a ze strany francouzského nejvyššího soudu v případě Mulholland Drive.⁴³² Omezení autorských práv mají podle prohlášení důležitou roli i v souvislosti se soutěžním právem a zajištěním konkurence

---

⁴²⁸ GERVAIS, D. Towards a New Core International Copyright Norm: The Reverse Three-Step Test. *Marquette Intellectual Property Law Review*, 2005, vol. 9, s. 1 - 37.

⁴²⁹ GEIGER, CH. The Three-Step Test, A Threat to a Balanced Copyright Law? *IIC*, 2006, vol. 37, n. 6, s. 697.

⁴³⁰ KOELMAN, K. Fixing the Three-Step Test. *EIPR*, 2006, vol. 28, n. 8, s. 408.

⁴³¹ GEIGER, CH. et al. *Declaration: A Balanced Interpretation of the „Three-Step Test“ in Copyright Law*. [online]. [cit. 2011-09-02]. Dostupné z

http://www.ip.mpg.de/shared/data/pdf/declaration_three_step_test_final_english.pdf

⁴³² Nejvyšší soud Francie, případ Mulholland, tj. Drive Studio Canal et autres v. Perquin et UFC Que Choisir, 28. 2. 2006.

zejména na trzích sekundárního užití. Třístupňový test podle prohlášení nevyžaduje, aby omezení autorských práv byla interpretována zužujícím způsobem, ale dle svých cílů a účelů. První stupeň umožňuje otevřené normy omezení autorských práv, pokud jejich rozsah je přiměřeně předvídatelný. Zároveň první stupeň podle prohlášení nebrání soudům aplikovat omezení autorských práv dle analogie a vytvářet nová omezení autorských práv. Toto hodnocení prvního stupně patří určitě mezi nejvehementnější stanovisko ze strany prohlášení. Druhý stupeň má být posouzen kladně, pokud vyrovnává jednání, které nepřiměřeně omezuje hospodářskou soutěž, zejména pokud užití je kompenzováno odměnou. V rámci oprávněných zájmů v třetím stupni mají být posouzeny zájmy autorů, následných nositelů práv i třetích osob (včetně aspektů jako jsou lidská práva, zajištění konkurence a jiných veřejných zájmů, zejména vědeckého pokroku a kulturního, společenského a ekonomického rozvoje). Prohlášení přineslo výrazný vklad do diskuze nad aplikací třístupňového testu. Ukazuje se, že vývoj výkladu třístupňového testu není u svého konce. Ať účinek třístupňového testu na omezení autorských práv se bude klonit spíše k jejich restriktivnímu či rozšiřujícímu výkladu, jeho bezesporu nejdůležitější přínos, tj. zabránění excesům při jejich využívání a záruce ochrany hlavních ekonomických zájmů autorů, zůstane zachován.

Deklarace za vyváženou interpretaci třístupňového testu možná nezůstane relevantní pouze v akademickém ohledu, ale objevují se návrhy, aby vzniklo Prohlášení WTO o interpretaci třístupňového testu po vzoru Prohlášení z Dohy o dohodě TRIPS a veřejném zdraví přijaté dne 14. listopadu 2001 na čtvrté ministerské konferenci WTO,⁴³³ které vedlo k Protokolu, kterým se mění dohoda TRIPS, z 6. 12. 2005.⁴³⁴

Vzhledem k tomu, že na základě rozhodnutí panelu WTO (nehledě na navržení třístupňového testu delegací VB i jeho současné prosazování ze strany USA, které mají na otevřených normách postaven základ svých omezení

---

⁴³³ Návrh přednesl LOVE, J. Příspěvek na konferenci při 8. setkání ministrů zemí WTO. Ženeva, 21. 12. 2011. IP Experts Focus On 3-Step Test In Copyright, Discuss Way Forward. *IP Watch*, 21. 12. 2011. [online]. [cit. 2011-12-30]. Dostupné z <http://www.ip-watch.org/weblog/2011/12/21/ip-experts-focus-on-3-step-test-in-copyright-debate-way-forward/>

⁴³⁴ Protokol, kterým se mění dohoda TRIPS, Decision WT/L/641, WTO General Council, 6. 12. 2005. [online]. [cit. 2012-03-18]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:311:0037:0041:CS:PDF>

autorských práv) by třístupňový test měl umožňovat i systémy otevřených norem upravujících omezení autorských práv, mohla by i případná uživatelská práva vyhovět jeho podmínkám. Nicméně pouze za předpokladu, že budou dostatečně jasně koncipována (resp. jejich faktory), aby vyhověla prvnímu stupni.

2. Omezení autorských práv v mezinárodních smlouvách

Omezení autorských práv ve většině mezinárodních smluv stojí na okraji zájmu a často byla zdrojem neshod na diplomatických konferencích. Národní specifika a neochota měnit stávající národní úpravu zatím vždy zvítězily nad výhodami mezinárodní kodifikace. Přitom argument ve prospěch mezinárodní úpravy omezení autorských práv je podobný jako v případě autorských práv jako takových – jejich národní roztržitost může vytvářet umělé bariéry přeshraničnímu obchodu. Tento problém v digitálním bezhraničním prostředí ještě vzrůstá a může být hlavní překážkou rozšíření nových služeb a podnikatelských modelů v celosvětovém měřítku. Z těchto nových služeb by měli prospěch nejen uživatelé, ale i autoři, kteří by získali nové zdroje odměny za své tvůrčí počiny.

Omezení autorských práv na mezinárodní úrovni postrádají systematickou úpravu a byla přijímána v jednotlivých smlouvách nahodile podle toho, jak se projednávala nová práva v případě RÚB. Díky tomu jsou omezení autorských práv i přes snahu trvající déle než století v rámci mezinárodního práva spíše neregulovaným prostorem. Jedinou výjimku částečně tvoří omezení autorských práv a vnitřní limity autorského práva vztahující se k veřejnému sektoru.⁴³⁵ RÚB je největším mezinárodním zdrojem úpravy omezení autorských práv, avšak ta jsou uvedena jako dobrovolná ustanovení (až na jedinou výjimku, která je doprovázena ještě jedním dalším povinným ustanovením vztahujícím se k vnitřním limům autorského práva). Ostatní mezinárodní smlouvy v oblasti autorského práva (WCT, dohoda TRIPS) pouze odkazují v úpravě omezení autorských práv na RÚB a rozšířily aplikovatelnost třístupňového testu. Pouze VÚAP tvoří výjimku bez odkazu v této oblasti na RÚB, ale omezení autorských

---

⁴³⁵ GERVAIS, D. Making Copyright Whole: A Principled Approach to Copyright Exceptions and Limitations. *The University of Ottawa Law and Technology Journal*, 2008, vol. 5, n. 1 - 2, s. 10.

práv upravuje jen dvěma obecnými ustanoveními, pokud pomineme omezení autorských práv určená výlučně pro rozvojové státy. Vlastní úpravu dále obsahují mezinárodní smlouvy upravující práva související s právem autorským – ŘÚ, WPPT, Bruselská a Ženevská úmluva. Na druhou stranu, RÚB i další smlouvy spravované WIPO nemají účinný sankční mechanismus, a proto dohoda TRIPS poskytující rozhodčí řízení v rámci WTO představuje významný posun.

Systém omezení autorských práv na mezinárodní úrovni postrádá často hlubokou analýzu a neodráží skutečné potřeby uživatelů. Nicméně roztroušenost úpravy omezení autorských práv se dotýká i národních úprav. Za zákonnou úpravou často stojí lobbistický vliv různých skupin ve společnosti. Národní úpravy po těchto tlacích obsahují řadu velmi obskurních omezení autorských práv např. omezení ve prospěch pochodujících armádních kapel v Itálii, či ve prospěch zemědělských a zahradnických organizací dle ustanovení § 110 odst. 6 nebo organizací veteránů dle ustanovení § 110 odst. 10 autorského zákona USA (obsoletní úplatná zákonná licence pro provozovatele jukeboxů byla naštěstí již zrušena). I tyto důvody hovoří ve prospěch vyšší harmonizace na mezinárodní, potažmo evropské, úrovni.

Od stockholmské a pařížské revize Bernské úmluvy se prakticky zastavil rozvoj omezení autorských práv v mezinárodních smlouvách a vyjednávání na mezinárodních fórech je dle přímých účastníků a pozorovatelů nesmírně obtížné. To platí zejména o WIPO, kde se otázka omezení autorských práv propojila s tzv. rozvojovou agendou, kdy se mezinárodní organizace snaží přinést pozitivní aspekty globalizace i občanům rozvojového světa, včetně snazšího přístupu k dílům chráněným autorským právem. Dlouhodobě zablokovaná situace souvisí s proměnou mezinárodního prostoru po konci kolonialismu, kdy od 50. let 20. stol. vznikla řada rozvojových států (RÚB a další smlouvy vycházejí z definice OSN pro rozvojové státy) a rozvinuté státy nedokázaly dostatečně reflektovat zájmy daných států, včetně těch souvisejících s omezeními autorských práv. Řada rozvojových států ratifikovala v první vlně pouze volnější VÚAP. V rámci pařížské revize RÚB (v příloze RÚB) a VÚAP (v čl. Vbis – Vquater) jsou upravena specifická omezení autorských práv pro rozvojové státy. Tato ustanovení se však i v návaznosti na dohodu TRIPS a bilaterální dohody TRIPS

plus jeví pro rozvojové státy jako nedostatečná. V rámci tohoto vývoje se v posledních letech ve WIPO znovu intenzivně debatuje úprava omezení autorských práv. Paralelně k těmto aktivitám se zejména rozvinuté státy snaží prosazovat své zájmy na mezinárodní úrovni i na dalších platformách, napříč jednotlivými mezinárodními organizacemi. Souběh těchto mnohostranných, bilaterálních i regionálních aktivit lze očekávat i v blízké budoucnosti.

a) Bernská úmluva

Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl⁴³⁶ je nejstarší mnohostrannou mezinárodní smlouvou v oblasti autorského práva. Následující text se zaměří na omezení autorských práv (a vnitřní limity autorského práva) obsažená v jejím posledním znění pařížské revize z roku 1971.

RÚB obsahuje jediné ustanovení stanovující omezení autorských práv, které mají státy povinnost⁴³⁷ do svého zákonodárství převzít - čl. 10 odst. 1 o citacích, kdy jde o přímé omezení výlučného autorského práva. O povinné formě tohoto ustanovení se však v literatuře vedou spory.⁴³⁸ Výkladu, že se jedná o povinné ustanovení, odpovídá jazykový rozbor, zejména v rozhodné francouzské verzi⁴³⁹ (*sont licites, jsou dovoleny*). Část teorie však argumentuje dobrovolností tohoto ustanovení kvůli čl. 5 odst. 1,⁴⁴⁰ čl. 19⁴⁴¹ a čl. 20⁴⁴² umožňujícím státům

---

⁴³⁶ Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, doplněná v Paříži dne 4. května 1896, revidovaná v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněná v Bernu dne 20. března 1914 a revidovaná v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971, vyhlášená vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 133/1980 Sb. ze dne 8. července 1980 a změněná vyhláškou č. 19/1985 Sb. Pro ČR je účinná od 1. 1. 1993.

⁴³⁷ GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 360. RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 848.

⁴³⁸ Více např. FICSOR, M. *The Law of Copyright and the Internet. The 1996 WIPO Treaties, their Interpretation and Implementations*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2002. 848 s. ISBN: 978-0198299011. s. 260 – 261.

⁴³⁹ Dle čl. 37 odst. 1 písm. a) RÚB jsou autentické jazykové verze francouzská a anglická a v případě rozporu má dle čl. 37 odst. 1 písm. c) RÚB přednost verze francouzská.

⁴⁴⁰ Autoři mají ve vztahu k dílům, pro něž jsou chráněni podle této úmluvy, v ostatních státech Unie kromě státu původu díla práva, která příslušné zákony již přiznávají nebo v budoucnu přiznají jejich občanům, jakož i práva zvlášť přiznaná touto úmluvou.

⁴⁴¹ Ustanovení této úmluvy nevylučují uplatňování nároku na použití širší ochrany, která může být zákonodárstvím státu Unie přiznána.

⁴⁴² Vlády států Unie si vyhrazují právo sjednat mezi sebou zvláštní dohody, pokud by takové dohody přiznávaly autorům širší práva, než se jim přiznávají Úmluvou, nebo pokud by obsahovaly

přijmout vyšší ochranu autorů nad rámec RÚB. Tato ustanovení zakotvují princip minimálních výlučných práv a tím pádem a contrario maximálních omezení autorských práv v RÚB. Státy mohou rozsah výlučných práv obsažených v RÚB teoreticky neomezeně rozšiřovat, ale v případě omezení autorských práv nemohou jít nad rámec poskytnutý RÚB. Jinými slovy státy mohou stanovit omezení autorských práv obsažená v RÚB v národním zákonodárství užším způsobem či je nepřiznat vůbec.⁴⁴³ Stojí za pozornost, že IS u citace nestanovila její povinnou harmonizaci, přestože členství v Bernské unii a EU se prolíná. Vzhledem k svobodě projevu i dalším neprolomitelným lidským právům a základním svobodám by výklad neposkytující citace v některé zemi byl však obtížně udržitelný. Koneckonců i autoři mají zájem na rozšiřování povědomí o své tvorbě a zároveň potřebují čerpat z děl jiných autorů.

Citace podle čl. 10 odst. 1⁴⁴⁴ se řadí dle RÚB mezi bezúplatné zákonné licence (ale státy mají i v této oblasti ponechánu volnost). Citace je výslovně v RÚB stanovena od Bruselské konference v roce 1948. Nicméně již v původním znění z roku 1886 ji státy podřazovaly pod čl. 8, který reguloval zahrnutí částí děl pro vzdělávací účely. Na Stockholmské konferenci státy smazaly limitaci citací na krátké, ale naopak přidaly vymezení v podobě citací z novinových článků a časopisů.

Před samotným výkladem citací je potřeba upozornit na důležitý výkladový aspekt v interpretaci tzv. malých (pouhé krátké výňatky) a velkých (užívajících celá drobná díla) citací. Kromě ČR podobné teoretické rozdělení citací používá mimo jiné i německá doktrína, která na základě ustanovení § 51 německého autorského zákona uznává i třetí kategorii citací specificky zaměřenou na citace z hudebních děl, ale jiné právní řády a tradice vesměs rozdělení na malé a velké citace neznají (ani IS či jiné komunitární předpisy rozdělení na malé a velké citace neobsahují), což komplikuje mezinárodní komparaci. Další problém

---

jiná ustanovení, která neodporují této úmluvě. Ustanovení dosavadních dohod, která jsou v souladu s těmito podmínkami, zůstávají v platnosti.

⁴⁴³ GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. 390.

⁴⁴⁴ Citace z díla, které bylo oprávněně zpřístupněno veřejnosti včetně citací z novinových článků a z časopisů ve formě tiskových přehledů, jsou dovoleny s podmínkou, že jsou v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu odůvodněném sledovaným účelem.

představuje i zařazení malých a velkých citací k odpovídajícím článkům RÚB, kdy česká doktrína tradičně řadí malé citace k čl. 10 odst. 1 a velké citace k čl. 10 odst. 2 jako účelově omezené na vyučování.⁴⁴⁵ Pravděpodobně tento výklad navazuje na historické důvody (tj. předchozí revize RÚB), které výslovně požadovaly krátkost citací pro čl. 10 odst. 1 RÚB. Nicméně platné znění RÚB v obou případech čl. 10 požaduje pouze rozsah odůvodněný sledovaným účelem, tj. malá a velká citace vyhovují i pouze čl. 10 odst. 1.⁴⁴⁶ Zároveň obdobně omezení autorských práv ve prospěch názorného vyučování dle čl. 10 odst. 2 může být vztáhnuto na užití části děl či celých drobných děl, kdy samozřejmě vzhledem ke své větší specifičnosti oproti čl. 10 odst. 1 umožňuje užití ve větším rozsahu (takový výklad je i v souladu s třístupňovým testem).⁴⁴⁷ Tyto závěry potvrzuje i autorský zákon Nizozemí v ustanoveních § 15 a § 16. Tento výklad zaujímá i zahraniční odborná literatura.⁴⁴⁸ Vzhledem k zmíněnému současnému znění RÚB se i tato práce přiklání k zařazení malých a velkých citací pouze pod čl. 10 odst. 1 RÚB.

Co se týče vztahu citace k osobnostním právům autora, tak předpokladem využití citace je oprávněné zpřístupnění citovaného díla veřejnosti v nejširším smyslu (nejde tedy o synonymum uveřejnění podle RÚB – zejména čl. 3). Výslovným uvedením tohoto požadavku v RÚB je zajištěno, byť ne výslovně zakotveno, osobnostní právo autora rozhodnout o zveřejnění svého díla. V RÚB se tak implicitně vedle dvou osobnostních práv dle čl. 6bis objevuje i toto třetí osobnostní právo. Citace nezveřejněného díla tak může přicházet v úvahu pouze se souhlasem autora takového díla. Splnění požadavku zveřejnění budou splňovat podle některých autorů i díla, která byla zveřejněna jen na základě nucené

---

⁴⁴⁵ KNAP, K. – KUNZ, O. *Mezinárodní právo autorské*. 1. vyd. Praha: Academia, 1981. 496 s. cnb000122546. s. 183 – 184.

⁴⁴⁶ SCHACK, H. *Urheber- und Urhebervertragsrecht*. 3. vyd. Tübingen: Mohr Siebeck, 2005. 577 s. ISBN: 978-3161485955. s. 222, pozn. 75.

⁴⁴⁷ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 790 - 791.

⁴⁴⁸ VON LEWINSKI, S. *International Copyright Law and Policy*. 1. vyd. New York: OUP, 2008. 480 s. ISBN 978-0199207206. s. 156 – 158. RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 788. DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 45.

licence.⁴⁴⁹ RÚB nepožaduje vydání díla pro využití citace a tím umožňuje citovat i z děl pronesených ústně, např. podle poznámek zapsaných ručně při přednášce či divadelním představení. Podmínka uvedení pramene a autorova jména v rámci citace je odrazem osobnostního práva autora osobovat si autorství. Naopak osobnostní právo na integritu díla není u citace výslovně zmíněno, jelikož citace ze své podstaty představuje určitý zásah do integrity díla. Pokud by však takový zásah překročil opodstatněný rozsah či se dotkl např. reputace citovaného autora, užití by nebylo v souladu s dalšími podmínkami uvedenými v čl. 10 odst. 1.

K využití citace je potřeba splnit tři kumulativní podmínky. První podmínkou je soulad s poctivými zvyklostmi. Podmínka poctivých zvyklostí je svým způsobem obdobou otevřených konceptů fair use či třístupňového testu a RÚB tak ponechává státům volnost a flexibilitu pro národní úpravu.⁴⁵⁰ Dle WIPO se má v rámci této podmínky posoudit dopad na případný trh citovaného díla. Posouzení podmínky se děje individuálně, případ od případu, ale zachování poctivých zvyklostí musí být dáno objektivně v rámci určité oblasti – např. akademických zvyklostí. Objevily se názory,⁴⁵¹ zdali soulad s poctivými zvyklostmi by neměl být posuzován prostřednictvím třístupňového testu. Nicméně aplikace třístupňového testu je v rámci IS a AZ dána i tak a v RÚB nemají tyto úvahy oporu v jejím textu či v přípravných konferencích. Z podmínky poctivých zvyklostí vyplývá, že citace má být součástí jiného díla či dokumentu, tj. za obvyklých okolností nemůže být použita sama o sobě a rovněž jiné dílo by nemělo být složeno pouze z citací.

Druhou podmínkou pro využití citace je rozsah odůvodněný sledovaným účelem. Ustanovení nestanovuje záměrně žádné limity délky citace, ale přílišná délka citace by mohla mít vliv na nesplnění nejen této druhé podmínky, ale i podmínky poctivých zvyklostí (v tomto směru výslovně např. ustanovení § 49b bývalého autorského zákona Jugoslávie stanovovalo, že v rámci citace není

---

⁴⁴⁹ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 786.

⁴⁵⁰ GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 361.

⁴⁵¹ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 786

možné převzít více než jednu čtvrtinu z citovaného díla).⁴⁵² Nicméně v rámci citace je možné užít i celé dílo v případě tzv. velké citace např. v případě anekdot, poezie, textové stránky hudebních děl, komiksů, fotografických a výtvarných děl. Sledovaným účelem, kdy je zdůvodnitelná i delší citace, může být např. kritika (kdy je potřeba pro rozbor uvést delší části citovaného díla) či vzdělávací důvody (kdy pro účely vysvětlení umělecké epochy či literární osobnosti je potřeba v rámci učebnice uvádět větší úsek citovaného díla). V rámci sledovaného účelu dochází u citace k ilustraci myšlenek, postojů, stylu apod. citovaného autora či k prostému uvedení daného zdroje kvůli celistvosti zastávaných názorů u vědeckých děl. Mezi státy se v rámci revizních konferencí zmiňovala citace i ve prospěch např. soudních, politických nebo zábavních důvodů (včetně užití citace pro umělecký efekt), ale jakýkoliv výčet účelů by nemohl být vyčerpávající, a tak od něj státy ustoupily.⁴⁵³ Druhá podmínka byla shledána jako nesplněna např. v případě kritického článku o antifeministickém zaměření fotografií Helmuta Newtona, který doprovodilo jeho 19 fotografií, kdy byl takový rozsah užití shledán v rozporu s účelem citace.⁴⁵⁴ V jiném německém případě Google Images soudy napřed, ve světle velmi restriktivního § 51 německého autorského zákona regulujícího citace, rozhodovaly v neprospěch této služby, jelikož neposkytla k užitým fotografiím a obrázkům žádnou přidanou hodnotu v podobě např. komentářů, ale nakonec porušení autorských práv nekonstatovaly vzhledem k implicitní licenci, kdy fotografie byly umístěny na internetové stránky bez jakékoliv ochrany a dalších zamezujících prostředků.⁴⁵⁵

Třetí podmínkou je dle **čl. 10 odst. 3**⁴⁵⁶ uvedení informací o citovaném díle (pramen) a autorovi díla. RÚB sice požaduje autorovo jméno, dá se však vyvodit, že i autorův pseudonym je dostatečný. Jak vyplývá z čl. 10 odst. 3, citovat je možné i z anonymního díla bez uvedení autora, ale pramen je potřeba uvést vždy.

---

⁴⁵² LIPSYC, D. *Copyright and Neighbouring Rights*. 1. vyd. Paris: UNESCO Publishing, 1999. 918 s. ISBN 978-9236028378. s. 236.

⁴⁵³ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 786 – 787.

⁴⁵⁴ Zemský soud Mnichov, případ Schirmer/Mosel v. Emma, 28. 7.1994.

⁴⁵⁵ Nejvyšší spolkový soud Německa, případ Google Images – I ZR 69/08, 29. 4. 2010.

⁴⁵⁶ Při citacích a užití podle předchozích odstavců je nutno uvést pramen a autorovo jméno, je-li toto jméno v prameni obsaženo.

Ustanovení čl. 10 odst. 1 uvádí přímo jeden příklad dovolených citací a tím jsou tiskové přehledy (revue de presse). Žánr revue de presse má ve francouzštině specifický význam a netýká se shrnutí publikovaných článků na nejrůznější témata (tj. typově všeobecných tiskových monitoringů), ale naopak se jedná o soubor citací z různých tiskovin na jediné téma (např. reakcí na nové divadelní představení).⁴⁵⁷ Cílem revue de presse je prezentovat, jak různé jsou postoje či názory na danou záležitost. Navíc tiskové přehledy jsou omezeny pouze na přehledy tištěných periodik, nikoliv na rešerše neperiodických publikací či přehledy obsahu rozhlasového či televizního vysílání. Zdali termín tiskových přehledů zahrnuje i periodika v elektronické podobě záleží na konkrétní národní úpravě.

Použití citace není omezeno druhem děl (je tak možné citovat i pasáž hudby, úryvek audiovizuálního díla, část kódu počítačového programu či fotografii uměleckého díla). Citace se vztahuje na všechny autorská práva uvedená v RÚB (tj. kromě práva na rozmnožování i na užití v rámci recitace, provozování či vysílání díla apod.). V IS je citace, avšak pouze ve vazbě na účel kritiky nebo recenze, uvedena v čl. 5 odst. 3 písm. d). V AZ je citace ve formě tzv. malé a velké citace upravena v ustanovení § 31 odst. 1 písm. a) a b) s tím, že však toto ustanovení není možné s ohledem na úpravu směrnice o ochraně počítačových programů aplikovat na počítačové programy. Citace má dle některých názorů⁴⁵⁸ nejbližší k uživatelskému právu a to nejen díky své povinné formě, ale i užitému formulačnímu zakotvení v RÚB.

Dále RÚB obsahuje řadu omezení autorských práv, kde je státním ponechána volnost v případném přenesení do národních předpisů. Nicméně již v roce 1928 bylo rakouským delegátem na Římské konferenci navrhováno, aby

---

⁴⁵⁷ Částečně tak tomuto ustanovení může vyhovovat např. přehled dnešního tisku ve vysílání pořadu Dobré ráno s Jedničkou České televize, pokud se drží jednoho tématu a prezentuje, jak odlišně o něm referují jednotlivá periodika. Mimo toto ustanovení pak ovšem v rámci stejného pořadu může být informování o tom, co je součástí prvních stránek odlišných periodik. To však může spadat do jiných omezení autorských práv např. pod tzv. zpravodajskou licenci. Ta je však omezena pouze na aktuální ekonomické, politické a náboženské události, proto např. citování článků o kulturní události by již bylo mimo rámec této úpravy.

⁴⁵⁸ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 788 – 789.

veškerá omezení autorských práv obsažená v RÚB byla pro státy povinná – rozhodnutí bylo odloženo na příští konferenci, kde se však k tomu delegáti již nevrátili.⁴⁵⁹

Čl. 2bis odst. 2⁴⁶⁰ se vztahuje na další užití veřejných přednášek, proslovů a jiných ústních přednesů literárních děl. Typickým příkladem budou vědecké přednášky, autorská čtení apod. Kázání (příp. homilie či postila) bylo z tohoto článku nakonec vypuštěno a je od Římské konference uvedeno jako chráněné dílo dle čl. 2 odst. 1. Ustanovení se vztahuje i na jiná díla téže povahy, než jsou jen přednášky a projevy, a proto jsou pokryty i předem nepřipravené projevy – např. komentář vývoje sportovního zápasu za předpokladu, že naplňuje znaky díla a je pronesen jedinou osobou. Ochrana dle tohoto ustanovení se naopak nevztahuje dle některých názorů na spontánní interakci dvou osob např. v případě rozhovoru (interview).⁴⁶¹ Ustanovení stanovuje dvě podmínky pro dovolené užití.

První podmínkou je přednes na veřejnosti, tj. dílo musí být zveřejněné, tím je zajištěno osobnostní právo autora rozhodnout o zveřejnění. Dílo nemůže být zveřejněno bez souhlasu autora pouze využitím tohoto omezení autorských práv. Avšak na rozdíl od např. citace, toto ustanovení nehovoří o oprávněném zveřejnění, proto pokud dojde k předchozímu neoprávněnému zveřejnění, tak následné využití se zdá být v souladu s tímto článkem. Přednášky pro soukromé skupiny jsou však mimo rámec tohoto ustanovení.⁴⁶² Podmínka přednesu na veřejnosti nevyžaduje vydání díla či jakoukoliv fixaci, což může být určitým problémem pro část států z copyrightového systému.

Druhou podmínkou je, že užití je vázáno na odůvodněnost informačním účelem. Ten je splněn i při informování veřejnosti v nejširším smyslu, a proto je

---

⁴⁵⁹ VON LEWINSKI, S. *International Copyright Law and Policy*. 1. vyd. New York: OUP, 2008. 480 s. ISBN 978-0199207206. s. 153 - 154.

⁴⁶⁰ Zákonodárstvím států Unie se rovněž vyhrazuje možnost stanovit podmínky, za nichž přednášky, proslovy a jiná díla téže povahy, přednesené na veřejnosti, mohou být rozmnoženy tiskem, vysílány rozhlasem či televizí, přenášeny po drátě na veřejnost a stát se předmětem veřejného šíření podle článku 11bis odst. 1 této úmluvy, pokud je takové užití odůvodněno informačním účelem.

⁴⁶¹ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 418 – 419.

⁴⁶² RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 808.

toto ustanovení blízké k čl. 10bis, který se týká zpravodajství, ale na rozdíl od něj není úzce svázáno se zpravodajskými potřebami (tj. nejedná se o pouhé informování zprávami) a pro soulad s čl. 2bis odst. 2 musí být informováno i o obsahu přednášky. Čl. 10bis odst. 1 se vztahuje na zpravodajství o aktuálních hospodářských, politických či náboženských událostech, zde limitace okruhem těchto třech oblastí není dána. Čl. 10bis odst. 2 se naopak týká zpravodajství o aktuálních událostech, při kterých dílo bylo zhlédnuto či vyslechnuto. Díky tomu čl. 10 bis by nebyl aplikovatelný např. při neaktuální veřejné přednášce o historické události či osobnosti, která bude programově natočena bez souvislosti s dalšími událostmi, ale dle čl. 2bis by tato přednáška mohla být vysílána i celá. Dalším rozdílem je užití v rámci filmu, které je dovolené dle čl. 10bis 2, ale je mimo rozsah čl. 2bis. Co se týče kategorie děl, jako jsou kázání, tak krátké zpravodajské informování o žehnání Svatého Otce městu a světu (Urbi et Orbi) na Boží hod vánoční a velikonoční spadá pod čl. 10bis, avšak uvedení celého tohoto poselství ve vysílání bude spadat pod toto ustanovení. Podobně pod čl. 2bis bude spadat vysílání z náboženských obřadů (mše, shromáždění atd.), jehož součástí bude kázání. Nicméně vysílání pořadů s náboženskou tematikou, při kterém dochází k prvnímu zveřejnění kázání připraveného pouze pro daný pořad, není pokryto ani čl. 2bis ani čl. 10bis a musí být licencováno (to může být případ např. pořadu České televize Sváteční slovo).

RÚB výslovně dává státům volnost ve stanovení dalších podmínek tohoto omezení autorských práv. Čl. 2bis odst. 2 je upraven jako bezúplatná zákonná licence, ale státy mohou případně stanovit povinnost odměny pro autory či jej zavést jako nucenou licenci. Ustanovení zmiňuje rozmnožování tiskem, ale je vykládáno jako vztahující se obecně na právo na rozmnožování a na práva dle čl. 11bis odst. 1 (vysílání rozhlasem či televizí, přenos vysílání, apod.). Čl. 2bis odst. 3 dává státům povinnost v případě zavedení takového omezení autorských práv, aby právo autora na vložení přednášek atd. do souboru zůstalo zachováno. V IS je toto omezení autorských práv uvedeno v čl. 5 odst. 3 písm. c) a v AZ je upraveno v ustanovení § 34 písm. d).

Čl. 9 odst. 2⁴⁶³ obsahuje první zakotvení třístupňového testu na mezinárodním poli. Ustanovení je však limitováno pouze na právo na rozmnožování. Použití třístupňového testu dle RÚB může omezit výlučné právo na rozmnožování i v rámci bezúplatných zákonných licencí. Nicméně z jeho praktické aplikace bude vyplývat preference k určité finanční odměně autora. Třístupňový test se týká všech druhů děl. Využití třístupňového testu není vázáno na jiné podmínky, než obsažené v samotném testu, proto se vztahuje i na rozmnožování díla komerčním (např. v rámci podnikání) či nekomerčním způsobem. Ustanovení samo nestanovuje, zda se týká pouze rozmnožování díla na veřejnosti nebo i v soukromí (pokud takové užití by nebylo považováno za volné užití).

Část autorů řadí i užití díla v překladu k právu na rozmnožování a to v návaznosti na čl. 9 odst. 1 RÚB (tj. rozmnožování děl jakýmkoli způsobem nebo v jakékoli podobě), implicitní omezení autorských práv obsažená v RÚB či fakt, že čl. 8 RÚB nemá žádné výslovné omezení autorských práv. Tento výklad byl potvrzen i v zápise ze Stockholmské konference (body zápisu 202 - 205). To pak vede některé autory k tomu, že čl. 9 odst. 2 RÚB vztahují na dovolená užití rozmnožování díla jak v původním jazyce, tak i v překladu.⁴⁶⁴ Jiná část autorů však zahrnutí překladů pod právo na rozmnožování (resp. omezení tohoto práva) kritizuje s odkazem na specificky stanovená omezení autorských práv na překlad ve prospěch rozvojových zemí v příloze RÚB a obecně na úpravu práva na zpracování.⁴⁶⁵

V návaznosti na mezinárodní úpravu je třístupňový test upraven i v komunitárním právu. Úzce je pojat u rozkladu počítačových programů, naopak u souborných děl (resp. databází) a ostatních děl, předmětů ochrany práv souvisejících s právem autorským, ale i u zvláštního práva pořizovatele k databázi

---

⁴⁶³ Zákonodárstvím států Unie se vyhrazuje možnost dovolit rozmnožování těchto děl v určitých zvláštních případech, pokud takové rozmnožení nenarušuje normální využívání díla a nezpůsobuje neospravedlivitelnou újmu oprávněným zájmům autora.

⁴⁶⁴ DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 40 – 43. Případně stejně je přístupováno i k dalším omezením autorských práv např. v souvislosti s přetiskem článků v překladu dle čl. 10bis odst. 1 RÚB i v některých právních řádech, viz ustanovení § 15 odst. 4 nizozemského autorského zákona.

⁴⁶⁵ KNAP, K. – KUNZ, O. *Mezinárodní právo autorské*. 1. vyd. Praha: Academia, 1981. 496 s. cnb000122546. s. 181 – 182.

je třístupňový test pojat široce. Třístupňový test je obsažen v čl. 5 odst. 5 IS, čl. 6 odst. 3 směrnice o právní ochraně počítačových programů, čl. 6 odst. 3 a čl. 8 odst. 2 směrnice o právní ochraně databází, čl. 10 odst. 3 směrnice o právu na pronájem a půjčování. V AZ je třístupňový test upraven v ustanovení § 29 odst. 1 (a přes odkazy v ustanoveních § 74, 78, 82, 86 a 94 se vztahuje i na práva související s právem autorským a zvláštní práva pořizovatele databáze; zároveň se ustanovení § 29 odst. 1 uplatňuje i vůči počítačovým programům).

Čl. 10 odst. 2⁴⁶⁶ stanovuje omezení autorských práv ve prospěch názorného vyučování. Obdoba tohoto ustanovení byla již v čl. 8 původní Bernské úmluvy z roku 1886. Toto omezení autorských práv je upraveno jako bezúplatná zákonná licence, ale státy jej mohou stanovit i jako úplatnou zákonnou licenci či jako nucenou licenci. Ustanovení je aplikovatelné pro všechny druhy děl a vztahuje se na právo rozmnožování a případně další práva dle čl. 11bis odst. 1 (vysílání rozhlasem či televizí, přenos vysílání, apod.). Rozšíření na vysílání rozhlasem či televizí a na zvukové záznamy mimo jiné navrhlo Československo, spolu s Bulharskem, Rumunskem a Polskem.⁴⁶⁷ Toto ustanovení se však již nedotýká práva na rozšiřování, vysílání přes kabel a přenosu na vyžádání (on-demand) v digitální formě. Ustanovení se nevztahuje na vědecká díla a taktéž rozmnožování pro vědecké účely je pokryto čl. 9 odst. 2. Podobně ani vzdělávací kompilace či antologie (tj. souhrn děl a materiálů vybraných pro daný předmět) nejsou výslovně pokryty tímto ustanovením, ale v některých státech (Austrálie, VB) jsou dovoleny na základě dobrovolných či povinných licenčních schémat. Vzhledem k zmínění publikací v textu ustanovení, je otázkou, zdali se kromě vydaných učebnic, vztahuje i na užití děl pro ilustraci v dalších materiálech připravených pouze učitelem pro daný předmět (tj. dosud nevydaných) či zveřejněných jen online.

---

⁴⁶⁶ Zákonodárstvím států Unie a zvláštním dohodám, které mezi nimi jsou nebo budou sjednány, se vyhrazuje možnost, aby v rozsahu, který je odůvodněn sledovaným účelem, dovolily užívat literární nebo umělecká díla pro potřeby názorného vyučování v publikacích, ve vysílání rozhlasem či televizí anebo ve zvukových či obrazových záznamech s podmínkou, že takové užití je v souladu s poctivými zvyklostmi.

⁴⁶⁷ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 789.

Státy mohou upravit toto ustanovení v rámci svého zákonodárství či v rámci mezinárodních dohod ještě užším způsobem, zde jsou stanoveny jen limity případné úpravy. Využití tohoto ustanovení je vázáno na čtyři podmínky.

První podmínkou je, aby rozsah tohoto omezení autorských práv byl odůvodněn sledovaným účelem. Přímé kvantitativní omezení rozsahu dáno není. Může být užito např. i celé krátké literární dílo či umělecké dílo (obrázek, fotografie). Je to podtrženo i tím, že požadavek názornosti nahradil v textu předchozí požadavek úryvků. Na druhou stranu se nemůže jednat o exces v rozsahu dovoleného užití. Sledovaným účelem bude zejména rozšiřování vědomostí, znalostí či schopností žáků a studentů. K výkladu vztahujícímu se k malým a velkým citacím je potřeba odkázat výše k čl. 10 odst. 1.

Druhou podmínkou je užití pro potřeby názornosti vyučování. Cílem tohoto ustanovení je podpořit výuku, proto užití díla má funkci doplňkovou, tj. pro názornost (ilustraci) většinou postačí kratší části užitého díla. Podobně jako v případě citace by neměly např. učebnice být obsahově naplněny pouze ilustrovaným dílem. Vyučování se vztahuje k „školní“ docházce na všech stupních vzdělávací soustavy, včetně univerzit, nikoliv však k všeobecnému vyučování mimo vzdělávací zařízení a ke kurzům pro dospělé, pokud nejsou provozovány přímo těmito školami v rámci vzdělávací politiky určitého státu.⁴⁶⁸ Všeobecné vzdělávací televizní kurzy pro širokou veřejnost, materiály pro přípravné kurzy advokátních koncipientů či různé kampaně pro zvýšení gramotnosti v rozvojových zemích (ty mohou však případně být pokryty přílohou RÚB) směřované vůči dospělé populaci, nejsou tímto ustanovením pokryté. Naopak vysílání určené přímo pro školy, ačkoli je dostupné i ostatním divákům, vyhovuje tomuto ustanovení. Je to dáno i tím, že množství rozmnoženin není čl. 10 odst. 2 limitováno a tak ani vysílání není limitováno počtem diváků.⁴⁶⁹ Nicméně toto omezení autorských práv se netýká vysílání samotného, ale vztahuje se na provozování díla obsaženého ve vysílání ze záznamu ve třídách apod.

---

⁴⁶⁸ Na základě záznamů z revizních konferencí, např. RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 792 - 793.

⁴⁶⁹ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 794 - 795.

Provozovaný záznam může být jak analogový, tak digitální, podobně i samotné vysílání. Pojem vyučování je technicky neutrální, a tak se ustanovení výkladem již dříve vztahovalo i na korespondenční kurzy; dnes se dovozuje jeho pokrytí i online distančních kurzů poskytovaných školami.

Třetí podmínkou je užití v souladu s poctivými zvyklostmi. Podobně jako v případě citace jsou poctivé zvyklosti otevřeným konceptem a určitým kvalitativním limitem tohoto ustanovení. Státům je ponechána volnost, jak tento koncept budou interpretovat. Za situace, kdy je za vyučování vybíráno kursové či jiné poplatky, se toto ustanovení, pro rozpor s poctivými zvyklostmi, na tyto kurzy obvykle nevztahuje, i když by byly organizovány samotnými školami.⁴⁷⁰ Je otázkou, jak toto ustanovení aplikovat ve vztahu k soukromým školám. V případě placení školného na všech vysokých školách v daném státě tak mohou vznikat školám další náklady spojené s licencováním děl pro výuku.

Čtvrtou podmínkou je dle čl. 10 odst. 3 uvedení informací o užitém díle (pramen) a autorovi stejným způsobem jako v případě citace. Je tím zajištěno právo autora osobovat si autorství svého díla.

Tato úprava je v IS uvedena v čl. 5 odst. 3 písm. a) a v AZ upravena v § 31 odst. 1 písm. c).

Čl. 10bis odst. 1⁴⁷¹ poskytuje omezení autorských práv ve prospěch článků o aktuálních hospodářských, politických nebo náboženských otázkách. Toto omezení autorských práv je upraveno v RÚB jako bezúplatná zákonná licence, ale státy mohou stanovit i úplatnou zákonnou licenci. Ustanovení je aplikovatelné pouze pro literární díla a vztahuje se na právo na rozmnožování a případně další práva dle čl. 11bis odst. 1 (vysílání rozhlasem či televizí, přenos vysílání, apod.). Užity mohou být i celá díla. V rámci revizí RÚB se objevily i návrhy mezi jinými také od Československa, aby se ustanovení výslovně týkalo i

---

⁴⁷⁰ To se kupříkladu může týkat kurzů organizovaných veřejnými VŠ pro praxi za úplatu, podobně jako v případě Právnické fakulty UK v rámci Ústavu pro další vzdělávání právníků - JURIDIKUM.

⁴⁷¹ Zákonodárstvím států Unie se vyhrazuje aby dovolila rozmnožovat tiskem, vysílat rozhlasem či televizí nebo přenášet na veřejnost po drátě články o aktuálních hospodářských, politických nebo náboženských otázkách uveřejněné v novinách nebo časopisech nebo díla téže povahy vysílaná rozhlasem či televizí, pokud rozmnožování, vysílání rozhlasem či televizí nebo takový přenos není výslovně vyhrazen. Vždy je však nutno zřetelně uvést pramen; právní následky porušení této povinnosti určují právní předpisy státu, kde se uplatňuje nárok na ochranu.

překladů. Vzhledem k tomu, že se čl. 8 týká jak rozmnožování, tak vysílání děl, a vztahuje se tím i na překlady takto užitých, nebylo toto upřesnění do ustanovení vloženo. Článek nestanovuje u rozmnožování limit na počet rozmnoženin, a proto i vysílání není limitováno počtem diváků. Využití tohoto omezení autorských práv je vázáno na pět podmínek.

První podmínkou je aktuálnost užitých děl, tj. toto omezení autorských práv se musí vztahovat ke zprávám, které mají dosud informační hodnotu. Není možné vztáhnout je na stejná díla v delším časovém horizontu.

Druhou podmínkou je omezení na okruh hospodářských, politických nebo náboženských otázek. Výčet uvedených oblastí je vyčerpávající a jiných kategorií (např. technických otázek)⁴⁷² se toto ustanovení nemůže týkat.

Třetí podmínkou je uveřejnění v novinách apod. nebo vysílání rozhlasem či televizí. Ustanovení se však netýká pouze tištěných periodik (jak lze chápat zejména anglické znění – newspaper), ale rozhodná francouzská verze obsahuje neutrální pojem (journeaux), a proto výkladem by bylo možné dovodit i aplikaci na elektronické časopisy. Interpretační problém však při takovém postupu nastává s definicí uveřejněného díla dle čl. 3 odst. 3,⁴⁷³ které se vztahuje pouze na díla vydaná. Záleží tedy na národní legislativě, jak tuto otázku řeší.

Čtvrtou podmínkou je, že nesmí být takové užití autorem vyhrazeno. Není již však stanoveno, jakým způsobem má k výhradě dojít, tj. jednotlivé státy mohou uplatňovat odlišné formální požadavky. Touto podmínkou se stává čl. 10bis odst. 1 svým způsobem dispozitivním ustanovením.

Pátou podmínkou je uvedení pramene (není již výslovně stanoveno uvedení autora). Tento požadavek je stanoven odlišně, než u čl. 10 odst. 3, kdy je to podmínka oprávněnosti,⁴⁷⁴ zde je naopak ponecháno na státech, zdali se jedná automaticky o neoprávněné užití či o jiné následky stanovené v národních předpisech.

---

⁴⁷² RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 800.

⁴⁷³ VON LEWINSKI, S. *International Copyright Law and Policy*. 1. vyd. New York: OUP, 2008. 480 s. ISBN 978-0199207206. s. 155.

⁴⁷⁴ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 802.

Tato úprava je v IS uvedena v první části čl. 5 odst. 3 písm. c) a v AZ v § 34 písm. c).

Čl. 10bis odst. 2⁴⁷⁵ upravuje zpravodajství o aktuálních událostech. Toto omezení autorských práv je zpravidla bezúplatnou zákonnou licencí, ale samotné ustanovení ponechává státům možnost je přijmout i jako úplatnou zákonnou licenci. Ustanovení je aplikovatelné na všechny druhy děl zhlédnuté či vyslechnuté při aktuální události. Článek se vztahuje na užití pomocí fotografie, filmu či případně dalšími právy dle čl. 11bis odst. 1 (vysílání rozhlasem či televizí, přenos vysílání, apod.). Využití tohoto omezení autorských práv je vázáno na tři podmínky.

První podmínkou je zpravodajství o aktuálních událostech. Podmínka aktuálnosti znamená, že se musí jednat o zpravodajství v časové souvislosti s danou událostí. Na rozdíl od čl. 10bis odst. 1 není toto ustanovení limitováno typem události. Podstatou tohoto omezení autorských práv je zpravodajství, tj. informační hodnota pro diváky, čtenáře, posluchače apod., nikoliv jejich kulturní prožitek.

Druhou podmínkou je užití v míře odůvodněné sledovaným informačním účelem. Jedná se o kvalitativní i nepřímou kvantitativní limitaci. Zdůvodnění informačním účelem nahradilo předchozí požadavek na krátké úryvky, jelikož byla potřeba zařadit i celá díla. Ta je možné užít, pokud to je odůvodnitelné daným zpravodajstvím – např. zpravodajství o darování nové sochy, příp. o sportovní události, při které je zaznamenáno umělecké dílo umístěné na stadiónu.⁴⁷⁶ Není však možné zaznamenat všechna díla při otevření nové galerie či všechna díla na koncertě ve prospěch pomoci obětem hladomoru.⁴⁷⁷ U státní

---

⁴⁷⁵ Rovněž se vyhrazuje zákonodárstvím států Unie stanovit podmínky, za nichž mohou být při zpravodajství o aktuálních událostech fotografií, filmem, vysíláním rozhlasem či televizí nebo přenosem na veřejnost po drátě rozmnožována a zpřístupňována veřejnosti v míře odůvodněné sledovaným informačním účelem literární nebo umělecká díla při takové události zhlédnutá nebo vyslechnutá.

⁴⁷⁶ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 808.

⁴⁷⁷ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 806.

oslavy provozované dílo nebude nutné vysílat celé, ale bude stačit pouze výsek. Takto v případě filmového týdeníku, který zaznamenal z vojenské přehlídky, za účasti budoucího anglického krále Eduarda VIII., celou skladbu Colonel Bogey's March, bylo shledáno odvolacím soudem porušení autorských práv.⁴⁷⁸

Třetí podmínkou je, aby dílo bylo zhlédnuté či vyslechnuté během dané události, tj. není možné, jakmile je zpravodajství natočeno, okrášlit je fotografií uměleckého díla či hudebním doprovodem.⁴⁷⁹ Toto ustanovení tak spíše pokrývá náhodně vložená díla, např. architektonické dílo v pozadí natáčeného přímého reportážního vstupu do televizních zpráv. Důvodem tohoto ustanovení je i to, že souhlas s takovým užitím není ve většině případů možné získat okamžitě.

Tento článek je promítnut v IS v druhé části čl. 5 odst. 3 písm. c) a v AZ v ustanovení § 34 písm. b).

Čl. 11bis odst. 2⁴⁸⁰ stanovuje omezení autorských práv vůči právům upraveným v čl. 11bis odst. 1, tj. právu na vysílání rozhlasem či televizí, přenos vysílání, apod. Toto omezení autorských práv je jednou ze dvou zákonných úplatných licencí upravených v RÚB a může být státy uplatněno i formou nucené licence. Ustanovení je aplikovatelné na všechny druhy děl. Využití omezení autorských práv je vázáno na dvě podmínky.

První již zmíněnou podmínkou je poskytnutí přiměřené odměny (equitable remuneration) autorovi. Koncept přiměřené odměny je rozebrán podrobněji v jiné části práce. Neposkytnutí přiměřené odměny je užitím mimo rámec tohoto ustanovení.

---

⁴⁷⁸ Odvolací soud, případ Hawkes & Son, Ltd. V. Paramount Film Service Ltd. - 1 Ch 593, 26. 4. 1934.

⁴⁷⁹ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 805.

⁴⁸⁰ Zákonodárstvím států Unie se vyhrazuje, aby stanovila podmínky výkonu práv uvedených v odstavci 1, avšak účinnost těchto podmínek bude přísně omezena na státy, které je stanovily. V žádném případě nesmějí být na újmu osobních práv autora ani na újmu práv autora na přiměřenou odměnu, kterou určí, není-li dohody, příslušný státní orgán.

Druhou podmínkou je, že osobnostní práva autora musí být respektována. Požadavek osobnostních práv, kromě dvou osobnostních práv upravených v čl. 6bis odst. 1, obsahuje dle některých názorů⁴⁸¹ i právo autora na zveřejnění díla.

Bližší podmínky z ustanovení nevyplývají a jsou plně ponechány státům. RÚB stanovuje, že toto ustanovení se uplatňuje jen v daném státě, což je vyjádřením principu teritoriality – tj. ustanovení se dotýká státu, v kterém vysílání vzniká, nikoliv státu, kde je vysílání přijímáno (za předpokladu, že druhý stát tuto zákonnou úplatnou licenci neupravuje). Praktické problémy mohou vznikat v případě satelitního vysílání.

Toto ustanovení je na komunitární úrovni upraveno pouze částečně vzhledem ke kolektivní správě v čl. 9 odst. 1 a 3 směrnice č. 93/83/EHS o koordinaci určitých předpisů týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu.

Čl. 11bis odst. 3⁴⁸² se dotýká dočasných (efemérních) záznamů vysílatelů, příp. jejich uchování úředními archivy. Toto omezení autorských práv má podobu bezúplatné zákonné licence, ale státy jej mohou upravit i formou úplatné zákonné licence. Ustanovení je aplikovatelné na vysílaná díla a vztahuje se na práva dle čl. 11bis odst. 1 (vysílání rozhlasem či televizí, přenos vysílání, apod.). Zavedení tohoto ustanovení si vyžádaly technické důvody spojené s přípravou vysílání. Ustanovení je rovněž potřeba pro tzv. odložené vysílání pro země v několika časových pásmech.⁴⁸³ Jedná se o určité odvozené užití, jelikož vysílatelé musí mít již licenci na samotné vysílání děl, proto samotné užití efemérních záznamů nemá ekonomický dopad na autory. Užití je vázáno na dvě podmínky.

---

⁴⁸¹ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 824.

⁴⁸² Není-li opačného ujednání, nezahrnuje svolení udělené podle odstavce 1 tohoto článku svolení k pořízení záznamu díla vysílaného rozhlasem či televizí pomocí zařízení sloužícího k záznamu zvuků nebo obrazů. Zákonodárstvím států Unie se však vyhrazuje, aby upravila režim efemérních záznamů pořizovaných rozhlasovou či televizní organizací vlastními prostředky a pro své vlastní vysílání. Tato zákonodárství mohou rovněž dovolit úschovu těchto záznamů, pokud mají výjimečnou dokumentární povahu, v úředních archívech.

⁴⁸³ VON LEWINSKI, S. *International Copyright Law and Policy*. 1. vyd. New York: OUP, 2008. 480 s. ISBN 978-0199207206. s. 164.

První podmínkou je dočasnost, tj. užití je vázáno na určitý časový limit, ale ten není v RÚB omezen. Tato dočasnost bude většinou vázána na potřeby vysílatele a limity dané licencí či zákonem, kde některé státy upravují možnou maximální dobu uchování efemérních záznamů (jedná se většinou o dobu několika měsíců až 1 rok). Krátkou dobu uplatňuje např. Německo, kdy musí být efemérní záznamy zničeny do 1 měsíce po prvním vysílání. Obecně efemérní záznamy je možné využít opakovaně při vysílání, ale pak je nutné je zničit. Podrobné požadavky ohledně zničení jsou ponechány na zákonodárství jednotlivých států.

Druhou podmínkou je použití vysílatelem pouze pro vlastní vysílání a pořízení efemérních záznamů pouze vlastními prostředky. Požadavek vlastního vysílání znemožňuje předání efemérních záznamů pro potřeby regionálního vysílání, pokud jej provozuje vysílatel, který je jinou právnickou osobou i kdyby se jednalo o majetkově propojené subjekty. Pořídit efemérní záznamy pro potřeby vysílatele může i třetí osoba, ale musí být plně pod kontrolou vysílatele, jelikož ustanovení privilejuje pouze vysílací organizace.

Ustanovení upravuje výjimku pro trvalé uchovávání efemérních záznamů ve prospěch úředních archivů (tj. nikoliv archivů daných vysílatelů) pro záznamy s výjimečným dokumentárním charakterem. Nestačí proto pouhý dokumentární význam, musí se jednat o záznam např. výjimečného historického okamžiku nebo o záznam s mimořádnou kulturní hodnotou apod. Mělo by se jednat o záznam, který je kvůli svému obsahu významný pro budoucí generace či alespoň v rámci současného dění. V případě úředních archivů se jedná o dlouhodobé uložení a nepředpokládá se, že by záznamy byly ničeny.

Tuto úpravu obsahuje IS v čl. 5 odst. 2 písm. d) a AZ ji uvádí v ustanovení § 38a odst. 2 (užití děl archivy je upraveno v ustanovení § 37, avšak uchovávání efemérních záznamů s výjimečnou dokumentární povahou úředními archivy není přímo v AZ obsaženo).

Čl. 13 odst. 1⁴⁸⁴ se vztahuje na zvukové záznamy. Toto omezení autorských práv je vedle čl. 11bis odst. 2 jedinou zákonnou úplatnou licencí v RÚB. Státy toto ustanovení mohou uplatnit i formou nucené licence. Článek je aplikovatelný pouze na hudební díla, s textem či bez textu, a vztahuje se na právo na rozmnožování. Historicky práva na toto užití byla administrována kolektivními správci a hudebními nakladatelstvími a panovala obava z jejich možného dominantního postavení. Z tohoto důvodu byla při Berlínské konferenci v roce 1908 tato úprava zahrnuta do RÚB. Ustanovení je určeno pro výrobce zvukových záznamů, nikoliv pro celou veřejnost. Toto omezení autorských práv se týká jen dotčeného státu, proto by jiný stát mohl zabavit importované rozmnoženiny vytvořené na základě čl. 13. Ustanovení je vázáno na dvě podmínky.

První podmínkou je již dané svolení se záznamem ze strany autora. Na rozdíl od čl. 11bis odst. 2 je tak možné toto ustanovení aplikovat až po prvním autorizovaném uvedení hudebního díla. Jsou tím zajištěna osobnostní práva autora, i když nejsou přímo zmíněna.

Druhou podmínkou je poskytnutí přiměřené odměny (equitable remuneration) autorovi. Podrobnější výklad přiměřené odměny je uveden na jiném místě práce. Termín equitable remuneration je uveden v rámci některých evropských komunitárních předpisů (než byl nahrazen pojmem spravedlivé odměny - fair compensation, např. v IS), ale v oficiálním českém překladu daných směrnic se používá pojem spravedlivá odměna (bez ohledu na původní znění), což nejsou v rámci jazykového zabarvení ani právního významu totožné pojmy. Směrnice provádějící jednotlivá ustanovení RÚB by v tomto ohledu měly být vykládány jednotně.

Toto ustanovení není v komunitárních předpisech použito a obecně není upraveno ani v právních řádech evropských států. AZ jej rovněž neupravuje. Určitou výjimku tvoří Německo, které má odpovídající úpravu obsaženu v ustanovení § 42a autorského zákona jako nucenou licenci, ale uplatní se pouze za

---

⁴⁸⁴ Každý stát Unie může samostatně stanovit výhrady a podmínky týkající se výlučného práva přiznaného autorovi hudebního díla a autorovi textu, který již udělil svolení k jeho záznamu společně s hudebním dílem, udílet svolení k zvukovému záznamu uvedeného hudebního díla, popřípadě i s textem; účinnost všech takových výhrad a podmínek bude však přísně omezena na státy, které je stanovily, a v žádném případě nesmějí být na újmu práv těchto autorů na přiměřenou odměnu, kterou určí, není-li dohody, příslušný státní orgán.

předpokladu, že daná autorská práva nebudou oprávněně vykonávána. Z dalších příkladů je možné uvést USA, kde je toto ustanovení obsaženo v ustanovení § 115 autorského zákona.

Detailní analýza **přílohy RÚB pro rozvojové země** by šla nad rámec této práce již vzhledem k rozsahu přílohy. Navíc případná zjištění nejsou využitelná pro komparativní účely s komunitárním právem a AZ. Velká část rozvojových států dokonce ani výhod přílohy RÚB nevyužila mimo jiné kvůli komplikovanosti jejích ustanovení. Článek II přílohy RÚB stanovuje omezení autorských práv ve prospěch překladů (zároveň však čl. V přílohy RÚB ve spojitosti s čl. 30 odst. 2 RÚB obsahuje alternativní možnost rovněž ve prospěch překladů). Článek III přílohy RÚB upravuje omezení autorských práv ve prospěch rozmnožování. Rozvojové státy mohou přistoupit k příloze vždy na desetileté období sdělením zaslaným ke generálnímu řediteli WIPO, které musí vždy prodlužovat (současné období končí k 10. 10. 2014). Obě ustanovení jsou nucenými licencemi, odměna musí být přiměřená. V případě překladů platí specifická úprava (neumožňující zkrácení lhůt uvedených v příloze) pro nejrozšířenější jazyky vyspělých zemí (výslovně je zmiňována angličtina, francouzština a španělština), které jsou používány rovněž v rozvojových státech, což dále komplikuje praktickou využitelnost přílohy RÚB. Vzhledem k těmto okolnostem je částečně pochopitelný větší tlak rozvojových států na řešení omezení autorských práv na mezinárodní úrovni.

RÚB obsahuje i tři ustanovení, které se dotýkají vnitřních limitů autorského práva. Vedle citace v čl. 10 odst. 1 je čl. 2 odst. 8 dalším povinným ustanovením RÚB.

Čl. 2 odst. 8⁴⁸⁵ stanovuje, že se RÚB nevztahuje na denní zprávy a skutečnosti, které mají povahu pouhých tiskových informací. Jinými slovy toto ustanovení představuje vyjasnění předmětu ochrany. Čl. 2 odst. 8 se vztahuje pouze na fakta, informace, myšlenky apod. jako takové (tj. nemající atributy díla)

---

⁴⁸⁵ Ochrana podle této úmluvy se nevztahuje na denní zprávy ani na různé skutečnosti, které mají povahu pouhých tiskových informací.

ve zprávách obsažené. Naopak články, komentáře, recenze, apod. (splňující definiční znaky díla) jsou jako tzv. žurnalistická díla autorským právem chráněna. Denní zprávy jsou upraveny už od Bernské konference z roku 1914, ale současné znění ustanovení vychází až ze Stockholmské konference v roce 1967. Tato úprava je odrazem svobody přístupu k informacím.⁴⁸⁶ Ustanovení je aplikovatelné na všechny práva a jeho rozsah je omezen pouze na literární díla.

Vynětí denních zpráv z autorskoprávní ochrany je často zneužíváno v přebírání pouhých zpráv i článků chráněných autorským právem (na které se však čl. 2 odst. 8 nevztahuje) zejména v digitálním prostředí na jednotlivých zpravodajských portálech bez uvedení původního zdroje či autora. Přebírání samotných denních zpráv či pouhých tiskových informací však může být chráněno právem hospodářské soutěže, pokud je někdo nekalosoutěžním způsobem užívá jen s cílem šetřit náklady na vlastní tvorbu. Dalším problémem je přetisk tiskových prohlášení vydávaných jednotlivými podniky, institucemi, známými osobnostmi či politiky, které jsou často přebírány novináři jako autorské články bez uvádění zdroje apod., kde implicitní licence těžko pokrývá zásah do osobnostních práv autorů daných tiskových prohlášení (pokud ta splňují znaky autorského díla).

Rozsah ustanovení je dovozován doktrinálně, jelikož jeho samotný text není úplně jednoznačný. Tento vnitřní limit autorského práva není v IS uveden, ale AZ jej upravuje v ustanovení § 2 odst. 6.

Čl. 2 odst. 4⁴⁸⁷ se týká úředních textů z oblasti legislativy, veřejné správy a soudnictví, jakož i jejich úředních překladů.⁴⁸⁸ Ustanovení je aplikovatelné na všechna práva a jeho rozsah je omezen pouze na literární díla. Úprava se týká zejména rozsudků a rozhodnutí, obecných právních předpisů apod. Na revizních

---

⁴⁸⁶ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 500.

⁴⁸⁷ Zákonodárstvím států Unie se vyhrazuje, aby upravila ochranu přiznávanou úředním textům z oboru zákonodárství, veřejné správy a soudnictví, jakož i úředním překladům takových textů.

⁴⁸⁸ Podrobněji k otázce úředních překladů HOLCOVÁ, I. Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva a jeho překlad jako díla úřední (závěry odborného posudku). In *Aktuální otázky práva autorského*. KRÍŽ, J. et al. ed. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. 83 s. ISBN: 978-80-246-1528-8. s. 77 - 83.

konferencích bylo úmyslně zvoleno široké znění. Ustanovení se týká celé státní správy i samosprávy, ať ta koná v samostatné či přenesené působnosti.

Ve většině států (mimo jiné v ustanovení § 5 autorského zákona Německa, § 14 VIII autorského zákona Mexika, § 13 autorského zákona Japonska, apod.), zejména kontinentálního systému, je toto ustanovení aplikováno jako vynětí z předmětu ochrany (výlučka) autorského práva. V státech copyrightového systému naopak často uplatňují koncept Crown copyright, kdy užití úředních děl je případně licencováno či jinak dále regulováno.

Mezi odůvodnění tohoto omezení autorských práv patří možnost provádění kontroly všech tří hlavních mocí státního systému a díky tomu i případné vyvozování odpovědnosti, včetně té politické. Rovněž u úředních děl není potřeba stimulu k jejich vytvoření, tj. nebyla by naplněna jedna z funkcí autorského práva. Dalším argumentem pro vynětí z ochrany je i to, že na jejich tvorbu byly užity veřejné finanční prostředky.

Je otázkou aplikace tohoto ustanovení i na další subjekty, které v dané věci vystupují z moci úřední – např. rozhodnutí veřejnoprávních a soukromých VŠ, Rad České televize, České tiskové agentury, apod. s ohledem na dikci ustanovení § 3 AZ, kdy je rozhodným kritériem veřejný zájem na vyloučení z ochrany. V tomto ohledu se také jeví jako odpovídající vztáhnout tento článek i na posudky soudních znalců za předpokladu, že byly užity pro potřeby soudního či správního rozhodnutí, příp. jednání.

Další interpretační problém nastává, pokud dílo nevytvoří zaměstnanci veřejné správy, ale je vytvořeno soukromě a pak přijato jako úřední dílo – tuto problematiku ponechává RÚB na státech. V soudním případě⁴⁸⁹ se řešil soukromě vytvořený model stavebního kodexu, který byl následně přijat obcí v Texasu, a dle tohoto rozhodnutí autoři stavebního kodexu ztratili svá výlučná práva. V rámci Austrálie se soukromá díla, jakmile jsou poprvé úředně vydána na australském území, stávají dle ustanovení § 177 součástí Crown Copyright (dané ustanovení je velmi široké a netýká se jen literárních děl, ale i dramatických, hudebních a uměleckých děl).

---

⁴⁸⁹ Odvolací soud pro 5. okresek, případ Veeck v. Southern Building Code Congress International - 293 F 3d 791, 7. 6. 2002.

Z historického hlediska Bruselská konference v roce 1948 napřed regulovala úřední překlady a toto ustanovení bylo upraveno až od Stockholmské konference v roce 1967 v návaznosti na zakotvení práva na rozmnožování v čl. 9 odst. 1 RÚB. V rámci úředních děl by měly být z tohoto ustanovení vyňaty učebnice na základě požadavku VB na revizní konferenci.⁴⁹⁰ Neobjevilo se to sice v konečném znění RÚB, ale přípravné materiály mají v tomto ohledu určitý interpretační význam, jelikož ostatní státy nevznesly žádné námítky. Otázka úředních děl není na komunitární úrovni harmonizována. Český zákonodárce úřední díla vyňal z ochrany AZ dle § 3 písm. a).

Čl. 2bis odst. 1⁴⁹¹ upravuje omezení autorských práv v případě politických projevů a řečí pronesených při soudních jednáních. Ustanovení je aplikovatelné na všechna práva a jeho rozsah je omezen pouze na literární díla. Právo na zařazení díla do souboru je zachováno na základě čl. 2bis odst. 3, který byl navržen Brazílií.

Odůvodněním ustanovení jsou informační důvody, kdy je potřeba přístup občanů k informacím a zajištění jejich účasti na veřejném životě, včetně demokratické kontroly politických představitelů a zachování zásady veřejnosti u např. trestního soudního řízení. Ustanovení je tak odrazem silného veřejného zájmu. Politické projevy jsou dány obsahovým zaměřením, nikoliv osobou, která je pronáší. Podobně řeči pronesené při soudních jednání se netýkají pouze soudců, státních zástupců či právních zástupců, ale vztahují se i na řeči zúčastněných stran a svědků.

V rámci komunitární úpravy jsou politické projevy uvedeny jako omezení autorských práv v IS v čl. 5 odst. 3 písm. f). Řeči pronesené při soudních jednáních nejsou výslovně v IS upraveny, ale je možné je podřadit do čl. 5 odst. 3 písm. e). Podobně v AZ je ustanovení upraveno jako omezení autorských práv v § 34 písm. d) ve vztahu k politickým projevům; řeči pronesené při soudních

---

⁴⁹⁰ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 504.

⁴⁹¹ Zákonodárstvím států Unie se vyhrazuje možnost vyloučit zčásti nebo zcela z ochrany podle předchozího článku politické projevy a řeči pronesené při soudních jednáních.

jednáních nejsou výslovně v AZ zmíněny, ale je možné je vztáhnout pod ustanovení § 34 písm. a).

Mezi **implicitní omezení autorských práv** v rámci RÚB patří doktrína minor reservations, která se vztahuje na veřejné provozování, veřejný přednes a na práva dle čl. 11bis odst. 1 (vysílání rozhlasem či televizí, přenos vysílání, apod.). Taková omezení autorských práv budou mít zejména charakter bezúplatných zákonných licencí. Podmínkou doktríny minor reservations je de minimis charakter následných omezení autorských práv, tj. mají mít minimální ekonomický dopad a úzký rozsah aplikace. Jedná se o promítnutí zásady, že právo se nemá zabývat bagatelními záležitostmi (princip de minimis lex non regit). Často uváděným příkladem omezení autorských práv dle doktríny minor reservations je užití autorských děl při náboženských obřadech.

Mezi implicitní omezení autorských práv se řadí překlady, kdy čl. 8⁴⁹² sice nemá odpovídající omezení autorských práv uvedené v textu RÚB, ale v rámci zejména Bruselské konference v roce 1948 bylo dohodnuto, že čl. 9 odst. 2 a čl. 10 odst. 1 se vztahují i na překlady. Přiměřeně se vztahují na překlady i čl. 2bis odst. 2, čl. 10 odst. 2, čl. 10bis odst. 1 a odst. 2. Nepanovala však shoda ohledně aplikace překladů i na čl. 11bis a čl. 13. Co se týče dotčených práv, tak implicitní omezení autorských práv na překlady se tedy bude vztahovat na právo na rozmnožování, veřejné provozování, veřejný přednes, avšak pravděpodobně nikoliv na práva na vysílání díla rozhlasem či televizí, přenos vysílání, apod. a tzv. mechanická práva. Návazně se na překlady vztahují podmínky uvedené v jednotlivých ustanoveních, včetně např. třístupňového testu v případě rozmnožování. Odůvodněním ustanovení je potřeba překladů a to nejen v mezinárodním styku, protože jinak by byly zvýhodněny státy, které mají za úřední řeči stanoveny tzv. světové jazyky a naopak státy s tzv. minoritními jazyky by byly znevýhodněny.

---

⁴⁹² Autoři literárních a uměleckých děl chráněných touto úmluvou mají po celou dobu trvání svých práv k původnímu dílu výlučné právo svá díla překládat nebo udílet svolení k jejich překladu.

Mezi další implicitní omezení autorských práv v RÚB se považují limity stanovené v jiných právních předpisech (blíže jsou tyto vnější limity autorského práva popsány v jiné kapitole). Nicméně RÚB obsahuje i výslovnou úpravu dvou vnějších limitů pro uplatnění autorských práv.

Mezi takové limity patří dle **čl. 17**⁴⁹³ tzv. cenzura. Tu je však třeba vykládat ve smyslu např. regulace rozšiřování určitých děl na vymezených místech či zákazu jednotlivých děl z důvodu bezpečnosti státu, nikoliv ve smyslu obsahové cenzury či nahrazení výkonu autorových osobnostních práv (právo rozhodnout o zveřejnění) souhlasem státních orgánů.⁴⁹⁴ Státy jsou povinny dle RÚB chránit dílo od vytvoření, nikoliv na základě splnění formalit či od určitého aktu státních institucí. Od cenzury je ještě potřeba odlišit tradici některých zemí zejména copyrightového systému (např. USA), které neposkytují ochranu výtvorům, které nesplňují určité mravní standardy – jsou např. obscénní, urážlivé apod.⁴⁹⁵ Důvodem neposkytnutí ochrany pro tzv. nemravná díla je v tomto případě nenaplnění ustanovení Ústavy USA, jelikož taková díla nepřispívají k rozvoji vědy a umění. Nicméně v případě nemravných děl se judikatura vyvíjí a nejvyšší soud v USA rozhodl, že posouzení takových děl má probíhat na základě vnímaných standardů morálky v rámci jednotlivých komunit zejména v místním geografickém ohledu (v rámci autorského zákona na federální úrovni tak však narušil jednotné uplatňování).⁴⁹⁶ Cenzura je aplikovatelná na všechny druhy děl a veškerá práva autora. Jedná se o dobrovolné ustanovení, takže státy mají volnost ohledně jeho uplatnění ve svém zákonodárství. Podmínkou jeho uplatnění je existence cenzurního důvodu.

V **čl. 17** je jako další vnější limit upraveno soutěžní právo, které je blíže zmíněno v části práce věnované právě vnějším limitům autorského práva. Ustanovení může být uplatněno vůči všem druhům děl a veškerým právům autora.

---

⁴⁹³ Ustanovení této úmluvy se nedotýkají práva příslušejícího vládě každého státu Unie, aby zákonodárstvím či správními předpisy povolovala, kontrolovala nebo zakázala rozšiřování, provozování a vystavování jakéhokoliv díla nebo výrobku, ve vztahu k němuž má příslušný státní orgán toto právo vykonávat.

⁴⁹⁴ VON LEWINSKI, S. *International Copyright Law and Policy*. 1. vyd. New York: OUP, 2008. 480 s. ISBN 978-0199207206. s. 170 - 171.

⁴⁹⁵ STERLING, A. *World Copyright Law*. 3. vyd. Londýn: Sweet & Maxwell, 2008. 1678 s. ISBN 978-1847032805. s. 518.

⁴⁹⁶ Nejvyšší soud USA, případ Miller v. California - 413 US 15, 21. 6. 1973.

Státy nejsou povinny toto ustanovení do svého zákonodárství převést. Podmínkou jeho uplatnění je existence nekalé hospodářské soutěže.

b) Všeobecná úmluva o autorském právu

Všeobecná úmluva o autorském právu⁴⁹⁷ obsahuje obecnější formu omezení autorských práv v **čl. IVbis odst. 2.**⁴⁹⁸ Státy mohou stanovit omezení autorských práv z práva na rozmnožování, na veřejné provozování, provedení a na vysílání rozhlasem či televizí. Ustanovení se vztahuje na všechny druhy děl, jak v původní, tak v odvozené formě např. překladu. Omezení autorských práv vyhovující tomuto ustanovení musí splnit dvě podmínky.

První podmínkou je, že omezení autorských práv nesmí být v rozporu s duchem a ustanoveními VÚAP. Jinými slovy omezení autorských práv nesmí jít proti výslovně upraveným právům v VÚAP, ani nepřímou narušit rovnováhu těchto autorských práv tím, že by veřejný zájem převážil nad zájmem autorů natolik, že by např. znemožnil přístup autorů na určitý národní trh. Zejména mají být dle výkladu zpravodaje revizní konference VÚAP zajištěny čl. I VÚAP (dostatečná a účinná ochrana práv autorů a nositelů práv k dílům literárním, vědeckým a uměleckým) a čl. 1 a 2 Všeobecné deklarace lidských práv (zásady svobody a rovnosti v důstojnosti a právech, nediskriminace).⁴⁹⁹

Druhou podmínkou je, že omezení autorských práv musí zachovat rozumnou úroveň účinné ochrany omezeným právům. Tedy určité omezení či zásah do autorských práv je možný, ale neměl by překročit rozumnou úroveň a zájmům autorů by měla být zachována účinná ochrana, tj. dostatečné prostředky právní ochrany poskytnuté národním zákonodárstvím. Stát tedy může stanovit vůči daným výlučným právům jejich omezení, ale nemůže upustit od jejich

---

⁴⁹⁷ *Všeobecná úmluva o autorském právu* ze dne 6. září 1952, revidované v Paříži dne 24. července 1971, vyhlášená vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 134/1980 Sb. ze dne 8. července 1980. Pro ČR je účinná od 26. 3. 1993.

⁴⁹⁸ Každý smluvní stát však může svým vnitřním zákonodárstvím stanovit výjimky z práv uvedených v odstavci 1 tohoto článku, pokud nejsou v rozporu s duchem a ustanoveními této úmluvy. Státy, které popřípadě použijí této možnosti, jsou však nicméně povinny přiznat každému z práv, pro něž výjimka byla stanovena, rozumnou úroveň účinné ochrany.

⁴⁹⁹ KNAP, K. – KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 6. vyd. Praha: Linde, 1998. 588 s. ISBN: 80-7201-126-X. s. 328.

ochrany či ji poskytnout v nedostatečné úrovni tak, že by přestala být prakticky účinná.⁵⁰⁰ Toto ustanovení umožňuje jak bezúplatné zákonné licence na národní úrovni, tak úplatné zákonné licence (včetně nucených licencí).

Čl. V odst. 2⁵⁰¹ stanovuje možnost nucené překladatelské licence. Na rozdíl od českého překladu vztahujícímu se jen na díla písemná je potřeba původní pojem writings vykládat jako zahrnující všechna díla literární, vědecká a umělecká zachycená v hmotné podobě vnímatelné zrakem.⁵⁰² Pro využití ustanovení platí pět podmínek (za předpokladu, že původní autor nestáhl všechny rozmnoženiny díla z oběhu): 1. sedm let od prvního uveřejnění (pokud nebyl překlad do té doby v daném jazyce uveden), 2. dokazatelně přes náležitou snahu nebyl nositel práv dopátrán či obdrženo jeho svolení. 3. v případě nevypátrání nositele práv se žádost pošle i nakladateli díla a diplomatickým zástupcům státní příslušnosti nositele práv (s lhůtou dalších dvou měsíců), 4. přiměřená odměna a

---

⁵⁰⁰ KNAP, K. – KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 6. vyd. Praha: Linde, 1998. 588 s. ISBN: 80-7201-126-X. s. 328.

⁵⁰¹ Každý smluvní stát může však svým vnitřním zákonodárstvím omezit pro díla písemná právo na překlad, ale jen za těchto podmínek:

- a) Nebyl-li do sedmi let ode dne prvního uveřejnění písemného díla uveřejněn nositelem práva na překlad nebo s jeho svolením překlad tohoto písemného díla do jazyka obecně užívaného ve smluvním státě, může každý občan tohoto smluvního státu obdržet od jeho příslušného státního orgánu nevýlučnou licenci na překlad díla do tohoto jazyka a na uveřejnění takto přeloženého díla.
- b) Tuto licenci lze udělit jen tehdy, prokáže-li žadatel podle ustanovení platných ve státě, ve kterém se žádost podává, že požádal nositele práva na překlad o svolení dílo přeložit a překlad uveřejnit a že přes náležitou snahu nemohl nositele autorského práva vypátrat nebo obdržet jeho svolení. Za těchto podmínek může být licence udělena, jsou-li předchozí vydání překladu v jazyku obecně užívaném ve smluvním státě rozebrána.
- c) Nemůže-li žadatel vypátrat nositele práva na překlad, zašle opis své žádosti nakladateli, jehož jméno je uvedeno na díle, a je-li známa státní příslušnost nositele práva na překlad, diplomatickému nebo konzulárnímu zástupci státu, jehož je nositel práva na překlad občanem, nebo instituci označené vládou tohoto státu. Licenci nelze udělit před uplynutím lhůty dvou měsíců ode dne odeslání opisů žádosti.
- d) Vnitřní zákonodárství učiní potřebná opatření, která nositeli práva na překlad zajistí přiměřenou odměnu odpovídající mezinárodním zvyklostem, jakož i výplatu a transfer této odměny a zaručí bezvadný překlad díla.
- e) Původní název a jméno autora díla musí být vytištěny na všech exemplářích uveřejněného překladu. Licence bude platná jen pro uveřejnění překladu na území smluvního státu, ve kterém bylo o licenci požádáno. Dovoz a prodej exemplářů do jiného smluvního státu jsou přípustny, jestliže se jazyk obecně užívaný v tomto státě shoduje s jazykem, do něhož bylo dílo přeloženo, jestliže vnitřní zákonodárství tohoto státu licenci připouští a nebrání-li dovozu a prodeji žádné ustanovení v tomto státě platné; dovoz a prodej na území každého smluvního státu, ve kterém tyto podmínky nejsou splněny, je vyhrazen zákonodárství tohoto státu a dohodám, které uzavřel. Uživatel nesmí licenci dále postoupit.
- f) Licenci nelze udělit, stáhl-li autor všechny exempláře díla z oběhu.

⁵⁰² KNAP, K. – KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 6. vyd. Praha: Linde, 1998. 588 s. ISBN: 80-7201-126-X. s. 329.

záruky bezvadného překladu (tj. ochrana osobnostních práv autora), 5. uvedení původního názvu a autora díla na rozmnoženinách překladu. Nucenou překladatelskou licenci lze opakovat, pokud se překlad rozebere. Dovoz a prodej rozmnoženin překladu je za určitých okolností možný.

V **čl. Vbis – Vquater** je po Pařížské konferenci VÚAP uvedena speciální úprava pro rozvojové země, která je obdobného znění jako příloha RÚB pro rozvojové země. Podrobnější analýza čl. Vbis – Vquater by šla nad rámec této práce již vzhledem k jejich rozsahu a případná zjištění by nebyla využitelná pro komparaci s komunitárním právem a AZ. Čl. Vter obsahuje překladatelskou licenci a je zvláštním ustanovením k čl. V odst. 2. Čl. Vquater upravuje omezení autorských práv ve prospěch rozmnožování. Podobně jako v případě přílohy RÚB pro rozvojové země i zde rozvojové státy pro velkou komplikovanost jednotlivých ustanovení nemají významnou motivaci tuto možnost využít.

c) TRIPS

Dohoda TRIPS⁵⁰³ stanovuje v **čl. 9 odst. 1**⁵⁰⁴ svým signatářům povinnost se přizpůsobit 1. – 21. článku RÚB (mimo čl. 6bis o osobnostních právech) a její příloze – tj. včetně v RÚB uvedených omezení autorských práv. Toto ustanovení neznamená, že se členské státy WTO musí stát členem Bernské unie či případně odložit povinnost danou tímto ustanovením do doby, kdy ratifikují RÚB. Tento závazek stanovuje, že musí své národní zákonodárství uvést do souladu s ustanoveními daných článků RÚB spolu s účinností dohody TRIPS. Je tak potřeba vzít v potaz odlišnou účinnost pro rozvinuté země (od 1. 1. 1995) a další státy. Členské státy WTO musí zajistit ve svém zákonodárství omezení autorských práv ve prospěch citací dle čl. 10 odst. 1 RÚB a vnitřní limit

---

⁵⁰³ Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS), vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí ČR č. 191/1995 Sb., jako příloha 1C k Dohodě o zřízení Světové obchodní organizace (WTO) ze dne 15. dubna 1994. Pro ČR je účinná od 1. 1. 1995.

⁵⁰⁴ Členové se přizpůsobí článkům 1 až 21 Bernské úmluvy (1971) a příloze k ní. Členové však nebudou mít práva nebo povinnosti podle této Dohody, pokud jde o práva udělená podle článku 6bis uvedené Úmluvy nebo práva z něho odvozená.

autorského práva v podobě vynětí denních zpráv a skutečností, které mají povahu pouhých tiskových informací dle čl. 2 odst. 8 RÚB. U ostatních omezení autorských práv tuto povinnost nemají, ale pokud ve svém právním řádu další omezení autorských práv obsažená v RÚB již mají, pak je musí uvést do souladu s limity danými RÚB.

Čl. 13⁵⁰⁵ obsahuje třístupňový test, který spolu s účinnějším vynucovacím mechanismem a rozšířením počtu států dodržujících standardy RÚB představuje nejdůležitější aspekt dohody TRIPS ve vztahu k omezením autorských práv. Třístupňový test je podrobněji rozebrán v samostatné kapitole. Zde je potřeba pouze poznamenat, že ve spojení s RÚB byl rozsah třístupňového testu významně rozšířen na veškerá majetková práva autora. Nedopadá však na omezení osobnostních práv autora, na která se dle některých autorů třístupňový test rozšířil až v návaznosti na WCT. Čl. 13 se vztahuje na všechny druhy děl. Třístupňový test je možné aplikovat jak v rámci bezúplatných zákonných licencí, tak v případě úplatných zákonných licencí. Oproti svému uvedení v RÚB třetí stupeň uvádí nositele práv (v českém úředním překladu majitele práv), nikoliv autora (je to další podtržení toho, že zde uvedený třístupňový test se nevztahuje na osobnostní práva). Zároveň je tím možné třístupňový test vztáhnout i na práva související s právem autorským.

Aplikovatelnost čl. 13 dohody TRIPS na omezení autorských práv dle RÚB je potřeba posuzovat pro jednotlivá ustanovení. Kupříkladu na omezení autorských práv dle čl. 11bis a 13 RÚB a doktrínu minor reservations v rámci RÚB se třístupňový test dle některých autorů nevztahuje.⁵⁰⁶ Použitelnost třístupňového testu na digitální prostředí nebylo v rámci dohody TRIPS specifikováno.

Vztah mezi třístupňovým testem v dohodě TRIPS a WCT na jedné straně a RÚB na straně druhé taktéž vymezuje čl. 20 RÚB, kdy ostatní mezinárodní

---

⁵⁰⁵ Členové omezí omezení a výjimky z výlučných práv na určité zvláštní případy, které nejsou v rozporu s normálním využíváním díla a neodůvodněně nepoškozují oprávněné zájmy majitele práva.

⁵⁰⁶ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 862.

smlouvy nemohou poskytnout extenzivnější omezení autorských práv oproti úpravě dané v RÚB. To však neplatí pro nově vymezená práva, tj. omezení autorských práv mohou být upravena širším způsobem např. u práva na pronájem.⁵⁰⁷

Čl. 14 odst. 6⁵⁰⁸ dohody TRIPS dále poskytuje státům možnost stanovit omezení práv souvisejících s právem autorským v rozsahu Římské úmluvy. Toto ustanovení se dotýká práv na zhotovení zvukových záznamů výkonů výkonných umělců a rozmnožování takového zachycení, bezdrátového vysílání a veřejného předvádění. V případě výrobců zvukových záznamů se dotýká práva na přímé nebo nepřímé rozmnožování zvukových záznamů a u rozhlasových a televizních organizací práva na záznam, rozmnožování záznamu a opakované vysílání bezdrátovými prostředky rozhlasového vysílání, jakož i přenášení jejich televizního vysílání pro veřejnost.

Výhody z propojení dohody TRIPS se systémem WTO jsou však i vykoupěny určitými nevýhodami. Cíle WTO o rozvoji mezinárodního obchodu nemusí být vždy shodné s potřebou rovnovážného fungování systému autorského práva či kulturněpolitickými cíli jednotlivých států. To se částečně odráží i v rámci akademické kritiky. Max Planck Institut v spolupráci se Stockholmskou univerzitou připravil nejen kvůli těmto důvodům pozměňovací návrhy jednotlivých článků TRIPS.⁵⁰⁹

---

⁵⁰⁷ GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 364.

⁵⁰⁸ Kterýkoli Člen může, ve vztahu k právům uděleným podle odstavců 1, 2 a 3, stanovit podmínky, omezení, výjimky nebo výhrady v rozsahu povoleném Římskou úmluvou. Ustanovení článku 18 Bernské úmluvy (1971) se však budou mutatis mutandis rovněž vztahovat na práva výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů ke zvukovým záznamům.

⁵⁰⁹ KUR, A. – LEVIN, M. *Proposals of Amendment of TRIPS*. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z <http://www.ip.mpg.de/de/pub/aktuelles/trips.cfm>

d) WCT

Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském (WCT)⁵¹⁰ stanovuje státním podobně jako dohoda TRIPS v **čl. 1 odst. 4**⁵¹¹ povinnost vyhovět závazkům z ustanovení 1. – 21. článku a přílohy RÚB. To se vztahuje i na v RÚB uvedená omezení autorských práv. Oproti dohodě TRIPS není vyjmuta aplikace čl. 6bis zakotvujícího osobnostní práva.

Třístupňový test je uveden v **čl. 10 odst. 1**.⁵¹² **Čl. 10 odst. 2**⁵¹³ rozšiřuje uplatňování třístupňového testu na veškerá omezení autorských práv dle RÚB. Třístupňový test je podrobněji uveden v samostatné kapitole. Zde je potřeba pouze poznamenat, že ve spojení s RÚB byl podle některých názorů rozsah třístupňového testu významně rozšířen na veškerá práva autora, majetková i osobnostní. Třístupňový test obsažený v WCT na rozdíl od dohody TRIPS či IS referuje k autorovi, nikoliv k nositeli práv.

Státy se shodly ve **společném prohlášení**⁵¹⁴ k čl. 1 odst. 4 a čl. 10, že právo na rozmnožování dle čl. 9 RÚB se vztahuje i na digitální prostředí a užití v digitální formě. Výslovně je uvedeno, že uložení na elektronické médium je rozmnožováním. Státy se zároveň v prohlášení dohodly, že mohou stávající národní omezení autorských práv (která jsou v souladu s RÚB) rozšířit i na oblast digitálního prostředí, včetně navrhnutí nových omezení autorských práv. Posledním bodem prohlášení je pak stanoveno, že čl. 10 odst. 2 neredukuje, ani nerozšiřuje aplikovatelnost omezení autorských práv dovolených RÚB. Prohlášení

---

⁵¹⁰ Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském ze dne 20. prosince 1996, 33/2002 Sb.m.s. Pro ČR je účinná od 6. 3. 2002.

⁵¹¹ Smluvní strany musí vyhovět článkům 1 až 21 a Příloze Bernské úmluvy.

⁵¹² Smluvní strany mohou ve svém vnitrostátním zákonodárství stanovit omezení nebo výjimky z práv přiznaných autorům literárních a uměleckých děl podle této Smlouvy v určitých zvláštních případech, které nejsou v rozporu s obvyklým využíváním díla a nezpůsobují neospravedlnitelnou újmu oprávněným zájmům autora.

⁵¹³ Smluvní strany zúží při uplatňování Bernské úmluvy všechna omezení nebo výjimky z práv ní stanovených na jednotlivé zvláštní případy, které nejsou v rozporu s obvyklým využíváním díla a nezpůsobují neospravedlnitelnou újmu oprávněným zájmům autora.

⁵¹⁴ *Agreed Statements concerning the WIPO Copyright Treaty adopted by the Diplomatic Conference*, 20. 12. 1996. [online]. [cit. 2011-06-11]. Dostupné z <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/statements.html>

bylo částečně nadbytečné, jelikož čl. 9 odst. 1 RÚB se vztahuje na rozmnožování v jakékoliv formě, proto rozmnožování v digitální podobě je možné podřadit pod danou definici. Nicméně tento výklad by mohl být napadán na základě vzniku ustanovení v 60. letech 20. století, proto má prohlášení spíše potvrzovací význam. Je však otázkou právní forma prohlášení, pokud je ho potřeba chápat jako součást WCT, jak se k tomu kloní většina autorů, tak nebyly dodrženy podmínky Vídeňské úmluvy o smluvním právu, protože nebylo prohlášení přijato všemi zúčastněnými státy, ale pouze většinovým hlasováním.⁵¹⁵ Je vhodné připomenout, že signatářem WCT (jakož ohledně i WPPT) je i EU a tudíž společné prohlášení se vztahuje i na ní a zejména na interpretaci IS, která má WCT na evropské úrovni provádět.

Vztah mezi třístupňovým testem dle čl. 10 WCT a WCT samotnou, jakož i RÚB a společným prohlášením k WCT je možné shrnout s těmito závěry:⁵¹⁶

Dle čl. 10 odst. 1 WCT jsou kryta všechna práva obsažená ve WCT, tj. plná aplikovatelnost třístupňového testu dle WCT. Jsou tak pokryty veškeré druhy děl dle RÚB a počítačové programy a sestavování údajů (tj. databáze dle čl. 5 WCT). Třístupňový test v rámci WCT je aplikovatelný na digitální i analogové prostředí. Nová omezení autorských práv nad rámec WCT je možné vytvářet.

Dle čl. 10 odst. 2 jsou kryta veškerá práva obsažená v RÚB, včetně práv osobnostních. Třístupňový test je aplikovatelný pouze tam, kde je to slučitelné se společným prohlášením (jelikož se neredukuje, ani nerozšiřuje aplikovatelnost omezení autorských práv dovolených RÚB). Jsou pokryty veškeré druhy děl dle RÚB. Třístupňový test je i prostřednictvím RÚB aplikovatelný na digitální i analogové prostředí. Nová omezení autorských práv nad rámec RÚB není možné vytvářet.

---

⁵¹⁵ podrobněji RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 864.

⁵¹⁶ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 873.

e) Práva související s právem autorským

Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových a televizních organizací (**Římská úmluva, ŘÚ**)⁵¹⁷ je obdobou RÚB na poli práv souvisejících s právem autorským, i když se nedotýká všech nositelů práv souvisejících s právem autorským.

Čl. 12⁵¹⁸ obsahuje úplatnou zákonnou licenci ve prospěch užití zvukového snímku (či jeho rozmnoženiny) vydaného k obchodním účelům pro vysílání nebo veřejný přednes. Oproti českému překladu uvádějícímu rozhlasové vysílání se čl. 12 vztahuje obecně k jakémukoliv vysílání, včetně televizního. Veřejný přednes je potřeba vykládat širším způsobem ve smyslu sdělování veřejnosti. Právo na odměnu svědčí výkonným umělcům, příp. výrobcům zvukových záznamů, pokud není dohoda o rozdělení mezi všemi zainteresovanými subjekty, může rozdělení odměny určovat národní zákonodárství. Z užití formulace vyplývá, že rozdělení určené národním zákonodárstvím nemusí být rovnoměrné a ŘÚ nestanovuje výslovně, že by národní zákonodárství mohlo stanovovat i vyšší dané odměny (zmiňuje pouze podmínky rozdělování odměny). Podmínkou odměny je, aby byla přiměřená (equitable remuneration) a byla poskytnuta pouze jedna, tj. účelem je i určitá ochrana vysílatelů a dalších subjektů, aby nemuseli odvádět násobky přiměřené odměny výkonným umělcům a výrobcům zvukových záznamů či jednotlivým kolektivním správcům).

Čl. 12 byl jedním z nejkomplicovanějších bodů na diplomatické konferenci k ŘÚ, a proto v **čl. 16 odst. 1 písm. a)**⁵¹⁹ byly stanoveny hned čtyři

---

⁵¹⁷ *Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací* ze dne 26. října 1961, vyhlášená vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 192/1964 Sb. ze dne 18. září 1964.

⁵¹⁸ Jestliže je zvukového snímku vydaného k obchodním účelům nebo rozmnoženiny takového zvukového snímku použito přímo k rozhlasovému vysílání, nebo k veřejnému přednesu, zaplatí uživatel jednu přiměřenou odměnu výkonným umělcům nebo výrobcům zvukových snímků, anebo oběma. Není-li dohody mezi těmito stranami, mohou být určeny podmínky rozdělení této odměny vnitřním zákonodárstvím.

⁵¹⁹ 1. Každý stát, jakmile se stane smluvní stranou této Úmluvy, bude vázán všemi povinnostmi a bude požívat všech výhod z ní vyplývajících. Kterýkoli stát však může písemným oznámením uloženým u generálního tajemníka Spojených národů kdykoli prohlásit, že

a) pokud jde o článek 12:

i) nebude uplatňovat ustanovení tohoto článku;

možnosti výjimek v jeho uplatňování jednotlivými státy. Na základě prohlášení u generálního tajemníka OSN státy mohou vůči čl. 12 provést: 1. úplnou výhradu, 2. částečnou výhradu ohledně druhů užití, 3. úplnou výhradu na zvukové snímky nesignatářských států ŘÚ, či 4. stanovit ochranu pro výrobce zvukových záznamů signatářských států jen na úrovni ochrany poskytované svým národním subjektům. Jelikož Československo uplatnilo výhrady v posledních dvou případech, přešly tyto výhrady i na ČR jako nástupnický stát.⁵²⁰

ŘÚ obsahuje čtyři omezení práv souvisejících s právem autorským v **čl. 15 odst. 1**.⁵²¹ V porovnání s RÚB se jedná o nižší počet dovolených jednání, ale některá omezení práv souvisejících s právem autorským jsou zakotvena širším způsobem, než v RÚB.

Čl. 15 odst. 1 písm. a) obsahuje velmi široce pojaté ustanovení ve prospěch soukromého užití, které není podmíněno žádnými podmínkami. Definice soukromí je ponechána národním předpisům.

Čl. 15 odst. 1 písm. b) je obdobou čl. 10bis odst. 1 RÚB, ale oproti RÚB je užití limitováno na krátkost výňatků při zpravodajství, tj. není možné použít celé předměty ochrany. Na druhou stranu však není dáno omezení typem aktuální události, a tak může jít o zpravodajství z jiné oblasti, než jen ekonomické, politické a náboženské.

Čl. 15 odst. 1 písm. c) je obdobou čl. 11bis odst. 3 RÚB, tj. upravuje dočasné záznamy vysílatele (za podmínky, že se jedná o jeho vlastní vysílání, které provádí vlastními prostředky), ale nestanovuje možnost dlouhodobého uchovávání v úředních archivech pro efemérní záznamy předmětů ochrany, které

---

ii) nebude uplatňovat ustanovení tohoto článku, pokud jde o určité druhy užití;

iii) nebude tento článek uplatňovat u zvukových snímků, jejichž výrobce není občanem jiného smluvního státu;

iv) omezí ochranu stanovenou tímto článkem u zvukových snímků, jejichž výrobce je občanem jiného smluvního státu, na takový rozsah a dobu, na jaké tento stát poskytuje ochranu zvukovým snímkům poprvé zaznamenaným občanem toho státu, který prohlášení činí; skutečnost, že smluvní stát, jehož je výrobce občanem, nepřiznává ochranu témuž oprávněnému nebo oprávněným jako stát, který činí prohlášení, nebude se považovat však za rozdíl v rozsahu ochrany;

⁵²⁰ KNAP, K. – KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 6. vyd. Praha: Linde, 1998. 588 s. ISBN: 80-7201-126-X. s. 359 – 360.

⁵²¹ Každý smluvní stát může svým vnitřním zákonodárstvím stanovit výjimky z ochrany zajištěné touto Úmluvou, a to pro: a) soukromé užívání; b) užití krátkých výňatků při zpravodajství o aktuálních událostech; c) krátkodobý záznam pořízený rozhlasovou organizací jejími vlastními prostředky a pro její vlastní vysílání; d) užití výlučně pro účely vyučování nebo vědeckého bádání.

by měly výjimečnou dokumentární povahu. Je potřeba pouze upozornit, že český oficiální překlad zmiňuje pouze rozhlasové organizace, ale originální znění odkazuje k vysílatelům obecně, tj. čl. 15 odst. 1 i odst. 2 se vztahuje jak na rozhlasové, tak i na televizní vysílatele.

Čl. 15 odst. 1 písm. d) je obdobou čl. 10 odst. 2 RÚB, avšak neobsahuje omezující podmínku názornosti výuky. Zároveň má širší rozsah i díky referenci na vědecké bádání, které může být i komerčně zaměřené.

Čl. 15 odst. 2⁵²² umožňuje státům rozšířit omezení autorských práv, která již přiznávají autorům i na práva související s právem autorským. Výkladem je však potřeba dovodit, že je tímto i dán limit pro tato omezení práv souvisejících s právem autorským, jelikož státy nemohou omezení práv souvisejících s právem autorským poskytnout v užším smyslu, tj. zvýhodnit tak práva související s právem autorským oproti právům autora. Oproti českému úřednímu překladu, který používá spojení „zákonné licence“ v poslední větě, je v anglickém znění na stejném místě uvedena podmínka „nucené licence“. Takto bude potřeba vykládat i smysl poslední věty.

Úmluva o ochraně výrobců zvukových záznamů proti nedovolenému rozmnožování jejich zvukových záznamů (dále jen **Ženevská úmluva**)⁵²³ v čl. 6⁵²⁴ umožňuje státům přijmout totožná omezení práv výrobců zvukových záznamů, jako již platí u omezení autorských práv. Zároveň stanovuje, že státy mohou stanovit nucenou licenci, ale jen pro výuku nebo vědecký výzkum, a to za

---

⁵²² Bez ohledu na ustanovení odstavce 1 tohoto článku může každý smluvní stát svým vnitřním zákonodárstvím stanovit tytéž druhy omezení ochrany práv výkonných umělců, výrobců zvukových snímků a rozhlasových organizací, jaké stanovil vnitřním zákonodárstvím v souvislosti s ochranou autorského práva k literárním a uměleckým dílům. Zákonné licence mohou však být stanoveny jen v takovém rozsahu, v jakém to je slučitelné s touto Úmluvou.

⁵²³ *Úmluva o ochraně výrobců zvukových záznamů proti nedovolenému rozmnožování jejich zvukových záznamů* ze dne 29. října 1971, vyhlášená vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 32/1985 Sb. ze dne 18. února 1985. Pro ČR je účinná od 1. 1. 1993.

⁵²⁴ Každý smluvní stát, který poskytuje ochranu prostřednictvím autorského nebo jiného zvláštního práva anebo prostřednictvím trestních sankcí, může ohledně ochrany výrobců zvukových záznamů stanovit ve svém vnitřním zákonodárství též omezení, jaká jsou povolena k ochraně autorů literárních a uměleckých děl. Nemohou se však povolit žádné nucené licence, nejsou-li splněny následující podmínky: a) rozmnožování se uskutečňuje jen pro výlučné potřeby vyučování nebo vědeckého výzkumu; b) licence na rozmnožování je platná jen na území smluvního státu, jehož příslušný orgán licenci udělil, a nemůže být rozšířena na vývoz snímků; c) rozmnožování podle takovéto licence se uskuteční za přiměřenou odměnu stanovenou uvedeným orgánem, při níž se mimo jiné zohlední i počet vyhotovených snímků.

kumulativního splnění dvou podmínek: územního omezení pro daný stát (tj. nemůže být rozšířena na vývoz snímků) a poskytnutí přiměřené odměny (při zohlednění počtu vyhotovených snímků). Tato nucená licence se týká pouze práva na rozmnožování. Vědecký výzkum dle tohoto článku a vědecké bádání dle čl. 15 odst. 1 ŘÚ jsou pojmově shodné, liší se pouze český překlad totožného anglického pojmu (scientific research) obsaženého v obou úmluvách. Stejně platí i v případě výuky a vyučování v překladu od anglického pojmu (teaching). Výuka není na rozdíl od čl. 10 odst. 2 RÚB omezena názorností. Vědeckým výzkumem bude i komerčně zaměřený výzkum. Co se týče omezení práv souvisejících s právem autorským, tak zde platí to samé, jako v případě ŘÚ, zákonodárce nemůže zvýhodnit práva související s právem autorským oproti právům autora v případě užšího rozsahu omezení práv souvisejících s právem autorským. Je potřeba však zdůraznit, že státy k provedení závazků Ženevské úmluvy mohou dle čl. 3⁵²⁵ přistoupit i mimo autorské právo, např. v rámci předpisů o nekalé soutěži či u trestněprávních sankcí.

Bruselská úmluva o šíření programů prostřednictvím satelitů (dále jen **Bruselská úmluva**) z roku 1974 obsahuje tři omezení práv souvisejících s právem autorským v čl. 4⁵²⁶ pro i) výňatky ve zpravodajství o aktuálních událostech, ii) citace a iii) v případě rozvojových států i ve prospěch výuky a vědeckého výzkumu. Oproti jiným úmluvám z oblasti práv souvisejících s právem autorským Bruselská úmluva obsahuje detailnější popis podmínek jednotlivých omezení práv souvisejících s právem autorským.

---

⁵²⁵ Prostředky provádění této úmluvy se vyhražují vnitřnímu zákonodárství každého smluvního státu a budou zahrnovat jeden anebo více z následujících způsobů ochrany: přiznáním autorského nebo jiného zvláštního práva, právními předpisy o nekalé soutěži a prostřednictvím trestních sankcí.

⁵²⁶ Originální znění (oficiální český překlad neexistuje): No Contracting State shall be required to apply the measures referred to in Article 2(1) where the signal distributed on its territory by a distributor for whom the emitted signal is not intended

- (i) carries short excerpts of the programme carried by the emitted signal, consisting of reports of current events, but only to the extent justified by the informatory purpose of such excerpts, or
- (ii) carries, as quotations, short excerpts of the programme carried by the emitted signal, provided that such quotations are compatible with fair practice and are justified by the informatory purpose of such quotations, or
- (iii) carries, where the said territory is that of a Contracting State regarded as a developing country in conformity with the established practice of the General Assembly of the United Nations, a programme carried by the emitted signal, provided that the distribution is solely for the purpose of teaching, including teaching in the framework of adult education, or scientific research.

V případě bodu i) je podmínkou výňatků jejich krátkost a užití musí být zdůvodněno informačním účelem. Na druhou stranu není zde limitace typu aktuální události.

Bod ii) podmiňuje citaci krátkými výňatky, jejich užití souladem s poctivými zvyklostmi a zdůvodněním jejich informačního účelu. Požadavek krátkých výňatků znemožňuje použití celých drobných děl. V porovnání bodu ii) s bodem i) částečně postrádá bod i) svůj smysl, jelikož citace může být také provedena v kontextu aktuální události. Bod ii) navíc nestanovuje žádnou podmínku s ohledem na uvedení zdroje, což lze vysvětlit absencí osobnostních práv u práv souvisejících s právem autorským. Případný požadavek uvedení zdroje by mohl být vyvozován na základě poctivých zvyklostí, pokud by v dané oblasti užití bylo obvyklým standardem zdroj uvádět.

Bod iii) se vztahuje pouze na rozvojové státy a na užití výlučně pro účely výuky a vědeckého výzkumu. Je zde oproti všem obdobným ustanovením v mezinárodních úmluvách výslovně zmíněna i výuka pro potřeby dospělých. V souladu s tímto ustanovením tak budou i kampaně ve prospěch zvyšování gramotnosti dospělých. Není zde dán limit ohledně názornosti výuky. Vědeckým výzkumem bude i komerčně zaměřený výzkum.

Vliv Bruselské úmluvy je však omezen malým počtem signatářských států – v současnosti byla ratifikována 35 státy a dalších 10 států ji v minulosti podepsalo, ale nepřistoupilo k ratifikaci.⁵²⁷ ČR dosud Bruselskou úmluvu nepodepsala.

Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (WPPT)⁵²⁸ v **čl. 16 odst. 1**⁵²⁹ umožňuje státům přijmout stejná omezení práv výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů jako již platí u omezení autorských práv. I zde platí, že zákonodárce nemůže

---

⁵²⁷ WIPO. *Contracting Parties to Brussels Convention*. [online]. [cit. 2011-09-17]. Dostupné z http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=19

⁵²⁸ Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech ze dne 20. prosince 1996, 48/2002 Sb.m.s. Pro ČR je účinná od 20. 5. 2002.

⁵²⁹ Smluvní strany mohou ve svém vnitrostátním právním řádu stanovit tytéž druhy omezení nebo výjimek, pokud jde o ochranu výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů, jaké stanoví ve svém vnitrostátním právním řádu v souvislosti s ochranou autorského práva k literárním a uměleckým dílům.

zvýhodnit práva související s právem autorským oproti právům autora v případě užšího rozsahu omezení práv souvisejících s právem autorským.

Čl. 16 odst. 2⁵³⁰ obsahuje třístupňový test. Třístupňový test je podrobněji uveden v samostatné kapitole. Zde je potřeba pouze poznamenat, že na mezinárodní úrovni se třístupňový test vztahuje díky WPPT a dohodě TRIPS i na práva související s právem autorským. Třístupňový test se týká majetkových práv výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů. Na komunitární úrovni je třístupňový test upraven vzhledem k právům souvisejícím s právem autorským v čl. 10 odst. 3 směrnice o právu na pronájem a půjčování a částečně i v čl. 5 odst. 5 IS. V AZ se vztahuje třístupňový test v ustanovení § 29 odst. 1 i na práva související s právem autorským prostřednictvím odkazů v ustanoveních § 74, 78, 82 a 86.

Dle **společného prohlášení**⁵³¹ k čl. 16 se smluvní strany shodly, že společné prohlášení k čl. 10 WCT se použije mutatis mutandis i na WPPT, tj. omezení práv souvisejících s právem autorským se použijí plně i pro digitální prostředí. Výslovně je ustanoveno, že uložení uměleckých výkonů či zvukových záznamů na elektronické médium je rozmnožováním.

3. Omezení autorských práv v předpisech EU

Omezení autorských práv jsou vymezena ve čtyřech směrnicích: směrnici o právní ochraně počítačových programů, směrnici o právní ochraně databází, směrnici o právu na pronájem a půjčování a IS. Nejširším způsobem jsou omezení autorských práv upravena v IS, kde se přešlo od vertikálního přístupu v předchozích směrnicích k přístupu horizontálnímu.⁵³² O úspěchu harmonizace se vedou spory. Harmonizace se nezdařila minimálně v tom směru, že v porovnání

---

⁵³⁰ Smluvní strany zúží všechna omezení nebo výjimky z práv obsažených v této Smlouvě na jednotlivé zvláštní případy, které nejsou v rozporu s obvyklým využíváním výkonu nebo zvukového záznamu a nepůsobí neospravedlnitelnou újmu oprávněným zájmům výkonného umělce nebo výrobce zvukového záznamu.

⁵³¹ *Agreed Statements concerning the WIPO Performances and Phonograms Treaty adopted by the Diplomatic Conference*, 20. 12. 1996. [online]. [cit. 2011-08-12]. Dostupné z <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/wppt/statements.html>

⁵³² MAZZIOTTI, G. *EU Digital Copyright Law and the End-User*. 1. vyd. Berlin: Springer, 2008. 374 s. ISBN 978-3540759843. s. 77.

se situací před přijetím IS se fragmentace omezení autorských práv nezmenšila a v určitém ohledu platí spíše opak. Debata o úspěšnosti harmonizace může mít subjektivní zabarvení, ale minimálně u omezení autorských práv, které mají vliv na fungování vnitřního trhu, tj. kde harmonizace je nejvíce potřeba, je možné o určitém selhání hovořit. Plná harmonizace omezení autorských práv vzhledem k analogovým užitím nebyla vždy plně nutná a evropský zákonodárce díky čl. 5 odst. 3 písm. o) IS i nad tímto záměrem částečně rezignoval. Nicméně je zarážející, že omezení autorských práv nutná pro digitální prostředí (přeshraniční již ze své podstaty), kde státy byly povětšinou na relativně stejné nerozvinuté úrovni, se nepodařilo lépe uchopit. Je potřeba říci, že větší část viny padá na členské státy, které si chtěly podržet své národní tradice a znění svých vlastních předpisů.⁵³³ Těžko lze v případě omezení autorských práv mluvit o kvalitnější normotvorbě (better regulation), ke které se EU hlásí.

Omezení autorských práv na komunitární úrovni jsou většinou upravena jako dobrovolná ustanovení. Plná harmonizace nastala pouze u počítačových programů, souborných děl (resp. databází) a databází. Rovněž čl. 5 odst. 1 IS jako jediné povinné omezení autorských práv v IS bylo úspěšně transponováno členskými státy téměř doslovným způsobem. Mezi zmíněnými čtyřmi směrnicemi panuje nekonzistentnost a nekompatibilita, což vytváří mezery v právní regulaci. Neúspěch evropské regulace někteří spojují s tím, že omezení autorských práv jsou spjata s národní kulturní a společenskou identitou, a proto je obtížné najít konsensus na úrovni jednoho kontinentu.⁵³⁴ Nicméně dalším pravděpodobným důvodem je i malá konsolidovanost omezení autorských práv na mezinárodní úrovni.

Omezení autorských práv upravená na komunitární úrovni se vztahují jen na výlučná práva harmonizovaná jednotlivými směrnicemi. Mezi neharmonizovaná práva patří zejména osobnostní práva, právo na zpracování,

---

⁵³³ BURRELL, R. – COLEMAN, A. *Copyright Exceptions: The Digital Impact*. Cambridge Intellectual Property and Information Law. 1. vyd. Cambridge: CUP, 2005. 458 s. ISBN: 978-0521847261. s. 304.

⁵³⁴ VAN EECHOU, M. et al. *Harmonizing European Copyright Law. The Challenges of Better Lawmaking*. Information law series. Vol. 19. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. 400 s. ISBN 9041131302. s. 94.

vystavování či veřejné provozování.⁵³⁵ To může vytvářet problémy v případě, že výkon určitých specifických omezení autorských práv může zahrnovat kromě vytváření rozmnoženiny i zpracování díla např. v případě parodie či náhodného užití.⁵³⁶

Je otázkou, zda systém omezení autorských práv plní svou funkci, pokud má garantovat správné fungování informační společnosti, jelikož řadě účastníků informační společnosti (nejen uživatelům) jejich postavení neusnadňuje. Bude potřeba více koherentnosti, jelikož neúplnost a nepřesnost minimálně v případě internetového prostředí brání v širším přeshraničním užití a v případě EU rozdílná národní pravidla působí jako překážka na vnitřním trhu.

V rámci současného znění některých směrnic (zejména IS) je otázkou, nakolik došlo k naplnění principu subsidiarity a proporcionality, jelikož ne všechna omezení autorských práv uvedená v komunitárních předpisech mají dopad na vnitřní trh a mohla být možná efektivněji regulována národním zákonodárstvím.

Vztah mezinárodních smluv v oblasti práv duševního vlastnictví ke komunitárnímu řešil SDEU nedávno v případě C-135/10 SCF v. Del Corso. Dohoda TRIPS a WPPT jako mezinárodní smlouvy podepsané EU jsou dle SDEU závazné pro evropské instituce i členské státy a jsou nedílnou součástí právního řádu EU (body rozhodnutí 37 - 39). U Římské úmluvy není EU smluvní stranou, ale dle čl. 1 odst. 1 WPPT přesto ŘÚ dle SDEU vyvolává nepřímé účinky (body rozhodnutí 41, 49 - 50). SDEU neshledal za možné, aby se ustanovení těchto mezinárodních smluv mohli dovolávat přímo jednotlivci, jelikož by taková ustanovení musela být z hlediska svého obsahu bezpodmínečná a dostatečně přesná (tj. jasné a přesné povinnosti, jejichž provedení nebo účinky nejsou podmíněny vydáním pozdějšího aktu) a zároveň by povaha a systematika neměla bránit jednotlivcům se jich přímo dovolávat (body rozhodnutí 43 - 44). V této

---

⁵³⁵ VAN EECHOUD, M. et al. *Harmonizing European Copyright Law. The Challenges of Better Lawmaking*. Information law series. Vol. 19. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. 400 s. ISBN 9041131302. s. 100.

⁵³⁶ VAN EECHOUD, M. et al. *Harmonizing European Copyright Law. The Challenges of Better Lawmaking*. Information law series. Vol. 19. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. 400 s. ISBN 9041131302. s. 100.

souvislosti SDEU přímo odkázal na rozhodnutí Rady č. 94/800,⁵³⁷ kdy se dohody TRIPS nelze dovolávat přímo před unijními i národními soudy, jakož i výslovně potvrdil svou dosavadní judikaturu, že ustanovení dohody TRIPS postrádají vzhledem ke své povaze a systematicce přímý účinek a nezakládají jednotlivcům práva, kterých by se mohli dovolávat (body rozhodnutí 45 – 46). V tomto ohledu je částečně narušena i bezvýhradnost aplikovatelnosti závěrů panelu WTO č. WT/DS160/R ohledně třístupňového testu. Nicméně pokud komunitární právo obsahuje shodné pojmy s těmi obsaženými v příslušných mezinárodních smlouvách, pak musí být komunitární předpisy vykládány v největším možném rozsahu ve světle práva mezinárodního, tj. rovněž s přihlédnutím ke kontextu, v němž jsou takové pojmy použity, a k účelu sledovanému příslušnými ustanoveními mezinárodních smluv (body rozhodnutí 51 a 55).

a) Směrnice o právní ochraně počítačových programů

Směrnice 2009/24/ES o právní ochraně počítačových programů⁵³⁸ obsahuje omezení autorských práv v čl. 5 a 6. EU přijetím této směrnice reagovala mimo jiné na vývoj v USA, kde v roce 1980 schválili Computer Software Copyright Act,⁵³⁹ a na vývoj v členských státech, kde např. Francie⁵⁴⁰ přijala zvláštní ochranu pro počítačové programy jako užitou literaturu s dobou ochrany na 25 let.

Panuje určitý rozpor v tom, zdali je směrnicí provedena maximální harmonizace, tj. členské státy by pak nemohly jít nad úroveň poskytnutou úpravou ve směrnici. EK považuje čl. 5 a 6 jako úplné a další omezení autorských práv

---

⁵³⁷ *Rozhodnutí Rady (94/800/ES) ze dne 22. prosince 1994 o uzavření dohod jménem Evropského společenství s ohledem na oblasti, které jsou v jeho pravomoci, v rámci Uruguayského kola mnohostranných jednání.*

⁵³⁸ *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů (kodifikované znění).* [online]. [cit. 2011-08-19]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:111:0016:01:CS:HTML>

⁵³⁹ Tento zákon navazoval na závěry National Commission on New Technological Uses of Copyrighted Works (CONTU), která se vyslovila pro autorskopravní ochranu ve prospěch počítačových programů.

⁵⁴⁰ *Novela autorského zákona č. 85/660 - Loi n° 85-660, du 3 juillet 1985 relative aux droits d'auteur et aux droits des artistes-interprètes, des producteurs de phonogrammes et de vidéogrammes et des entreprises de communication audiovisuelle*, 3. 7. 1985. GROSHEIDE, W. *Intellectual Property and Human Rights: A Paradox*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010. 328 s. ISBN 978-1848444478. s. 54.

nejsou dle jejího názoru možné, zejména v případě rozmnožování pro osobní potřebu.⁵⁴¹ Nicméně státním bod odůvodnění 19⁵⁴² dává možnost přijmout další omezení autorských práv neupravené ve směrnici, pokud jsou v souladu s RÚB. Autoritativní rozhodnutí tohoto sporu by musel poskytnout SDEU.

Čl. 5 odst. 1⁵⁴³ se týká úkonů nezbytných k tomu, aby oprávněný nabyvatel mohl užívat počítačový program způsobem, ke kterému byl určen, včetně opravy chyb. Jsou omezena práva dle čl. 4 odst. 1 písm. a) a písm. b), tj. právo na rozmnožování, zpracování, překlady, úpravy a jakékoliv jiné změny, naopak právo na jakoukoliv formu veřejného šíření, včetně pronájmu, a první prodej rozmnoženiny nejsou dotčeny. Autor má povinnost (důkazní břemeno) specifikovat v licenční smlouvě práva z čl. 4 odst. 1 písm. a) a b), která může uživatel užívat, jinak je uživatel v tomto ohledu neomezen.⁵⁴⁴ Toto ustanovení je důsledkem velmi široce koncipovaného čl. 4 odst. 1 písm. a), které autorovi dává právo autorizovat každé rozmnožení, tj. v praktické rovině téměř každé užití (ani oprávněný nabyvatel by nemohl počítačový program použít). Toto rovnítko mezi pouhými akty rozmnožování v paměti počítače a právem na rozmnožování je kritizováno nejnovější německou doktrínou.⁵⁴⁵ Místo omezení autorských práv, někteří autoři, toto ustanovení vysvětlují spíše paralelou s vyčerpáním práv, jelikož jen kvalifikované osoby (a to včetně osob, které se stanou oprávněnými nabyvateli odvozeně např. při opětovném prodeji apod.) mohou čerpat z tohoto ustanovení, nikoliv obecně celá veřejnost.⁵⁴⁶ Čl. 5 nevyžaduje oprávnění přímo od autora, ale stačí faktická možnost oprávněného užití nosiče s počítačovým programem, tj. podstatné pro posouzení způsobu užití, ke kterému je počítačový

---

⁵⁴¹ *Report on the implementation and effects of Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs*, COM(2000)199, 10. 4. 2000, s. 13.

⁵⁴² Touto směrnicí nejsou dotčeny odchylky stanovené vnitrostátními právními předpisy, které provádějí Bernskou úmluvu v bodech, které nejsou předmětem této směrnice.

⁵⁴³ Pokud nejsou ve smlouvě sjednána zvláštní ustanovení, nevyžadují svolení nositele práv úkony uvedené v čl. 4 odst. 1 písm. a) a b), pokud se jedná o úkony nezbytné k tomu, aby umožnily oprávněnému nabyvateli užívat počítačový program způsobem, ke kterému je určen, včetně opravy chyb.

⁵⁴⁴ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 151.

⁵⁴⁵ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 145, pozn. 249.

⁵⁴⁶ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 145 - 146.

program určen, jsou zásadně smluvní podmínky při uvedení počítačového programu na trh. Ustanovení je vázáno na splnění čtyř podmínek.

První podmínkou je nerozpornost se smlouvou. Nerozpornost se smlouvou činí ustanovení dispozitivním, ale bod odůvodnění 16⁵⁴⁷ zároveň prohlašuje smluvní ustanovení, která by bránila pořizování záložní rozmnoženiny nebo pozorování, studování nebo zkoušení fungování programu, za od počátku za neplatná. Rovněž bod odůvodnění 13⁵⁴⁸ zamezuje smluvnímu zákazu pro nahrávání a provozování nezbytnému k využití oprávněně nabyté rozmnoženiny programu a k opravě chyb. V rámci výkladu těchto tří ustanovení má obecně přednost tento článek před body odůvodnění, avšak v daných případech (záložní rozmnoženina, apod.) by se vycházelo pravděpodobně z bodů odůvodnění jako případů *lex specialis*. Bod odůvodnění 13 se navíc vztahuje k smluvním ujednáním při prodeji, a proto závaznost jiných smluvních ujednání, např. v dokumentaci, je ponechána národnímu zákonodárství. Smlouvy musí být v souladu s dobrými mravy, tj. licenční podmínky musí být předvídatelné.⁵⁴⁹ Smluvní navázání užití počítačového programu na konkrétní sériové číslo CPU procesoru není možné, jelikož pak by nemohl být počítačový program dále prodán, což bylo shledáno v rozporu se základními charakteristikami vlastnického práva.⁵⁵⁰ Nicméně v případě pronájmu by takové smluvní ujednání bylo možné.⁵⁵¹ Podobné postupy však limitují uživatele např. v přechodu na rychlejší procesor. V případě OEM-Version⁵⁵² německý nejvyšší spolkový soud rozhodl, že společnost Microsoft nemohla u třetích stran vázat cenu počítačového programu na prodej

---

⁵⁴⁷ Ochrana počítačových programů podle právních předpisů o autorských právech nesmí být na překážku tomu, aby byly v případě nutnosti uplatňovány jiné formy ochrany. Jakákoliv jiná smluvní ustanovení, která jsou v rozporu s ustanoveními této směrnice o rozkladu anebo s výjimkami ustanovenými ve směrnici o pořizování záložní rozmnoženiny nebo pozorování, studování nebo zkoušení fungování programu musí být tedy považována od počátku za neplatná.

⁵⁴⁸ Výlučné právo autora zamezit neoprávněnému rozmnožování jeho díla by mělo vzhledem k počítačovým programům podléhat omezené výjimce umožňující pořízení rozmnoženiny technicky nezbytné pro využití programu oprávněným nabyvatelem. To znamená, že úkony spočívající v nahrávání a provozování nezbytném k využití oprávněně nabyté rozmnoženiny programu a ani opravování chyb v rozmnoženině nesmí být smluvně zakázáno. Pokud smlouva neobsahuje zvláštní omezení, především pro případ prodeje rozmnoženin programů, může oprávněný nabyvatel provádět jakýkoliv jiný úkon nezbytný k využívání rozmnoženiny programu v souladu s předpokládaným účelem programu.

⁵⁴⁹ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 152.

⁵⁵⁰ Odvolací soud Frankfurt, případ CPU-Klausel - 6 U 18/93, 10. 3. 1994.

⁵⁵¹ Nejvyšší spolkový soud Německa, případ CPU-Klausel - I ZR 3/00, 24. 10. 2002.

⁵⁵² Nejvyšší spolkový soud Německa, případ OEM-Version - I ZR 244/97, 6. 7. 2000.

spolu s technickým vybavením za jinou cenu (tj. mimo své smluvně zavázané prodejce). Zájem společnosti účtovat dvě různé ceny zákazníkům není dle soudu důvodem pro poskytnutí ochrany ze strany autorského práva.

Druhou podmínkou je nezbytnost úkonů, která by měla být posuzována jako objektivní či praktická potřeba a dle již zmíněného bodu odůvodnění 13 i technická potřeba.

Třetí podmínkou je oprávněný nabyvatel (lawful acquirer). Detailnější informace k tomuto pojmu jsou uvedeny v samostatné kapitole. Požadavek oprávněného nabyvatele je potřeba vykládat širším způsobem, než pojem oprávněný uživatel (lawful user), který je obsažený ve směrnici o právní ochraně databází. Oprávněným nabyvatelem bude kupující, pronajímatel, nositel licence či osoba autorizovaná k užití programu v zastoupení daných osob.⁵⁵³ Oprávněný nabyvatel může k nezbytným úkonům také využít pomoc další osoby. Výklad pojmu oprávněného nabyvatele a povolených užití z jeho strany by mohl poskytnout SDEU ve věci C-128/11 *usedSoft*, kdy řeší převod použitých licenčních certifikátů na další nové uživatele.

Čtvrtou podmínkou je užití počítačového programu způsobem, ke kterému je určen, včetně opravy chyb. Jedná se o zamýšlený účel užití počítačového programu, který se může vykládat čtyřmi různými způsoby.⁵⁵⁴ Mohlo by jít o zamýšlený účel počítačového programu ze strany autora či naopak ze strany uživatele, kde by hrálo význam, zdali je počítačový program masově šířen či byl vytvořen na míru, např. na objednávku, pro jediného uživatele. Německé soudy v případě hardwarového klíče judikovaly,⁵⁵⁵ že je potřeba v rámci zamýšleného účelu vzít v potaz zájmy jak autora, tak i uživatele. Poslední možnost interpretace nabízí bod odůvodnění 10,⁵⁵⁶ který zmiňuje jako zamýšlený účel - samotný účel

---

⁵⁵³ *Report on the implementation and effects of Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs*, COM(2000)199, 10. 4. 2000, s. 12.

⁵⁵⁴ DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 226.

⁵⁵⁵ Odvolací soud Karlsruhe, případ Programmschutzmechanismus - 6 U 40/95, 1. 10. 1996.

⁵⁵⁶ Počítačový program je určen ke komunikaci a spolupráci s ostatními prvky počítačového systému a s uživateli. Za tímto účelem je nezbytné logické a případně i fyzické propojení a interakce umožňující náležité fungování veškerých prvků programového a technického vybavení s jiným programovým a technickým vybavením i s uživateli. Části programu, které toto vzájemné propojení a interakci mezi jednotlivými prvky programového a technického vybavení umožňují, jsou obecně nazývány "rozhraní". Toto funkční propojení a interakce jsou obecně nazývány

počítačového programu jako takového, pak by bylo významné, jak byl počítačový program propagován, na jaké způsoby užití je převážně určen (vyplývající z určitého sektoru, např. bankovníctví), zda byl určen na užití na jediném počítači či se jedná o síťovou či serverovou verzi, apod.

Opravy chyb ani chyba samotná nejsou směrnici definovány. Opravou chyb ve smyslu tohoto ustanovení je potřeba úzce chápat pouze opravu chyb nutných k provozu počítačového programu, nikoliv rozšíření či vylepšení jeho funkcí, uzpůsobení pro jiný operační systém apod. Během projednávání směrnice navrhoval EP i omezení autorských práv ve prospěch údržby (maintenance), jelikož by to umožnilo i vytváření aktualizací a rozšiřovacích modulů počítačového programu, to však narazilo na odpor počítačového průmyslu.⁵⁵⁷ Otázku oprávněnosti zvýšení výkonu počítačového programu prostřednictvím opravy chyb, které jinak nemají vliv na provoz počítačového programu, by bylo nutno posoudit v kontextu daného zásahu. Opravy chyb v sobě zahrnují i jednání, které slouží objevu a lokalizaci chyby a může tak docházet k typickým činnostem jako při analýze černé skříňky v čl. 5 odst. 3 a rozkladu dle čl. 6. Chybu je možné chápat zejména v technickém smyslu a musí být konkrétní, existující či bezprostředně hrozící. Nejznámější chyba je spojována s problémem Y2K na přelomu tisíciletí, kdy některé počítačové programy uváděly letopočty pouze dvoumístně. Chyba se může vyskytnout i na bezchybném počítačovém programu po jeho uvedení na trh díky změně okolností či v souvislosti s potřebou kompatibility s jiným programovým či technickým vybavením. Oprávněný nabyvatel může provést opravu chyb prostřednictvím třetí osoby, i při rozporu se smluvním závazkem dle rozhodovací praxe soudů v Německu.⁵⁵⁸ V rámci komparace je možné uvést, že autorský zákon USA dle ustanovení § 117c dává možnost vytvořit rozmnoženinu počítačového programu při technické údržbě či opravě, ale ta musí být smazána ihned po takovémto úkonu.

"interoperabilita"; tuto "interoperabilitu" lze vymezit jako schopnost vzájemně si vyměňovat informace a vzájemně vyměněné informace užívat.

⁵⁵⁷ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 155.

⁵⁵⁸ Nejvyšší spolkový soud Německa, případ Programmfehlerbeseitigung - I ZR 141/97, 24. 2. 2000.

Čl. 5 odst. 2⁵⁵⁹ upravuje zhotovení záložní rozmnoženiny. Ustanovení je založeno na čtyřech podmínkách.

První podmínkou je osoba oprávněná užít počítačový program. Na rozdíl od české jazykové verze nehovoří směrnice o oprávněném uživateli, ale o osobě oprávněné užít počítačový program (a person having a right to use the computer program), tj. český překlad používá zde a znovu v čl. 6 odst. 1 písm. a) pojem užítý později ve směrnici o právní ochraně databází. Osobu oprávněnou užít počítačový program je potřeba chápat ve smyslu oprávněného nabyvatele. Nejednotnost terminologie se objevuje i v dalších jazykových verzích, kdy německá verze dokonce používá v každém odstavci jiný termín (podobně tedy jako český překlad). Nejednotnost pojmosloví se projevila i v implementační zprávě EK, jak již bylo uvedeno.

Druhou podmínkou je kogentnost tohoto ustanovení a to nejen v závislosti na samém ustanovení, ale i dle čl. 8 by smlouva v rozporu s ním byla od počátku neplatná. Ustanovení se dotýká pouze smluvní úpravy zasahující do možnosti zhotovení záložní rozmnoženiny - technické prostředky ochrany práv, které by v praktické rovině zhotovení záložní rozmnoženiny mohly bránit jsou však již regulovány odlišně v čl. 7.

Třetí podmínkou je záložní rozmnoženina. V chápání EK je tím myšlena pouze jedna rozmnoženina.⁵⁶⁰ Naopak někteří autoři považují ustanovení za otevřené v tom smyslu, že je na prokázání ze strany uživatele, zdali je nezbytná pro užívání počítačového programu pouze jedna či více rozmnoženin.⁵⁶¹ Směrnice neřeší tzv. plné zálohy celého pevného disku počítače, při kterých nevyhnutelně budou vytvořeny i rozmnoženiny jednotlivých počítačových programů. Přitom tyto plné zálohy jsou nezbytné pro případ selhání počítačů a tudíž hrozby ztráty veškerých dat. Možnost zhotovení plných záloh se dá případně akceptovat s odkazem na implicitní licenci. Navíc porušování autorských práv prostřednictvím plných záloh s často osobními daty uživatelů následným

---

⁵⁵⁹ Oprávněnému uživateli počítačového programu nemůže být smluvně bráněno, aby z něho pořizoval záložní rozmnoženinu, pokud je nezbytná pro užívání programu.

⁵⁶⁰ *Report on the implementation and effects of Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs*, COM(2000)199, 10. 4. 2000. s. 18.

⁵⁶¹ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 156.

zpřístupňováním a rozmnožováním dalším osobám není v zájmu samotných uživatelů.

Čtvrtou podmínkou je nezbytnost záložní rozmnoženiny pro užívání počítačového programu. Toto ustanovení obsahuje již v anglické jazykové variantě špatnou formulaci, jelikož záložní rozmnoženina nikdy nebude potřeba pro užití počítačového programu, ale pro zajištění jeho pokračování. Účelem záložních rozmnoženin jsou bezpečnostní a záložní důvody a jejich nezbytnost se má posuzovat dle media, na kterém je počítačový program uložen. Britské soudy v případě původního media ve formátu CD nepovažovaly za nezbytné, aby záložní rozmnoženina vznikla.⁵⁶² Požadavek nezbytnosti je možné chápat i jako požadavek na zničení záložních rozmnoženin, pokud oprávněný nabyvatel již ztratil právo počítačový program užit. Otázkou je, zdali by uživatel měl možnost zhotovit si záložní rozmnoženinu, pokud dodání náhradních rozmnoženin počítačových programů nabízí zdarma např. prodejce.

V rámci komparativního pohledu je zajímavé, že autorský zákon USA umožňuje vytvoření záložní rozmnoženiny dle ustanovení § 117a i třetí osobou, kterou autorizoval vlastník rozmnoženiny počítačového programu. Úzce americké soudy⁵⁶³ hodnotily důvody pro vytvoření záložních rozmnoženin – mají být vytvářeny jen jako ochrana proti zničení či poškození mechanickou či elektrickou poruchou.

Čl. 5 odst. 3⁵⁶⁴ se vztahuje na možnost zkoumat, studovat nebo zkoušet funkčnost počítačového programu za účelem zjištění myšlenek a zásad, které jsou základem kteréhokoliv z prvků počítačového programu, tj. slouží uživateli k analýze funkcí počítačového programu (black-box testing, analýza černé skříňky). Tímto ustanovením jsou dovolena jiná užití, než byl zamýšlený účel počítačového programu dle čl. 5 odst. 1. Ustanovení je vázáno na pět podmínek.

---

⁵⁶² Vyšší soudní dvůr, případ Sony Computer Entertainment Inc. v. Owen - 2002 EWHC 45, 23. 1. 2002. Vyšší soudní dvůr, případ Kabushiki Kaisha Sony Computer Entertainment Inc. et al. v. Ball et al. - 2004 EWHC 1738, 19. 7. 2004.

⁵⁶³ Odvolací soud pro federální obvod, případ Atari Inc. v. JS&A Group Inc. - 747 F.2d 1422, 8. 11. 1984.

⁵⁶⁴ Osoba oprávněná užívat rozmnoženinu počítačového programu může při zavádění, zobrazování, provozu, přenosu nebo ukládání do paměti počítačového programu, k němuž je oprávněna, bez svolení nositele práv tento program zkoumat, studovat nebo zkoušet jeho funkčnost za účelem zjištění myšlenek a zásad, které jsou základem kteréhokoliv z prvků programu.

První podmínkou je osoba oprávněná užívat rozmnoženinu počítačového programu. Zde platí stejné závěry jako u oprávněného nabyvatele v čl. 5 odst. 1 a odst. 2. Nicméně objevují se i jiné názory,⁵⁶⁵ které osobu oprávněnou užívat počítačový program chápou užším způsobem než oprávněného nabyvatele a spojují ji s nositelem licence.

Druhou podmínkou jsou specifické činnosti zavádění, zobrazování, provoz, přenos nebo ukládání do paměti počítačového programu. Mezi používané techniky v případě analýzy patří sledování přenášených dat (line tracing), zobrazení dat např. z paměti počítače v hexadecimální formě (hex dump) či zkoumání fungování rozhraní (interface) počítačového programu.⁵⁶⁶ V tomto ohledu je potřeba upozornit na rozhodnutí SDEU ve věci C-393/09 Bezpečnostní softwarová asociace, kdy grafické uživatelské rozhraní (GUI) jako interakční rozhraní umožňující komunikaci mezi počítačovým programem a uživatelem není chráněno v rámci čl. 1 odst. 2 směrnice o právní ochraně počítačových programů jako forma vyjádření počítačového programu, ale může být při splnění požadavků IS chráněno jako dílo, pokud je GUI vlastním duševním výtvozem autora (body rozhodnutí 40 a 51). Na druhou stranu však tímto způsobem SDEU zvýšil hranici pro uznání autorskoprávní ochrany pro GUI, jelikož IS na rozdíl od čl. 1 odst. 3 směrnice o právní ochraně počítačových programů nezná požadavek původnosti.

Třetí podmínkou je kogentnost ustanovení nejen na základě tohoto samotného ustanovení, ale i vzhledem k čl. 8 odst. 1, který prohlašuje veškerá smluvní ustanovení, která by byla v rozporu s čl. 5 odst. 3, za od počátku neplatná.

Čtvrtou podmínkou jsou užití ve formě zkoumání, studování nebo zkoušení funkčnosti počítačového programu. Tyto analýzy nechávají počítačový program nedotčen a nevytvářejí na rozdíl od rozkladu dle čl. 6 zdrojový kód daného počítačového programu.

Pátou podmínkou je zjištění myšlenek a zásad, které jsou základem kteréhokoliv z prvků počítačového programu. Přitom směrnice sama vyjmula tyto

---

⁵⁶⁵ DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 231.

⁵⁶⁶ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 158.

prvky (myšlenky, zásady, apod.) z ochrany (čl. 1 odst. 2 a bod odůvodnění 11).⁵⁶⁷ Proto oprávněný nabyvatel není v tomto ohledu nikterak zvýhodněn oproti jakékoliv další osobě.

Čl. 6 je díky čl. 8 prohlášen za kogentní a smluvní ustanovení, která by limitovala uvedená omezení autorských práv, by byla prohlášena za od počátku neplatná.

Čl. 6 odst. 1⁵⁶⁸ reguluje rozklad počítačového programu za účelem dosažení interoperability. Toto ustanovení je podstatné i z důvodu bezpečnosti, aby bylo možné např. zjistit a opravit bezpečnostní chyby počítačových programů.

Ustanovení je založeno na pěti požadavcích a třech podmínkách.

Prvním požadavkem je kogentnost ustanovení na základě samotné formulace textu a čl. 8, který smluvní ustanovení bránící rozkladu prohlašuje za od počátku neplatná.

Druhým požadavkem je rozmnožování kódu nebo překlad formy tohoto kódu ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. a) a písm. b). Ustanovení má zajistit úpravu tzv. reverzního inženýrství. Rozklad je zaměřen na strojový kód (v binárním vyjádření, čitelném převážně pouze pro počítače), v kterém je počítačový program rozšiřován, a snaží se získat zdrojový kód v programovacím jazyce, který je čitelný pro programátora. Samotné ustanovení zmiňuje kód a jeho formu, nikoliv samotný počítačový program, ale tyto jednotlivé pojmy je potřeba vykládat synonymně, jelikož dle čl. 10 odst. 1 dohody TRIPS jsou i zdrojové a strojové

---

⁵⁶⁷ Pro vyloučení jakýchkoliv nejasností je nutno stanovit, že předmětem ochrany je pouze vyjádření počítačového programu a že myšlenky a zásady, na kterých jsou založeny jednotlivé prvky programu včetně myšlenek a zásad, na kterých jsou založena rozhraní, nejsou chráněny autorským právem ve smyslu této směrnice. V souladu s touto zásadou autorského práva se ochrana podle této směrnice nevztahuje na myšlenky a zásady, na kterých je založena logika, algoritmy a programovací jazyky. V souladu s právními předpisy a judikaturou členských států, jakož i s mezinárodními smlouvami o autorských právech je autorskými právy chráněno vyjádření těchto myšlenek a zásad.

⁵⁶⁸ Svolení nositele práv není požadováno, pokud je rozmnožování kódu nebo překlad formy tohoto kódu ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. a) a b) nezbytný pro získání informací o interoperabilitě nezávisle vytvořeného počítačového programu s jinými programy za předpokladu, že jsou splněny tyto podmínky:

- a) uvedené úkony jsou prováděny nabyvatelem licence nebo oprávněným uživatelem rozmnoženiny počítačového programu anebo jejich jménem, a to osobou k tomuto pověřenou;
- b) informace nezbytné k dosažení interoperability nebyly dříve pro osoby uvedené v písm. a) snadno a rychle přístupné a
- c) uvedené úkony jsou omezeny na části původního programu nezbytné pro dosažení interoperability.

kódy chráněny stejným způsobem jako počítačový program.⁵⁶⁹ Stejným způsobem jako počítačový program jsou chápány navíc i přípravné materiály (k dalšímu upřesnění tohoto pojmu může dojít ze strany SDEU v případě C-406/10 SAS Institute, který se týká specifikace počítačového programu zakotvující jeho funkční prvky). Úprava nelimituje rozsah ani počet rozmnoženin kódu vytvořených rozkladem. Z práv dle čl. 4 odst. 1 písm. b) se ustanovení týká zejména překladu.

Třetím požadavkem je nezbytnost užití. Nezbytnost je potřeba hodnotit absolutně objektivně. Nezbytnost je chápána v tom směru, že není jiná možnost, jak se k daným informacím o interoperabilitě dostat, např. distributor počítačového programu nenabízí ostatním vývojářům potřebné informace.

Čtvrtým požadavkem je získání informací o interoperabilitě. Interoperabilita je definována v bodu odůvodnění 10.⁵⁷⁰ Z této definice vyplývá, že jde o interoperabilitu jak mezi programovým vybavením (software), tak i ve vztahu k technickému vybavení (hardware). Naopak ostatní požadavky a podmínky tohoto článku se vztahují výlučně k interoperabilitě počítačových programů, proto toto vyjasnění je ponecháno na národní legislativě. Ustanovení umožňuje dosažení interoperability i jiného programu, než je zkoumán, např. aplikací určených pro daný operační systém.

Pátým požadavkem je nezávisle vytvořený počítačový program, u kterého je potřeba dosažení interoperability s jinými programy. Nezávislost vytvoření počítačového programu má také zaručit zachování hospodářské soutěže, proto by nově vzniklý počítačový program nemohl vzniknout pouze prostřednictvím tohoto rozkladu. Ustanovení je možné vztáhnout na rozklad počítačového programu již dokončeného či dostatečně rozvinutého, nikoliv na počítačový program v raném

---

⁵⁶⁹ Počítačové programy, ať již ve zdrojovém nebo strojovém kódu, budou chráněny jako literární díla podle Bernské úmluvy (1971).

⁵⁷⁰ Počítačový program je určen ke komunikaci a spolupráci s ostatními prvky počítačového systému a s uživateli. Za tímto účelem je nezbytné logické a případně i fyzické propojení a interakce umožňující náležité fungování veškerých prvků programového a technického vybavení s jiným programovým a technickým vybavením i s uživateli. Části programu, které toto vzájemné propojení a interakci mezi jednotlivými prvky programového a technického vybavení umožňují, jsou obecně nazývány "rozhraní". Toto funkční propojení a interakce jsou obecně nazývány "interoperabilita"; tuto "interoperabilitu" lze vymezit jako schopnost vzájemně si vyměňovat informace a vzájemně vyměněné informace užívat.

vývojevém stádiu.⁵⁷¹ Vývoj složitých počítačových programů je velmi drahý a podobně rozklad u komplexních počítačových programů je časově i finančně náročný proces. Z ekonomického hlediska může být levnější licencovat dané užití nebo připravit nový počítačový program, než přistoupit k rozkladu z konkurenčních důvodů. Toto ustanovení tak představuje poslední možnost, pokud ani dle analýzy v čl. 5 odst. 3 není možné získat potřebné informace.

Zároveň kumulativně musí být splněny tři podmínky.

1. Užití musí být činěno nabyvatelem licence či osobou oprávněnou užívat (český překlad mylně uvádí oprávněného uživatele) počítačový program či jejich jménem osobou pověřenou. Vzhledem k privilegovaným osobám programátor konkurenčního počítačového programu si musí oprávněně poříditi cizí počítačový program předtím, než jej bude moci využít pro rozklad za účelem dosažení kompatibility se svým počítačovým programem. Tato podmínka vylučuje provedení rozkladu ze strany osob neoprávněných užívat počítačový program (např. činnost hackera).

2. Informace nezbytné k dosažení interoperability nebyly dříve pro tyto osoby snadno a rychle přístupné. Toto ustanovení nutí vytvořit počítačové rozhraní srozumitelné či podle standardů. Tímto je vyjádřena podpora otevřeným standardům či standardizačním snahám např. evropských institucí jako jsou CEN či Cenelec. Tato podmínka měla sloužit i jako podnět pro výrobce, aby nabízeli potřebné informace alespoň za odměnu, avšak nepanuje shoda, zdali takový fakt znemožňuje daným osobám přistoupit k rozkladu. Výše odměny, která by byla příliš vysoká, by pravděpodobně byla nekalosoutěžního charakteru a nevyhověla by podmínce snadné přístupnosti. Naopak odměna v odpovídající výši by pravděpodobně tvořila překážku rozkladu.

3. Užití je omezeno na části původního programu nezbytné pro dosažení interoperability. Nicméně přestože jednání má směřovat jen na část počítačového programu, kde je potřeba interoperabilitu dosáhnout, může být nezbytné provést rozklad celého počítačového programu, aby se tato potřebná část našla (zejména

---

⁵⁷¹ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 173 - 175.

pokud rozhraní počítačového programu není srozumitelné či vytvořené podle standardů).

USA nemají reverzní inženýrství upravené v autorském zákoně, ale soudy jej podřadily pod koncept fair use.⁵⁷²

Čl. 6 odst. 2⁵⁷³ stanovuje tři limity, které dopadají na užití vytvořeného rozkladu dle čl. 6 odst. 1. Tyto limity nemusí být splněny kumulativně, a proto již nesplnění jednoho by bylo porušením tohoto ustanovení. Ustanovení zmiňuje informace, což je potřeba chápat v souvislosti s čl. 6 odst. 1, jelikož přímo myšlenky a zásady, které jsou základem prvků počítačového programu, nejsou dle čl. 1 odst. 2 a bodu odůvodnění 11 chráněny.

Prvním limitem je stanoveno, že výsledek rozkladu nemůže být užít pro jiná užití, než jen pro dosažení interoperability vlastního, nezávisle vytvořeného počítačového programu. Ustanovení používá jednotné číslo, ale může se týkat i více počítačových programů, které je potřeba učinit interoperabilními. Je to dáno už tím, že čl. 6 odst. 1, na který je odkazováno, používá počítačové programy v množném čísle. Může se tak jednat o různé verze téhož počítačového programu – např. zkušební verze, verze pro domácí či komerční užití.

Druhým limitem je obecný zákaz dávat výsledek rozkladu dalším osobám. Jedinou výjimkou tvoří potřeba interoperability nezávislého počítačového programu, tím je zaručena i možnost např. subdodavatelů pro provedení rozkladu. Nezávislým počítačovým programem by nejspíše měl být konkrétní další počítačový program, nikoliv jen neurčitý budoucí počítačový program. Objevují se i názory, že by se výsledek rozkladu neměl předávat ve formě vyjádření, ale jen ve formě specifikace počítačového programu.

Třetí limit neumožňuje využít výsledku rozkladu za účelem vytvoření (resp. vývoje, výroby či odbytu) konkurenčního počítačového programu, který je podstatně podobný ve svém vyjádření. Naopak vývoj, výroba či odbyt

---

⁵⁷² Odvolací soud pro 9. okresek, Sega Enterprises, Ltd. V. Accolade - 977 F.2d 1510, 20. 10. 1992.

⁵⁷³ Ustanovení odstavce 1 nezakládají oprávnění k tomu, aby informace získané v rámci uplatňování tohoto odstavce

a) byly používány k jiným účelům, než k dosažení interoperability počítačového programu vytvořeného nezávislým způsobem;

b) byly předávány třetím osobám s výjimkou případů, kdy je to nezbytné k dosažení interoperability nezávisle vytvořeného počítačového programu, nebo

c) byly používány pro vývoj, výrobu nebo odbyt počítačového programu, jehož vyjádření je ve své podstatě podobné, nebo k jakémukoliv úkonu porušujícímu autorská práva.

konkurenčního počítačového programu, který je podobný jen ve své funkci, je možný. Tím je i zachován princip autorského práva, že ochrana je poskytována pouze na vyjádření, nikoliv na samotné myšlenky, na kterých je počítačový program založen. Vývoj, výroba či odbyt nejsou výlučnými právy autora, a proto je toto ustanovení částečně zavádějící. Ustanovení pokrývá počítačové programy, které buď budou spojeny s původním počítačovým programem či s ním přímo soutěží.⁵⁷⁴ Výsledek rozkladu může pomoci využít konkurenčnímu počítačovému programu i formát rozhraní (interface) za předpokladu, že nově vytvořené rozhraní nebude podstatně podobné původnímu rozhraní. Požadavek, že úkony nesmí porušovat autorské právo, má jen vysvětlující funkci.

Čl. 6 odst. 3⁵⁷⁵ obsahuje poprvé v komunitárních předpisech třístupňový test. Třístupňový test je podrobněji uveden v samostatné kapitole. Ustanovení se však týká pouze rozkladu. Třístupňový test oproti RÚB zmiňuje nositele práv, nikoliv autora. Použití testu je omezeno bodem odůvodnění 15,⁵⁷⁶ který uvádí, že jednání podle čl. 6 odst. 1 jsou v souladu s právem a s dobrými mravy. Praktická aplikovatelnost třístupňového testu je pak obtížně představitelná. Třístupňový test je uveden jako dvoustupňový, jelikož rozklad je již považován za zvláštní případ (v souladu s prvním stupněm). Státy nechtěly použít přímo odkaz na RÚB kvůli rozdílnému pohledu ohledně jejího přímého účinku a i vnitrostátnímu užití domácích děl, jelikož RÚB se vztahuje pouze na díla zahraniční. Některé státy např. Rakousko, Dánsko, Finsko, Nizozemí, Švédsko a VB třístupňový test

---

⁵⁷⁴ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 179.

⁵⁷⁵ V souladu s ustanoveními Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl nesmí být tento článek vykládán způsobem, který by umožnil, že by jeho provádění způsobilo neodůvodněnou újmu na oprávněných zájmech nositele práva nebo jím bylo dotčeno běžné využívání počítačového programu.

⁵⁷⁶ Neoprávněné rozmnožování, překlad, zpracování nebo změna formy kódu, ve které byla rozmnoženina počítačového programu poskytnuta, je porušením výlučných práv autora. Za určitých okolností však může rozmnožení kódu počítačového programu anebo překlad formy kódu být nezbytné pro získání informací nutných pro interoperabilitu nezávisle vytvořeného programu s jinými programy. Je tedy nutno mít na zřeteli, že pouze za těchto přesně vymezených okolností jsou úkony spočívající v rozmnožení a překladu, provedené oprávněným uživatelem rozmnoženiny programu nebo jeho jménem, v souladu s právem a s dobrými mravy, a nevyžadují tedy svolení nositele autorských práv. Jedním z cílů této výjimky je umožnit propojení všech prvků počítačového systému včetně prvků pocházejících od různých výrobců, tak, aby tyto prvky mohly společně fungovat. Taková výjimka z výlučných práv autora nesmí být používána způsobem, který by přivodil újmu právem chráněným zájmům nositele práva nebo by byl v rozporu s využíváním programu obvyklým způsobem.

netransponovaly, což bylo kritizováno ze strany EK v implementační zprávě.⁵⁷⁷ Třístupňový test upravuje AZ v ustanovení § 29 odst. 1 a přes záporné vymezení v odkazu § 66 odst. 5 se vztahuje i na počítačové programy.

b) Směrnice o právu na pronájem a půjčování

Jak vyplývá z názvu směrnice 2006/115/ES o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem,⁵⁷⁸ jsou v rámci jejího textu upraveny na komunitární úrovni dvě oblasti: jednak práva na pronájem a půjčování a dále i práva související s právem autorským.

Omezení práva na veřejné půjčování je státům umožněno v **čl. 6 odst. 1**,⁵⁷⁹ tj. jedná se o dobrovolné ustanovení. Státy mohou místo výlučného práva poskytnout autorům pouze právo na odměnu. Některé státy mají upravenou tuto půjčovatelskou licenci mimo autorský zákon v rámci knihovních zákonů. EK takový postup schválila např. u Dánska. Má to však své konsekvence, Dánsko neposkytuje odměnu po smrti autora dědicům autorských práv, ale určitým stanoveným osobám a vyplácení této odměny není časově spojeno s majetkovými právy, ale s životem těchto osob po smrti autora.⁵⁸⁰ Státy mají možnost toto ustanovení aplikovat až po určité době od vydání díla. Ustanovení je vázáno na dvě podmínky.

První podmínkou je odměna autorům za půjčování. Odměna dle bodu odůvodnění 14⁵⁸¹ musí být v souladu s principem nediskriminace, tj. nemělo by se

---

⁵⁷⁷ *Report on the implementation and effects of Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs*, COM(2000)199, 10. 4. 2000. s. 13.

⁵⁷⁸ *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem* (kodifikované znění). [online]. [cit. 2011-09-26]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006L0115:CS:HTML>

⁵⁷⁹ Členské státy mohou stanovit výjimku z výlučného práva uvedeného v článku 1, pokud jde o veřejné půjčování, za podmínky, že alespoň autoři obdrží odměnu za půjčování. Členské státy mohou stanovit tuto odměnu s ohledem na své kulturně politické cíle.

⁵⁸⁰ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 307.

⁵⁸¹ Je rovněž nezbytné chránit pomocí zvláštní úpravy přinejmenším práva autorů pokud jde o veřejné půjčování. Jakékoliv výjimky z výlučného práva na veřejné půjčování by měly být v souladu zejména s článkem 12 Smlouvy.

jednat pouze o odměnu pro národní autory. Státy mohou odměnu vztáhnout vůči všem či jen některým druhům půjčovaných děl a jiných předmětů ochrany, ale nemohou omezit práva některých nositelů práv vůči ostatním nositelům práv u stejného druhu děl či předmětů ochrany práv souvisejících s právem autorským. Odměna nemusí být „přiměřenou“ odměnou (equitable remuneration), jelikož taková podmínka byla vymazána během projednávání, ale státy mohou ve svém zákonodárství tento požadavek stanovit. Odměna nemá dle rozhodnutí SDEU v případě C-217/10 VEWA na rozdíl od spravedlivé odměny vyjadřovat újmu odvozenou od hodnoty předmětu ochrany v hospodářském styku, ale má zohlednit rozsah jeho zpřístupňování veřejnosti (body rozhodnutí 33 a 37). Veškeré další podrobnosti ohledně odměny jsou ponechány členským státům, tj. ty mohou stanovit, kdo administruje dané odměny (např. kolektivní správci, ministerstvo), kdo má odměnu hradit (např. stát, samosprávné celky, knihovny) či metodu výpočtu odměny, která nebude administrativně náročná (např. na základě průzkumu). Směrnice nebrání ani použití části vybraných odměn na fondy na podporu kultury.⁵⁸²

Druhou nepovinnou podmínkou jsou kulturně politické cíle států. Odměna může být v některých případech, odůvodněných kulturně politickými cíli jednotlivých států i nižší, než v jiných obdobných případech. Podpora kulturně politickým cílům se objevila v textu kvůli tomu, že jeden ze států budoval nový systém knihoven a chtěl veřejné prostředky využít tímto způsobem s tím, že tato modernizace přinese větší množství výpůjček, na jejichž základě se autorům zpětně vrátí odměna na vyšších příjmech v budoucnu.⁵⁸³

Výjimkou oproti tomuto ustanovení je čl. 6 odst. 3.

Čl. 6 odst. 2⁵⁸⁴ stanovuje právo na odměnu za veřejné půjčování ve vztahu ke třem konkrétním předmětům: zvukovým záznamům, filmům a počítačovým programům. Státy sice nejsou povinny stanovit výlučné právo na veřejné

---

⁵⁸² WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 305.

⁵⁸³ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 306.

⁵⁸⁴ Pokud členské státy nevztahují výlučné právo na půjčování uvedené v článku 1 na zvukové záznamy, filmy a počítačové programy, zavedou alespoň odměnu pro autory.

půjčování těchto tří předmětů (podobně jako takovou povinnost nemají u ostatních děl a předmětů ochrany), ale oproti všem ostatním dílům a předmětům ochrany zde není stanoven ohled na kulturně politické cíle, a proto nemůže být odměna vůči zvukovým záznamům, filmům a počítačovým programům z těchto důvodů snížena. Ani zde není uvedena povinnost přiměřené odměny, a proto výše odměny nemusí být přímo úměrná újmě, která je způsobená dotčeným nositelům práv.

Výjimkou oproti tomuto ustanovení je čl. 6 odst. 3.

Čl. 6 odst. 3⁵⁸⁵ dává státům možnost, aby vyňaly určité kategorie zařízení z povinnosti platit odměnu podle předchozích dvou ustanovení. Užití slova „určité“ u kategorie zařízení znamená, že některé kategorie zařízení, které nebudou odměnu platit, vyňaty být mohou, ale ostatní kategorie zařízení musí odměnu uhradit. Mezi privilegovaná zařízení se během projednávání směrnice zvažovaly veřejné knihovny, univerzity a vzdělávací zařízení. Transpozici směrnice však provázely rozsáhlé problémy. EK poslala deseti státům dopis ohledně nedostatečné implementace směrnice, odůvodněný postoj následoval vůči šesti státům (mimo jiné Francie), z kterých EK pět žalovala (C-433/02 Belgie, C-175/05 Irsko, C-198/05 Itálie, C-53/05 Portugalsko, C-36/05 Španělsko) a u čtyř SDEU rozhodl (bez Irsku).⁵⁸⁶ Portugalsko a Irsko vyjmuly všechna zařízení – tj. všechny typy knihoven (jak veřejné, tak soukromé). Španělsko vyňalo téměř všechna zařízení. V případě Belgie chyběl prováděcí předpis a nebylo tak jasné, o která zařízení se jedná, ani odměna nebyla placena. EK navíc poslala v roce 2004 dopis Dánsku, Finsku a Švédsku kvůli možné nepřímé diskriminaci zahraničních autorů,⁵⁸⁷ ale v roce 2007 se rozhodla již danou záležitostí nezabývat. Dánsko kupříkladu platilo odměnu jen autorům děl v dánském jazyce, překladatelům děl z cizích jazyků do dánštiny či autorům s trvalým pobytem na jeho území. Zpráva EK o implementaci této směrnice byla plánována na rok 1997, ale kvůli zpoždění transpozice ze strany řady států vyšla až v roce 2002,⁵⁸⁸ kdy byla konstatována

---

⁵⁸⁵ Členské státy mohou vyjmout určité kategorie zařízení z placení odměny podle odstavců 1 a 2.

⁵⁸⁶ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 308.

⁵⁸⁷ Nepřímá diskriminace dle komunitárního práva byla nalezena SDEU např. v případě C-398/92 *Mund & Fester v. Hatrex Internationaal Transport*, 10. 2. 1994.

⁵⁸⁸ *Report on the public lending right in the European Union*, COM(2002)502, 12. 9. 2002.

nízká úroveň harmonizace, ale tento stav prý nezasahuje do fungování vnitřního trhu. Harmonizace práva na veřejné půjčování má stále určité nedostatky,⁵⁸⁹ ale EK se nehodlá v této věci dále angažovat. Nové impulsy by tak mohla přinášet pouze rozhodovací praxe SDEU. SDEU ve zmíněném případě C-217/10 VEWA rozhodl o nekompatibilitě belgické implementace čl. 6 odst. 1, kdy odměna za veřejné půjčování byla stanovena fixně na 1 euro ročně za dospělou osobu a 50 centů za nezletilý, tj. plošně a paušálně dle zaregistrovaných vypůjčitelů, kteří v daném roce realizovali alespoň jednu výpůjčku. Toto rozhodnutí stanovilo i určitá měřítka pro stanovení odměny za veřejné půjčování, kdy se má vzít v potaz počet chráněných předmětů zpřístupňovaných veřejnosti i počet vypůjčitelů, odměna nemá být symbolická (bude však nutně nižší, než spravedlivá odměna) a má reflektovat zpřístupňování předmětů ochrany veřejnosti, nikoliv skutečné vypůjčení (body rozhodnutí 23, 33 - 34, 37 - 39). V tomto ohledu se může česká praxe paušální odměny za jednotlivou výpůjčku jevit jako v nesouladu s danými závěry SDEU.

Veškerá omezení práv souvisejících s právem autorským jsou upravená v čl. 10 jako dobrovolná, ale státy je nemohou případně upravit širším způsobem než, jak jsou uvedeny v této směrnici.⁵⁹⁰ Čl. 10 je obdobou čl. 15 ŘÚ. Ustanovení stanovuje taxativní výčet omezení práv souvisejících s právem autorským spolu s otevřenou normou v čl. 10 odst. 2. Ustanovení se vztahuje na práva na záznam, vysílání, sdělování, zpřístupňování, rozšiřování uměleckých výkonů, jakož i na práva výrobců zvukových záznamů, výrobců audiovizuálních záznamů a vysílatelů. S právem na rozmnožování je určitý výkladový problém, jelikož po vypuštění odpovídajícího ustanovení v čl. 7 je tato oblast regulována IS. Z výše uvedených důvodů je potřeba u výkladu čl. 10 odkázat i na odpovídající ustanovení ŘÚ a IS.

---

⁵⁸⁹ *Interpelace Z. Roithové: Neprovedení práva na veřejné půjčování v Evropě*, č. E-5654/2010, 22. 7. 2010. [online]. [cit. 2011-09-18]. Dostupné z <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+WQ+E-2010-5654+0+DOC+XML+V0//CS>

⁵⁹⁰ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 335.

Čl. 10 odst. 1⁵⁹¹ upravuje čtyři omezení práv souvisejících s právem autorským.

První omezení je ve prospěch soukromého užití. Jedná se o široké zakotvení, jelikož není po vzoru ŘÚ omezeno žádnými podmínkami. Ustanovení však nyní upravuje pouze první záznam např. zachycení uměleckého vystoupení na živo pro osobní užití. Ustanovení se před vypuštěním práva na rozmnožování z čl. 7 týkalo i domácího rozmnožování zvukových a audiovizuálních záznamů, avšak nyní je tato oblast regulována IS. Oproti původní úpravě, kde právo na odměnu bylo ponecháno na stanovění členských států, tak čl. 5 odst. 2 písm. b) IS stanovuje spravedlivou odměnu. Díky tomuto posunu mohlo teoreticky dojít ke změně nároků nositelů práv souvisejících s právem autorským na odměnu za soukromé užití.

Druhé omezení je ve prospěch užití krátkých úryvků v souvislosti se zpravodajstvím o aktuálních událostech. Podmínka krátkosti úryvků znemožňuje užití celých, byť krátkých předmětů ochrany. Ustanovení není omezeno typem události. Musí však být naplněna podmínka aktuálnosti, tj. zpravodajství musí mít ještě informační hodnotu pro diváky. Co se týče práva na rozmnožování je čl. 5 odst. 3 písm. c) IS plně aplikovatelný.

Třetí omezení je ve prospěch užití dočasných záznamů pořízených vysílací organizací jejími vlastními prostředky a pro její vlastní vysílání. Ani u tohoto ustanovení není u efemérních záznamů stanovena doba užívání těchto záznamů, ale musí být časově omezena. Efemérní záznamy mohou vytvořit i třetí osoby, které tak činí v zastoupení a pod kontrolou vysílatele. Užití mimo vysílání vysílatele, tj. osobou s jinou právní subjektivitou, je vyloučeno. Efemérní záznamy se vztahují pouze k právu na rozmnožování, které je však upraveno v IS s výslovným odkazem na díla, a proto vznikají výkladové problémy s užitím podle tohoto ustanovení.

Čtvrté omezení je ve prospěch užití výhradně pro vyučovací účely nebo pro vědecký výzkum. U tohoto ustanovení není limitace ohledně názornosti

---

⁵⁹¹ Členské státy mohou omezit práva uvedená v této kapitole, pokud jde o: a) soukromé užití; b) užití krátkých úryvků v souvislosti se zpravodajstvím o aktuálních událostech; c) dočasný záznam pořízený vysílací organizací jejími vlastními prostředky a pro její vlastní vysílání; d) užití výhradně pro vyučovací účely nebo pro vědecký výzkum.

výuky, ani výuka a vědecký výzkum nejsou omezeny nekomerčním účelem. Pouze ze strany výzkumu se musí jednat o výzkum vědecký, tj. soukromé samostudium apod. je z ustanovení vyňato. V rámci tohoto ustanovení je možné rozmnožit předmět ochrany s tím, aby se pro archivní účely nahradila stará rozmnoženina v univerzitní knihovně.⁵⁹² Právo na rozmnožování je plně aplikovatelné pouze prostřednictvím IS.

Čl. 10 odst. 2⁵⁹³ umožňuje státům po vzoru čl. 15 odst. 2 ŘÚ rozšířit omezení autorských práv i na práva související s právem autorským, tj. mohou aplikovat také další omezení autorských práv vyplývající z čl. 5 IS a národních předpisů. To je zejména relevantní u omezení práva na rozmnožování, jelikož je exkluzivně upraveno v IS. Takto převzatá omezení práv souvisejících s právem autorským musí zachovat stejné podmínky jako odpovídající omezení autorských práv. Rovněž rozsah daných omezení práv souvisejících s právem autorským musí být rovnocenný, aby nedocházelo k zvýhodnění práv souvisejících s právem autorským.

Čl. 10 odst. 3⁵⁹⁴ obsahuje třístupňový test. Třístupňový test je podrobněji uveden v samostatné kapitole. Zde je potřeba pouze poznamenat, že třístupňový test byl do tohoto článku vložen díky ustanovení čl. 11 odst. 1 písm. b) IS. Dle původního znění směrnice v čl. 10 odst. 3⁵⁹⁵ bylo stanoveno, že soukromé užití dle čl. 10 odst. 1 písm. a) umožňuje náhradní odměnu. Samotný třístupňový test je v podstatě shodný s testem uvedeným v čl. 5 odst. 5 IS. Výkladově se dá využít i

---

⁵⁹² DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 258.

⁵⁹³ Bez ohledu na ustanovení odstavce 1 může každý členský stát, pokud jde o ochranu výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů, vysílacích organizací a výrobců prvotních filmových záznamů, stanovit omezení stejného druhu, jaká stanovil u ochrany autorských práv k literárním a uměleckým dílům.

Povinné licence lze však stanovit pouze v rozsahu slučitelném s Římskou úmluvou.

⁵⁹⁴ Omezení uvedená v odstavcích 1 a 2 se vztahují pouze na určité zvláštní případy, které nejsou v rozporu s běžným způsobem užití předmětu ochrany a nejsou nepřiměřeně na újmu oprávněným zájmům nositele práv.

⁵⁹⁵ Ustanovením odst. 1 písm. a) nejsou dotčeny stávající ani budoucí právní předpisy o odměňování za rozmnožování k soukromým účelům.

bod odůvodnění 44⁵⁹⁶ IS, který vzhledem k elektronickému prostředí dává státům možnost stanovit aplikaci omezení autorských práv užším způsobem. Ustanovení se vztahuje na všechna majetková práva související s právem autorským. Třístupňový test je na komunitární úrovni odrazem úpravy dané dohodou TRIPS a WPPT. Třístupňový test je možné aplikovat na bezúplatné i úplatné zákonné licence. Třístupňový test upravuje AZ v ustanovení § 29 odst. 1 a přes odkazy v ustanoveních § 74, 78, 82 a 86 se vztahuje i na práva související s právem autorským.

c) Směrnice o právní ochraně databází

Směrnice 96/9/ES o právní ochraně databází⁵⁹⁷ upravuje dvě oblasti – tradiční databáze ve formě souborných děl a zároveň i zvláštní práva pořizovatele databáze. Obě kategorie mají upraveny směrnicí omezení autorských práv, resp. omezení zvláštních práv pořizovatele databáze.

Čl. 6 upravuje omezení autorských práv u souborných děl (resp. databází). **Čl. 6 odst. 1**⁵⁹⁸ upravuje jednání oprávněného uživatele. Obsah ustanovení je dán velmi širokým zakotvením práv v čl. 5 této směrnice, jinak by každé užití, i oprávněným uživatelem, bylo jejich porušením.⁵⁹⁹ Oprávněný uživatel může vykonávat všechny činnosti dle čl. 5, kdy nejčastějším užitím bude rozmnožování,

---

⁵⁹⁶ Uplatňování výjimek a omezení stanovených v této směrnici by mělo být činěno v souladu s mezinárodními závazky. Takové výjimky a omezení nesmí být uplatňovány způsobem, který se dotýká oprávněných zájmů nositele práv nebo který je v rozporu s běžným způsobem užití jeho díla nebo jiného předmětu ochrany. Stanovení takových výjimek nebo omezení členskými státy by mělo zejména patřičně odrážet zvýšený hospodářský dopad, který by takové výjimky a omezení mohly mít v souvislosti s novým elektronickým prostředím. Z tohoto důvodu je možné, že rozsah určitých výjimek nebo omezení bude muset být stále užší, dojde-li na určitá nová užití děl chráněných autorským právem nebo jiných předmětů ochrany.

⁵⁹⁷ *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází.* [online]. [cit. 2011-08-01]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996L0009:CS:HTML>

⁵⁹⁸ Oprávněný uživatel databáze nebo jejích rozmnoženin může vykonávat všechny činnosti uvedené v článku 5, které jsou nezbytné pro přístup k obsahu databáze a pro její obvyklé užívání tímto uživatelem, bez souhlasu autora databáze. Je-li uživatel oprávněn užívat pouze část databáze, vztahuje se toto ustanovení jen na tuto část.

⁵⁹⁹ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary.* 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 726.

ale jelikož čl. 3 omezuje ochranu souborného díla (resp. databáze) pouze na výběr a uspořádání jeho obsahu, tak se i právo na rozmnožování týká pouze tohoto vymezeného rozsahu. Oprávněný uživatel tak nemá oprávnění rozmnožovat díla uvedená v souborném díle (resp. databázi). Článek je povinným ustanovením, které členské státy musí převzít do svého zákonodárství. Ustanovení se týká jen přístupu a obvyklého užívání souborného díla (resp. databáze). Toto ustanovení je inspirováno čl. 5 směrnice o právní ochraně počítačových programů a úpravou u zvláštního práva pořizovatele databáze.

Bližší vymezení podmínek ochrany pro souborné dílo (resp. databázi) poskytl SDEU v případě C-604/10 Football Dataco, kdy posuzoval poskytnutí ochrany rozpisům utkání anglických a skotských fotbalových ligových soutěží. V tomto případě byla zamítnuta ochrana na základě *sui generis* práva pořizovatele databáze, nicméně dle předchozí judikatury SDEU v případě C-444/02 Fixtures Marketing již bylo konstatováno, že údaje v rozpisech utkání fotbalové ligové soutěže jsou tzv. nezávislými prvky a splňují podmínky systematického nebo metodického uspořádání a individuální přístupnosti údajů (body rozhodnutí 33 – 36). Z tohoto důvodu SDEU v případě C-604/10 Football Dataco se vrátil k samotné definici souborného díla (resp. databáze), kdy je podstatná volba a seřazení údajů (tj. výběr a uspořádání), kterými se vytváří struktura souborného díla (resp. databáze) a té je poskytována ochrana (bod rozhodnutí 32). Souborné dílo (resp. databáze) musí být originálním vlastním duševním výtvorem autora, tj. vyjádřením tvůrčích schopností originálním způsobem prostřednictvím rozhodnutí učiněných na základě tvůrčí svobody a vtisknutím osobitého charakteru soubornému dílu (resp. databázi) (body rozhodnutí 37 - 38). Žádné jiné kritérium, než kritérium originality se nemá uplatnit, tj. souborné dílo (resp. databáze) nemůže vycházet pouze z technických úvah, pravidel nebo omezení, které neponechávají žádný prostor pro tvůrčí svobodu (body rozhodnutí 39 – 40). Samotný obsah souborného díla (resp. databáze), např. duševní úsilí a dovednosti na vytvoření údajů pro souborné dílo (resp. databázi) či přidání podstatného významu těmto údajům (např. přiřazení data k utkání), ani značné pracovní úsilí a dovednosti na vytvoření souborného díla (resp. databáze), nejsou relevantní pro poskytnutí ochrany pro souborné dílo (resp. databázi) (bod rozhodnutí 46).

Ustanovení je založeno na pěti podmínkách.

První podmínkou je oprávněný uživatel souborného díla (resp. databáze) nebo jeho rozmnoženiny. Tomuto pojmu je věnována zvláštní kapitola, kam je možné odkázat. Oprávněný uživatel je částečně užší termín, než oprávněný nabyvatel dle směrnice o právní ochraně počítačových programů, ale je významově obdobný pojmu oprávněného užítí dle čl. 5 odst. 1 IS. Dle bodu odůvodnění 34⁶⁰⁰ se jedná o koncového uživatele s licenční smlouvou užít souborné dílo (resp. databázi). Licenční smlouva může být i implicitní, např. v případě souborných děl (resp. databází) volně přístupných na internetových stránkách se souhlasem autora. Oprávněným uživatelem je ten, kdo užívá souborné dílo (resp. databázi) se souhlasem autora přímo či v rámci podlicence s třetí stranou. Oprávněným uživatelem bude pravděpodobně i ten, kdo užívá souborné dílo (resp. databázi), u kterého došlo k vyčerpání práva na rozšiřování při prvním uvedení na trh (tj. i nabyvatel, např. kupující hmotné rozmnoženiny souborného díla (resp. databáze)). Může se rovněž jednat o oprávněného uživatele na základě omezení autorských práv. Oprávněným uživatelem není prodejce či zaměstnanec, pokud opak nebyl stanoven v licenční smlouvě.⁶⁰¹ Rozmnoženina souborného díla (resp. databáze) může být v analogové či digitální podobě. Neoprávněná rozmnoženina (např. pořízená prolomením technické či programové ochrany) nedává uživateli možnost využít toto ustanovení.

Druhou podmínkou je užití nezbytné pro přístup k obsahu souborného díla (resp. databáze). Podmínka nezbytnosti musí být vykládána objektivním způsobem, ale oproti směrnici o právní ochraně počítačových programů, která ještě požaduje užití způsobem, ke kterému je počítačový program určen, je potřeba tuto podmínku vykládat volněji. Nezbytnost znamená nevyhnutelnost, tj. obvyklé užívání by jinak nebylo možné. Příkladem může být dočasné

---

⁶⁰⁰ vzhledem k tomu, že jakmile se však nositel práva rozhodne zpřístupnit uživateli rozmnoženinu databáze pomocí služby on-line nebo jiným způsobem, musí být nicméně tomuto oprávněnému uživateli umožněn přístup k databázi a dána možnost užít ji způsobem a za účelem stanoveným v licenční smlouvě uzavřené s nositelem práva, a to i když přístup a užívání vyžaduje vyhrazenou činnost;

⁶⁰¹ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 728.

rozmnožování do pracovní paměti počítače při procházení (browsing) souborného díla (resp. databáze) na internetu.⁶⁰²

Třetí podmínkou je obvyklé užívání. Obvyklé užívání je ve shodě podle bodu odůvodnění 34 s účelem licenční dohody a způsobem užití (např. užití jen pro výzkumné účely). Pokud není licenční dohoda, tak obvyklost užívání musí být posuzována objektivně na základě obvyklé praxe. Obvyklým užíváním může být kromě zmíněného procházení (browsing) souborného díla (resp. databáze) na internetu i vytváření záložních rozmnoženin.

Čtvrtou podmínkou je kogentní charakter ustanovení. Dle čl. 15⁶⁰³ by smluvní ustanovení, která jsou v rozporu s tímto ustanovením, byla od počátku neplatná. Otázka platnosti celé licence je ponechána na úpravě národního zákonodárství. Vzhledem k oprávněnému uživateli a povinnému charakteru i kogentnosti úpravy je toto ustanovení označováno za uživatelské právo.⁶⁰⁴ Jiné názory, které jsou k uživatelským právům skeptičtější, toto ustanovení zmiňují alespoň jako minimální právo.⁶⁰⁵

Pátou podmínkou je případné užití jen části souborného díla (resp. databáze), kdy se tento článek bude vztahovat jen pro danou část, kterou oprávněně může uživatel užívat. Tato zásada by šla jednoduše dovodit výkladem, a proto zde slouží spíše jako potvrzení.

Čl. 6 odst. 2⁶⁰⁶ umožňuje čtyři omezení autorských práv k soubornému dílu (resp. databázi) ve prospěch jakéhokoliv uživatele, nikoliv pouze oprávněného uživatele. Tato omezení autorských práv nejsou dotčena IS a jsou dobrovolného charakteru s tou výjimkou, že na základě výkladu čl. 6 odst. 2 písm.

---

⁶⁰² WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 728.

⁶⁰³ Smluvní ustanovení v rozporu s čl. 6 odst. 1 a s článkem 8 jsou od počátku neplatná.

⁶⁰⁴ DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 324.

⁶⁰⁵ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 727.

⁶⁰⁶ Členské státy mohou stanovit omezení práv uvedených v článku 5 v těchto případech: a) rozmnožování databáze v neelektronické podobě pro osobní potřebu; b) užívání databáze výlučně pro účely názorného vyučování nebo vědeckého výzkumu, je-li uveden pramen, v rozsahu odůvodněném sledovaným nevýdělečným účelem; c) užívání pro účely veřejné bezpečnosti nebo správního či soudního řízení; d) jiné výjimky z autorského práva, které jsou tradičně upraveny vnitrostátním právem, aniž jsou dotčena písmena a), b) a c).

a) mají státy zákaz poskytnutí omezení autorských práv ve prospěch rozmnožování pro osobní potřebu u souborných děl (resp. databází) v elektronické podobě. Kromě čl. 6 odst. 2 písm. a), který se týká pouze omezení práva na rozmnožování, se v ostatních částech ustanovení uvádí užití, tj. týká se všech práv dle čl. 5 této směrnice (např. práva na rozmnožování, rozšiřování a sdělování veřejnosti). Vzhledem k tomu, že pouze výběr a uspořádání souborného díla (resp. databáze) je chráněno, tak díla zahrnutá v souborném díle (resp. databázi) mohou být užitá pouze na základě omezení autorských práv vyplývajících z IS. Státy mohou níže uvedená ustanovení transponovat do svého zákonodárství v plném či užším rozsahu. Ustanovení obecně nestanovuje povinnost odměny autorovi souborného díla (resp. databáze).

Prvním omezením autorských práv je rozmnožování souborného díla (resp. databáze) v neelektronické podobě pro osobní potřebu. Ustanovení nestanovuje, co je osobní potřeba, ale dá se dovodit, že komerční či veřejné užití jsou vyloučeny. Někteří autoři se domnívají, že autoři mají v tomto případě právo na odměnu a to alespoň ve výši spravedlivé odměny, ale tento názor není podložen zněním směrnice.⁶⁰⁷ Jak již bylo uvedeno výše, rozmnožování souborného díla (resp. databáze) v elektronické podobě pro osobní potřebu je vyjmuta na základě argumentu a contrario vzhledem k snadnosti takového rozmnožování.

Druhým omezením autorských práv je užívání souborného díla (resp. databáze) výlučně pro účely názorného vyučování nebo vědeckého výzkumu, je-li uveden pramen, v rozsahu odůvodněném sledovaným nevýdělečným účelem. Zdrojem tohoto ustanovení je čl. 10 odst. 2 RÚB a čl. 10 odst. 1 směrnice o právu na pronájem a půjčování. Obdobné ustanovení je v čl. 5 odst. 3 písm. a) IS. Užití je vázáno na čtyři podmínky. První podmínkou je názornost vyučování. Názorností (ilustrací) je běžně chápáno např. použití obrazového materiálu k vysvětlení jednotlivých problémů. V rámci tohoto ustanovení půjde o užití souborného díla (resp. databáze) ve formě např. Powerpoint prezentace při přednášce studentům jako doprovodný (ilustrační) předmět. Ustanovení uvádí

---

⁶⁰⁷ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 735, pozn. 192.

výuku (teaching), nikoliv učení se (learning), ale pokud žáci či studenti užívají souborné dílo (resp. databázi) při vysvětlování učitelem, tak je dané užití pokryté. Podobně prezentace souborného díla (resp. databáze) studentem pro třídu bude také v souladu s tímto ustanovením. Nicméně např. užití souborného díla (resp. databáze) při zkoušení je již dle některých autorů mimo rozsah tohoto ustanovení, jelikož zkoušení následuje až po ukončení výuky.⁶⁰⁸ Na druhou stranu je možné tomuto názoru oponovat praktickými důsledky a účelem tohoto ustanovení, která má usnadňovat vzdělávání, takto koneckonců upravily některé státy omezení autorských práv výslovně ve prospěch zkoušení (např. ustanovení § 32 odst. 3 autorského zákona VB). Druhou podmínkou je vědecký výzkum. Vědecký výzkum je dle bodu odůvodnění 36⁶⁰⁹ chápán jak v přírodních, tak humanitních vědách. Toto upřesnění bylo potřeba, jelikož anglický i francouzský jazyk přiřazují vědu též jen jako výraz pro přírodní vědy. Musí se jednat o nekomerční vědecký výzkum, proto není užití podnikem, poradenskou či advokátní kanceláří, apod. dle tohoto ustanovení možné. Ustanovení může využít jak jednotlivec, tak instituce. Třetí podmínkou je uvedení pramene. Není zde však podmínkou uvedení jména autora. Čtvrtou podmínkou je odůvodnění sledovaným nevýdělečným účelem, a proto z tohoto ustanovení budou jen výjimečně těžit komerční instituce. Požadavek nesledování výdělku vylučuje nejen ekonomický zisk v současnosti, ale i pouhé směřování k výdělku z daného užití v budoucnu. Nekomerční účel se vztahuje na dané užití, a proto i např. veřejná univerzita (v případě vypracování expertního posudku za finanční náhradu) může být mimo rozsah tohoto ustanovení. Otázkou je využití tohoto ustanovení v rámci soukromých VŠ.

Třetím omezením autorských práv je užívání souborného díla (resp. databáze) pro účely veřejné bezpečnosti nebo správního či soudního řízení. Obdobné ustanovení je i v čl. 5 odst. 3 písm. e) IS. Avšak na rozdíl od IS není parlamentní řízení v tomto ustanovení zmíněno. Veškerá užití jsou limitována pouze svým účelem a třístupňovým testem. Pojmem veřejná bezpečnost je

---

⁶⁰⁸ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 734 a 1043.

⁶⁰⁹ vzhledem k tomu, že ve smyslu této směrnice se "vědeckým výzkumem" rozumí jak oblast přírodních věd, tak i humanitních věd;

chápana garance integrity právního řádu, zachování pořádku, základních státních institucí i života, zdraví a svobody individuálních občanů.⁶¹⁰ V takto širokém pojetí se ustanovení dotýká souborného díla (resp. databáze) např. s fotografickými podobiznami hledaných osob či odbornými články o zdravotních epidemiích. Definici pojmu veřejné bezpečnosti v užším pojetí přineslo stanovisko generálního advokáta, který chápe tento pojem odlišně od narušení veřejného pořádku jako závažnější zásah, tj. narušení veřejné bezpečnosti automaticky nevyplývá z pouhé skutečnosti, že byl spáchán protiprávní čin, ale z protiprávního jednání zvláště závažného svou podstatou a rovněž svými účinky, které jdou nad rámec individuální újmy způsobené jedné nebo několika obětem (bod stanoviska 38).⁶¹¹ Nicméně toto vymezení bylo užito v trestněprávní oblasti a je tak pouze pomůckou pro interpretaci tohoto pojmu, jelikož jeho přímá použitelnost v autorskoprávní oblasti by musela být potvrzena ze strany SDEU. Správní a soudní řízení pokrývá externí účinek těchto mocí, nikoliv např. užití v rámci interní administrativy soudnictví apod. Procesní předpisy jednotlivých států stanovují, kdy správní či soudní řízení začíná a končí. Předmětná užití jsou tak jednoznačně časově ohraničená. Nejčastějším momentem užití v rámci jednotlivých řízení bude v rámci dokazovací části. Ustanovení se týká soudů v jakémkoliv stupni, avšak nikoliv arbitrážních soudů. Správní řízení se týká veškeré veřejné správy, včetně užití v rámci samosprávy. Ustanovení brání zneužití práva autora u výběru a uspořádání obsahu souborného díla (resp. databáze), pokud by bránil jeho užití jen z důvodu, aby odvrátil výsledek řízení ve svůj neprospěch.

Čtvrtým omezením autorských práv jsou jiná omezení autorských práv, která jsou tradičně upravena vnitrostátním právem, aniž jsou dotčena ustanovení podle písmen a), b) a c). Toto ustanovení mohlo přinést precedent, který by měl vliv horizontálně na všechna ostatní omezení autorských práv u autorských děl, proto se nepřistoupilo k plné harmonizaci a byla ponechána možnost pro státy vztáhnout omezení autorských práv, které se vztahují na jiná díla i na souborná

---

⁶¹⁰ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 735.

⁶¹¹ SDEU, stanovisko generálního advokáta, případ C-348/09 P. I. v. Oberbürgermeisterin der Stadt Remscheid, 6. 3. 2012.

díla (resp. databáze). Druhým možným vysvětlením tohoto ustanovení je, že se vztahuje pouze na zachování již existujících omezení autorských práv u souborných děl (resp. databází) platných v národní legislativě jednotlivých států před schválením této směrnice. Vzhledem k bodu odůvodnění 35⁶¹² musí být národní omezení autorských práv vymezena na konkrétní (určité) případy (tím je pro národní omezení autorských práv nahrazen první stupeň z třístupňového testu dle čl. 6 odst. 3). Bod odůvodnění 37⁶¹³ stanovuje, že směrnicí není dotčeno právo na citace dle čl. 10 odst. 1 RÚB, ale vzhledem k tomu, že u souborného díla (resp. databáze) je chráněna pouze jeho struktura, nejeví se použití citace jako odpovídající.

Čl. 6 odst. 3⁶¹⁴ obsahuje třístupňový test. Třístupňový test je podrobněji uveden v samostatné kapitole. Zde uváděný test je však podobně jako v případě směrnice o právní ochraně počítačového programu jen dvoustupňový, kdy za zvláštní případy podle prvního testu je již brán čl. 6 odst. 2. Ustanovení se vztahuje k nositeli práv, nikoliv k autorovi. Ustanovení uvádí odkaz na RÚB a její čl. 9 odst. 2, což je zavádějící, jelikož ten se dotýká jen práva na rozmnožování a přitom zde je třístupňový test aplikovatelný na všechna práva dle čl. 5 této směrnice. Toto ustanovení nedopadá na zvláštní práva pořizovatele k databázi. Vzhledem k podmínkám obvyklosti užívání, nezbytnosti přístupu a oprávněnosti užití v souladu s licencí je těžké si představit aplikaci třístupňového testu na čl. 6 odst. 1.⁶¹⁵ Třístupňový test upravuje AZ v ustanovení § 29 odst. 1 a vztahuje se i na omezení autorských práv ve prospěch oprávněných uživatelů souborného díla

---

⁶¹² vzhledem k tomu, že by měl být sestaven seznam výjimek z vyhrazených činností, přičemž je třeba vzít v úvahu, že autorské právo ve smyslu této směrnice se vztahuje pouze na výběr a uspořádání obsahu databáze; že členským státům by měla být dána možnost stanovit tyto výjimky v konkrétních případech; že tato možnost by měla být využívána v souladu s Bernskou úmluvou a měla by být omezena na případy, kdy se výjimky týkají struktury databáze; že je třeba rozlišovat mezi výjimkami pro případ užívání pro osobní potřebu a výjimkami pro případ pořizování rozmnoženin pro osobní účely, které se týkají vnitrostátních předpisů některých členských států o poplatcích za nenahrané nosiče a za nahrávací zařízení;

⁶¹³ vzhledem k tomu, že touto směrnicí není dotčen čl. 10 odst. 1 Bernské úmluvy;

⁶¹⁴ V souladu s Bernskou úmluvou o ochraně literárních a uměleckých děl nelze tento článek vykládat tak, že je možné jej uplatňovat způsobem, který byl nepřiměřeně na újmu oprávněným zájmům nositele práva nebo byl v rozporu s obvyklým užíváním databáze.

⁶¹⁵ DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 326.

(resp. databáze) dle ustanovení § 36 a přes odkaz v ustanovení § 94 i na zvláštní práva pořizovatele databáze.

Následující články se dotýkají zvláštních práv pořizovatele databáze. Stojí za to upozornit, že čl. 8 je nazván „práva a povinnosti oprávněného uživatele“. Čl. 8 je kogentním ustanovením dle čl. 15 a tudíž smluvní ujednání, která jsou v rozporu s tímto ustanovením, jsou od počátku neplatné. Toto ustanovení brání uživatele databáze před přílišnými smluvními restrikcemi.

Čl. 8 odst. 1⁶¹⁶ omezuje sui generis práva pořizovatele databáze ve prospěch oprávněných uživatelů. Ustanovení je vázáno na sedm podmínek.

První podmínka se vztahuje na pořizovatele databáze, který nesmí bránit oprávněnému uživateli v užívání databáze. Stejně povinnosti k oprávněnému uživateli má dle bodu odůvodnění 49⁶¹⁷ i nástupce pořizovatele.

Druhou podmínkou je, aby databáze byla jakýmkoli způsobem zpřístupněna veřejnosti, čímž jsou chráněny zájmy pořizovatele databáze. K zpřístupnění může docházet prodejem, pronájemem či dálkovým způsobem na internetu apod. Tato podmínka nestanovuje oprávněnost takového zpřístupnění, ale vzhledem k třetí podmínce oprávněného uživatele databáze nebude tento fakt činit v praxi obtíže. Ustanovení se týká databáze jak v analogové, tak i digitální podobě.

Třetí podmínkou je oprávněný uživatel databáze, na kterého lze vztáhnout totožné závěry jako na stejný užitý pojem v čl. 6 odst. 1 a bodu odůvodnění 34. V návaznosti na bod odůvodnění 49 se dá dovodit, že z tohoto ustanovení může těžit i nástupce oprávněného uživatele. EK oprávněným uživatelem chápe osobu, která nabyla právo užití databázi.⁶¹⁸ Oprávněný uživatel tak musí mít souhlas

---

⁶¹⁶ Pořizovatel databáze, která je jakýmkoli způsobem zpřístupněna veřejnosti, nesmí bránit oprávněnému uživateli databáze ve vytěžování a/nebo zužitkování kvalitativně nebo kvantitativně nepodstatných částí jejího obsahu nezávisle na účelu využití. Je-li oprávněný uživatel oprávněn vytěžovat a/nebo zužitkovat pouze část databáze, uplatní se tento odstavec pro tuto část.

⁶¹⁷ vzhledem k tomu, že bez ohledu na právo zamezit vytěžování a/nebo zužitkování celé databáze nebo její podstatné části by mělo být stanoveno, že pořizovatel databáze nebo nositel práva nemůže zabránit oprávněnému uživateli databáze, aby z ní vytěžil a zužitkoval nepodstatné části databáze; že uživatel nesmí přitom nepřiměřeným způsobem poškozovat oprávněné zájmy nositele zvláštního práva, nositele autorského práva ani práv souvisejících s autorským právem k dílu nebo jiným předmětům ochrany obsaženým v databázi.

⁶¹⁸ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 767.

pořizovatele databáze a to buď smlouvou či alespoň implicitně (např. pokud pořizovatel databáze zpřístupní databázi na internetu či rozšíří rozmnoženiny databáze v hmotné podobě). Oprávněný uživatel nemusí mít přímou smluvní vazbu na pořizovatele databáze, stačí i ujednání s autorizovaným prodejcem databáze (případ C-203/02 The British Horseracing Board Ltd, bod rozhodnutí 56 a 58). SDEU chápe oprávněného uživatele jako uživatele, jehož přístup k obsahu databáze pro účely konzultace je výsledkem přímého či nepřímého souhlasu pořizovatele databáze.

Čtvrtou podmínkou je vytěžování a/nebo zužitkování, tj. toto ustanovení se vztahuje vůči všem právům na užití databáze dle čl. 7. Avšak vzhledem k tomu, že čl. 7 odst. 1 a 2 se netýká nepodstatných částí databáze, ale pouze celé databáze či jejích podstatných částí, zdá se, že oprávněný uživatel i jiný uživatel bez oprávnění jsou na tom v právním postavení stejně. Čl. 7 odst. 5 omezuje opakované a systematické vytěžování a/nebo zužitkování nepodstatných částí obsahu databáze, což je limitujícím faktorem užití i pro oprávněného uživatele.⁶¹⁹

Pátou podmínkou je užití kvalitativně nebo kvantitativně nepodstatných částí obsahu databáze. Vzhledem ke spojení „nebo“ nelze kvantitativní a kvalitativní restrikce uplatňovat kumulativně.

Šestou podmínkou je nezávislost na účelu využití, tj. i výdělečný účel je plně akceptovatelný.

Sedmou podmínkou je u oprávněného uživatele pouze části databáze vztahování těchto podmínek jen na danou část. Tento požadavek je logickým závěrem a slouží tu pouze jako potvrzení.

Čl. 8 odst. 2⁶²⁰ omezuje jednání oprávněného uživatele na obvyklé užívání, aby nebyly neodůvodněně poškozeny oprávněné zájmy pořizovatele databáze. Jedná se tak o vyjádření třetího a druhé stupně třístupňového testu v obráceném pořadí. Třístupňový test je podrobněji uveden v samostatné kapitole. Určitými zvláštními případy budou pravděpodobně omezení zvláštních práv pořizovatele databáze v čl. 9, ale není to výslovně nikde konstatováno. Není

---

⁶¹⁹ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 767 - 768.

⁶²⁰ Oprávněný uživatel databáze, která je zpřístupněna jakýmkoli způsobem veřejnosti, nesmí provádět úkony, které jsou v rozporu s obvyklým užíváním databáze nebo které neodůvodněně poškozují oprávněné zájmy pořizovatele databáze.

jednoznačné, proč je zde test obrácen a zda by tento fakt měl jakékoliv důsledky na výsledek posouzení jednotlivých užití. Třístupňový test upravuje AZ v ustanovení § 29 odst. 1 a přes odkaz v ustanovení § 94 se vztahuje i na zvláštní práva pořizovatele databáze (částečně je třístupňový test uveden i v ustanovení § 91).

Čl. 8 odst. 3⁶²¹ omezuje jednání oprávněného uživatele vůči dílům a jiným předmětům ochrany obsaženým v databázi. Oprávněný uživatel má povinnost nezpůsobit újmu, tj. škodu, nositelům daných práv. Škodou může být jak majetková tak nemajetková újma, čímž jsou chráněna i osobnostní práva autorů děl obsažených v databázi.

Čl. 9⁶²² stanovuje tři omezení zvláštních práv pořizovatele databáze ve prospěch oprávněného uživatele u: vytěžování neelektronické databáze pro osobní potřebu, vytěžování pro účely názorného vyučování nebo vědeckého výzkumu, vytěžování a/nebo zužitkování pro účely veřejné bezpečnosti nebo správního či soudního řízení. Jedná se tak o obdobný seznam jako v čl. 6 odst. 2 a co se týče rozboru jednotlivých ustanovení, je možné na něj plně odkázat.

Jediným chybějícím ustanovením je umožnění státům vztáhnout omezení autorských práv i na omezení zvláštních práv pořizovatele databáze, což však vyplývá z jiných dvou míst směrnice. Čl. 13⁶²³ zmiňující vnější limity uvádí mezi jinými i autorské právo a práva související s právem autorským, a proto další omezení zvláštních práv pořizovatele databáze mohou vycházet z daných národních úprav – např. Nizozemí má takto upraven přístup k veřejnoprávním

---

⁶²¹ Oprávněný uživatel databáze, která je zpřístupněna jakýmkoli způsobem veřejnosti, nesmí způsobit újmu nositeli autorského práva nebo práva s ním souvisejícího k dílům nebo jiným předmětům ochrany obsaženým v databázi.

⁶²² Členské státy mohou stanovit, že oprávněný uživatel databáze, která je jakýmkoli způsobem zpřístupněna veřejnosti, může bez souhlasu jejího pořizovatele vytěžit nebo zužítkovat podstatnou část jejího obsahu, a) jde-li o vytěžování obsahu neelektronické databáze pro osobní potřebu; b) jde-li o vytěžování pro účely názorného vyučování nebo vědeckého výzkumu, je-li uveden pramen, v rozsahu odůvodněném sledovaným nevýdělečným cílem; c) jde-li o vytěžování a/nebo zužitkování pro účely veřejné bezpečnosti nebo správního či soudního řízení.

⁶²³ Touto směrnicí nejsou dotčeny právní předpisy upravující zejména autorské právo, práva s ním související nebo další práva a povinnosti vztahující se na údaje, díla nebo jiné prvky začleněné do databáze, patentové právo, ochranné známky, průmyslové vzory, ochranu národního kulturního pokladu, kartelové právo a právo nekalé soutěže, obchodní tajemství, bezpečnost, informace důvěrné povahy, ochranu osobních údajů a soukromí, přístup k veřejným dokumentům a smluvní právo.

informacím a úředním dílům. Navíc bod odůvodnění 52⁶²⁴ umožňuje státům ponechání si tradičních omezení k databázím, což se mimo Nizozemí týká Dánska, Švédska a Finska, které v roce 1961 zavedly tzv. katalogovou ochranu. Čl. 9 tak obsahuje taxativní výčet jen těch omezení zvláštních práv pořizovatele databáze, která jsou harmonizována na komunitární úrovni. Jednotlivá omezení zvláštních práv pořizovatele databáze jsou dobrovolná a státy je mohou transponovat i zúženým způsobem. Praktický problém mohou činit situace, kdy se kříží ochrana souborných děl (resp. databází) a zvláštních práv pořizovatele databáze, např. u oprávněného uživatele encyklopedie.⁶²⁵ Vzhledem k tomu, že úřední díla nejsou na komunitární úrovni harmonizována, je tato možnost otevřena pro národní legislativu k regulaci a to jak ve vztahu k oprávněným uživatelům tak i jiným uživatelům. Německý nejvyšší soud problém úředních děl a databází adresoval v předběžné otázce SDEU, ale později předběžnou otázku stáhl.⁶²⁶ Nicméně pokud jsou obsahem databáze zároveň i úřední díla, nemění tento fakt nic na její možné ochraně pomocí této směrnice (viz SDEU v případě C-545/07 Apis-Hristovich EOOD v. Lakorda AD, bod rozhodnutí 74).⁶²⁷

Ustanovení je vázáno na tři podmínky. První podmínkou je oprávněný uživatel jako jediný příjemce omezení zvláštních práv pořizovatele databáze. Jedná se o určitý precedent, jelikož tato užití nejsou k dispozici ve prospěch i jiných uživatelů (veřejnosti). Ochrana zvláštních práv pořizovatele databáze je tak širší, než v případech ochrany autorských práv. Na druhou stranu, toto ustanovení se vztahuje k užití i bez souhlasu pořizovatele databáze z čehož vyplývá, že oprávněného uživatele v rámci čl. 9 je potřeba vykládat širším způsobem než v čl. 8, kde existuje mezi pořizovatelem databáze a oprávněným uživatelem smluvní vztah.⁶²⁸ Oprávněný uživatel v kontextu čl. 9 bude ten, kdo má přístup k databázi

---

⁶²⁴ Vzhledem k tomu, že ty členské státy, které mají zvláštní právní úpravu srovnatelnou se zvláštním právem stanoveným touto směrnicí, mohou s ohledem na nové právo zachovat výjimky přiznané tradičně podle této právní úpravy.

⁶²⁵ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 772 - 774.

⁶²⁶ SDEU, případ C-215/07 Verlag Schawe GmbH v. Sächsisches Druck – und Verlagshaus AG, 25. 6. 2008.

⁶²⁷ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 772.

⁶²⁸ DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 333.

jinak, než porušením právních předpisů (tj. hacker nebude oprávněným uživatelem).

Druhou podmínkou je zpřístupnění databáze veřejnosti jakýmkoliv způsobem. Zde platí stejné závěry jako v případě čl. 8.

Třetí podmínkou je užití podstatné části databáze. Na užití nepodstatných částí se kromě čl. 7 odst. 5 směrnice nevztahuje. Užití podstatných částí bude limitováno modifikovaným třístupňovým testem dle čl. 8 odst. 2. Zároveň z této podmínky vyplývá, že státy nesmí přijmout žádná omezení zvláštních práv pořizovatele databáze, která by se vztahovala na užití celé databáze.

Čl. 9 se vztahuje zejména na omezení práva na vytěžování, pouze v jediném případě i na omezení práva na zužitkování, což v porovnání s obdobným čl. 6 představuje opětovně poskytnutí vyšší ochrany pořizovatelům databáze než samotným autorům. Vytěžování není možné pro databáze v elektronické podobě ze stejných důvodů jako u souborných děl (resp. databází) v elektronické podobě.

Rozdílně oproti čl. 6 mají státy dle bodu odůvodnění 51⁶²⁹ možnost uplatnit omezení zvláštních práv pořizovatele databáze pouze pro některé kategorie vzdělávacích či výzkumných institucí. Bod odůvodnění 50⁶³⁰ rovněž dává určité vysvětlení pojmu nekomerční, který spojuje se zákazem užití pro obchodní účely.⁶³¹

---

⁶²⁹ vzhledem k tomu, že v případě, že členské státy využijí možnost povolit oprávněnému uživateli databáze vytěžení podstatné části obsahu pro účely názorného vyučování nebo vědeckého výzkumu, mohou omezit toto povolení jen na určité kategorie vzdělávacích nebo výzkumných institucí;

⁶³⁰ vzhledem k tomu, že členské státy by měly mít možnost udělovat výjimky z práva zamezovat neoprávněnému vytěžování a/nebo zužitkování podstatné části obsahu databáze v případě vytěžení pro osobní potřebu, pro účely názorného vyučování nebo vědeckého výzkumu nebo v případě, kdy se jedná o vytěžování a/nebo zužitkování pro účely veřejné bezpečnosti nebo správního či soudního řízení; že těmito opatřeními nejsou dotčena výlučná práva pořizovatele na využití databáze a že nesmějí být užita k obchodním účelům;

⁶³¹ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 773.

d) Směrnice o informační společnosti (IS)

Směrnice o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (IS)⁶³² nabízí v čl. 5 nejkomplexnější seznam omezení autorských práv v komunitárním právu. Čl. 5 obsahuje jediné povinné (v čl. 5 odst. 1) a dále devatenáct dobrovolných ustanovení (v čl. 5 odst. 2 a 3), v jejichž případě si státy mohou zvolit, zdali taková omezení autorských práv do svých právních řádů převezmou. Tento seznam doplňuje dvacáté první ustanovení v čl. 5 odst. 3 písm. o), tzv. godfather clause,⁶³³ které jako otevřená norma zachovává vnitrostátní omezení autorských práv relevantní pro analogové použití, pokud nenarušují volný pohyb zboží a služeb na vnitřním trhu (tj. nemají výrazný přeshraniční dopad). Dále mohou být uvedena omezení autorských práv v čl. 5 odst. 2 a 3 vztažena ve stejném rozsahu i na právo na rozšiřování dle čl. 5 odst. 4. Třístupňový test uzavírá úpravu v čl. 5 odst. 5.

Úprava omezení autorských práv v IS přišla jako překvapení,⁶³⁴ jelikož v Zelené knize z roku 1995⁶³⁵ byly zmíněny jen náhodně. EK nemohla čerpat přílišnou inspiraci z roztroušené mezinárodní úpravy, která rozhodně neměla vyčerpávající formu. IS provázelo velmi komplikované projednávání, včetně kontroverzí spojených s omezeními autorských práv. Původní návrh EK obsahoval povinné ustanovení v čl. 5 odst. 1 a osm dobrovolných omezení autorských práv v čl. 5 odst. 2 a 3. Z tohoto původního omezeného návrhu se během projednávání počet omezení autorských práv zvýšil až na konečných dvacet jedna kvůli zájmům států do taxativního výčtu zařadit maximum ze svých národních úprav. Ani pozice států nebyla vyhraněná a některé státy naopak

---

⁶³² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti. [online]. [cit. 2011-07-09]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0029:CS:HTML>

⁶³³ Užití v určitých jiných případech menšího významu, pokud již v rámci vnitrostátních právních předpisů existují výjimky nebo omezení, za předpokladu, že se tyto případy týkají pouze analogových užití a nenarušují volný pohyb zboží a služeb v rámci Společenství, aniž jsou tím dotčeny jiné výjimky a omezení uvedené v tomto článku.

⁶³⁴ VAN EECHOU, M. et al. *Harmonizing European Copyright Law. The Challenges of Better Lawmaking*. Information law series. Vol. 19. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. 400 s. ISBN 9041131302. s. 98, pozn. 281.

⁶³⁵ *Zelená kniha o autorském právu a právech souvisejících v informační společnosti*, COM(95)352, 27. 7. 1995.

požadovaly jen třístupňový test jako jediné omezení autorských práv v IS. EK předkládala v původním návrhu jen omezení autorských práv vůči právu na rozmnožování a právu na sdělování díla veřejnosti. U práva na rozšiřování docházelo jen v rámci čl. 4 odst. 2 k jeho vyčerpání. EP v prvním čtení sice zpřísnil navržená omezení autorských práv, ale na druhou stranu rozšířil rozsah omezení autorských práv i na právo na rozšiřování.⁶³⁶ IS byla předložena EK v roce 1997, ale přijata byla až v roce 2001. Poté následovala dlouhá transpozice v řadě států, kterou musela EK prosadit i prostřednictvím žalob.

Úspěch harmonizace byl jen částečný,⁶³⁷ ale je těžké jej objektivně hodnotit. Bod odůvodnění 31⁶³⁸ zmiňuje, že IS neusiluje o kompletní harmonizaci a pravděpodobně by i plná harmonizace nemusela být kvůli značným národním rozdílům plně realistickou. Tento bod odůvodnění zmiňuje také rovnováhu práv a zájmů mezi nositeli práv a uživateli. Zároveň bod odůvodnění 31 dává důvody pro harmonizaci a uvádí, které překážky by neharmonizace způsobovala. Nicméně i zvolený způsob harmonizace ze strany IS vede k závěru, že tyto černé scénáře se již naplnily (i přes či spíše z důvodu existence IS).

Bod odůvodnění 32⁶³⁹ stanovil taxativnost seznamu omezení autorských práv v IS. V návaznosti na to by státy neměly mít možnost schválit nová omezení

---

⁶³⁶ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1018 - 1019.

⁶³⁷ Ke kritické analýze např. JANSSENS, M. CH. The issue of exceptions: reshaping the keys to the gates in the territory of literary, musical and artistic creation. In *Research Handbook on the Future of EU Copyright*. DERCLAYE, E. ed. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2009. s. 643. ISBN 978-1847203922. s. 332.

⁶³⁸ Mezi různými skupinami nositelů práv stejně jako mezi různými kategoriemi nositelů práv a uživatelů chráněných předmětů ochrany musí být zajištěna přiměřená rovnováha práv a zájmů. Stávající výjimky a omezení práv stanovené členskými státy je třeba s ohledem na nové elektronické prostředí přehodnotit. Stávající rozdíly ve výjimkách a omezeních určitých omezených úkonů mají přímé záporné účinky na fungování vnitřního trhu v oblasti autorského práva a práv s ním souvisejících. Takové rozdíly by se mohly zvýraznit dalším rozvojem mezinárodního užívání děl a rozvojem činností překračujících hranice. Pro zajištění náležitého fungování vnitřního trhu je třeba takové výjimky a omezení vymezit více harmonickým způsobem. Míra harmonizace by měla vycházet z dopadu těchto výjimek a omezení na hladké fungování vnitřního trhu.

⁶³⁹ Tato směrnice stanoví vyčerpávající výčet výjimek a omezení práva na rozmnožování a práva na sdělování veřejnosti. Některé výjimky nebo omezení jsou použitelné popřípadě pouze u práva na rozmnožování. To patřičně zohledňuje rozdílné právní tradice v členských státech, přičemž je zároveň zajištěno fungování vnitřního trhu. Členské státy by měly dospět k jednotnému používání těchto výjimek a omezení, které bude v budoucnu při přezkoumávání prováděcích právních předpisů hodnoceno.

autorských práv nad rámec IS a případnou existující širší národní úpravu zrušit.⁶⁴⁰ O skutečné uzavřenosti seznamu omezení autorských práv v IS se však vedou spory. Zrušení taxativnosti tohoto seznamu by přineslo větší flexibilitu, ale proti otevřenému seznamu mluví harmonizační důvody.⁶⁴¹ Taxativnost výčtu je narušena hned čtyřmi skutečnostmi – 1) uzavřený výčet se vztahuje jen na práva upravená IS (pro práva neupravená v IS mohou státy přijmout či ponechat v národním zákonodárství odlišná omezení autorských práv), 2) čl. 5 odst. 3 písm. o) IS obsahuje otevřenou normu pro stávající národní omezení autorských práv pro analogové užití, kde mají také státy volné pole působnosti, 3) vedle IS jsou omezení autorských práv upravena v dalších směrnících, které seznam v IS rozšiřují či naopak ustanovení IS jsou aplikovatelná i na některá práva v těchto dalších směrnících a 4) třístupňový test některé soudy aplikovaly jako otevřenou normu, která umožňuje existenci i dalších ustanovení neupravených v IS.

Co se týče terminologie, poprvé se v evropských předpisech používá spojení „výjimky a omezení autorských práv“ a to synonymně bez jakéhokoliv rozlišení či stanovení rozdílu mezi těmito pojmy. Současně IS zmiňuje i vyloučení z ochrany (exempt, v bodu odůvodnění 59 a čl. 5 odst. 1) a omezení autorských práv adresuje jak uživatelům (body odůvodnění 29, 31 a 46) a spotřebitelům (bod odůvodnění 9), tak příjemcům (beneficiaries) omezení autorských práv (body odůvodnění 51, 52 a čl. 6 odst. 4).

Někteří autoři se domnívají, že IS nezaujala pozici, zdali omezení autorských práv jsou pouhou procesní obranou či zdali jde o subjektivní uživatelská práva.⁶⁴² Jiní autoři se domnívají, že IS jednoznačně žádná subjektivní uživatelská práva nepřinesla a že stejnou pozici potvrdila i EK ve své zprávě,⁶⁴³ minimálně vzhledem k národním soudním případům ohledně omezení autorských

---

⁶⁴⁰ DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 369.

⁶⁴¹ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1020 – 1021.

⁶⁴² DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 369.

⁶⁴³ *Report on the application of Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society*, SEC(2007) 1556, 30. 11. 2007, s. 4. [online]. [cit. 2011-10-06]. Dostupné z http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/copyright-info/application-report_en.pdf

práv ve prospěch rozmnožování pro osobní potřebu.⁶⁴⁴ Je však potřeba podotknout, že EK není v tomto ohledu komunitární zákonodárce, a proto nejde z její strany o autoritativní výklad.

Rovněž nepanuje shoda v odborné veřejnosti, jestli státy mohou (či dokonce vzhledem k třístupňovému testu a jeho prvnímu stupni musí) uplatnit omezení autorských práv uvedená v IS v národní legislativě užším způsobem,⁶⁴⁵ což by však vedlo k ještě větší roztržitosti jednotného trhu a bylo by v rozporu s cílem harmonizace. To vede k závěru, že první stupeň třístupňového testu je spíše naplněný samotnými podmínkami jednotlivých ustanovení v čl. 5 odst. 1, 2 a 3 a vyžaduje naopak co nejpřesnější národní implementaci jednotlivých ustanovení.⁶⁴⁶

Co se týká vztahu IS k jiným směrnícím a tam uvedeným omezením autorských práv, tak dle čl. 1 odst. 2 písm. a), písm. b) a písm. e) se IS předchozích třech směrnic nedotýká. Nicméně dle čl. 10 odst. 2 směrnice o právu na pronájem a půjčování mohou státy rozšířit aplikaci omezení autorských práv i na práva související s právem autorským. Znamená to, že ustanovení čl. 5 IS jsou při takovém rozšíření plně aplikovatelná a to zejména i s ohledem na fakt, že čl. 2 IS o právu na rozmnožování nahradil vypuštěný čl. 7 směrnice o právu na pronájem a půjčování týkající se rovněž práva na rozmnožování.

Otázka bezúplatných a úplatných zákonných licencí je do značné míry ponechána na úpravě jednotlivých států. Požadavek spravedlivé odměny za využití omezení autorských práv je výslovně stanoven jen pro čl. 5 odst. 2 písm. a), písm. b) a písm. e), ale je možné ji dle bodu odůvodnění 36⁶⁴⁷ přijmout i pro jiná omezení autorských práv. Určitý návod ohledně stanovení spravedlivé odměny obsahuje bod odůvodnění 35.⁶⁴⁸ Pojem spravedlivá odměna (fair

---

⁶⁴⁴ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1022.

⁶⁴⁵ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1021.

⁶⁴⁶ DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 382.

⁶⁴⁷ Členské státy mohou stanovit spravedlivou odměnu pro nositele práva rovněž při uplatňování volitelných ustanovení o výjimkách nebo omezeních, která nevyžadují takovou náhradu.

⁶⁴⁸ V určitých případech výjimek nebo omezení by nositelé práv měli získat spravedlivou odměnu jako přiměřenou náhradu za užití jejich chráněných děl nebo jiných předmětů ochrany. Při určování způsobu, podrobností a možné výše odměny je třeba vzít v úvahu konkrétní okolnosti každého případu. Při hodnocení těchto okolností by cenným kritériem byla možná újma nositelům

compensation) byl v rámci IS užit poprvé v evropských autorskoprávních předpisech. Ve směrnici o právu na pronájem a půjčování je naopak použit pojem přiměřené odměny (equitable remuneration), který není s pojmem spravedlivé odměny obsahově shodný, i když je v českém překladu uváděn totožně. Použití pojmu spravedlivé odměny je kompromisem mezi státy copyrightového a kontinentálního systému. Kontinentální systém má blíže k přiměřené odměně, která je realizována pomocí náhradní odměny (tj. nepřímé kompenzace) jako odraz teorie přirozené spravedlnosti, kdy autor má právo na náhradu za každé užití svého díla. V copyrightovém systému naopak jako forma kompenzace autora převažují nucené a zákonné úplatné licence. Bod odůvodnění 35 nastavuje vztah mezi odměnou a újmou (případně se má vzít v potaz i užití technických prostředků ochrany práv, což však ne všechny státy promítly do svého zákonodárství), proto v rámci spravedlivé odměny je nárok na odměnu ze strany autorů i její výše mírně oslabena. Dle bodu odůvodnění 35 nemusí státy spravedlivou odměnu přiznat u de minimis případů. Někteří autoři⁶⁴⁹ mezi tyto de minimis případy zahrnují i rozmnožování pro soukromou potřebu (konkrétně time- a space-shifting). Mezi státy jsou stále velmi významné rozdíly, a přestože body odůvodnění 37⁶⁵⁰ a 38⁶⁵¹ konstatují, že to nepředstavuje problém na vnitřním trhu a pro rozvoj informační společnosti, tak není možné s takovými prohlášeními souhlasit. Koncepty spravedlivé odměny a náhradní odměny jsou

---

práva vyplývající z dotyčného úkonu. V případech, kdy nositelé práv již získali platbu v jiné formě, například jako součást licenčního poplatku, nemusí přicházet žádná zvláštní nebo samostatná platba v úvahu. Výše spravedlivé odměny by měla brát ohled na míru využití prostředků technologické ochrany uvedených v této směrnici. V určitých situacích, kdy je újma způsobená nositeli práva minimální, nesmí vzniknout žádná povinnost platby.

⁶⁴⁹ DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 374.

⁶⁵⁰ Stávající vnitrostátní systémy týkající se reprografie, pokud existují, nejsou závažnou překážkou vnitřního trhu. Členskými státy by mělo být povoleno stanovit výjimku nebo omezení ve vztahu k reprografii.

⁶⁵¹ Členskými státy by mělo být povoleno stanovit výjimku nebo omezení týkající se práva na rozmnožování v případě určitých druhů rozmnožování zvukových, obrazových nebo audiovizuálních materiálů pro osobní užití, pokud jsou tato výjimka nebo omezení doprovázeny spravedlivou odměnou. Tato výjimka nebo omezení mohou zahrnovat zavedení nebo pokračování systémů odměn jako náhrady za újmu způsobenou nositelům práva. Ačkoliv rozdíly mezi těmito systémy odměn ovlivňují fungování vnitřního trhu, neměly by mít tyto rozdíly ve vztahu k analogovému soukromému rozmnožování výrazný dopad na rozvoj informační společnosti. Digitální soukromé rozmnožování má předpoklady k většímu rozšíření a má větší hospodářský dopad. Je proto potřeba brát patřičný ohled na rozdíly mezi digitálním a analogovým soukromým rozmnožováním a v určitých ohledech je třeba mezi nimi rozlišovat.

řešeny i judikaturou SDEU – např. v případech C-467/08 Padawan,⁶⁵² C-462/09 Stichting de Thuiskopie apod.

SDEU v případě C-462/09 Stichting de Thuiskopie potvrdil, že spravedlivou odměnu jako protiplnění za újmu způsobenou autorovi má v zásadě hradit koncový uživatel (fyzická osoba), ale v případě, že to není prakticky možné, i např. prodejce nenahraných nosičů z jiného členského státu, který ji může promítnout do ceny (body rozhodnutí 24, 29 a 41). Spravedlivá odměna se týká pouze omezení autorských práv, není zamýšlena jako kompenzace za neoprávněné rozmnoženiny, jak potvrdila i generální advokátka Trstenjak v případě Padawan ve svém stanovisku z 11. 5. 2010 (bod stanoviska 78). Spravedlivá odměna se také nedotýká případů, kdy došlo k užití s výslovným či implicitním souhlasem autora.

SDEU ve zmíněném případě C-467/08 Padawan potvrdil, že spravedlivá odměna je autonomní pojem komunitárního práva a jako takový musí být vykládán jednotně, i když státy mají možnost určit formu, podmínky financování a výběru spravedlivé odměny (body rozhodnutí 33 a 37). Zároveň SDEU uvedl, že spravedlivá odměna musí být přiměřenou náhradou za újmu způsobenou (tj. minimální újma nepřináší povinnost platby, body rozhodnutí 38 – 39). Je však potřeba přihlídnout k možné újmě, tj. platba nemá být provedena, pokud neexistuje nezbytná spojitost s dalším užitím (např. nenahrané nosiče jsou zjevně vyhrazeny k jiným účelům než pro pořizování rozmnoženin k soukromému užití), protože jsou určeny výlučně pro užití právníckými osobami (bod rozhodnutí 51). Na druhou stranu není nutné prokazovat, že při dodání fyzickým osobám budou např. nenahrané nosiče skutečně použity k pořizování rozmnoženin k soukromému užití, zde stačí možnost takových úkonů daná pro konečné uživatele (body rozhodnutí 54 a 58). Povinnost přímé úhrady spravedlivé odměny se vzhledem k praktickým okolnostem může vztahovat na osoby, které právně či fakticky poskytují vybavení, přístroje či nosiče pro rozmnožování k soukromému užití fyzickým osobám (body rozhodnutí 46 a 48). Rozhodnutí SDEU v případě

---

⁶⁵² Bližší analýza uvedeného rozhodnutí viz HOLCOVÁ, I. – KŘESŤANOVÁ, V. Právo na náhradní odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu podle českého autorského zákona ve vztahu k rozsudku Soudního dvora Evropské unie ve věci C-467/08 ze dne 21. října 2010. In *Aktuální otázky práva autorského*. KŘÍŽ, J. et al. ed. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010. 92 s. ISBN: 978-80-87146-41-5. s. 17 - 43.

C-467/08 Padawan bylo kritizováno pro přílišný důraz na způsobenou újmu jako konceptu vlastního spíše copyrightovému systému.⁶⁵³

Co se týče náhradní odměny, tak ji jako první na světě ustanovil německý autorský zákon z roku 1965 v § 53 odst. 5, který promítl judikaturu Nejvyššího spolkového soudu v souvislosti s kompaktními kazetami.⁶⁵⁴ Na konci roku 1988 už tento systém mělo upraveno jedenáct států na světě ve svých právních řádech (většinou z Evropy, vyjma Konga, která má ale postkoloniální vazby na Belgii) a sedmáct států mělo kolektivní správce vybírající náhradní odměnu.⁶⁵⁵

Úprava technických prostředků ochrany práv je dána v čl. 6 IS. Podrobná analýza vztahu technických prostředků ochrany práv k omezením autorských práv by byla mimo rozsah daný této práci. V tomto ohledu je možné odkázat na vědecké práce, které se zaměřily na tuto oblast.⁶⁵⁶ Členské státy EU mohou vymezit koexistenci těchto dvou institutů na základě čl. 6 odst. 4 IS. Avšak není řešena zatím čistě teoretická možnost užití volného díla s technickými prostředky ochrany práv.⁶⁵⁷ Vzhledem k trvání majetkových práv pro autorská díla i práv souvisejících s právem autorským se nejedná o aktuální problém, ale v případě zvláštních práv pořizovatele k databázi to může být praktická a relevantní záležitost. Přístupy států k technickým prostředkům ochrany práv se liší a kupříkladu jejich překonání pro využití omezení autorských práv není žalovatelné v Belgii.

---

⁶⁵³ HOLCOVÁ, I. – KŘEŠŤANOVÁ, V. Právo na náhradní odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu podle českého autorského zákona ve vztahu k rozsudku Soudního dvora Evropské unie ve věci C-467/08 ze dne 21. října 2010. In *Aktuální otázky práva autorského*. KRÍŽ, J. et al. ed. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010, 92 s. ISBN: 978-80-87146-41-5. s. 23.

⁶⁵⁴ Nejvyšší spolkový soud Německa, případ Grundig-Reporter - I ZR 8/54, 18. 5. 1955. Nejvyšší spolkový soud Německa, případ Personalausweise - Ib ZR 4/63, 29. 5. 1964.

⁶⁵⁵ LIPSYC, D. *Copyright and Neighbouring Rights*. 1. vyd. Paris: UNESCO Publishing, 1999. 918 s. ISBN 978-9236028378. s. 245.

⁶⁵⁶ DOBEŠ, P. *Vliv rozvoje technologií na autorské právo*. Disertační práce. Praha: Právnická fakulta UK, 2007. 166 s. MAZZIOTTI, G. *EU Digital Copyright Law and the End-User*. 1. vyd. Berlin: Springer, 2008. 374 s. ISBN 978-3540759843.

⁶⁵⁷ MACQUEEN, H. - WAELDE, CH. UK Copyright Law in the Digital Environment (Response to Questionnaire III.B). Report to the XVIIth International Congress of Comparative Law. *Electronic Journal of Comparative Law*, 2006, vol. 10.3, s. 4 - 6.

Jak již bylo uvedeno, **čl. 5 odst. 1⁶⁵⁸** je jediným povinným ustanovením týkajícím se omezení autorských práv v IS. Toto ustanovení omezuje právo na rozmnožování a týká se všech druhů děl a předmětů chráněných právy souvisejícími s právem autorským. Již v rámci WCT došlo k debatám na toto téma (návrhy vzniklé z těchto jednání posloužily jako základ pro komunitární text), ale kvůli sporům mezi státy hrozícím až zablokováním jednání bylo od jeho zařazení do závěrečného textu WCT ustoupeno. Ustanovení mělo vyjasnit dlouho trvající debaty o tom, zdali technické rozmnožování, na kterém stojí fungování počítačů a internetu, spadá pod právo na rozmnožování.⁶⁵⁹ Přitom tradičně pouhé použití (konzumování) díla nebylo bráno za součást jakéhokoliv výlučného práva v autorském právu, avšak s rozšiřováním rozsahu jednotlivých práv, včetně práva na rozmnožování, se zmenšuje tento prostor – např. v případě prohlížení internetového obsahu (browsing).⁶⁶⁰

Článek stanovuje tři podmínky, při jejichž splnění umožňuje dvě kategorie užití. Jako praktické příklady užití je možné uvést procesy na internetových serverech při elektronické komunikaci, zmíněné prohlížení internetového obsahu (browsing) či ukládání do vyrovnávací pracovní paměti počítače (caching). Z toho plyne, že cílem těchto úkonů má být usnadnění užití díla nebo zefektivnění takového užití (tj. nárůst produktivity). Vzhledem k velmi široce definovanému právu na rozmnožování v IS, které zasahuje i do technických procesů při online i offline užití, mělo se tímto ustanovením předejít i nechtěným důsledkům aplikace výlučného práva na rozmnožování, včetně případného zneužití ze strany nositelů práv.

První podmínkou je dočasnost úkonů rozmnožování, tj. opak stálosti – úkony rozmnožování musí být limitovány v čase, ale může se jednat i o dny či delší čas. Jak vyplývá z třetí podmínky obecně, omezení doby úkonů

---

⁶⁵⁸ Dočasné úkony rozmnožení uvedené v článku 2, které jsou krátkodobé nebo příležitostné a tvoří nedílnou a podstatnou část technologického procesu a jejichž výhradním účelem je umožnit:
a) přenos v rámci sítě mezi třetími stranami uskutečněný zprostředkovatelem nebo
b) oprávněné užití díla nebo jiného předmětu ochrany a které nemají žádný samostatný hospodářský význam, jsou vyloučeny z práva na rozmnožování stanoveného v článku 2.

⁶⁵⁹ VAN EECHOU, M. et al. *Harmonizing European Copyright Law. The Challenges of Better Lawmaking*. Information law series. Vol. 19. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. 400 s. ISBN 9041131302. s. 30 – 32.

⁶⁶⁰ DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 359.

rozmnožování musí být plně vázáno a limitováno provedením technologických procesů. Ať se tedy bude jednat o úkony rozmnožování dle druhé podmínky krátkodobé či příležitostné, musí se jednat o dočasné užití, kdy rozmnoženiny budou následně odstraněny. Široké pojetí práva na rozmnožování jako autonomního pojmu komunitárního práva, který je potřeba vykládat jednotně, potvrdil SDEU v případě C-403/08 a C-29/08 Football Association Premier League, kdy dočasným rozmnožováním byly shledány vnitřní procesy v rámci satelitního dekodéru (body rozhodnutí 154 a 159). Takto mají být posouzeny i přechodné fragmenty děl v paměti přístroje, pokud tyto fragmenty obsahují prvky, které jsou vyjádřením vlastního duševního výtvoru autora (pro posouzení je možné ověřit tyto prvky až na celku poskládaném z jednotlivých fragmentů rozmnožovaných zároveň, bod rozhodnutí 159). Zároveň striktní výklad omezení autorských práv nemá podle SDEU podlomit fakt, že čl. 5 odst. 1 IS má svým cílem umožnit a zabezpečit vývoj a fungování nových technologií a má zaručit přiměřenou rovnováhu práv a zájmů autorů a uživatelů (bod rozhodnutí 164).

Druhou podmínkou je, aby rozmnožení bylo krátkodobé nebo příležitostné. Z formulace textu vyplývá, že příležitostné úkony rozmnožování mohou být delšího časového trvání (než krátkodobé užití, ale kratší, než stálé užití díky první podmínce) a jejich podstatou je, že se staly nahodile. Z judikatury SDEU v případě C-5/08 Infopaq vyplývá, že rozmnoženina vytištěná na papír jako hmotný podklad není krátkodobá (body rozhodnutí 68 - 70). Příležitostné úkony se tak významně nedotýkají autorských práv (nejsou relevantní v ekonomickém slova smyslu).⁶⁶¹ Uvažovalo se i o formulaci sotva postřehnutelného užití. Problémem je, jak interpretovat příležitostné užití v technickém smyslu, protože se má jednat dle třetí podmínky o nedílnou a podstatnou část technologického⁶⁶² procesu, nikoliv příležitostnou. Jediným

---

⁶⁶¹ DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 371.

⁶⁶² V tomto ohledu je potřeba zmínit i terminologické problémy s překlady. Kdy oproti českému a německému jazyku, anglický jazyk používá odlišným způsobem pojmy technika (prostředky, zařízení) a technologie (postupy, procesy, procedury), které označuje souhrně jako technology a pojem techniky jako speciálních metod různých lidských činností (technika houslové hry, malířská technika atd.) označuje jako technique. Přestože se posouvá i český jazyk právě pod vlivem angličtiny, tak často dochází k mylným překladům (včetně úředních překladů), kdy by měl být pojem technology přeložen dle významu jako technika. Často by se tak mělo správně hovořit o informační technice (information technology), kde se běžně používá pouze pojem informační

vysvětlením je, že se bude jednat o určitý vedlejší produkt automatizovaných procesů.

Třetí podmínkou je, aby rozmnožování tvořilo nedílnou a podstatnou část technologického procesu. Nedílná část technologického procesu je chápána jako neoddelitelná součást technologického procesu, tj. samostatné užití by nemělo praktické využití. Podstatnou částí technologického procesu je míněna jeho integrální součást, tj. bez takového užití by technologický proces nebyl možný.

Prvním dovoleným užitím je přenos v rámci sítě mezi třetími stranami uskutečněný zprostředkovatelem. Ustanovení se týká jakýchkoliv sítí, tj. kabelových, bezdrátových, ale i telefonních sítí. Účelem tohoto ustanovení je zaručit technický přenos a činnost zprostředkovatelů komunikace na dálku. Jsou tak zajištěna užití ze strany např. poskytovatelů internetového přístupu či služeb, avšak nezprošťují se odpovědnosti odesílatelé či příjemci dané internetové komunikace, ani poskytovatelé internetového obsahu.⁶⁶³ Nepokrytí poskytovatelů internetového obsahu a prostoru je dáno z toho důvodu, že v rámci jejich činnosti se obvykle bude jednat o užití, která jsou ekonomicky pro nositele práv relevantní. Zprošťující podmínkou pro poskytovatele internetového přístupu a služeb je to, že do přenosu dat nezasáhli. Poskytovatelé přístupu a služeb tak nejsou odpovědní, i když se jedná o neoprávněné užití. Záměrné uložení v trvalé paměti počítače (nikoliv pracovní RAM paměti) není tímto ustanovením pokryto, proto i krátkodobé stažení díla v rámci např. P2P sítí je mimo rozsah tohoto omezení autorských práv. Pouze pokud se neaplikuje toto ustanovení, tak se odpovědnost jednotlivých subjektů posuzuje dle bodu odůvodnění 16⁶⁶⁴ IS ve spojení s čl. 12 -

---

technologie. Více např. DANEŠ, F. Technologie versus technika. *Vesmír*, 1994, roč. 73, č. 11, s. 657. [online]. [cit. 2011-06-28]. Dostupné z <http://www.vesmir.cz/clanek/technologie-versus-technika>

⁶⁶³ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1025 - 1026.

⁶⁶⁴ Odpovědnost za činnost v prostředí sítě se netýká pouze autorského práva a práv s ním souvisejících, ale rovněž jiných oblastí jako je pomluva, klamavá reklama nebo porušování ochranných známek, přičemž touto otázkou se průřezově zabývá směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu ("směrnice o elektronickém obchodu"), která vyjasňuje a harmonizuje různé právní otázky vztahující se ke službám informační společnosti včetně elektronického obchodu. Tato směrnice by měla být prováděna souběžně s prováděním směrnice o elektronickém obchodu, jelikož výše uvedená směrnice stanoví harmonizovaný rámec zásad a ustanovení odpovídající mimo jiné významným částem této

14 směrnice o elektronickém obchodu, které za určitých podmínek zprošťují z odpovědnosti poskytovatele internetových služeb za činnosti, jako jsou routování, cachování a hostování informací.

Druhým dovoleným užitím je oprávněné užití díla nebo jiného předmětu ochrany, které nemají žádný samostatný hospodářský význam. Oprávněné užití je definováno v bodu odůvodnění 33⁶⁶⁵ jako autorizované nositelem práva nebo jako užití, které není omezeno právními předpisy. Svolení nositele práv může být explicitní či implicitní. Existence oprávnění v právních předpisech se týká kupříkladu jiných omezení autorských práv uvedených v čl. 5 odst. 2 - 3 IS a na národní úrovni. Nicméně podle SDEU v případě C-403/08 a C-29/08 Football Association Premier League není dokonce potřeba aktivní legitimace ze strany právních předpisů, tj. stačí, pokud je dané užití ze strany právních předpisů tolerováno (např. samotné přijímání televizního vysílání s pomocí satelitního dekodéru, který prováděl dočasné rozmnožování, i když je následně sdělováno veřejnosti v rozporu s čl. 3 odst. 1 IS, bylo v daném případě shledáno jako oprávněné užití ve smyslu čl. 5 odst. 1 IS, body rozhodnutí 171 – 182). Užití podle tohoto ustanovení je tak vázáno na jiné (oprávněné) užití a je tedy podružné. Důležitým argumentem v tomto ohledu je, že ne každé rozmnožování by mělo z právněpolitického hlediska spadat do práva na rozmnožování.

SDEU se věnoval tomuto ustanovení mimo jiné v případě C-5/08 Infopaq. V případě byl shledán výňatek složený z jedenácti slov (tj. 5 slov před a 5 slov za klíčovým vyhledávaným pojmem) oskenovaných z článků, převedených pomocí OCR techniky, za rozmnožování ve smyslu čl. 2 IS (pokud články byly autorovým vlastním duševním výtvorem, body rozhodnutí 45 a 48, tj. jsou

---

směrnice. Touto směrnici nejsou dotčena ustanovení výše uvedené směrnice týkající se odpovědnosti.

⁶⁶⁵ Výlučné právo na rozmnožování by mělo podléhat výjimce, aby byly povoleny určité úkony dočasného rozmnožování, jakými jsou dočasné nebo příležitostné rozmnoženiny, které jsou nedílnou a významnou součástí technologického procesu a jsou prováděny s pouhým účelem umožnit buď účinný přenos v rámci sítě mezi třetími stranami prostřednictvím zprostředkovatele, nebo oprávněné užití díla nebo jiného předmětu ochrany. Uvedené úkony rozmnožování by samy o sobě neměly mít žádnou vlastní hospodářskou hodnotu. Pokud uvedené úkony splňují tyto podmínky, měla by tato výjimka zahrnovat úkony umožňující prohlížení (browsing) a úkony ukládání do vyrovnávací paměti (caching) včetně těch úkonů, které umožňují přenosovým systémům účinné fungování, a to za předpokladu, že zprostředkovatel neupravuje informace a jeho činnost není v rozporu s oprávněným užíváním technologie obecně uznávané a užívané průmyslem k získávání údajů o užívání informací. Užívání se považuje za oprávněné, pokud je k němu nositelem práva uděleno svolení nebo pokud není omezeno právními předpisy.

jedinečné na základě výběru, uspořádání a kombinace slov). Jelikož procesy spojené zejména s vytištěním tohoto výňatku nespĺňují podmínku krátkodobosti, tak nemohou požívat výhod tohoto omezení. Dle bodu 55 rozhodnutí musí být podmínky stanovené v ustanovení splněny kumulativně. Toto ustanovení jako omezení autorského práva musí být interpretováno striktně (bod rozhodnutí 56). Nicméně tato zásada striktního výkladu musí podle další judikatury SDEU v případech C-145/10 *Eva Maria Painer* (bod rozhodnutí 133), C-403/08 a C-29/08 *Football Association Premier League* (body rozhodnutí 162 – 163) rovněž umožnit zachování užitečného účinku stanovených omezení autorských práv a být v souladu s jejich účelem. SDEU v rámci rozhodnutí C-5/08 *Infopaq* hodnotil dočasnost užití, které musí být omezeno pouze pro dobu nutnou k dokončení daného technologického procesu a na jeho konci musí být rozmnoženina vymazána (bod rozhodnutí 64). Tyto technické procesy musí být automatizovány, tj. bez volného uvážení uživatele (body rozhodnutí 62 a 23). Toto užití nemá mít ekonomickou důležitost (samostatný hospodářský význam) a nevztahuje se na počítačové programy a databáze, což může být problém u multimediálních produktů.⁶⁶⁶ Podobně hodnotil belgický soud problematiku ukládání děl do paměti internetového vyhledávače jako porušující právo na rozmnožování.⁶⁶⁷ Stejný přístup zaujaly soudy v USA při hodnocení oprávněnosti dočasných rozmnoženin – ty, musí být vztaženy k technickému procesu načtení do paměti počítače a s vypnutím počítače vždy vymazány.⁶⁶⁸

SDEU se vrátil k tomuto ustanovení v případě C-302/10 *Infopaq II*, kdy dánský soud v přeformulované variantě předložil znovu některé původní otázky, se kterými se SDEU v prvním řízení nevyrovnal. SDEU částečně překvapivě oproti prvnímu rozhodnutí rozhodl ve prospěch úkonů rozmnožování spojených s převodem článků na výňatky. Rozhodnutí stanovilo, že dotčené úkony nemusí být plně automatizované, tj. byl umožněn zásah člověka, a bylo shledáno irelevantní, v jaké fázi technologického procesu k dočasnému rozmnožování dochází (body rozhodnutí 31 – 32). Úkony musí probíhat zcela v rámci

---

⁶⁶⁶ VAN EECHOU, M. et al. *Harmonizing European Copyright Law. The Challenges of Better Lawmaking*. Information law series. Vol. 19. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. 400 s. ISBN 9041131302. s. 112 - 113.

⁶⁶⁷ Soud první instance Brusel, případ *Copierpresse v. Google*, 13. 2. 2007.

⁶⁶⁸ Odvolací soud pro 9. okrsek, *Sega Enterprises, Ltd. V. Accolade* - 977 F.2d 1510, 20. 10. 1992.

technologického procesu, musí být nezbytné, bez nich by proces nemohl správně a účinně fungovat (tj. formulována podmínka řádného fungování, bod rozhodnutí 30). SDEU chápe podmínku samostatného hospodářského významu jako zvláštní oddělený požadavek, který musí být rovněž splněn, i když z textu IS se tato podmínka vztahuje spíše jen k oprávněnému užití. Pro posouzení této podmínky je důležité, že dané užití nepřináší žádné dodatečné, odlišné a oddělitelné hospodářské zvýhodnění (bod rozhodnutí 50). Převratnějšího charakteru je konstatování soudu, že třístupňový test byl naplněn pouhým splněním veškerých podmínek čl. 5 odst. 1 IS (bod rozhodnutí 56). Bude potřeba si počkat na konstantnější rozhodování SDEU v tomto směru, aby se z podobného konstatování daly činit dalekosáhlejší závěry.

Čl. 5. odst. 2 obsahuje 5 dobrovolných omezení autorských práv vztahujících se pouze k právu na rozmnožování, ale mohou být přijata dle čl. 5 odst. 4 i na právo na rozšiřování. Tato ustanovení musí vyhovět zároveň i třístupňovému testu.

Čl. 5. odst. 2 písm. a)⁶⁶⁹ se týká reprografie, tj. rozmnožování zejména na papír či jiné podobné analogové medium. Ustanovení se vztahuje jen na díla, jelikož předměty ochrany práv souvisejících s právem autorským nemohou být rozmnožovány na papír. Není dán žádný účel rozmnožování, tj. užití může být i pro komerční potřebu. Toto ustanovení obsahuje čtyři podmínky.

První podmínkou jsou rozmnoženiny na papíře nebo jakémkoliv podobném nosiči, kterým může být např. mikrofiš,⁶⁷⁰ ultrafiš apod.

Druhou podmínkou je, aby tyto rozmnoženiny vznikly použitím jakékoliv fotografické techniky nebo některým jiným procesem s podobnými účinky, tj. techniky s použitím světla či obdobného efektu. Tato formulace nevyklučuje ani použití digitálního zařízení, ale podstatným parametrem je dosažený analogový výsledek. Mimochodem reprografická technika byla vynalezena odborníkem na

---

⁶⁶⁹ u rozmnoženin na papíře nebo jakémkoliv podobném nosiči, přičemž tyto rozmnoženiny vznikly použitím jakékoliv fotografické techniky nebo některým jiným procesem s podobnými účinky, s výjimkou hudebnin, za předpokladu, že nositelé práv získají spravedlivou odměnu;

⁶⁷⁰ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1029.

právo duševního vlastnictví, patentovým zástupcem a fyzikem Chesterem Carlsonem (1906-1968), který si postup, z kterého se později vyvinul xerox, nechal patentovat v roce 1940. Státy mohou toto omezení autorských práv vztáhnout i na právnické osoby. Rovněž mohou stanovit, že není nutné, aby uživatel sám prováděl rozmnožování, a proto ustanovení ponechává prostor pro podnikatelské provozovny zaměřené na reprografické, tiskové a kopírovací služby či specializované služby knihoven. Ustanovení výslovně nelimituje počet rozmnoženin, a tak je třístupňový test jediným jeho faktickým omezením proti excesům. Toto omezení autorských práv se v Belgii vztahuje pouze na část díla, tj. v případě samoobslužných rozmnožovacích strojů v knihovnách je možno rozmnožit pouze 10 % z celého díla. I někteří mimoevropští autoři chápou omezení autorských práv pro rozmnožování na papír jako vztahující se obecně pouze k části díla.⁶⁷¹

Třetí podmínkou je vyjmutí hudebnin z rozsahu ustanovení. Rakouský nejvyšší soud v případě cyklu klavírních skladeb *Ludus Tonalis*⁶⁷² skladatele Paula Hindemitha stanovil před platností IS, že ustanovení rakouského autorského zákona, které za určitých okolností dovoľovalo rozmnožování hudebnin pro soukromé účely, porušovalo RÚB a třístupňový test. Vyjmutí hudebnin z rozsahu rozmnožování na papír nepřijaly pouze dva státy EU (Litva a Polsko).

Čtvrtou podmínkou je, aby nositelé práv získali spravedlivou odměnu. Ustanovení nespécifikuje podrobnosti hrazení spravedlivé odměny, je tak ponecháno na rozhodnutí států.

V rámci vztahu k jiným ustanovením IS mohou vznikat interpretační problémy. V případě knihoven může dojít k aplikaci tří různých omezení autorských práv dle čl. 5 odst. 2 písm. a), písm. b) a písm. c). Členské státy mohou v rámci svého zákonodárství zvolit, které ustanovení se bude aplikovat, či se uplatní princip *lex specialis*. Různé podmínky jsou v rámci těchto ustanovení stanoveny na hudebniny či spravedlivou odměnu. Čl. 5 odst. 2 písm. a) se jeví být speciálním ustanovením vůči čl. 5 odst. 2 písm. c) a knihovny tak mohou samy pro sebe např. pro zachování svých fondů rozmnožovat hudebniny, nikoliv však

---

⁶⁷¹ LIPSZYC, D. *Copyright and Neighbouring Rights*. 1. vyd. Paris: UNESCO Publishing, 1999. 918 s. ISBN 978-9236028378. s. 231.

⁶⁷² Nejvyšší soud Rakouska, případ *Ludus-Tonalis-E*, 31. 5 1995.

pro čtenáře.⁶⁷³ Kumulativní užití podmínek, kdy by se v tomto případě vyloučil čl. 5 odst. 2 písm. c), by bylo v rozporu se zásadou efektivity (effet utile),⁶⁷⁴ obsaženou v judikatuře SDEU.⁶⁷⁵ Nicméně rozhodování, který specifický charakter daných ustanovení, tj. a) medium, b) důvod či c) instituce převažuje, může být složité.

Čl. 5. odst. 2 písm. b)⁶⁷⁶ se týká rozmnožování pro soukromé účely. Ustanovení obsahuje šest podmínek.

První podmínkou jsou rozmnoženiny na jakémkoliv nosiči, tj. může se jednat o jakékoliv medium, včetně digitálního, ale i rozmnoženiny na papíře jsou zahrnuty v této podmínce.

Druhou podmínkou je vytvoření rozmnoženiny fyzickou osobou. Otázku, zda pro potřeby fyzické osoby může takovou rozmnoženinu vytvořit třetí osoba, nechává IS otevřenou. Rozhodnutí SDEU v případě C-467/08 Padawan sice nasvědčuje tomu, že tato možnost je IS poskytnuta vzhledem k odkazu na rozmnožovací služby u spravedlivé odměny za rozmnožování pro soukromé účely (bod rozhodnutí 46), ale tato reference byla kritizována ze strany doktríny.⁶⁷⁷ Každopádně, tato třetí osoba tak nesmí činit komerčně (a to ani nepřímo), tj. nesmí přijmout platbu, která by byla nad úroveň nákladů.

Třetí podmínkou je soukromé užití. Soukromé užití je možné definovat jako jakékoliv užití, které slouží osobnímu účelu fyzické osoby v soukromé sféře, včetně užití spolu s blízkými přáteli a rodinou. Příkladem může být i rozmnožení

---

⁶⁷³ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1030 - 1031.

⁶⁷⁴ Někteří autoři tuto teleologickou zásadu interpretace práva ze strany SDEU řadí mezi principy komunitárního práva: SEHNÁLEK, D. Effet utile a jeho projevy při interpretaci komunitárního práva. *Právník*, 2009, roč. 148, č. 8, s. 785 – 808.

⁶⁷⁵ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1031.

⁶⁷⁶ u jakýchkoliv rozmnoženin na jakémkoliv nosiči vytvořených fyzickou osobou pro soukromé užití a pro účely, které nejsou přímo ani nepřímo komerční, a to za podmínky, že nositelé práv získají spravedlivou odměnu, která, pokud jde o dotyčné dílo nebo předmět ochrany, bere ohled na použití nebo nepoužití technologických prostředků uvedených v článku 6;

⁶⁷⁷ HOLCOVÁ, I. – KŘEŠŤANOVÁ, V. Právo na náhradní odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu podle českého autorského zákona ve vztahu k rozsudku Soudního dvora Evropské unie ve věci C-467/08 ze dne 21. října 2010. In *Aktuální otázky práva autorského*. KRÍŽ, J. et al. ed. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010. 92 s. ISBN: 978-80-87146-41-5. s. 25, pozn. 36.

scénáře pro amatérskou divadelní skupinu.⁶⁷⁸ Ustanovení neumožňuje tzv. duální využití zhotovených rozmnoženin. Jednotlivé členské státy⁶⁷⁹ přistoupily k odlišnému rozsahu pojmu soukromého užití, od nejužšího v případě Francie, kde jde jen o rodinu,⁶⁸⁰ přes Řecko, kde jde o rodinu a nejbližší okruh společnosti (§ 3 odst. 2), Belgie, kde do soukromého okruhu patří i malá skupina kolegů,⁶⁸¹ Německo, kde jde o jasně definovanou skupinu osob, které jsou navzájem propojeni osobními vazbami či mají takovou osobní vazbu alespoň s organizátorem (§ 15 odst. 3), až po Itálii, kde jde o běžný okruh rodiny, komunitu, školu či domov důchodců (§ 15; za předpokladu, že sdělování díla veřejnosti není za účelem zisku). ČR v tomto ohledu zastává spíše restriktivnější pojetí veřejnosti v průměru členských států EU.

Čtvrtou podmínkou je, že účel užití není přímo ani nepřímo komerční. Stanovení limitů komerčního či nekomerčního užití je ponecháno státům.

Pátou podmínkou je, aby nositelé práv získali spravedlivou odměnu. Státy mohou stanovit spravedlivou odměnu nositelům práv v rozdílné výši, což potvrzuje i bod odůvodnění 31. Spravedlivá odměna ve formě náhradní odměny se uplatňuje na nahrávací i rozmnožovací (reprografické) technické vybavení a na prázdná nenahraná média např. v Německu dle ustanovení § 54. Nicméně ve Francii se náhradní odměna uplatňuje pouze na prázdná média dle ustanovení § L.314-4. Přístup jednotlivých států k výpočtu náhradní odměny se liší, např. ve Španělsku (§ 25) je určena také vahou přístroje.

Šestou podmínkou je, že při stanovení spravedlivé odměny se má vzít ohled na použití technických prostředků ochrany práv. Bod odůvodnění 39⁶⁸² dává technickým prostředkům ochrany práv částečně přednost před omezeními

---

⁶⁷⁸ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1032.

⁶⁷⁹ VAN EECHOUD, M. et al. *Harmonizing European Copyright Law. The Challenges of Better Lawmaking*. Information law series. Vol. 19. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. 400 s. ISBN 9041131302. s. 93.

⁶⁸⁰ Odvolací soud Aix-en-Provence, případ č. 2007/501, 5. 9. 2007.

⁶⁸¹ Nejvyšší soud Belgie, případ Sabab v. British Car Center, 26. 1. 2006. V případě šlo o kolektiv čtyř osob pracujících spolu již řadu let v kanceláři, kam měla přístup pouze jedna další osoba.

⁶⁸² Pokud jsou k dispozici účinná opatření pro technologickou ochranu, měly by členské státy při uplatňování výjimky nebo omezení pro soukromé rozmnožování brát patřičný ohled na technologický a hospodářský rozvoj, a to zejména ve vztahu k soukromému digitálnímu rozmnožování a systémům odměn. Takové výjimky nebo omezení by neměly bránit využívání technologických prostředků ani jejich uplatňování proti obcházení těchto prostředků.

autorských práv, ale čl. 6 odst. 4 stanovuje podrobnější úpravu. Při vzetí v úvahu technických prostředků ochrany práv bude relevantní stupeň jejich užití, ale neznamená to automatické vyloučení spravedlivé odměny tam, kde jsou technické prostředky ochrany práv k dispozici, ale nebyly použity. Tento požadavek pouze stanovuje, že aplikace či neaplikace technických prostředků ochrany práv hraje roli. Požadavek technických prostředků ochrany práv není stanoven v případě ustanovení čl. 5 odst. 1 písm. a), i když i tam lze uvažovat o elektronickém textu určeném k vytištění, který je chráněn takovými prostředky.⁶⁸³

Původní návrh EK obsahoval omezení autorských práv pouze vůči zvukovým, obrazovým a zvukově obrazovým materiálům a tak to zůstalo i v bodu odůvodnění 38,⁶⁸⁴ ten však musí být interpretován ve smyslu směrnice.

Toto ustanovení se překrývá s ostatními omezeními autorských práv, a proto může vyvolávat interpretační problémy. Pokud uplatníme výkladové pravidlo *lex specialis*, je možné dojít k tomu, že čl. 5 odst. 2 písm. b) je zvláštním ustanovením vůči čl. 5 odst. 2 písm. a), a proto se i rozmnožování na papír pro soukromé účely řídí jím a tudíž vzniká možnost pro pořízení hudebnin pro soukromé nekomerční účely.⁶⁸⁵ Český zákonodárce však v AZ přistoupil k opačnému výkladu.

Je potřeba zmínit, že rozmnožování pro osobní potřebu je upraveno nekonzistentně napříč čtyřmi směrnicemi. Směrnice o právní ochraně počítačových programů zapovídá jakékoliv takové omezení autorských práv. Směrnice o právní ochraně databází v čl. 6 odst. 2 a čl. 9 umožňuje toto omezení autorských práv jen pro rozmnoženiny souborného díla (resp. databáze) nebo databáze v neelektronické podobě, avšak bez nároku na odměnu autorovi.

---

⁶⁸³ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1034 – 1035.

⁶⁸⁴ Členským státům by mělo být povoleno stanovit výjimku nebo omezení týkající se práva na rozmnožování v případě určitých druhů rozmnožování zvukových, obrazových nebo audiovizuálních materiálů pro osobní užití, pokud jsou tato výjimka nebo omezení doprovázeny spravedlivou odměnou. Tato výjimka nebo omezení mohou zahrnovat zavedení nebo pokračování systémů odměn jako náhrady za újmu způsobenou nositelům práva. Ačkoliv rozdíly mezi těmito systémy odměn ovlivňují fungování vnitřního trhu, neměly by mít tyto rozdíly ve vztahu k analogovému soukromému rozmnožování výrazný dopad na rozvoj informační společnosti. Digitální soukromé rozmnožování má předpoklady k většímu rozšíření a má větší hospodářský dopad. Je proto potřeba brát patřičný ohled na rozdíly mezi digitálním a analogovým soukromým rozmnožováním a v určitých ohledech je třeba mezi nimi rozlišovat.

⁶⁸⁵ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1032.

Směrnice o právu na pronájem a půjčování v čl. 10 odst. 1 písm. a) umožňuje toto omezení autorských práv velmi široce (po vzoru čl. 15 odst. 1 ŘÚ). Avšak tím, že ustanovení o právu na rozmnožování bylo z ní vypuštěno, je tato úprava regulována IS. Za této situace, kdy komunitární předpisy řeší tuto problematiku odlišně dle typů děl, může nastat problém s multimediálními díly.

Dalším problémem jsou rozdíly mezi státy, jelikož Irsko a VB (§ 29 odst. 1) převedly toto ustanovení v rámci konceptu fair dealing, zejména vzhledem k možnosti časového posunu užití (time-shifting) a k právům vysílatelů. Německý autorský zákon naopak v ustanovení § 53 upravuje omezení autorských práv širším způsobem pouze pro vědecké užití a užším způsobem pro jiná osobní užití (§ 53 odst. 2). Dále německý autorský zákon stanovuje v ustanovení § 53a omezení autorských práv ve prospěch dodání rozmnoženin pro soukromé účely na vyžádání (on-demand) jako úplatnou zákonnou licenci. Polský autorský zákon v ustanovení § 23 stanovuje pro užití pro soukromé účely podmínku osobní provázanosti daných osob mezi sebou, včetně zejména pokrevního nebo společenského vztahu. Itálie má striktní úpravu dle ustanovení § 68 odst. 1, která umožňuje pouze rozmnožování formou přepisu nebo reprodukcí, nevyhovující pro oběh či rozšiřování díla na veřejnosti; ustanovení § 71sexies italského autorského zákona upravuje zvlášť soukromé rozmnožování zvukových záznamů a audiovizuálních děl.

Rozdíly mezi členskými státy jsou rovněž ohledně požadavku na legálnost zdroje pro uplatnění omezení autorských práv (Německo vyžaduje legálnost zdroje v ustanovení § 53 odst. 1 autorského zákona, Francie ponechává úpravu praxi, ale soudy již legálnost zdroje k využití omezení autorských práv ve prospěch rozmnožování pro osobní potřebu požadovaly a v Belgii je otázka legálnosti zdroje irelevantní). Podobně jako ve Francii nizozemské soudy dospěly na základě třístupňového testu k požadavku na legálnost zdroje k využití omezení autorských práv ve prospěch rozmnožování pro osobní potřebu.

Pro omezení autorských práv ve prospěch soukromého užití je podstatné vymezení rozdílu s veřejným užitím, proto je potřebné zde učinit určitý exkurz k pojetí práva na sdělování (zpřístupňování) díla veřejnosti v judikatuře SDEU.

V případě pojmu veřejnosti je definice ponechána národní legislativě⁶⁸⁶ a judikatuře. SDEU v případě C-293/98 Egeda neodpověděl na předběžnou otázku ve věci definice veřejnosti. V rozhodnutí C-306/05 SGAE v. Rafael Hoteles však SDEU přinesl jednoznačnější odpověď v případě užití děl v hotelových pokojích. Podobně SDEU v případě C-403/08 a C-29/08 Football Association Premier League potvrdil, že sdělování díla veřejnosti splňuje i zpřístupňování děl vysílaných rozhlasem či televizí zákazníkům v restauračních zařízeních (bod rozhodnutí 207). Kromě aspektu výdělečné povahy takového sdělování (pro přilákání zákazníků, tj. vyšší návštěvnosti a lepšími hospodářskými výsledky) hraje roli i fakt, že se tak dílo dostává k „nové“ veřejnosti a nedochází k pouhému poskytnutí technického přístroje k příjmu vysílání, ale vlastník restaurace vědomě i přímo zprostředkovává dané vysílání (body rozhodnutí 197 – 198, 204 - 205). Důležité ze strany SDEU je i konstatování, že je takto zahrnuto jakékoliv zprostředkování bez ohledu na použité technické prostředky nebo technologické procesy (tj. jedná se o pozici technicky neutrální a platnou pro všechny analogové i digitální postupy do budoucna, bod rozhodnutí 193). Tato rozhodovací praxe není u konce a SDEU bude muset rozhodnout kupříkladu o konceptu veřejnosti při odtajnění IP adres uživatelů přistupujících k chráněným dílům uloženým na počítačovém serveru, který byl k dispozici pouze na základě zaheslovaného přístupu v případě C-461/10 Bonnier Audio AB.

SDEU se znovu k vyjasnění pojmu veřejnosti v souvislosti s užitím na hotelových pokojích musel vrátit nedávno v případě C-162/10 Phonographic Performance, kdy přezkoumával nejen poskytnutí rozhlasových a televizních přijímačů, ale i přehrávačů současně s analogovými a digitálními rozmnoženinami zvukových nahrávek pro potřeby ubytovaných hostů na hotelových pokojích. Není překvapením, že SDEU potvrdil svou stávající judikaturu i pro tuto činnost (poskytující zařízení i hmotný podklad, tj. oba nutné prvky pro přístup hotelových hostů k dílům) a zejména uvedl, že není použitelné omezení autorských práv ve prospěch soukromého užití dle čl. 10 odst. 1 písm. a) směrnice o právu na pronájem a půjčování, tj. vynětí z povinnosti hradit spravedlivou odměnu ze

---

⁶⁸⁶ Nicméně veřejnost není kupříkladu v AZ vymezena a jednou z mála výjimek národních úprav obsahujících definici veřejnosti v Evropě tvoří německý autorský zákon. SRSTKA, J. Autorské právo v divadle. 1. vyd. Praha: AMU, 2006. 105 s. ISBN: 80-7331-066-X. s. 11, pozn. 6.

strany hotelových provozovatelů na základě irského autorského zákona shledal SDEU v rozporu s komunitárními předpisy. Důležité na tomto rozhodnutí (a návazném rozhodnutí v případě C-135/10 SCF v. Del Corso, viz níže) je však to, že SDEU vymezil blíže nejen uživatele, ale i veřejnost a pojem sdělování díla veřejnosti. SDEU potvrdil, že každý, kdo užívá zvukový záznam k vysílání nebo sdělování veřejnosti musí být považován za uživatele, včetně hotelového provozovatele, který při plné znalosti důsledků svého jednání zprostředkuje svým hostům přístup k chráněnému dílu (body rozhodnutí 27, 31 a 47). Sdělování veřejnosti předpokládá individuální posouzení, stejně jako totožnost uživatele a samotná otázka užití předmětu ochrany (bod rozhodnutí 29). Veřejnost podle SDEU musí být tvořena blíže neurčeným počtem potenciálních posluchačů (tj. jedná se o obecné zpřístupnění díla, nikoli pouze o zpřístupnění konkrétním jednotlivcům, kteří patří do soukromé skupiny osob) a dosti vysokým počtem osob (tj. jde o určitý minimální práh, vylučující příliš malý, či dokonce nevýznamný počet dotčených osob), kdy je potřeba přihlídnout ke kumulativním účinkům, tj. kolik osob má přístup k předmětu ochrany souběžně i postupně (body rozhodnutí 33 - 35). Veřejností je jednak cílová veřejnost určená uživatelem a jednak veřejnost, která je tím či oním způsobem vnímavá vůči jeho sdělení, a nikoli pouze náhodně „zachycená“ (bod rozhodnutí 37). Pokud je sdělování díla veřejnosti výdělečného charakteru, musí být doprovázeno právem na spravedlivou odměnu, jelikož ta je v zásadě hospodářské povahy (bod rozhodnutí 36). V této souvislosti je potřeba poznamenat, že pozice SDEU se dá vykládat i tak, že nepřímě stanovil, že v případě nevýdělečné povahy sdělování díla veřejnosti právo na spravedlivou odměnu nemusí vždy nastat. Nicméně v případě hotelových zařízení představuje zpřístupnění vysílání hostům dodatečnou službu, která ovlivňuje úroveň hotelu i cenu pokojů a může přilákat další klienty, kteří mají o tuto dodatečnou službu zájem, a tudíž toto zpřístupnění má výdělečnou povahu (body rozhodnutí 44 - 45). Obdobně počet potenciálních hostů představuje dosti vysoký počet osob a přístup k ubytování a dodatečné službě je omezen pouze ubytovací kapacitou hotelu, a proto se jedná o obecné zpřístupnění a jsou tak splněny obě podmínky veřejnosti (body rozhodnutí 41 - 42). Povinnost platit spravedlivou odměnu ze strany hotelu jako uživatele souvisí s tím, že jednak

přenáší dílo ve prospěch nové veřejnosti, která nebyla zohledněna vysílatelem a zároveň dosahuje hospodářského prospěchu nezávislého na prospěchu dosahovaném vysílatelem samým, který si dané dílo pro své účely licencoval (body rozhodnutí 49 a 51). Co se týče soukromého užití děl hotelovými hosty na hotelovém pokoji, tak SDEU potvrdil stanovisko generální advokátky, že tento fakt není relevantní, ale podstatné je, že samotné užití ze strany provozovatele hotelu je veřejné, tj. již z povahy věci není pro sdělování veřejnosti použitelné omezení autorských práv ve prospěch soukromého užití dle čl. 10 odst. 1 písm. a) směrnice o právu na pronájem a půjčování (body rozhodnutí 71 - 73) či čl. 5 odst. 2 písm. b) IS.

V případě C-135/10 SCF v. Del Corso rozhodl SDEU o konceptu veřejnosti při bezúplatném užití zvukových záznamů v soukromé zubní praxi jako hudební kulisy ve prospěch pacientů. Tento případ byl rozhodnut stejný den jako případ C-162/10 Phonographic Performance, a proto byla použita stejná metodika posouzení pojmu veřejnosti a uživatele, ale výsledek vedl k opačným závěrům, kdy toto jednání dle SDEU nenaplnilo znaky sdělování veřejnosti. SDEU potvrdil jak odlišnost pojmu zpřístupňování veřejnosti (tj. činnosti týkající se interaktivních přenosů na požádání, kdy veřejnost má k takovým přenosům přístup z místa a v době, které si zvolí) tak i rozdílnost charakteristik sdělování veřejnosti v jednotlivých směrniciích – kdy sdělování veřejnosti dle čl. 3 odst. 1 IS má preventivní povahu a je možné takové sdělení zakázat, tak sdělování veřejnosti dle čl. 8 odst. 2 směrnice o právu na pronájem a půjčování má naopak kompenzační povahu (body rozhodnutí 59, 75 - 76). V rámci posouzení sdělování veřejnosti se má vzít v potaz nejen situace konkrétního uživatele, ale i veškerých osob, jímž tento uživatel sdělí předměty ochrany (bod rozhodnutí 78). Veškeré kritéria pojmu veřejnosti (zmíněné výše u případě C-162/10 Phonographic Performance) nejsou samostatné povahy a navzájem spolu souvisí, a proto je třeba je použít jak individuálně, tak i v jejich vzájemném spojení, jelikož se v různých konkrétních situacích mohou vyskytovat s velmi proměnlivou intenzitou (bod rozhodnutí 79). V případě užití zvukových záznamů v soukromé zubní ordinaci tak SDEU tyto kritéria hodnotil následovně: 1) kritérium obecné přístupnosti nebylo splněno, jelikož pacienti obvykle tvoří určenou skupinu osob, jejíž složení

je převážně stabilní, 2) kritérium většího množství osob nebylo naplněno, jelikož okruh osob současně přítomných v ordinaci je zpravidla velmi omezený a střídající se pacienti nejsou zpravidla posluchači týchž zvukových záznamů, 3) kritérium výdělečnosti není rovněž splněno, jelikož hudební kulisa v zubní ordinaci nevede dle SDEU k nárůstu počtu pacientů, ani k zvýšení ceny poskytované lékařské péče, tj. je samo o sobě bez dopadu na příjmy provozovatelem, 4) kritérium rozšíření posluchačů není relevantní, jelikož pacienti navštěvují zubního lékaře pouze s tím cílem, aby se jim dostalo lékařské péče, nejsou často k šíření předmětu ochrany vnímaví a jejich přístup k zvukovým záznamům je pouze nahodilý a nezávislý na jejich přání, ale na typu jejich ošetření (body rozhodnutí 95 – 99).

Značné rozdíly v chápání veřejnosti a potažmo omezení autorských práv ve prospěch rozmnožování pro soukromé účely však panují i mimo Evropu, kdy toto užití v USA spadá pod koncept fair use a prováděcí úprava pro domácí nahrávání hudebních a audiovizuálních děl je stanovena v ustanoveních § 1001 – 1010 na částečně obsoletních základech vzhledem k použité technické specifikaci. Japonsko má v ustanovení § 30 širší vymezení, kdy je možné rozmnoženinu užít v rámci rodiny či podobného kruhu, avšak pokud k tomu nejsou užity veřejně přístupné automatické rozmnožovací přístroje. V Kanadě nejvyšší soud interpretoval velmi široce koncept fair dealing (§ 29) v případě CCH Canadian Ltd. v. Law Society of Upper Canada, kdy stanovil, že ustanovení musí být čteno široce a liberálně. Soud vyložil termín fairness⁶⁸⁷ (regulérnost) a to na podobných základech jako u konceptu fair use. To má svůj dopad i v Evropě, jelikož výklad konceptu fair dealing některým ze soudů států Commonwealth je relevantní i pro např. britské soudy.

---

⁶⁸⁷ Tento termín, podobně jako termíny fair use či fair dealing, nemají v českém jazyce ustálený překlad. Různí autoři používají nejčastěji termíny: poctivost, spravedlnost. Možné by bylo i užití termínů férovost (ten je však hovorovější) či slušnost. Autor dává do úvahy i termín regulérnost, tj. stav, který je podle pravidel, správný, obvyklý, odpovídající normálu.

Čl. 5. odst. 2 písm. c)⁶⁸⁸ etabluje omezení autorských práv pro knihovny, vzdělávací zařízení, muzea, nebo archivy. Ustanovení se týká všech druhů děl. Toto ustanovení je založeno na čtyřech podmínkách.

První podmínkou jsou zvláštní úkony rozmnožování. Nejedná se tak o všeobecné vyjmutí z práva na rozmnožování, ale musí se jednat o zvláštní případy rozmnožování těchto institucí. Tento požadavek je obdobou požadavku zvláštních případů v prvním stupni třístupňového testu.⁶⁸⁹ Příkladem může být rozmnožení díla knihovnou za účelem nahrazení poškozeného díla a tudíž jeho uchování ve svých sbírkách. Nicméně účel rozmnožování není omezován pouze na archivaci a uchování děl. Dle bodu odůvodnění 40 se nemá týkat on-line dodávek děl či jiných předmětů ochrany, ale tato limitace se týká pouze samotných institucí, naopak pro potřeby jednotlivých uživatelů by i takové užití mělo být možné. V případě všech privilegovaných institucí dává evropský zákonodárce přednost uzavírání licenčních smluv.

Druhou podmínkou je veřejná přístupnost daných institucí. Veřejná přístupnost těchto institucí znamená, že musí mít přístup či podmínky členství nediskriminačně otevřeny široké veřejnosti či alespoň vymezenému okruhu veřejnosti, kdy jakýkoliv člen dané skupiny má rovnou možnost přístupu (studenti univerzity apod.).⁶⁹⁰ Oddělení archivů v textu článku spojkou „nebo“ značí, že archivy nemusí být veřejně přístupné. Bod odůvodnění 40⁶⁹¹ to i jazykovým výkladem potvrzuje. Nicméně čl. 5. odst. 2 písm. c) se v rámci jednotlivých jazykových verzí liší. Veřejná přístupnost knihoven není rozporována v žádné

---

⁶⁸⁸ u zvláštních úkonů rozmnožování uskutečněných veřejně přístupnými knihovnami, vzdělávacími zařízeními nebo muzei nebo archivy, které nesledují přímý ani nepřímý hospodářský nebo komerční prospěch;

⁶⁸⁹ *Report on the application of Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society*, SEC(2007) 1556, 30. 11. 2007, s.5. [online]. [cit. 2011-10-06]. Dostupné z

http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/copyright-infso/application-report_en.pdf

⁶⁹⁰ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1036.

⁶⁹¹ Členské státy mohou stanovit výjimku nebo omezení ve prospěch určitých neziskových organizací, jako jsou veřejně přístupné knihovny a podobné instituce a také archivy. Tato výjimka nebo omezení by však měly být omezeny na určité zvláštní případy, na které se vztahuje právo na rozmnožování. Taková výjimka nebo omezení by neměly zahrnovat používání v souvislosti s on-line dodávkou chráněných děl nebo jiných předmětů ochrany. Touto směrnicí by neměla být dotčena možnost členských států omezit výlučné právo na veřejné půjčování podle článku 5 směrnice 92/100/EHS. Je proto třeba podporovat zvláštní smlouvy nebo licence, které bez vytváření nerovnováhy upřednostňují takové organizace a účely, kterým slouží.

jazykové verzi. Veřejná přístupnost není požadována v případě archivů v jazykové verzi anglické, dánské, holandské, německé, portugalské, španělské a švédské. Naopak ve francouzské, italské a rumunské se veřejná přístupnost netýká i muzeí a vzdělávacích zařízení. To, že tyto jazykové rozdíly nejsou pouhou interpretační zvláštností, ale mohou být významné pro praxi, může být dokladováno na příkladu Belgie, která za úřední jazyky má hned tři z výše uvedených jazyků (francouzštinu, holandštinu a němčinu).

Třetí podmínkou je typ privilegovaných institucí, které mohou využívat toto omezení autorských práv - knihovny, vzdělávací zařízení, muzea nebo archivy. Toto ustanovení předpokládá u knihoven, muzeí či archivů nějaký systém či řád při vedení sbírek, aby mohly být jednotlivé dokumenty apod. vyhledány. Na základě splnění tohoto požadavku a příslušných národních norem se daná instituce stává kvalifikovanou k využití tohoto omezení autorských práv. Ustanovení se tak bude týkat i městských či soukromých archivů. Ustanovení v případě archivů se dotýká jen užití pro archivní účely, jakékoliv další nakládání s díly není možné. Co se týče vzdělávacích institucí, tak ty musí nabízet prohloubení znalostí, schopností či odbornosti vyučováním tváří tvář či distančně. Mezi vzdělávací zařízení se mohou kromě škol a univerzit řadit i instituce pro vzdělávání dospělých (např. jazykové školy), pokud mají neziskový charakter, naopak institucí zaměřených na péči o dítě se čl. 5. odst. 2 písm. c) pravděpodobně netýká.⁶⁹² Toto ustanovení se jeví jako obsahující taxativní seznam privilegovaných institucí, ale bod odůvodnění 40 je založen na demonstrativním seznamu, je otázkou, jak tento rozpor vykládat, a zda pod tento článek již nespádají jakékoliv jiné ekvivalentní instituce (v tom případě by bylo problematické uvedení galerií v ustanovení § 37 AZ).

Čtvrtou podmínkou je nesledování přímého ani nepřímého hospodářského nebo komerčního prospěchu. Tato podmínka je formulována částečně odlišně od podobné podmínky v čl. 5 odst. 2 písm. b). Požadavek nesledování prospěchu se nedotýká financování těchto institucí, tj. i soukromé instituce spadající pod třetí podmínku mohou využívat tohoto ustanovení. Nemusí dojít k prospěchu, stačí, že

---

⁶⁹² WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1036.

se o takový prospěch daná instituce snaží. Nepřímým prospěchem může být pozitivní publicita či dobrá pověst instituce, i když dané užití bude provozováno zdarma. Tento požadavek se váže zejména k soukromým zakladatelům takových privátních institucí, jelikož o dobrou pověst půjde i veřejným institucím. Instituce mohou vybírat i členské příspěvky či jiné poplatky v souvislosti s daným užitím, pokud ty jsou použity pouze na krytí provozních či administrativních nákladů. Bod odůvodnění 11⁶⁹³ směrnice o právu na pronájem a půjčování v tomto směru dává určité vodítko. Určité příjmy mimo dotace z veřejných prostředků mají veškeré tyto instituce, a proto by se měla čtvrtá podmínka vykládat přiměřeně. Problém může nastat u jednotlivých projektů, např. výstav, které jsou organizované v partnerství veřejného a soukromého sektoru.

Jak vyplývá z výše uvedeného, projekt Google Books, který provádí digitalizaci a indexování knih pod toto ustanovení nespadá. V autorském zákoně USA dle ustanovení § 108 mohou knihovny vytvořit pouze jednu rozmnoženinu díla či zvukového záznamu při daném úkonu, tj. větší množství stejných rozmnoženin separátně pro vyšší počet uživatelů je vyhovující danému ustanovení.

Čl. 5. odst. 2 písm. d)⁶⁹⁴ se týká užití tzv. efemérních záznamů pro potřeby vysílatelů. Druhým způsobem užití efemérních záznamů je uchování v úředních archivech. Toto ustanovení je obdobou čl. 11bis odst. 3 RÚB, čl. 15 odst. 1 písm. c) ŘÚ a čl. 10 odst. 1 písm. c) směrnice o právu na pronájem a půjčování. Hlavním účelem tohoto ustanovení je vyhovět potřebám vysílacích organizací. Jedná se o řešení technického problému, kdy je již existující záznam, či naopak prvotní záznam dosud nezachyceného uměleckého díla potřeba připravit do podoby vhodné pro vysílání, nebo jej spustit v odpovídajícím pozdějším programovém čase. Důvodem může být také to, že zachycené umělecké dílo není k dispozici pro živé vysílání, anebo je potřeba dílo spojit

---

⁶⁹³ vzhledem k tomu, že pokud při půjčování prováděném veřejně přístupným zařízením za úplatu nepřesahuje výše této úplaty částku nezbytnou na pokrytí provozních nákladů daného zařízení, nejde ve smyslu této směrnice o přímý ani o nepřímý hospodářský nebo obchodní prospěch;

⁶⁹⁴ u dočasných záznamů děl vytvořených vysílacími organizacemi jejich vlastními prostředky a pro jejich vlastní vysílání; na základě jejich výlučně dokumentární povahy může být povoleno uchovávání těchto záznamů v úředních archivech;

s jinými prvky. V podstatě se jedná ze strany vysílací organizace o posun užití v čase (time-shifting), či o změnu formátu záznamu (format-shifting). Užití efemérních rozmnoženin je podružné, jelikož je vázáno na jiné užití, které je dovolené autorem (tj. jsou tím chráněny osobnostní či majetková práva autora), nebo k němu dochází na základě využití jiného omezení autorských práv např. pro potřeby zpravodajství. V tomto ohledu se toto ustanovení může částečně překrývat s čl. 5 odst. 1 písm. b). Užití efemérních rozmnoženin, tak samo o sobě nemá mít jinou ekonomickou hodnotu, má být jen nahodilé k zmíněnému hlavnímu užití. Ustanovení se vztahuje výslovně jen k dílům, nikoliv k předmětům ochrany práv souvisejících s právem autorským, což přináší výkladové problémy. Díky vypuštění čl. 7 o právu na rozmnožování ze směrnice o právu na pronájem a rozmnožování nejsou předměty ochrany práv související s právem autorským i přes zmíněný čl. 10 odst. 1 písm. c) téže směrnice pokryty efemérními záznamy. Jedná se o legislativní chybu, ale je otázkou, jak ji interpretačně přemostit, jelikož IS obsahuje na rozdíl od směrnice o právu na pronájem a půjčování i úpravu pro rozmnoženiny mimořádné dokumentární povahy. Pokud by se naopak aplikovala směrnice o právu na pronájem a půjčování, tak by práva související s právem autorským měla větší ochranu, než práva autorská.

Ustanovení obsahuje dvě podmínky u prvního užití. První podmínkou je dočasnost záznamů děl. Dočasností se chápe omezený čas, který však trvá déle, než krátkodobé rozmnoženiny dle čl. 5 odst. 1 IS. Jednotlivé státy světa implementovaly čl. 11bis odst. 3 RÚB v rozmezí od jednoho měsíce do jednoho roku.⁶⁹⁵ V tomto ohledu je česká úprava, nespecifikující omezený čas, spíše výjimečná a možná i v rozporu s třístupňovým testem. Efemérní záznam bude zejména vytvářen před samotným vysíláním. Po uplynutí stanoveného času národními předpisy, či po ukončení užití v souladu s účely tohoto ustanovení, musí být efemérní rozmnoženiny zničeny. Toto ustanovení nedává možnost vysílateli využít efemérní záznam pro archivování vysílání. Pro porovnání je možné uvést, že autorský zákon USA upravuje efemérní rozmnoženiny

---

⁶⁹⁵ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1038.

v ustanovení § 112a, kdy stanovuje maximální dobu pro uchování takových rozmnoženin na šest měsíců.

Druhou podmínkou je, aby efemérní záznamy vytvořily vysílací organizace vlastními prostředky a pro vlastní vysílání. Pojem vysílatele není v IS definován. Bod odůvodnění 41⁶⁹⁶ upřesňuje, že za vysílatele může jednat i třetí osoba (tj. vysílatel si může pro dané činnosti najmout jinou osobu), pokud jedná jménem a v rámci odpovědnosti vysílatele. Požadavek vlastního vysílání vylučuje např. regionální odnože stejného vysílatele z užití efemérních rozmnoženin, pokud mají svou vlastní právní subjektivitu.

U druhého způsobu užití musí být rovněž splněny dvě podmínky. První podmínkou je, že efemérní záznamy děl musí mít výlučnou dokumentární povahu. Pouhý dokumentární charakter děl nestačí – v tomto ohledu český překlad, uvádějící výlučně dokumentární povahu, neodpovídá plně uvedenému anglickému spojení (exceptional documentary character, výjimečná či mimořádná dokumentární povaha). Bude se tak jednat jen o velmi malé procento dokumentárních efemérních záznamů.

Druhou podmínkou je uchovávání efemérních záznamů pouze v úředních archivech. Vysílatelé, včetně veřejnoprávních vysílatelů (s výjimkou případů, kdy by jim role úředních archivů byla svěřena národními předpisy), nesmí ponechat rozmnoženiny dlouhodobě ve svém archivu, ale musí je předat úřednímu archivu (tuto funkci v některých státech vykonávají národní knihovny).

Čl. 5. odst. 2 písm. e)⁶⁹⁷ upravuje rozmnoženiny vysílání sociálními institucemi. Ustanovení lze rozdělit na čtyři podmínky.

První podmínkou jsou rozmnoženiny vysílání. Zde je potřeba upozornit, že český překlad obsahuje nepřesnost, jelikož uvádí pouze „vysílání“ místo „rozmnoženin vysílání“ (srov. anglické znění - in respect of reproductions of broadcasts). Vysílání není blížeji specifikováno, ale půjde o rozhlasové či televizní vysílání ve smyslu čl. 2 písm. e) IS, tj. včetně satelitního či kabelového

---

⁶⁹⁶ Při uplatňování výjimky nebo omezení ve vztahu k dočasným záznamům uskutečněným vysílacími organizacemi se vlastním zařízením vysílací organizace rozumí i zařízení osoby jednající jménem nebo v rámci odpovědnosti vysílací organizace.

⁶⁹⁷ u vysílání uskutečněného sociálními institucemi sledujícími nekomerční cíle, jakými jsou nemocnice nebo věznice, a to za podmínky, že nositelé práv získají spravedlivou odměnu.

vysílání. Ustanovení se vztahuje jen vůči rozmnožování, proto rozšiřování mezi např. pacienty, chovance apod. je možné pouze, pokud státy vztáhnou na toto užití i čl. 5 odst. 4 IS. Toto ustanovení bylo zavedeno pouze z důvodů užití v jiný čas (time-shifting), než probíhá původní vysílání. Důvodem je určitý pevný časový řád harmonogramu dne, který většinou v těchto institucích panuje a omezuje svobodnou volbu např. chovanců sledovat vysílání podle programového schématu vysílatelů. Toto ustanovení tak dává možnost, aby osoby v daných institucích mohly sledovat vysílání v době, kdy to provoz instituce umožňuje.⁶⁹⁸ Ustanovení přímo v tomto ohledu nevyklučuje ani užití ve prospěch zaměstnanců těchto institucí, pokud podléhají obdobnému režimu jako osoby umístěné v těchto zařízeních. Praktické provedení tohoto ustanovení je ponecháno členským státům. V praxi může nastat problém, jak v případě návštěv apod. zajistit, že díla nebudou zároveň přístupná dalším osobám, které nepodléhají specifickému režimu dané instituce. Je potřeba ještě poznamenat, že rozmnožování vysílání podle tohoto ustanovení nemohou provádět přímo osoby umístěné v daných institucích, ale pro jejich potřebu rozmnoženiny vytváří zaměstnanci těchto institucí. Toto ustanovení neumožňuje sdělování díla veřejnosti ve smyslu čl. 3 IS. Nicméně komunitární úprava se týká pouze sdělování díla veřejnosti na vzdáleném místě, tj. k užití a konzumování musí docházet na odlišných místech. Sociální instituce tak nemohou záznam vysílání přenášet do individuálních pokojů prostřednictvím svého interního systému. Avšak sociální instituce na základě komunitární úpravy by mohly provozovat dílo ze záznamu ve společenské místnosti, kde je zároveň umístěno zařízení, z kterého je dílo provozováno. Směrnice (a podobně i AZ) však již nestanoví nic o osudu dané rozmnoženiny a bylo by vhodné de lege ferenda zmínit její zničení.

Druhou podmínkou je užití ze strany sociálních institucí, jakými jsou nemocnice nebo věznice. Samotné ustanovení uvádí pouze demonstrativní výčet. Může se tak jednat i o sanatoria, domovy s pečovatelskou službou, diagnostické ústavy, dětské domovy apod. Toto ustanovení by vzhledem k svému účelu mohlo být de lege ferenda rozšířeno na další instituce s pevným časovým řádem, které

---

⁶⁹⁸ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1040 – 1041.

neumožňují shlédnout vysílání v standardní čas – např. ozdravné pobyty, školy v přírodě, dětské tábory, armáda apod.

Třetí podmínkou je, aby užití danými institucemi sledovalo nekomerční cíle. Není rozhodné, zdali jde o sociální instituce financované ze soukromých či veřejných prostředků, pokud je zachován nekomerční charakter rozmnožování vysílání.

Čtvrtou podmínkou je, aby nositelé práv získali spravedlivou odměnu. Ustanovení předpokládá úplatnou zákonnou licenci či alespoň náhradní odměnu.

Čl. 5 odst. 3 se týká jak omezení autorských práv na právo na rozmnožování, tak práva na sdělování (případně zpřístupňování) děl a jiných předmětů ochrany veřejnosti. Obsahuje patnáct dobrovolných omezení autorských práv, které musí vyhovět zároveň i třístupňovému testu.

Čl. 5 odst. 3 písm. a)⁶⁹⁹ upravuje užití pro ilustrační účely při vyučování nebo při vědeckém výzkumu. K zařazení tohoto článku pod odpovídající ustanovení mezinárodních smluv a s tím související problematiku výkladu tzv. malých a velkých citací je potřeba odkázat do části věnované RÚB. Ustanovení je založeno na třech podmínkách.

První podmínkou je užití pouze pro ilustrační účel při vyučování nebo při vědeckém výzkumu. Názornost (ilustrační účel) má pomoci lépe pochopit studovaný problém a je jediným možným účelem užití podle tohoto ustanovení. Ve směrnici nejsou definovány pojmy vyučování a vědecký výzkum. Vyučování se vztahuje na všechny úrovně vzdělávací soustavy, ale netýká se všeobecných kurzů v televizním vysílání.⁷⁰⁰ Vyučování je přenosem vědomostí či zkušeností na ostatní. Rozmnožování může proběhnout i v rámci přípravy na vyučování. Ustanovení se nevztahuje (dle některých názorů) na zkoušení, či veřejná vystoupení školních sborů a orchestrů. Pro potřeby zkoušek může být užit čl. 5 odst. 2 písm. a) pro rozmnožování na papír, ale veřejné vystoupení potřebuje

---

⁶⁹⁹ užití pouze pro ilustrační účel při vyučování nebo při vědeckém výzkumu, pokud je uveden zdroj včetně jména autora, je-li to možné, a to v rozsahu opodstatněném sledovaným nekomerčním účelem;

⁷⁰⁰ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1043.

souhlas autora. V Nizozemí je omezení autorských práv ve prospěch školních vystoupení poskytnuto dle ustanovení § 12 odst. 5 jen pro ty školy, kde jsou vystoupení součástí osnov. Francie dle ustanovení § L.132-21 naopak vybírá u školních děl snížené autorské odměny. Dle bodu odůvodnění 42⁷⁰¹ se ustanovení týká i distančního vzdělávání, a proto lze pod něj podřadit i online kurzy. Státy mohou uplatnit toto ustanovení i na vědecký výzkum. Výzkum je prozkoumávání určitého předmětu pro získání dat, informací či znalostí. Vědecký výzkum v sobě obsahuje systematiku či metodologický přístup. Vědecký výzkum mohou provádět akademičtí pracovníci, vědci, studenti VŠ, praktikující právníci, lékaři, patentoví zástupci, ale i soukromé osoby.⁷⁰²

Druhou podmínkou je uvedení zdroje včetně jména autora, je-li to možné. Zdrojem jsou informace sloužící k identifikaci a snadnému nalezení díla. Toto ustanovení obsahuje podmínky ohledně uvedení zdroje i jména autora, tím jde IS nad požadavky kladené čl. 10 odst. 3 RÚB, který požaduje uvedení jména autora jen tehdy, když je v díle obsaženo. Podmínka uvedení „je-li to možné“ je deklaratorního charakteru, jelikož je právní zásadou, že právo nemůže nutit k nemožnému (*impossibilium nulla est obligatio*).⁷⁰³ Nemožnost uvedení může být dána právními důvody (když je dílo anonymní, i kdyby bylo jméno autora uživateli známé, tak jej nesmí uvést), či faktickými. Ustanovení nestanovuje míru úsilí, kterou je potřeba vykonat pro nalezení a uvedení zdroje, ale požadavek podrobných rešerší by musel být formulován jednoznačněji.

Třetí podmínkou je rozsah opodstatněný sledovaným nekomerčním účelem. Bod odůvodnění 42 stanovuje, že způsob financování není rozhodující, tj. ustanovení mohou využít i instituce financované ze soukromých zdrojů, pokud dané užití bude vedeno nekomerčním účelem. Požadavek nekomerčního účelu je odrazem čl. 10 odst. 2 RÚB o poctivých zvyklostech a částečně i třístupňového testu. Díky tomu i výzkum prováděný na veřejné VŠ za finanční kompenzaci je

---

⁷⁰¹ Při uplatňování výjimky nebo omezení pro nekomerční vzdělávací a vědeckovýzkumné účely včetně dálkového vzdělávání by nekomerční povaha dotyčné činnosti měla být určována touto činností. Organizační struktura a způsoby financování dotyčného zařízení nejsou v tomto ohledu rozhodujícími faktory.

⁷⁰² WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1043.

⁷⁰³ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1043.

mimo rozsah tohoto ustanovení. Ustanovení nestanoví podmínku spravedlivé odměny, ale státy ji mohou zavést (např. Německo v ustanovení § 46 odst. 1 a 4 tak učinilo pro užití v rámci učebnic).

Je zajímavé porovnání s dalšími státy, kdy v USA se na užití pro vzdělávací účely vztahuje koncept fair use (§110 odst. 1) a distanční vzdělávání je pokryto dle ustanovení § 110 odst. 2. Nicméně americký zákonodárce podporuje vznik guidelines (pravidel) dohodnutých mezi institucionálními uživateli a nositeli práv, které užití v rámci vzdělávacích institucí dále specifikují. Je tak kupříkladu stanoveno, že počet rozmnoženin nesmí převyšovat počet žáků ve třídě. Dále není možné pořizovat rozmnoženiny z děl určitého druhu, jako jsou pracovní sešity, cvičebnice apod., které jsou určeny pro využití právě žáky samými.⁷⁰⁴

Obdobné ustanovení s částečně odlišným textem je upraveno v čl. 10 odst. 2 RÚB. Podobná úprava je i v čl. 6 odst. 2 písm. b) a čl. 9 písm. b) směrnice o právní ochraně databází a v čl. 10 odst. 1 písm. d) směrnice o právu na pronájem a půjčování (v kratší variantě), kterému byl vzorem čl. 15 odst. 1 písm. d) ŘÚ. Podobně jako u efemérních rozmnoženin je i zde interpretační problém kvůli vypuštění práva na rozmnožování ze směrnice o právu na pronájem a půjčování. Na rozdíl od efemérních rozmnoženin není toto ustanovení omezeno pouze na díla a tak může být plně aplikováno. Problémem však zůstává právo na rozšiřování, kde směrnice o právu na pronájem a půjčování má širší vymezení. V případě souborných děl (resp. databází) existují názory, že dojde-li k rozporu, má IS přednost a aplikuje se.⁷⁰⁵

Čl. 5 odst. 3 písm. b)⁷⁰⁶ se týká užití ve prospěch osob se zdravotním postižením. Ustanovení je vázáno čtyřmi podmínkami.

První podmínkou je užití ve prospěch osob se zdravotním postižením. Jednat nemusí přímo osoba se zdravotním postižením, ale může tak činit např. asistent či doprovod osoby se zdravotním postižením, přátelé, rodina či

---

⁷⁰⁴ GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 384.

⁷⁰⁵ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1042.

⁷⁰⁶ užití ve prospěch osob zdravotně postižených, přičemž toto využití se přímo týká uvedeného postižení a je nekomerční povahy, a to v rozsahu vyžadovaném dotyčným postižením

specializované instituce. Bod odůvodnění 43⁷⁰⁷ stanovuje povinnost státům se zaměřit na přístupnost formátů pro osoby se zdravotním postižením, ale i na opatření k usnadnění jejich přístupu k dílům, což může být naplněno např. podporou tzv. slepeckých zásilek zdarma, finanční podporou z veřejných zdrojů pro instituce jako je Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana či povinnými výtisky ve prospěch těchto specializovaných knihoven v zákonech o periodických i neperiodických publikacích. Problémem současnosti je, že hlavní potřeby zdravotně postižených nejsou spojeny se specializovanými formáty, ale mohou se naopak překrývat s typickými užitími ostatních uživatelů. Nevidomí spíše než Braillovo písmo využijí počítač s hlasovým výstupem, který jim text naskenované knihy převedené pomocí OCR počítačového programu do textového souboru přečte. Stejně platí o užití zvukových (audio) knih v analogové či digitální formě. Tato užití budou častěji oproti minulosti narážet na případný trh pro široké užití daných děl, tj. pokud by již na trhu byla dostupná dotčená audiokniha, tak toto ustanovení není aplikovatelné. Toto ustanovení by bylo za dané situace použitelné jen tehdy, pokud by bylo vydáno dílo zkrácené či v jinak neplnohodnotné verzi.⁷⁰⁸ Ustanovení nespecifikuje, jak naložit s rozmnoženinami vytvořenými podle tohoto ustanovení a to ani vůči třetím osobám, které rozmnoženiny ve prospěch osob se zdravotním postižením pořídili. Požadavek zničení takto vytvořených rozmnoženin by byl na místě.

Druhou podmínkou je, že se využití přímo týká uvedeného postižení např. převod do Braillova písma či Braillova notopisu. Ustanovení je úzce vázáno na dané postižení, tj. i kdyby osoba bez zdravotního postižení uměla např. Braillovo písmo, nesmí rozmnoženinu vytvořenou pro toto užití sama užít. Ustanovení neposkytuje definici osoby se zdravotním postižením, a je ponechána státům. Velmi široce pojaté ustanovení, co se týče definice osob se zdravotním postižením, včetně osob s duševním postižením apod. má Francie v ustanovení § L.122-5-7. Také Řecko v posledních letech věnovalo zvýšenou pozornost

---

⁷⁰⁷ V každém případě je důležité, aby členské státy přijaly opatření nezbytná k usnadnění přístupu k dílům pro osoby, jejichž postižení je překážkou při užití samotných děl, a aby věnovaly pozornost zejména přístupným formátům

⁷⁰⁸ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1046.

omezením autorských práv ve prospěch osob se zdravotním postižením.⁷⁰⁹ WIPO v rámci diskuzí nad mezinárodní úpravou omezení autorských práv ve prospěch osob se zdravotním postižením zadala vypracovat komparativní studii.⁷¹⁰

Třetí podmínkou je, aby užití bylo nekomerční povahy. Specializované rozmnoženiny určené pro osoby se zdravotním postižením jsou velmi finančně náročné na vytvoření, i když jsou kryty omezením autorských práv. Ustanovení nevyžaduje spravedlivou odměnu, ale ta může být relevantní kvůli třístupňovému testu. V tomto ohledu ji zmiňuje i důvodová zpráva k rakouskému autorskému zákonu k ustanovení § 42d, podobně se spravedlivá odměna platí i v Německu dle ustanovení § 45a.

Čtvrtou podmínkou je, aby užití bylo v rozsahu vyžadovaném dotýčným postižením. Ustanovení se vztahuje nejen na plné postižení smyslové či fyzické, např. ztrátu vidění, ale i na jeho podstatné zhoršení (např. u osob se zbytky zraku, s těžkou slabozrakostí), které ztěžuje běžným způsobem dílo užit.

Čl. 5 odst. 3 písm. c)⁷¹¹ se dotýká omezení autorských práv ve prospěch zpravodajství. Ustanovení upravuje dva způsoby užití.

Prvním způsobem užití je rozmnožování tiskem, sdělování veřejnosti či zpřístupňování zveřejněných článků, vysílaných děl nebo jiných předmětů ochrany o aktuálních hospodářských, politických nebo náboženských tématech. Ustanovení vyplývá z čl. 10bis odst. 1 RÚB a obdobné ustanovení je v čl. 10 odst. 1 písm. b) směrnice o právu na pronájem a půjčování, které je však méně podrobné. V případě předmětů ochrany práv souvisejících s právem autorským, u práva na rozmnožování platí IS, ale u práva na rozšiřování se použije směrnice o

---

⁷⁰⁹ PAPADOPOULOU, M-D. Copyright exceptions and limitations for persons with print disabilities: the innovative Greek legal framework against the background of the international and European developments. *SSRN*, 14. 9. 2010, s. 1 - 35. [online]. [cit. 2011-09-11]. Dostupné z <http://ssrn.com/abstract=1874620>

⁷¹⁰ SULLIVAN, J. *Study on Copyright Limitations and Exceptions for the Visually Impaired*, SCCR/15/7, 20. 2. 2007.

⁷¹¹ rozmnožování tiskem, sdělování veřejnosti nebo zpřístupňování zveřejněných článků o aktuálních hospodářských, politických nebo náboženských tématech nebo vysílaných děl nebo jiných předmětů ochrany stejné povahy v případech, kdy takové užití není výslovně vyhrazeno a pokud je uveden zdroj včetně jména autora, nebo užití děl nebo jiných předmětů ochrany ve spojitosti se zpravodajstvím týkajícím se aktuálních událostí, a to v rozsahu opodstatněném informativním účelem a pokud je uveden zdroj včetně jména autora, je-li to možné;

právu na pronájem a půjčování. Jedná se pouze o jeden z příkladů nekonzistentnosti mezi směnicemi.

První podmínkou je, aby rozmnožování bylo pouze tiskem a aby užití se obecně vztahovalo pouze na zveřejněné články. Tisk není v IS definován, a může se tak prostřednictvím národního zákonodárství týkat i písemného zpravodajství v online podobě. Německý nejvyšší spolkový soud rozhodl v případě Elektronischer Pressespiegel (11. 7. 2002), který se týkal digitálního interního systému na výstřižky z novin, že se jedná o užití v souladu s tímto omezením autorských práv za předpokladu vyplacení spravedlivé odměny autorům. Soud se však nezabýval pojmem tisk, tj. zdali tato činnost byla v rámci definice dané IS. Nizozemský nejvyšší soud podobně rozhodl, že interní elektronické výstřižkové služby spadají pod tomuto ustanovení odpovídající národní omezení autorských práv.⁷¹² Naopak belgický soud v případě Google News, kdy posuzoval pouhé shromáždění článků bez uvedení komentářů, aplikaci tohoto omezení autorských práv nevyhověl.⁷¹³ Ustanovení se týká již zveřejněných článků z důvodů ochrany osobnostních práv autorů. Český překlad uvádí podmínku zveřejnění, ale anglické znění používá termín vydání (srov. published) a bude tak otázkou, zdali je možné užít články zveřejněné pouze na internetu. Ustanovení se dále týká již vysílaných děl a předmětů ochrany práv souvisejících s právem autorským.

Druhou podmínkou je, aby se užití týkalo aktuálních hospodářských, politických nebo náboženských témat. Požadavek aktuálnosti vylučuje např. praxi vysílání zpráv 20 let poté, jelikož již nejsou v souladu s touto podmínkou. Aktuálnost má zaručovat rychlý přístup k určitým zprávám. Jedná se o blízkost v čase, kdy zpravodajství má dosud informační hodnotu a zajišťuje zájem veřejnosti. Výčet typů témat je taxativní, a tak jiná témata např. o kultuře, sportu, životním stylu či vědě ustanovení nepřipouští.⁷¹⁴

---

⁷¹² VAN EECHOUD, M. et al. *Harmonizing European Copyright Law. The Challenges of Better Lawmaking*. Information law series. Vol. 19. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. 400 s. ISBN 9041131302. s. 53.

⁷¹³ Soud první instance Brusel, případ Copierpresse v. Google, 13. 2. 2007.

⁷¹⁴ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1048. CORNISH, W. et al. *Intellectual Property: Patents, Copyrights, Trademarks and Allied Rights*. 7. vyd. London: Sweet & Maxwell, 2010. 974 s. ISBN: 978-1847039231. s. 503, pozn. 199.

Třetí podmínkou je, aby užití nebylo výslovně vyhrazeno. Úprava výhrady (zápovědi) je ponechána na státech. Podle některých názorů⁷¹⁵ by musela být výhrada uvedena u každého z článků, nikoliv pouze v tiráži. Naopak liberální výklad bere za možné učinit výhradu autorem pro všechna svá díla.

Čtvrtou podmínkou je uvedení zdroje včetně jména autora. Formulace tohoto ustanovení jde nad rámec RÚB, která uvedení jména autora nevyžaduje.

Druhým způsobem užití je užití děl nebo jiných předmětů ochrany ve spojitosti se zpravodajstvím týkajícím se aktuálních událostí.

První podmínkou je zpravodajství o aktuální události. Ustanovení se odvíjí od čl. 10bis odst. 2 RÚB, ale neupravuje požadavek, aby bylo dílo zhlédnuto či vyslechnuto při dané události. Mohou být tedy užita jen ta díla či jiné předměty ochrany, která nebudou tvořit hlavní zpravodajské sdělení (účelem zpravodajství je referovat o dané události, nikoliv o užitém díle). Užitá díla či jiné předměty ochrany tak mohou být zachycena spíše nahodile, podružně, např. socha vystavená při určité události, hudební dílo provozované při státní ceremonii apod.

Druhou podmínkou je užití v rozsahu opodstatněném informativním účelem. Požadavek informativního účelu zajišťuje kvalitativní a kvantitativní omezení, tj. při informování o výstavě nebudou podrobně uváděna všechna jednotlivá umělecká díla, či při informování ze státní ceremonie nebude užita celá skladba.

Třetí podmínkou je uvedení zdroje včetně jména autora, je-li to možné. Podmínka možnosti uvedení zdroje v tomto ustanovení směřuje jak k tomu, zda formát média umožňuje takové uvedení, tak i k úsilí vynaloženému na zjištění zdroje.

Čl. 5 odst. 3 písm. d)⁷¹⁶ upravuje omezení autorských práv ve prospěch citací. Toto ustanovení má svůj původ v čl. 10 odst. 1 RÚB, a proto tam uváděné

---

⁷¹⁵ DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 379.

⁷¹⁶ citáty pro takové účely, jako je kritika nebo recenze, za předpokladu, že se vztahují k dílu nebo jinému předmětu ochrany, které již byly oprávněným způsobem zpřístupněny veřejnosti, že uvádějí zdroj včetně jména autora, je-li to možné, a že jejich užití je v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem;

poznámky jsou relevantní i zde. Nicméně ustanovení v IS je stanoveno užším způsobem než v RÚB. Ustanovení je založeno na čtyřech podmínkách.

První podmínkou jsou citáty pro takové účely, jako je kritika nebo recenze, v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem. Je možné citovat i velké části děl či celá díla, např. u fotografií, ale ne nad rámec nutný pro kritickou nebo recenzní povahu díla. Nicméně francouzský nejvyšší soud judikoval, že citace celého uměleckého díla v aukčním katalogu je porušením autorského práva.⁷¹⁷ Každopádně IS umožňuje v rámci tohoto ustanovení tzv. malé i velké citace. Citované (užité) dílo musí být jen doplňkové k dílu hlavnímu. V případech, kdy se projednávala oprávněnost služby Google News, soudy odmítly aplikovat i toto omezení autorských práv ve prospěch citací, jelikož chyběl jakýkoliv komentář, analýza nebo komparace ze strany poskytovatele této služby.⁷¹⁸ Konkrétní účely citace jsou zde uvedeny demonstrativním výčtem. Dle ustanovení § L.122.5.3 francouzského autorského zákona je citace dána kritickou, polemickou, vzdělávací, vědeckou či informační povahou díla, do kterého se vkládá. Německý autorský zákon dle ustanovení § 51 vztahuje citaci pouze na nezávislá vědecká díla, nezávislá díla jazyka a nezávislá hudební díla. V nizozemském případě, který zahrnoval novinářské zveřejnění polotajných dokumentů scientologické církve na internetové stránce ve formě širokých citací, které překračovaly limity dané citacím dle ustanovení § 15a nizozemského autorského zákona (nehledě na některé aspekty osobnostních práv), bylo toto jednání shledáno v souladu s právem a přímo byl aplikován čl. 10 Evropské úmluvy o lidských právech o svobodě projevu.⁷¹⁹

Druhou podmínkou je, že díla nebo jiné předměty ochrany již byly oprávněným způsobem zpřístupněny veřejnosti. Je to dáno ohledem na osobnostní práva autora. Podmínku oprávněně zpřístupněného díla veřejnosti není možné chápat za totožnou s pojmem zpřístupnění dle čl. 3 odst. 3 IS. Toto ustanovení umožňuje citaci i z děl pouze zveřejněných na internetu.

---

⁷¹⁷ Nejvyšší soud Francie, případ *Fabris v. Loudmer*, 22.1. 1991.

⁷¹⁸ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1050, pozn. 404.

⁷¹⁹ Odvolací soud Hague, případ *Scientology v. Spaink*, 4. 9. 2003.

Třetí podmínkou je uvedení zdroje včetně jména autora, je-li to možné. Zde platí, co již bylo uvedeno u obdobných podmínek v čl. 5 odst. 3 písm. a) a písm. c). V rámci britské judikatury bylo jako odpovídající uvedení zdroje shledáno použití loga zahraniční televizní stanice.⁷²⁰ Jak vyplývá z rozhodnutí SDEU v případě C-145/10 Eva Maria Painer je možné citovat i do počinu, který nemá znaky autorského díla. V tomto rozhodnutí bylo taktéž uvedeno, že v případě, že citované dílo bylo zpřístupněno veřejnosti bezpečnostními orgány a tudíž není jednoznačně identifikovatelný autor, je možné dílo citovat i jen při pouhém uvedení zdroje.

Čtvrtou podmínkou je užití v souladu s poctivými zvyklostmi. Poctivé zvyklosti otevírají prostor pro flexibilitu tohoto ustanovení. V mezinárodním právu autorském byly návrhy na aplikaci třístupňového testu prostřednictvím požadavku poctivých zvyklostí, ale v případě IS se však čl. 5 odst. 5 na toto ustanovení vztahuje i bez nutnosti takového výkladu poctivých zvyklostí. Požadavek poctivých zvyklostí se má hodnotit v návaznosti na dopad užití na trh citovaného díla.

Čl. 5 odst. 3 písm. e)⁷²¹ se týká užití pro účely veřejné bezpečnosti, správního, parlamentního nebo soudního řízení a zpravodajství o nich. Mezi právněpolitické důvody tohoto ustanovení patří zaručení základních funkcí státu, demokratická kontrola všech tří mocí, zajištění role médií a opozice, podpora zastupitelské demokracii, účast občanů na politickém dění, zachování principu veřejnosti soudních jednání, rovněž i praktické provedení práva na informace.

Toto ustanovení předpokládá tři způsoby užití. Prvním způsobem je užití pro účely veřejné bezpečnosti, kde nejsou kladeny žádné podmínky. Veřejnou bezpečnost je potřeba chápat široce a bude se k ní vztahovat kromě zajištění bezpečnosti a pořádku ve státě i vnější bezpečnost či bezpečnost potravinová, zdravotní apod. Limity aplikace autorských práv ve prospěch veřejné bezpečnosti se zabýval i SDEU v rámci případu C-145/10 Eva Maria Painer, kde posuzoval užití (i v rámci citace) dětské fotografie unesené Nataschy Kampusch vytvořené

---

⁷²⁰ Odvolací soud, případ Pro Sieben v. Carlton - 1 WLR 605, 17. 12. 1998.

⁷²¹ užití pro účely veřejné bezpečnosti nebo pro zajištění náležitého provedení správního, parlamentního nebo soudního řízení nebo zpravodajství o něm;

fotografkou Evou Marii Painerovou a na jejím základě policejními složkami vytvořené fotografie upravené počítačem na odpovídající věk hledané osoby (photo fit) ze strany médií v době, kdy už Natascha Kampusch ze zajetí unikla. SDEU jednoznačně uvedl, že využití tohoto ustanovení se musí dít z podnětu státních složek či v koordinaci s nimi, nikoliv z vlastního podnětu např. vydavatelství. Na druhou stranu při splnění těchto podmínek může k užití dojít i mimo rámec konkrétní, aktuální či výslovné výzvy bezpečnostních orgánů pro účely pátrání. Jelikož nejsou v IS stanoveny náležitě podrobnosti, je na členských státech určit limity veřejné bezpečnosti v souladu se svými vnitrostátními potřebami ve světle historických, hospodářských, právních nebo sociálních hledisek a v souladu s principy proporcionality a obecnými zásadami unijního práva (body rozhodnutí 101 – 102, 105).

Druhým způsobem užití je užití v rámci správního, parlamentního nebo soudního řízení. Správní řízení je dotčeno ve všech stupních. Správním řízením s nejčastějším užitím děl bude pravděpodobně stavební řízení ve spojitosti s architektonickými díly. Rovněž např. památkový ústav bude přicházet při své správní činnosti do kontaktu s díly častěji, než finanční úřad. Ustanovení se týká kromě státních orgánů i samosprávy v samostatné i přenesené působnosti. Soudní řízení je rovněž dotčeno ve všech úrovních. Ustanovení se dotýká i rozhodnutí či disentních stanovisek jednotlivých soudců. Pojem parlamentního řízení se vztahuje nejen na členy horních a dolních komor národních parlamentů, ale lze jej vztáhnout i na další volené politické zástupce lidu, tj. i krajské a obecní zastupitelstva atd. Toto ustanovení se může týkat i poslanců EP či národních zákonodárců působících v parlamentních shromážděních např. Rady Evropy či NATO, zde však mohou nastat právní problémy spojené s přeshraničním charakterem užití. Pokud je dílo potřeba pro parlamentní debatu, tak ustanovení umožňuje rozmnožení a rozšíření díla mezi členy parlamentu. Je však otázkou, jak široce vykládat toto ustanovení, tj. zdali je zaručena i možnost iniciativy ze strany občanů, neziskového sektoru apod., aby mohli zaslat jinak chráněné dílo ukazující na veřejný problém voleným zástupcům lidu (příkladem může být audiovizuální dílo o bezpečnosti jaderných elektráren apod.), pokud se daná veřejná záležitost právě projednává v parlamentu.

Tato užití jsou vázána na podmínku zajištění náležitého provedení těchto řízení. Interpretačním problémem je „náležité“ provedení,⁷²² které v anglické a dánské jazykové verzi může i nemusí být kromě daných řízení spojeno se zpravodajstvím. Ve francouzské a španělské jazykové verzi vyjadřují tento požadavek pokaždé jinými slovy. Ve švédské jazykové verzi se „náležité“ provedení opakuje i u zpravodajství a v německé jazykové verzi naopak pouze u zmíněných řízení. Je možné dovodit, že případné nenáležité provedení, ať již jednotlivých řízení nebo zpravodajství, by bylo stejně vyloučeno díky třístupňovému testu.

Třetí způsobem užití je zpravodajství o zmíněných řízeních. Ustanovení se částečně překrývá s čl. 5 odst. 3 písm. c). Není zde však výslovně stanovena podmínka aktuálnosti, ale tu lze dovozovat již z funkce zpravodajství. Podobně zde není omezení tématem události, proto pokud se správní řízení týká kulturního tématu apod., je možné o něm informovat, včetně tam užitých děl. Stojí za pozornost, že zpravodajství jako takové chybí v italské a rumunské jazykové verzi IS.

Obdobné ustanovení se nachází i v čl. 6 odst. 2 písm. c) směrnice o právní ochraně databází (ale to nezmiňuje náležité provedení, parlamentní řízení ani zpravodajství). Směrnice o právní ochraně databází je *lex specialis* vůči IS, takže IS může být použit jen doplňkově.

Čl. 5 odst. 3 písm. f)⁷²³ dopadá na užití politických projevů a úryvků veřejných přednášek. Ustanovení je založeno na čl. 2bis odst. 1 a odst. 2 RÚB. Toto ustanovení, i když jej přímo (na rozdíl od RÚB) nezmiňuje, je nejčastěji využito v rámci zpravodajství a doplňuje tak ustanovení čl. 5 odst. 3 písm. c) IS.

Toto ustanovení se vztahuje k dvěma užitím: užití politických projevů a užití úryvků veřejných přednášek, podobných děl nebo předmětů ochrany. Politické projevy mohou být dotčeny celé či jen z části. Podstatné při tomto užití je téma z oblasti politiky, nikoliv politicky činná osoba (politik) jako řečník.

---

⁷²² WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1051.

⁷²³ užití politických projevů a úryvků veřejných přednášek nebo podobných děl nebo předmětů ochrany v rozsahu opodstatněném informativním účelem a za předpokladu, že je uveden zdroj včetně jména autora, s výjimkou případů, kdy toto není možné;

Naopak u veřejných přednášek mohou být užity pouze jejich úryvky. Tento rozdíl bude relevantní i v rámci zpravodajství, tj. jak velká část projevu nebo přednášky může být natočena a odvysílána. Ustanovení se týká jen ústní formy literárních děl, případně předmětů ochrany práv souvisejících s právem autorským. Z toho důvodu stačí, že projevy či přednášky byly jen zveřejněny. Nicméně pokud byly teprve připraveny, ale nikoliv ještě proneseny, užití dle tohoto ustanovení není možné.

Tato výše uvedená užití jsou vázána dvěma podmínkami. První podmínkou je užití v rozsahu opodstatněném informativním účelem. Účelem ustanovení je participace občanů na veřejném životě a rozšiřování jednotlivých názorů. Proto v zásadě rozsah uvedení může být delší než v případě klasického zpravodajství, je-li delší uvedení nutné k naplnění obsahového sdělení.

Druhou podmínkou je uvedení zdroje včetně jména autora, s výjimkou případů, kdy toto není možné. Zde platí již uvedené u obdobných podmínek v čl. 5 odst. 3 písm. a) a písm. c).

Čl. 5 odst. 3 písm. g)⁷²⁴ reguluje užití během náboženských úkonů nebo úředních akcí pořádaných orgánem veřejné moci. Toto omezení autorských práv se tradičně řadí mezi doktrínu minor reservations. Jeho existence je odůvodněna malou ekonomickou důležitostí.

Toto ustanovení se vztahuje na dva způsoby užití. Prvním užitím je užití během náboženských úkonů. Kromě tradičních náboženských úkonů při mších či jiných náboženských shromážděních se toto ustanovení bude dotýkat i modlitebních setkání nebo náboženských poutí. Naopak setkání, jako jsou celosvětové či celonárodní dny katolické mládeže, nebudou tímto ustanovením pokryta. Ustanovení se dotýká úzce užití pouze na jmenovaných událostech, nikoliv na přidružených akcích – např. následné oslavy po církevním svatebním obřadu jsou mimo rozsah ustanovení. V nizozemském autorském zákoně jsou kupříkladu omezeny autorská práva ve prospěch písní zpívaných při mších či jiných náboženských shromážděních dle ustanovení § 17c.

---

⁷²⁴ užití během náboženských úkonů nebo úředních akcí pořádaných orgánem veřejné moci;

Druhým užitím je užití během úředních akcí pořádaných orgánem veřejné moci. V českém překladu jsou uvedeny úřední akce, které jsou pojmově širší (srov. events),⁷²⁵ než v anglickém znění uváděné obřady či oslavy (celebrations), proto je potřeba ustanovení vykládat jednotně jako vztahující se pouze na úřední oslavy. Stejný anglický termín celebrations je mimochodem použit v tomto ustanovení i u náboženských obřadů. Mezi úřední oslavy bude patřit výročí státu či veřejné instituce. Ustanovení se netýká soukromých oslav při takové příležitosti. Typickým příkladem dovoleného užití bude hudba při státních návštěvách či při civilní formě uzavření sňatku apod. Užití během úředních oslav musí iniciovat ta osoba, která k tomu má danou veřejnou pravomoc. Otázkou je užití díla v případě úředních smutečních událostí v rámci tohoto ustanovení. V Evropském parlamentu řešili, zdali mohou použít fotografii zesnulého Václava Havla staženou z internetu, kde výslovným požadavkem pro dovolené užití bylo uvedení autora fotografie a pramene, do rámu ke kondolenční knize, aby mohla být vystavena co nejdříve, než budou evropské instituce zavřeny z důvodů vánočních svátků, tj. požadavek naplnění osobnostních práv autora fotografie bylo obtížné realizovat z praktických, časových i společensko-pietních okolností.

Jelikož se čl. 3 IS týká jen užití na vzdáleném místě, tak ve většině případů relevantních pro toto užití, kdy je dílo užito na shromáždění na jediném místě, nebude veřejné sdělování díla z hlediska komunitárního práva relevantní.

Zajímavou úpravu obsahuje ustanovení § 110 odst. 4 autorský zákon USA pro vzdělávací, náboženské či charitativní účely. Vztahuje totiž omezení autorských práv na veřejné provozování (dále nepřenášené) nedramatického či hudebního díla, pokud 1) z toho neplyne komerční výhoda (vystupující a organizátoři nejsou honorováni a není vybíráno vstupné), výjimku od komerční výhody mají po odečtení přiměřených organizačních nákladů užití pro vzdělávací, náboženské či charitativní účely, a pokud 2) autor předepsaným způsobem před takovým vystoupením nevyjádří nesouhlas.

---

⁷²⁵ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1052.

Čl. 5 odst. 3 písm. h)⁷²⁶ upravuje užití uměleckých děl umístěných na veřejných místech. Ustanovení je vázáno na tři podmínky.

První podmínkou je užití děl jako jsou architektonická díla nebo sochy. Výčet děl je demonstrativní, proto se ustanovení bude týkat i jiných uměleckých děl, jako jsou fresky apod.

Druhou podmínkou je účel trvalého umístění. U otázky permanentnosti umístění děl na veřejnosti je tedy rozhodný úmysl na začátku umístění na veřejnost, nikoliv např. dočasnost způsobená úspěšnými protesty veřejnosti proti konkrétnímu uměleckému dílu.⁷²⁷ Dočasné výstavy v parcích nebo na ulicích (např. putovní výstava CowParade, kdy v ulicích Prahy v roce 2004 bylo umístěno 218 soch krav) či ledové sochy jsou vyňaty z tohoto omezení autorských práv. Soudy se touto podmínkou zabývaly v případě zahalení budovy Říšského sněmu, kdy umělci dočasně zakryli celou stavbu a nebylo tedy možné takové dílo užít dle tohoto ustanovení.⁷²⁸ Vzhledem k výslovnému zakotvení „vytvoření za účelem trvalého umístění na veřejném místě“ je toto ustanovení použitelné i např. těsně před umístěním takových děl na veřejnosti, tj. je možné, pokud budou zachována osobnostní práva autora, užít fotografii uměleckého díla ještě před jeho slavnostním odhalením na veřejném prostranství.

Třetí podmínkou jsou veřejná místa. Veřejná místa je potřeba hodnotit široce, ale musí se jednat pouze o díla umístěná tak, že jsou viditelná z těchto veřejných míst (zejména z ulice). K těmto okolnostem se pojí případ Hundertwasser-Haus⁷²⁹ rozhodovaný německým nejvyšším spolkovým soudem o architektonických dílech umístěných ve Vídni. V rámci tohoto rozhodnutí bylo shledáno jako porušení pořízení fotografií z protějščího soukromého domu. Toto ustanovení je označováno jako tzv. panoramatická svoboda (panorama freedom). Problém teoreticky může nastat při střetu s ostatními předpisy, např. na ochranu vládních budov či armádních objektů, které jako zvláštní pravidla mají přednost a

---

⁷²⁶ užití děl jako jsou architektonická díla nebo sochy vytvořené za účelem jejich trvalého umístění na veřejných místech;

⁷²⁷ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1053.

⁷²⁸ Nejvyšší spolkový soud Německa, případ Verhüllter Reichstag - I ZR 102/99, 24. 1. 2002.

⁷²⁹ Nejvyšší spolkový soud Německa, případ Hundertwasser-Haus - I ZR 192/00, 5. 6. 2003.

mohou užití podle tohoto ustanovení omezit či v konkrétním případě úplně zakázat.

Jako typická užití tohoto ustanovení se nabízí vytváření fotografií a audiovizuálních děl, následně pak pohlednic, tištěných i multimediálních turistických průvodců apod.

V řadě států není možné toto ustanovení aplikovat na díla v trojrozměrné podobě. Řada architektonických děl již budou volnými díly, ale najdou se i výjimky, jako jsou rozhledna Ještěd či tzv. Tančící dům v Praze. Nicméně i panorama Hradčan mohlo být pravděpodobně chráněno pro trojrozměrné modely až do konce roku 2004, neboť poslední architekt dostavby katedrály Sv. Víta (věží apod.) Kamil Hilbert zemřel roku 1933.

Čl. 5 odst. 3 písm. i)⁷³⁰ se týká příležitostného včlenění díla nebo předmětu ochrany do jiného materiálu. Ustanovení je vázáno na dvě podmínky.

První podmínkou je příležitostné včlenění. Pojem příležitostného užití by mohlo naznačovat, oproti pojmu náhodného užití, možnost opakování takového včlenění. IS nestanovuje jasné limity, proto státy mohou specifikovat, kdy se jedná o příležitostné (či naopak významné) včlenění, rozsah včleněného díla, možné důvody pro včlenění či použití pro komerční a nekomerční účely. Rozsah ustanovení je tak limitován na komunitární úrovni pouze třístupňovým testem. Tím, že toto ustanovení není upraveno v čl. 5 odst. 3 písm. o), i když se svým způsobem jedná o de minimis užití, je možné dovodit, že se dotýká i digitálního užití. Režisér si obvykle vybírá všechny rekvizity v pozadí záběru svého hraného filmu, včetně zachycených uměleckých děl, tudíž takové užití není příležitostné.⁷³¹ Nicméně v případě dokumentárního filmu, je-li zachyceno v záběru výtvarné dílo např. při setkání státníků, je podobné užití pokryto tímto ustanovením.

Druhou podmínkou je včlenění do jiného materiálu, tj. nikoliv pouze jiného díla (a to i trojrozměrného). Užití nemá být důležité z hlediska např. hodnoty tohoto materiálu, tj. nemá být rozhodné, zdali včleněné dílo v daném

---

⁷³⁰ příležitostné včlenění díla nebo jiného předmětu ochrany do jiného materiálu;

⁷³¹ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1053.

materiálu je či není. Užití dle tohoto ustanovení nemá přinášet zajímavou přidanou hodnotu pro dané dílo či materiál. V nizozemském soudním případě (dle ustanovení § 18a nizozemského autorského zákona) bylo shledáno akceptovatelné zachycení stěny s graffiti na fotbalovém stadionu Arena v Amsterdamu v rámci elektronické fotbalové hry.⁷³²

Čl. 5 odst. 3 písm. j)⁷³³ se dotýká užití pro reklamu veřejné výstavy nebo prodeje uměleckých děl. Ustanovení je vázáno na čtyři podmínky.

První podmínkou je užití pro reklamu. Ustanovení kryje pouze propagaci (reklamu) uvedené akce. Reklama může probíhat před i během propagované akce. Užití se dotýká rozmnožování, rozšiřování či vysílání, příp. propagace na internetu. Ustanovení slouží pořadateli výstavy k propagaci, veřejnosti k získání informací a autor získá příjmy z prodeje či výstavní licence. Dle některých názorů tisk a prodej katalogu není v souladu s tímto ustanovením, jelikož katalogy podávají uživatelům podrobnější informace, nikoliv propagují samotnou výstavu či prodej uměleckých děl, zejména pokud se objeví ve všeobecném prodeji v knihkupectvích,⁷³⁴

Druhou podmínkou je užití pro veřejnou výstavu nebo prodej uměleckých děl. U výstavy i prodeje se předpokládá, že se jedná o určitou strukturovanou činnost. Ustanovení zahrnuje i dočasné výstavy. Úprava se vztahuje i na díla užitého umění. Podmínka veřejné přístupnosti činí určité interpretační obtíže,⁷³⁵ jelikož k veřejné přístupnosti pouze výstav se vztahuje francouzská, španělská, italská, portugalská a rumunská jazyková verze, naopak německá i holandská verze opakují veřejnou přístupnost i pro prodej uměleckých děl. Nejednoznačná je v tomto ohledu anglická, dánská či švédská jazyková verze. Spíše se tato podmínka bude vztahovat i pro prodej, jinak by totiž omezení autorských práv ve prospěch reklamy nemělo význam.

---

⁷³² Oblastní soud Arnhem, případ Tellegen v. Codemasters, 21. 9. 2005.

⁷³³ užití pro reklamu veřejné výstavy nebo prodeje uměleckých děl, a to v rozsahu nezbytném pro propagaci uvedené akce, s výjimkou jakéhokoli jiného komerčního užití;

⁷³⁴ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1054.

⁷³⁵ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1054.

Třetí podmínkou je rozsah nezbytný pro propagaci uvedené akce. Pro splnění této podmínky bude rozhodné, nakolik bylo užití potřeba pro účel propagace, tj. malá lokální výstava se spíše bude propagovat pouze na místní a nikoliv celostátní úrovni apod.

Čtvrtou podmínkou je zákaz jakéhokoliv jiného komerčního užití, než je reklama. Ustanovení se kupříkladu nevztahuje na recenzi v tisku s přetiskem díla. Recenze totiž musí být objektivní a i když může propagovat, tak to není jejím účelem.

Čl. 5 odst. 3 písm. k)⁷³⁶ se týká užití pro účely karikatury, parodie, parafráze či koláže. Směrnice tyto pojmy dále nedefinuje, ani neupřesňuje jejich rozsah, proto mají státy značnou flexibilitu. Ustanovení se dotýká jak literárních, tak uměleckých děl. Jedním z odůvodnění zařazení těchto užití mezi omezení autorských práv je ten, že souhlas autora by nebyl ve většině případů získán.⁷³⁷ Tato užití jsou totiž často spojena s kritikou či určitým částečným znevážením užívaných děl. Toto omezení autorských práv není zmíněné v rámci RÚB, ale předpokládá se, že spadá pod čl. 9 odst. 2 RÚB.

Karikatura je prezentace osobnosti nebo situace (při např. vyobrazení či literárním popisu) zaměřená na zveličení a nadsázku určitých specifických charakteristik za účelem komického či groteskního efektu.

V případě parodie dochází k užití obsahu původního díla či uměleckých charakteristik ironizujícím či zesměšňujícím způsobem.

Parafráze (pastiš) je imitace (napodobení) stylu jiného autora (příp. výkonného umělce či umělecké epochy). Samotný autorský styl není autorským právem chráněn, na rozdíl od ztvárnění. Příkladem parafráze může být dokončení čtvrtého dílu *Osudů dobrého vojáka Švejka za světové války* Karlem Vaňkem.

Česká verze směrnice oproti dalším jazykovým verzím obsahuje o jeden předmět více. Koláž není uvedena ve znění anglickém, francouzském, španělském, německém, italském, holandském, polském a v dalších jazykových zněních. Naopak je uvedena místo parafráze v slovenské jazykové verzi. Koláž

---

⁷³⁶ užití pro účely karikatury, parodie nebo parafráze či koláže;

⁷³⁷ Takto alespoň argumentoval nejvyšší soud Francie, když odůvodňoval užití ve prospěch parodie. Nejvyšší soud Francie, případ *Fabris v. Loudmer*, 22.1. 1991.

v původním významu je výtvarné dílo (případně výtvarná technika) vzniklé vlepováním různých částí, materiálů do plochy obrazu, ale termín přešel i do dalších uměleckých oborů (hudební, divadelní koláž apod.).

Vzorem pro evropskou úpravu bylo zakotvení parodie atd. v ustanovení § L.122.5.4 francouzského autorského zákona, který však vyžaduje zachování žánru a týká se pouze zveřejněných děl. Obecně jsou k parodii atd. odlišné přístupy v EU. Skandinávské státy ji regulují jako odvozené dílo, ke kterému není potřeba souhlas autora původního díla. V Itálii je parodie součástí citace a v případě Německa, Rakouska a Portugalska spadá pod volné užití, které však v jejich pojetí se týká odvozených děl, pokud zachovají určitý odstup od původního díla (tj. vyjádření původního díla bylo pouze inspirací pro dílo odvozené). Německý autorský zákon upravuje volné užití v ustanovení § 24 s výjimkou použití prvků hudebních děl v pozdějších dílech, které vyžaduje souhlas dotčeného autora.⁷³⁸ Vztah parodie atd. k vytváření odvozených děl (kniha Tanja Grotter and the Magic Double Bass byla shledána neautorizovaným odvozeným dílem od knihy Harry Potter a kámen mudrců,⁷³⁹ naopak německý nejvyšší spolkový soud v případě Gies-Adler⁷⁴⁰ rozhodl, že užití sochy je parodií díky netematickému zacházení) a osobnostním právům přináší určitou nejistotu. Střet s osobnostními právy autora řeší španělský autorský zákon v ustanovení § 39, kde požaduje, aby nenastala záměna s parodovaným dílem a nebylo poškozeno parodované dílo či jeho autor. V státech copyrightového systému se parodie atd. podřazuje pod koncepty fair dealing a fair use za předpokladu splnění podmínky kritičnosti. Australský autorský zákon po novele z roku 2006 rozšířil parodii obecně na satiru v ustanovení § 41A. Nejvyšší soud USA se poprvé k parodii vyjádřil v případě Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc., kdy píseň Oh, Pretty Woman byla upravena ve stylu rapu. Soud konstatoval v tomto případě užití parodie, ale nevyločil odpovědnost, pokud by píseň příliš výrazně čerpala z parodované písně a ovlivnila potenciální trh původního autora v případě, že by se rozhodl vydat danou píseň v rapovém neparodujícím provedení (tj. obecně soudy posuzují, zda parodie

---

⁷³⁸ GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109. s. 380.

⁷³⁹ Oblastní soud Amsterdam, případ Uitgeverij Byblos BV v. J. K. Rowling, 3. 4. 2003.

⁷⁴⁰ Nejvyšší spolkový soud Německa, případ Gies-Adler - I ZR 117/00, 20. 3. 2003.

ovlivňuje užití, které by rozumně šlo očekávat od samotného autora parodovaného díla). V rámci parodie je podle nizozemských soudů možné použít i stejná jména parodovaných postav (v daném případě fiktivních klaunů Bassie a Adriaan), jelikož v televizní satíře byly postavy vizuálně odlišné.⁷⁴¹ Rovněž parodující užití zasazené do odlišného prostředí bylo nizozemskými soudy akceptováno, např. v případě postavy králíčka Nijntje (Miffy) určené pro dětské čtenáře zobrazené na webové stránce určené dospělým, kdy je postava králíčka znázorněna jako DJ, terorista, uživatel drog apod.⁷⁴²

Čl. 5 odst. 3 písm. I)⁷⁴³ upravuje užití ve spojitosti s názorným předváděním nebo opravou zařízení. Pokrytým užitím bude zejména právo na rozmnožování, naopak právo na rozšíření i sdělování díla veřejnosti v komunitárním pojetí se ustanovení netýká. Ustanovení se dotýká všech děl i předmětů ochrany práv souvisejících s právem autorským. Ustanovení je vázáno na tři podmínky.

První podmínkou je předvádění zařízení. Požadavek názornosti v české jazykové verzi v anglickém znění chybí. Účelem předvádění zařízení je, aby spotřebitelé mohli porovnat kvalitu zařízení jednotlivých výrobců. Užití díla se děje kvůli ocenění kvality zařízení, nikoliv pro konzumaci díla a je tudíž podružné. Typickým příkladem předvádění zařízení je sdělování audiovizuálních děl veřejnosti pomocí televizních přijímačů vystavených k prodeji v obchodě specializovaném na tyto spotřebiče. Vzhledem k tomu, že ustanovení je úzce vázáno na předvádění, tak zařízení umístěné do výkladní skříně obchodu by již bylo mimo rozsah tohoto článku.⁷⁴⁴ Vzhledem k tomu, že sdělování díla veřejnosti dle čl. 3 se dotýká užití na dálku, tak z pohledu komunitárního práva v případě umístěného zařízení ve výloze však k porušení autorských práv nedochází a řešení této situace je ponecháno národním zákonodárcům.

---

⁷⁴¹ Odvolací soud Amsterdam, případ Van Toor c.s. v. Phanta Vision & NPS, 30. 1. 2003.

⁷⁴² Oblastní soud Amsterdam, případ Mercis & Bruna v. Punt.nl, 22. 12. 2009.

⁷⁴³ užití ve spojitosti s názorným předváděním nebo opravou zařízení;

⁷⁴⁴ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1055.

Druhou podmínkou je oprava zařízení, kdy je ověřován úspěšný výsledek opravy. I zde je užití díla vedlejší k hlavní činnosti a nedochází tak k ohrožení ekonomických zájmů autora.

Třetí podmínkou je zařízení. Zařízení je široký pojem a lze pod něj vložit celou řadu přístrojů. Ustanovení kryje jak analogové užití, jako v případě tisku zkušební stránky z tiskárny, tak digitální užití při přehrávání DVD nosiče.

Čl. 5 odst. 3 písm. m)⁷⁴⁵ se týká užití uměleckého díla ve formě budovy nebo nákresu nebo plánu budovy pro účely rekonstrukce určité budovy. Ustanovení je vázáno na dvě podmínky.

První podmínkou je užití uměleckého díla ve formě budovy nebo nákresu nebo plánu budovy. Jinými slovy podle tohoto článku může být užitá dokumentace i architektonické dílo samo o sobě. Ustanovení se dotýká pouze budov, a proto jiná díla, včetně urbanistických děl apod., nejsou dotčena.

Druhou podmínkou je užití pro účely rekonstrukce budovy, proto již dílo musí existovat v trojrozměrné podobě a musí být částečně či celé zničené. Ustanovení se tak netýká užití při první stavbě dané budovy (ani její části) a je tak zachováno osobnostní právo autora rozhodnout o zveřejnění svého díla. Dle některých názorů je možné rekonstruovat budovu podle původního plánu, i když byla mezitím přestavěna, jelikož se jedná částečně o uvedení v původní stav.⁷⁴⁶ Jiná změna architektonického díla vyžaduje souhlas autora. Ze známějších odmítnutí udělení souhlasu se změnou stavby je možné uvést případ fotbalového stadiónu v olympijském parku v Mnichově, jehož přestavbu (rozšíření) pro potřeby světového mistrovství ve fotbale v roce 2006 odmítl jeho architekt Günther Behnisch.

---

⁷⁴⁵ užití uměleckého díla ve formě budovy nebo nákresu nebo plánu budovy pro účely rekonstrukce uvedené budovy;

⁷⁴⁶ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1056.

Čl. 5 odst. 3 písm. n)⁷⁴⁷ se dotýká sdělení nebo zpřístupnění děl nebo jiných předmětů ochrany pomocí terminálů v knihovnách a dalších institucí uvedených v čl. 5 odst. 2 písm. c). Ustanovení je vázáno na pět podmínek.

První podmínkou je, že díla či jiné předměty ochrany nejsou předmětem prodeje nebo licenčních podmínek. Touto podmínkou se dává přednost zakoupení či licencování děl a jiných předmětů ochrany, pokud jsou ještě dostupné na trhu, před tímto omezením autorských práv. Toto ustanovení částečně přináší řešení pro tzv. rozebraná díla (out-of-print či out-of-commerce works).

Druhou podmínkou je sdělení či zpřístupnění jednotlivcům ze strany veřejnosti. Užití je možné pouze jednou osobou na určitém terminále v konkrétní čas, případně po sobě (sukcesivně), nikoliv simultánně. Ustanovení tak nepokrývá shromážděné publikum např. k sledování filmového díla v prostorách daných institucí.

Třetí podmínkou je užití pro účely výzkumu nebo soukromého studia. Výzkum podle tohoto ustanovení nemusí být vědeckým výzkumem. Soukromé studium vylučuje soukromou zábavu, proto např. na terminálech ve filmové škole není pokryto jiné užití audiovizuálního díla, než pro studijní či výzkumné účely.

Čtvrtou podmínkou je užití prostřednictvím k tomu určených zařízení v prostorách institucí uvedených v čl. 5 odst. 2 písm. c). Tento odkaz přináší stejné interpretační problémy vzniklé díky různým jazykovým verzím daného ustanovení a tudíž odlišným požadavkům na veřejnou přístupnost těchto institucí. Rovněž není jisté v návaznosti na bod odůvodnění 40, zda čl. 5 odst. 2 písm. c) obsahuje taxativní či demonstrativní seznam privilegovaných institucí. Podmínka zařízení (terminálů) v prostorách těchto institucí má zaručit, že se jedná o období prezenční výpůjčky. Dálkový přístup není možný, tj. ani dálkové propojení různých knihoven a dalších institucí.

Pátou podmínkou je, aby díla či jiné předměty ochrany byly součástí sbírek těchto institucí. Tato podmínka mimo jiné zamezuje, aby dané instituce sdílely své sbírky na dálku.

---

⁷⁴⁷ užití sdělením nebo zpřístupněním děl nebo jiných předmětů ochrany, které nejsou předmětem prodeje nebo licenčních podmínek, jednotlivcům ze strany veřejnosti pro účely výzkumu nebo soukromého studia, a to prostřednictvím k tomu určených zařízení v prostorách institucí uvedených v odst. 2 písm. c), pokud jsou uvedená díla nebo předměty ochrany součástí sbírek těchto institucí;

V porovnání s AZ není bez zajímavosti, že Rakousko v ustanovení § 56b a Německo v ustanovení § 52b upravují tento článek jako úplatnou zákonnou licenci.

Čl. 5 odst. 3 písm. o)⁷⁴⁸ umožňuje zachovat stávající národní omezení autorských práv. Jak již bylo zmíněno výše, toto ustanovení je určitým otevřením taxativního výčtu omezení autorských práv stanoveného IS. Částečně se tak ruší harmonizační efekt. Nicméně jednotlivá národní omezení autorských práv zachovaná na základě tohoto ustanovení mají mít spíše vnitrostátní dosah. Ustanovení je založeno na pěti podmínkách.

První podmínkou je užití v určitých jiných případech menšího významu. Z této podmínky vyplývá, že se musí jednat o odlišná omezení autorských práv, než jaká jsou uvedena v rámci IS. Národní omezení autorských práv musí být de minimis charakteru a mají být jasně (určitě) vymezena, tj. ustanovení zamezuje širokým otevřeným normám na národní úrovni. Charakter de minimis se týká specifických či výjimečných užití, která mají minimální důležitost, zejména z ekonomického hlediska.

Druhou podmínkou je, aby dotčená omezení autorských práv již v rámci vnitrostátních právních předpisů existovala. Touto podmínkou jsou dovolena pouze tradiční, již existující, národní omezení autorských práv. Toto ustanovení neumožňuje při striktním výkladu, aby na jeho základě vznikala další nová národní omezení autorských práv.

Třetí podmínkou ustanovení je, že umožňuje pouze analogové užití. Tím jsou při striktním výkladu plně vyloučena jakákoliv národní omezení autorských práv na digitální užití u práv upravených IS.

Čtvrtou podmínkou je nenarušení volného pohybu zboží a služeb v rámci Unie. Případná národní omezení autorských práv nesmí mít výrazný přeshraniční účinek alespoň v rámci vnitřního trhu. Čistě teoreticky by při splnění ostatních

---

⁷⁴⁸ Užití v určitých jiných případech menšího významu, pokud již v rámci vnitrostátních právních předpisů existují výjimky nebo omezení, za předpokladu, že se tyto případy týkají pouze analogových užití a nenarušují volný pohyb zboží a služeb v rámci Společenství, aniž jsou tím dotčeny jiné výjimky a omezení uvedené v tomto článku.

podmínek bylo možné, aby existovalo národní omezení autorských práv, které bude mít kromě vnitrostátní působnosti i efekt mimo EU.

Pátou podmínkou je nedotčení jiných omezení autorských práv uvedených v čl. 5 IS. Tato podmínka doplňuje částečně první podmínku a zajišťuje, aby nedocházelo k překryvům působnosti národních norem s těmi podle IS. Touto podmínkou je zachován harmonizační účinek a potvrzena priorita komunitárních norem. Stojí jen za pozornost, že se tato podmínka vztahuje pouze k čl. 5 IS a nikoliv k ostatním článkům IS či omezením autorských práv uvedených v ostatních směrniciích.

Toto ustanovení má i jinou podstatnou funkci. Díky němu jsou podmínky třístupňového testu taktéž aplikovatelné na národní omezení autorských práv, která zůstala zachována na základě jeho znění.

Čl. 5 odst. 4⁷⁴⁹ dává státům možnost stanovit omezení autorských práv upravená v čl. 5 odst. 2 a 3 i na právo na rozšiřování dle čl. 4. Jedinou podmínkou je, že omezení autorských práv bude v rozsahu opodstatněném účelem povoleného rozmnožování. Jinými slovy musí být splněny podmínky jednotlivých ustanovení. Aplikovatelnost každého ustanovení čl. 5 odst. 2 a 3 na právo na rozšiřování musí být zvlášť posouzeno – aplikace nebude možná v případě čl. 5 odst. 2 písm. a), písm. d), písm. e) a čl. 5 odst. 3 písm. g), písm. l), písm. m) a písm. n).⁷⁵⁰ Naopak použití tohoto ustanovení by bylo možné pro čl. 5 odst. 2 písm. b), písm. c), např. pokud bude rozmnoženina poslána poštou, a pro čl. 5 odst. 3 písm. a), písm. b), písm. c), písm. d), písm. f) a písm. h).⁷⁵¹ Dle SDEU se právo na rozšiřování týká pouze transferu vlastnictví, nikoliv např. držby. Toto ustanovení se týká pouze děl, jelikož právo na rozšiřování předmětů ochrany práv souvisejících s právem autorským je upraveno v směrnici o právu na pronájem a

---

⁷⁴⁹ Pokud mohou členské státy stanovit výjimku nebo omezení týkající se práva na rozmnožování podle odstavců 2 a 3, mohou podobně stanovit výjimku nebo omezení týkající se práva na rozšiřování uvedeného v článku 4, a to v rozsahu opodstatněném účelem povoleného rozmnožování.

⁷⁵⁰ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1058 - 1060.

⁷⁵¹ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1058 - 1060.

půjčování. Podobně právo na rozšiřování počítačových programů a databází je upraveno v dotčených zvláštních směrnících.

Čl. 5 odst. 5⁷⁵² stanovuje pro veškerá omezení autorských práv uvedená v IS a prostřednictvím čl. 5 odst. 3 písm. o) i pro omezení autorských práv na analogová užití na národní úrovni třístupňový test. Třístupňový test je podrobněji uveden v samostatné kapitole. Zde je potřeba pouze poznamenat, že se vztahuje na majetková práva autora dle čl. 2, 3 a 4 IS. Text na rozdíl od WCT či RÚB, po vzoru dohody TRIPS či WPPT, referuje k nositeli práv, nikoliv k autorovi. Pojem nositele práv pokrývá nejen autora, ale i právního nástupce, např. dědice (viz čl. 2 odst. 6 RÚB), držitele licence i nositele práv souvisejících s právem autorským.⁷⁵³ Třístupňový test je možné aplikovat na bezúplatné i úplatné zákonné licence. Čl. 11 odst. 1 písm. b) IS vložil třístupňový test do čl. 10 odst. 3 směrnice o právu na pronájem a půjčování. Třístupňový test je dále obsažen na komunitární úrovni v čl. 6 odst. 3 směrnice o právní ochraně počítačových programů, jakož i v čl. 6 odst. 3 a čl. 8 odst. 2 směrnice o právní ochraně databází. Třístupňový test upravuje AZ v ustanovení § 29 odst. 1 a přes odkazy v ustanoveních § 66 odst. 5, 74, 78, 82, 86 a 94 se vztahuje i na počítačové programy, práva související s právem autorským a zvláštní práva pořizovatele databáze.

Čl. 5 ponechává státům určitou flexibilitu, jak a která omezení autorských práv budou transponovat. Tato flexibilita je značně limitována třístupňovým testem. Státy nejsou povinny implementovat třístupňový test do svého národního zákonodárství. Německo se kupříkladu rozhodlo netransponovat třístupňový test ze dvou důvodů: dle názoru vlády je určen jen národním zákonodárcům a dále z obavy, aby nedošlo k závěrům, že již čl. 13 TRIPS a čl. 9 odst. 2 RÚB mělo Německo povinnost převzít do svého zákonodárství.⁷⁵⁴ Soudci mají třístupňový

---

⁷⁵² Výjimky a omezení stanovené v odstavcích 1, 2, 3 a 4 mohou být použity pouze ve zvláštních případech, které nejsou v rozporu s běžným způsobem užití díla nebo jiného předmětu ochrany a nejsou jimi nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy nositele práv.

⁷⁵³ DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 382.

⁷⁵⁴ WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327. s. 1109.

test užit při zvažování aplikace omezení autorských práv transponovaných do národní legislativy u konkrétního případu.⁷⁵⁵

V návaznosti na zkušenosti s IS se objevily návrhy z akademické oblasti,⁷⁵⁶ které načrtly změnu systému omezení autorských práv v EU tak, aby část omezení autorských práv byla kogentní a měla by přednost před technickými prostředky ochrany práv a to na základě: 1. zajištění lidských práv, nebo 2. jejich skutečného či potenciálního dopadu na vnitřní trh. Část současných omezení by byla ponechána výhradně na členských státech, jelikož představují minimální dopad na vnitřní trh, informační společnost či jsou de minimis charakteru. Zároveň tyto návrhy směřují k přijetí otevřené normy umožňující členským státům přijmout dodatečná omezení autorských práv za předpokladu souladu s třístupňovým testem a omezeným dopadem na vnitřní trh. To by umožnilo rychlou a flexibilní reakci na nepředvídatelný technický vývoj, na který nemůže účinně reagovat legislativa EU. Tato otevřená norma by byla modelově podobná buď americkému modelu fair use či evropskému konceptu dobré víry (bonne foi). Byl by to nakonec i postup, který by zajišťoval možnost přenést nejlepší národní zkušenosti (best practices) na evropskou úroveň.

IS představuje ambiciózní projekt sjednocení omezení autorských práv v autorském právu mezi členskými státy. Transpozice IS do národních předpisů byla zpožděna v řadě států zejména na základě otázek ohledně budoucnosti rozmnoženin pro osobní užití v digitálním prostředí.⁷⁵⁷ V Německu se dokonce rozhodli rozdělit tuto a další citlivé otázky na tři kola transpozice.

---

⁷⁵⁵ Většina států třístupňový test do národní legislativy vůbec netransponovala a to často záměrně – o důsledcích, kdy za předpokladu contra legem nebudou muset ani národní soudy dát v interpretaci

přednost směrnici, viz rozhodnutí SDEU, případ C-80/86 *Kolpinghuis*, 8. 10. 1987 či případ C-168/95 *Arcaro*, 26. 9. 1996 více např. COHEN JEHOAM, H. Is There a Hidden Agenda Behind the General Non-Implementation of the EU Three-Step Test? *EIPR*, 2009, vol. 31, n. 8, s. 410.

⁷⁵⁶ VAN EECHOU, M. et al. *Harmonizing European Copyright Law. The Challenges of Better Lawmaking*. Information law series. Vol. 19. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. 400 s. ISBN 9041131302. s. 128 - 129.

⁷⁵⁷ GEIGER, CH. The Three-Step Test, A Threat to a Balanced Copyright Law? *IIC*, 2006, vol. 37, n. 6, s. 685, pozn. 6.

V návaznosti na získané zkušenosti s IS a návaznou implementací do národních předpisů se chystá EK předložit pravděpodobně na sklonku roku 2012 její novelizaci.

4. Omezení autorských práv v autorském zákoně č.121/2000 Sb.

Autorský zákon nestanoví omezení autorských práv pouze ve svém díle čtvrtém v ustanovení § 29 a násl., jak by napovídalo jeho označení „výjimky a omezení“, ale další omezení autorských práv a práv souvisejících s právem autorským jsou stanovena i např. v ustanoveních § 66 pro počítačové programy, § 72 u práv výkonného umělce a § 76 odst. 3 u práv výrobců zvukových záznamů, jakož i v ustanoveních § 91 - 92 u zvláštního práva pořizovatele databáze. Odkazujícími ustanoveními se část omezení autorských práv vztahuje i na práva související s právem autorským. Značná část dílu čtvrtého byla pozměněna novelou č. 216/2006 Sb. Vnitřní limity autorských práv jsou stanoveny mimo jiné v ustanovení § 2 odst. 6 a omezení předmětu ochrany jsou upravena v ustanovení § 3. Zákon č. 552/2005 Sb., který novelizoval VŠZ, přinesl ustanovení § 47b jako nové omezení autorských práv u autorů disertačních, diplomových, bakalářských a rigorózních prací, upravené mimo rámec AZ. Vzhledem k neexistenci odpovídající úpravy na mezinárodní či komunitární úrovni, jakož i k již provedenému doktrinálnímu rozboru,⁷⁵⁸ nebude ustanovení § 47b VŠZ v této části práce příliš detailně zpracováno.

Do mimosmluvního užití se doktrinálně řadí i volné dílo dle ustanovení § 28, jež je volně k užití po skončení ochranné doby majetkových práv autora, tj. 70 let p. m. a. Nicméně podrobnější popis této oblasti by byl mimo rozsah této práce.

Následující přehled omezení autorských práv v AZ je uveden zejména kvůli komparativním důvodům s úpravou mezinárodních smluv a komunitárním právem. Tato kapitola neprovádí podrobný popis jednotlivých ustanovení – zde je potřeba odkázat na detailnější rozbor odpovídajících ustanovení právě u

---

⁷⁵⁸ HOLCOVÁ, I. – KŘEŠŤANOVÁ, V. Ustanovení § 47b zákona o vysokých školách jako autorskoprávní omezení? In *Aktuální otázky práva autorského*. KRÍŽ, J. et al. ed. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. 83 s. ISBN: 978-80-246-1528-8. s. 40 a násl.

předchozích kapitol a na podrobnější komentáře autorského zákona.⁷⁵⁹ Nicméně u těch ustanovení, která nemají svůj původ v evropské úpravě, byla jejich analýza odpovídajícím způsobem rozšířena.

Prvním omezením autorských práv je ustanovení § 23,⁷⁶⁰ které je systematicky umístěno mimo díl čtvrtý AZ. Toto ustanovení obsahuje limitaci práva na provozování rozhlasového a televizního vysílání, tudíž se nejedná o omezení autorských práv v pravém slova smyslu, i když účinkem se jedná o stejný dopad na nositele práv. Kromě velmi diskutované úpravy pro přístroje umístěné v prostorách určených k soukromému užívání ubytovaných osob, která na základě judikatury českých soudů i SDEU již není plně vyjmuta z ochrany a je pouze limitována rozsahem celkové odměny kolektivním správcům, ustanovení obsahuje i plné vynětí ve prospěch pacientů při poskytování zdravotní péče ve zdravotnických zařízeních. Podrobnější analýza úpravy stanovená pro hotelové pokoje by šla nad rámec rozsahu této práce, ale je možné odkázat alespoň na rozbor relevantní judikatury SDEU v části věnované komunitárnímu právu. Při zaměření se na druhé vynětí je potřeba zmínit, že se jedná o velmi široce koncipované ustanovení. Je otázkou, zdali je možné na ustanovení aplikovat třístupňový test – systematický výklad by spíše takovou možnost neumožňoval, ale obsahové hledisko bude přednější. Toto vynětí nemá v rámci komunitárního či mezinárodního práva svůj vzor. Vzhledem k jasně formulovanému omezení autorských práv v § 38a pro sociální zařízení, které je naopak odrazem čl. 5 odst. 2 písm. e) IS, nemá ustanovení své jasné opodstatnění. Rovněž k proklamované taxativnosti omezení autorských práv v IS se jedná o rozpor s komunitárním

---

⁷⁵⁹ KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2005. s. 792. ISBN 80-7201-546-X. TELEČ, I. – TUMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4.

⁷⁶⁰ Provozování rozhlasového či televizního vysílání díla se rozumí zpřístupňování díla vysílaného rozhlasem či televizí pomocí přístroje technicky způsobilého k příjmu rozhlasového či televizního vysílání. Za zpřístupňování díla pomocí přístrojů technicky způsobilých k příjmu rozhlasového a televizního vysílání ubytovaným v rámci poskytování služeb spojených s ubytováním, jsou-li tyto přístroje umístěny v prostorách určených k soukromému užívání ubytovanými osobami, přísluší autorům odměna, která v úhrnu za všechny kolektivní správce nesmí přesáhnout 50 % výše poplatku za jeden přístroj stanovenou zvláštním zákonem*. Za provozování rozhlasového a televizního vysílání se podle § 18 odst. 3 nepovažuje zpřístupňování díla pacientům při poskytování zdravotní péče ve zdravotnických zařízeních.

* Zákon č. 348/2005 Sb., o rozhlasových a televizních poplatcích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

právem. Zdravotní péče⁷⁶¹ je dle hlavy první, tj. ustanovení § 11 a násl., zákona o péči o zdraví lidu č. 20/1966 Sb. velmi široce koncipována, včetně závodní preventivní péče, rychlé záchranné služby, lázeňských pobytů, ambulantní léčby i zdravotní péče spojené s hospitalizací apod. Tento široký záběr podtrhuje problém spojený s tímto ustanovením. Spíše se dá vyloučit provozování vysílání v čekárnách ambulantních ordinací.⁷⁶² Vzhledem k užití formulaci „při poskytování zdravotní péče“ by restriktivním výkladem bylo možné dovodit, že provozování vysílání je možné při poskytování samotného výkonu, tj. např. v ambulantní zubní ordinaci jen při provádění ošetření kvůli zklidnění pacienta⁷⁶³ (obdobně v případě psychologického vyšetření apod.), podobně při provádění léčebného zákroku a následné rekonvalescenci (zejména na pokojích pacientů, kteří jsou odkázáni na pobyt na lůžku) v případě nemocniční péče. Provozování vysílání ve společenských místnostech jednotlivých zařízení apod. je diskutabilní.

Třístupňový test, který je upraven v ustanovení § 29 odst. 1,⁷⁶⁴ vykazuje několik charakteristik, které stojí za bližší analýzu. Toto ustanovení oproti IS uvádí pouze autora a dílo, nikoliv nositele práv a jiné předměty ochrany, avšak práva související s právem autorským na toto ustanovení odkazují a test je na ně aplikovatelný, což vychází ze systematiky AZ a pojmů užívaných v rámci Hlavy I AZ. Díky uvedení autora je možné konstatovat, že třístupňový test se vztahuje i na posouzení omezení osobnostních práv autora. Podobně jako v českém překladu IS i v AZ chybí slovo určité (certain) u zvláštních případů. Třístupňový test je v AZ obsažen včetně prvního stupně, avšak ten mohou provázet výkladové nejasnosti. První stupeň je běžně určen pouze národním zákonodárcům. Díky zvolené

---

⁷⁶¹ Je však potřeba upozornit, že na základě novely AZ zákonem č. 375/2011 Sb. bude od 1. 4. 2012 nahrazen pojem „zdravotní péče“ za „zdravotnické služby“. S tím souvisí, že k předmětnému datu bude i zrušen zmiňovaný zákon o péči o zdraví lidu č. 20/1966 Sb. a nahrazen jednotlivými předpisy zdravotnické reformy schválené 6. 11. 2011, tj. zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, zákonem č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách a zákonem č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě. Komentář k ustanovení § 23 AZ v souvislosti s navazujícími zdravotnickými předpisy uvedený výše má do značné míry svou platnost i po vstupu v účinnost zdravotnické reformy, jelikož zdravotnické služby budou i nadále velmi široce vymezeny.

⁷⁶² TELEČ, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4. s. 275.

⁷⁶³ Tento závěr ostatně zaujal i SDEU v případě C-135/10 SCF v. Del Corso.

⁷⁶⁴ Výjimky a omezení práva autorského lze uplatnit pouze ve zvláštních případech stanovených v tomto zákoně a pouze tehdy, pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla a ani jím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.

formulaci se jeví jako neaplikovatelný pro soudce, jelikož již konstatuje, že ostatní omezení autorských práv uvedená v AZ jsou danými zvláštními případy. Z uvedení prvního stupně lze učinit závěry, že působí jako určitý zákaz použití analogie, zajišťuje určitou taxativnost seznamu omezení autorských práv a brání vytváření dalších zvláštních případů omezení autorských práv mimo zákonná zakotvení kupříkladu prostřednictvím judikatury. Z důvodu právní jistoty je vyjádřena preference ke „kodifikaci“ omezení autorských práv pouze v AZ, ale vzhledem k ústavní autonomii zákonodárce tento požadavek nemůže být rozhodujícím faktorem, a proto i omezení autorských práv uvedená v jiných zákonech podléhají třístupňovému testu a jsou v zásadě možná,⁷⁶⁵ i když se nejedná o preferovanou variantu. V tomto ohledu se to již stalo v případě ustanovení § 47b VŠZ. Diskutabilní je uvedení prvního stupně pro počítačové programy, souborná díla (resp. databáze) a zvláštní práva pořizovatele databáze, které nevyplývá z komunitárního práva. V rámci druhého stupně, novelizace zákonem č. 216/2006 Sb. přidáním požadavku „takového užití“, podtrhla problém s doktrinárním výkladem a textem ustanovení § 30 odst. 1 u volného užití, které AZ jako takové nepovažuje za užití. Tento výkladový problém samozřejmě nevyklučuje aplikovatelnost třístupňového testu na ustanovení § 30, což by koneckonců bylo v rozporu s IS, ale mohlo by to zainteresovanou veřejnost uvádět v omyl, a proto je do budoucna vhodné zvážit úpravu minimálně jednoho z těchto paragrafů. V rámci třetího stupně díky užitému spojovacímu výrazu (stejně tak před novelou č. 216/2006 Sb., kde to bylo uvedeno jiným způsobem se stejnými důsledky), je možné dojít k závěru, že při aplikaci třístupňového testu by soud měl přistoupit i k tomuto poslednímu stupni a nikoliv analýzu zakončit u stupně druhého, i když nenaplnění kteréhokoliv z těchto dvou stupňů má za výsledek nevyhovění celému testu. Test je uváděn jako materiální podmínka mimosmluvního užití díla.⁷⁶⁶ K bližším podrobnostem výkladu třístupňového testu je potřeba odkázat na zvláštní kapitolu, kde je rovněž zmíněn posun daný

---

⁷⁶⁵ Ke stejnému závěru dochází TELEČ, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4. s. 338 a násl.

⁷⁶⁶ TELEČ, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4. s. 340.

novelizací zákonem č. 216/2006 Sb. od třístupňového testu jako nástroje interpretace omezení autorských práv k posouzení jejich aplikovatelnosti.

Vymezení vztahu mezi osobnostním právem na zveřejnění a omezeními autorských práv je dán v ustanovení **§ 29 odst. 2**,⁷⁶⁷ které vedle obecného pravidla dávajícího přednost právu na zveřejnění, stanovuje i pět omezení autorských práv, kde naopak není toto osobnostní právo rozhodné.

AZ je potřeba kritizovat za nedostatečnou systematiku, co se týče úplatných zákonných licencí, kdy zákon uvádí pouze oddíl pro bezúplatné zákonné licence, v kterém však rovněž není konzistentní. Úplatné zákonné licence jsou v AZ upraveny ve prospěch rozmnožování tiskových rozmnoženin pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu na objednávku dle ustanoveních § 30a odst. 1 písm. c) a písm. d) a v rámci veřejné půjčovatelství licence v ustanovení § 37 odst. 2. AZ dále úplatné zákonné licence uvádí u práv výkonných umělců v ustanovení § 72 a odkazem v ustanovení § 76 odst. 3 i pro práva výrobců zvukových záznamů.

Volné užití je v AZ uvedeno v ustanovení § 30. Ustanovení je odrazem čl. 5 odst. 2 písm. b) IS. Zakotvení tohoto ustanovení je svým způsobem specifické, jelikož je na jednu stranu uvedeno v díle čtvrtém AZ mezi ostatními omezeními autorských práv, kam systematicky vzhledem ke komunitárním závazkům patří, ale na druhou stranu vyjímá samosebe z rozsahu užití dle AZ.

Ustanovení **§ 30 odst. 1**⁷⁶⁸ pokrývá zásadu autorského práva, kdy užití autorského díla v soukromí není obvykle ze strany zákonodárců regulováno a to již z důvodu praktičnosti (resp. obtížné vymahatelnosti případných porušení autorského práva). V AZ není jednoznačně dán vztah mezi ustanoveními § 30 odst. 1 a § 30 odst. 2, kdy v návaznosti na komunitární předpisy se celé ustanovení pravděpodobně vztahuje pouze na omezení práva na rozmnožování, jelikož další výlučná práva obsahují prvek veřejnosti. De lege ferenda by bylo

---

⁷⁶⁷ Volná užití a zákonné licence, s výjimkou licence úřední a zpravodajské (§ 34), licence pro školní dílo (§ 35 odst. 3), licence pro dočasné rozmnoženiny (§ 38a), licence pro fotografickou podobiznu (§ 38b) a licence pro nepodstatné vedlejší užití díla (§ 38c), se vztahují pouze na dílo zveřejněné.

⁷⁶⁸ Za užití díla podle tohoto zákona se nepovažuje užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, nestanoví-li tento zákon jinak.

žádoucí provést určité zpřesnění obou ustanovení a vyjasnit jejich provázanost. Takové upřesnění by však mělo zachovat určitou otevřenost celého konceptu volného užití, které je schopné pokrývat svou aplikací i budoucí způsoby užití bez ohledu na použité technologie. Za současného znění působí ustanovení § 30 odst. 1 a odst. 2 jako uvádějící kumulativní podmínky, které je potřeba splnit pro plný soulad s tímto omezením autorských práv. Ustanovení zakotvuje požadavek na osobní užití, což je v porovnání s IS uvádějící soukromé užití pojem užší, který se týká pouze dotčené osoby. Zároveň doktrína k této osobě zařazuje i přímý okruh lidí souvisejících s touto osobou, tj. osoby vázané např. rodinným či přátelským svazkem.⁷⁶⁹ Na druhou stranu jsou i autoři, kteří by takový rozsah osob zařazovali pod pojem soukromého užití a osobní užití by definovali striktně výlučně pro individuální užití jednou osobou.⁷⁷⁰ Rovněž oproti IS je použita jiná terminologie u komerčního účelu, kdy AZ pokrývá hospodářský či obchodní účel, což je terminologie vzniklá při dojednávání směrnice o právu na pronájem a půjčování, která měla odlišit výlučná práva na pronájem a půjčování. Interpretace hospodářského či obchodního účelu není ustálená ani v akademické literatuře. Z textu AZ vyplývá, že stačí směřování k dosažení prospěchu, tj. potenciálnímu, budoucímu prospěchu (a to včetně nemajetkového prospěchu). Podobně jako v IS, stačí i v AZ nepřímý prospěch. Požadavek IS ohledně spravedlivé odměny pro autora je zajištěn prostřednictvím náhradní odměny v § 25, ale podmínka reflexe použití technických prostředků ochrany práv je promítnuta nikoliv již při stanovení výše náhradní odměny, ale až v rámci rozdělování náhradních odměn prostřednictvím kolektivního správce v § 96 odst. 3, což jde svým způsobem proti záměru komunitární úpravy. Doktrinální výklady dovozují i možnost přeložení či jiného zpracování, spojení či zařazení díla do souboru pro osobní potřebu fyzické osoby jako vyhovující volnému užití.⁷⁷¹

---

⁷⁶⁹ KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2005. s. 792. ISBN 80-7201-546-X. s. 127.

⁷⁷⁰ LIPSZYC, D. *Copyright and Neighbouring Rights*. 1. vyd. Paris: UNESCO Publishing, 1999. 918 s. ISBN 978-9236028378. s. 228

⁷⁷¹ KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2005. s. 792. ISBN 80-7201-546-X. s. 126.

Ustanovení § 30 odst. 2⁷⁷² uvádí taxativní výčet, který však má spíše deklaratorní funkci a rozmnoženinu je potřeba chápat jako pojem obecný. Vytvořená rozmnoženina může být v jakémkoliv formátu, včetně digitálního.

Ustanovení § 30 odst. 3⁷⁷³ potvrzuje určité výkladové problémy o vztahu mezi ustanoveními § 30 odst. 1 a odst. 2, když rozděluje užití a zhotovení rozmnoženin jako dvě kategorie volných užití. Ustanovení § 30 odst. 3 vyjímá taxativním výčtem čtyři kategorie děl mimo rozsah volného užití (v případě audiovizuálního díla však jde pouze o vynětí pořízení záznamu). Tento odstavec je však nepřesný v tom ohledu, že ustanovení je uvozeno „nestanoví-li tento zákon dále jinak“, jelikož na základě komunitárních předpisů by ani národní zákonodárce nemohl rozmnoženiny souborných děl (resp. databází) v elektronické podobě⁷⁷⁴ či počítačového programu uvést na jiném místě AZ pro osobní potřebu, byť minoritního významu. Další určitou nepřesností je neuvedení podnikající fyzické osoby apod. u pořízení záznamu audiovizuálního díla, což by mohlo vést k závěru, že se na ní tento zákaz nevztahuje. Tento výčet doplňuje § 30a vyjmutím notových záznamů děl hudebních a hudebně dramatických, nicméně komunitární předpisy by mohly být vykládány i v tom směru, že toto užití by pro osobní potřebu možné bylo a tudíž je česká úprava v tomto ohledu restriktivnější.

Ustanovení § 30 odst. 4⁷⁷⁵ uvádí tradiční požadavek zřetelného označení rozmnoženin či napodobenin výtvarných děl, tj. tento požadavek platí pro každou takovou rozmnoženinu. Tímto požadavkem je chráněna i dobrá víra dalších osob při rozlišování originálů a „kopií“ výtvarných děl. Určitou otázkou nastavuje zřetelné označování digitálních rozmnoženin výtvarných děl, kde se tento požadavek vztahuje nikoliv jen k názvu souboru, ale k vizuálnímu označení

---

⁷⁷² Do práva autorského tak nezasahuje ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla.

⁷⁷³ Nestanoví-li tento zákon dále jinak, užitím podle tohoto zákona je užití počítačového programu či elektronické databáze i pro osobní potřebu fyzické osoby či vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby včetně zhotovení rozmnoženiny takových děl i pro takovou potřebu; stejně je užitím podle tohoto zákona zhotovení rozmnoženiny či napodobeniny díla architektonického stavbou i pro osobní potřebu fyzické osoby či vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby (§ 30a) a pořízení záznamu audiovizuálního díla při jeho provozování ze záznamu nebo jeho přenosu (§ 20) i pro osobní potřebu fyzické osoby.

⁷⁷⁴ Viz upřesnění terminologie - TELEČ, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4. s. 350.

⁷⁷⁵ Rozmnoženina nebo napodobenina díla výtvarného zhotovená pro osobní potřebu fyzické osoby podle odstavce 1 musí být jako taková vždy zřetelně označena.

výtvarného díla. I vzhledem k osobnostním právům autora, není bezpodmínečně nutné označení uvést v rámci výtvarného díla, ale postačující je i označení vedle díla, pokud není jednoduše oddělitelné, např. naskenování výtvarného díla spolu s přiloženým doprovodným označením tak, aby byl vytvořen jediný digitální soubor. Předchozí právní úpravy na našem území vyjadřovaly tuto ochranu dalších osob obráceným způsobem, kdy naopak napodobeniny výtvarného díla nesměly být označeny jménem či podpisem autora originálu. Výklad tohoto ustanovení je komplikován díky odkazu pouze na ustanovení § 30 odst. 1 a nikoliv také na ustanovení § 30 odst. 2, kvůli této absenci a předložce „pro“ by bylo možné dovodit, že rozmnoženinu či napodobeninu výtvarného díla by mohla pro osobní potřebu fyzické osoby vytvořit i jiná osoba.

Ustanovení § 30 odst. 5⁷⁷⁶ má deklaratorní význam, jelikož tento fakt vyplývá ze samotného omezení autorských práv ve prospěch osobního užití a vztahuje se i na další druhy děl mimo děl výtvarných.

Ustanovení § 30 odst. 6⁷⁷⁷ stanovuje vztah mezi volným užitím dle ustanovení § 30 odst. 1 a náhradní odměnou, technickými prostředky ochrany práv a informacemi o správě práv, kterým dává přednost. Tento vztah je blížeji specifikován v ustanovení § 43 odst. 4, který dává možnost autorovi rozhodnout, zdali vůbec umožní volné užití a případně jaký počet rozmnoženin pro osobní potřebu bude možné zhotovit. Z tohoto ustanovení je možné výkladově dovodit, že počet rozmnoženin pro osobní potřebu není v ustanovení § 30 přímo limitován na počet jediné rozmnoženiny. Nicméně je řada států, kde je vytváření rozmnoženin pro osobní potřebu výslovně či tradičně omezeno pouze na počet jedné rozmnoženiny, takto např. koncept fair dealing v VB, ale i Brazílie, Kolumbie, Peru a Španělsko.⁷⁷⁸ Ustanovení § 30 odst. 6 obsahuje pouze odkaz na ustanovení § 30 odst. 1 a nikoliv i na ustanovení § 30 odst. 2, což by se dalo mylně vyložit tak, že ustanovení § 30 odst. 2 je ze strany dotčených ustanovení vyjmut (tomu však neodpovídají zpětné odkazy např. v ustanoveních § 25 či § 43 odst. 4, které uvádějí celé ustanovení § 30). Nicméně i zde je vhodné do budoucna

---

⁷⁷⁶ Rozmnoženina nebo napodobenina díla výtvarného zhotovená pro osobní potřebu fyzické osoby podle odstavce 1 nesmí být použita k jinému než tam uvedenému účelu.

⁷⁷⁷ Ustanovení § 25, 43 a 44 nejsou odstavcem 1 dotčena.

⁷⁷⁸ LIPSZYC, D. *Copyright and Neighbouring Rights*. 1. vyd. Paris: UNESCO Publishing, 1999. 918 s. ISBN 978-9236028378. s. 228 - 229.

tuto záležitost upravit. Ustanovení § 30 nepředstavuje subjektivní právo uživatelů na vytvoření rozmnoženin pro osobní potřebu a technické prostředky ochrany práv mohou vytvářet efektivní právní a praktickou bariéru volného užití, kdy uživatelé nemají právní nárok na odstranění takových prostředků. Na rozdíl od jiných států, AZ nepožaduje pro oprávněnost rozmnoženiny pro osobní potřebu její zhotovení z určitého (např. oprávněného) zdroje, ale vztahuje se pouze na díla zveřejněná, což alespoň zvedá určitým způsobem minimální práh odpovědnosti i při stahování děl z P2P sítí pro díla dosud neuvedená na trh.

Ustanovení § 30a⁷⁷⁹ upravuje po vzoru čl. 5 odst. 2 písm. a) IS rozmnožování na papír nebo na podobný podklad a to jak pro fyzické osoby a jejich osobní potřebu, tak pro vlastní vnitřní potřebu právnické osoby a podnikající fyzické osoby. AZ jednoznačně umožňuje, aby takovou rozmnoženinu na papír vytvořila i třetí osoba. Toto ustanovení oproti ustanovení § 30 odst. 1 u fyzické osoby upřesňuje i slovo „svou“ u osobní potřeby, což by při doslovném výkladu mohlo ukazovat na to, že část ustanovení § 30 umožňuje, aby rozmnoženinu pro osobní potřebu vytvářela i třetí osoba. Pro futuro by bylo vhodné stanovit jednotné užití. Část znění ustanovení § 30 přímo nezakazuje možnost pomoci ze strany třetí osoby. Podstatný je v případě ustanovení § 30 účel užití, nikoliv striktní dodržení podmínky vlastního zhotovení rozmnoženiny, které by mohlo vést k absurdním situacím (např. nemožnosti vytvořit rozmnoženinu pro dočasně nemohoucí osobu, tj. nikoliv pro osobu se zdravotním postižením, která by byla pokryta ustanovením § 38). Oproti komunitární úpravě, která nestanovuje omezení účelu rozmnožování na papír a je možné ji využít i mimo rámec osobní potřeby a vlastní vnitřní potřeby (při souladu s třístupňovým testem), je česká

---

⁷⁷⁹ Do práva autorského nezasahuje

- a) fyzická osoba, která pro svou osobní potřebu,
- b) právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba, která pro svou vlastní vnitřní potřebu,
- c) ten, kdo na objednávku pro osobní potřebu fyzické osoby,
- d) ten, kdo na objednávku pro vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby

zhotoví tiskovou rozmnoženinu díla na papír nebo podobný podklad fotografickou technikou nebo jiným postupem s podobnými účinky, s výjimkou případu, kdy jde o vydaný notový záznam díla hudebního či hudebně dramatického, a v případech podle písmen c) a d) řádně a včas platí odměnu podle § 25.

(2) Ustanovení § 30 odst. 4 až 6 se použijí obdobně.

úprava velmi restriktivní. Dle AZ mohou i běžné situace být na pomezí právní úpravy – např. pokud člen neziskové organizace rozmnoží na papír určité dílo pro potřeby ostatních členů dané organizace či učitel při soukromém doučování rozmnoží na papír zkušební test atd., jelikož český zákon váže rozmnoženiny na papír buď pouze pro „svou“ osobní potřebu či ty vytvořené třetí osobou na zajištění objednávky (ta může být i bezúplatná) a placení náhradní odměny. Rozmnožování u podnikatelů apod. je vázáno pouze na interní užití, tj. komerční užití (mimo přímo služeb rozmnožovacích center) není dovoleno. Výjimka pro notové záznamy děl hudebních či hudebně dramatických je oproti komunitární ochraně vázána na vydání těchto děl. Proto vytvoření rozmnoženin notových záznamů pouze zveřejněných např. na internetu je dle AZ možný. Ustanovení se nevztahuje na vytváření rozmnoženin v digitálním formátu či děl, které nemohou být zachycena na papír či obdobný podklad.

Ustanovení § 30b⁷⁸⁰ se dotýká užití při předvedení a opravě přístroje. Text ustanovení vznikl na základě čl. 5 odst. 3 písm. l) IS, avšak v souladu s ostatními jazykovými verzemi IS, které oproti českému překladu neuvádějí podmínku názornosti předvedení, tuto podmínku AZ nepřevzal. Doplnění ustanovení o „zákazníka“ a „rozsah k tomu potřebný“ v návaznosti na předchozí znění před novelou z roku 2006, kdy úprava byla obsažena v ustanovení § 30 odst. 2 písm. b), může přinést určitou interpretační nejistotu. Z textu ustanovení § 30b není jednoznačné, zdali se tyto podmínky pojí pouze k opravě či i předvedení. Až díky historickému výkladu se dá vyložit jejich rozsah na obě kategorie užití. Podmínka „zákazníka“ v případě předvedení musí zahrnovat i potenciální zákazníky a je otázkou, zdali užití prostřednictvím např. plošně spuštěných televizních přijímačů ve specializovaném obchodě je v souladu s podmínkou rozsahu k tomu potřebnému (oproti užití pro předvedení individuálnímu zákazníkovi). Tuto podmínku potřebného rozsahu k užití je potřeba hodnotit objektivně. Úprava umožňuje analogové i digitální užití. Nestanovuje však nic o případném zničení rozmnoženin vytvořených podle tohoto ustanovení.

---

⁷⁸⁰ Do práva autorského nezasahuje ten, kdo užije dílo v souvislosti s předvedením či opravou přístroje zákazníkovi v rozsahu k tomu nezbytném.

Citace je upravena v ustanovení § 31⁷⁸¹ a tradičně se dělí na tzv. malou a velkou citaci, které jsou doplněné nesystematicky užitím díla pro ilustrační účely při vyučování či vědeckém výzkumu. Malá i velká citace mohou být použity i v rámci komerčního užití.⁷⁸² K problematice malých a velkých citací je potřeba odkázat na odpovídající výklad v části věnované RÚB.

V ustanovení § 31 odst. 1 písm. a) je upravena tzv. malá citace, která však v současném znění (zejména díky absenci požadavku užití v souladu s poctivými zvyklostmi) nespĺňuje podmínky čl. 10 odst. 1 RÚB a ani komunitárního práva, a proto je možné se domnívat, že by mohla být shledána odůvodněně v rozporu s odpovídajícími závazky ČR. Ustanovení se týká i jen zveřejněných děl, tj. i digitálního užití a je těžké ji tedy podřadit pod čl. 5 odst. 3 písm. o) IS.

Naopak ustanovení § 31 odst. 1 písm. b), tzv. velká citace (která však po novelizaci v roce 2006 uvádí i přímo výňatky z děl a určitým způsobem ruší rozdělení na malé a velké citace), je odrazem jak čl. 10 odst. 1 RÚB tak čl. 5 odst. 3 písm. d) IS s jediným rozdílem a tím je absence požadavku „oprávněnosti“ zveřejnění v AZ. Český zákon oproti svým vzorům uvádí užitečné upřesnění v tom směru, že se velká citace vztahuje i na drobná celá díla. Velká citace oproti IS v demonstrativním výčtu účelů uvádí i vědeckou či odbornou tvorbu. Vědecká tvorba bude muset splnit určité požadavky kladené daným vědeckým odvětvím. Odbornou tvorbou bude i populárně-naučný formát. Poctivé zvyklosti však nejsou blíže specifikovány a jejich rozsah je ponechán judikatuře.

---

⁷⁸¹ (1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo

a) užije v odůvodněné míře výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů ve svém díle,
b) užije výňatky z díla nebo drobná celá díla pro účely kritiky nebo recenze vztahující se k takovému dílu, vědecké či odborné tvorby a takové užití bude v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem,

c) užije dílo při vyučování pro ilustrační účel nebo při vědeckém výzkumu, jejichž účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, a nepřesáhne rozsah odpovídající sledovanému účelu;

vždy je však nutno uvést, je-li to možné, jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen.

(2) Do práva autorského nezasahuje ani ten, kdo výňatky z díla nebo drobná celá díla citovaná podle odstavce 1 písm. a) nebo b) dále užije; ustanovení odstavce 1 části věty za středníkem platí obdobně.

⁷⁸² KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2005. s. 792. ISBN 80-7201-546-X. s. 130.

Ustanovení § 31 odst. 1 písm. c) má svůj původ v čl. 10 odst. 2 RÚB a čl. 5 odst. 3 písm. a) IS. Toto ustanovení pojí ilustrační účel pouze s vyučováním, a tudíž vědecký výzkum není nikterak limitován. Komunitární požadavek nekomerčního účelu byl nahrazen přímým nebo nepřímým hospodářským nebo obchodním prospěchem, nicméně tato podmínka AZ by měla být vykládána konformním způsobem s evropskou předlohou. Zkoušení žáků či studentů a další užití mimo rámec vyučování je dle některých výkladů z tohoto ustanovení vyloučeno. Oproti jiným národním úpravám je určitou slabinou AZ, že neupravuje blíže antologie pro vzdělávací účely. V návaznosti na přípravné dokumenty revizních konferencí RÚB není možné toto užití aplikovat na všeobecné televizní a rozhlasové vzdělávací kurzy.⁷⁸³ Zahraniční komentářová literatura k IS vykládá toto omezení autorských práv jen v souvislosti se vzdělávací soustavou určitého státu. Stejně jako IS i toto ustanovení neuvádí požadavek RÚB o dodržení poctivých zvyklostí.

Citace musí tvořit součást jiného díla, nemůže stát sama o sobě. Totožný závěr platí i v případě užití pro vyučování nebo vědecký výzkum. Citovat je možné i z jiných druhů děl. Rozsah citace není dán a bude záležet na rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem nebo druhem díla. Autor citovaného díla musí strpět určitý zásah do integrity svého díla. Citované dílo je v rámci nového díla možné dle ustanovení § 31 odst. 2 dále užít.

AZ oproti svým předlohám řeší lépe problematiku citování z děl anonymních a pseudonymních. AZ má rovněž zpřesněn požadavek na uvádění názvu díla a pramene (oproti RÚB a IS, kde stačí obecné uvedení zdroje). Je pouze otázkou, zdali naplnění tohoto požadavku nemůže za určitých okolností daných např. typem média činit v praxi problém.

---

⁷⁸³ V tomto ohledu nepřesně TELEČ, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4. s. 360.

Ustanovení § 32⁷⁸⁴ upravuje užití v rámci propagace výstavy či prodeje uměleckých děl, tj. dříve známé pod tzv. katalogovou licencí. Zdrojem tohoto ustanovení je čl. 5 odst. 3 písm. j) IS. Oproti komunitární úpravě ustanovení místo reklamy uvádí propagaci, kterou je potřeba chápat synonymně, i když propagace svým významem je spíše širšího rozsahu. Zákaz jiného komerčního užití v IS je nahrazen zákazem jiného užití k přímému nebo nepřímému hospodářskému nebo obchodnímu prospěchu, než je propagace výstavy či prodeje uměleckých děl (samotná výstava či prodej samozřejmě mohou směřovat k ekonomickému zisku). Oproti komunitárnímu právu je v AZ výslovně zakotven požadavek uvedení jména autora, názvu díla a pramene, kde je to obvyklé. Otázka veřejnosti prodeje uměleckých děl zůstává po transpozici do AZ otevřena. Doba užití by měla být vázána na dobu nutnou k propagaci výstavy, tj. po skončení výstavy není užití (např. prodej) katalogu vystavovaných děl pravděpodobně již možný. Díla použitá k propagaci musí být součástí dané výstavy či prodeje. Jedná se o druhotné užití oproti užití hlavnímu, s kterým již autor vyjádřil souhlas a zpravidla i získal odměnu.

V zásadním rozdílu k IS je ustanovení § 32 odst. 2 AZ, které uvádí další užití katalogu vystavených děl, jelikož nepanuje plná shoda mezi autory analyzujícími IS, zdali katalog sám o sobě slouží přímo reklamě, zejména pokud je zpeněžován. Plný soulad tohoto ustanovení s IS a třístupňovým testem by vyžadoval hlubší analýzu nad rámec této práce. Přestože ustanovení § 32 odst. 2 přímo neuvádí u katalogů vystavovaných děl bližší specifikaci, pravděpodobně je pojí s oběma kategoriemi užití, tj. dovoluje tzv. výstavní i prodejní katalogy.

---

⁷⁸⁴ (1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo za účelem propagace výstavy nebo prodeje originálů či rozmnoženin uměleckých děl taková díla užije v rozsahu nezbytném pro propagaci takové akce, s výjimkou jakéhokoliv jiného užití k přímému nebo nepřímému hospodářskému nebo obchodnímu prospěchu. Je-li to obvyklé, je nutno uvést jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen.

(2) V souladu s odstavcem 1 lze katalog vystavených děl dále užít.

Ustanovení § 33⁷⁸⁵ upravuje užití díla umístěného na veřejném prostranství. Ustanovení se týká dvojrozměrných i trojrozměrných děl. Zdrojem tohoto ustanovení je komunitární úprava v čl. 5 odst. 3 písm. h) IS. Oproti komunitárnímu vzoru uvádí ustanovení demonstrativní seznam způsobů užití (kresba, malba, atd.) a veřejných míst (náměstí apod.). Toto vysvětlení představuje užitečné doplnění IS. Odborná literatura uvádí jako podmínku věrné zachycení díla, nikoliv možnost napodobení.⁷⁸⁶ Komunitární úprava se zaměřuje demonstrativním výčtem na umělecká díla, avšak česká úprava tuto specifikaci výslovně neobsahuje. IS se vztahuje na díla, která jsou „vytvořená za účelem jejich trvalého umístění na veřejných místech“, ale AZ uvádí pouze podmínku „je trvale umístěno“, tj. oproti evropské úpravě by nemohlo být dle tohoto ustanovení použito dílo, které je připravené k umístění, ale ještě nebylo na veřejném místě trvale vystaveno, ale již bylo zveřejněno autorem (např. v stádiu před slavnostním odhalením). Ustanovení uvádí požadavek na uvedení jména autora, názvu díla a umístění, pokud je to možné, což je taktéž nad rámec komunitární úpravy. Ustanovení reguluje podružné užití oproti užití hlavnímu, které se bude dít se souhlasem autora. Otázkou trvalosti a veřejné přístupnosti se zabývaly zejména německé soudy, viz výklad v rámci komunitárního práva. Otázka trvalosti umístění může být relevantní i v případě některých dvojrozměrných děl, např. graffiti. Ustanovení § 33 odst. 2 uvádí vyjmutí trojrozměrných modelů a zákaz užití architektonických děl pro vytvoření staveb. Oba požadavky nejsou obsaženy v IS, ale obdobná ustanovení se vyskytují i v dalších státech. Doktrinárně se navíc dovozuje zákaz věrného zachycení dvojrozměrných děl stejného druhu (příp. užití zachycených děl ve formě upomínkových předmětů).⁷⁸⁷

---

⁷⁸⁵ Do práva autorského nezasahuje ten, kdo kresbou, malbou nebo grafikou, fotografií nebo filmem nebo jinak zaznamenaná nebo vyjádří dílo, které je trvale umístěno na náměstí, ulici, v parku, na veřejných cestách nebo na jiném veřejném prostranství; do autorského práva nezasahuje ani ten, kdo takto vyjádřené, zachycené nebo zaznamenané dílo dále užije. Je-li to možné, je nutno uvést jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a umístění.

(2) Ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na pořízení rozmnoženiny či napodobeniny díla architektonického stavbou a na rozmnožování nebo rozšiřování díla formou trojrozměrné rozmnoženiny.

⁷⁸⁶ KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2005. s. 792. ISBN 80-7201-546-X. s. 133.

⁷⁸⁷ KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2005. s. 792. ISBN 80-7201-546-X. s. 133.

Ustanovení § 34⁷⁸⁸ upravuje tzv. úřední a zpravodajské licence. Úprava obsahuje čtyři ustanovení dotýkající se různých mezinárodních a komunitárních úprav. Ustanovení § 34 písm. a) vychází z čl. 5 odst. 3 písm. e) IS. Ustanovení § 34 písm. b) a písm. c) vyplývají z čl. 10bis RÚB a z čl. 5 odst. 3 písm. c) IS. Úprava v ustanovení § 34 písm. d) transponuje čl. 5 odst. 3 písm. f) IS, který naopak svůj základ odvíjí z čl. 2bis odst. 2 RÚB.

Ustanovení § 34 písm. a) uvádí tzv. úřední licenci. Oproti komunitární úpravě chybí požadavek náležitého provedení řízení, ale naopak je dána podmínka odůvodněné míry, což může při vhodném soudním výkladu směřovat k totožnému výsledku. Výrazným rozdílem oproti IS je i užití k jinému úřednímu účelu, což je velmi široké vyjádření a při bezúplatnosti tohoto omezení autorských práv by mohlo v praxi být v rozporu s třístupňovým testem. Jinými slovy, IS v tomto ustanovení uvádí taxativní výčet a AZ naopak výčet demonstrativní. Rozhodně není přípustné, aby jiným úředním účelem bylo užití pro interní potřebu státní správy. Úřední účel by měl obecně vyplývat z právních předpisů. Veřejná bezpečnost je v rámci komunitárního práva vykládána velmi široce, včetně bezpečnosti zdravotní apod., což přímo z AZ nevyplývá a bylo by vhodné tento aspekt de lege ferenda také uvést. V rámci parlamentního jednání je úzce uvedeno pořízení zápisu o tomto jednání, tj. pořízení záznamu autorského díla pro rozhlasové či televizní vysílání apod. je mimo rozsah této úřední licence. V tomto směru je AZ striktnější, než evropská úprava.

---

⁷⁸⁸ Do práva autorského nezasahuje ten, kdo užije

a) v odůvodněné míře dílo na základě zákona pro účely veřejné bezpečnosti, pro soudní nebo správní řízení nebo k jinému úřednímu účelu nebo pro parlamentní jednání a pořízení zápisu o něm,

b) dílo ve spojitosti se zpravodajstvím týkajícím se aktuálních událostí, a to v rozsahu odpovídajícím informačnímu účelu,

c) v odpovídající míře dílo v periodickém tisku, televizním či rozhlasovém vysílání nebo jiném hromadném sdělovacím prostředku zpřístupňujícím zpravodajství o aktuálních věcech politických, hospodářských nebo náboženských, uveřejněné již v jiném hromadném sdělovacím prostředku nebo jeho překlad; takto převzaté dílo a jeho překlad lze i jinak užít; převzetí ani jiné následné užití podle tohoto ustanovení však není přípustné, je-li zapovězeno,

d) politický projev nebo úryvky veřejné přednášky nebo podobných děl v rozsahu odpovídajícím informativnímu účelu; právo autora na užití takových děl v souboru zůstává nedotčeno;

v případech podle písmen b) až d) je vždy nutno uvést jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen, ledaže je to v případech podle písmen b) a d) nemožné.

Ustanovení § 34 písm. b) převádí komunitární úpravu v podstatě doslovně. Není tak ani akceptován požadavek RÚB, aby se jednalo o díla při aktuální události vyslechnutá či zhlédnutá. Pouze uvedení zdroje je rozvedeno (podobně jako v dalších ustanoveních) i na pramen a tento požadavek rozpracován u anonymních a pseudonymních děl. Podstatná je zpravodajská hodnota aktuální události, nikoliv užitého díla samotného, jelikož takové užití má být podružné. Ustanovení upravuje užití děl, naopak užití zpráv jako takových, pokud nesplňují náležitosti díla, je z ochrany dle AZ vyjmuta. V případě výhradní licence pro danou aktuální událost, která je předmětem zvýšeného zájmu veřejnosti, umožňuje ustanovení § 34 odst. 2 zákona o rozhlasovém a televizním vysílání č. 231/2001 Sb. (v návaznosti na komunitární právo) užití i vysílatelům bez výhradní licence v omezené míře 90 vteřin v rámci zpravodajských pořadů. Užití dle § 34 odst. 2 zákona č. 231/2001 Sb. může být zpoplatněno, ale pouze do výše nákladů spojených se zajištěním zmíněného dodatečného přístupu. Aktuálnost zpravodajství je podmíněna krátkou časovou posloupností po události, kdy je ještě plněn informační důvod zpravodajství.

Ustanovení § 34 písm. c) obsahuje navíc v porovnání s IS podmínku odpovídající míry. Požadavek hromadného sdělovacího prostředku podle AZ jde nad rámec IS, jelikož toto užití by mělo být možné aplikovat i na „médiu“ velmi úzkoprofilové, včetně např. časopisu pouze pro členy určitého neziskového sdružení apod. Jiným hromadným sdělovacím prostředkem bude kupříkladu internet, nikoliv však neperiodická publikace.⁷⁸⁹ Taxativnost seznamu témat pouze na politické, hospodářské nebo náboženské věci je převzata z mezinárodní a evropské úpravy. Výslovné zakotvení překladu navazuje na čl. 8 RÚB, ale nevyplývá přímo z IS. Zápověď je formulována bez jakýchkoliv podrobností a oproti IS i RÚB není ani dán požadavek výslovnosti zápovědi. Vzhledem k zápovědi je toto ustanovení upraveno jako dispozitivní. Zápověď zde slouží jako nevyvratitelná zákonná domněnka, kdy přípustné je každé převzetí článků, reportáží atd. mezi jednotlivými médii, pokud není zapovězeno.

---

⁷⁸⁹ KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2005. s. 792. ISBN 80-7201-546-X. s. 135.

Ustanovení § 34 písm. d) uvádí komunitární úpravu v podstatě doslovně. Jediným rozdílem je vynětí práva na uvedení těchto děl v souboru po vzoru čl. 2bis odst. 3 RÚB. Toto ustanovení není vázáno pouze na zpravodajství, jak uvádí označení tohoto paragrafu, ale má všeobecnější užití. Před novelou z roku 2006 byly politické projevy úplně vyloučeny z předmětu ochrany dle AZ. Vzhledem k tomu, že se dotýkají projevů na politické téma jakýchkoliv osob, nikoliv jen politiků, jejich zařazení alespoň mezi omezení autorských práv má své opodstatnění.

U všech případů užití dle ustanovení § 34 písm. b) – písm. d) musí být uveden autor, název díla a pramen, pokud to je možné. Zpravodajské licence mohou být užity i komerčním způsobem.

Ustanovení § 35⁷⁹⁰ upravuje užití díla v rámci občanských či náboženských obřadů, v rámci úředních akcí pořádaných orgány veřejné správy, nebo v rámci školních představení a užití díla školního.

Ustanovení § 35 odst. 1 obsahuje tzv. obřadní licenci, která vyplývá z čl. 5 odst. 3 písm. g) IS. Oproti komunitární úpravě však ustanovení uvádí podstatné odlišnosti. Stanovuje zúžení ohledně přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, což znemožňuje využití tohoto omezení autorských práv v rámci najatých hudebníků při svatebním obřadě, komerčních audiovizuálních služeb při promociích apod. Vzhledem k požadavku nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu je otázkou použitelnost tohoto ustanovení obecně ze strany organizátorů (např. snoubenců) i za předpokladu využití např. přátel jako hudebníků, kteří by při svatebním obřadu hráli zdarma. Dalším rozdílem oproti komunitárním předpisům, který je však částečně

---

⁷⁹⁰ (1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu užije dílo při občanských či náboženských obřadech nebo při úředních akcích pořádaných orgány veřejné správy.

(2) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu užije dílo při školních představeních, v nichž účinkují výlučně žáci, studenti nebo učitelé školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

(4) Ustanovení § 31 odst. 1 části věty za středníkem se pro odstavce 1 až 3 použije přiměřeně.

zapříčiněn českým úředním překladem komunitární normy, je užití při úředních akcích, které jde výrazně mimo rozsah stanovený IS. IS totiž stanovuje užití pouze při náboženských a úředních (včetně občanských) obřadech či oslavách. Toto ustanovení bude nutné do budoucna uvést v soulad s IS. Užití díla se musí úzce týkat pouze daného obřadu. Obřady mají slavnostní formu a tradiční průběh daný historickým vývojem, zvyky apod. Jsou spojeny s významnými životními událostmi či jim je propůjčován úřední význam a často jsou prováděny osobami, které k tomu mají veřejné oprávnění.⁷⁹¹ Náboženské obřady jsou dány ustálenou liturgií a vnitřními předpisy daných církví a náboženských společností. Výkladově takové užití nebude činit problém u tzv. tradičních církví a náboženských společností, které mají určitou pevnou strukturu, ale řada nových církví a náboženských společností nemá formu a podobu obřadů stanovenou a mají volnou strukturu, kdy jsou obřady vedeny i laiky; v takových případech vymezení dovoleného užití může být obtížnější. Mimo již uvedených obřadů spojených většinou s individuálními občany, mezi úřední obřady mohou patřit i státní návštěvy, oficiální oslavy spojené se státním svátkem, přehlídky apod. Jakékoliv jiné méně ceremoniální události budou již mimo rozsah daný v IS.

Ustanovení § 35 odst. 2 představuje vyváženou úpravu ve prospěch školních představení. Nemá svůj předobraz v komunitárním právu, ale splňovalo by podmínky čl. 5 odst. 3 písm. o) IS, pokud by bylo výslovně potvrzeno, že se dotýká pouze analogového užití. Ustanovení je založeno na čtyřech podmínkách. První podmínkou je, že nesmí dojít k přímému nebo nepřímému hospodářskému nebo obchodnímu prospěchu, ale je možné vybrat za představení vstupné, které bude sloužit pouze k pokrytí nákladů. Problém by tak mohla představovat absolventská představení uměleckých škol, která jsou uváděna v běžných divadelních scénách, pokud by závisela pouze na využití tohoto omezení autorských práv. Druhou podmínkou je užití díla při školních představeních, což zahrnuje i nácvik těchto představení atd. Rozmnožení scénářů nespadá pod toto ustanovení a vzhledem k úzkému vymezení ustanovení § 30a je otázkou, zdali by dané rozmnoženiny byly určeny jen pro vnitřní potřebu dané školy. Podmínka

---

⁷⁹¹ TELEČ, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4. s. 377 - 378.

školního představení předpokládá určité pedagogické vedení a formát uvedení, tj. provozování na živo či ze záznamu, tudíž vylučuje přípravu pouze samotnými studenty nebo uvedení představení pouze formou audiovizuálního klipu ve vysílání. Třetí podmínkou jsou účinkující pouze z řad žáků, studentů či učitelů, tímto taxativním výčtem jsou pokryty privilegované osoby. Z podmínky vyplývá, že se může jednat i o posluchače vysoké školy. Čtvrtou podmínkou je školské či vzdělávací zařízení, čímž je pokryta celá vzdělávací soustava.

Ustanovení § 35 odst. 3 upravuje užití školního díla. Kromě definice školního díla, tj. díla vytvořeného žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole atd., ustanovení obsahuje tři podmínky tohoto užití ze strany školy, která podobně jako zaměstnavatel u zaměstnaneckého díla měla určitý vklad do díla. Toto ustanovení tak nepředstavuje pravé omezení autorských práv a mělo by systematicky patřit k ustanovení § 60 AZ. Školní dílo bude převážně vytvořeno kvůli splnění povinností daných školním nebo studijním programem, včetně absolventských prací. První podmínkou je užití nikoliv za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu. Druhou podmínkou je výuka, tj. učitelé na školním díle budou např. ilustrovat výklad o použité výtvarné technice. Třetí podmínkou je vlastní vnitřní potřeba daného školského či vzdělávacího zařízení a zde zakotvuje AZ bez uvedení jakýchkoliv dalších požadavků velmi široký rozsah. Vnitřní potřebou může být i využití ve školní knihovně, intranetu či archivu atd. K výkladu souvisejícího ustanovení § 47b VŠZ je nutné odkázat níže ke komentáři uvedenému u ustanovení § 37 odst. 1 písm. d) AZ.

Jednotlivá užití dle ustanovení § 35 vyžaduje uvedení jména autora, názvu díla a pramene, je-li to možné.

Ustanovení § 36⁷⁹² uvádí omezení práva autorského k dílu soubornému (resp. databázi). Ustanovení vyplývá z čl. 6 odst. 1 směrnice o právní ochraně databází. Český zákonodárce tímto ustanovením pokryl veškerá užití souborného díla (resp. databáze) oprávněným uživatelem, ale pojem oprávněného uživatele

---

⁷⁹² Do práva autorského k dílu soubornému nezasahuje oprávněný uživatel souborného díla, užívá-li takové dílo za účelem přístupu k jeho obsahu a pro běžné využívání jeho obsahu.

dále nespécifikuje. Vzhledem k tomu, že byl u počítačových programů v AZ na rozdíl od komunitární úpravy použit stejný termín a nikoliv oprávněný nabyvatel, je otázkou aplikace vymezení oprávněného uživatele z ustanovení § 66 odst. 6 i na oprávněného uživatele souborného díla (resp. databáze). Veškerá ostatní omezení autorských práv se vztahují i na souborné dílo (resp. databázi), s výjimkou rozmnožování souborného díla (resp. databáze) pro osobní potřebu v elektronické podobě. Rezignací českého zákonodárce na přesném převzetí směrnice o právní ochraně databází však vznikají problémy, které jsou dány nekonzistentností jednotlivých komunitárních předpisů. Rozmnožování souborného díla (resp. databáze) pro osobní potřebu je v IS totiž vázáno na spravedlivou odměnu a nekomerční užití. Takové podmínky směrnice o právní ochraně databází neklade. Zvolené řešení v AZ je tak spíše v rozporu s čl. 6 odst. 2 písm. d) směrnice o právní ochraně databází, který členským státům umožňuje vztáhnout i jiná omezení autorských práv na souborná díla (resp. databáze), ale dle EK jen za předpokladu, že tři harmonizovaná omezení autorských práv dle čl. 6 odst. 2 písm. a) – písm. c) nejsou dotčena. Samotný text § 36 však není v rozporu s komunitárním právem. Obecně AZ připouští pro oprávněného uživatele taxativně dva účely užití: pro přístup k obsahu souborného díla (resp. databáze) a pro běžné využívání tohoto obsahu. Běžné využívání obsahu souborného díla (resp. databáze) bude potřeba hodnotit objektivně. Oproti komunitární úpravě není kogentnost § 36 výslovně v AZ zakotvena, čímž se potvrzuje, že český zákonodárce nepovažoval za nutné tento fakt zdůraznit, jelikož chápe toto i ostatní ustanovení z dílu čtvrtého za ustanovení kogentní, pokud přímo text zákona nestanovuje něco odlišného.⁷⁹³

---

⁷⁹³ Kogentní povahu většiny omezení autorských práv v AZ potvrzují doktrinární výklady, např. KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2005. s. 792. ISBN 80-7201-546-X. s. 131.

Ustanovení § 37⁷⁹⁴ upravuje tzv. knihovní licenci. Ustanovení § 37 odst. 1 uvádí demonstrativní výčet kvalifikovaných institucí v návaznosti na čl. 5 odst. 2 písm. c) IS a v souladu s bodem odůvodnění 40 IS, který dává státům možnost seznam rozšířit (ale možný je i opačný výklad, kdy čl. 5 odst. 2 písm. c) IS bude hodnocen jako obsahující pouze taxativní seznam kvalifikovaných institucí) i o další neziskové organizace, uvádí navíc i galerie. Z textu AZ však není zjevné, zda podmínka nevýdělečnosti se vztahuje jen na jiná školská a vzdělávací zařízení nebo i na ostatní organizace v rámci výčtu. Oproti komunitární úpravě však úplně vypadla podmínka veřejné přístupnosti, která je dána až některými ze speciálních navazujících zákonů (např. knihovní zákon).

Ustanovení § 37 odst. 1 písm. a) je plně v souladu s úpravou čl. 5 odst. 2 písm. c), kdy v rámci zvláštních úkonů rozmnožování uvádí pouze dva účely – archivní a konzervační potřeby. Do ustanovení § 37 odst. 1 písm. a) by spadala případně i archivace efemérních záznamů ze strany úředních archivů, ale komunitární podmínky čl. 5 odst. 2 písm. d) nejsou výslovně splněny – tj. chybí limitace pouze na úřední archivy i požadavek výjimečné dokumentární povahy. Cílem tohoto ustanovení je pouze zachování sbírek daných organizací.

---

⁷⁹⁴ (1) Do práva autorského nezasahuje knihovna, archiv, muzeum, galerie, škola, vysoká škola a jiné nevýdělečné školské a vzdělávací zařízení*.

a) zhotoví-li rozmnoženinu díla, která neslouží k přímému nebo nepřímému hospodářskému nebo obchodnímu účelu, pro své archivní a konzervační potřeby,

b) zhotoví-li rozmnoženinu díla, jehož rozmnoženina byla poškozena nebo ztracena, a o němž lze na základě rozumně vynaloženého úsilí zjistit, že není nabízeno k prodeji, nebo tiskovou rozmnoženinu malé části díla, jež byla poškozena nebo ztracena; takovou oprávněně zhotovenou rozmnoženinu může také podle odstavce 2 půjčovat,

c) zpřístupňuje-li dílo, včetně zhotovení jeho rozmnoženiny nezbytné pro takové zpřístupnění, které je součástí jeho sbírek a jehož užití není předmětem prodejních nebo licenčních podmínek, s výjimkou sdělování díla způsobem uvedeným v § 18 odst. 2, jednotlivcům ze strany veřejnosti prostřednictvím k tomu určených technických zařízení umístěných v jeho objektech, a to výhradně pro účely výzkumu nebo soukromého studia takových osob, a zamezí-li takovým osobám zhotovit rozmnoženinu díla; ustanovení § 30a odst. 1 písm. c) a d) tím nejsou dotčena,

d) půjčuje-li originály nebo rozmnoženiny obhájených diplomových, rigorózních, disertačních a habilitačních prací na místě samém, a to výhradně pro účely výzkumu nebo soukromého studia, pokud takové užití autor nevyloučil.

* Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Ustanovení § 37 odst. 1 písm. b) částečně spadá do zvláštních úkonů rozmnožování dle čl. 5 odst. 2 písm. c) IS, ale neuvádí se zde podmínka nesledování přímého ani nepřímého hospodářského nebo komerčního prospěchu. Co se týče tiskových rozmnoženin, mohlo by se jednat o národní omezení autorských práv dle čl. 5 odst. 3 písm. o) IS nebo o čl. 5 odst. 2 písm. a) IS pro rozmnožování na papír a podobný nosič, ale i zde nejsou některé komunitární podmínky splněny. Každopádně toto ustanovení by bylo potřeba uvést do souladu s IS, jelikož podstatné je nekomerční užití, nikoliv nevýdělečný statut jednotlivých kvalifikovaných organizací.

Ustanovení § 37 odst. 1 písm. c) je plně odrazem čl. 5 odst. 3 písm. n) IS. Toto užití musí být skutečně provedeno prostřednictvím intranetu či jiného lokálního přístupu, nikoliv pomocí internetu. Pouze možnost využití rozmnožování na papír či podobný nosič ze strany pracovníků kvalifikovaných institucí ve prospěch jejich klientů není přímo v IS obsažen.

Ustanovení § 37 odst. 1 písm. d) nemá na komunitární úrovni svůj základ. V pravém slova smyslu se jedná spíše o limitaci omezení autorských práv a činí z půjčování obhájených dotčených prací dispozitivní úpravu (nicméně je však potřeba toto ustanovení vykládat v souvislosti s ustanovením § 47b VŠZ, viz níže).⁷⁹⁵ Ustanovení § 37 odst. 1 písm. d) omezuje užití pouze na dva druhy účelů a těmi jsou výzkum a soukromé studium. Důvodem tohoto ustanovení je umožnit přístup k výsledkům vědy a zajišťovat tak rozvoj společnosti. Ustanovení § 47b odst. 3 VŠZ stanovuje nevyvratitelnou právní domněnku, že odevzdáním závěrečné práce (disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce) souhlasí autor s jejím zveřejněním bez ohledu na výsledek obhajoby. Tím je autor ve veřejném zájmu zbaven svých osobnostních práv rozhodnout o zveřejnění díla, ale

---

⁷⁹⁵ (1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a záznamu o průběhu a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

ze samotného ustanovení vyplývá určitý rozpor v tom, kdy přesně má k zveřejnění docházet (tj. nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby dle ustanovení § 47b odst. 2, jak je to potřeba v autorskoprávním smyslu chápat, či po proběhnutí obhajoby dle ustanovení § 47b odst. 1, což je již třeba v autorskoprávním ohledu vykládat jako další užití). Osobnostní práva jsou omezena i oponentům v případě jejich posudků, které vysoká škola dle ustanovení § 47 odst. 1 nevýdělečně zveřejňuje po obhajobě společně s dotčenou prací. V neposlední řadě je zachováno volné užití a omezení autorských práv ve prospěch rozmnožování na papír nebo na podobný podklad, jelikož dle ustanovení § 47 odst. 2 si každý může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

Ustanovení § 37 odst. 2⁷⁹⁶ je odrazem čl. 6 odst. 1 a odst. 3 směrnice o právu na pronájem a půjčování, kdy státy mohou zavést omezení autorských práv na veřejné půjčování, ale musí být autorům zaplacená odměna. Státy rovněž mohou vyjmout určité kategorie zařízení z povinnosti hradit odměnu autorovi. Je však otázkou, zdali řešení AZ, kdy vyjímá všechny školní knihovny a knihovny VŠ není příliš široké vynětí, jelikož zejména některý typ literárních děl, který je určen pro využití zejména ve školách či na VŠ tím může být výrazně dotčen. Rovněž vynětí konkrétních knihoven je nad rámec komunitárního práva, které umožňuje vyjmout pouze kategorie zařízení, nikoliv individuální zařízení samá. Vyjmutí kupříkladu Parlamentní knihovny ČR by mohlo být ze strany zákonodárců bráno jako účelové.

Český zákonodárce u ustanovení § 37 odst. 3⁷⁹⁷ v návaznosti na čl. 6 odst. 2 směrnice o právu na pronájem a půjčování, která dala povinnost státům alespoň v případě veřejného půjčování zvukových či zvukově obrazových záznamů a

---

⁷⁹⁶ Do práva autorského nezasahuje osoba uvedená v odstavci 1, půjčuje-li originály nebo rozmnoženiny vydaných děl, je-li zaplacená odměna, která přísluší autorům od osoby a ve výši stanovené v příloze k tomuto zákonu. Právo na odměnu autor nemá v případě půjčování zveřejněných děl podle tohoto odstavce na místě samém, nebo půjčují-li originály nebo rozmnoženiny vydaných děl školní knihovny a knihovny vysokých škol, Národní knihovna České republiky, Moravská zemská knihovna v Brně, Státní technická knihovna, Národní lékařská knihovna, Národní pedagogická knihovna Komenského, Knihovna Ústavu zemědělských a potravinářských informací, Knihovna Národního filmového archivu a Parlamentní knihovna České republiky.

⁷⁹⁷ Ustanovení odstavce 2 se nevztahuje na rozmnoženiny děl zaznamenaných na zvukové či zvukově obrazové záznamy, ledaže jde o půjčování na místě samém. Osoba uvedená v odstavci 1 je povinna při takovém půjčování zamezit možnosti pořízení rozmnoženiny díla zaznamenaného na zvukovém či zvukově obrazovém záznamu.

počítačových programů zajistit odměnu bez ohledu na jejich kulturně politické cíle, využil naopak možnosti práva na veřejné půjčování nositelům práv vůbec neomezit, tj. nepřipustit absenční veřejné půjčování ex lege. Počítačové programy jsou z veřejného půjčování vyjmuty na základě ustanovení § 66 odst. 7 AZ.

Ustanovení § 37 odst. 4⁷⁹⁸ týkající se rozmnožování a zpřístupňování obálek a tematického obsahu děl pro katalogy sbírek s podmínkami uvedení autora a neuzítí k přímému či nepřímému hospodářskému nebo obchodnímu účelu je částečně pokryto zvláštními úkony rozmnožování dle čl. 5 odst. 2 písm. c) IS. Nicméně zpřístupňování děl tímto způsobem zejména v digitální podobě nemá oporu v komunitárních předpisech.

Ustanovení § 37 odst. 5⁷⁹⁹ není omezením autorských práv a týká se pouze povinnosti informování kolektivních správců ze strany kvalifikovaných organizací.

Ustanovení § 38⁸⁰⁰ obsahuje užití ve prospěch osob se zdravotním postižením. Ustanovení § 38 odst. 1 písm. a) navazuje na čl. 5 odst. 3 písm. b) IS. Výrazným odklonem oproti IS je požadavek vydaného díla, tj. nestačí jeho pouhé

---

⁷⁹⁸ Do práva autorského nezasahuje osoba uvedená v odstavci 1, která za účelem nabídky k půjčení a zpřístupnění obsahu svých sbírek užije rozmnoženinu díla či jeho části obsažené na obálce, případně včetně tematického obsahu díla v katalogu sbírek; tento katalog sbírek může také zpřístupňovat veřejnosti, zamezí-li zhotovení rozmnoženiny výtvarného díla, která by mohla být užita k přímému či nepřímému hospodářskému nebo obchodnímu účelu. Osoba uvedená v odstavci 1 je vždy povinna v katalogu sbírek uvést jméno autora, je-li to možné a nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost.

⁷⁹⁹ Osoba uvedená v odstavci 1 je povinna, lze-li to na ní spravedlivě požadovat, předkládat příslušnému kolektivnímu správci na jeho žádost vždy souhrnně za kalendářní rok nejpozději do konce následujícího kalendářního měsíce informace o počtu uskutečněných výpůjček a informace nezbytné pro rozúčtování odměn kolektivním správcem.

⁸⁰⁰ (1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo

a) výhradně pro potřeby zdravotně postižených, v rozsahu odpovídajícím jejich zdravotnímu postižení a nikoliv za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu zhotoví nebo dá zhotovit rozmnoženinu vydaného díla; takto zhotovená rozmnoženina díla jím může být také rozšiřována a sdělována, pokud se tak neděje za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu,

b) výhradně pro potřeby zrakově postižených a nikoliv za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu opatří zvukovou složku zvukově obrazového záznamu audiovizuálního díla slovním vyjádřením obrazové složky; takto doplněná zvuková složka zvukově obrazového záznamu audiovizuálního díla jím může být také rozmnožována, rozšiřována a sdělována, neděje-li se tak za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu.

(2) Do práva autorského nezasahuje také osoba uvedená v § 37 odst. 1, půjčuje-li originály či rozmnoženiny vydaných děl pro potřeby zdravotně postižených v souvislosti s jejich postižením.

(3) Ustanovení § 30 odst. 5 se použije přiměřeně.

zveřejnění. Podobně je AZ oproti komunitární úpravě částečně přísnější, když nahrazuje nekomerční povahu za přímý nebo nepřímý hospodářský nebo obchodní prospěch.

Ustanovení § 38 odst. 1 písm. b) upravuje zvláštní užití prostřednictvím tzv. audiokomentářů audiovizuálních děl pro potřeby osob se zrakovým postižením. V porovnání s komunitární úpravou znovu chybí nejen přímý vztah se zdravotním postižením, ale i rozsah vyžadovaný zdravotním postižením (tj. ustanovení neklade výslovně rozdíl mezi osobami slabozrakými, se zbytky zraku či nevidomými).

Ustanovení § 38 odst. 2 rozšiřuje omezení autorských práv u veřejného půjčování specificky i pro potřeby osob se zdravotním postižením v souvislosti s jejich postižením. Toto ustanovení je v souladu s čl. 6 odst. 1 směrnice o právu na pronájem a půjčování, ale vzhledem k tomu, že AZ vyňal v ustanovení § 37 odst. 3 úplně zvukové a zvukově obrazové záznamy z absenčního veřejného půjčování, zůstává ustanovení § 38 odst. 2 neaplikovatelné vzhledem k zvukovým knihám, audiovizuálním dílům s audiokomentářem či se znakovou řečí.⁸⁰¹ Vzhledem k nejčastějšímu užití ze strany osob se zdravotním postižením by měla být dána v AZ jednoznačná výjimka z ustanovení § 37 odst. 3 ve prospěch knihoven apod. specializovaných na veřejné půjčování osobám se zdravotním postižením. K tomuto závěru přispívá i to, že ustanovení § 37 odst. 3 či § 38 odst. 2 nejsou uvedena v příloze k AZ a stát tak nehradí odměnu povinně stanovenou komunitárními předpisy.

Ustanovení § 38 odst. 3 je deklaratorního charakteru ohledně zamezení jiného užití rozmnoženin vytvořených pro potřeby osob se zdravotním postižením.

Ustanovení § 38a⁸⁰² stanovuje omezení autorských práv ve prospěch dočasných rozmnoženin. Ustanovení je odrazem dvou komunitárních úprav.

---

⁸⁰¹ K jinému závěru dospívá TELEČ, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4. s. 398 – 399.

⁸⁰² 1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo provádí dočasné úkony rozmnožování děl, které jsou pomíjivé nebo podružné, tvoří nedílnou a nezbytnou součást technologického procesu, nemají žádný samostatný hospodářský význam a jejich jediným účelem je umožnit

a) přenos díla počítačovou nebo obdobnou sítí mezi třetími stranami uskutečněný prostřednictvím, nebo
b) oprávněné užití díla.

Ustanovení § 38a odst. 1 navazuje na povinné omezení autorských práv v čl. 5 odst. 1 IS. Podmínky ustanovení § 38a v záhlaví a jednom ze dvou způsobů užití musí být splněny kumulativně. AZ převádí komunitární úpravu odlišnou užitou terminologií. Komunitární podmínku krátkosti uvádí AZ jako pomíjivost, slovo příležitostné uvádí jako podružné a požadavek podstatnosti provádí jako nezbytnost, výhradní účel je zase nahrazen jediným účelem. Tyto změny mohou při interpretaci mírně posouvat vyznění tohoto ustanovení. Významnějším rozdílem je specifikace v písm. a) na počítačovou nebo obdobnou síť, kdy komunitární úprava uvádí pouze síť a tudíž se vztahuje i na telefonní síť apod. V tomto ohledu AZ u jediného povinného omezení autorských práv dle IS vykazuje relativně větší množství rozdílů, ale pokud bude interpretován v souladu s komunitární úpravou, tak novelizace není přímo nezbytná.

Ustanovení § 38a odst. 2 se týká efemérních záznamů v návaznosti na čl. 5 odst. 2 písm. d) IS. Jak již bylo uvedeno v ustanovení § 37 odst. 1 písm. a) není v AZ upravena plně možnost archivace efemérních záznamů výjimečné dokumentární povahy ze strany úředních archivů. Dalším rozdílem s komunitární úpravou je výslovné zakotvení předchozího smluvního oprávnění k vysílání díla ze strany autora. Tímto způsobem je však zamezeno užití efemérních záznamů vysílateli u děl, kde užití probíhá na základě jiných omezení autorských práv, např. u zpravodajských licencí. Jedná se o zúžení oproti komunitární úpravě, které je možné, avšak v praxi vysílatelů může činit obtíže. Není z ustanovení jednoznačné, zdali smluvní souhlas autora s vysíláním díla musí být individuální pro každého vysílatele nebo stačí souhlas obecný, kdy jsou chráněna osobnostní práva autora, ale kupříkladu oproti první možnosti by bylo možné zhotovit efemérní záznamy v případě převzetí reportáže z událostí, které jsou předmětem zvýšeného zájmu veřejnosti.

---

(2) Udělí-li autor smlouvou oprávnění k vysílání díla, nezasahuje do jeho autorského práva rozhlasový nebo televizní vysílatel, který zhotoví dočasný záznam díla svými vlastními prostředky a pro své vlastní vysílání.

Ustanovení § 38b⁸⁰³ upravuje užití fotografické podobizny. Toto ustanovení nemá svou komunitární předlohu. Vzhledem k tomu, že toto omezení autorských práv sice bylo v původní podobě v AZ již před vstupem do EU, ale není omezeno jen na analogové rozmnoženiny, nevyhovuje podmínkám čl. 5 odst. 3 písm. o) IS a jde tak nad rámec taxativního výčtu IS. Na druhou stranu obdobné ustanovení je součástí právních řádů jiných členských států EU. Tato situace ukazuje problémy s konstrukcí IS. Ustanovení § 38b má řešit střet mezi zájmy autora a fyzické osoby vyplývající z práva na ochranu osobnosti podle ustanovení § 11 a násl. OZ. Ustanovení je založeno na pěti podmínkách.

První podmínkou je zhotovení rozmnoženiny díla fotografického. Tato rozmnoženina může být i v digitální formě. Tímto ustanovením však nejsou pokryty jiné druhy děl, včetně audiovizuálních děl, a proto panuje jiný režim s dalším užitím např. svatebních či promočních fotografií na jedné straně a videí (pokud naplňují znaky díla) ze stejných událostí na straně druhé.

Druhou podmínkou je, aby rozmnoženinu vytvořila osoba, jejíž podobiznu dílo fotografické obsahuje. V tomto ohledu ustanovení neumožňuje pomoc ze strany třetí osoby. Ustanovení je formulováno pouze vzhledem k podobiznám jediné osoby, ale v případě skupinových podobizen je kvalifikována jakákoliv zobrazená osoba, pokud se podílela na nákladech spojených s vytvořením.

Třetí podmínkou je, aby si daná osoba fotografické dílo, na kterém je vyobrazena, i úplatně objednala. Je tím zaručena finanční odměna autorovi při vytvoření fotografického díla. Vzniká však praktický problém pro osoby, které dostaly fotografické dílo darem apod., jelikož nemohou mimo dalších omezení autorských práv, např. rozmnožování pro osobní potřebu, vytvářet další rozmnoženiny. Pokud je objednatelem jiná osoba, než zobrazená na fotografickém díle, je vztah mezi autorem a touto osobou upraven v ustanovení § 61 AZ.

Čtvrtá podmínka svědčí zobrazené osobě, která může takto pořízenou rozmnoženinu i nevýdělečně užít. Tím je pokryté rozšiřování, vystavování, sdělování díla veřejnosti apod. Oproti jiným ustanovením AZ zde není upraven zákaz přímého a nepřímého hospodářského a obchodního prospěchu. Je tak

---

⁸⁰³ Do práva autorského nezasahuje ten, kdo zhotoví rozmnoženinu díla fotografického, které je jeho podobiznou a které si úplatně objednal; takto pořízenou rozmnoženinu může zobrazená osoba i nevýdělečně užít, není-li takové užití zapovězeno.

možné učinit závěr, že podmínka nevýdělečného užití je zaměřena zejména na zákaz přímého finančního zisku, ale nepřímá výhoda např. v propagaci dané fyzické osoby není porušením tohoto ustanovení.

Pátou podmínkou je, že užití není autorem zapovězeno. Z textu ustanovení (text za středníkem) vyplývá, že se tato podmínka vztahuje pouze k čtvrté podmínce, tj. k nevýdělečnému užití. Tímto se z této části stává ustanovení dispozitivní. Forma a podmínky záповědi nejsou stanoveny. Vzhledem k spravedlivému poměru vztahů by bylo odpovídající, aby autor tuto záповěď učinil při uzavírání úplatné objednávky.

Ustanovení § 38c⁸⁰⁴ se vztahuje k nepodstatnému vedlejšímu užití díla. Toto ustanovení vyplývá z čl. 5 odst. 3 písm. i) IS. Oproti komunitárnímu vzoru je použita částečně jiná terminologie, avšak jinak je ustanovení plně v souladu s evropským právem. Toto omezení autorských práv upravuje podružné nezamýšlené užití díla v jiném díle či i materiálu (tj. náhodné včlenění může proběhnout i do předmětů, které nejsou chráněné autorským právem). Pokud však byl úmysl takové včlenění uskutečnit, pak je užití mimo rozsah tohoto ustanovení a je možné uvažovat o jiných omezeních autorských práv, např. citaci. Užití podle ustanovení § 38c může být i komerčního rázu, ale nemůže se v tomto směru jednat o exces, který by byl korigován ze strany třístupňového testu. Hlavní užití musí autorovi generovat hlavní objem odměny, nikoliv obráceně, kdy by pouze náhodné užití jiného díla činilo ekonomicky atraktivní hlavní dílo.

Ustanovení § 38d⁸⁰⁵ upravuje omezení autorských práv u děl užitého umění a děl architektonických. Toto ustanovení upravuje dva případy z komunitárního práva.

---

⁸⁰⁴ Do práva autorského nezasahuje ten, kdo náhodně užije dílo v souvislosti se zamýšleným hlavním užitím jiného díla nebo prvku.

⁸⁰⁵ Do práva autorského nezasahuje ten, kdo

- a) pronajímá, půjčuje nebo vystavuje originál nebo rozmnoženinu díla užitého umění vyjádřeného v užitné podobě nebo architektonické dílo vyjádřené stavbou,
- b) navrhne nebo provede změnu dokončené stavby, která je vyjádřením architektonického díla, v míře nezbytně nutné a při zachování hodnoty díla; je-li to opodstatněné významem architektonického díla a lze-li to na něm spravedlivě požadovat, je povinen předem uvědomit o svém úmyslu autora a na vyžádání mu poskytnout dokumentaci stavby včetně vyobrazení, vystihující stav před provedením změn.

Ustanovení § 38d písm. a) využívá čl. 3 odst. 2 směrnice o právu na pronájem a půjčování, který vyňal budovy a díla užitého umění z rozsahu pronájmu a půjčování na komunitární úrovni, a proto státy mohou zvolit vlastní úpravu. AZ přidává k těmto dvěma právům i právo na vystavování, které není v evropském právu vůbec harmonizováno. Komunitární právo se tímto ustanovením snažilo zabránit situacím, kdy by autor mohl teoreticky bránit vlastníkově v pronájmu části budovy či např. motorového vozidla (za předpokladu, že je dílem užitého umění).⁸⁰⁶ Stojí za to pouze upozornit, že na příslušné komunitární zakotvení se nevztahuje třístupňový test.

Ustanovení § 38d písm. b) navazuje na čl. 5 odst. 3 písm. m) IS. Oproti komunitární úpravě, která se dotýká pouze rekonstrukce architektonických děl ve formě stavby, tj. předpokládá se určité částečné či kompletní poškození dané budovy, je AZ koncipován širším způsobem. Ustanovení § 38d písm. b) se vztahuje k jakékoliv změně dokončené stavby, i když je nezbytně nutná jen z důvodu např. rozšíření stavby pro potřeby rodiny vlastníka stavby. Autorské právo zde řeší střet zájmů autora a vlastníků staveb. Oproti komunitárnímu právu je zde řešeno pouze užití stavby samotné, nikoliv již nákresů a plánů dané stavby. V tomto ohledu je naopak úprava AZ užší oproti evropskému právu. Ustanovení umožňuje zásah do integrity architektonického díla, tj. zásah do osobnostních práv autora, ale daný zásah se nesmí dotknout hodnoty díla. Dále ustanovení uvádí specifický postup pro situace významných architektonických děl, kdy musí být autor předem uvědomen o úmyslu tohoto zásahu za předpokladu, že to lze spravedlivě požadovat po osobě, která danou úpravu bude provádět. Z daného textu vyplývá, že nikoliv vlastník stavby je povinen takové oznámení učinit, ale naopak architekt či osoba odpovědná za stavbu tuto povinnost ze zákona mají. Tato podmínka dává autorovi stavby možnost se proti změně bránit, avšak neposkytuje možnost přímo změnu zapovědět. Rovněž AZ dává možnost si vyžádat dokumentaci stavby (včetně vyobrazení stavu před provedením změn), ale čistě doslovně se neuvádí povinnost poskytnout dokumentaci změn stavby a vyobrazení provedených změn. Vzhledem k tomu, že by se jednalo o výklad

---

⁸⁰⁶ DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848. s. 247.

vedoucí k ad absurdum závěrům, je potřeba, aby dokumentace zahrnovala i zamýšlené změny. Nicméně do budoucna by bylo vhodné ustanovení zpřesnit.

Ustanovení § 38e⁸⁰⁷ obsahuje užití ve prospěch sociálních zařízení. Toto ustanovení navazuje na čl. 5 odst. 2 písm. e) IS. Oproti chybnému českému překladu IS (referujícím k vysílání) uvádí AZ správně záznamy vysílaných děl. V porovnání s evropským právem upravuje AZ i provozování vytvořených záznamů, které není harmonizováno, tj. užití je možné na místě provozování ze záznamu, ale již není umožněn přenos mimo prostor provozování ze záznamu či jiné sdělování díla veřejnosti. Jinými slovy daná zařízení nesmí provádět přenos díla do jednotlivých nemocničních pokojů apod., ale mohou záznam přehrát ve společenské místnosti. Samotné vysílání rozhlasového a televizního vysílání však může být dostupné na přijímačích umístěných v jednotlivých pokojích pacientů při poskytování zdravotnické péče ve zdravotnických zařízeních dle ustanovení § 23 AZ podle novely č. 81/2005 Sb. Nicméně omezení autorských práv v souvislosti s ustanovením § 23 je mimo rámec čl. 5 odst. 2 písm. e) IS. Ustanovení § 38e je uvozeno demonstrativním výčtem zdravotnických a sociálních zařízení⁸⁰⁸ a má sloužit pacientům, klientům apod. těchto zařízení, kteří musí podléhat určitému fixnímu časovému režimu, který jim neumožňuje sledovat díla v běžný vysílací čas. Komunitární podmínka odměny autorovi je zde řešena formou náhradní odměny dle ustanovení § 25. Požadavek, aby dané instituce sledovaly nekomerční cíle je v AZ uvedeno podmínkou vztaženou k jejich zřízení nebo založení (nikoliv za účelem dosažení zisku), ale samotný zákon již neuvádí úpravu při případné změně zaměření v průběhu existence daných institucí. Ustanovení tak v tomto bodě bude muset být vykládáno ve smyslu komunitární úpravy.

---

⁸⁰⁷ Do práva autorského nezasahuje také zdravotnické nebo sociální zařízení, které nebylo zřízeno nebo založeno za účelem dosažení zisku, zejména nemocnice a věznice, které zhotoví záznam vysílaných děl a takto zaznamenaná díla provozuje osobám umístěným v těchto zařízeních v rozsahu odpovídajícím účelu této licence. Právo na odměnu podle § 25 není dotčeno.

⁸⁰⁸ V návaznosti na novelizaci AZ zákonem č. 375/2011 Sb. dochází od 1. 4. 2012 k úpravě ustanovení § 23 (viz výše) a také k nahrazení textu ustanovení § 38e „zdravotnické nebo sociální zařízení, které nebylo zřízeno nebo založeno“ za následující text: „poskytovatel zdravotních služeb nebo sociální zařízení, kteří nebyli zřízeni nebo založeni“. Tento fakt však na výkladu ustanovení § 38e AZ nic nemění.

Ustanovení § 38f⁸⁰⁹ se týká úpravy příjmu rozhlasového nebo televizního vysílání pomocí společné domovní antény. Tato úprava je částečně dána specifikami bytové výstavby v předcházejících dekadách na našem území. Samotné ustanovení nemá svou obdobu v mezinárodním či komunitárním právu. Ustanovení původně obsažené v § 22 odst. 3 se díky novele AZ zákonem č. 153/2010 Sb. přesunula do části věnované omezení autorských práv. Je jen otázkou, jak na toto ustanovení kupříkladu plně aplikovat třístupňový test. Díky novelizaci zmizel požadavek analogového vysílání, a proto je ustanovení § 38f plně vyhovující i současnému digitálnímu vysílání. V tomto ohledu však nesplňuje jednu z podmínek ustanovení čl. 5 odst. 3 písm. o) IS, přestože se nejedná o digitální užití, které by mělo vliv na vnitřní trh EU. I toto ustanovení dokazuje určitou absurditu taxativnosti IS. Přestože se jednalo o tradiční vynětí dle ustanovení § 16 odst. 2 předchozího autorského zákona č. 35/1965 Sb., do současného AZ se ustanovení dostalo až v rámci jeho novelizace zákonem č. 81/2005 Sb. Vzhledem k tomu byl další požadavek čl. 5 odst. 3 písm. o) IS o existujícím omezení autorských práv ve vnitrostátních předpisech pravděpodobně splněn. Otázkou však zůstává, jak dalece do historie mohou státy pro vyhovění tomuto požadavku sahát po předchozích úpravách platících na jejich území. Ustanovení je vázáno na čtyři podmínky.

První podmínkou je příjem současného, úplného a nezměněného rozhlasového a televizního vysílání. Tato podmínka znemožňuje jakékoliv zásahy do vysílání ze strany provozovatele, vlastníka atd. budov, tj. zachovává integritu vysílání. Podmínka současnosti znemožňuje užití vysílání ze záznamu, tj. posun v čase užití (time-shifting). Formulace rozhlasového a televizního vysílání rovněž znemožňuje využití tohoto ustanovení na internetové vysílání (web streaming).

Druhou podmínkou je příjem na přijímačích téže budovy, popřípadě komplexu budov k sobě prostorově nebo funkčně příslušejících. Druhá podmínka má zajistit limitaci tohoto ustanovení ve fyzickém smyslu.

---

⁸⁰⁹ Do práva autorského nezasahuje ten, kdo umožňuje příjem současného, úplného a nezměněného rozhlasového nebo televizního vysílání na přijímačích téže budovy, popřípadě komplexu budov k sobě prostorově nebo funkčně příslušejících, pomocí společných domovních antén za podmínky, že je umožněn příjem pouze zemského nebo satelitního vysílání a společný příjem není využíván za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu.

Třetí podmínkou je příjem pomocí společných domovních antén za podmínky, že je umožněn příjem pouze zemského nebo satelitního vysílání. Tato podmínka poskytuje definiční odůvodnění celé úpravy, kdy smyslem této úpravy je řešení praktického problému. Zároveň tato podmínka vylučuje kabelové vysílání, kde by byly přímo dotčeny ekonomické zájmy provozovatelů kabelového vysílání.

Čtvrtou podmínkou je, že společný příjem není využíván za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu. Jinými slovy nekomerční cíl takového příjmu vysílání. Nicméně zde přicházejí určité interpretační komplikace, jelikož použitá formulace „využívání“ společného příjmu směřuje na uživatele v jednotlivých domácnostech, kteří očividně mají alespoň nepřímý ekonomický prospěch již z toho faktu, že nemusí pořizovat individuální antény. Pokud však taková situace je považována ze strany zákonodárce jako vyhovující definici přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, pak je možné učinit závěr o relativně liberálním pojetí tohoto konceptu i v případě ostatních omezení autorských práv.

Ustanovení § 39⁸¹⁰ se týká užití originálu nebo rozmnoženiny díla výtvarného, fotografie nebo díla vyjádřeného postupem podobným fotografii jeho vystavením. Tato tzv. zákonná výstavní licence, vzhledem k tomu, že právo na vystavování není harmonizováno, nemá svou komunitární předlohu a ani nemusí být v souladu s požadavky čl. 5 odst. 3 písm. o) IS. Úprava zajišťuje uspořádání vztahů mezi autorem, vlastníkem a vystavovatelem děl. Ustanovení je založeno na třech podmínkách.

První podmínkou je, že se ustanovení vztahuje jen na tři druhy děl – výtvarná díla, fotografie a díla vyjádřená postupem podobným fotografii. Co se týče fotografií, jsou chráněna nejen fotografická díla, ale i pouze původní fotografie dle ustanovení § 2 odst. 2 AZ.

---

⁸¹⁰ Do práva autorského nezasahuje vlastník ani osoba, která si od vlastníka vypůjčí originál či rozmnoženinu díla výtvarného, fotografie nebo díla vyjádřeného postupem podobným fotografii, vystavuje-li takové dílo nebo je k vystavení bezplatně poskytne, ledaže to autor při převodu vlastnictví k takovému originálu nebo takové rozmnoženině zapověděl a vlastníkovi nebo vypůjčitelovi to bylo známo nebo známo být muselo, zejména proto, že zapovězení je zapsáno v rejstříku vedeném za tím účelem kolektivním správcem.

Druhou podmínkou je, aby vlastník daná díla poskytl k výstavě bezplatně, případně sám vystavil. Samotné vystavování však již může být zpoplatněno.

Třetí podmínkou je, že užití nesmí být zapovězeno. Oproti jiným ustanovením svědčí vlastníkovu a vystavovateli podmínka, že jim taková záповeď nebyla známa a to včetně demonstrativního uvedení rejstříků vedených kolektivními správci. Tato podmínka činí z § 39 dispozitivní ustanovení, avšak na částečně nejistém základě. Záповeď musí nastat při prvním převodu vlastnictví k dílu či jeho rozmnoženině z autora na nového vlastníka, později již záповeď není platná. Nicméně platně vykonaná záповeď při prvním převodu se vztahuje i na další vlastníky po prvotním vlastníkovu díla či jeho rozmnoženiny.

Následující ustanovení není omezením autorských práv, ale upravuje vztah jednotlivých omezení autorských práv s technickými prostředky ochrany práv. Ustanovení § 43 odst. 4⁸¹¹ dává povinnost umožnit přístup k dílům chráněných technickými prostředky ochrany práv u sedmi omezení autorských práv a v případě osmého omezení autorských práv dle ustanovení § 30 dává možnost takového postupu s přípustnou limitací počtu zhotovených rozmnoženin. Jedná se o implementaci čl. 6 odst. 4 IS. Je potřeba poznamenat, že oproti komunitárnímu právu AZ nezahrnuje možnost obcházení technických prostředků ochrany práv pro ilustrační účely při vyučování a pro vědecký výzkum dle ustanovení § 31 odst. 1 písm. c), ale naopak vztahuje tuto možnost na tzv. velkou citaci dle ustanovení § 31 odst. 1 písm. b). Pokud pomineme možnost legislativní chyby, pak je takový přístup ze strany českého zákonodárce v rozporu s komunitárním právem. Výslovná zmínka oprávněného uživatele v ustanovení § 43 odst. 4 je pravděpodobně následkem bodu odůvodnění 50 IS⁸¹² a čl. 7 směrnice o právních

---

⁸¹¹ Právní ochranou podle odstavce 1 nejsou dotčena ustanovení § 30a, § 31 odst. 1 písm. b), § 34 písm. a), § 37 odst. 1 písm. a) a b), § 38, § 38a odst. 2 a § 38e v rozsahu nezbytném k využití výjimky. Autor, který pro své dílo použil technické prostředky podle odstavce 3, je povinen zpřístupnit své dílo oprávněným uživatelům v rozsahu nezbytném ke splnění účelu uvedeného užití díla. Autor může zpřístupnit své dílo, pro které použil technické prostředky podle odstavce 3, i v případě zhotovení záznamu svého díla pro osobní potřebu podle § 30; to nebrání autorovi, aby přijal odpovídající opatření týkající se počtu takových rozmnoženin.

⁸¹² Takovou harmonizovanou právní ochranou nejsou dotčena zvláštní ustanovení o ochraně stanovená směrnicí 91/250/EHS. Zejména by se neměla vztahovat na ochranu technologických prostředků používaných v souvislosti s počítačovými programy, pro kterou je výše uvedená směrnice výhradně určena. Taková právní ochrana by neměla mařit rozvoj nebo používání jakýchkoli v způsobů obcházení technologických prostředků nezbytných k provedení úkonů podle

ochraně počítačových programů, které stanovují pro počítačové programy zásadu, že technické prostředky ochrany práv nesmí narušit dovolená jednání oprávněných uživatelů dle čl. 5 a 6 směrnice o právní ochraně počítačových programů. Nicméně z formulace AZ vyplývá toto privilegované postavení i pro ostatní oprávněné uživatele a není výslovně omezeno. Rovněž není plně jasný vztah druhé věty ustanovení o oprávněném uživateli k první a třetí větě, tj. k ostatním omezením autorských práv. A v neposlední řadě úprava stanovená u počítačových programů v odkazovací normě § 66 odst. 7 se na toto ustanovení nevztahuje.

Omezení autorských práv u počítačového programu je upraveno v ustanovení § 66. Ustanovení § 66 odst. 1⁸¹³ zakotvuje pět kategorií užití v návaznosti na čl. 5 a 6 směrnice o právní ochraně počítačových programů. Oproti obecným omezením autorských práv jsou jednotlivá dovolená užití vázána pouze na osobu oprávněného uživatele. Nicméně směrnice o právní ochraně počítačových programů operuje s odlišným pojmem oprávněného nabyvatele.

Ustanovení § 66 odst. 1 písm. a) navazuje na část čl. 5 odst. 1 směrnice o právní ochraně počítačových programů. Oproti svému vzoru však vynechává

čl. 5 odst. 3 nebo článku 6 směrnice 91/250/EHS ani takovému rozvoji bránit. Články 5 a 6 výše uvedené směrnice určují výhradní výjimky z výlučných práv vztahujících se na počítačové programy.

⁸¹³ (1) Do práva autorského nezasahuje oprávněný uživatel rozmnoženiny počítačového programu, jestliže

- a) rozmnožuje, překládá, zpracovává, upravuje či jinak mění počítačový program, je-li to nezbytné k využití oprávněně nabyté rozmnoženiny počítačového programu, činí-li tak při zavedení a provozu počítačového programu nebo opravuje-li chyby počítačového programu,
- b) jinak rozmnožuje, překládá, zpracovává, upravuje či jinak mění počítačový program, je-li to nezbytné k využití oprávněně nabyté rozmnoženiny počítačového programu v souladu s jeho určením, není-li dohodnuto jinak,
- c) zhotoví si záložní rozmnoženinu počítačového programu, je-li nezbytná pro jeho užívání,
- d) zkoumá, studuje nebo zkouší sám nebo jím pověřená osoba funkčnost počítačového programu za účelem zjištění myšlenek a principů, na nichž je založen kterýkoli prvek počítačového programu, činí-li tak při takovém zavedení, uložení počítačového programu do paměti počítače nebo při jeho zobrazení, provozu či přenosu, k němuž je oprávněn,
- e) rozmnožuje kód nebo překládá jeho formu při rozmnožování počítačového programu nebo při jeho překladu či jiném zpracování, úpravě či jiné změně, je-li k ní oprávněn, a to samostatně nebo prostřednictvím jím pověřené osoby, jsou-li takové rozmnožování nebo překlad nezbytné k získání informací potřebných k dosažení vzájemného funkčního propojení nezávisle vytvořeného počítačového programu s jinými počítačovými programy, jestliže informace potřebné k dosažení vzájemného funkčního propojení nejsou pro takové osoby dříve jinak snadno a rychle dostupné a tato činnost se omezuje na ty části počítačového programu, které jsou potřebné k dosažení vzájemného funkčního propojení.

zobrazování, přenos a ukládání počítačového programu do paměti počítače, které jsou upraveny samostatně v ustanovení § 66 odst. 2 u definice rozmnožování počítačového programu; výkladem pak je možné dovodit, že zmíněné činnosti z ustanovení § 66 odst. 2 (tj. zobrazování, přenos a ukládání počítačového programu do paměti počítače) spadají i pod ustanovení § 66 odst. 1 písm. a), ale výslovné omezení autorských práv pro dané činnosti chybí. Rovněž ustanovení klade povinnosti ve vztahu k oprávněné rozmnoženině, nikoliv k oprávněnému uživateli, tj. oproti evropské úpravě zaměřuje kvalifikovanou osobu za kvalifikovaný předmět. Komunitární dispozitivní úprava zde není zachována, a proto není možné smluvně toto ustanovení vyloučit. Je však potřeba zmínit, že dispozitivnost komunitární úpravy není jednoznačná, jelikož čl. 5 odst. 1 a bod odůvodnění 13 směrnice o právní ochraně počítačových programů nejsou plně konzistentní. Dokonce i EK ve své implementační zprávě na jedné straně uvádí zjevný fakt, že není možné, aby nemohl oprávněný uživatel (oprávněný nabyvatel) smluvně provádět činnosti potřebné pro užití počítačového programu v souladu se způsobem, ke kterému je určen, včetně opravy chyb, ale zároveň na druhé straně potvrzuje, že je možné, aby licenční smlouva obsahovala specifická ustanovení, která upraví činnosti uživatele počítačového programu.⁸¹⁴ Vzhledem k tomu, že toto ustanovení AZ nečiní jakékoliv problémy v praxi (a těžko si lze představit, že by smluvně byly vyloučeny např. technické rozmnoženiny) a že i komunitární úprava není jednoznačná, tak se nejeví potřeba ustanovení v tomto aspektu novelizovat.

Ustanovení § 66 odst. 1 písm. b) navazuje na další část čl. 5 odst. 1 směrnice o právní ochraně počítačových programů a je s ní plně v souladu, včetně zachování komunitární dispozitivnosti.

Ustanovení § 66 odst. 1 písm. c) upravuje problematiku záložních rozmnoženin. Toto ustanovení navazuje na čl. 5 odst. 2 směrnice o právní ochraně počítačových programů. Česká úprava nepřináší vyjasnění (podobně jako komunitární předpis sám) v tom směru, zda se podmínka nezbytnosti váže k počítačovému programu či užívání uživatelem. Podobně jako směrnice AZ

---

⁸¹⁴ *Report on the implementation and effects of Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs*, COM(2000)199, 10. 4. 2000, s. 12.

neumožňuje vytváření archivních rozmnoženin či tzv. plných záloh. Kogentnost tohoto ustanovení zakotvuje § 66 odst. 6 poslední věta po vzoru komunitární úpravy.

Ustanovení § 66 odst. 1 písm. d) se týká tzv. analýzy černé skříňky a navazuje na čl. 5 odst. 3 směrnice o právní ochraně počítačových programů, s kterým je plně v souladu. Jedinou výjimkou, kdy česká úprava vyjasňuje komunitární normu, je možnost, aby analýzu provedla za oprávněného uživatele třetí osoba. Výslovně autorský zákon nepřebírá kogentnost evropské úpravy, ale ta vyplývá z ustanovení § 66 odst. 6.

Ustanovení § 66 odst. 1 písm. e) se týká tzv. reverzního inženýrství (tj. rozkladu počítačového programu) a transponuje čl. 6 odst. 1 směrnice o právní ochraně počítačových programů. Kogentnost tohoto ustanovení zakotvuje § 66 odst. 6 po vzoru komunitární úpravy. Místo termínu interoperabilita užívá česká úprava „vzájemné funkční propojení,“ což je synonymní vyjádření. Komunitární úpravu je možné vykládat i v tom směru, že reverzní inženýrství je možné použít k dosažení interoperability počítačového programu s technickým vybavením, ale česká úprava tuto záležitost nevzala v potaz. Významnějším rozdílem je, že ustanovení § 66 odst. 1 písm. e) požaduje oprávněnost k jiné změně počítačového programu od oprávněného uživatele („jiné změně, je-li k ní oprávněn,“), což oproti evropské úpravě by mohlo popírat smysl reverzního inženýrství, které se obvykle bude dít i proti vůli autora počítačového programu. Výkladově je však možné dovodit, že zmíněná podmínka se váže k oprávněnosti daného oprávněného uživatele i na základě zákona, např. ustanovení § 66 odst. 1 písm. a). Ostatní změny jsou jen formulačního rázu.

Ustanovení **§ 66 odst. 2**⁸¹⁵ se vůbec netýká omezení autorských práv, ale naopak dle čl. 4 odst. 1 směrnice o právní ochraně počítačových programů stanovuje rozsah práva na rozmnožování, a to relativně široce i co se týče tzv. technických rozmnoženin dočasně uložených v paměti počítače.

---

⁸¹⁵ Za rozmnožování počítačového programu podle tohoto zákona se považuje i zhotovení rozmnoženiny, je-li nezbytná k zavedení a uložení počítačového programu do paměti počítače, jakož i pro jeho zobrazení, provoz a přenos.

Ustanovení § 66 odst. 3⁸¹⁶ vyjímá určité rozmnoženiny počítačového programu z práva na pronájem a půjčování, pokud samotný program není podstatným předmětem pronájmu nebo půjčování. Úprava tak umožňuje pronájem a půjčování např. elektrospotřebičů obsahujících programové vybavení či knih, do kterých je vloženo multimediální CD obsahující počítačový program, který zajišťuje pouze spuštění jednotlivých prvků. Je však otázkou, zdali by toto ustanovení nemělo obsahovat v souladu s čl. 6 odst. 2 směrnice o právu na pronájem a půjčování pro veřejnou půjčovatelskou licenci i právo na odměnu pro autora počítačového programu.

Ustanovení § 66 odst. 4⁸¹⁷ stanovuje podmínky pro další nakládání s výsledky reverzního inženýrství a navazuje tak na čl. 6 odst. 2 směrnice o právní ochraně počítačových programů. Transpozice je až na formulační odchylky téměř odpovídající evropské předloze (problém tvoří jen systematické umístění tohoto ustanovení, viz výklad níže). Výjimku tvoří jen převedení čl. 6 odst. 2 písm. c) směrnice o právní ochraně počítačových programů, kdy česká úprava místo marketingu (odbytu) užívá daleko obecnější a širší vyjádření obchodního využití. Rovněž komunitární zákaz úkonů porušujících autorské právo rozšiřuje ustanovení § 66 odst. 4 i na jednání ohrožující právo autorské. Z těchto dvou důvodů je česká úprava striktnější vůči oprávněnému uživateli než úprava evropská.

Ustanovení § 66 odst. 5⁸¹⁸ vztahuje třístupňový test chybně na celé ustanovení § 66 odst. 1, kdy oproti evropské předloze zahrnuje veškerá jednání dle čl. 5 směrnice o právní ochraně počítačových programů (tj. § 66 odst. 1 písm. a) – písm. d)) a naopak vynechává čl. 6 odst. 2 této směrnice (tj. § 66 odst. 4). Správná transpozice by měla zahrnovat výlučně či minimálně alespoň ustanovení

---

⁸¹⁶ Za pronájem či půjčování podle tohoto zákona se nepovažuje pronájem nebo půjčování rozmnoženiny počítačového programu, kde samotný program není podstatným předmětem pronájmu nebo půjčování.

⁸¹⁷ Informace získané při činnosti podle odstavce 1 písm. e) nesmějí být poskytnuty jiným osobám, ledaže je to nezbytné k dosažení vzájemného funkčního propojení nezávisle vytvořeného počítačového programu, ani využity k jiným účelům než k dosažení vzájemného funkčního propojení nezávisle vytvořeného počítačového programu. Dále nesmějí být tyto informace využity ani k vývoji, zhotovení nebo k obchodnímu využití počítačového programu podobného tomuto počítačovému programu v jeho vyjádření nebo k jinému jednání ohrožujícímu nebo porušujícímu právo autorské.

⁸¹⁸ Pro omezení autorských práv k počítačovému programu podle odstavce 1 platí ustanovení § 29 odst. 1.

§ 66 odst. 1 písm. e) a § 66 odst. 4. V tomto ohledu je ustanovení § 66 odst. 5 v rozporu s čl. 6 odst. 3 směrnice o právní ochraně počítačových programů, který právě zakotvuje třístupňový test pouze pro rozklad počítačových programů.

Ustanovení § 66 odst. 6⁸¹⁹ zakotvuje definici oprávněného uživatele (resp. oprávněného nabyvatele). Inspiračním zdrojem tohoto ustanovení byla pozice EK v implementační zprávě k směrnici o právní ochraně počítačových programů.⁸²⁰ Problematika užívaného pojmosloví, včetně naprosté nekonzistentnosti komunitárních předpisů, byla podrobně zmíněna v samostatné kapitole. Přestože je možné mít určité výhrady ohledně použitého pojmu oprávněného uživatele v AZ, jelikož pojem oprávněného nabyvatele jako kvalifikované osoby by byl vzhledem k anglickému znění směrnice o právní ochraně počítačových programů asi vhodnější, tak je snaha českého zákonodárce definovat oprávněného uživatele chvályhodná. Pojem oprávněného uživatele byl zvolen v AZ s ohledem na historické aspekty, kdy stejný pojem obsahoval již předchozí autorský zákon č. 35/1965 Sb. Ustanovení je založeno na čtyřech podmínkách.

První podmínkou je vlastnické či jiné právo k rozmnoženině počítačového programu, tj. oprávněným uživatelem je nejen vlastník, ale i osoba mající rozmnoženinu počítačového programu v držbě, v pronájmu atd.

Druhou podmínkou je, aby toto vlastnické či jiné právo mělo za účel využití rozmnoženiny počítačového programu, nikoliv její další převod. Tímto požadavkem měly být pravděpodobně vyloučeny jednotlivé články distribučního řetězce až na koncového uživatele. Na druhou stranu, doslovné znění by znemožňovalo koncovým uživatelům převod vlastnictví či jiného práva k rozmnoženině počítačového programu, což by bylo v rozporu s komunitární úpravou i ústavními principy.

Třetí podmínkou je doplnění výčtu kvalifikovaných osob o nabyvatele licence i jiné osoby oprávněné užívat rozmnoženinu počítačového programu.

---

⁸¹⁹ Oprávněným uživatelem rozmnoženiny počítačového programu je oprávněný nabyvatel rozmnoženiny počítačového programu, který má vlastnické či jiné právo k rozmnoženině počítačového programu, a to za účelem jejího využití, nikoli za účelem jejího dalšího převodu, dále oprávněný nabyvatel licence nebo jiná osoba oprávněná užívat rozmnoženinu počítačového programu. Takový uživatel může užívat oprávněně nabytou rozmnoženinu počítačového programu v rozsahu stanoveném v odstavci 1 (minimální rozsah), pokud není smlouvou dohodnut rozsah širší; minimální rozsah nelze s výjimkou oprávnění uvedeného v odstavci 1 písm. b) dohodou zúžit.

⁸²⁰ *Report on the implementation and effects of Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs*, COM(2000)199, 10. 4. 2000, s. 12.

Vztažení výčtu i na nabyvatele licence je pochopitelné, avšak kategorie jiných osob oprávněných užívat rozmnoženinu počítačového programu vysvětlena již není a dochází tak k určité definici v kruhu. Tato poslední kategorie činí ze seznamu demonstrativní výčet.

Čtvrtá podmínka je podstatná, jelikož zakotvuje kogentnost § 66 odst. 1, s výjimkou ustanovení § 66 odst. 1 písm. b), a zakotvuje tak minimální rozsah smluvních práv oprávněného uživatele. Česká úprava je oproti komunitární úpravě širší ohledně § 66 odst. 1 písm. a) (v tomto ohledu je však komunitární úprava vzhledem k zmíněnému rozporu mezi čl. 5 odst. 1 a bodem odůvodnění 13 směrnice o právní ochraně počítačových programů nejednoznačná), ale užší ohledně ustanovení § 66 odst. 4 AZ.

Ustanovení **§ 66 odst. 7**⁸²¹ je odkazovací normou a to v negativním rozsahu, kdy stanovuje, která ustanovení se na počítačové programy nevztahují. Mimo jiné je tak omezeno (osobnostní) právo autora na odstoupení od smlouvy pro změnu přesvědčení (§ 54), které je u počítačových programů úplně vyřazeno. Zúžena je aplikace ustanovení o uplatňování technických prostředků ochrany práv jen na ustanovení § 43 odst. 2 a 3 AZ. Dále se na počítačový program nevztahují všechna omezení autorských práv, s výjimkou úřední licence dle ustanovení § 34 písm. a) AZ a licence pro dočasné rozmnoženiny pro přenos počítačovou nebo obdobnou sítí mezi třetími stranami uskutečněný prostředníkem dle ustanovení § 38a odst. 1 písm. a) AZ. Jedná se o vhodné doplnění, zejména v posledním případě, i když je sporné, zda rozšíření rozsahu omezení autorských práv je dle komunitární úpravy možné.

Pro počítačové programy je vyloučeno ustanovení § 43 odst. 4, které po vzoru čl. 6 odst. 4 IS stanovuje vztah mezi omezeními autorských práv a technickými prostředky ochrany práv. Vyjasnění tohoto vztahu pro počítačové programy přebírá ustanovení **§ 66 odst. 8**,⁸²² kdy autoři počítačového programu

---

⁸²¹ Ustanovení § 30a až 33, § 34 písm. b) až d), § 35 až 38, § 38a odst. 1 písm. b), § 38a odst. 2, § 38b až 39, § 43 odst. 1 a 4 až 6 a § 54 se na počítačový program nevztahují.

⁸²² Právní ochranou technických prostředků podle § 43 nejsou dotčena ustanovení odstavce 1 písm. d) a e) v rozsahu nezbytném k využití těchto omezení. Autor, který pro své dílo použil technické prostředky podle § 43 odst. 3, je povinen zpřístupnit počítačový program oprávněnému uživateli v rozsahu podle odstavce 1 a je povinen označit počítačový program chráněný technickými prostředky uvedením jména a adresy osoby, na kterou se má oprávněný uživatel za tím účelem obrátit.

musí zajistit plný rozsah ustanovení § 66 odst. 1 pro oprávněné uživatele a musí uvést kontaktní údaje, kde je možné domoci se tohoto závazku. Ustanovení specificky vymezuje § 66 odst. 1 písm. d) a písm. e), tj. analýzu černé skříňky a rozklad, aby nebyly v rozsahu nezbytném k svým využitím dotčeny technickými prostředky ochrany práv.

Ustanovení § 72⁸²³ upravuje úplatnou zákonnou licenci u uměleckých výkonů zaznamenaných na zvukovém záznamu vydaném k obchodním účelům (prodej, sdělování díla veřejnosti dle ustanovení § 18 odst. 2) při vysílání či přenosu rozhlasového a televizního vysílání. Doktrinální výklady dovozují, že postačující je i nabízení k prodeji.⁸²⁴ Toto užití je povinně kolektivně spravované a je vázáno na uzavření smlouvy mezi uživatelem a kolektivním správcem a následném zaplacení odměny. Právě povinnost uzavření smlouvy značně omezuje působnost ustanovení. Prodlení v zaplacení odměny při současném dalším užití je bráno za zásah do práv výkonného umělce. Prvotním užitím, které má být spojeno s hlavním ekonomickým příjmem pro výkonného umělce je vydání uměleckého výkonu zaznamenaného na zvukovém záznamu, toto ustanovení má pokrýt pouze druhotné užití.

---

⁸²³ 1) Do práva výkonného umělce nezasahuje, kdo užije umělecký výkon zaznamenaný na zvukový záznam vydaný k obchodním účelům vysíláním rozhlasem nebo televizí, přenosem rozhlasového nebo televizního vysílání; výkonnému umělci však přísluší právo na odměnu za takové užití. Toto právo může výkonný umělec vykonávat pouze prostřednictvím příslušného kolektivního správce.

(2) Zvukovým záznamem vydaným k obchodním účelům se pro účely tohoto ustanovení rozumí zvukový záznam, jehož rozmnoženiny jsou rozšiřovány prodejem, nebo který je oprávněně veřejnosti sdělován podle § 18 odst. 2.

(3) Do práva výkonného umělce však zasahuje ten, kdo před užitím způsobem uvedeným v odstavci 1 neuzavře s příslušným kolektivním správcem smlouvu, kterou se stanoví výše odměny za takové užití a způsob jejího placení.

(4) Do práva výkonného umělce zasahuje i ten, komu příslušný kolektivní správce zakázal další užití výkonu způsobem uvedeným v odstavci 1, protože je vůči němu v prodlení se zaplacením odměny za takový způsob užití a tuto odměnu nezaplatí ani v dodatečně třicetidenní lhůtě za tím účelem mu kolektivním správcem poskytnuté. Neomezí-li kolektivní správce takový zákaz na kratší dobu, trvá zákaz až do doby, kdy bude závazek zaplatit odměnu splněn nebo jinak zanikne; dojde-li k porušení zákazu, neskončí však bez souhlasu kolektivního správce trvání zákazu dříve, než budou vypořádány i nároky z takového porušení vzniklé.

⁸²⁴ KRÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2005. s. 792. ISBN 80-7201-546-X. s. 213 - 214.

Ustanovení § 74⁸²⁵ je odkazovací normou a omezuje práva výkonných umělců díky aplikaci ustanovení upravujících omezení autorských práv, tj. platí i tato ustanovení: § 23 (zpřístupňování uměleckého výkonu pacientům při poskytování zdravotní péče), § 29 (třístupňový test a rozsah omezení práv výkonného umělce vzhledem k nezveřejněnému uměleckému výkonu), § 30 odst. 1, 2, 5 a 6 (užití rozmnoženin uměleckého výkonu pro osobní potřebu), § 30b (předvedení nebo oprava přístroje), § 31 (citace), § 34 písm. a) až c) (úřední a zpravodajská licence), § 35 (obřadní licence a školní představení), § 37 až 38a (knihovní licence, ustanovení ve prospěch osob se zdravotním postižením, dočasné rozmnoženiny), § 38c (nepodstatné vedlejší užití), § 38e (licence pro sociální zařízení), § 38f (společné domovní antény). Rovněž technické prostředky ochrany práv jsou plně aplikovatelné.

Ustanovení § 76 odst. 3⁸²⁶ odkazuje na ustanovení § 72 a za stejných podmínek tak stanovuje úplatnou zákonnou licenci povinně kolektivně spravovanou i pro výrobce zvukového záznamu, který byl vydán k obchodním účelům a užit při vysílání či přenosu rozhlasového a televizního vysílání. Prvotním užitím a hlavním ekonomickým příjmem pro výrobce zvukového záznamu je vydání zvukového záznamu. Toto ustanovení má pokrýt pouze druhotné užití, tj. vedlejší příjem. I zde plně platí, že povinnost uzavření smlouvy značně omezuje působnost ustanovení.

Ustanovení § 78⁸²⁷ je odkazovací normou a vztahuje na práva výrobců zvukových záznamů i omezení autorských práv ve stejném výčtu jako ustanovení § 74 u práv výkonných umělců. Rovněž technické prostředky ochrany práv jsou plně aplikovatelné.

---

⁸²⁵ Ustanovení § 2 odst. 3, § 4, 6, 7 a 9, § 11 odst. 4 a 5, § 12 odst. 2 a 3, § 13 až 16, § 18 až 23, § 25 a 26, § 27 odst. 7, § 28 odst. 1, § 29, § 30 odst. 1, 2, 5 a 6, § 30b, § 31, § 34 písm. a) až c), § 35, § 37 až 38a, § 38c, § 38e, 38f, § 40 až 44, § 46 až 48, § 49 až 51, § 53 až 55, § 57 a 58, § 62 odst. 2 a § 64 odst. 1 a 3 platí obdobně i pro výkonného umělce a jeho výkony.

⁸²⁶ Ustanovení § 72 platí obdobně pro výrobce zvukového záznamu.

⁸²⁷ Ustanovení § 2 odst. 3, § 4, § 6, § 9 odst. 2 až 4, § 12 odst. 2 a 3, § 13 až 16, § 18 až 23, § 25, § 27 odst. 7, § 28 odst. 1, § 29, § 30 odst. 1, 2, 5 a 6, § 30b, § 31, § 34 písm. a) až c), § 35, § 37 až 38a, § 38c, § 38e, 38 f, § 40 až 44, § 46 až 48, § 49 odst. 1 až 5, § 50, 51, 55, 57 a § 62 odst. 2 platí obdobně i pro výrobce zvukového záznamu a jeho záznam.

Práva výrobce zvukově obrazového záznamu v AZ neobsahují žádná specifická omezení práv souvisejících s právem autorským. Pouze ustanovení § 82⁸²⁸ je odkazovací normou a vztahuje na práva výrobce zvukově obrazového záznamu i omezení autorských práv ve stejném výčtu jako ustanovení § 74 u práv výkonných umělců. Rovněž technické prostředky ochrany práv jsou plně aplikovatelné.

Úprava práv rozhlasového a televizního vysílatele v AZ nezahrnuje žádná specifická omezení práv souvisejících s právem autorským. Jen ustanovení § 86⁸²⁹ je odkazovací normou a vztahuje na práva rozhlasového a televizního vysílatele i omezení autorských práv v obdobném výčtu jako ustanovení § 74 u práv výkonných umělců, kdy pouze chybí následující ustanovení: § 35 odst. 3 (tj. školní dílo), § 37 odst. 2, 3 a 5 (v rámci knihovní licence veřejná půjčovatelská licence, absenční půjčování zvukových a zvukověobrazových záznamů a poskytování informací ohledně výpůjček pro kolektivní správce), § 38 odst. 1 písm. b) a odst. 2 a 3 (v rámci omezení autorských práv ve prospěch osob se zdravotním postižením audiokomentáře a půjčování). Rovněž technické prostředky ochrany práv jsou plně aplikovatelné.

Právo nakladatele dle ustanovení § 87⁸³⁰ je vymezeno pouze náhradní odměnou za rozmnoženiny pro osobní potřebu v délce trvání 50 let od vydání díla. Žádná omezení práv souvisejících s právem autorským či omezení autorských práv se na toto právo nevztahují.

---

⁸²⁸ Ustanovení § 2 odst. 3, § 4, § 6, § 9 odst. 2 až 4, § 12 odst. 2 a 3, § 13 až 16, § 18 až 23, § 25, § 27 odst. 7, § 28 odst. 1, § 29, § 30 odst. 1, 2, 5 a 6, § 30b, § 31, § 34 písm. a) až c), § 35, § 37 až 38a, § 38c, § 38e, 38f, § 40 až 44, § 46 až 48, § 49 odst. 1 až 5, § 50, 51, 55, 57 a § 62 odst. 2 platí obdobně i pro výrobce zvukově obrazového záznamu a jeho záznam.

⁸²⁹ Ustanovení § 2 odst. 3, § 4, § 6, § 9 odst. 2 až 4, § 12 odst. 2 a 3, § 13 až 16, § 18 až 23, § 25, § 27 odst. 7, § 28 odst. 1, § 29, § 30 odst. 1, 2, 5 a 6, § 30b, § 31, § 34 písm. a) až c), § 35 odst. 1, 2 a 4, § 37 odst. 1 a 4, § 38 odst. 1 písm. a), § 38a, § 38c, § 38e, § 38f, § 40 až 44, § 46 až 48, § 49 odst. 1 až 5, § 50, 51, 55, 57 a § 62 odst. 2 platí obdobně i pro vysílatele a jeho vysílání.

⁸³⁰ Nakladatel má právo na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny pro osobní potřebu jím vydaného díla. Toto právo trvá 50 let od vydání díla. Ustanovení § 27 odst. 7 platí obdobně.

Ustanovení § 91⁸³¹ zakotvuje omezení zvláštních práv pořizovatele databáze ve prospěch oprávněného uživatele. Úprava ustanovení § 91 navazuje na čl. 8 směrnice o právní ochraně databází. Oproti komunitární úpravě ustanovení § 91 užívá jiné vyjádření pro „rozpor s obvyklým užíváním“ a to „běžně a přiměřeně“, jinak je s evropskými předpisy v zásadě koherentní až na odlišné označení úpravy, kdy komunitární článek je uvozen jako práva a povinnosti oprávněného uživatele. Česká úprava vyjasňuje i požadavek komunitárního zákazu systematického a opakovaného vytěžování a zužitkování kvalitativně nebo kvantitativně nepodstatných částí dle čl. 7 odst. 5 směrnice o právní ochraně databází, který výslovně vztahuje i na oprávněného uživatele. Zde však dochází k určitým interpretačním problémům s ustanovením § 90 odst. 5 (podobně jako u čl. 7 odst. 5 vůči čl. 8 směrnice o právní ochraně databází), kdy oprávněný uživatel nemá privilegované postavení (resp. má i zhoršenou pozici) vůči ostatním uživatelům.⁸³² Zákaz zásahu do autorských práv a práv souvisejících s právem autorským je deklaratorní, jelikož vyplývá ze samotných zvláštních ustanovení a je zde nadbytečně uváděn jako součást definičního rámce. Určitou anomálií je ponechání druhého a třetího stupně třístupňového testu v textu ustanovení při současném vztažení třístupňového testu z ustanovení § 29, kdy jednotlivé testy budou zdvojeny. Oproti ustanovení § 66 není pojem oprávněného uživatele výslovně řešen. Těžkosti s definičním rozsahem oprávněného uživatele kvůli textu směrnice o právní ochraně databází (oprávněný uživatel musí mít přístup k databázi a uzavřenou licenční smlouvu s pořizovatelem databáze dle bodu odůvodnění 34) a rozporuplné rozhodovací praxi SDEU v případě C-203/02 *The British Horseracing Board Ltd and Others* (přístup k databázi a přímý či nepřímý souhlas pořizovatele databáze) přiznává i komentářová literatura.⁸³³

---

⁸³¹ Do práva pořizovatele databáze, která byla zpřístupněna jakýmkoli způsobem veřejnosti, nezasahuje oprávněný uživatel, který vytěžuje nebo zužitkovává kvalitativně nebo kvantitativně nepodstatné části obsahu databáze nebo její části, a to k jakémukoli účelu, za podmínky, že tento uživatel databázi užívá běžně a přiměřeně, nikoli systematicky či opakovaně, a bez újmy oprávněných zájmů pořizovatele databáze, a že nezpůsobuje újmu autorovi ani nositeli práv souvisejících s právem autorským k dílům nebo jiným předmětům ochrany obsaženým v databázi.

⁸³² TELEČ, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4. s. 735.

⁸³³ TELEČ, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4. s. 736 - 737.

Ustanovení § 92⁸³⁴ stanovuje tři bezúplatné zákonné licence u databáze pro osobní potřebu, vědecký a vyučovací účel a účely veřejné bezpečnosti nebo správního a soudního řízení. Oproti omezením autorských práv obecně jsou tato omezení dána pouze ve prospěch oprávněného uživatele dané databáze, nikoliv vůči široké veřejnosti. Úprava ustanovení § 92 navazuje na čl. 9 směrnice o právní ochraně databází. Oproti komunitární úpravě vykazuje ustanovení § 92 tři rozdíly. Směrnice uvádí, že databáze má být zpřístupněna veřejnosti jakýmkoliv způsobem, ale česká úprava zakotvuje jen zpřístupnění databáze, což nebude v praxi činit problém. Evropská úprava dále vyžaduje jako účel „názornost“ vyučování a vědecký výzkum, ale ustanovení § 92 písm. b) uvádí jen obecný vyučovací a vědecký účel. Tímto je česká úprava širší a v rozporu s komunitární úpravou. Další přímý rozpor s komunitární úpravou je v případě práva na zužitkování, které ustanovení § 92 vztahuje na všechny tři bezúplatné zákonné licence, ale čl. 9 směrnice o právní ochraně databází tak činí pouze pro účely veřejné bezpečnosti nebo správního a soudního řízení. Je však pravdou, že ani samotná směrnice o právní ochraně databází v tomto není konzistentní, kdy začátek čl. 9 a bod odůvodnění 50 mohou navádět i k jiné interpretaci. Nicméně samotný bod odůvodnění musí u výkladu ustoupit znění článku. Bod odůvodnění 50 ještě zmiňuje, že užití dle těchto tří bezúplatných zákonných licencí nesmí být k obchodnímu účelu, to však také český zákonodárce do ustanovení § 92 nepřevodl. Celkově však k širšímu pojetí omezení zvláštních práv pořizovatele databáze nebyl český zákonodárce oprávněn.

Na zvláštní práva pořizovatele databáze jsou kromě výše zmíněných specifických omezení vztahena přes odkazovací normu v ustanovení § 94⁸³⁵

---

⁸³⁴ Do práva pořizovatele jím zpřístupněné databáze též nezasahuje oprávněný uživatel, který vytěžuje nebo zužitkovává podstatnou část obsahu databáze

a) pro svou osobní potřebu; ustanovení § 30 odst. 3 zůstává nedotčeno,

b) pro účely vědecké nebo vyučovací, uvede-li pramen, v rozsahu odůvodněném sledovaným nevydělečným účelem, a

c) pro účely veřejné bezpečnosti nebo správního či soudního řízení.

⁸³⁵ (1) Ustanovení § 4, § 6, § 9 odst. 2 až 4, § 12 odst. 2, § 13 až 15, § 18 odst. 2 a 4, § 27 odst. 7, § 28 odst. 1, § 29, § 30 odst. 1 a 3, § 40 až 44, § 46 až 48, § 49 odst. 1 až 5, § 50, 51, 55 a 57 platí přiměřeně i pro pořizovatele databáze.

(2) Ustanovení § 3 písm. a) platí přiměřeně i pro pořizovatele databáze, která je součástí právního předpisu.

přiměřeně i omezení autorských práv dle ustanovení § 29, § 30 odst. 1 a 3. Tím je částečně duplicitně použitelný třístupňový test a volné užití (avšak mimo jiné se na toto ustanovení nevztahuje § 30 odst. 2), ale zákaz vytváření rozmnoženin databází v elektronickém formátu pro osobní potřebu je zachováno. Technické prostředky ochrany práv jsou zde plně aplikovatelné. Ustanovení § 94 odst. 2 oproti komunitární úpravě, která neharmonizovala úřední díla, vyjímá databáze obsažené v právních předpisech z ochrany dle AZ. Není však již cokoliv stanoveno o jiných úředních dílech, jejichž obsahem bude databáze, z čehož vyplývá (ve spojitosti s ustanovením § 94 odst. 1, který mezi použitelnými ustanoveními Hlavy I AZ neuvádí ustanovení § 3), že obecně se úprava úředních děl (mimo toto ustanovení) na databáze nevztahuje.

D. Další vývoj omezení autorských práv

Vzhledem k tomu, že řada návrhů v následující kapitole nemá své úřední překlady do českého jazyka a jedná se o teprve projednávané texty, kdy se jejich konečné verze mohou lišit, nebudou oproti předchozím kapitolám citovány přímo texty jednotlivých ustanovení v poznámkách pod čarou.

1. Další vývoj omezení autorských práv na mezinárodní úrovni

V určitém ohledu do nedávné doby panovala na mezinárodní úrovni ohledně mnohostranných smluv patová situace.⁸³⁶ Tato situace se zdá být prolomena vývojem v roce 2011 kolem smlouvy o ochraně uměleckých výkonů v audiovizí a postupem jednání kolem mezinárodního instrumentu o omezeních autorských práv ve prospěch osob se zrakovým postižením. Rozvojové státy se obávaly a stále obávají dalšího rozšiřování majetkových práv autorů a rozvinuté státy se naopak zaměřily na prosazování svých zájmů pomocí bilaterálních smluv. Jako velmi pravděpodobný se jeví pro rok 2012 určitý „výměnný obchod“, kdy podpora mezi rozvinutými a rozvojovými státy bude „směněna“ právě u zmíněných dvou předpisů (či jiné mezinárodní smlouvy upravující omezení autorských práv relevantní pro rozvojové státy). Jako jiný možný ústupek ze strany rozvinutých států se ukazuje prodloužení lhůt pro převzetí závazků vyplývajících z dohody TRIPS pro nejméně rozvinuté země. Pokud v roce 2012 nenastane úspěch, dá se očekávat další důraz ze strany rozvinutých států na

---

⁸³⁶ Převažujícím postojem odborníků byla skepse k úspěchu dalších mezinárodních mnohostranných smluv upravujících autorské právo, k důvodům např. DOBŘIČHOVSKÝ, T. Perspektivy rozvoje mezinárodního práva duševního vlastnictví v kontextu bilateralismu. In *Aktuální otázky práva autorského*. KŘÍŽ, J. et al. ed. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. 83 s. ISBN: 978-80-246-1528-8. s. 67.

sjednávání tzv. dohod TRIPS plus a prosazení dohody ACTA.⁸³⁷ Nicméně je vždy možné, že se situace vrátí do zablokované situace.⁸³⁸ V takovém případě je možné, že větší šanci na prosazení budou mít tzv. soft law mechanismy, které sice nejsou závazné, ale mohou pomoci vytvářet standardy, které zejména v oblasti omezení autorských práv jsou velmi potřeba. Další možností představují opční protokoly, kdy by byl dohodnut alespoň minimální společný základ jednotlivých mezinárodních smluv, a opční protokoly by byly určeny pro státy, které by byly ochotné více sladit svou národní úpravu omezení autorských práv. Z výše uvedeného vyplývá, že další vývoj omezení autorských práv na mezinárodní úrovni se může vyvíjet ve čtyřech směrech – 1) dojde ke stagnaci (tj. patové situaci ve WIPO, po dění v roce 2011 spíše nepravděpodobné), 2) bude probíhat fragmentovaná úprava na základě několika schvalovaných či projednávaných mezinárodních smlouvách (jedná se o relativně pravděpodobnou variantu, avšak neřešící hlubší systémové problémy s omezeními autorských práv), 3) dojde k fragmentované úpravě na základě jednoho či více mezinárodních soft law instrumentů (jedná se o relativně pravděpodobnou variantu, avšak pokud nebudou dané soft law instrumenty zasahovat širší okruh omezení autorských práv,⁸³⁹ pak nepomohou řešit dostatečně rozdílnost národních úprav), 4) bude navržena komplexnější mezinárodní úprava omezení autorských práv buď mezinárodní smlouvou či soft law mechanismem (v krátkodobém horizontu se nejedná o pravděpodobnou variantu, nicméně v delším časovém období k větší mezinárodní harmonizaci pravděpodobně nevyhnutelně dojde).⁸⁴⁰

Vzhledem ke zkušenostem získaným na mezinárodní i evropské úrovni, by jakákoliv budoucí úprava (ať v závazné či nezávazné variantě) měla vycházet z

---

⁸³⁷ Část autorů předpokládá rozličné zájmy v bloku rozvojových států a dává šanci zejména mnohostranným smlouvám o lepší vymahatelnosti práv duševního vlastnictví, viz např. DEERE, C. *The Implementation Game. The TRIPS Agreement and the Global Politics of Intellectual Property Reform in Developing Countries*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2009. 432 s. ISBN: 78-0199587476. s. 317.

⁸³⁸ Někteří autoři radí rozvojovým státům vytvoření veto koalic, viz např. DRAHOS, P. – BRAITHWAITE, J. *Information Feudalism. Who owns the knowledge economy?* 1. vyd. London: Earthscans, 2002. 272 s. ISBN: 978-1565848047. s. 208.

⁸³⁹ Jako příklad lze uvést návrh WTO prohlášení o rovnovážné interpretaci třístupňového testu.

⁸⁴⁰ Tento návrh dokonce již na půdě WIPO padl ze strany delegací Brazílie, Chile, Nikarague a Uruguaye, které předložily plán s pěti fázemi, který by vyústil v povinná omezení autorských práv přijatá např. doporučením Valného shromáždění WIPO. *Proposal by Brazil, Chile, Nicaragua and Uruguay for Work Related to Exceptions and Limitations*, 17. 7. 2008. [online]. [cit. 2011-10-06]. Dostupné z http://www.keionline.org/misc-docs/New_proposal_on_exceptions_limitations.pdf

těchto principů: 1. poskytnutí dostatečné míry flexibility, aby státy mohly promítnout jak národní tradice u omezení autorských práv s de minimis vlivem tak odlišný stupeň hospodářského vývoje, 2. Omezení autorských práv s důležitým přeshraničním prvkem by měly mít povinnou formu či neumožňovat velký prostor pro interpretaci, 3. regulace by měla vytvořit mechanismus s předem danými pravidly (třístupňový test je vhodným příkladem), jak vytvářet nová omezení autorských práv reagující na nepředvídatelný technický vývoj, 4. úprava by měla obsahovat účinný sankční mechanismus či alespoň monitorovací systém národní implementace, 5. detailnější vymezení je politicky průchodné spíše u úzce definovaných omezení autorských práv.

Otázka omezení autorských práv se od přelomu tisíciletí stala velmi frekventovanou v rámci WIPO a byla zadána série studií analyzujících omezení autorských práv.⁸⁴¹ Dosud se však bohužel nerozvinula dostatečná diskuze nad omezeními autorských práv, která směřují k transformativnímu užití (tj. vytváření odvozených děl), či o všeobecném postavení uživatelů.

a) Návrh omezení autorských práv ve prospěch osob se zrakovým postižením

Nejdále v rámci projednávání na mezinárodních fórech je návrh úpravy zajišťující omezení autorských práv ve prospěch osob se zrakovým postižením, kdy samotný původní návrh pochází od Světové organizace nevidomých, ale snahy o regulaci této oblasti jsou starší.⁸⁴² Původní návrh nebyl z nejpovedenějších,⁸⁴³ ale jedná se důležitou oblast s dopadem na velkou část společnosti – na světě se jedná o 160 miliónů osob a v případě všech zdravotně postižených o 650 miliónů lidí, pokud by se smlouva rozšířila i na další typy

---

⁸⁴¹ WIPO. *Limitations and Exceptions – Studies and Presentations*. [online]. [cit. 2011-09-26]. Dostupné z <http://www.wipo.int/copyright/en/limitations/studies.html>

⁸⁴² Viz diskuze pracovní skupiny WIPO z roku 1982, *Working Group on Access by the Visually and Auditorily Handicapped to Material Reproducing Works Protected by Copyright*, 25. – 27. 6. 1982. [online]. [cit. 2011-09-16]. Dostupné z http://www.keionline.org/misc-docs/tvi/1982_report.pdf

⁸⁴³ Ke kritické analýze, JIRSA, J. Výjimky a omezení v autorském právu a jejich perspektiva na mezinárodní úrovni. In *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových*, KRÍŽ, J. et al. ed. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009. 134 s. ISBN: 978-80-246-1751-0. s. 75 - 78.

zdravotních postižení, jak to zakotvoval čl. 15 písm. b) původního návrhu. Toto číslo narůstá kvůli demografickým změnám ve společnosti - jednatelce v průměru stráví osm let svého života jako zdravotně postižený. Většina děl (95 %) není dostupná ve vhodných formátech pro zrakově postižené. Pouze v 57 státech ze 184 členských států WIPO jsou v národním zákonodárství stanovena omezení autorských práv pro potřeby zdravotně postižených.

Jedním z důvodů potřeby upravit postavení osob se zrakovým postižením v rámci autorského práva je i přijetí Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením (ÚPOZP),⁸⁴⁴ která obsahuje řadu ustanovení, které jsou relevantní ve vztahu k autorskému právu. Čl. 30 odst. 3 ÚPOZP zakotvuje právo na účast na kulturním životě, podle kterého smluvní strany podniknou, v souladu s mezinárodním právem, veškeré odpovídající kroky s cílem zajistit, aby zákony na ochranu duševního vlastnictví nevytvářely nepřiměřené nebo diskriminační překážky bránící přístupu osob se zdravotním postižením ke kulturním materiálům. Smluvní strany rovněž v souladu s čl. 30 odst. 1 písm. a) ÚPOZP přijmou veškerá odpovídající opatření, aby osoby se zdravotním postižením měly přístup ke kulturním materiálům v přístupných formátech a dle čl. 30 odst. 1 písm. b) ÚPOZP přístup k televizním programům, filmům, divadelním a jiným kulturním činnostem v přístupných formátech. Je potřeba také zmínit čl. 21 ÚPOZP o svobodě projevu a přesvědčení a přístupu k informacím, který zajišťuje svobodu vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace na rovnoprávném základě s ostatními a to prostřednictvím všech forem komunikace⁸⁴⁵ dle vlastní volby a je relevantním k formulaci omezení autorských práv.

Mezi státy WIPO nepanuje plná shoda, zdali úprava omezení autorských práv ve prospěch osob se zrakovým postižením má mít podobu mezinárodní smlouvy (prosazováno rozvojovými státy a neziskovými organizacemi) či jen nezávazného instrumentu (podporováno rozvinutými státy a nositeli práv).

---

⁸⁴⁴ *Úmluva o právech osob se zdravotním postižením*, 13. 12. 2006, 10/2010 Sb.m.s. [online]. [cit. 2011-09-03]. Dostupné z <http://www.vlada.cz/assets/ppov/vzpo/dokumenty/Umluva-ve-sbirce.pdf> ÚPOZP vstoupila v účinnost 3. 5. 2008, přistoupila k ní EU (stala se tak první mezinárodní smlouvou o lidských právech, které se EU stala smluvní stranou) i ČR (platnost od 28. 10. 2008).

⁸⁴⁵ Dle čl. 2 ÚPOZP komunikace zahrnuje řeč, zobrazení textu, Braillovo písmo, dotekovou komunikaci, velké písmo, přístupná multimediální zařízení, jakož i psaný jazyk, zvukové systémy, jednoduchou formu řeči, digitalizovaný hlas a augmentativní a alternativní způsoby, prostředky a formáty komunikace, včetně dostupných informačních a komunikačních technologií.

Nicméně dá se očekávat ještě vývoj jednotlivých pozic, které spíše odpovídají taktice diplomatického vyjednávání.

Návrh⁸⁴⁶ úpravy zajišťující omezení autorských práv ve prospěch osob se zrakovým postižením obsahuje velmi podrobnou preambuli a články A - H. **Preambule** kromě širokého převzetí textů jednotlivých článků ÚPOZP vyjadřuje preferenci k umožnění přístupu k dílům ze strany nositelů práv, kde však tento přístup není umožněn, je na místě aplikace specifických omezení autorských práv. Preambule se rovněž vyjadřuje k zajištění rovnováhy mezi zájmy nositelů práv a veřejností, jakož i odkazuje k třístupňovému testu. Zajímavým faktem je, že text zmiňuje jeho flexibilitu, což by mohlo být významným výkladovým aspektem do budoucna. Závěrem preambule uvádí závazek států stanovit potřebnou minimální flexibilitu v autorském právu, která zajistí plný a rovnocenný přístup k dílům pro osoby se zrakovým postižením. Tento požadavek naznačuje, že oproti RÚB se zde státy mohou shodnout na mezinárodní smlouvě, která poskytne minimální úroveň omezení autorských práv ve prospěch osob se zdravotním postižením. Tím umožní poskytnout na národní úrovni vyšší ochranu osobám se zdravotním postižením, tj. širším způsobem koncipovaná omezení autorských práv nad rámec takové nové mezinárodní smlouvy. Tento aspekt otočení tradiční zásady o minimálních právech a maximálních omezeních autorských práv, společně s povinným charakterem jednotlivých ustanovení, by byl největším průlomem ve prospěch uživatelů v mezinárodní úpravě.

Článek A stanovuje definice, z nichž vyplývá, že se návrh vztahuje k dílům i předmětům ochrany práv souvisejících s právem autorským v analogové a digitální podobě. Návrh se vztahuje i jen k zveřejněným dílům a jiným předmětům ochrany, což by znamenalo změnu pro ustanovení § 38 AZ. Článek chrání i osobnostní práva autora, jelikož rozmnoženina díla v přístupném formátu musí zachovávat integritu dotčeného díla. Autorizovanou osobou kromě státních a neziskových organizací mohou být i komerční subjekty. Zvláštním požadavkem

---

⁸⁴⁶ Návrh mezinárodního instrumentu o omezeních a výjimkách pro osoby s postižením týkajícím se čtení reflektuje kompromisní znění, na kterém se byly dosud schopné shodnout jednotlivé zainteresované rozvojové a rozvinuté státy na 22. zasedání SCCR 15. - 24. 6. 2011. *Proposal on an international instrument on limitations and exceptions for persons with print disabilities*, SCCR/22/16, 4. 11. 2011. [online]. [cit. 2011-09-06]. Dostupné z http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_22/sccr_22_16.pdf

je, že autorizované osoby musí mít zároveň důvěru nositelů práv i osob se zrakovým postižením a to se dokonce vztahuje i na všechny sesterské organizace, pokud autorizovaná osoba je součástí národní sítě takových organizací. Tento požadavek jde výraznou měrou nad nezbytně nutnou úroveň úpravy a zejména autorizované osoby, i když splní veškeré požadavky národních předpisů, vystavuje velké právní nejistotě. Je stanovena definice přiměřené ceny pro a) rozvinuté státy na stejné či nižší úrovni díla dostupného na trhu osobám bez postižení spojeného s čtením a pro b) rozvojové státy na úrovni dostupné ceny pro trh daného rozvojového státu s tím, že se mají vzít do úvahy potřeby a rozdílné příjmy osob se zhoršeným viděním či postižením spojeným se čtením.

Článek B se vztahuje k oprávněným osobám a těmi jsou tři kategorie: a) nevidomí, b) osoby se zhoršeným viděním, které nemůže být ekvivalentně korigováno, nebo postižením týkajícím se vnímání či čtení, a c) osoby s tělesným postižením znemožňujícím číst či manipulovat s knihou běžným způsobem pro čtení. Tento článek se jinými slovy týká např. osob a) s úplnou ztrátou vidění, b) se zbytky zraku, případně dyslexií, a za c) s roztroušenou sklerózou a těžkým tělesným postižením. U bodu b) v souvislosti se zrakem není požadavek přímého uznání postižení. Problémem tohoto ustanovení je, že referuje v bodu c) ke knize, tj. analogovému nosiči. Kriticky je potřeba hodnotit, že celá smlouva, i když zmiňuje osoby s postižením jiným, než je jen zrakové, dopadá pouze na jeden ze smyslů (zrak). Potřeby osob s jiným než zrakovým postižením k přístupu k dílům nejsou výslovně akcentovány a jsou zastoupeny pouze implicitně. Z právněpolitických důvodů by bylo vhodné v rámci mezinárodní normotvorby rovnou upravit komplexně omezení autorských práv pro všechny skupiny osob se zdravotním postižením. Na druhou stranu je potřeba kladně hodnotit i posun alespoň v části této oblasti a dá se předpokládat, že někteří národní zákonodárci přijmou i vhodná omezení autorských práv pro širší okruh zainteresovaných oprávněných osob.

Článek C upravuje národní omezení autorských práv pro díla v přístupném formátu. Samotný návrh v záhlaví odkazuje na „výjimky“, ale v textu se vyskytuje označení „výjimky a omezení“.

Článek C odst. 1 uvádí obecnou povinnost stanovit ze strany členských států omezení autorských práv ve prospěch dostupnosti děl v přístupných formátech pro oprávněné osoby a to ve vztahu k právům na rozmnožování, rozšiřování a zpřístupňování děl veřejnosti. Návrh však výslovně neupravuje právo k sdělování díla veřejnosti.

Článek C odst. 2 umožňuje členským státům naplnit článek C odst. 1 omezením autorských práv dle demonstrativního výčtu dvou užití (viz níže). Výhodou tohoto ustanovení je, že nepřistoupilo k taxativnímu výčtu a tudíž je otevřené přizpůsobení se technickému vývoji. Na druhou stranu dle použité formulace je částečný rozpor mezi článkem C odst. 1, který je založen na povinnosti, a článkem C odst. 2, který tuto povinnost činí dobrovolnou.

Článek C odst. 2 písm. a) umožňuje, aby autorizovaná osoba vytvořila rozmnoženinu díla v přístupném formátu, či ji získala od jiné autorizované osoby. Následně ji autorizovaná osoba může dodat oprávněné osobě jakýmkoliv prostředky, včetně nekomerčního půjčování nebo dodání elektronicky po kabelu či bezdrátově. Autorizovaná osoba však musí splnit následující čtyři kumulativní podmínky: 1. mít oprávněný přístup, 2. adaptovat dílo do přístupného formátu (s možností pomoci při navigaci v informacích, ale jinak bez jakýchkoliv změn), 3. dodat dílo výhradně pro užití oprávněných osob, 4. provozovat činnost na neziskovém základě. Problémem je, že ustanovení nespécifikuje definici oprávněného přístupu. Toto ustanovení vylučuje argumentem a contrario pronájem děl v přístupných formátech, který by však mohl uhradit náklady vzniklé autorizovaným osobám a je tak otázkou, nakolik může být zpoplatněno půjčování daných děl.

Článek C odst. 2 písm. b) umožňuje oprávněné osobě či osobě jednající v její prospěch vytvořit rozmnoženinu v přístupném formátu pro osobní užití oprávněné osoby, pokud ta má oprávněný přístup k dílu či jeho rozmnoženině. Toto ustanovení znovu nespécifikuje oprávněný přístup, nicméně ani rozsah osobního užití. Ustanovení neumožňuje další rozšiřování takových rozmnoženin a to ani ve prospěch dalších oprávněných či autorizovaných osob. V tomto ohledu je ustanovení příliš restriktivní, jelikož neumožňuje, aby oprávněná osoba poskytla např. digitalizované knihy autorizované osobě, nebo aby z daných děl

mohly těžit i jiné oprávněné osoby. Na rozdíl od podrobně definovaných oprávněných a autorizovaných osob návrh nikterak nspecifikuje osobu jednající ve prospěch oprávněné osoby, včetně např. povinnosti této osoby vytvořenou rozmnoženinu díla v přístupném formátu následně zničit.

Článek C odst. 3 umožňuje státům přijmout jakékoliv další omezení autorských práv k provedení článku C odst. 1 při splnění třístupňového testu. Zde uvedený test odkazuje na nositele práv, nikoliv autora. Z doslovné formulace testu vyplývá, že se nevztahuje k užitím dle článku C odst. 2, a je otázkou, zdali to bylo skutečným záměrem a zdali by nebylo vhodné text tohoto odstavce přeformulovat.

Článek C odst. 4 umožňuje, aby státy limitovaly uvedená omezení autorských práv jen na případy vydaných děl, které nemohou být získány v přiměřeném čase a za přiměřenou cenu. Toto ustanovení se pravděpodobně týká pouze užití dle článku C odst. 2 a tímto způsobem je limitována možnost ekonomických ztrát nositelů práv (když se třístupňový test na článek C odst. 2 pravděpodobně nevztahuje).

Článek C odst. 5 ponechává na rozhodnutí národních zákonodárců, zdali omezení autorských práv dle článku C budou upravena jako bezúplatné či úplatné zákonné licence.

Článek D se vztahuje k přeshraniční výměně rozmnoženin v přístupných formátech.

Článek D odst. 1 stanovuje obecnou povinnost státům umožnit rozšíření nebo zpřístupnění rozmnoženin v přístupných formátech prostřednictvím autorizovaných osob za předpokladu, že dotčená omezení autorských práv se uplatňují v obou signatářských státech či za předpokladu vývozní licence. Toto ustanovení neumožňuje přeshraniční užití, resp. výměnu, těchto rozmnoženin v přístupných formátech mezi oprávněnými osobami navzájem, což zejména vzhledem k možnostem internetu je značnou slabinou návrhu.

Článek D odst. 2 dává státům možnost přijmout dvě omezení autorských práv (na základě demonstrativního výčtu). Podobně jako v případě článku C mohou zde vznikat výkladové problémy mezi oběma odstavci, kdy článek D odst. 1 je založen na povinnosti, a článek D odst. 2 naopak na dobrovolnosti.

Článek D odst. 2 písm. A umožňuje autorizované osobě přeshraniční rozšiřování či zpřístupňování rozmnoženin v přístupných formátech vůči jiné autorizované osobě na neziskovém základě.

Článek D odst. 2 písm. B umožňuje autorizované osobě přeshraniční rozšiřování či zpřístupňování rozmnoženin v přístupných formátech vůči oprávněným osobám za předpokladu ověření, že oprávněné osoby splňují požadavky právních předpisů dotčeného jiného členského státu. Toto ustanovení již nestanovuje cokoli o neziskovém základě dané přeshraniční výměny. Z tohoto důvodu by dle současného znění mohlo být toto užití zpoplatněno.

Stát může omezit takovou přeshraniční výměnu na situace, kdy vydané dílo nemůže být získáno v přiměřeném čase a za přiměřenou cenu v členském státě importu.

Článek D odst. 3 umožňuje státům přijmout jakékoliv další omezení autorských práv k provedení článku D odst. 1 při splnění třístupňového testu. Zde uvedený test odkazuje na nositele práv, nikoliv autora. Z doslovné formulace testu vyplývá, že se nevztahuje k užitím dle článku D odst. 2, což je otázkou, zdali bylo skutečným záměrem a bylo by vhodné text tohoto odstavce případně přeformulovat.

Článek E umožňuje oprávněným či autorizovaným osobám provést import děl v přístupném formátu i bez souhlasu nositele práv. Tato úprava však neobsahuje bližší podmínky importu.

Článek F vyjasňuje vztah mezi dotčenými omezeními autorských práv a technickými prostředky ochrany práv, kdy pokud nebude zaručen přístup jinak (tj. dobrovolně ze stran nositelů práv, prostřednictvím trhu či autorizovaných osob), budou mít omezení autorských práv oprávněných osob přednost před technickými prostředky ochrany práv. Jedná se o důležitý precedent v pokračující debatě o vztahu mezi těmito dvěma právními instituty.

Článek G ponechává státům volný prostor ke stanovení vztahu mezi smlouvami a omezeními autorských práv ve prospěch oprávněných osob. Toto ustanovení je na mezinárodní úrovni významnou úpravou, kdy je přiznána možnost stanovit omezení autorských práv jako kogentní, což je pro řadu států významný předěl. Na druhou stranu to ukazuje i na to, že se státy nebyly schopny

ani v tomto případě dohodnout na jednoznačném řešení ohledně právního statutu omezení autorských práv.

Článek H zavazuje státy k ochraně soukromí oprávněných osob v souvislosti s implementací této mezinárodní dohody.

Z výše uvedeného vyplývá, že návrh dosud obsahuje určitá výkladově problematická místa. Stanovená omezení autorských práv jsou přísně podmíněná. Na druhou stranu, v řadě případů návrh obsahuje nebývalou flexibilitu ve prospěch uživatelů. Návrh je diskutabilní ve svém rozsahu zaměřeném pouze na přístup k dílům osobám s postiženími spojenými se čtením, jelikož by bylo vhodnější připravit moderní mezinárodní normu určenou pro všechny osoby se zdravotním postižením. Nicméně návrh je potřeba hodnotit kladně již za rozvinutí diskuze nad mezinárodní regulací omezení autorských práv. První významnější od Pařížské konference k RÚB.

b) Dohoda ACTA

Dohoda ACTA se přímo nezaměřuje na omezení autorských práv, jelikož dle svých signatářů se má primárně zaměřovat na procesní aspekty vymáhání práv duševního vlastnictví, nikoliv na hmotněprávní pravidla. Podrobnější analýza této dohody by byla nad rozsah daný této práci, a proto je potřeba odkázat na analýzy věnované pouze jejímu dopadu.⁸⁴⁷ Dohoda ACTA vyvolala velmi silné

---

⁸⁴⁷ Kromě již zmíněných aktivit akademických pracovníků, viz MATULIONYTE, R. et al. *Opinion of European Academics on Anti-Counterfeiting Trade Agreement*. [online]. [cit. 2011-08-15]. Dostupné z http://www.iri.uni-hannover.de/tl_files/pdf/ACTA_opinion_110211_DH2.pdf BAKER, B. et al. *Open letter to President Barack Obama*, 28. 10. 2010. [online]. [cit. 2011-08-16]. Dostupné z <http://www.wcl.american.edu/pijip/go/academics10282010> je potřeba zmínit i další zdroje. V českém jazyce je k dispozici TELEČ, I. *ACTA nejsou akta ani akty*. Úplná verze, 14. 2. 2012. [online]. [cit. 2012-03-24]. Dostupné z <http://www.elsa.cz/show/9532/ACTA%20nejdou%20akta%20ani%20akty.pdf?archive=true> Další významnější studie či analýzy v jiných jazycích (včetně těch zabývajících se ostatními aspekty dohody ACTA než jen autorskoprávními), viz KAMPERMAN SANDERS, A. - BAFANA SHABALALA, D. et al. *The Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA): An Assessment*, study EP/EXPO/B/INTA/ FWC /2009 -01/ Lot7/12, European Parliament, 11. 7. 2011. [online]. [cit. 2012-03-24]. Dostupné z <http://www.europarl.europa.eu/committees/en/INTA/studiesdownload.html?languageDocument=EN&file=43731> KORFF, D. - BROWN, I. *Opinion on the compatibility of the Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA) with the European Convention on Human Rights & the EU Charter of*

kontroverze, přestože dopad do jednotlivých právních řádů signatářských států se liší a zejména v EU nebude potřeba provádět zásadní legislativní úpravy (v tomto ohledu je navíc na tom např. ČR lépe než další členské státy EU, jako jsou Švédsko či Francie, které budou muset alespoň v trestněprávní oblasti přijmout významnější změny). Podstatné otazníky však vyvolává praktická účinnost dohody ACTA, když státy, z nichž pochází hlavní příliv padělků v světovém měřítku, nejsou zahrnuty mezi signatářské strany a EK zároveň prohlásila, že nebude vůči třetím zemím vynucovat přistoupení k standardům dohody ACTA ani v rámci vyjednávání smluv o volném obchodě. Dohoda ACTA získala zejména kvůli svému utajenému vyjednávání až určitý symbolický význam u svých některých odpůrců, přitom daleko významnější vliv bude mít pro jednotlivé uživatele v EU novelizace příslušné sekundární komunitární legislativy, která se připravuje pro nejbližší nadcházející období (IS, předpisy o elektronickém obchodu a o dodržování práv duševního vlastnictví) či kde v případě celních předpisů a ochrany osobních údajů již úpravy byly předloženy do evropského legislativního procesu. V návaznosti na protesty proti dohodě ACTA je její osud dosud nejasný. Mexický Senát se vyjádřil proti dohodě ACTA, z členských států EU ji podepsalo pouze 22 zemí (tj. nikoliv Estonsko, Německo, Nizozemí, Slovensko a Kypr, který se však podle dostupných informací k signatářům brzy připojí) a další země přerušily ratifikaci (mimo ČR i Bulharsko, Litva, Lotyšsko, Polsko, Slovinsko), přitom pokud by jakýkoliv členský stát EU (či EP) dohodu ACTA neratifikoval, pak nemůže jakékoliv její ustanovení vstoupit pro EU v platnost. Určité vyjasnění situace může přinést posouzení dohody ACTA ze strany SDEU ohledně jejího souladu s primárním komunitárním právem, o které

Fundamental Rights, 8. 10. 2011. [online]. [cit. 2012-03-24]. Dostupné z http://en.act-on-acta.eu/images/6/6f/ACTA_and_fundamental_rights.pdf HUSTINX, P. *Opinion of the European Data Protection Supervisor on the current negotiations by the European Union of an Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA)*, 2010/C 147/01, 5. 6. 2010. [online]. [cit. 2012-03-24]. Dostupné z http://www.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/Consultation/Opinions/2010/10-02-22_ACTA_EN.pdf FLYNN, S. - MADHANI, B. *ACTA and Access to Medicines*, 10. 6. 2010. [online]. [cit. 2012-03-24]. Dostupné z <http://rfc.act-on-acta.eu/access-to-medicines> OXFAM. *Oxfam Statement regarding ACTA and Public Health*, 1. 10. 2011. [online]. [cit. 2012-03-24]. Dostupné z http://www.oxfamsol.be/fr/IMG/pdf/Oxfam_ACTA_analysis_FINAL.pdf

požádala EK.⁸⁴⁸ Zmíněný nejistý osud dohody ACTA ještě podtrhl fakt, že druhý nejsilnější poslanecký klub EP (evropských sociálnědemokratických stran) se postavil v roce 2012 proti její ratifikaci, jakož i rozhodnutí výboru pro zahraniční obchod EP (tj. garančního výboru pro posouzení souhlasu s ratifikací dohody ACTA) z 27. 3. 2012, které oproti návrhu nového zpravodaje D. Martina drtivou většinou (21 hlasů proti, 5 hlasů pro a 2 poslanci se zdrželi hlasování) zamítlo připojení se EP k žádosti o stanovisko SDEU, tím však jednacím řadem EP nebrání vyslovení konečného souhlasu či odmítnutí dohody ACTA ještě před vynesením rozhodnutí SDEU. Z posledního vývoje je možné vyvodit kvalifikovaný odhad, že šance úspěšné ratifikace dohody ACTA v Evropě se výrazně snížila.

Část pátá dohody ACTA, která se týká vymáhání práv v digitálním prostředí, přináší důležitý aspekt do diskuze ohledně vztahu omezení autorských práv a technických prostředků ochrany práv. Čl. 27 odst. 8 stanovuje, že státy mohou přijmout či ponechat omezení autorských práv při implementaci technických prostředků ochrany práv. Dále stanovuje, že povinnost států přijmout účinnou právní ochranu pro technické prostředky ochrany práv, nemá nikterak ohrozit omezení autorských práv či instituty ochrany v předpisech jednotlivých států.

Tato úprava svědčí o určitém posunu v mezinárodním právu ve vztahu omezení autorských práv a technických prostředků ochrany práv, kdy oba instituty jsou chápány jako rovnocenné. Respektive by z uvedeného textu spíše vyplývala určitá přednost pro omezení autorských práv. Vzhledem ke stávající evropské legislativě a tomuto novému flexibilnímu textu platí, že státy mají výraznou volnost ve stanovení priority při uplatňování některých specifických omezení autorských práv před technickými prostředky ochrany práv.

---

⁸⁴⁸ EUROPEAN COMMISSION. *Statement by Commissioner Karel De Gucht on ACTA (Anti-Counterfeiting Trade Agreement)*, 22. 2. 2012. [online]. [cit. 2012-03-24]. Dostupné z <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=778>

c) Návrh omezení autorských práv ve prospěch knihoven a archivů

Činnost WIPO na poli omezení autorských práv v posledních letech vznikla z impulsu Chile a dalších států Latinské Ameriky a již od počátku debat se pozornost soustředila i na oblast knihoven a archivů. WIPO studie⁸⁴⁹ v této oblasti zkoumala 149 ze 184 členských států WIPO a dospěla k významným závěrům ohledně spíše úzkého rozsahu omezení autorských práv ve prospěch knihoven a archivů v zákonodárství jednotlivých států.⁸⁵⁰ I z těchto důvodů byl vypracován ze strany IFLA návrh mezinárodní smlouvy o omezeních a výjimkách autorských práv ve prospěch knihoven a archivů. Tato aktivita zapadá i do kontextu toho, že se WIPO na 21. setkání SCCR v listopadu 2010 dohodlo věnovat následující dva roky práci nad omezeními autorských práv. Přestože se jedná o nevládní iniciativu, byla tato otázka zaštitěna i ze strany některých států (státy Latinské Ameriky, Africká skupina) a z toho důvodu se omezení autorských práv v kontextu knihoven a archivů obsáhle řešila i na posledním jednání stálého výboru WIPO pro autorská práva a práva související s právem autorským na přelomu listopadu a prosince 2011, včetně zahrnutí návrhu IFLA.⁸⁵¹ Zatím prvotní diskuze byla rozvržena do debaty dle jedenácti kategorií (tj. modifikovaný návrh vzešlý ze strany USA). Práce nad touto problematikou je ve WIPO na svém počátku a nedá se předvídat výsledek, i když část států a zainteresované subjekty

---

⁸⁴⁹ CREWS, K. *Study on Copyright Limitations and Exceptions for Libraries and Archives*, SCCR/17/2, 26. 8. 2008. [online]. [cit. 2011-12-16]. Dostupné z http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_17/sccr_17_2.pdf

⁸⁵⁰ Omezení autorských práv ve prospěch knihoven a archivů nemá vůbec ve svém zákonodárství 21 států, obecné omezení autorských práv jen ve prospěch knihoven má 27 států, omezení autorských práv ve prospěch rozmnožování pro účely vědy či samostudia má 74 států, omezení autorských práv ve prospěch rozmnožování pro účely uchování fondů má 72 států, omezení autorských práv ve prospěch rozmnožování pro účely nahrazení zničených originálů, které již nejsou v prodeji, má 67 států, omezení autorských práv ve prospěch dodání děl na požádání klientů má 17 států, omezení autorských práv ve prospěch meziknihovních výpůjček má 6 států a právní možnost k obejití technických prostředků ochrany práv má 26 států.

⁸⁵¹ Návrh IFLA byl poprvé zveřejněn v dubnu 2011 ve verzi 3,0, ale v rámci SCCR byl již diskutován ve verzi 4,1 ze 17. 11. 2011. *Treaty Proposal on Limitations and Exceptions for Libraries and Archives*, verze 4,1, 17. 11. 2011. [online]. [cit. 2011-12-16]. Dostupné z http://www.ifla.org/files/hq/topics/exceptions-limitations/documents/TLIB_v4.1.pdf

z řad knihoven a archivů budou prosazovat závaznou mezinárodní smlouvu. Dá se naopak očekávat, že další část států se bude klonit k nezávaznému usnesení ze strany WIPO. V minimální variantě přispěje tato diskuze k přenosu osvědčených národních přístupů mezi státy.

Návrh IFLA obsahuje celkově 27 článků a preambuli. Samotná omezení autorských práv jsou stanovena v čl. 5 – 12, která jsou navržena jako povinná pro státy. **Preambule** zmiňuje odkazy na veřejně prospěšnou činnost knihoven v oblastech přístupu a rozšiřování děl a kulturní výměny. Pozitivem návrhu IFLA je odkaz v preambuli na rovnováhu práv zakotvenou v preambuli WCT, avšak jako negativní aspekt je potřeba hodnotit uvedení třístupňového testu pouze právě v preambuli a nikoliv v samostatném článku. Preambule zároveň hovoří o nutnosti vytvořit minimální harmonizaci omezení autorských práv na globální úrovni. V závěru preambule jsou výslovně zmíněni uživatelé (bez jejich další specifikace) a stanoveno, že omezení autorských práv by měla být rozpoznána jako uživatelská práva a mít zajištěn stejný právní status jako výlučná práva autora. Podobně odvážně formulovaný návrh se objevil v „paragrafovaném“ znění na mezinárodní úrovni poprvé a premiérou byla i rámcová diskuze na podobné téma na jednání WIPO. Nicméně návrh IFLA je zatím formulačně nekonzistentní, jelikož synonymně v textu užívá jak práva knihoven a archivů tak omezení autorských práv v jejich prospěch.

Čl. 1 přináší kromě jiných i definice knihovny a archivu, což by bylo určitou přidanou hodnotu do mezinárodního autorského práva – jejich základem je systematický a neziskový charakter činností daných institucí, jakož i jejich služba obecným zájmům veřejnosti. Nicméně dovoleny jsou i interní knihovny a archivy sloužící kromě toho i zájmům svých organizací (patronům) – kumulativní splnění obou zájmů (tj. veřejného i zájmu patronů) může zde činit určité interpretační problémy. Návrh IFLA se kromě děl vztahuje i na předměty ochrany práv souvisejících s právem autorským (jen audiovizuální záznamy nejsou výslovně jmenovány).

Čl. 2 stanovuje vztah k ostatním mezinárodním smlouvám (tj. jednalo by se o zvláštní mezinárodní smlouvu dle čl. 20 RÚB). Tímto způsobem by alespoň nepřímo byl zakotven třístupňový test.

Čl. 3 zakotvuje zásadu nekomerčního užití děl a předmětů ochrany knihovny a archivy a zároveň i zásadu technické neutrality, tj. užití je možné v jakémkoliv formátu, včetně digitálního. Tento článek stanovuje za příjemce výhod nejen knihovny a archivy, ale i jejich zaměstnance a zástupce, což by bylo nepřijatelné rozšíření rozsahu.

Čl. 4 stanovuje jako zásadu bezúplatnost dovolených jednání, pokud výslovně návrh IFLA nestanoví jinak či si státy neponechají stávající úplatné zákonné licence. V poznámkách IFLA uvádí, že stanovená omezení autorských práv jsou dána na bázi minimální harmonizace, tj. státy mohou přijmout jiná širším způsobem koncipovaná omezení autorských práv nad úroveň poskytnutou v návrhu IFLA (v takovém případě by stát mohl stanovit úplatnost takového ustanovení). Jednalo by se o významný posun v interpretaci mezinárodních smluv, které dosud byly založeny na principu maximálních omezení autorských práv a minimálních výlučných práv autora. Čl. 4 nelimituje knihovny v účtování poplatků svým klientům.

Čl. 5 stanovuje právo ve prospěch paralelních dovozů, tj. jedná se o omezení práva na rozšiřování, resp. jeho vyčerpání po prvním prodeji či jiném převodu vlastnických práv k hmotnému substrátu, na kterém je dílo či předmět ochrany zachycen. Toto ustanovení zakotvuje mezinárodní vyčerpání práva na rozšiřování i pro státy, které jej neuplatňují. Samotný text však umožňuje knihovnám a archivům i vývoz. Ustanovení netradičně zmiňuje díla, která jsou „legálně“ dostupná (nikoliv „oprávněně“ dostupná), tj. je možné to interpretovat v souvislosti s cenzurou či pravděpodobněji k dílům dostupným na základě omezení autorských práv. Použitá formulace (in any country) by dávala možnost využití tohoto ustanovení i v domovském státě dané instituce (pro opatření si děl), ale ze systematického hlediska je takovou interpretaci potřeba vyloučit. V poznámkách IFLA se uvádí, že ustanovení by se týkalo i přenosu děl v digitální podobě, tomu však neodpovídá text ustanovení, jelikož právo na sdělování díla veřejnosti nebylo vůbec zmíněno. Celkově je potřeba čl. 5 hodnotit kriticky kvůli širokému záběru a malé detailnosti úpravy.

Čl. 6 zakotvuje právo knihoven na půjčování děl či předmětů ochrany uživatelům či jiným knihovnám. Státy mohou ponechat úplatnost stávající národní

knihovní licence. Výslovné zajištění meziknihovních výpůjček by bylo pozitivním aspektem, zejména v přeshraničním kontextu. Nicméně uživatelé nejsou nikterak specifikováni a to ani v tom směru, že by se mělo jednat o uživatele daných knihoven. Půjčování děl a předmětů ochrany není omezeno na sbírky takových knihoven. Ustanovení nerozlišuje absenční a prezenční výpůjčky - v případě ČR by došlo k rozšíření i na díla a předměty ochrany, které se dosud nepůjčovaly absenčně prostřednictvím veřejných knihoven (např. audiovizuální záznamy apod.). Z poznámek IFLA vyplývá, že by se ustanovení vztahovalo i na „půjčování“ v digitální podobě, což se vymyká definici práva na půjčování. I čl. 6 by měl být kriticky zhodnocen jako příliš široce koncipovaný.

Čl. 7 upravuje právo na rozmnožování a poskytnutí takových rozmnoženin knihovnou svým uživatelům či jiným knihovnám a archivům za předpokladu poctivých zvyklostí a zachování jednoho z třech účelů (vzdělávání, požadavek uživatelů pro výzkum nebo soukromé užití, meziknihovní dodávka dokumentů). Knihovny mohou dle návrhu IFLA pro potřeby uživatele zajistit rozmnoženiny i na základě dalších národních omezení autorských práv. Bohužel vzdělávání či výzkum nejsou nikterak specifikovány a to ani omezením na nekomerčnost takových sekundárních užití. Ustanovení není limitováno pouze na sbírky daných institucí. Dovolené činnosti archivů nejsou nikterak upřesněny. Pozitivně je potřeba hodnotit zmínku ohledně poctivých zvyklostí podle vzoru čl. 10 RÚB. Požadavek poctivých zvyklostí se má posoudit objektivně. Není zde nic stanoveno o formátu rozmnoženin, ale užití rozmnoženin v digitálním formátu by mohlo být alespoň v některých případech limitováno požadavkem poctivých zvyklostí. Pozitivním aspektem tohoto článku by bylo umožnění přístupu k dílům a předmětům ochrany i pro lidi z odlehklých částí jednotlivých států, včetně přístupu do velkých či specializovaných knihoven, které jsou k dispozici pouze ve větších městech či jsou jen v zahraničí.

Čl. 8 zahrnuje právo na uchování a nahrazení děl rozmnoženinami místo originálů v souladu s poctivými zvyklostmi. Použité množné číslo u rozmnoženin nestanoví knihovnám či archivům jednoznačné limity. Jen nepřímo z článku vyplývá, že se má jednat o díla ve sbírkách daných institucí. Ustanovení nemluví o zachování stejného formátu a nepřímo umožňuje vytváření digitálních

rozmnoženin. Jedinou pojistkou je požadavek poctivých zvyklostí. Ustanovení má zajistit naplnění společenského zájmu na historickém zachování děl a předmětů ochrany.

Čl. 9 stanovuje právo k užití děl ve prospěch osob se zdravotním postižením v přístupných formátech. Velmi široce je zakotven výčet práv - zpracování, přepis, překlad, rozmnožování, přenos, sdělování a zpřístupňování. Přístupný formát může být přenesen či zapůjčen jiným institucím. Není bez zajímavosti, že v rámci poznámek IFLA považuje převod textu do znakové řeči za překlad, ale v případě Braillova písma za přepis. Ustanovení se týká užití v jakékoliv podobě. Při hodnocení tohoto článku není možné ztotožnit se s výčtem užití svěřených pouze těmto dvěma kategoriím institucí.

Čl. 10 zavádí právo na přístup k dílům, které byly vzaty zpět z veřejného přístupu po již předchozím sdělení veřejnosti ze strany nositele práv. Ustanovení umožňuje nejen rozmnožení, ale i zpřístupnění v jakémkoliv formátu pro účely uchování, výzkumu či jiného zákonem daného užití. Státy mohou limitovat toto ustanovení na určitá užití či jej omezit jiným způsobem či jej neaplikovat vůbec. Tímto způsobem se však ustanovení stává pro státy dobrovolným a narušuje tak systematiku návrhu IFLA. Významnější kritika však musí směřovat k nevyjasnění vztahu k osobnostním právům. Dle poznámek IFLA se mohou dokonce dokumentovat i veškeré změny daných děl. Přestože role archivů v digitálním prostředí nebyla dosud uspokojivě vyřešena a chybí tak systematický přístup k uchování důležitých dat, dokumentů, děl i předmětů ochrany na dynamicky se měnícím se internetu, není toto ustanovení optimálně formulováno. Zejména nejsou vyjasněny pole působnosti mezi archivy a knihovnami. Hlavním cílem tohoto ustanovení bylo zajistit užití děl stažených z internetových stránek či vytěžených z databází.

Čl. 11 se vztahuje k užití osiřelých děl a předmětů ochrany. Státy mohou (nikoliv musí) nositelům práv, kteří budou následně identifikováni, umožnit požadovat přiměřenou odměnu za budoucí užití identifikovaných děl či ukončit jejich užití. Návrh IFLA se v detailnosti úpravy samozřejmě nemůže rovnat jiným úpravám řešícím výhradně problematiku osiřelých děl. Při porovnání s návrhem směrnice EU o některých povolených způsobech užití osiřelých děl je návrh IFLA

omezen jen na dva typy institucí. Nicméně jsou jim poskytnuty širší možnosti užití (resp. jakékoliv užití), není limitován druh děl a předmětů ochrany a není příliš konkretizován požadavek vyhledávání nositele práv, kdy dle návrhu IFLA postačuje přiměřený průzkum. Celkově je ustanovení koncipováno jako příliš velkorysé vůči knihovnám.

Čl. 12 stanovuje právo na přeshraniční užití v rozsahu potřebném k výkonu omezení autorských práv dle návrhu IFLA. Podobné ustanovení, které zajišťuje právní jistotu při přeshraničním užití, je potřeba hodnotit velmi kladně.

Další ustanovení návrhu IFLA tvoří určitý společný základ. **Čl. 13** stanovuje kogentnost jednotlivých ustanovení návrhu IFLA a smluvní ujednání, která by je omezovaly, prohlašuje za od počátku neplatná. **Čl. 14** poskytuje knihovnám a archivům možnost překonání (příp. získat nástroje a služby potřebné k překonání) technických prostředků ochrany práv, pokud by ty bránily využití konkrétních ustanovení návrhu IFLA. **Čl. 15** nastavuje limity pro odpovědnost za škody, porušení autorských práv a pro trestní odpovědnost pracovníků knihoven a archivů, pokud ti jednají v dobré víře v rámci přesvědčení, že dané činnosti nejsou omezeny autorským právem či spadají pod omezení autorských práv, příp. že se jedná o volné dílo či dílo v rámci otevřené licence. Knihovny a archivy mají být také osvobozeny od sekundární odpovědnosti za jednání svých uživatelů. Jedná se o dalekosáhlé ustanovení, částečně související s problémem expanze autorského práva a jeho vynucování. **Čl. 16** umožňuje státům zakotvit širší omezení autorských práv. Jak již bylo uvedeno, jedná se o určitý průlom ve vztahu mezi výlučnými právy autora a omezeními autorských práv. V poznámkách IFLA se dokonce zmiňuje možnost států zavést volná užití, pokud budou v souladu s požadavkem poctivých zvyklostí.

Ustanovení čl. 17 – 27 stanovují závěrečná opatření, včetně procesních záležitostí a ustanovení shromáždění států, kdy administrace případné smlouvy je svěřena sekretariátu WIPO.

V rámci celkového hodnocení je potřeba chápat návrh IFLA jako začátek diskuze. V mnoha ohledech je vidět, že „přání bylo otcem myšlenky“ a tudíž je návrh příliš jednostranně pojat ve prospěch knihoven a archivů. Na druhou stranu pomohl akcelarovat potřebnou debatu o roli institucí, které mají za úkol uchovávat

kulturní dědictví pro další generace a jsou postaveny před výzvy digitálního prostředí. Dle vlády VB sbírky některých britských knihoven jsou již nyní tvořeny z 50 % díly v digitálním formátu a tento poměr dále roste. I z tohoto důvodu návrh IFLA nerozlišuje mezi analogovou a digitální formou a to i v návaznosti na prohlášení k čl. 10 WCT, kdy státy potvrdily, že díla v digitální podobě je potřeba v zásadě vnímat rovnocenně (tj. nikoliv odlišně) s díly v analogové podobě. Návrh IFLA přináší řadu velmi zajímavých konceptů. Jednotlivá ustanovení však obsahují řadu nepřesností, mezer a často nejsou limitována, což by mohlo být zneužitelné. Dané problémy jsou částečně zapříčiněné velkou obecností a tudíž stručností, která neumožnila se dotknout jednotlivých nuancí. Návrh IFLA se zaměřil na příliš širokou oblast, ale naštěstí zároveň zaručil, že státy budou mít možnost prozkoumat celou šíři problémů spojených s tímto sektorem.

IFLA zveřejnila těsně před dokončením této práce i novou verzi svého návrhu, který je rozčleněn na zmíněných jedenáct kategorií diskutovaných ve WIPO. Jedná se v požadavcích již o střízlivější text, ale mimo výše uvedených „práv“ tato upravená verze neobsahuje žádná nová omezení autorských práv.⁸⁵²

d) Návrh mezinárodní smlouvy o ochraně uměleckých výkonů v audiovizi

Dojednání mezinárodní smlouvy o ochraně uměleckých výkonů v audiovizi selhalo na diplomatické konferenci v roce 2000 kvůli sporu o znění čl. 12 o převodu práv. Nicméně u ostatních 19 článků se podařilo státům dosáhnout provizorní dohody,⁸⁵³ která tvoří základ pro svolanou diplomatickou konferenci do Pekingu v červnu 2012. Čl. 13 tohoto návrhu se vztahuje k omezením práv souvisejících s autorským právem. Čl. 13 odst. 1 umožňuje státům vztáhnout již existující omezení autorských práv i na výkonné umělce v audiovizi. Z uvedené

---

⁸⁵² IFLA. *Treaty Proposal on Limitations and Exceptions for Libraries and Archives*, Cluster Version according to the 11 topics identified by the WIPO SCCR/23 in November 2011, verze 4,2, 26. 3. 2012. [online]. [cit. 2012-03-31]. Dostupné z http://www.ifla.org/files/hq/topics/exceptions-limitations/documents/tlib_cluster_version_v4.2_260312.pdf

⁸⁵³ *WIPO Memorandum of the Director General*, A/36/9 Rev., 24. 9. 2001. [online]. [cit. 2011-08-06]. Dostupné z <http://www.aepo-artis.org/ustr/docs%20prot%20av%20perfo/Memorandum%20of%20the%20Directeur%20General.pdf>

formulace podobně jako v případě čl. 15 odst. 2 ŘÚ vyplývá, že státy mohou stanovit „stejně druhy“ omezení autorských práv, tj. není stanoveno, že se musí jednat o přímo totožná ustanovení, což státům umožňuje určitou flexibilitu. Čl. 13 odst. 2 stanovuje třístupňový test a vztahuje se k výkonnému umělci (tj. nositel práv není výslovně zmíněn). Rovněž bylo státy dohodnuto, že prohlášení přijaté k čl. 10 WCT se vztahuje mutatis mutandis také k čl. 13 tohoto návrhu, tj. státy mohou aplikovat omezení práv souvisejících s autorským právem v digitálním prostředí a přijímat nová odpovídající omezení do své legislativy. Přestože se objevily návrhy ze strany Brazílie specifikovat v návrhu omezení práv souvisejících s autorským právem ve prospěch osob se zrakovým postižením, knihoven a archivů a pro vyučovací a vědecké účely, panuje mezi státy spíše shoda přijmout smlouvu dle textu provizorní dohody. Jen bude potřeba specifikovat vztah zmíněného čl. 13 k čl. 15 tohoto návrhu, který se vztahuje k technickým prostředkům ochrany práv.⁸⁵⁴ Podobné upřesnění je potřeba, jelikož čl. 15 umožňuje bránit činnostem, které nejsou autorizovány výkonným umělcem či dovoleny právem, což by mohlo právě ve vztahu k omezením práv souvisejících s autorským právem činit interpretační problémy.

e) Soft law přístup

V případě menší ochoty států přistoupit k mezinárodní harmonizaci omezení autorských práv by určitý pokrok mohl být dosažen prostřednictvím nezávazného (soft law) mechanismu. Podle některých autorů jsou totiž zájmy států příliš rozličné a dosah práv duševního vlastnictví velmi široký, aby mezinárodní smlouvy upravující hmotné právo měly šanci získat širokou podporu.⁸⁵⁵ Výhodou tohoto soft law přístupu je, že i nezávazné instrumenty mohou časem přejít do závazných mezinárodních smluv, jak lze uvést příklady z oblasti ochranných známek, kdy např. Singapurská smlouva o známkovém právu

---

⁸⁵⁴ Body 10 – 11. *Závěry 22. setkání SCCR*, 15. – 24. 6. 2011. [online]. [cit. 2011-08-26].

Dostupné z http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/scer_22/scer_22_ref_conclusions.pdf

⁸⁵⁵ DINWOODIE, G. B. The International Intellectual Property Law System - New Actors, New Institutions, New Sources. *Marquette Intellectual Property Law Review*, 2006, vol. 10, s. 211.

převzala části nezávazného doporučení WIPO.⁸⁵⁶ Nermalou výhodou soft law mechanismů je samozřejmě jejich flexibilita a na rozdíl od závazných smluv se sankčními mechanismy, kde si občas státy raději vyberou obecnější či vágnější formulaci, mohou naopak soft law mechanismy vést k přesnějším vyjádřením a detailům.⁸⁵⁷ Tato cesta by měla své opodstatnění i kvůli tomu, že kromě dohody TRIPS nemají ostatní mezinárodní smlouvy v rámci autorského práva silný donucovací charakter. Navíc v rámci WTO nejsou státy vždy ochotné přistoupit k donucovacím mechanismům, jelikož jsou provázány jinými obchodními vztahy s danými státy. Soft law mechanismy mohou být tudíž podobně efektivní ve svém dopadu jako závazné smlouvy. Dohodou TRIPS se autorské právo posunulo blíže k mezinárodnímu ekonomickému právu, kde jsou soft law mechanismy koneckonců daleko typičtější. Soft law regulace omezení autorských práv by tak mohla být přijata pomocí doporučení Valného shromáždění WIPO a jím i monitorováno jeho dodržování.⁸⁵⁸

i) Tuniský modelový autorský zákon pro rozvojové státy

Jako určitý model soft law mechanismu do budoucnosti slouží i tzv. tuniský modelový autorský zákon pro rozvojové státy,⁸⁵⁹ který byl přijat (nikoliv jako závazná smlouva) dohodou států za asistence UNESCO a WIPO 23. 2. – 2. 3. 1976. Slabiny tohoto dokumentu ohledně omezení autorských práv tkví v jeho stáří, jelikož nemůže plně reflektovat posun v technologiích za uplynulé dekády, a ve faktu, že se nezabývá specificky pouze touto oblastí. Nicméně přesto se dá

---

⁸⁵⁶ *Joint Recommendation Concerning Trademark Licenses*, 25. 9. – 3. 10. 2000. [online]. [cit. 2011-09-13]. Dostupné z http://www.wipo.int/about-ip/en/development_iplaw/pdf/pub835.pdf více viz BARCZEWSKI, M. A Requisite Shift in the International Copyright Regime? *IIC*, 2011, vol. 42, n. 1, s. 51 - 52.

⁸⁵⁷ Studie pro EK - HUGENHOLTZ, B. et al. *The Recasting of Copyright & Related Rights for the Knowledge Economy*, listopad 2006. [online]. [cit. 2011-09-12]. Dostupné z http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/etd2005imd195recast_report_2006.pdf

⁸⁵⁸ HUGENHOLTZ, B. - OKEDJI, R. *Conceiving an international instrument on limitations and exceptions to copyright*, 2008, s. 49. [online]. [cit. 2011-10-23]. Dostupné z <http://www.ivir.nl/publicaties/hughenoltz/finalreport2008.pdf>

⁸⁵⁹ Tuniský modelový autorský zákon pro rozvojové státy - *Tunis Model Law on Copyright for Developing Countries*, 23. 2. – 2. 3. 1976. [online]. [cit. 2011-08-04]. Dostupné z http://portal.unesco.org/culture/en/files/31318/11866635053tunis_model_law_en-web.pdf/tunis_model_law_en-web.pdf

považovat za určitý konsensuální text minimální úrovně omezení autorských práv. V čl. 3 vyjímá z ochrany podle autorského práva úřední díla a denní zprávy. Samotná omezení autorských práv jsou obsažena v čl. 7 – 10 (tj. fair use, efemérní rozmnoženiny, nucená licence na překlady a na rozmnožování s podmínkami stanovenými v přílohách A a B tuniského modelového autorského zákona). Nejzajímavější z těchto ustanovení je čl. 7 nazvaný dle konceptu fair use z USA, avšak obsahující pouze uzavřený seznam specifických omezení autorských práv.

Čl. 7 obsahuje jednotlivá omezení autorských práv ve prospěch např. citací, ilustrace při vyučování, zpravodajské licence, užití veřejných projevů, atd. Jedná se tedy o úpravy známé z mezinárodních mnohostranných smluv, zejména RÚB. Pozornost lze přikládat dvěma ustanovením - užití pro osobní potřebu a užití ve prospěch reprografických rozmnoženin. V případě prvního užití, při splnění požadavku předchozího oprávněného vydání díla, může být dílo rozmnoženo, přeloženo, zpracováno, zaranžováno či jinak transformováno pro výlučné vlastní osobní a soukromé užití uživatele. Stojí za pozornost, že je použit termín uživatele a z formulace pouze nepřímě vyplývá, že se bude jednat o fyzickou osobu. Zároveň je podstatné, že se státy byly schopné shodnout na rozsahu užití pro osobní potřebu, a že stanovená šíře se netýká pouze práva na rozmnožování v nejužším smyslu. V případě reprografických rozmnoženin jsou oprávněny pouze instituce v taxativním výčtu - veřejné knihovny, nekomerční dokumentační centra, vědecké a vzdělávací instituce. Z textu není zřejmé, zda se požadavek nevýdělečnosti vztahuje pouze na dokumentační centra či i zahrnuje poslední dvě kategorie zařízení, ale je zajímavé, že podobný požadavek se jednoznačně nevztahuje k veřejným knihovnám. Dále je vytváření reprografických rozmnoženin limitováno třístupňovým testem bez uvedení prvního stupně. Na jiném místě se třístupňový test na omezení autorských práv nevztahuje a vzhledem k absenci prvního stupně je zřejmé, že dle výkladu států v tehdejší době byl první stupeň adresován pouze národním zákonodárcům.

Čl. 8 stanovuje podmínky pro vytvoření jedné či i více efemérních rozmnoženin v případě vysílatelů na dobu šesti měsíců (a déle pokud souhlasí autor) a pouze jedné efemérní rozmnoženiny záznamu mimořádného dokumentárního charakteru pro úřední archivy na neomezenou dobu. V tomto

směru ustanovení představuje dostatečnou specifikaci pro účely třístupňového testu a mohlo by sloužit jako určitý vzor i pro ČR (avšak existují i detailnější úpravy efemérních záznamů např. v ustanoveních § 112 a 114 autorského zákona USA).

Hodnota tuniského modelového autorského zákona spočívá v tom, že dává naději, že by se státy mohly v případě politické vůle shodnout i v oblasti omezení autorských práv na komplexní mezinárodní úpravě např. minimálně na půdorysu tohoto existujícího soft law nástroje.

f) Závěr

Harmonizace omezení autorských práv na mezinárodní úrovni by v dlouhodobém horizontu umožnila práce na tzv. světovém autorskoprávním kodexu, tj. mohlo by dojít k postupnému překonání principu teritoriality ve prospěch jednotných celosvětových pravidel. Informační společnost bude klást výrazný tlak na vyřešení problematiky přeshraničního užití děl, zejména v digitálním prostředí. Určitý mezikrok představuje návrh světového autorskoprávního kodexu z akademického prostředí,⁸⁶⁰ který nepočítá přímo s jednotně uplatňovanými pravidly, ale je založen na tzv. paralelní aplikaci společného základu a národních pravidel. Případné spory vzniklé z této paralelní aplikace by byly řešeny rozhodovací praxí nově ustanoveného mezinárodního autorskoprávního tribunálu. Návrh kodexu z těchto důvodů (oproti velmi podrobně stanoveným výlučným právům) obsahuje v čl. 10 pouze třístupňový test, kterým by tribunál posuzoval národní omezení autorských práv. Tato absence zahrnutí jiných ustanovení o omezení autorských práv je určitou rezignací na nalezení trvale udržitelného řešení. Jinak však návrh kodexu představuje zajímavý vklad do diskuze o budoucnosti autorského práva.

---

⁸⁶⁰ STERLING, J. *Draft International Copyright Code*, květen 2001. [online]. [cit. 2011-07-04]. Dostupné z http://www.qmipri.org/documents/icc_english.pdf

2. Další vývoj omezení autorských práv na komunitární úrovni

V návaznosti na IS byly publikovány studie na omezení autorských práv,⁸⁶¹ hodnotící zpráva o implementaci IS⁸⁶² a Zelená kniha Autorské právo ve znalostní ekonomice,⁸⁶³ další studie se připravuje na rok 2012 a EK konečně projevila jednoznačnou politickou vůli se s částečně neharmonizovaným stavem systematicky vyrovnat.

Potřebu přijetí nových omezení autorských práv připouští i EK a to již v rámci zmíněné Zelené knihy. Zajištění nutných omezení autorských práv zejména pro vědu a výzkum požadoval mimo jiné i Max Planck Institut.⁸⁶⁴ Potřebu upravit omezení autorských práv zmiňuje EK ve své strategii⁸⁶⁵ ohledně práv duševního vlastnictví, kdy chce zhodnotit případnou potřebu zasáhnout zejména s ohledem na omezení autorských práv obsažené v IS a k její novelizaci přistoupí pravděpodobně na sklonku roku 2012.⁸⁶⁶ EK zmiňuje kromě doplnění omezení autorských práv i jejich harmonizaci, z čehož by vyplývalo, že EK uznává, že ani omezení autorských práv vyplývající z IS nejsou harmonizována.

---

⁸⁶¹ GUIBAULT, L. et al. *Study on the Implementation and Effect in Member States' laws of Directive 2001/29/EC on the Harmonisation of Certain Aspects of Copyright and Related Rights in the Information Society*, IVIR (Institute for Information Law), University of Amsterdam, 2007. [online]. [cit. 2011-08-07]. Dostupné z

http://www.ivir.nl/publications/guibault/Infosoc_report_2007.pdf

WESTKAMP, G. *The Implementation of Directive 2001/29/EC in the Member States*, Queen Mary Intellectual Property Research Institute, University of London, 2007. [online]. [cit. 2011-08-09]. Dostupné z http://www.ivir.nl/publications/guibault/InfoSoc_Study_2007.pdf

⁸⁶² *Report on the application of Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society*, SEC(2007) 1556, 30. 11. 2007. [online]. [cit. 2011-10-06]. Dostupné z http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/copyright-infso/application-report_en.pdf

⁸⁶³ *Zelená kniha Autorské právo ve znalostní ekonomice*, KOM(2008)466, 16. 7. 2008. [online]. [cit. 2011-07-04]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0466:FIN:CS:PDF>

⁸⁶⁴ HILTY, R. et al. *European Commission: Green Paper: Copyright in the Knowledge Economy – Comments by the Max Planck Institute for Intellectual Property, Competition and tax Law, IIC*, 2009, vol. 40, n. 3, s. 309 – 327.

⁸⁶⁵ *A Single Market for Intellectual Property Rights. Boosting creativity and innovation to provide economic growth, high quality jobs and first class products and services in Europe*, COM(2011) 287, 24. 5. 2011, s. 20. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/ipr_strategy/COM_2011_287_en.pdf

⁸⁶⁶ Datum předložení této revize také záleží na tom, zda se bude čekat na výsledky zmíněné nové studie. V takovém případě by se předložení novelizace mohlo protáhnout do roku 2013 a vzhledem k tomu, že na jaře 2014 skončí mandát současnému EP, se dá pak spíše očekávat, že úprava IS bude posouzena až novým evropským zákonodárným tělesem.

a) Návrh směrnice o některých povolených způsobech užití osiřelých děl

Návrh směrnice o některých povolených způsobech užití osiřelých děl⁸⁶⁷ předložila EK v roce 2011 s cílem podpořit projekt evropské digitální knihovny Europeana. Snahou EK bylo i ze strategických konkurenčních důvodů poskytnout právní rámec pro digitalizaci evropského kulturního dědictví pro vyrovnání náskoku americké služby Google Books. I z tohoto důvodu je tato směrnice zaměřena pouze na veřejné instituce, nikoliv na komerční subjekty, aby jejich výhod nemohla přímo využít služba Google Books k zvětšení své dominance v sektoru digitalizovaných knih. Nicméně návrh směrnice s partnerstvím veřejného a soukromého sektoru na smluvním základě při samotné digitalizaci počítá, pokud bude zachováno ze strany oprávněných veřejných institucí plnění veřejného zájmu (čl. 6 odst. 3).

Mezi negativa návrhu směrnice patří její omezený rozsah, kdy osiřelá díla v podobě samostatných fotografií a výtvarných děl, apod. jsou vyňata, ale oproti návrhu ze strany EK během legislativního procesu přibyly alespoň zvukové nahrávky (čl. 2 odst. 3 a čl. 11 ve verzi projednávané na Radě EU).⁸⁶⁸ Rovněž panuje rozpor mezi oprávněnými subjekty, kdy veřejné instituce jako knihovny apod. jsou uvedeny pouze taxativním výčtem bez možnosti rozšíření ze strany národních zákonodárců v čl. 1 odst. 1, ale v bodu odůvodnění 17 je státům ponechána volnost ve stanovení těchto organizací. V tomto ohledu je to relevantní pro AZ u kategorie galerií (samostatná výtvarná díla jsou sice vyjmuta, ale do úvahy by přicházela digitalizace knih, písemností apod. ze sbírek galerií), která v návrhu směrnice výslovně chybí. Návrh směrnice je tradičně nekonzistentní v požadavku veřejné přístupnosti jednotlivých vyjmenovaných kategorií institucí (čl. 1 odst. 1). Požadavek důsledného vyhledávání k zjištění statutu osiřelého díla má být naplněn díky stanovení databází a dalších zdrojů na národní úrovni, což

---

⁸⁶⁷ *Návrh směrnice o některých povolených způsobech užití osiřelých děl*, KOM(2011)289, 24. 5. 2011. [online]. [cit. 2011-08-06]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0289:FIN:CS:PDF>

⁸⁶⁸ Návrh směrnice o některých povolených způsobech užití osiřelých děl v kompromisním znění dánského předsednictví Rady EU. *Revised presidency compromise proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on certain permitted uses of orphan works*, 7085/12 – Annex, 7. 3. 2012.

částečně komplikuje přeshraniční důsledné vyhledávání (čl. 3 odst. 2). Vzhledem k velkým změnám v územním uspořádání jednotlivých států v průběhu 20. století je značným problémem pro státy, jako je ČR požadavek důsledného vyhledávání v členském státě prvního zveřejnění či vysílání. V určitém ohledu pro české instituce hrozí duplikace důsledného vyhledávání v nástupnických státech Rakousko-Uherska, na Slovensku (jako nástupnickém státu Československa) i v dalších sousedních zemích, jelikož nebyly tyto otázky do textu směrnice reflektovány. Neméně důležitým problémem je i nepovinnost poskytnout osiřelé dílo k užití a přístupu ve všech členských státech (čl. 4), kdy se bohužel uznává pouze statut osiřelého díla napříč státy, tj. ztrácí se možnost všeobecného přístupu k osiřelým dílům pro všechny občany členských států bez rozdílu. Provázanost jednotlivých národních databází o užití a statutu osiřelých děl je také problematická, jelikož bohužel nemá (alespoň od počátku) vzniknout jednotná celoevropská databáze (čl. 3 odst. 5). V neposlední řadě mnoho otázek přináší i praktické provádění přeshraničního důsledného vyhledávání nejen kvůli 23 úředním jazykům, ale i vzhledem k obtížnému přeshraničnímu přístupu k např. rejstříkům s identifikačními údaji možných nositelů práv k osiřelým dílům.

Mezi jasná pozitiva návrhu směrnice patří jednotnější právní rámec pro digitalizaci v EU. V EU je zhruba 3 milióny osiřelých knih (což je 13 % ze všech autorskoprávně chráněných knih), 200 000 osiřelých filmů a desítky tisíc osiřelých fotografií. Britská národní knihovna má ve sbírkách z let 1870 - 2010 43 % knih, které jsou osiřelé. V případě fotografií je to dokonce 90 %. V případě jiných národních knihoven (včetně Národní knihovny ČR) se počet osiřelých knih rovněž pohybuje kolem 30 – 40 % z celkového počtu knih v jejich sbírkách. Návrh směrnice tak přináší možnost užití osiřelých děl pro institucionální uživatele i následné užití ze strany koncových uživatelů.

Omezení autorských práv byly v návrhu směrnice uvedeny v čl. 6 a 7. Nicméně EK tyto články v textu jako omezení autorských práv neoznačila a v počátečních fázích jednání se i zdráhala tyto články takto uvádět. Pravděpodobně vzhledem k taxativnosti seznamu omezení autorských práv v IS. Užití dle těchto dvou článků by určitě patřilo mezi omezení autorských práv, jelikož ze škály buď licencovaných užití či užití ex lege jednoznačně spadají do

druhé kategorie. EK tyto dva články označila jako povolené způsoby užití (čl. 6 - permitted uses, čl. 7 – authorised uses; český překlad mezi těmito termíny nerozlišuje, kdy čl. 7 by měl být v souladu s anglickou variantou označen za autorizované způsoby užití). V rámci legislativního projednávání v EP a na Radě EU byl však čl. 7 vypuštěn a v čl. 6 se stanovuje, že členské státy mají uplatnit výjimku nebo omezení autorských práv (souřadící spojka nebo je obsažena v upraveném textu návrhu z Rady) na zpřístupňování osiřelého díla veřejnosti a na jeho rozmnožování oprávněnými subjekty.

Čl. 6 je navržen jako povinné ustanovení. Nicméně oproti IS je rozmnožování nesystematicky omezeno pro účely digitalizace, zpřístupnění, indexace, katalogizace, zachování nebo obnovy. Přestože vyhledávání je zmíněno v bodech odůvodnění 1 i 10, tak není v tomto výčtu uvedeno. Rovněž užití musí směřovat k plnění veřejného zájmu, který je demonstrativním výčtem specifikován jako zachování, obnova a poskytování přístupu za kulturním a vzdělávacím účelem. Stojí za pozornost, že ve výčtu není uveden přístup za vědeckým účelem. Čl. 6 odst. 4 garantuje, že budou zachována osobnostní práva autorů, kteří byli identifikováni, při jakémkoliv užití osiřelého díla. Bude zachováno právo nositele práv na spravedlivou odměnu (čl. 6 odst. 5), které má vzít v potaz i možnou újmu nositeli práv (bod odůvodnění 16). Přestože původní návrh EK nekonzistentně s ostatní komunitární legislativou stanovoval pouze odměnu bez upřesnění, zdali se má jednat o odměnu přiměřenou či spravedlivou, tak v rámci projednávání bylo toto vymezeno ze strany Rady EU na spravedlivou odměnu. Třístupňový test je uveden pouze v bodu odůvodnění 17 a objevil se tam až během legislativního projednávání, jelikož v původním návrhu chyběl, pravděpodobně v návaznosti na přešlapování EK ohledně formy čl. 6 a vypuštěného čl. 7. V neposlední řadě jsou v návrhu směrnice uvedeni uživatelé na dvou místech v bodu odůvodnění 3a a čl. 3 odst. 2 bez jakéhokoliv upřesnění, ale vzhledem ke kontextu tento pojem zahrnuje do svého rozsahu minimálně oprávněné subjekty, jako jsou knihovny apod. z čl. 1 odst. 1.

b) Návrh evropského kodexu autorského práva

Inspirativní pro další rozvoj komunitárního práva je také tzv. Wittem projekt,⁸⁶⁹ který vytvořil návrh Evropského kodexu autorského práva.⁸⁷⁰ Tento kodex by měl sloužit jako základ pro případnou celounijní kodifikaci autorského práva.

Je potřeba poznamenat, že projekt se nezaměřil na některé aspekty jako je vymáhání práv či práva související s právem autorským, a proto jej nelze považovat za plnohodnotnou nabídku do budoucna, ale spíše za začátek diskuze.

Omezení autorských práv jsou uvedena v kapitole 5 (pod titulkem „omezení“), která se dělí na osm článků. Jednotlivá ustanovení jsou kogentního charakteru. Hlavními autory této kapitoly byli profesori Dreier a Hilty. Napřed bude stručně uveden obsah jednotlivých článků, než bude přistoupeno k jejich rozboru.

Čl. 5.1 stanovuje omezení autorských práv v kategorii „užití s minimálním ekonomickým významem“ a to bez odměny autora. Ustanovení obsahuje tři případy: vytvoření záložní rozmnoženiny osobou mající oprávnění dílo užit, nahodilé užití, užití ve spojitosti s předvedením, opravou či rekonstrukcí díla.

Čl. 5.2 stanovuje omezení autorských práv v kategorii „užití v rámci svobody projevu a práva na informace“. Článek uvádí pět případů bez odměny autora (za podmínky odůvodněné účelem užití): zpravodajství o aktuálních událostech, užití (včetně vysílání) vydaných článků a podobných děl o aktuálních ekonomických, politických či náboženských událostech, užití architektonického díla či sochy na veřejném místě, citace oprávněně zveřejněného díla, užití pro karikaturu apod. A dále článek uvedl dvě užití s právem na odměnu autorovi (za podmínky odůvodněné účelem užití): užití jednotlivých článků pro potřeby interního informování v rámci organizace, užití pro vědecký výzkum.

Čl. 5.3 stanovuje omezení autorských práv v kategorii „užití dovolená pro propagaci společenských, politických a kulturních cílů“. Za podmínek

⁸⁶⁹ Dle zámku Wittem v Nizozemí, kdy se roku 2002 sešli evropsští akademičtí odborníci kvůli tomuto projektu poprvé.

⁸⁷⁰ THE WITTEM PROJECT. *European copyright code*, 21. 4. 2010. [online]. [cit. 2011-10-04]. Dostupné z http://www.copyrightcode.eu/Wittem_European_copyright_code_21%20april%202010.pdf

odůvodněných účelem užití, rozděluje jednotlivé případy na tři, bez odměny autorovi: pro užití ve prospěch osob se zdravotním postižením, pro užití zaručující řádný výkon správních, parlamentních a soudních řízení a ve věci veřejné bezpečnosti, užití za účelem nekomerční archivace veřejně přístupnými knihovnami apod.; a na dva, s právem na odměnu autorovi: rozmnožování pro potřeby fyzické osoby s tím, že zdrojem není očividně neoprávněná rozmnoženina, užití pro vzdělávací účely.

Čl. 5.4 stanovuje omezení autorských práv v kategorii „užití pro potřeby posílení hospodářské soutěže“, při zachování podmínek odůvodněných účelem užití uvádí dvě kategorie. První, bez odměny autorovi se vztahuje na dva případy: užití pro potřeby propagace veřejných výstav a prodejů uměleckých děl, pokud byly oprávněně umístěny na trh, reverzní inženýrství za účelem získání přístupu k informacím osobou oprávněnou užit dílo; a druhou, s vyjednanou odměnou autorovi (tj. individuálně sjednanou bez účasti kolektivního správce), která se vztahuje na užití zpravodajských článků, vědeckých děl, průmyslových vzorů, počítačových programů a databází, pokud budou splněny tři kumulativní podmínky: užití je nezbytné pro možnost soutěžit na odvozeném trhu, autor odmítl licencovat dílo či předmět ochrany za přiměřených podmínek, což vede k eliminaci hospodářské soutěže na relevantním trhu, a užití neoprávněně nepoškozuje oprávněné zájmy nositele práv k dílu.

Čl. 5.5 zajišťuje určitou flexibilitu, jelikož jsou přípustná i jiná omezení autorských práv, která jsou analogická případům uvedeným v tomto návrhu (kromě druhé části čl. 5.4). Zároveň jsou další omezení autorských práv limitována třístupňovým testem, který však kromě oprávněných zájmů autorů a nositelů práv bere v potaz i oprávněné zájmy třetích stran.

Čl. 5.6 stanovuje vztah s osobnostními právy, kde omezení autorských práv jsou dovolena za předpokladu zachování práva autora na zveřejnění. Užití dle čl. 5.2 - 5.5 jsou dovolená, pokud zachovávají právo na uvedení autora, jedinečně, že by to nebylo rozumně možné. Užití dle čl. 5.1 - 5.3 a 5.5 jsou dovolená, pokud dodržují integritu díla, s výjimkou, že dotyčné omezení autorských práv dovoluje pozměnění či pozměnění je rozumné díky technice rozmnožování či sdělování díla veřejnosti použité při takovém užití.

Čl. 5.7 stanovuje podmínky odměny autora, ta musí být spravedlivá a odpovídající. Právo na odměnu autorovi dle čl. 5.2 část druhá a čl. 5.3 část druhá je povinně kolektivně spravované.

Čl. 5.8 stanovuje přednost omezení autorských práv stanovených dle čl. 5.1 - 5.5 nad technickými prostředky ochrany práv, s výjimkou soukromého užití fyzickou osobou. Nositelé práv by měli povinnost umožnit využití omezení autorských práv za předpokladu tří kumulativních podmínek: daný uživatel má oprávněný přístup k dílu, užití díla není jinak možné v rozsahu potřebném, aby uživatel měl užitek z daného omezení autorských práv, a nositel práv může omezit počet rozmnoženin, které takto mohou být vytvořeny.

Přes výhrady k neúplnosti Wittem projektu je potřeba říci, že představil řadu velmi zajímavých podnětů. Mezi nejzajímavější patří použití analogie a upraveného třístupňového testu pouze na nová omezení autorských práv, vyjasnění vztahu k osobnostním právům, jednoznačné stanovení účelu u každé kategorie, jednotná forma všech ustanovení a rozdělení na úplatné a bezúplatné zákonné licence, jakož i nové kategorie omezení autorských práv např. pro potřeby posílení hospodářské soutěže. Návrh nerozlišuje mezi analogovým a digitálním užitím, ale tato skutečnost se může odrazit ve výši odměny autorovi. Užití může také proběhnout prostřednictvím jiné osoby ve prospěch uživatele, ale pak by měla být odměna autorovi rovněž přiměřeně vyšší.

Při porovnání s IS, kde je obsaženo 21 omezení autorských práv, zde je uvedeno 20 omezení autorských práv (včetně zakotvené analogie, která je určitou paralelou na čl. 5 odst. 3 písm. o) IS) a navíc čl. 5 odst. 1 IS je v projektu Wittem uveden u vymezení práva na rozmnožování po vzoru nizozemského autorského zákona. Národnost autorů jednotlivých kapitol je patrná i na dalších místech, v případě této kapitoly o omezeních autorských práv je reflektována německá zkušenost např. v rámci požadavku na rozmnoženiny pro osobní potřeby, aby nepocházely z očividně neoprávněného zdroje.

Projekt Wittem podnítl jak akademickou diskuzi,⁸⁷¹ tak EK prohlásila ve své strategii, že bude zkoumat možnosti navrhnutí Evropského autorského

---

⁸⁷¹ Konference The European Copyright Code, Leuven University, 16. 9. 2011. GINSBURG, J. C. European Copyright Code - Back to First Principles. *Columbia Public Law Research Paper*, 2011, n. 11-261, s. 1 - 28. [online]. [cit. 2011-11-14]. Dostupné z <http://ssrn.com/abstract=1747148>

kodexu.⁸⁷² Takový kodex by měl dle EK formu dobrovolného jednotného evropského režimu dle čl. 118 SFEU.

c) Závěr

Prolomení taxativnosti seznamu omezení autorských práv v IS díky čl. 6 směrnice o některých povolených způsobech užití osiřelých děl je více než reálné. Není bez zajímavosti, že někteří autoři i kvůli taxativnosti zpochybňovali ústavnost čl. 5 IS kvůli nedodržení principu subsidiarity.⁸⁷³ Přestože dosud EK nebyla v oblasti omezení autorských práv dostatečně aktivní, tak se zdá, že v krátkodobém horizontu přijde návrh na novelizaci čl. 5 IS. Koneckonců od roku 2001, kdy byla přijata IS, se společnost, technologie a dokonce i členské státy EU značně změnily. Je rovněž možné, že si tuto novelizaci vynutí vývoj na mezinárodní scéně vzhledem k provedení případné mezinárodní smlouvy dohodnuté v rámci WIPO. Poprvé se rovněž začíná vážně diskutovat možnost evropského kodexu autorského práva, což je dlouhodobější projekt, ale mohl by alespoň v dobrovolné variantě být předložen ze strany EK v této dekádě. Projekt Wittem v tomto ohledu ukázal reálnost podobné snahy i možná úskalí, která by takovou snahu čekala. Nicméně stěžejní by pro evropský kodex autorského práva samozřejmě byla případná politická podpora minimálně ze strany EK. Hlavním hybatelem vývoje v nejbližších letech bude judikatura ze strany SDEU, který má řešit přes dvacet předběžných otázek na autorskoprávní směrnice, kde se řada z těchto předběžných otázek týká přímo či nepřímo omezení autorských práv. Rozhodovací praxe SDEU slibuje i podle pozorovatelů daleko proaktivnější přístup k této oblasti, než by se dalo očekávat ze strany EK.⁸⁷⁴ SDEU také do budoucna více zapojí Listinu základních práv EU do své judikatury, kdy

---

⁸⁷² *A Single Market for Intellectual Property Rights. Boosting creativity and innovation to provide economic growth, high quality jobs and first class products and services in Europe*, COM(2011) 287, 24. 5. 2011, s. 11. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z

http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/ipr_strategy/COM_2011_287_en.pdf

⁸⁷³ CORNISH, W. et al. *Intellectual Property: Patents, Copyrights, Trademarks and Allied Rights*. 7. vyd. London: Sweet & Maxwell, 2010. 974 s. ISBN: 978-1847039231. s. 501, pozn. 177.

⁸⁷⁴ GRIFFITHS, J. Přednáška *Overview of Recent and Pending Decisions from the ECJ* na konferenci Annual Conference on European Copyright Law 2011, Copyright in the Internet age: Management, Enforcement, Exceptions and Limitations. Brusel, 19. – 20. 5. 2011. Více viz JIRSA, J. *Konference Evropské autorské právo. Průmyslové vlastnictví*, 2011, č. 4, s. 146 - 150.

kupříkladu problém fragmentace omezení autorských práv v IS může být shledáno v rozporu s principem nediskriminace. Tento závěr by mohl být vyvozen, pokud jeden stát poskytne omezení autorských práv ve prospěch osob se zdravotním postižením obecně, ale jiný pouze ve prospěch osob se zrakovým postižením, což by mohlo omezovat pro dané osoby svobodu pohybu a právo usadit se kvůli zaměstnání či studiu v jiném členském státě EU.⁸⁷⁵ Nicméně i další evropské instituce mohou hrát významnější roli. V případě omezení autorských práv a postavení uživatelů (veřejnosti) v systému autorského práva by EP mohl být důležitým aktérem. EP sloužil několikrát v minulosti jako určitý korektiv aktivismu EK v oblasti práv duševního vlastnictví např. v případě pozměnění směrnice o biotechnologických vynálezech, zamítnutí směrnice o patentovatelnosti počítačem realizovaných vynálezů, požadavku transparentnosti jednání o dohodě ACTA apod. V budoucnosti se ukáže, zdali stejnou roli může EP hrát dlouhodobě. EK totiž předkládala jednotlivé návrhy ukvapeně, bez vize, ekonomických analýz a interdisciplinárního posouzení např. směrnici o právní ochraně databází, směrnici o prodloužení ochranné doby výkonných umělců a pořizovatelů zvukových záznamů, ale i IS.⁸⁷⁶ Nové legislativní kroky by měly být lépe zdůvodněny a vysvětleny. EK by měla přistoupit k průzkumu většího rozsahu empirických dat a zadávání dopadových studií před předkládáním nových legislativních návrhů. Určitou naději na přesnější informace z praxe může představovat nově fungující Evropské středisko pro sledování pirátství a padělání, které však z rozpočtových důvodů přechází z přímé kompetence EK pod Úřad pro harmonizaci vnitřního trhu (OHIM). Rovněž v komunitárním právu nebyly dosud plně využity možnosti soft law instrumentů. Mimo již zmíněné obdoby komitologie či stanovisek (guidelines) ze soutěžního práva má EK možnost využít i iniciovat jednání zainteresovaných stran a přispět tak k schválení nezávazných memorand, což by zejména v oblasti institucionálních uživatelů mohlo být i účinná metoda. V případě koncových uživatelů je možné vkládat určité naděje do EU Kodexu online práv, který má být přijat v roce 2012, ale pravděpodobně bude

---

⁸⁷⁵ VAN EECHOU, M. et al. *Harmonizing European Copyright Law. The Challenges of Better Lawmaking*. Information law series. Vol. 19. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. 400 s. ISBN 9041131302. s. 106.

⁸⁷⁶ GEIGER, CH. Přednáška *Copyright, a tool for creation* na konferenci *The Future of copyright in the digital era*. EP, 8. 6. 2011.

nutné přistoupit k závazné legislativě k narovnání rovnováhy mezi autory a uživateli. Vzhledem k dosavadní zkušenosti s IS se ukazuje jako nevyhnutelné, aby nová komunitární legislativa v této oblasti byla navrhována formou nařízení či obsahovala povinná omezení autorských práv.

Na evropské úrovni má právo legislativní iniciativy pouze EK, přesto jsou i další možnosti, jak by úpravu omezení autorských práv bylo možné z procesních důvodů navrhnout. EP je dána možnost vyzvat EK k předložení nové legislativy dle čl. 255 SFEU. Stejnou možnost má i Rada EU dle čl. 241 SFEU. Lisabonská smlouva (čl. 11 SEU a čl. 24 SFEU) dala zároveň možnost i občanům přímo vyzvat EK k návrhu legislativy formou institutu občanské iniciativy.⁸⁷⁷ Poprvé je tato možnost dána k 1. 4. 2012, kdy poběží lhůta dvanácti měsíců pro získání potřebného množství podpisů. Evropská spotřebitelská organizace BEUC zvažuje, že by mezi prvními navrženými občanskými iniciativami mohla být i výzva k předložení kodexu tzv. digitálních práv uživatelů v EU. Na příkladu projednávání mezinárodního instrumentu o omezeních autorských práv ve prospěch osob se zrakovým postižením se ukazuje, že i návrh přicházející z neziskového sektoru může být na mezinárodním fóru vážněji diskutován. Dá se tedy očekávat, že i občanské iniciativy, které získají potřebný milión podpisů, by měly v následném legislativním procesu velkou šanci na úspěch.

3. Další vývoj omezení autorských práv v AZ

a) Novela AZ

Alespoň podle informací, které jsou k dispozici veřejně (nicméně v mezidobí proběhla další kola veřejných konzultací, a proto je obtížné předvídat výsledek) v rámci připravované novelizace AZ nebudou omezení autorských práv

---

⁸⁷⁷ Taktéž známé pod nepřesným laickým názvem miliónová petice. Prováděcím předpisem je nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 211/2011 ze dne 16. února 2011 o občanské iniciativě.

tím hlavním tématem. Při prvním přezkumu současného znění autorského zákona MK ČR dokonce odmítlo převážnou většinu návrhů na novelizaci AZ v oblasti omezení autorských práv.⁸⁷⁸ Souhlasný postoj byl vyjádřen spíše s formulačními úpravami a opravou legislativních chyb.⁸⁷⁹ V rámci druhého přezkumu⁸⁸⁰ již poměr odmítnutých změn⁸⁸¹ v oblasti omezení autorských práv ze strany MK ČR není již tak vysoký a vyřazené návrhy obsahují spíše problematické otázky s ohledem na mezinárodní a komunitární úpravu.

Provedení komentáře či shrnutí všech jednotlivých návrhů v rámci prvního a zejména druhého přezkumu by šlo nad rámec této práce, proto v následujícím odstavci jsou uvedeny alespoň ty nejdůležitější návrhy. Vzhledem k novele VŠZ zákonem č. 552/2005 Sb. je navrhováno zrušení odkazu v třístupňovém testu v ustanovení § 29 pouze na AZ, což by vedlo k ztrátě privilegovaného postavení AZ jako určitého kodexu pro omezení autorských práv. Bylo by možná vhodnější spíše ustanovení VŠZ přesunout do AZ, kam systematicky patří. Je navrženo vypuštění značné části ustanovení § 23 vztahující se k provozování vysílání na hotelových pokojích a pacientům ve zdravotnických zařízeních, čímž by se zaručil vyšší soulad s komunitárním právem, ale po rozhodnutí SDEU v případě C-135/10 SCF v. Del Corso by bylo vhodnější spíše vymezit v AZ limity spojené s užitím děl při poskytování zdravotní péče. Významnější změnou by bylo přidání nové kategorie kulturních událostí do ustanovení § 34 písm. c), což by odpovídalo částečně praxi, ale bylo by to v rozporu s IS i mezinárodními smlouvami. Za současného stavu mezinárodních závazků ČR není možné podobnou změnu doporučit. Naopak vhodným doplněním by bylo zahrnutí i přípravy do pojmu vyučování v ustanovení § 31 odst. 1 písm. c) AZ. Zajímavým návrhem je i upřesnění ustanovení § 37 odst. 1 písm. a) u rozmnoženin pro archivní a konzervační potřeby o možnost změny formátu takto uchovávaného díla. Podobně stojí za úvahu i návrh o rozšíření tzv. terminálové výjimky na přístup k takto

---

⁸⁷⁸ *Sumář návrhů na novelu AZ – 2010*, 9. 7. 2010. [online]. [cit. 2011-12-06]. Dostupné z http://www.pirateleaks.cz/_media/www/home/blog/sumar.pdf

⁸⁷⁹ *Pracovní návrh MK na novelizaci autorského zákona – 2010*, 9. 7. 2010. [online]. [cit. 2011-12-06]. Dostupné z http://www.pirateleaks.cz/_media/www/home/blog/novela.pdf

⁸⁸⁰ *Pracovní dokument k přípravě novely autorského zákona*, 23. 1. 2012. [online]. [cit. 2012-03-30]. Dostupné z <http://chr.nipax.cz/download/AZ-pracovni-OAP-leden2012.pdf>

⁸⁸¹ *Pracovní dokument k přípravě novely autorského zákona – návrhy nezahrnuté do výběru ke konzultacím*, 5. 1. 2012. [online]. [cit. 2012-03-30]. Dostupné z <http://chr.nipax.cz/download/AZ-vyrazene-navrhly.pdf>

užitým dílům i ze zařízení jiných knihoven a privilegovaných institucí s odkazem na to, že podobná úprava platí v Maďarsku a čl. 5 odst. 3 písm. n) IS je na základě jím užitého množného čísla možné takto vykládat. Další změnou by bylo vypuštění požadavku vydání u díla v ustanovení § 38 odst. 1 v případě omezení autorských práv ve prospěch osob se zdravotním postižením. Taková změna by plně vyhovovala IS a pro praxi by byla velmi vhodná, což potvrzuje i pozitivní stanovisko MK ČR. V této souvislosti je i navrhováno i rozšíření ustanovení § 38 ve prospěch osob se sluchovým postižením u překladů audiovizuálních děl do znakového jazyka či skrytých titulků, což je změna, kterou je možné podporovat, ale bylo by vhodné do budoucna spíše přistoupit ke generalizaci ustanovení § 38 AZ ve prospěch všech osob se zdravotním postižením (samozřejmě v souvislosti s jejich postižením) a upustit od specifikace jednotlivých zákonem dovolených užití. Podobně vhodné by bylo přistoupit k doplnění ustanovení § 38d písm. 1 o dokumentaci při změně staveb, která jsou vyjádřením architektonických děl.

Bohužel v dosavadních uvažovaných úpravách pro novelu AZ nefiguruje úprava omezení autorských práv ve prospěch karikatury, parodie apod., což je víceméně jediné omezení autorských práv uvedené v IS, které není výslovně převzato do AZ. Vzhledem k nárůstu vlivu obsahu vytvářeného uživateli na internetu a faktu, že se jedná o kreativní transformativní užití, bylo by vhodné tuto úpravu do AZ včlenit. Podobný krok by zvýšil právní jistotu pro uživatele. Ekonomický dopad na nositele práv není jednoznačně záporný, jelikož v případě pozitivní (ale často i negativní) reklamy parodovaného díla, dochází k zvýšení i jeho odbytu. Jen by muselo dojít k vyjasnění vztahu podobného omezení autorských práv k osobnostním právům. Takové užití by se muselo navíc dít při dodržení požadavku poctivých zvyklostí a nesmělo by mít parazitující charakter. Jinými slovy, omezení autorských práv ve prospěch parodií by muselo být náležitým způsobem ohraničeno.

V současnosti obsažená omezení autorských práv v AZ zajišťují pro uživatele, i v porovnání se zahraničními úpravami, dostatečně široký rámec, jak vyplývá z rozboru AZ v samostatné kapitole, kde byly rovněž navrženy konkrétní úpravy jednotlivých ustanovení de lege ferenda. Na tyto úpravy je potřeba odkázat do kapitoly věnované AZ a zde jsou uváděny jen horizontálnější otázky. Zejména

je potřeba jednoznačně pozitivně hodnotit doktrinní a zákonné vyjádření kogentnosti většiny omezení autorských práv v AZ, jelikož tímto směrem se teprve ubírají některé zahraniční právní řády. Rovněž je velmi vlídně k uživatelům koncipováno volné užití dle ustanovení § 30 AZ a není výslovně zakotvena legálnost zdroje. AZ také obsahuje v podstatě maximum možných omezení autorských práv vyplývajících z komunitární úpravy. Úprava citací je oproti řadě států velmi liberální, jelikož není zákonem či judikaturou omezen rozsah citací (oproti např. Francii, kdy je stanovena oprávněnost citací na pouhých 10 % tiskové strany u literárních děl či 10 % rozměru z originálu výtvarného díla, či Argentině,⁸⁸² kde je citace omezena na ne více než tisíc slov z literárních a vědeckých děl či ne více než osm taktů z hudebních děl).

Naopak negativně je potřeba hodnotit určitou nekonzistentnost s komunitární a mezinárodní úpravou omezení autorských práv, která je dána i častou novelizací AZ. Nicméně vzhledem k většímu množství studií o omezeních autorských práv z poslední doby vypracovaných ať již pro EK či WIPO by bylo možné přistoupit v rámci očekávané novelizace k podrobnější revizi souladu ustanovení AZ se závazky ČR z členství v EU, WIPO a WTO. V případě osobního užití je velmi restriktivně, v porovnání s většinou zahraničních úprav, stanoven okruh osob spadajících do tohoto institutu. Rovněž zakotvení třístupňového testu v AZ, bez jakéhokoliv nástroje pro případné zajišťování vyváženosti práv a zájmů autorů a uživatelů, není možné hodnotit jako přímo pozitivní z pohledu uživatelů. Na jednu stranu je samozřejmě vhodnější, že je třístupňový test přímo v AZ uveden a tudíž o jeho existenci ví i laici, na druhou stranu však jeho znění přináší výkladové problémy. V tomto ohledu je zejména vhodné zvážit, zdali je potřeba, aby třístupňový test byl uveden včetně prvního stupně, který je adresován zákonodárcům a je tudíž nejasné, jak by měl být první stupeň interpretován a aplikován soudci. Vzorem tak může být pro novelizaci AZ např. francouzský autorský zákon, který třístupňový test uvádí právě bez prvního stupně (tj. prvním stupněm jsou již stanovená omezení autorských práv v zákoně).

---

⁸⁸² LIPSZYC, D. *Copyright and Neighbouring Rights*. 1. vyd. Paris: UNESCO Publishing, 1999. 918 s. ISBN 978-9236028378. s. 235 – 236.

V neposlední řadě by bylo vhodné doplnit do AZ i určitou úpravu pro vytváření antologií pro využití děl při vyučování.

Celkové hodnocení, zdali je AZ spíše uživatelsky přívětivý či má v tomto ohledu určité rezervy, by bylo možné provést až na základě způsobu, jak bude aplikován třístupňový test českými soudy.

Největší změny v oblasti omezení autorských práv mohou přijít v návaznosti na další mezinárodní či evropskou úpravu, jelikož při striktním výkladu IS nemá český zákonodárce moc široké pole působnosti. V dlouhodobém horizontu pravděpodobně dojde k určité vyšší flexibilitě v interpretaci jednotlivých ustanovení. Již v současnosti AZ obsahuje několik desítek omezení autorských práv a práv souvisejících s právem autorským. Z hlediska uživatelů (ale i autorů) není žádoucí stav, pokud by jen přibývaly další specializované případy omezení autorských práv a tím způsobem narůstal jejich počet, až by vznikla značně nepřehledná právní úprava.

4. Exkurz: Flexibilita a otevřená normy u omezení autorských práv

Řada autorů operuje s návrhy na potřebu zavedení flexibilního mechanismu či otevřené normy u omezení autorských práv v kontinentálním systému jako vhodné možnosti pro to, jak čelit výzvám, které přináší dynamický vývoj informační společnosti. Tyto návrhy se většinou inspiroují v konceptu fair use a snaží jeho jednotlivé prvky inkorporovat do návrhů na reformu omezení autorských práv.⁸⁸³ Z tohoto důvodu bude vhodné si stručně uvést koncept fair use, jak se vyvinul v USA a nově byl zaveden v Izraeli. Důvodem zařazení této části do práce je mimo jiné i to, že zejména izraelský koncept je velmi inspirativní, jelikož v podstatě kombinuje výhody otevřeného i uzavřeného systému omezení autorských práv, což může ukazovat určitou cestu i pro reformu systému omezení autorských práv v Evropě.

---

⁸⁸³ HUGENHOLTZ, B. – SENFTLEBEN, M. Fair Use in Europe: In Search of Flexibilities, *SSRN*, 14. 11. 2011, s. 1 - 30. [online]. [cit. 2011-12-16]. Dostupné z <http://ssrn.com/abstract=1959554>
SENFTLEBEN, M. Bridging the Differences between Copyright's Legal Traditions – The Emerging EC Fair Use Doctrine. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2010, vol. 57, n. 3, s. 521. Případně i čl. 5.5 evropského kodexu autorského práva z projektu Wittem.

a) Koncept fair use v USA

Překlad pojmu fair use do českého jazyka není ustálen, je uváděn jako spravedlivé užití,⁸⁸⁴ případně jako poctivé užití.⁸⁸⁵

Za samotný základ konceptu fair use se tradičně bere rozhodnutí v případě Folsom v. Marsh v roce 1841, kdy soudce Story přinesl koncept poctivého a dobré mravy dodržujícího výtahu z textu a stanovil zásady posuzování jednotlivých případů, které tvoří základ faktorů konceptu fair use v dnešní podobě. V případě šlo o použití 353 stran ze 7000 stran životopisu prezidenta G. Washingtona a takové užití nebylo shledáno za poctivé. Samotné rozhodnutí nepoužilo název fair use, který se objevuje až v roce 1869 v případě Lawrence v. Dana. Nejnovější studie dohledávají původ konceptu fair use v Anglii v konceptu fair abridgement, který byl potvrzen soudy roku 1803 v případě Cary v. Kearsley, kdy bylo uznáno právo poctivě zpracovat části díla jiného autora.⁸⁸⁶ Nicméně samotný koncept fair abridgement se v Anglii vyskytoval již dříve a pravděpodobně již v době zákona královny Anny.

Koncept fair use se do zákonného zakotvení v ustanovení § 107 autorského zákona USA promítl až v roce 1976. Samotný koncept se skládá z dvou částí. První částí je demonstrativní výčet volných (bezúplatných) užití pro potřeby kritiky, komentáře, zpravodajství, výuky (včetně hromadných rozmnoženin určených pro užití ve třídě), samostudia nebo výzkumu. Druhou částí je test o čtyřech podmínkách, kdy je posuzováno:

- 1) účel a povaha užití, včetně toho, zdali takové užití je komerční povahy či je pro nekomerční vzdělávací účely,
- 2) povaha daného autorského díla,
- 3) rozsah a důležitost (podstatnost) použité části díla ve vztahu k dílu jako celku,
- 4) vliv užití na potenciální trh či hodnotu díla.

---

⁸⁸⁴ SVOBODA, P. *Vliv teritoriality v evropském autorském právu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 138 s. ISBN 8024603527. s. 116.

⁸⁸⁵ TELEČ, I. *Přehled práva duševního vlastnictví 1, Lidskoprávní základy, Licenční smlouva*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2002. 200 s. ISBN: 80-7329-110-0. s. 153.

⁸⁸⁶ COHEN J. E. et al. *Copyright in a Global Information Economy*. 2. vyd. New York: Aspen Publishers, 2006. 831 s. ISBN: 0-7355-5612-1. s. 526.

Koncept fair use se vztahuje na užití a rozmnožování v analogové i digitální podobě. Osobnostní právo autora rozhodnout o zveřejnění svého díla není plně v tomto ustanovení reflektováno, jelikož tento fakt, pokud dané užití vyhoví všem čtyřem faktorům, nesmí být na překážku.

Soudy aplikují tento koncept na individuální parametry každého řešeného případu, kdy se užití konceptu fair use domáhá strana sporu. Koncept fair use je obvykle popisován jako určitá procesní obrana. I když samotný autorský zákon USA v jednom případě označuje koncept fair use za právo (§ 108 písm. f) bod 4 stanovující omezení autorských práv ve prospěch knihoven a archivů, kdy dané ustanovení nemá ovlivnit právo na užití dle fair use). Podobně koncept fair use za právo označila řada soudů.⁸⁸⁷

V rámci interpretace konceptu fair use v USA došlo k významnému posunu v souvislosti s rozhodnutím v případě *Campbell v. Acuff-Rose* v roce 1994, kdy nejvyšší soud USA uplatnil jako rozhodující faktor zvážení, zda dotčené užití je transformativním. Soud převzal tuto zásadu na základě článku soudce P. Levala.⁸⁸⁸ Argument transformativního užití se zaměřil na první faktor v konceptu fair use, který považuje za nejdůležitější pro posouzení dovolení užití. Transformativní užití se dotýká vytvoření odvozených děl, kdy užití přidává něco nového, další účel nebo odlišný charakter, případně mění původní dílo pomocí nového vyjádření, smyslu či sdělení.⁸⁸⁹ V souvislosti s tímto faktorem bylo v empirických studiích prokázáno, že řízení, v kterých se posuzovala obrana pomocí konceptu fair use, se transformativní užití přezkoumalo v 70,45 % případů v letech 1995 - 2000 s nárůstem na 95,83 % případů v letech 2006 – 2010, kdy žalovaná strana zvítězila v prvním období v 22,73 % všech případů a v druhém období dokonce v 58,33 % případů.⁸⁹⁰ V tomto ohledu uživatelé oproti minulosti mají výrazně větší možnost se na koncept fair use při procesní obraně konkrétního užití spolehnout.

---

⁸⁸⁷ LITMAN, J. Readers' Copyright. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2011, vol. 58, s. 345.

⁸⁸⁸ LEVAL, P. Toward a Fair Use Standard. *Harvard Law Review*, 1990, vol. 103, n. 3, s. 1105. [online]. [cit. 2011-09-24]. Dostupné z <http://docs.law.gwu.edu/facweb/claw/LevalFrUStd.htm>

⁸⁸⁹ NETANEL, N. Making Sense of Fair Use. *Lewis & Clark Law Review*, 2011, vol. 15, n. 3, s. 746.

⁸⁹⁰ NETANEL, N. Making Sense of Fair Use. *Lewis & Clark Law Review*, 2011, vol. 15, n. 3, s. 755.

Tento vývoj znamená velký předěl oproti předchozí převažující interpretaci založené na případě Harper & Row v. The Nation, kde nejvyšší soud USA přistoupil k argumentu zaměřenému na vliv užití na trh, který se v současnosti bere za překonaný. Argument vlivu užití na trh považuje koncept fair use za výjimku vůči výlučným právům autora a koncept fair use může být užit pouze za předpokladu selhání trhu, tj. vysokých transakčních nákladů na licencování a významných výhod pro veřejnost, které převyšují újmu způsobenou autorovi.⁸⁹¹ Tento argument převzal nejvyšší soud USA z vědeckého článku profesorky W. Gordon.⁸⁹² Argument vlivu užití na trh se zaměřoval na čtvrtý faktor fair use, který považoval za nejpodstatnější.

Vůbec první rozhodnutí nejvyššího soudu USA využívající koncept fair use byl tzv. případ Betamax⁸⁹³ v roce 1984, kdy bylo shledáno užití videorekordérů pro účely posunu v čase (time-shifting) u sledování televizního vysílání pro osobní potřebu jako vyhovující konceptu fair use. Mimochodem, ve prospěch technologie usnadňující rozmnožování rozhodovaly také soudy ve VB v případě CBS Songs v. Amstrad v roce 1988, kde nebyl výrobce shledán odpovědný za marketing dvoukazetového přístroje, i když byly v reklamě prezentovány funkce určené pro rozmnožování kazet, jelikož zároveň byly zmíněny i autorskoprávní povinnosti. Naopak se však objevily i případy, kdy byly nové technologie omezovány. V australském případě Moorhouse v. University of New South Wales v roce 1975 byla univerzita shledána odpovědnou za porušování autorských práv kvůli tomu, že dala uživatelům knihovny k dispozici zařízení pro vytváření rozmnoženin na papír, které neopatřila vysvětlujícími varováními a dozorem.

Debata o reformě konceptu fair use a ostatních omezení autorských práv probíhá i v USA. Projekt univerzity v Berkeley přivedl ke spolupráci akademické pracovníky i další zainteresované subjekty a vznikl dokument mapující principy, na kterých by reforma autorského zákona měla být postavena. Je v něm

---

⁸⁹¹ NETANEL, N. Making Sense of Fair Use. *Lewis & Clark Law Review*, 2011, vol. 15, n. 3, s. 734.

⁸⁹² GORDON, W. Fair Use as Market Failure: A Structural Analysis of the Betamax Case and its Predecessors. *Columbia Law Review*, 1982, vol. 82, n. 12, s. 1600.

⁸⁹³ Nejvyšší soud USA, případ Betamax, tj. Sony Corporation of America v. Universal City Studios, Inc. - 464 US 417, 17. 1. 1984.

navrhováno, rozšíření stávajícího počtu omezení autorských práv a uvedení volného užití pro osobní potřebu v autorském zákoně, jakož i zakotvení stávající judikatury vztahující se ke konceptu fair use v textu autorského zákona.⁸⁹⁴

b) Koncept fair use v Izraeli

Nový autorský zákon v Izraeli z 2. 1. 2008 nahradil dosavadní ustanovení, které bylo založeno na konceptu fair dealing, konceptem fair use v § 19, který je obdobou amerického pojetí. Jen na okraj koncept fair dealing byl v Izraeli převzat z VB. České překlady pojmu „fair dealing“ se různí, může být překládán jako spravedlivé jednání,⁸⁹⁵ případně poctivé nakládání.⁸⁹⁶

Izraelský koncept fair use je, jak uvedeno, velmi podobný americkému pojetí, avšak skládá se ze tří částí. První část je demonstrativní výčet užití, kde oproti americkému pojetí chybí komentář, ale je naopak uvedena recenze. Taktéž ve výčtu chybí u výuky výslovná zmínka o hromadných rozmnoženinách určených pro užití ve třídě, ale na druhou stranu je uvedeno výslovně zkoušení. Poslední položkou ve výčtu, o kterou je izraelský seznam delší, jsou citace. Vzhledem k tomu, že se jedná o demonstrativní výčet, nejedná se o významné rozdíly. Z pohledu uživatelů v sektoru vzdělávání je důležité potvrzení, že se koncept fair use vztahuje i na tu část výuky spojenou se zkoušením.

Druhou částí izraelského konceptu fair use je seznam čtyř faktorů, který však oproti americkému vzoru není taxativním seznamem a tudíž soudce může vzít do úvahy i další významné faktory, kupříkladu společenskou prospěšnost daného užití. Z tohoto pohledu je izraelská verze konceptu fair use pro uživatele pravděpodobně příznivější. Na druhou stranu to samozřejmě snižuje předvídatelnost výsledků soudních rozhodnutí a zvyšuje částečně právní nejistotu.

Faktory izraelského konceptu fair use jsou:

---

⁸⁹⁴ SAMUELSON, P. et al. The Copyright Principles Project: Directions For Reform. *Berkeley Technology Law Journal*, 2010, vol. 25, s. 1226 - 1235. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z http://www.law.berkeley.edu/files/bclt_CPP.pdf

⁸⁹⁵ SVOBODA, P. *Vliv teritoriality v evropském autorském právu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 138 s. ISBN 8024603527. s. 116.

⁸⁹⁶ obdobně TELEČEK, I. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 1994. 344 s. ISBN 80-85765-11-X. s. 153.

- 1) účel a povaha užití díla,
- 2) povaha užitého díla,
- 3) rozsah užití, kvantitativně a kvalitativně, ve vztahu k dílu jako celku,
- 4) vliv užití na hodnotu díla a jeho potenciální trh.

Podstatným rozdílem je vynechání požadavků u zhodnocení komerční povahy či na zachování nekomerčního vzdělávacího účelu. Díky tomu je izraelský koncept fair use širší, než ten americký. Požadavek třetího faktoru amerického konceptu o posouzení důležitosti (podstatnosti) použité části díla ve vztahu k dílu jako celku je v izraelském třetím faktoru lépe vyjádřen požadavkem i na kvalitativní posouzení.

Třetí částí izraelského konceptu fair use je možnost pro Ministerstvo spravedlnosti vydat nařízení popisující podmínky, pod kterými užití musí být považováno za vyhovující konceptu fair use. Tato poslední část dává možnost přemostit právní nejistotu a stanovit na základě flexibilního podzákoného předpisu užití, která jsou na základě nevyvratitelné právní domněnky považována za fair use. Tímto způsobem izraelský koncept vlastně kombinuje výhody otevřeného i uzavřeného systému omezení autorských práv. Zároveň se dává možnost praxi – autorům i uživatelům v rámci soudních pří stanovit potřebný rozsah jednotlivých „dovolených“ užití.

Je zajímavé, že izraelský autorský zákon zopakoval obdobným způsobem koncept fair use ještě v ustanovení § 50, které pojednává o porušení osobnostních práv. Toto ustanovení sestává pouze z jedné části, která je sestavena z demonstrativního výčtu pěti faktorů:

- 1) povahu díla, vzhledem ke kterému byl akt vykonán;
- 2) povahu aktu a jeho účel;
- 3) že dílo bylo vytvořeno zaměstnancem během jeho zaměstnání nebo na objednávku;
- 4) obvyklé chování v specifickém sektoru;
- 5) potřebu počínání oproti újmě způsobené autorovi daným aktem.

Ustanovení § 50 slouží jako procesní obrana či pro liberační důvody. Z pohledu omezení autorských práv jsou zajímavé zejména poslední dva faktory,

kdy soudce má vzít do úvahy i obvyklé jednání v určitém sektoru a provést posouzení způsobené újmy.

V řadě ohledů obsahuje izraelský autorský zákon modernější variantu konceptu fair use. Podle dostupných informací přechod z konceptu fair dealing na koncept fair use nezpůsobil v Izraeli žádné významné komplikace pro autory či uživatele.

E. Závěrečná část

1. Expanze omezení autorských práv a uživatelská práva (jako jedna z alternativ pro rovnováhu zájmů v systému autorského práva)

Role práva je koordinovat společnost, vyrovnávat protichůdné zájmy jednotlivých jejích členů a budovat určitý sociální pořádek a smír. S expanzí autorského práva se zdá, že došlo ke změně rovnováhy v neprospěch uživatelů. Tento stav však není potřeba vidět v černých barvách, jelikož výše uvedený další vývoj omezení autorských práv na mezinárodní i komunitární úrovni vede do budoucna spíše k pozitivním vyhlídkám.

Zjištění učiněná v předchozích kapitolách nasvědčují tomu, že následující dekáda bude naopak ve znamení **expanze omezení autorských práv**. Již v souvislosti s IS na komunitární úrovni se spíše dá hovořit, že došlo v řadě států k přijetí dalších omezení autorských práv. V tomto ohledu i AZ může sloužit za příklad, jelikož nikdy v historii neobsahoval tak velké množství specifických omezení autorských práv. Na komunitární úrovni se též počet jednotlivých omezení autorských práv bude v následujících letech spolu s revizí IS pravděpodobně zvyšovat. Rovněž komunitární legislativa na ochranu spotřebitelů může přinést důležité garance pro koncové uživatele. Tento trend vzhledem k diskuzím, které probíhají ve WIPO na mezinárodní úrovni o omezení autorských práv ve prospěch osob se zdravotním postižením či knihoven a archivů, přináší důležité posuny ve prospěch stabilnějšího postavení uživatelů v systému autorského práva. Zejména ve státech copyrightového systému (s očekávanými revizemi legislativy ve VB a Irsku, proběhlou novelizací v Austrálii, judikaturou ve prospěch uživatelských práv v Kanadě a jednoznačně rozhodovanými spory ohledně konceptu fair use ve prospěch transformativního užití v USA) je tento posun viditelnější, než v kontinentálním systému. To potvrzuje i příklad VB, která v prvním čtvrtletí roku 2012 přistoupila k veřejné konzultaci ohledně novelizace

svého autorského zákona zaměřené právě na tuto oblast omezení autorských práv.⁸⁹⁷ VB připravuje bezprecedentní rozšíření svých stávajících omezení autorských práv a poprvé v historii přistoupí i k zavedení omezení autorských práv ve prospěch rozmnoženin pro osobní užití nad rámec posunu užití v čase (time-shifting). Poprvé je rovněž navrhováno i omezení autorských práv ve prospěch parodie. Zvažováno je zavedení či rozšíření devíti různých kategorií omezení autorských práv (avšak drobné změny se dle veřejné konzultace mohou dotknout i dalších devíti kategorií stávajících omezení autorských práv), včetně jednoznačného stanovení kogentnosti jednotlivých omezení autorských práv. Trend v rozšiřování omezení autorských práv potvrdil výraznou měrou Izrael, když zavedl, jak bylo uvedeno v předchozí části, koncept fair use, avšak v modernějším pojetí, kombinující výhody otevřeného i uzavřeného systému omezení autorských práv.

Ukazuje se, že expanze výlučných práv autora nezajistila jejich prosaditelnost a z tohoto důvodu druhým trendem současnosti i blízké budoucnosti bude **snaha zlepšit vymahatelnost práv autorů**, nikoliv jejich další výrazná rozšíření, neboť i v současnosti jejich rozsah není plně využíván. Tyto dva trendy nejsou jednoznačně v rozporu a mohou probíhat paralelně, i když se dosud částečně střetávají.

I v případě omezení autorských práv bude pravděpodobně docházet k horizontální a vertikální expanzi podobně jako v úvodu bylo popsáno u expanze autorských práv.

V případě **horizontální expanze** by přibývala další specifická omezení autorských práv „šitá na míru“ jednotlivým užitím, což skrývá nebezpečí fragmentace úpravy a není jasné, zdali by se nová ustanovení díky vývoji techniky nestala záhy obsoletní. Horizontální expanze se zatím díky diskuzím ve WIPO na mezinárodní úrovni a vzhledem k revizi IS zdá být převažujícím trendem.

---

⁸⁹⁷ VB tuto veřejnou konzultaci zahájila 14. 12. 2011 v návaznosti na doporučení dvou přezkumů svého autorskoprávního zákonodárství *Gowers Review of Intellectual Property*, prosinec 2006. [online]. [cit. 2011-10-08]. Dostupné z <http://www.official-documents.gov.uk/document/other/0118404830/0118404830.pdf> a *Hargreaves Review of IP and Growth*, květen 2011. [online]. [cit. 2011-10-08]. Dostupné z <http://www.ipo.gov.uk/ipreview-finalreport.pdf> Text veřejné konzultace je k dispozici na: INTELLECTUAL PROPERTY OFFICE. *Consultation on Copyright*. [online]. [cit. 2011-12-30]. Dostupné z <http://www.ipo.gov.uk/consult-2011-copyright.pdf>

Problém do budoucna však může činit nárůst specifických omezení autorských práv a ty se mohou záhy stát pro uživatele i autory nepřehledné.

U **vertikální expanze** by došlo k prohloubení jednotlivých omezení autorských práv pomocí jejich povinného zakotvení, stanovením kogentnosti, ale i možnosti extenzivního výkladu apod. Vertikální expanzi omezení autorských práv můžeme částečně ztotožnit s debatou o uživatelských právech.

Zároveň bude pravděpodobně paralelně probíhat i **tzv. sekundární expanze uživatelských práv** mimo rámec autorského práva prostřednictvím posilování postavení uživatelů a hájení jejich zájmů např. ve spotřebitelském či soutěžním právu, při ochraně lidských práv a základních svobod apod.

a) Vertikální expanze omezení autorských práv

Cesta od omezení autorských práv k uživatelským právům vede prostřednictvím čtyř oblastí – 1. zajištěním kogentnosti (tj. přednosti před smluvními ujednáními), 2. zachováním jejich rozsahu i přes technické prostředky ochrany práv, 3. prosazením analogie či rozšiřujícího výkladu, a 4. zavedením vymahatelnosti zájmů uživatelů.

První oblast je pro ČR až na drobné výjimky přirozená. Stejný přístup zvolily i některé jiné státy a příklad VB ukazuje, že další země k tomuto posunu přistoupí v budoucnu (to se dá očekávat i vzhledem k vlivu VB na ostatní státy sdružené v Commonwealth).

Druhá oblast je relativně flexibilně upravena v čl. 6 odst. 4 IS alespoň pro část omezení autorských práv. Jak ukazují příklady dohody ACTA a návrh mezinárodní smlouvy ve prospěch osob se zrakovým postižením dojednáváné v poslední době, není pro státy přednost omezení autorských práv nad technickými prostředky ochrany práv nepřekonatelné dogma. Tento posun je možné zaznamenat i v národních zákonodárstvích - nově je v autorském právu USA umožněno překonat technické prostředky ochrany práv v šesti případech.⁸⁹⁸

---

⁸⁹⁸ Tyto případy jsou velmi detailně formulovány, a proto by jejich byť krátký popis překonal rozsah této práce. Pro více informací: FEDERAL REGISTER. *Federal Register*, vol. 75, n. 143, 27. 7. 2010. [online]. [cit. 2011-09-26]. Dostupné z <http://edocket.access.gpo.gov/2010/pdf/2010-18339.pdf>

Třetí oblast je alespoň v akademickém prostředí notně diskutovanou oblastí. Panuje převážná shoda, že vzhledem k nutnosti flexibility pro vyrovnání se technickému pokroku se jedná o nevyhnutelný krok. Tuto flexibilitu koneckonců vyjádřilo již zmíněné prohlášení za vyváženou interpretaci třístupňového testu. Podobným způsobem třístupňový test aplikoval švýcarský nejvyšší soud.⁸⁹⁹ Státy s otevřenou normou jako jsou koncepty fair use či fair dealing nemají s užitím analogie či rozšiřujícím výkladem výrazné problémy. Státy s konzervativnějším přístupem dosud volí obtížné cesty okolo tohoto problému – např. německé soudy s odkazem na implicitní licence,⁹⁰⁰ což se ale nejeví být udržitelným modelem dlouhodobě.

Čtvrtá oblast zajišťující vymahatelnost zájmů uživatelů – tj. poskytující jim subjektivní práva, kterých je možnost se dovolat u soudu, je zatím nejméně prozkoumaným aspektem a v psychologickém smyslu tím posledním krokem k uživatelským právům. Nicméně příklady návrhu IFLA či rozhodnutí kanadského nejvyššího soudu v případě CCH Canadian Limited v. The Law Society of Upper Canada ukazují, že i v této oblasti padají určitá tabu. Jedním z důkazů o tom, že koncept přeměny omezení autorských práv na uživatelská práva, je živě diskutovaným tématem naznačuje i poslední vývoj ve Francii, kde v úvodu k dotazníku o omezení autorských práv ze strany úřadu HADOPI je výslovně uváděna možnost zavedení tzv. práva na omezení autorských práv.⁹⁰¹ Hnutí za uživatelská práva budou jistě i v budoucnu vytvářet určitý veřejný tlak pro pokrok i v této oblasti. Posun v interpretaci konceptu fair use směrem k teorii transformativního užití, jejímž následkem většina uživatelů odvolávajících se na koncept fair use ve sporech v poslední dekádě uspěla, naznačuje nepřímo i zvýšení vymahatelnosti zájmů uživatelů alespoň v některých zemích. Případným řešením problémů se zavedením subjektivních práv je poskytnutí tzv. reverzních

---

⁸⁹⁹ GEIGER, CH. Rethinking Copyright Limitations in the Information Society – The Swiss Supreme Court Leads the Way. *IIC*, 2008, vol. 39, n. 8, s. 943 – 950.

⁹⁰⁰ LEISTNER, M. The German Federal Supreme Court's Judgment on Google's Image Search – A Topical Example of the “Limitations” of the European Approach to Exceptions and Limitations. *IIC*, 2011, vol. 42, n. 4, s. 417 a násl.

⁹⁰¹ HADOPI. *Questionnaire: Exceptions au droit d'auteur et aux droits voisins*, s. 2, 29. 2. 2012. [online]. [cit. 2012-03-25]. Dostupné z http://www.hadopi.fr/sites/default/files/page/pdf/Questionnaire_chantier_exceptions.pdf

vylučujících uživatelských práv, tj. vynutitelné povinnosti ostatních respektovat uživatelská práva (viz níže).⁹⁰²

b) Úvaha o úpravě uživatelských práv de lege ferenda

Vzhledem k tomu, že systém omezení autorských práv v AZ je založen na kogentnosti většiny jednotlivých ustanovení, tak má ČR zajištěnu určitou výhodu oproti ostatním státům, jejichž vývoj k tomuto stavu teprve směřuje. Nicméně v porovnání se zahraničními právními řády by bylo vhodné tento vývojový náskok udržet a přistoupit ke třem krokům – 1. zajistit určitou rovnovážnou interpretaci třístupňového testu, 2. přijmout flexibilní mechanismus pro aplikaci omezení autorských práv, 3. stanovit uživatelská práva ve prospěch oprávněných uživatelů.

Tyto návrhy však jistě nejsou jedinou možnou cestou k udržení rovnováhy mezi právy a zájmy autorů a uživatelů. Za úvahu stojí i již zmíněný izraelský koncept fair use doplněný ministerskými nařízeními stanovujícími podmínky, za kterých užití musí být považováno za vyhovující konceptu fair use. Tento postup spojuje výhody otevřeného i uzavřeného systému omezení autorských práv. Navíc příklad Izraele ukazuje, že je možné provést i dalekosáhlé reformy systému omezení autorských práv v národním zákonodárství bez negativního vlivu na zainteresované subjekty. Podobně i stávající instituty již obsažené v AZ, jako jsou omezení autorských práv, spravedlivá odměna a kolektivní správa, umožňují do budoucna při vhodné kombinaci vyřešení řady dnešních palčivých problémů – např. v podobě rozšířené kolektivní správy, období tzv. globální licence apod. Zejména upravená verze tzv. globální licence v podobě „náhradní odměny“ za nekomerční užití děl na internetu v rámci obsahu vytvářeného uživateli (nicméně je možné uvažovat i o podobné úpravě za stahování – download autorských děl pro osobní potřebu, tj. nikoliv však za neoprávněné sdílení – upload autorských děl) stojí jistě do budoucna za úvahu a to ať v podobě hrazení těchto odměn ze strany podnikatelů provozujících jednotlivé internetové služby či umožňující

---

⁹⁰² PESSACH, G. Reverse Exclusion in Copyright Law - Reconfiguring Users' Rights. *SSRN*, rozpracovaná verze z 17. 4. 2011, s. 3. [online]. [cit. 2011-09-14]. Dostupné z <http://ssrn.com/abstract=1813082>

internetové připojení pravděpodobně v návaznosti na počet přenesených dat (či na základě jiných měřitelných technických parametrů) či přímo ze strany koncových uživatelů paušálně prostřednictvím právě providerů internetového připojení a kolektivních správců (obdobně ke koncesionářským poplatkům za televizi a rozhlas, takto v některých státech např. Belgii přímo diváci televize či rozhlasu spolu s koncesionářským poplatkem hradí i poplatek určený pro kolektivní správce). V neposlední řadě se dá očekávat i další rozvoj veřejných licencí v prostředí internetu, které mohou dále usnadnit licencovaná užití.

V souvislosti s **prvním návrhem**, tj. zajištěním určité rovnovážné interpretace třístupňového testu, by bylo vhodné se inspirovat v historii autorskoprávní ochrany na českém území. Zajištění zájmů třetích stran, vedle zájmů autorů a nositelů práv, by totiž bylo možné provést mimo rámec třístupňového testu. Jednalo by se tak pouze o nepřímé zajištění takové rovnovážné interpretace, ale nenarušilo by to samotný třístupňový test a jeho soulad s mezinárodními a komunitárními předlohami. Zároveň by nebyl třístupňový test při posouzení každé situace „komplikován“ vzetím do úvahy i zájmů třetích stran. Na druhou stranu, pokud by samotný třístupňový test mohl směřovat k nevyváženému výsledku na úkor zájmů uživatelů, existoval by v AZ určitý korektiv. Inspiračním zdrojem bylo ustanovení § 1 zákona č. 35/1965 Sb.,⁹⁰³ který do svého zrušení zákonem č. 318/1993 Sb., vyjadřoval účel autorského zákona. Sloužil tedy jako určitá preambule této zákonné úpravy. Pokud by jeho text po novelizaci zákonem č. 89/1990 Sb. byl upraven (např. přidáním této věty: „Zároveň pod tento účel spadá i zajištění přiměřené rovnováhy práv a zájmů autorů a uživatelů děl chráněných tímto zákonem, včetně zachování vhodného přístupu uživatelů k těmto dílům.“), mohl by kupříkladu v následující variantě:

---

⁹⁰³ Znění tohoto paragrafu do novelizace zákonem č. 89/1990 Sb.: Účelem tohoto zákona je upravit vztahy vznikající v souvislosti s vytvořením a společenským uplatněním literárních, vědeckých a uměleckých děl tak, aby byly chráněny zájmy autorů a aby byly zajištěny příznivé podmínky pro rozvoj kulturní tvorby a aktivní účasti pracujících na této tvorbě v souladu s rozvojem a potřebami socialistické společnosti.

Znění tohoto paragrafu po novelizaci zákonem č. 89/1990 Sb.: Účelem tohoto zákona je upravit vztahy vznikající v souvislosti s vytvořením a společenským uplatněním literárních, vědeckých a uměleckých děl tak, aby byly chráněny zájmy autorů a aby byly zajištěny příznivé podmínky pro rozvoj literární, vědecké a umělecké tvorby.

„Účelem tohoto zákona je upravit vztahy vznikající v souvislosti s vytvořením a společenským uplatněním literárních, vědeckých a uměleckých děl tak, aby byly chráněny zájmy autorů a aby byly zajištěny příznivé podmínky pro rozvoj literární, vědecké a umělecké tvorby. Zároveň pod tento účel spadá i zajištění přiměřené rovnováhy práv a zájmů autorů a uživatelů děl chráněných tímto zákonem, včetně zachování vhodného přístupu uživatelů k těmto dílům“.

uvozovat AZ a sloužit jako interpretační protiváha (nepřímý korektiv) třístupňového testu. Samotná přidaná druhá věta má svůj vzor v bodu odůvodnění 31 IS; tímto by zásada o rovnováze práv a zájmů autorů a uživatelů doznala svého explicitního zakotvení v českém AZ. Uvažovat je možné i o odlišném vyjádření a uvození naopak pouze části AZ věnované omezením autorských práv. Podstatným vkladem tohoto návrhu je možnost zajištění odpovídající interpretace třístupňového testu i bez nutnosti zásahu do jeho konstrukce a vložení určité preambule do AZ, která by zajišťovala kýženou rovnováhu zájmů autorů a uživatelů v systému autorského práva. Tímto způsobem by se odlišnou cestou mohlo dojít k stejnému výsledku, jako v prohlášení k vyvážené interpretaci třístupňového testu prosazovaly Max Planck Institut a právnická fakulta Queen Mary, University of London.

Druhým návrhem je přijmout flexibilní mechanismus pro aplikaci omezení autorských práv. Tento flexibilní mechanismus by byl zajištěn otevřenou normou s limitovaným účinkem, která by umožnila rozšiřující výklad či analogii se současnými omezeními autorských práv pro jakéhokoliv uživatele za předpokladu vyhovění požadavku dobrých mravů/poctivých zvyklostí a třístupňovému testu. Tímto způsobem by došlo k praktickému odůvodnění existence prvního stupně třístupňového testu v ustanovení § 29 odst. 1 AZ, jelikož by taková užití omezil na zvláštní případy. Přijetím ustanovení s otevřenou normou by se zajistil soulad s ustanovením § 12 odst. 1 a třístupňovým testem, kde je uveden požadavek „stanovení v tomto zákoně.“ Přestože se extenzivní výklad a analogie tradičně vzhledem k omezením autorských práv neužívá, převládá názor v akademické obci, že z dlouhodobého hlediska se nejedná o

udržitelný přístup.⁹⁰⁴ V tomto smyslu je např. v Austrálii koncept fair dealing chápán nikoliv jako procesní obrana proti porušení autorského práva, ale jako definice hranic autorských práv.⁹⁰⁵ Vzhledem k možným důsledkům vůči uživatelům je užití extenzivního výkladu a analogie do jisté míry doprovázeno pravděpodobně nižší „újmou“ autorského práva, než ponechání této zásady v platnosti a snaze přijímat (ex post) jednotlivá omezení autorských práv v návaznosti na vývoji techniky. Požadavek dobrých mravů/poctivých zvyklostí má tvořit určité materiální hledisko proti případným excesům ze strany uživatelů. Jakékoliv užití podle této otevřené normy by bylo navíc vázáno na splnění podmínek daných ustanovení, která by sloužila v rámci analogie či při extenzivním výkladu. Tento návrh tak nepředstavuje bezbřehou otevřenou normu a není srovnatelný s konceptem fair use. Rovněž by v rámci tohoto návrhu nešlo o jakékoliv vymahatelné subjektivní oprávnění daných uživatelů. Možnost analogie a rozšiřujícího výkladu by vyplývaly i z nového koncepčního pohledu na roli uživatelů v systému autorského práva, kdy by uživatelé byli více postaveni do rovnocenného postavení s autory a nositeli práv.

Třetím návrhem je stanovení uživatelských práv, avšak pouze ve prospěch oprávněných uživatelů (určitým inspiračním vzorem v tomto ohledu je již současná úprava oprávněných uživatelů u souborných děl (resp. databází) a počítačových programů, ale v druhém případě by existoval významný rozdíl mimo jiné např. v případě volného užití). Oprávnění uživatelé by měli reverzní vylučující uživatelské právo i na případné další úkony potřebné k naplnění účelu běžného užití díla (či obvyklého přidruženého užití díla) za předpokladu splnění požadavku dobrých mravů/poctivých zvyklostí a třístupňového testu. V tomto ohledu by se definice oprávněného uživatele v AZ musela náležitým způsobem zpřesnit, resp. upravit tak, aby byla aplikovatelná i na uživatele jiných děl, než jsou počítačové programy. Zároveň by musel být upřesněn i pojem konzumenta.

---

⁹⁰⁴ Např. čl. 5.5 evropského kodexu autorského práva v projektu Wittem či např. SENFTLEBEN, M. Bridging the Differences between Copyright's Legal Traditions – The Emerging EC Fair Use Doctrine. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2010, vol. 57, n. 3, s. 525. LEISTNER, M. The German Federal Supreme Court's Judgment on Google's Image Search – A Topical Example of the "Limitations" of the European Approach to Exceptions and Limitations. *IIC*, 2011, vol. 42, n. 4, s. 417 - 442.

⁹⁰⁵ BURRELL, R. – COLEMAN, A. *Copyright Exceptions: The Digital Impact*. Cambridge Intellectual Property and Information Law. 1. vyd. Cambridge: CUP, 2005. 458 s. ISBN: 978-0521847261. s. 182.

Tento návrh by rovněž vyžadoval přijetí ustanovení o otevřené normě, ale zde by již soulad s ustanoveními § 12 odst. 1 a § 29 odst. 1 byl diskutabilnější, ale v zásadě platí závěry jako u druhého návrhu. I zde by byl konečně naplněn první stupeň třístupňového testu v ustanovení § 29 odst. 1 AZ o užití ve zvláštních případech. Vzhledem k absenci slova „určitých“ ve formulaci třístupňového testu v ustanovení § 29 odst. 1 AZ, by tento aspekt v rámci českého práva ve prospěch oprávněného uživatele nezpůsobil problémy. Vyhovění čl. 5 odst. 5 IS a třístupňovému testu v mezinárodních smlouvách, které již požadavek „určitých“ zvláštních případů obsahují, je více nejisté, ale pokud podmínkám těchto ustanovení splňuje i koncept fair use, pak tento návrh vztažený pouze na oprávněného uživatele by měl být také akceptovatelný. Tato otevřená norma by naplnila „spotřebitelská práva“ daných oprávněných uživatelů, zároveň by sloužila jako určité „kvazivyčerpání práv“ i pro digitální prostředí.

Oprávněným uživatelům by se zajistilo z pozice vlastnických práv k hmotnému substrátu či díky spotřebitelským právům v případě dodaného zboží a služeb (tj. i licencovanému užití v digitálním prostředí) základní nakládání s danými díly.

Třístupňový test a požadavek dobrých mravů/poctivých zvyklostí by bránily excesům a poskytovaly materiální rámec pro možná užití. Reverzní vylučující uživatelské právo by dalo oprávněným uživatelům určitou právní jistotu a zároveň by to odstranilo jednu z hlavních teoretických nevýhod zavedení subjektivních práv, tj. reverzní vylučující uživatelské právo by nemohlo být zneužitelné k vynucení si přístupu k dílu, ke kterému nemá daný uživatel oprávnění (zejména faktický přístup).

Zároveň by tento návrh umožnil vývoj autorského práva bez nutnosti přijímání stále nových specifických omezení autorských práv.

Tento návrh by zajistil potřebnou flexibilitu pro oprávněné uživatele pro běžná či obvyklá přidružená užití – např. možnost vytváření plných záloh dat z pevného disku počítače, posun v čase užití (time-shifting), vytvoření nutných archivních či efemérních záznamů, případně změnu formátu (format-shifting), pokud jsou daná technická zařízení nekompatibilní apod. Jinými slovy uživatelská práva by měla umožnit legitimní užití děl ze strany oprávněných uživatelů.

Podstatným elementem tohoto návrhu je, že by obecně poskytl výrazný motivační impuls pro statut oprávněného uživatele (tj. licencovaného užití, pokud oprávněnost nevyplývá např. z faktu převodu vlastnických práv k hmotné rozmnoženině, kde samozřejmě by nevznikla povinnost uzavírat licenční smlouvy nad rámec současného právního stavu). Z takového statutu by spotřebitelé měli garanci do jisté míry nerušeného výkonu díla užít a zároveň měli jistotu mírné flexibility pro obvyklá přidružená užití. Právem uznávaný a garantovaný privilegovaný statut oprávněného uživatele by představoval určitou přidanou hodnotu pro spotřebitele a hrál by roli dodatečného podnětu pro přechod od kupříkladu neoprávněného k oprávněnému užití. Rizikem tohoto konceptu je, že by někteří spotřebitelé měli tendenci uzavírat licenční ujednání pouze na minimální základ užití díla s tím, že by tento licencovaný základ uměle rozšířili pomocí tohoto ustanovení. Nicméně tato úvaha závisí i na umožnění takového zneužití ze strany nositelů práv při uzavírání licenčních ujednání. Právo má dostatečné mechanismy pro vyvození odpovědnosti pro takto postupující oprávněné uživatele.

V případě, že by shora uvedené požadavky dobrých mravů/poctivých zvyklostí a třístupňového testu se ukázaly jako nedostatečné, bylo by možné je rozšířit o požadavek de minimis případů užití či požadavku podružné ekonomické váhy daného užití.

Dá se říci, že takto koncipovaná uživatelská práva by byla i druhotná k hlavnímu licencovanému užití. Zvláštnost případu pro potřeby třístupňového testu by mohla kromě jiného spočívat i v kvalifikovaných osobách – tj. oprávněných uživatelích. Cílem návrhů je flexibilní mechanismus, tj. obnovení dvousměrné flexibility, kdy třístupňový test je považován za určitou jednostrannou flexibilitu pouze ve prospěch nositelů práv. Třetí návrh by umožnil i přiměřené komerční užití, zejména v případě např. vytvoření odvozeného díla pro účely parodie apod. Toto pojetí uživatelských práv by nedělilo uživatele na pasivní konzumenty a aktivní uživatele, kteří kreativně transformují díla, jelikož autorské právo má podporovat obě - zkušenost (prožitek) z děl i nová vyjádření

v odvozených dílech.⁹⁰⁶ V případě odvozených děl a takto koncipovaných uživatelských právech by byl lépe zajištěn plynulý chod kreativního cyklu, kdy noví autoři jako oprávnění uživatelé by mohli lépe přetvářet původní díla předešlých autorů. Rovněž se neklade rozdíl mezi užitím v analogové a digitální formě, jelikož v mnoha ohledech řada laických uživatelů nechápe, proč jejich rozsah užití z právního pohledu u např. elektronické knihy by měl být výrazně odlišný než u stejné knihy v papírové podobě. Oprávněný přístup k dílu by tak implicitně obsahoval právo na užití způsobem pohodlným pro spotřebitele.⁹⁰⁷

Koncept **reverzních vylučujících uživatelských práv** je založen na tom, že osoby odlišné od oprávněného uživatele mají povinnost nezasahovat do uživatelského práva.⁹⁰⁸ Jedná se tak o povinnost nositelů práv nekonat (strpět) vůči jednání oprávněného uživatele, ale zároveň mimo tento dvoustranný vztah (tj. mimo účinek inter partes) by reverzní vylučující uživatelská práva poskytovala ochranu pro oprávněného uživatele i erga omnes, tj. i vůči jiným osobám. Další vývoj části omezení autorských práv by si na základě třetího návrhu ponechal vymezení prostřednictvím individuálních zájmů, tj. postupem času by se ustálil rozsah takových uživatelských práv na základě judikatury a změny by byly dány spíše reakcí na nový technologický vývoj.

Neoprávnění uživatelé (kteří prolomili kupříkladu technické prostředky ochrany práv) by žádná uživatelská práva v tomto pojetí neměli.

Obecně, zavedení uživatelských práv by nebylo v rozporu s mezinárodními závazky a bylo by v souladu s třístupňovým testem.⁹⁰⁹ Řada autorů dochází k pozitivním dopadům podobného kroku pro uživatele, zejména v psychologické rovině, ve vyjádření rovnocennějšího vztahu k autorům. Protože není možné uživatelská práva přímo koncepčně automaticky vyloučit, dopady

---

⁹⁰⁶ LITMAN, J. Readers' Copyright. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2011, vol. 58, s. 350.

⁹⁰⁷ GINSBURG, J. Authors and Users in Copyright. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 1997, vol. 45, s. 12.

⁹⁰⁸ Koncept reverzních vylučujících uživatelských práv byl převzat na základě tohoto článku: PESSACH, G. Reverse Exclusion in Copyright Law - Reconfiguring Users' Rights. *SSRN*, rozpracovaná verze z 17. 4. 2011, s. 1 - 39. [online]. [cit. 2011-09-14]. Dostupné z <http://ssrn.com/abstract=1813082>

⁹⁰⁹ BURRELL, R. – COLEMAN, A. *Copyright Exceptions: The Digital Impact. Cambridge Intellectual Property and Information Law*. 1. vyd. Cambridge: CUP, 2005. 458 s. ISBN: 978-0521847261. s. 298 – 299. MAZZIOTTI, G. *EU Digital Copyright Law and the End-User*. 1. vyd. Berlin: Springer, 2008. 374 s. ISBN 978-3540759843. s. 302 – 307.

takového kroku je potřeba blíže zkoumat, neboť jakákoliv reforma stávajícího systému není bez komplikací a rizik. Z tohoto ohledu je potřeba chápat uvedené tři návrhy jako akademickou úvahu (koncepční pojetí) o optimálnějších zakotvení zájmů uživatelů v autorském právu. Výhodou uživatelských práv by mohla být i vyšší míra ztotožnění se s autorským právem ze strany řadových občanů. Uživatelská práva by taktéž zaručila tolik kýženou flexibilitu pro reakci autorského práva na moderní technologie. Uvedené otevřené normy by byly kogentního charakteru, aby nemohly být vyloučeny smluvním ujednáním. Vztah k technickým prostředkům ochrany práv by se musel vyjasnit. Jako jedno z možných řešení se jeví zachování přednosti jen v AZ vyjmenovaných omezení autorských práv po vzoru čl. 6 odst. 4 IS. V tomto směru by se uživatelská práva týkala pouze užití, které je jednak fakticky umožněno ze strany autorů a za druhé i ochrany před smluvními ujednáními zamezujícími úkony potřebné k běžnému užití či přidruženému obvyklému užití. Jinou možností je ponechat posouzení vztahu technických prostředků ochrany práv a uživatelských práv v konkrétních případech soudní praxi.

Zavedení uživatelských práv by z procesního hlediska mohl navrhnout v případě ČR poslanec, skupina poslanců, Senát, vláda nebo zastupitelstvo kraje dle čl. 41 odst. 2 Ústavy ČR.

Případná uživatelská práva by byla limitována v pěti směrech – 1. třístupňovým testem v ekonomické rovině, 2. osobou oprávněného uživatele, 3. požadavky dobrých mravů či poctivých zvyklostí, 4. kategorií zvláštních případů dle třístupňového testu, a 5. úkony potřebnými k běžnému užití či přidruženému obvyklému užití.

Přestože zde formulované návrhy jsou směřovány na AZ, tak propojený globalizovaný svět, rozrůstající se a vnitřně více propojený jednotný trh EU, jakož i bezhraniční forma internetu, volají po buď celosvětovém řešení či alespoň sjednoceném postupu v rámci EU k zajištění funkce omezení autorských práv či uživatelských práv. Z toho důvodu by v ideálním případě mělo dojít k pokroku v právní regulaci uživatelských práv, možnosti extenzivního výkladu omezení autorských práv, rovnovážnému výkladu třístupňového testu apod. minimálně v komunitárním právu. Nedošlo by tak k větší fragmentaci vnitřního trhu, kdy již

dnes v rámci 27 odlišných právních úprav je obtížné začít podnikat přeshraničně s využitím omezení autorských práv. Menší trh USA, co do počtu spotřebitelů, tak nabízí daleko větší potenciál pro rozvoj sféry podnikání v oblasti omezení autorských práv. Případná komunitární legislativa by v tomto ohledu mohla taktéž povzbudit inovace evropských podniků.

c) Uživatelská práva jako subjektivní práva

V rámci teorie práva se rozeznávají tři druhy regulace chování (tzv. mody, modality normativnosti) – příkaz, zákaz a dovolení. Z dovolení vyplývá oprávnění, tj. subjektivní právo, které představuje možnost chování zaručenou právním subjektům objektivním právem.⁹¹⁰ V tomto ohledu se pak minimálně některá omezení autorských práv jeví jako subjektivní práva či jim minimálně velmi blízko,⁹¹¹ ale i ta může být omezena osobnostním právem autora, který ještě nerozhodl o zveřejnění svého díla. Omezení autorských práv je tak vázáno na možnost uplatnění, tj. na přístup k dílu. Podobně vytvoření rozmnoženiny pro osobní potřebu fyzické osoby splňuje prvky chování dovoleného, které může být limitováno jinými právně relevantními okolnostmi např. technickými prostředky ochrany práv, kdy autor díla s touto ochranou pouze využil možnost danou mu zákonem. Samozřejmě zde vzniká řada právních otázek, pokud by omezení autorských práv či uživatelská práva byla kvalifikovaná jako subjektivní práva, zejména v oblasti vymahatelnosti a ochrany takovýchto subjektivních práv. Tomu odpovídá i to, že v kontextu subjektivního práva by měla existovat i odpovídající právní povinnost ze strany ostatních subjektů, tj. povinnost pasivní činnosti nekonat (*omittere, non facere*) či strpět (*pati*). V případě kolize subjektivních práv mezi právy autorů a právy uživatelů by platilo, že jednotlivá práva ustupují právům ústavním, příp. by bylo rozhodující kritérium veřejného zájmu – přednost

---

⁹¹⁰ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 308 s. ISBN 978-80-7380-233-2. s. 20 a 29.

⁹¹¹ RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466. s. 788 – 789.

má právo, na kterém je silnější veřejný zájem.⁹¹² Řešení kolize subjektivních práv však musí být založeno na principu proporcionality. I tento aspekt je důvodem, proč je v této práci zpracována též oblast lidských práv a základních svobod.

d) Varianty expanze omezení autorských práv a uživatelských práv

Pokud debata o uživatelských právech přinese posun v oblasti omezení autorských práv, mohla by vyústit ve tři scénáře.

Prvním může být **minimalistický přístup**,⁹¹³ který by pouze využil stávající mezinárodní rámec omezení autorských práv a stanovil by neprolomitelné minimální základy omezení autorských práv, zejména jako odraz základních práv a svobod. Omezení autorských práv by se rozdělila na dvě kategorie s různou právní formou a mírou závaznosti u smluvních ujednání. Takový přístup by nevyřešil všechny současné problémy uživatelů v přístupu k dílům, ale přesto by mohl garantovat jejich silnější postavení alespoň v případě formulářových (standardizovaných) licenčních ujednání apod. Důraz v prvním přístupu je kladen na kogentnost alespoň části omezení autorských práv.

Druhým scénářem by byl **maximalistický přístup**,⁹¹⁴ kdy by podobně jako v případě výlučných práv autorů vznikla pavučina závazných a detailních uživatelských práv (subjektivních oprávnění). Nejedná se o velmi pravděpodobnou variantu, jelikož by představovala výrazný zásah do stávajícího systému. Na druhou stranu by podobný krok při dostatku politické vůle dával možnost stanovit velmi jasně rovnováhu mezi jednotlivými zájmy zainteresovaných stran. Důraz je u druhého scénáře kladen na kazuistiku (jednotlivé návrhy hnutí za uživatelská práva) či zevšeobecnění uživatelských

---

⁹¹² GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 308 s. ISBN 978-80-7380-233-2. s. 154.

⁹¹³ První přístup představuje kupříkladu Ch. Geiger v konceptu konstitucionalizace části omezení autorských práv. GEIGER, CH. Author's Right, Copyright and the Public's Right to Information: A Complex Relationship, Rethinking Copyright in the Light of Fundamental Rights. In *New directions in copyright law*. MACMILLAN, F. ed. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, vol. 5, 2007. 240 s. ISBN: 978-1-84542-264-6. s. 43.

⁹¹⁴ Druhý přístup představuje kupříkladu T. Riis a J. Schovsbo v konceptu uživatelských práv. RIIS, T. - SCHOVSBO, J. Users' Rights: Reconstructing Copyright Policy on Utilitarian Grounds. *EIPR*, 2007, vol. 29, n. 1, s. 1 - 5.

práv. V tomto pojetí jsou práva autorů a uživatelů postavena na rovnocenném základě. Zevšeobecněná uživatelská práva byla kupříkladu rozdělena do pěti kategorií užití: demokratické (užití úředních děl, svoboda projevu, včetně kritiky a parodie, a užití pro vzdělávací potřeby), informační (užití informací a výluka na fakta jako taková), transformativní (užití odvozených děl a reverzní inženýrství), osobní (užití v soukromé sféře jednotlivce) a přiměřeně komerční (užití v rámci opravy, vyčerpání práv, záložních a efemérních rozmnoženin).⁹¹⁵

Třetím scénářem⁹¹⁶ je **praktický přístup** založený na evolučním vyladění vztahu mezi autory a uživateli, pokud bude poskytnut systém, kde se zájmy těchto stran mohou posuzovat a autoritativně rozhodnout v soudních řízeních. Jedná se o vytvoření flexibility v tomto základním vztahu autorského práva. Důraz je kladen na určité otevření omezení autorských práv zejména z hlediska použití analogie, extenzivního výkladu či otevřených norem.

V tomto ohledu je AZ již dnes postaven na minimalistickém přístupu k uživatelským právům. Ve výše uvedených návrzích pro novelizaci AZ se naopak vychází právě z posledního scénáře praktického přístupu.

Dá se předpokládat, že ať vývojem nastane jakákoliv z uvedených alternativ, věci pokračující akademické diskuze v následující dekádě bude rozsah, obsah i právní váha jednotlivých omezení autorských práv či uživatelských práv.

e) Obhajoba uživatelských práv či silného pojetí omezení autorských práv

ČR nemá oproti jiným státům (zejména v Západní Evropě) z historických důvodů dostatečné množství relevantní judikatury týkající se omezení autorských práv, která by umožňovala **rozpracování kazuistiky jednotlivých dovolených užití** a zajišťovala dostatečnou právní jistotu pro jednotlivé uživatele. Z tohoto

⁹¹⁵ RIIS, T. - SCHOVSBO, J. Users' Rights: Reconstructing Copyright Policy on Utilitarian Grounds. *EIPR*, 2007, vol. 29, n. 1, s. 1 - 5.

⁹¹⁶ Třetí přístup představuje kupříkladu M. Senftleben a B. Hugenholtz v rozpracování konceptu fair use pro evropské prostředí. HUGENHOLTZ, B. – SENFTLEBEN, M. Fair Use in Europe: In Search of Flexibilities, *SSRN*, 14. 11. 2011, s. 1 - 30. [online]. [cit. 2011-12-16]. Dostupné z <http://ssrn.com/abstract=1959554> SENFTLEBEN, M. Bridging the Differences between Copyright's Legal Traditions – The Emerging EC Fair Use Doctrine. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2010, vol. 57, n. 3, s. 521.

důvodu by stanovení uživatelských práv, která by umožňovala vyjasnění hranic dovolených užití, bylo v případě ČR aktuálněji více potřeba, než u dalších států.

Není bez zajímavosti, že v těch nejpokročilejších ekonomikách světa, které dosahují nejvyššího **inovačního potenciálu**, jsou omezení autorských práv velmi flexibilně konstruována a přitom to rozhodně nebrání kreativitě či generaci odměn pro autory a nositele práv.

Podstatným prvkem při stanovování omezení autorských práv na národní úrovni by měly být i úvahy z hlediska **mezinárodního obchodu**, tj. země, které nejsou založené na exportu autorských děl, ale naopak spíše zahraniční autorská díla importují, by měly mít z čistě ekonomického pohledu zájem na rozvoji omezení autorských práv. Tento důvod pro státy je dán i tím, že omezení autorských práv v rámci systému autorského práva plní taktéž roli redistribuce výhod z poskytnuté ochrany, tj. jsou tím vyjádřeny cíle veřejných politik – např. zachování národního kulturního bohatství.

Autorské právo je z ekonomického hlediska regulací protichůdných zájmů u totožného zdroje. Důraz autorské právo dosud spíše kladlo na svou ex ante účinnost při vytváření děl. Uživatelská práva zakotvená v systému autorského práva by mohla **optimalizovat ex post účinnost autorského práva** v přístupu k dílům a sekundární tvorbě odvozených děl.

Problémem současného systému autorského práva je, že se podařilo ve vztahu výlučných práv a omezení autorských práv nalézt úspěšně model ekonomického ohraničení/limitace tohoto vztahu, tj. třístupňový test, ale dosud se nepodařil najít **funkční model, který by rozhodoval či vyrovnával střet zájmů autorů a uživatelů v právněpolitickém ohledu**. V tomto ohledu je na světě pravděpodobně jediný vyzkoušený model pro vyrovnávání těchto zájmů v podobě konceptu fair use. Systém autorského práva nutně potřebuje nástroj pro limitaci excesů užití nejen v ekonomickém smyslu, ale i ve smyslu regulace vztahů ve společnosti. Uživatelská práva by tak mohla bránit excesům ze strany autorů i uživatelů ve faktickém ohledu.

Vzhledem ke garancím, které poskytuje třístupňový test – tj. má zajistit přístup autora k hlavním zdrojům příjmů, které mají zaručit ochranu návratnosti jeho vkladu, a poskytnout bariéru pro excesy v užití omezení autorských práv, je

otázka rozsahu omezení autorských práv spíše problémem maximalizace zisku či příjmů autora. Jinými slovy, po aplikaci třístupňového testu by měla zůstat být relevantní pouze omezení autorských práv, která nejsou pro autory ekonomicky ohrožující.

Uživatelská práva by na základě postupně vytvářené judikatury mohla být **individuálně vymodelována podle skutečných potřeb oprávněných uživatelů** a zajišťovala by minimální standardy. V určitém ohledu by bylo výhodou, že český právní řád není založen na precedenčním systému, jelikož to nezbavuje možnosti se soudně bránit ze strany autorů i v případě obdobných sporů o uživatelská práva, které byly již jednou rozhodnuty v jejich neprospěch.

Uživatelská práva představují obecnější zajištění omezení autorských práv i možnost vytvořit postupem času **společný základ pro různé kategorie omezení autorských práv či typy užití**. V případě právní regulace souborných děl (resp. databází), databází i počítačových programů se ukázalo, že **koncept „práv“ pro oprávněné uživatele (nabyvatele) nepřináší žádné významnější problémy v praxi**. Privilegované postavení oprávněného uživatele by tak nebylo v kontextu komunitárního práva i AZ krokem do neznáma.

Koncept uživatelských práv je určitou rezignací na úspěchy mezinárodní a komunitární normotvorby, jelikož na obou úrovních není dostatečná flexibilita, aby se mohlo účinně reagovat na dynamický vývoj techniky. Je to rovněž i vyjádření skepse z nedostatečně rozvinuté právní teorie omezení autorských práv. Regulace omezení autorských práv je na mezinárodní, ale i národní, úrovni natolik nahodilá, fragmentovaná, nesourodá a nekoncepční, což pravděpodobně zapříčinilo, že dosud **chybí** ve světové i evropské odborné literatuře **jednotlivá právní teorie omezení autorských práv**. Uživatelská práva by byla i reflexí praktické reality, kdy právo stejně není schopno regulovat nakládání s dílem ze strany oprávněného uživatele za zápražím jeho domova.

Uživatelská práva by částečně napomohla řešit **paradox autorského práva**, kdy na jedné straně slouží k podpoře vytváření co největšího počtu nových děl, ale na druhé straně zároveň brání jejich co nejširšímu následnému užití. V určitém ohledu autorské právo uzavírá díla do trezoru, od kterého drží klíče

nositel práv.⁹¹⁷ Tento paradox je umocněn, pokud mají nositelé práv účinné právní nástroje, aby v praxi mohli bránit vytváření nových odvozených děl z konkurenčních důvodů. Cíle autorského práva na ochranu autorů a na zajištění přístupu k dílu, zejména pokud daná užití plní prospěšnou veřejnou funkci (např. podpora vzdělávání), by měly být naplňovány v ideálním případě současně. Systém autorského práva by dal malý smysl, pokud by nezajišťoval i možnost užití a prožitku z děl. **Druhá část ekosystému autorského práva zaměřená na podporu veřejně prospěšných užití** se částečně bere za danou, aniž by se výrazně zkoumalo, jak ji podpořit či optimalizovat. V utilitárním pojetí je podpora autora dokonce považována za sekundární cíl vedle veřejného zájmu na přístup k dílům, který je primárním cílem.⁹¹⁸ Nicméně ani obrácená hierarchie cílů autorského práva v copyrightovém systému oproti kontinentálnímu automaticky nepřispívá k rovnováze zájmů autorů a uživatelů.

Mezi hlavními důvody nedůvěry k uživatelským právům je obava, jaká práva by uživatelé požadovali (tj. rozsah uživatelských práv) a legitimita jejich požadavků. To vedlo část autorů dokonce ke **konceptu tzv. čtenářských práv**, aby podtrhli, že v rámci jejich chápání není jednání většiny uživatelů pouze konzumní (tj. pasivní), ale že čtení, poslech, sledování, apod. jsou důležité kreativní a fantazii podněcující činnosti, které slouží a prohlubují cíle autorského práva.⁹¹⁹ Jedním z důležitých argumentů pro uživatelská práva jsou právě možnosti, které by vytvořená flexibilita dávala jednotlivým uživatelům pro jejich kreativní rozvoj.

Problém v diskuzi o uživatelských právech je i **neochota na obou stranách pozbyt již vydané výhody**. V případě uživatelů by se v dlouhodobém horizontu pravděpodobně jednalo o limitaci relativně neomezeného rozsahu rozmnožování pro osobní potřebu. Autoři zase naopak nevyužívají plně rozsah některých výlučných práv a drží je jen z důvodu případného využití v budoucnu.

---

⁹¹⁷ LITMAN, J. Readers' Copyright. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2011, vol. 58, s. 329.

⁹¹⁸ Nejvyšší soud USA, případ *United States v. Paramount Pictures* - 334 US 131, 158, 3. 5. 1948. LITMAN, J. Readers' Copyright. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2011, vol. 58, s. 326.

⁹¹⁹ LITMAN, J. Readers' Copyright. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2011, vol. 58, s. 331.

Pokusy o formulaci uživatelských práv čelí dvěma obtížím - jakým způsobem uživatelská práva definovat tak, aby nepoškozovaly výrazným způsobem zájmy autorů, a zároveň, aby skutečně sloužily potřebám uživatelů, kteří tvoří velmi nehomogenní skupinu. Autorské právo zajišťuje veřejné cíle poskytnutím právního rámce pro autory i uživatele, jen právní váha tohoto rámce se dosud mezi oběma skupinami liší.⁹²⁰ Vynutitelná výlučná práva autora nemají svou obdobu v případě uživatelů. Tato disproporce vytváří od počátku vychýlený systém, který efektivně nebrání možným excesům ze strany autorů. Ani autorské právo smluvní není dobře vybaveno na to, aby bylo schopno **korigovat případné negativní externality vznikající z tohoto nerovného postavení uživatelů**. Podřízenost uživatelů v současném autorském právu tak vychází z koncepčního a doktrinálního pochybení.⁹²¹ Tento stav přináší frustraci na straně uživatelů a obrací veřejné mínění proti autorskému právu jako takovému. Nejistota ohledně užití, která vyhovují rozsahu omezení autorských práv, vytváří vysoké společenské náklady. Uživatelé nejistí si svým postavením se i do společensky prospěšných užití často raději neodvážejí či je velmi limitují. Vstupní náklady místo investice do odvozených děl jsou tak často uživateli použity na právní poradenství osvětlující jejich právní postavení či do licenčních poplatků (často i za užití, které by spíše spadalo mezi omezení autorských práv).

Přestože je v tuto chvíli nereálné, že by některý ze států, zejména členských států EU, zavedl v závazné legislativní úpravě uživatelská práva, je v akademickém světě tato problematika více skloňována, než v minulosti. Nejedná se pouze o teoretické úvahy, ale může sloužit i právněpolitickému směřování autorského práva k dosahování kýžené rovnováhy v autorském právu mezi zájmy autorů a uživatelů. Tyto úvahy mohou být relevantní zejména při dalších novelizacích předpisů v jednotlivých státech.

Úvahy o uživatelských právech se snaží **z pasivního článku v autorském právu učinit aktivní element** jako další ingredienci do receptu pro rovnovážné

---

⁹²⁰ PESSACH, G. Reverse Exclusion in Copyright Law - Reconfiguring Users' Rights. *SSRN*, rozpracovaná verze z 17. 4. 2011, s. 3. [online]. [cit. 2011-09-14]. Dostupné z <http://ssrn.com/abstract=1813082>

⁹²¹ PESSACH, G. Reverse Exclusion in Copyright Law - Reconfiguring Users' Rights. *SSRN*, rozpracovaná verze z 17. 4. 2011, s. 3. [online]. [cit. 2011-09-14]. Dostupné z <http://ssrn.com/abstract=1813082>

autorské právo. Je otázkou, jaká pozitiva a negativa toto řešení přináší a zda např. negativa v krátkodobém horizontu nejsou **převážena pozitivy v dlouhodobém pohledu**. V tomto směru je možné uvést paralelu s liberalizací telekomunikací a s tím spojenými legislativními úpravami v EU. To bylo doprovázeno zejména obavami daného sektoru, které se však nenaplnily, naopak právní úprava otevřela trh, přinesla zlepšení služeb a další přínosy pro uživatele. Zároveň telekomunikační společnosti jsou dnes v lepším ekonomickém stavu a mají vyšší hodnotu na trhu. Podobně jako telekomunikační trh kdysi je i nyní trh s autorskými díly v Evropě fragmentován a ne plně efektivně strukturován.

Značné množství uživatelů v dnešní době díla užívá transformativním způsobem, tj. díla mění, doplňují, spojují s díly dalšími, překládají, a taktéž se starají o jejich rozšiřování, recenzování či marketing, když je doporučují svým přátelům. Tato radikální **změna prostředí v příklonu k Webu 2,0 by měla mít svůj odraz v právní regulaci**, která má za úkol reagovat na změny ve společnosti. Z pasivního konzumenta v analogové době se stává čím dále více aktivní uživatel v éře digitální. To, co dnes činí uživatelé Webu 2,0, je gramotností 21. století. Omezení autorských práv by měla přispívat k svobodě projevu i právu na informace. Nicméně dosud vhodná omezení autorských práv pro regulaci obsahu vytvářeného uživateli chybí.

Omezení autorských práv jsou potřeba již jen ve vztahu k specifickým sektorům kreativity - např. výzkumným institucím, VŠ, apod., které by bez možnosti některých způsobů užití ex lege nebyly schopny vytvářet veřejně prospěšné poznatky ve vědě, kultuře atd. a přispívat tak k rozvoji společnosti. Z tohoto pohledu jsou z ekonomického hlediska **nejdůležitější omezení autorských práv, která mohou přispět k vytváření výstupů s vysokou přidanou hodnotou**. Z právněpolitického hlediska mají uživatelská práva své zdůvodnění za předpokladu, že užití děl ze strany uživatelů je v konkrétním případě přínosnější, než ponechání takového užití autorizaci ze strany autorů.⁹²²

Frustrace části uživatelů z podřízeného postavení v autorském právu je umocněna vývojem informační společnosti, kdy došlo k rozdílným přístupům

---

⁹²² PESSACH, G. Reverse Exclusion in Copyright Law - Reconfiguring Users' Rights. *SSRN*, rozpracovaná verze z 17. 4. 2011, s. 3. [online]. [cit. 2011-09-14]. Dostupné z <http://ssrn.com/abstract=1813082>

k dílům podle toho, v jakém formátu jsou uložena. Nastal tak **paradox dualistické ochrany spotřebitelů**, kdy spotřebitelé mají velmi stabilní a adekvátní ochranu u zboží v hmotné formě (i díky vyčerpání práva na rozšiřování) a minimální práva u tzv. digitálního obsahu. Tento paradox je obtížně udržitelný v dlouhodobém horizontu zejména u oprávněných uživatelů. Ochrana poskytnutá spotřebitelům v komunitárním právu jde tak daleko, že jsou dokonce chráněna jejich oprávněná očekávání spojená s nakoupeným zbožím či službami. Záruky poskytnuté ze strany autorského práva jsou nepoměrně nižší. Komplexita multimediálních produktů, kde evropská legislativa rozčlenila ochranu dle typů děl, tuto situaci ještě zvyrazňuje.

Problémy vystávají kvůli neexistenci **ekvivalentu vyčerpání práv spojených s rozmnoženinami v digitální formě**. Přitom dosud s každým rozšířením výlučných práv přicházela i silná garance na druhé straně – např. vyčerpání práv, doktrína minor reservations, volné užití apod., jen v případě rozmnožování v digitální formě došlo k rozšíření i na technické rozmnoženiny a jedinou protiváhou je čl. 5 odst. 1 IS. Uživatelé mají pocit, že výhody spojené s možnostmi informačních technologií jsou právní regulací poskytnuty pouze autorům. Je to dáno i specifikami rozmnoženin děl v digitální podobě, které svou kvalitou, možností neomezeného počtu dalších kopií i přímé distribuce koncovým uživatelům představují přímou konkurenci (náhradu) k prodeji (tj. k hlavním možnostem odměny autorů).⁹²³

Podobně jako digitální prostředí vytváří ohrožení autorům, tak je však nastavuje i uživatelům. Uživatelská práva, která by byla ve svém praktickém a ekonomickém rozsahu limitována, by mohla zajistit odstranění určitých negativních dopadů na uživatele způsobem méně razantním, než jakékoliv obdoba vyčerpání práv pro digitální prostředí. Uživatelé rovněž pocítují určitou disproporcii v tom směru, že za současný přístup k dílům, který budou konzumovat či užívat v budoucnu, musí zaplatit okamžitě, ale na rozdíl od spotřebitelů u fyzického zboží nezískávají **stabilní jistotu**, že budou moci dílo

---

⁹²³ GINSBURG, J. Authors and Users in Copyright. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 1997, vol. 45, s. 12 - 14.

užit způsobem, jakým potřebují, jelikož se například teprve následně ukáže, že jimi používané technické zařízení a dovolený způsob užití nejsou kompatibilní.⁹²⁴

Navíc technologie posílily určité možnosti nakládání s díly (růst transformativního užití, možnosti kolektivního vytváření děl), ale právo podobná užití nereflektovalo či je spojuje s vysokými transakčními náklady. Část těchto problémů mohou pomoci vyřešit **informační technologie** díky rozvoji dalších generací bezdrátových sítí s dostatečnou propustností dat, kdy v rámci cloud computingu (viz definice v kapitole o Webu 2,0) nebude nutné vytvářet množství různých rozmnoženin pro různá zařízení, jelikož se k uloženým dílům v datových centrech bude přistupovat v reálném čase z libovolného místa v libovolný čas. Problémy spojené s principem teritoriality budou v době cloud computingu dále v přeshraničním kontextu narůstat. Bude pokračovat změna návyků spotřebitelů v odklonu od hmotných nosičů chráněných děl k digitálnímu obsahu, kde na druhou stranu klesnou náklady na distribuci napříč státy pro nositele práv.⁹²⁵ Dá se očekávat, že tyto trendy povedou k většímu tlaku na harmonizaci omezení autorských práv na mezinárodní úrovni, aby odlišné národní předpisy v této oblasti nebránily širokému prosazení obchodních modelů. S cloud computingem odpadnou i problémy současnosti se změnou formátu díla, které jsou spíše, než spojeny s autorským právem samým, dány nedostatečnou interoperabilitou jednotlivých koncových zařízení. Ta je leckdy vytvářena uměle kvůli uplatňování odlišných cenových schémat díky uzavírání uživatelů do ekosystémů jednotlivých společností. V oblasti technických prostředků ochrany práv určitý most napříč různými systémy technických prostředků ochrany práv jednotlivých společností představuje projekt Ultraviolet, který umožní interoperabilní přístup pro oprávněné uživatele k digitálnímu obsahu chráněného různými technickými prostředky ochrany práv.⁹²⁶ Tento koncept nabízí široké možnosti spotřebitelům i nositelům práv, mimo jiné i pro díla dostupná v rámci cloud computing. V tomto

---

⁹²⁴ GINSBURG, J. Authors and Users in Copyright. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 1997, vol. 45, s. 9 - 10.

⁹²⁵ PATRY, W. Limitations and Exceptions in the Digital Era. *The Indian Journal of Law and Technology*, 2011, vol. 7, s. 7.

⁹²⁶ Projekt má silnou záštitu ze strany zábavního průmyslu i výrobu elektroniky. DIGITAL ENTERTAINMENT CONTENT ECOSYSTEM. *Ultraviolet*. [online]. [cit. 2011-10-14]. Dostupné z <http://www.uvvu.com/>

ohledu se nepotvrdil ústup od technických prostředků ochrany práv, jak byl předvídán.⁹²⁷

Před autorským právem stojí **výzva usnadnit pro uživatele licencování užití** – příklad modelu Creative Commons ukazuje, že licencované užití může být pro uživatele stejně snadné jako nelicencované užití. Uživatelská práva určená pouze pro oprávněné uživatele by přinesla zároveň potřebný stimul, který by licencované užití činil atraktivnějším. Nicméně koncept uživatelských práv oproti veřejným licencím, včetně licencí Creative Commons, by přece jen nabízel určitou vyšší flexibilitu a právní jistotu uživatelů garantovanou zákonem.

Autorské právo je pravděpodobně stále v transformační fázi k plnému přizpůsobení se informační společnosti. V mnoha směrech veškeré **nutné prvky pro autorské právo „budoucnosti“** uzpůsobené pro digitální prostředí jsou k dispozici – ekonomická limitace excesů užití prostřednictvím třístupňového testu, standardizované a snadné licencování na jediné kliknutí, moderní nová generace technických prostředků ochrany práv atd. Jedinými chybějícími parametry je možnost mikroplateb či efektivního systému náhradních odměn za užití v digitálním prostředí na internetu. Mobilní platby by mohly přinést určitou naději na vyřešení tohoto problému. Zároveň se nabízí i možnost náhradní odměny za užití v digitálním prostředí, kdy jsou v tomto ohledu užitečné debaty ohledně tzv. globální licence. Poslední chybějícím faktorem pro ustálení nového systému autorského práva je vybalancování zájmů autorů a uživatelů při užití díla v digitálním formátu, kde rozpracování alternativních konceptů, jako jsou uživatelská práva, přináší potřebný posun ve znalosti této problematiky.

e) Uživatelské povinnosti

Etablování uživatelských práv by bylo odpovídající pouze za předpokladu zajištění určité reciprocit. Jinými slovy případná uživatelská práva by musely doplňovat jasně stanovené a vymezené uživatelské povinnosti (uživatelské povinnosti v určitém ohledu platí v zásadě již dnes, ale jsou spíše druhou stranou mince vůči jednoznačně daným autorským právům, než svébytným a komplexním

---

⁹²⁷ BANGEMAN, E. *DRM (on music) is dead. Long live DRM (on video)!* [online]. [cit. 2011-10-14]. Dostupné z <http://arstechnica.com/old/content/2008/01/drm-is-dead-for-music.ars>

systémem). Je závažnější, že tento aspekt není u žádného z akademických návrhů uživatelských práv rozpracován či dokonce zmíněn. Je to možná i dáno složitostí takového úkolu, kdy je obtížné v obecné rovině stanovit uživatelské povinnosti vyhovující různým druhům a způsobům užití. Kromě možnosti zajistit uživatelské povinnosti na základě obecnějších zásad vyplývajících z požadavku dobrých mravů či poctivých zvyklostí se nabízí i další konkrétnější uživatelské povinnosti. Ty by mohly vyplývat zejména z osobnostních práv autorů – tj. oprávněný uživatel by musel ctít integritu díla a uvádět pramen a jméno autora v případech, kde to je možné a odpovídající. Jiná uživatelská povinnost, která by byla stanovena pro některé způsoby užití, by mohla limitovat rozšiřování díla či jeho užití na veřejnosti. Rovněž by mohly být kupříkladu stanoveny odlišné uživatelské povinnosti pro institucionální uživatele, kteří by např. po vzoru databází o užití osiřelých děl, museli vést transparentním způsobem záznamy o nakládání s díly v rámci svých uživatelských práv. Uživatelskou povinností by taktéž mohlo být, aby daná užití na základě uživatelských práv plnila určitou prospěšnou veřejnou funkci, zejména u institucionálních uživatelů. V neposlední řadě by mezi uživatelské povinnosti mohla patřit povinnost zaplatit odměnu za některé způsoby užití či odvést náhradní odměnu (tj. přímá či alespoň nepřímá odměna nositelů práv). Nicméně tento poslední požadavek by byl spíše na místě v případě jinak koncipovaných uživatelských práv, než byly zformulovány výše v případě oprávněných uživatelů. Jednoznačně stanovená uživatelská práva i uživatelské povinnosti vedle již takto definovaných autorských práv by do budoucna vytvořily systém autorského práva, v kterém by bylo možné daleko lépe modelovat možné právní vztahy mezi jednotlivými aktéry, a tudíž by bylo možné přesněji projektovat kupříkladu technické prostředky ochrany práv, tím by samozřejmě následně bylo snadnější regulovat oprávněná užití a vyloučit užití, která nejsou po právu.

V rámci těchto úvah se zdá, že další výzkumné snahy v této oblasti mají jasný směr – „uživatelské povinnosti v informační společnosti“. Pokud mají mít uživatelská práva šanci na prosazení se do právních předpisů, musí být tento dodatečný krok ze strany akademické komunity učiněn.

- - -

At' již snaha o naplnění kýžené rovnováhy zájmů v autorském právu bude prosazena prostřednictvím konceptu uživatelských práv (spolu s odpovídajícími uživatelskými povinnostmi) či dojde k expanzi omezení autorských práv jiným směrem, je současné autorské právo na určité křižovatce. Nikdy v historii nečelilo tak vážné krizi legitimacy ze strany veřejného mínění. Bez provedení změn v právním postavení uživatelů budou negativní dopady proběhlé expanze autorského práva pouze časem nakumulovány. Tento stav by mohl být dále ještě umocněn dynamickým vývojem informační společnosti. Rezignace v hledání možných odpovědí by měla nedozírné následky na celý systém autorského práva. V době, kdy je ještě možnost provést reflexi budoucího vývoje omezení autorských práv, je vhodné připomenout, že když Noe začal stavět archu, tak také ještě nepršelo.⁹²⁸

---

⁹²⁸ RUFF, H. citováno z ESPELANDOVÁ, P. - WALNEROVÁ, R. *Využit každý den*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. 381 s. ISBN 80-7178-190-8. s. 350.

F. Bibliografie

1. Monografie a příspěvky ve sbornících

- ANONYMNÍ. Symposium „Overprotection by intellectual property law?“ In *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových*. KRÍŽ, J. et al. ed. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009. 134 s. ISBN: 978-80-246-1751-0. s. 132.
- BELL, D. The Social Framework of the Information Society. In *The Microelectronics Revolution: The Complete Guide to the New Technology and Its Impact on Society*. FORESTER, T. ed. 1. vyd. Cambridge: MIT Press, 1979. 589 s. ISBN: 0631116516. s. 500 - 549.
- BONČKOVÁ, H. Výjimka z Listiny základních práv EU: možné interpretace a dopady. In *Dny práva – 2010 – Days of Law*, DÁVID, R. et al. ed. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 3182 s. ISBN 978-80-210-5305-2. s. 2421 - 2434. [cit. 2011-09-08]. Dostupné z http://dvp.sehnaek.cz/files/prispevky/11_evropa/Bonckova_Helena_%284511%29.pdf
- BORGMAN, CH. *Scholarship in the Digital Age*. 1. vyd. Cambridge: MIT Press, 2010. 360 s. ISBN 978-0-262-02619-2.
- BOYLE, J. *Shamans, Software, and Spleens: Law and the Construction of the Information Society*. 1. vyd. Cambridge: HUP, 1996. 288 s. ISBN 978-0674805231.
- BURRELL, R. – COLEMAN, A. *Copyright Exceptions: The Digital Impact. Cambridge Intellectual Property and Information Law*. 1. vyd. Cambridge: CUP, 2005. 458 s. ISBN: 978-0521847261.
- CASAS VALLÉS, R. The requirement of originality. In *Research Handbook on the Future of EU Copyright*. DERCLAYE, E. ed. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2009. 643 s. ISBN 978-1847203922. s. 102 - 133.

- CLARK, D. How Copyright Became Controversial. In *Copy Fights – The Future of Intellectual Property in the Information Age*. THIERER, A. - CREWS, C. ed. 1. vyd. Washington: Cato Institute, 2002. 295 s. ISBN: 1-930865-24-4. s. 147 – 163.
- CLAYTON, R. - TOMLINSON, H. *The Law of Human Rights*, 2. vyd. Oxford: OUP, 2009. 3000 s. ISBN: 978-0199263578.
- COHEN J. E. et al. *Copyright in a Global Information Economy*. 2. vyd. New York: Aspen Publishers, 2006. 831 s. ISBN: 0-7355-5612-1.
- COOMBE, R. *The Cultural Life of Intellectual Properties: Authorship, Appropriation, and the Law*. 1. vyd. Durham: Duke University Press, 1998. 462 s. ISBN 978-0822321194.
- CORNISH, W. et al. *Intellectual Property: Patents, Copyrights, Trademarks and Allied Rights*. 7. vyd. London: Sweet & Maxwell, 2010. 974 s. ISBN: 978-1847039231.
- DAVIES, G. *Copyright and the Public Interest*. 2. vyd. London: Sweet & Maxwell, 2002. 508 s. ISBN: 0421-74290-9.
- DEAZLEY, R. et al. *Privilege and Property. Essays on the History of Copyright*. 1. vyd. Cambridge: Open Book Publishers, 2010. 438 s. ISBN 9781906924188.
- DEERE, C. *The Implementation Game. The TRIPS Agreement and the Global Politics of Intellectual Property Reform in Developing Countries*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2009. 432 s. ISBN: 78-0199587476.
- DEFOE, D. *An Essay on the Regulation of the Press (1704)*. In *Primary Sources on Copyright (1450-1900)*. BENTLY, L. - KRETSCHMER, M. ed. [online]. [cit. 2011-08-11]. Dostupné z http://www.copyrighthistory.org/cgi-bin/kleioc/0010/exec/ausgabe/%22uk_1704%22
- DOBŘIČHOVSKÝ, T. Perspektivy rozvoje mezinárodního práva duševního vlastnictví v kontextu bilateralismu. In *Aktuální otázky práva autorského*. KŘÍŽ, J. et al. ed. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. 83 s. ISBN: 978-80-246-1528-8. s. 60 - 68.

- DOBŘICHOVSKÝ, T. *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, Dohody TRIPS a aktivit WIPO*. 1. vyd. Praha: Linde, 2004. 225 s. ISBN: 80-7201-467-6.
- DRAHOS, P. *A philosophy of intellectual property law*. 1. vyd. Aldershot: Dartmouth Publishing, 1996. 296 s. ISBN: 978-1855212404.
- DRAHOS, P. – BRAITHWAITE, J. *Information Feudalism. Who owns the knowledge economy?* 1. vyd. London: Earthscans, 2002. 272 s. ISBN: 978-1565848047.
- DREIER, T. – HUGENHOLTZ B. *Concise European copyright law*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. 476. s. ISBN 978-9041123848.
- EDGERTON, R. *Rules, Exceptions, and Social Order*. 1. vyd. London: University of California Press, 1985. 340 s. ISBN: 978-0520054813.
- ESPELANDOVÁ, P. - WALNEROVÁ, R. *Využít každý den*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. 381 s. ISBN 80-7178-190-8.
- FICSOR, M. *The Law of Copyright and the Internet. The 1996 WIPO Treaties, their Interpretation and Implementations*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2002. 848 s. ISBN: 978-0198299011.
- FLORIDA, R. *The Rise of the Creative Class: And How it's transforming work, leisure, community and everyday life*. 1. vyd. New York: Perseus Book Group, 2002. 416 s. ISBN: 978-0465024766.
- GEIGER, CH. Author's Right, Copyright and the Public's Right to Information: A Complex Relationship, Rethinking Copyright in the Light of Fundamental Rights. In *New directions in copyright law*. MACMILLAN, F. ed. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, vol. 5, 2007. 240 s. ISBN: 978-1-84542-264-6. s. 24 - 45.
- GEIST, M. *In the Public Interest: The Future of Canadian Copyright Law*. 1. vyd. Toronto: Irwin Law, 2005. 608 s. ISBN 978-1552211137.
- GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 308 s. ISBN 978-80-7380-233-2.
- GOLDSTEIN, P. - HUGENHOLTZ, B. *International Copyright*. 2. vyd. New York: OUP, 2010. 592 s. ISBN 978-0199737109.

- GOLDSTEIN, P. *Copyright's Highway: From Gutenberg to the Celestial Jukebox*. 2. vyd. Stanford: Stanford Law and Politics, 2003. 256 s. ISBN 978-0804747486.
- GROSHEIDE, W. *Intellectual Property and Human Rights: A Paradox*. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010. 328 s. ISBN 978-1848444478.
- GUIBAULT, L. *Copyright Limitations and Contracts, An Analysis of the Contractual Overridability of Limitations on Copyright*. 1. vyd. The Hague: Kluwer Law International, 2002. 392 s. ISBN 978-9041198679.
- HOLCOVÁ, I. – KŘEŠŤANOVÁ, V. Právo na náhradní odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu podle českého autorského zákona ve vztahu k rozsudku Soudního dvora Evropské unie ve věci C-467/08 ze dne 21. října 2010. In *Aktuální otázky práva autorského*. KŘÍŽ, J. et al. ed. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010. 92 s. ISBN: 978-80-87146-41-5. s. 17 - 43.
- HOLCOVÁ, I. – KŘEŠŤANOVÁ, V. Ustanovení § 47b zákona o vysokých školách jako autorskopravní omezení? In *Aktuální otázky práva autorského*. KŘÍŽ, J. et al. ed. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. 83 s. ISBN: 978-80-246-1528-8. s. 40 - 48.
- HOLCOVÁ, I. Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva a jeho překlad jako díla úřední (závěry odborného posudku). In *Aktuální otázky práva autorského*. KŘÍŽ, J. et al. ed. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. 83 s. ISBN: 978-80-246-1528-8. s. 77 - 83.
- HUGENHOLTZ, B. Copyright and Freedom of Expression in Europe. In *Expanding the Boundaries of Intellectual Property*. DREYFUSS, R. C. et al. ed. 1. vyd. Oxford: OUP, 2001. 492 s. ISBN: 978-0-19-829857-1. s. 343 - 365.
- JANSSENS, M. CH. The issue of exceptions: reshaping the keys to the gates in the territory of literary, musical and artistic creation. In *Research Handbook on the Future of EU Copyright*. DERCLAYE, E. ed. 1. vyd. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2009. s. 643. ISBN 978-1847203922. s. 317 - 349.

- JIRSA, J. Failure of the Directive on the Patentability Computer-Implemented Inventions, Its Context and the Lessons Learnt for the Future – Short Overview. In *Cyberspace 2005*. POLČÁK, R. et al. ed. 1. vyd. Acta Universitatis Brunensis, n. 302. Brno: Masarykova Universita, 2006. 339 s. ISBN: 80-210-4060-2. s. 67 – 79.
- JIRSA, J. Výjimky a omezení v autorském právu a jejich perspektiva na mezinárodní úrovni. In *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových*, KŘÍŽ, J. et al. ed. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009. 134 s. ISBN: 978-80-246-1751-0. s. 67 - 80.
- KAMINA, P. *Film Copyright in the European Union*. 1. vyd. Cambridge: CUP, 2002. 464 s. ISBN: 978-0521770538.
- KAPLAN, B. *An Unhurried View of Copyright*. 1. vyd. New York: Columbia University Press, 1966. 153 s. ISBN: 978-1584779070.
- KNAP, K. *Autorské právo*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1960. s. 303. cnb000729866.
- KNAP, K. – KUNZ, O. *Mezinárodní právo autorské*. 1. vyd. Praha: Academia, 1981. 496 s. cnb000122546.
- KNAP, K. et al. *Práva k nehmotným statkům*. 1. vyd. Praha: Codex, 1994. 245 s. ISBN 80-901185-3-4.
- KNAP, K. – KŘÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 6. vyd. Praha: Linde, 1998. 588 s. ISBN: 80-7201-126-X.
- KŘÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 1. vyd. Praha: Linde, 2001. s. 781. ISBN 80-7201-301-7.
- KŘÍŽ, J. et al. *Autorský zákon a předpisy související – komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2005. s. 792. ISBN 80-7201-546-X.
- KŘÍŽ, J. *Ochrana autorských práv v informační společnosti*. 1. vyd. Praha: Linde, 1999. 252 s. ISBN: 80-7201-190-1.
- LANDES, W. - POSNER, R. *The Economic Structure of Intellectual Property Law*. 1. vyd. Cambridge: HUP, 2003. 448 s. ISBN 978-0674012042.

- LESSIG, L. *Free Culture: How Big Media Uses Technology and the Law to Lock Down Culture and Control Creativity*. 1. vyd. New York: Penguin Press, 2004. 345 s. ISBN 978-1594200069.
- LESSIG, L. *Remix Making Art and Commerce Thrive in the Hybrid Economy*. 1. vyd. London: Bloomsbury 2008, 352 s. ISBN: 978-1594201721.
- LIPSZYC, D. *Copyright and Neighbouring Rights*. 1. vyd. Paris: UNESCO Publishing, 1999. 918 s. ISBN 978-9236028378.
- LITMAN, J. *Digital Copyright*. 1. vyd. New York: Prometheus Books, 2006. 216 s. ISBN: 978-1591024200.
- MASUDA, Y. *The Information Society as Post-Industrial Society*. 1. vyd. Bethesda: World Future Society, 1981. 171 s. ISBN: 0-930242-15-7.
- MAZZIOTTI, G. *EU Digital Copyright Law and the End-User*. 1. vyd. Berlin: Springer, 2008. 374 s. ISBN 978-3540759843.
- PALFREY, J. – GASSER, U. *Born Digital: Understanding the First Generation of Digital Natives*. 1. vyd. Basic Books, 2008. 288 s. ISBN 978-0465005154.
- PATTERSON, R. - LINDBERG, S. *The Nature of Copyright: A Law of Users' Rights*. 1. vyd. Athens: University of Georgia Press, 1991. 288 s. ISBN 978-0820313627.
- PENNER, J. *The Idea of Property in Law*. 1. vyd. Oxford: Clarendon Press, 1997. 250 s. ISBN: 978-0198260295.
- PETERA, J. Problematika interpretace třístupňového testu. In *Aktuální otázky práva autorského*. KŘÍŽ, J. et al. ed. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009. 83 s. ISBN: 978-80-246-1528-8. s. 49 - 67.
- RANSOM, H. *The First Copyright Statute: An Essay on Act for the Encouragement of Learning 1710*. 1. vyd. Austin: University of Texas Press, 1956. 145 s. ISBN: 55011145.
- RICKETSON, S. - GINSBURG, J. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. 2. vyd. New York: OUP, 2006. 1640 s. ISBN 978-0198259466.

- ROSE, M. *Authors and Owners: The Invention of Copyright*. 1. vyd. Cambridge: HUP, 1993. 176 s. ISBN: 978-0674053090.
- SCHACK, H. *Urheber- und Urhebervertragsrecht*. 3. vyd. Tübingen: Mohr Siebeck, 2005. 577 s. ISBN: 978-3161485955.
- SENFTLEBEN, M. Overprotection and Protection Overlaps in Intellectual Property Law - the Need for Horizontal Fair Use Defences. In *The Structure of Intellectual Property Law: Can One Size Fit All?* KUR, A. - MIZARAS, V. ed. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2011. 384 s. ISBN: 978-1848448766. s. 136 – 182.
- SENFTLEBEN, M. *Copyright, Limitations and the Three-Step Test*. Information Law Series. Vol. 13. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2004. 356 s. ISBN 978-9041122674.
- SRSTKA, J. *Autorské právo v divadle*. 1. vyd. Praha: AMU, 2006. 105 s. ISBN: 80-7331-066-X.
- STERLING, A. *World Copyright Law*. 3. vyd. Londýn: Sweet & Maxwell, 2008. 1678 s. ISBN 978-1847032805.
- SVOBODA, P. *Vliv teritoriality v evropském autorském právu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 138 s. ISBN 8024603527.
- ŠVESTKA, J. et al. *Občanské právo hmotné 3*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 308 s. ISBN 978-80-7357-466-6.
- TAKACH, G. *Computer Law*. 2. vyd. Toronto: Irwin Law, 2003. 800 s. ISBN-13: 978-155221-053-6.
- TELEC, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 989 s. ISBN 978-80-7179-608-4.
- TELEC, I. *Přehled práva duševního vlastnictví 1, Lidskoprávní základy, Licenční smlouva*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2002. 200 s. ISBN: 80-7329-110-0.
- TELEC, I. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 1994. 344 s. ISBN 80-85765-11-X.
- TORREMANS, P. *Copyright and Human Rights: Freedom Of Expression, Intellectual Property, Privacy*. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law Internatinal, 2004. 224 s. ISBN 978-9041122780.

- VAN EECHOUD, M. et al. *Harmonizing European Copyright Law. The Challenges of Better Lawmaking*. Information law series. Vol. 19. 1. vyd. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. 400 s. ISBN 9041131302.
- VAVER, D. *Copyright Law. Essentials of Canadian Law*. Toronto: Irwin Law, 2000. 355 s. ISBN 978-1552210345.
- VON LEWINSKI, S. *International Copyright Law and Policy*. 1. vyd. New York: OUP, 2008. 480 s. ISBN 978-0199207206.
- WALTER, M. – VON LEWINSKI, S. *European Copyright Law: A Commentary*. 1. vyd. Oxford: OUP, 2010. 1664 s. ISBN 978-0199227327.

2. Články a kvalifikační práce

- ANDERSEN, P. What is Web 2.0? Ideas, technologies and implications for Education. *JISC Technology and Standards Watch*, 2007, s. 1 - 64. [online]. [cit. 2011-07-15]. Dostupné z <http://www.jisc.ac.uk/media/documents/techwatch/tsw0701b.pdf>
- BALKIN, J. Digital Speech and Democratic Culture: A Theory of Freedom of Expression for the Information Society. *New York University Law Review*, 2004, vol. 79, n. 4, s. 1 – 58.
- BARCZEWSKI, M. A Requisite Shift in the International Copyright Regime? *IIC*, 2011, vol. 42, n. 1, s. 40 - 54.
- BELL, T. Fair Use vs. Fared Use: The Impact of Automated Rights Management on Copyright's Fair Use Doctrine. *North Carolina Law Review*, 1998, vol. 76, n. 1, s. 557 - 619.
- BENKLER, Y. Free as the Air to Common Use: First Amendment Constraints on Enclosure of the Public Domain. *New York University Law Review*, 1999, vol. 74, n. 6, s. 750 - 792.

- BENKLER, Y. From Consumers to Users: Shifting the Deeper Structures of Regulation Toward Sustainable Commons and User Access. *Federal Communications Law Journal*, 2000, vol. 52, n. 5, s. 561 - 579.
- CARON, C. Les exceptions, L'Impact sur le droit français, *Propriétés intellectuelles*, 2002, n. 2, s. 25 - 34.
- COHEN, J. E. The Place of the User in Copyright Law. *Fordham Law Review*, 2005, vol. 74, n. 2, s. 347 - 374. [online]. [cit. 2011-08-28].
Dostupné z
<http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4101&context=flr>
- COHEN JEHOAM, H. Restrictions on Copyright and their Abuse. *EIPR*, 2005, vol. 27, n. 10, s. 354 - 364.
- COHEN JEHOAM, H. Is There a Hidden Agenda Behind the General Non-Implementation of the EU Three-Step Test? *EIPR*, 2009, vol. 31, n. 8, s. 408 - 410.
- COOMBE, R. Fear, Hope, and Longing for the Future of Authorship and a Revitalized Public Domain in Global Regimes of Intellectual Property. *DePaul Law Review*, 2003, vol. 52, s. 1171 - 1191.
- DANEŠ, F. Technologie versus technika. *Vesmír*, 1994, roč. 73, č. 11, s. 657 - 658. [online]. [cit. 2011-06-28]. Dostupné z
<http://www.vesmir.cz/clanek/technologie-versus-technika>
- DAVIES, G. The Convergence of Copyright and Authors` Rights - Reality or Chimera? *IIC*, 1995, vol. 26, n. 6, s. 964 - 988.
- DIETZ, A. Legal principles of moral rights (civil law). *Columbia Journal of Law & the Arts*, 1995, vol. 19, s. 199 - 227.
- DINWOODIE, G. B. The International Intellectual Property Law System - New Actors, New Institutions, New Sources. *Marquette Intellectual Property Law Review*, 2006, vol. 10, s. 205 - 214.
- DOBEŠ, P. *Vliv rozvoje technologií na autorské právo*. Disertační práce. Praha: Právnická fakulta UK, 2007. 166 s.

- DONGSHENG, Z. Textualism In GATT/WTO Jurisprudence: Lessons For The Constitutionalization Debate. *Syracuse Journal of International Law & Commerce*, 2006, vol. 33, s. 393 - 444.
- ELKIN-KOREN, N. Cyberlaw and Social Change: A Democratic Approach to Copyright Law in Cyberspace. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 1996, vol. 14, s. 215 - 295.
- FISHER, W. Property and Contract on the Internet. *Chicago-Kent Law Review*, 1998, vol. 73, s. 1203 - 1256.
- GEIGER, CH. Copyright and Free Access to Information: For a Fair Balance of Interests in a Globalised World. *EIPR*, 2006, vol. 28, n. 7, s. 366 - 373.
- GEIGER, CH. Rethinking Copyright Limitations in the Information Society – The Swiss Supreme Court Leads the Way. *IIC*, 2008, vol. 39, n. 8, s. 943 - 950.
- GEIGER, CH. The answer to the machine should not be the machine: safeguarding the private copy exception in the digital environment. *EIPR*, 2008, vol. 30, n. 4, s. 121 - 129.
- GEIGER, CH. The Three-Step Test, A Threat to a Balanced Copyright Law? *IIC*, 2006, vol. 37, n. 6, s. 683 - 699.
- GERVAIS, D. Making Copyright Whole: A Principled Approach to Copyright Exceptions and Limitations. *The University of Ottawa Law and Technology Journal*, 2008, vol. 5, n. 1 - 2, s. 1 - 41.
- GERVAIS, D. Towards a New Core International Copyright Norm: The Reverse Three-Step Test. *Marquette Intellectual Property Law Review*, 2005, vol. 9, s. 1 - 35.
- GINSBURG, J. A Tale of Two Copyrights: Literary Property in Revolutionary France and America. *Tulane Law Review*, 1990, vol. 64, n. 5, s. 991 - 1031.
- GINSBURG, J. Authors and Users in Copyright. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 1997, vol. 45, s. 1 - 20.

- GINSBURG, J. C. European Copyright Code - Back to First Principles. *Columbia Public Law Research Paper*, 2011, n. 11-261, s. 1 - 28. [online]. [cit. 2011-11-14]. Dostupné z <http://ssrn.com/abstract=1747148>
- GINSBURG, J. Toward Supranational Copyright Law? The WTO Panel Decision and the 'Three-Step Test' for Copyright Exceptions. *RIDA*, 2001, n. 187, s. 3 -66.
- GÓMEZ-BARROSO, J. The European Policy for the Development of an Information Society: the Right Path? *Journal of Common Market Studies*, 2008, vol. 46. n. 4, s. 787 - 825.
- GORDON, W. Fair Use as Market Failure: A Structural Analysis of the Betamax Case and its Predecessors. *Columbia Law Review*, 1982, vol. 82, n. 12, s. 1600 - 1657.
- GRIFFITHS, J. The 'Three-Step Test' in European Copyright Law - Problems and Solutions. *Queen Mary School of Law Legal Studies Research Paper*, 2009, n. 31, s. 1 - 23.
- HART, M. The Copyright in the Information Society Directive: an Overview. *EIPR*, 2002, vol. 24, n. 2, s. 58 - 64.
- HELBERGER, N. - HUGENHOLTZ, B. No Place Like Home for Making a Copy: Private Copying in European Copyright Law and Consumer Law. *Berkeley Technology Law Journal*, 2007, vol. 22, s. 1061 - 1098.
- HILTY, R. Copyright in a Digital Dilemma. *Max Planck Research*, 2003, n. 3, s. 48 - 51. [online]. [cit. 2011-08-06]. Dostupné z http://www.mpg.de/1024717/W004_Culture-Society_048_053.pdf
- HILTY, R. Copyright law and the Information Society - Neglected Adjustments and Their Consequences. *IIC*, 2007, vol. 38, n. 2, s. 135 - 136.
- HUGENHOLTZ, B. Chronicles of the Netherlands Dutch Copyright Law, 2001 – 2010. *RIDA*, 2010, n. 226, s. 281 - 350.
- HUGENHOLTZ, B. – SENFTLEBEN, M. Fair Use in Europe: In Search of Flexibilities. *SSRN*, 14. 11. 2011, s. 1 - 30. [online]. [cit. 2011-12-16]. Dostupné z <http://ssrn.com/abstract=1959554>

- HUNTER, D. - LASTOWKA, F. Amateur-to-Amateur. *William & Mary Law Review*, 2004, vol. 46, n. 12, s. 951 - 1030.
- CHAFEE Jr., Z. Reflections on the Law of Copyright: I, II. *Columbia Law Review*, 1945, vol. 45, n. 4 - 5, s. 503 – 529 a s. 719 - 738.
- JANSA, P. *Právní aspekty implementace projektu "Creative Commons" v České republice*. Diplomová práce, Praha: Právnická fakulta UK, 2008. 99 s. [online]. [cit. 2012-03-18]. Dostupné z http://www.creativecommons.cz/wp-content/uploads/dp_petr_jansa_komplet_xmp.pdf
- JIRSA, J. Konference Evropské autorské právo. *Průmyslové vlastnictví*, 2011, č. 4, s. 146 - 150.
- JIRSA, J. Softwarové patenty v Evropě aneb Druhé dějství po prázdninách. *zive.cz*, 16. 8. 2005. [online]. [cit. 2011-08-08]. Dostupné z <http://www.zive.cz/clanky/softwarove-patenty-v-evrope-aneb-druhe-dejstvi-po-prazdninach/uvod/sc-3-a-126172-ch-43733/default.aspx>
- KAY, J. Publishers badly need a new Sir Thomas Bodley. *Financial Times*, 25. 5. 2011, s. 13.
- KOELMAN, K. Fixing the Three-Step Test. *EIPR*, 2006, vol. 28, n. 8, s. 407 - 412.
- LADDIE, H. Copyright: Over-strength, Over-Regulated, Over-rated? *EIPR*, 1996, vol. 18, n. 5, s. 253 - 260.
- LANDES, W. - POSNER, R. An Economic Analysis of Copyright Law. *Journal Legal Studies*, 1989, vol. 18, n. 2, s. 325 - 353.
- LEISTNER, M. The German Federal Supreme Court's Judgment on Google's Image Search – A Topical Example of the “Limitations” of the European Approach to Exceptions and Limitations. *IIC*, 2011, vol. 42, n. 4, s. 417 - 442.
- LEVAL, P. Toward a Fair Use Standard. *Harvard Law Review*, 1990, vol. 103, n. 3, s. 1105 - 1136. [online]. [cit. 2011-09-24]. Dostupné z <http://docs.law.gwu.edu/facweb/claw//LevalFrUStd.htm>
- LITMAN, J. Readers' Copyright. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2011, vol. 58, s. 325 - 353.

- LIU, J. Copyright Law's Theory of the Consumer. *Boston College Law Review*, 2003, vol. 44, n. 3, s. 397 - 431.
- MACQUEEN, H. - WAELDE, CH. UK Copyright Law in the Digital Environment (Response to Questionnaire III.B). Report to the XVIIth International Congress of Comparative Law. *Electronic Journal of Comparative Law*, 2006, vol. 10.3, s. 1 - 12.
- MANDAL, S. Human Rights Law as a Device to Protect Copyright. *SSRN*, 16. 1. 2011, s. 1 - 16. [online]. [cit. 2011-09-03]. Dostupné z <http://ssrn.com/abstract=1741643>
- MELNIKAVA, A. *Towards Coherence in the International Law: The Right of Everyone to Take Part in Cultural Life and 'Library' Exceptions from Copyright*. Master Thesis, Lund: Faculty of Law, University of Lund, 2010, 86 s. [online]. [cit. 2011-09-19]. Dostupné z <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOId=1670571&fileOId=1670577>
- MENDIS, D. The Historical Development of Exceptions to Copyright and Its Application to Copyright Law in the Twenty-first Century. *Electronic Journal of Comparative Law*, 2003, vol 7.5, s. 1 - 25. [online]. [cit. 2011-08-12]. Dostupné z <http://www.ejcl.org/75/art75-8.html>
- NETANEL, N. Impose a Noncommercial Use Levy to Allow Free Peer-to-Peer File Sharing. *Harvard Journal of Law & Technology*, 2003, vol. 17, s. 1 - 84.
- NETANEL, N. Making Sense of Fair Use. *Lewis & Clark Law Review*, 2011, vol. 15, n. 3, s. 715 - 768.
- OKEDIJI, R. Toward An International Fair Use Doctrine. *Columbia Journal of Transnational Law*, 2000, vol. 39, s. 75 - 175.
- PAPADOPOULOU, M-D. Copyright exceptions and limitations for persons with print disabilities: the innovative Greek legal framework against the background of the international and European developments. *SSRN*, 14. 9. 2010, s. 1 - 35. [online]. [cit. 2011-09-11]. Dostupné z <http://ssrn.com/abstract=1874620>

- PATRY, W. Limitations and Exceptions in the Digital Era. *The Indian Journal of Law and Technology*, 2011, vol. 7, s. 1 - 15.
- PESSACH, G. Reverse Exclusion in Copyright Law - Reconfiguring Users' Rights. *SSRN*, rozpracovaná verze z 17. 4. 2011, s. 1 - 39. [online]. [cit. 2011-09-14]. Dostupné z <http://ssrn.com/abstract=1813082>
- PIJNENBURG, B. EU lobbying by ad hoc coalitions: an explanatory study. *Journal of European Public Policy*, 1998, vol. 5, n. 2, s. 303 - 321.
- RIIS, T. - SCHOVSBO, J. Users' Rights: Reconstructing Copyright Policy on Utilitarian Grounds. *EIPR*, 2007, vol. 29, n. 1, s. 1 - 5.
- SAG, M. The Pre-History of Fair Use. *Brooklyn Law Review*, 2011, vol. 76, n. 4, s. 1371 - 1412.
- SAMUELSON, P. et al. The Copyright Principles Project: Directions For Reform. *Berkeley Technology Law Journal*, 2010, vol. 25, s. 1175 - 1245. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z http://www.law.berkeley.edu/files/bclt_CPP.pdf
- SEHNÁLEK, D. Effet utile a jeho projevy při interpretaci komunitárního práva. *Právník*, 2009, roč. 148, č. 8, s. 785 - 808.
- SENFTLEBEN, M. Bridging the Differences between Copyright's Legal Traditions – The Emerging EC Fair Use Doctrine. *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2010, vol. 57, n. 3, s. 521 - 552.
- SERVAES, J. The European Information Society: Much Ado About Nothing? *International Communication Gazette*, 2002, vol. 64, n. 5, s. 433 - 448.
- SCHOVSBO, J. Integrating Consumer Rights into Copyright Law: From a European Perspective. *Journal of Consumer Policy*, 2008, vol. 31, n. 4, s. 393 - 408.
- ŠLERKA, J. Internet a humanitní vědy. *Lidové noviny*, 20. 7. 2011, s. 19.
- TEHRANIAN, J. Infringement Nation: Copyright Reform and the Law/Norm Gap. *Utah Law Review*, 2007, vol. 2007, n. 3, s. 537 - 550.
- TELEC, I. *ACTA nejsou akta ani akty*. Úplná verze, 14. 2. 2012, s. 1 -32. [online]. [cit. 2012-03-24]. Dostupné z

<http://www.elsa.cz/show/9532/ACTA%20nejsou%20akta%20ani%20akty.pdf?archive=true>

- TUSHNET, R. Copy This Essay: How Fair Use Doctrine Harms Free Speech and How Copying Serves It. *Yale Law Journal*, 2004, vol. 114, n. 12, s. 535 - 590.
- VANOVERMEIRE, V. The concept of the Lawful User in the Database Directive. *IIC*, 2000, vol. 31, n. 1, s. 63 - 81.
- WECHSLER, A. The Quest for Balance in Intellectual Property Law: A New Paradigm or a Fad? *ATRIP Essay Competition*, 2009, s. 1 - 15. [online]. [cit. 2011-09-14]. Dostupné z <http://www.atrip.org/Content/Essays/Andrea%20Wechsler.pdf>

3. Přednášky

- AUBERT, A. Příspěvek na 6. výroční konferenci Fine-Tuning IPR Debates, European Policy for Intellectual Property Association. ULB - univerzita Brusel, 9. 9. 2011.
- BARREIRO, E. Příspěvek na konferenci Future of Copyright in the Digital Era. EP, 1. 6. 2010.
- DIETZ, A. Přednáška *Constitutional and Quasi-Constitutional Clauses for Justification of Authors' Rights (Copyright) – From Past to Future* na výroční konferenci ALAI Exploring the Sources of Copyright. Paříž, 18. – 21. 9. 2005.
- GEIGER, CH. Přednáška *Copyright, a tool for creation* na konferenci The Future of copyright in the digital era. EP, 8. 6. 2011.
- GRIFFITHS, J. Přednáška *Overview of Recent and Pending Decisions from the ECJ* na konferenci Annual Conference on European Copyright Law 2011, Copyright in the Internet age: Management, Enforcement, Exceptions and Limitations. Brusel, 19. – 20. 5. 2011.

- GUIBAULT, L. Přednáška *Limitations on Copyright* na International Copyright Law Summer School. IVIR, University of Amsterdam, 10. 7. 2009
- GURRY, F. Řeč generálního ředitele WIPO *The Future of Copyright* na Blue Sky Conference. Queensland University of Technology, Sydney, 25. 2. 2011. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z <http://tacd-ip.org/director-general-of-wipo-speaks-about-new-copyright-model>
- HUGENHOLTZ, B. Přednáška *Unification of Copyright in the EU* na konferenci The European Copyright Code. The Wittem Project. Univerzita Leuven, Belgie, 16. 9. 2011.
- HUGENHOLTZ, B. Přednáška *Fierce Creatures. Copyright Exemptions: Towards Extinction?* na konferenci IFLA/IMPRIMATUR. Amsterdam, 30. – 31. 10. 1997.
- HUTTUNEN, A. Přednáška *Digital Consumer and User Rights in EU Policy* na 10th International Conference on Electronic Commerce. Innsbruck, Rakousko, 19. – 22. 8. 2008. [online]. [cit. 2011-10-02]. Dostupné z <http://christopher.woods.name/dropfolder/fypreferences/ACM%20-%20Digital%20consumer%20and%20user%20rights%20in%20EU%20policy%20-%20a30-huttunen.pdf>
- KUTTERER, C. Řeč *Hearing on Consumer confidence in the digital environment* na veřejném slyšení. EP, 24. 1. 2007. [online]. [cit. 2011-09-26]. Dostupné z http://www.europarl.europa.eu/hearings/20070124/imco1/kutterer_en.pdf
- LOVE, J. Příspěvek na konferenci při 8. setkání ministrů zemí WTO. Ženeva, 21. 12. 2011. IP Experts Focus On 3-Step Test In Copyright, Discuss Way Forward. IP Watch, 21. 12. 2011. [online]. [cit. 2011-12-30]. Dostupné z <http://www.ip-watch.org/weblog/2011/12/21/ip-experts-focus-on-3-step-test-in-copyright-debate-way-forward/>
- PESSACH, G. Přednáška *Reverse Exclusion in Copyright Law – Reconfiguring Users' Rights* na New York University School of Law.

New York, 28. 4. 2011. [online]. [cit. 2011-07-03]. Dostupné z <http://ssrn.com/abstract=1813082>

- SAMUELSON, P. Přednáška *Does copyright law need to be reformed?* na 6. výroční konferenci Fine-Tuning IPR Debates, European Policy for Intellectual Property Association. ULB - univerzita Brusel, 9. 9. 2011.
- SENFTLEBEN, M. Přednáška *Fair use – a horizontal issue in IP Law?* na konferenci ATRIP Congress 2009. Vilnius, 15. 9. 2009. [online]. [cit. 2011-08-20]. Dostupné z http://www.atrip.tf.vu.lt/docs/Presentation_Senftleben.pdf
- SENFTLEBEN, B. Přednáška *User-Generated Content* na konferenci Annual Conference on European Copyright Law 2011, Copyright in the Internet age: Management, Enforcement, Exceptions and Limitations. Brusel, 19. – 20. 5. 2011.
- STROWEL, A. Přednáška *Harmonisation of Copyright: Has the Time of the CJEU Come? What is Left for the Legislature?* EK, Brusel, 15. 7. 2011.
- STROWEL, A. Příspěvek na 6. výroční konferenci Fine-Tuning IPR Debates, European Policy for Intellectual Property Association. ULB - univerzita Brusel, 9. 9. 2011.
- VAVER, D. Přednáška *To Serve and Protect: the Challenge for Intellectual Property Law* na konferenci International Law Discussion Group meeting. Londýn, 23. 4. 2009. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z <http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/International%20Law/il230409.pdf>

4. Mezinárodní, komunitární a národní právní předpisy, úřední dokumenty

Mezinárodní předpisy a úřední dokumenty

- *Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl* ze dne 9. září 1886, doplněné v Paříži dne 4. května 1896, revidované v Berlíně dne 13.

listopadu 1908, doplněné v Bernu dne 20. března 1914 a revidované v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971, vyhlášená vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 133/1980 Sb. ze dne 8. července 1980 a změněná vyhláškou č. 19/1985 Sb.

- *Americká deklarace práv a povinností člověka - American Declaration of the Rights and Duties of Man* přijatá na 9. mezinárodní konferenci amerických států, Bogota, Kolumbie, 2. 5. 1948.
- *Všeobecná deklarace lidských práv*, 10. 12. 1948. [online]. [cit. 2011-08-02]. Dostupné z <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>
- *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění Protokolů č. 11 a 14, s Protokoly č. 1, 4, 6, 7, 12 a 13*, 4. 11. 1950. [online]. [cit. 2011-08-11]. Dostupné z http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/82E3CE7F-5D3D-46EB-8C13-4F3262F9E20B/0/CZE_CONV.pdf
- *Všeobecná úmluva o autorském právu* ze dne 6. září 1952, revidované v Paříži dne 24. července 1971, vyhlášená vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 134/1980 Sb. ze dne 8. července 1980. Pro ČR je účinná od 26. 3. 1993.
- *Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací* ze dne 26. října 1961, vyhlášená vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 192/1964 Sb. ze dne 18. září 1964.
- *Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech*, 19. 12. 1966. Pakt vstoupil v platnost 3. 1. 1976. [online]. [cit. 2011-08-02]. Dostupné z <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinarodni-pakt-o-hospodarskych-socialnich-a-kulturnich-pravech.pdf>
- *Records of the Intellectual Property Conference of Stockholm*, 11. 6. - 14. 7. 1967, Volume II. [online]. [cit. 2011-09-13]. Dostupné z <http://www.oup.com/uk/booksites/content/9780198259466/15550029>
- *Úmluva o ochraně výrobců zvukových záznamů proti nedovolenému rozmnožování jejich zvukových záznamů* ze dne 29. října 1971, vyhlášená

vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 32/1985 Sb. ze dne 18. února 1985.

- *Bruselská úmluva o šíření programů prostřednictvím satelitů*, 21. 5. 1974.
- Tuniský modelový autorský zákon pro rozvojové státy - *Tunis Model Law on Copyright for Developing Countries*, 23. 2. – 2. 3. 1976. [online]. [cit. 2011-08-04]. Dostupné z http://portal.unesco.org/culture/en/files/31318/11866635053tunis_model_law_en-web.pdf/tunis_model_law_en-web.pdf
- *Vídeňská úmluva o smluvním právu*, vyhláška MZV 15/1988 Sb., 27. 1. 1980.
- *Working Group on Access by the Visually and Auditory Handicapped to Material Reproducing Works Protected by Copyright*, 25. – 27. 6. 1982. [online]. [cit. 2011-09-16]. Dostupné z http://www.keionline.org/misc-docs/tvi/1982_report.pdf
- *Rozhodnutí 351 dle Kartagenské dohody Andského společenství národů*, 17. 12. 1993.
- *Dohoda NAFTA – Severoamerická úmluva o volném obchodu*, 1. 1. 1994.
- *Dohoda TRIPS - Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví*, vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí ČR č. 191/1995 Sb., jako příloha 1C k Dohodě o zřízení Světové obchodní organizace (WTO) ze dne 15. dubna 1994.
- *Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském* ze dne 20. prosince 1996, 33/2002 Sb.m.s.
- *Agreed Statements concerning the WIPO Copyright Treaty adopted by the Diplomatic Conference*, 20. 12. 1996. [online]. [cit. 2011-06-11]. Dostupné z <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/statements.html>.
- *Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech* ze dne 20. prosince 1996, 48/2002 Sb.m.s.
- *Agreed Statements concerning the WIPO Performances and Phonograms Treaty adopted by the Diplomatic Conference*, 20. 12. 1996. [online]. [cit.

- 2011-08-12]. Dostupné z
<http://www.wipo.int/treaties/en/ip/wppt/statements.html>
- *Joint Recommendation Concerning Trademark Licenses*, 25. 9. – 3. 10. 2000. [online]. [cit. 2011-09-13]. Dostupné z http://www.wipo.int/about-ip/en/development_iplaw/pdf/pub835.pdf
  - *Světová deklarace o duševním vlastnictví*, Politická poradní komise WIPO, 26. 6. 2000.
  - *WIPO Memorandum of the Director General*, A/36/9 Rev., 24. 9. 2001. [online]. [cit. 2011-08-06]. Dostupné z <http://www.aepo-artis.org/usr/docs%20prot%20av%20perfo/Memorandum%20of%20the%20Directeur%20General.pdf>
  - *Prohlášení z Dohá o dohodě TRIPS a veřejném zdraví*, čtvrtá ministerská konference WTO, 14. 11. 2001.
  - *The United States-Chile Free Trade Agreement*, kapitola 17, 1. 1. 2004. [online]. [cit. 2011-09-14]. Dostupné z http://www.ustr.gov/sites/default/files/uploads/agreements/fta/chile/asset_upload_file912_4011.pdf
  - *The United States-Australia Free Trade Agreement (FTA)*. 18. 5. 2004 s účinností od 1. 1. 2005.
  - *Protokol, kterým se mění dohoda TRIPS*, Decision WT/L/641, WTO General Council, 6. 12. 2005. [online]. [cit. 2012-03-18]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:311:0037:0041:CS:PDF>
  - *General Comment č. 17*, E/C:12/GC/17, 12. 1. 2006.
  - *Singapurská smlouva o známkovém právu*, 17. 3. 2006.
  - *Úmluva o právech osob se zdravotním postižením*, 13. 12. 2006, 10/2010 Sb.m.s. [online]. [cit. 2011-09-03]. Dostupné z <http://www.vlada.cz/assets/ppov/vvzpo/dokumenty/Umluva-ve-sbirce.pdf>
  - *Proposal by Brazil, Chile, Nicaragua and Uruguay for Work Related to Exceptions and Limitations*, 17. 7. 2008. [online]. [cit. 2011-10-06].

Dostupné z http://www.keionline.org/misc-docs/New_proposal_on_exceptions_limitations.pdf

- *Draft WIPO Treaty on Exceptions and Limitations for the Persons with Disabilities, Educational and Research Institutions, Libraries and Archives*, 3. 6. 2011. [online]. [cit. 2011-09-03]. Dostupné z http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_22/sccr_22_12.pdf
- *Proposal on an international instrument on limitations and exceptions for persons with print disabilities*, SCCR/22/15, 22. 6.2011. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_22/sccr_22_15_rev.pdf
- *Proposal on an international instrument on limitations and exceptions for persons with print disabilities*, SCCR/22/16, 4. 11. 2011. [online]. [cit. 2011-09-06]. Dostupné z http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_22/sccr_22_16.pdf
- *Závěry 22. setkání SCCR*, 15. – 24. 6. 2011. [online]. [cit. 2011-08-26]. Dostupné z http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_22/sccr_22_ref_conclusions.pdf
- *Dohoda ACTA – Obchodní dohoda proti padělatelství*, KOM(2011) 380, 1. 10. 2011.

Komunitární předpisy a úřední dokumenty

- *Green Paper 1988 Copyright and Challenge of Technology - Copyright Issues Requiring Immediate Action*, COM/88/172, 7. 6. 1988. [online]. [cit. 2011-08-16]. Dostupné z http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/docs/com-88-172_en.pdf
- *Směrnice Rady 89/552/EHS ze dne 3. října 1989 o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících provozování televizního vysílání.*

- *Směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů (zrušena směrnicí 2009/24/ES).*
- *Směrnice Rady 92/100/EHS ze dne 19. listopadu 1992 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem (zrušena směrnicí 2006/115/ES).*
- *Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.* [online]. [cit. 2011-08-12]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:CS:HTML>
- *Směrnice Rady 93/83/EHS ze dne 27. září 1993 o koordinaci určitých předpisů týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu.*
- *Growth, Competitiveness, Employment - The Challenges and Way Forward into the 21st Century*, COM(93)700, 5. 12. 1993. [online]. [cit. 2011-08-11]. Dostupné z http://europa.eu/documentation/official-docs/white-papers/pdf/growth_wp_com_93_700_parts_a_b.pdf
- *Europe and the Global Information Society*, 26. 5. 1994. [online]. [cit. 2011-08-11]. Dostupné z <http://www.cyber-rights.org/documents/bangemann.htm>
- *Rozhodnutí Rady (94/800/ES) ze dne 22. prosince 1994 o uzavření dohod jménem Evropského společenství s ohledem na oblasti, které jsou v jeho pravomoci, v rámci Uruguayského kola mnohostranných jednání.*
- *Zelená kniha o autorském právu a právech souvisejících v informační společnosti*, COM(95)352, 27. 7. 1995.
- *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází.* [online]. [cit. 2011-08-01]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996L0009:CS:HTML>

- *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/44/ES ze dne 6. července 1998 o právní ochraně biotechnologických vynálezů.*
- *Report on the implementation and effects of Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs*, COM(2000)199, 10. 4. 2000.
- *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.* [online]. [cit. 2011-07-09].
Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0029:CS:HTML>
- *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu ("směrnice o elektronickém obchodu").*
- *Návrh směrnice o patentovatelnosti vynálezů realizovaných počítačem*, KOM(2002) 92, 20. 2. 2002.
- *Report on the public lending right in the European Union*, COM(2002)502, 12. 9. 2002.
- *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví.*
- *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004.* [online]. [cit. 2011-08-12]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005L0029:CS:HTML>
- *First evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases*, 12. 12. 2005. [online]. [cit. 2011-12-03]. Dostupné z http://ec.europa.eu/dgs/internal_market/evaluation/evaluationdatabasesdirective.pdf

- *Návrh směrnice, která se týká trestních opatření k prosazování práv duševního vlastnictví*, KOM(2006)168, 26. 4. 2006.
- *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem* (kodifikované znění). [online]. [cit. 2011-09-26]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006L0115:CS:HTML>
- *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 21. června 2007 o důvěře spotřebitelů v digitálním prostředí*. [online]. [cit. 2011-09-14]. Dostupné z <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0287+0+DOC+XML+V0//CS>
- *Report on the application of Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society*, SEC(2007) 1556, 30. 11. 2007. [online]. [cit. 2011-10-06]. Dostupné z http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/copyright-info/application-report_en.pdf
- *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/65/ES ze dne 11. prosince 2007, kterou se mění směrnice Rady 89/552/EHS o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících provozování televizního vysílání*. [online]. [cit. 2011-09-06]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:CS:PDF>
- *Zelená kniha Autorské právo ve znalostní ekonomice*, KOM(2008)466, 16. 7. 2008. [online]. [cit. 2011-07-04]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0466:FIN:CS:PDF>
- *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů* (kodifikované znění). [online]. [cit. 2011-08-19]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:111:0016:01:CS:HTML>

- *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/136/ES ze dne 25. listopadu 2009, kterou se mění směrnice 2002/22/ES o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací, směrnice 2002/58/ES o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací a nařízení (ES) č. 2006/2004 o spolupráci mezi vnitrostátními orgány příslušnými pro vymáhání dodržování zákonů na ochranu zájmů spotřebitele.*
- *Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, 1. 12. 2009.*
- *Listina základních práv Evropské Unie, 1. 12. 2009. [online]. [cit. 2011-08-20]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:cs:PDF>*
- *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské Unii, 30. 3. 2010. [online]. [cit. 2011-08-19]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:cs:PDF>*
- *Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské Unie, 30. 3. 2010. [online]. [cit. 2011-08-19]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:cs:PDF>*
- *Interpelace Z. Roithové: Neprovedení práva na veřejné půjčování v Evropě, č. E-5654/2010, 22. 7. 2010. [online]. [cit. 2011-09-18]. Dostupné z <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+WQ+E-2010-5654+0+DOC+XML+V0//CS>*
- *Digitální agenda pro Evropu, COM(2010)245, 26. 8. 2010. [online]. [cit. 2011-08-12]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:REV1:CS:HTML>*
- *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 211/2011 ze dne 16. února 2011 o občanské iniciativě.*

- *A Single Market for Intellectual Property Rights. Boosting creativity and innovation to provide economic growth, high quality jobs and first class products and services in Europe*, COM(2011) 287, 24. 5. 2011. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/ipr_strategy/COM_2011_287_en.pdf
- *Návrh směrnice o některých povolených způsobech užití osiřelých děl*, KOM(2011)289, 24. 5. 2011. [online]. [cit. 2011-08-06]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0289:FIN:CS:PDF>
- *Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2011/77/EU ze dne 27. září 2011, kterou se mění směrnice 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících.*
- *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES.*
- *Zpráva EK Soudržný rámec pro posílení důvěry v jednotný digitální trh elektronického obchodu a on-line služeb*, KOM(2011) 942, 11. 1. 2012.
- *Návrh směrnice o některých povolených způsobech užití osiřelých děl v kompromisním znění dánského předsednictví Rady EU. Revised presidency compromise proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on certain permitted uses of orphan works*, 7085/12 – Annex, 7. 3. 2012.

Austrálie

- *Copyright Act*, č. 63/1968, 27. 6. 1968. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z http://www.austlii.edu.au/au/legis/cth/consol_act/ca1968133/

Belgie

- *Autorský zákon Belgie - Loi relative au droit d'auteur et aux droits voisins*, 30. 6. 1994.

Bělorusko

- *Ústava Běloruska*, 30. 3. 1994.

Brazílie

- *Ústava Brazílie*, 5. 10. 1988.
- *Autorský zákon Brazílie - Lei n.º 9.610 de 19 de Fevereiro de 1998 (Altera, atualiza e consolida a legislação sobre direitos autorais)*, 19. 2. 1998.

Čína

- *Autorský zákon Číny*, 7. 9. 1990 (včetně novely z 13. 9. 2002).

ČR

- *Císařský patent č. 922 z 19. 10. 1846 - Austrian Copyright Act (1846)*, In Primary Sources on Copyright (1450-1900). BENTLY, L. - KRETSCHMER, M. ed. [online]. [cit. 2011-08-24]. Dostupné z http://www.copyrighthistory.org/cgi-bin/kleioc/0010/exec/showTranslation/%22d_1846b_im_001_0003.jpg%22
- *Říšský zákon č. 197/1895 o právu původském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým* (ve znění říšského zákona č. 58/1907).
- *Zákon č. 218/1926 o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým* (ve znění zákona č. 120/1936).
- *Zákon č. 115/1953 Sb., o právu autorském* (ve znění zákonů č.: 99/1963 Sb., 40/1964 Sb.).
- *Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník*, ve znění pozdějších předpisů.
- *Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu*, ve znění pozdějších předpisů.

- *Zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (ve znění zákonů č.: 468/1991 Sb., 318/1993 Sb., 318/1993 Sb., 237/1995 Sb., 86/1996 Sb., 191/1999 Sb.).*
- *Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.*
- *Ústava České republiky, ústavní zákon 1/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992, ve znění pozdějších ústavních zákonů.*
- *Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.*
- *Zákon č. 273/1993 Sb., o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, o změně a doplnění některých zákonů a některých dalších předpisů, ve znění pozdějších předpisů.*
- *Zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích, ve znění pozdějších předpisů.*
- *Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.*
- *Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění pozdějších předpisů.*
- *Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů ze dne 7. dubna 2000 (ve znění zákonů č.: 81/2005 Sb., 61/2006 Sb., 216/2006 Sb., 186/2006 Sb., 168/2008 Sb., 41/2009 Sb., 227/2009 Sb., 153/2010 Sb., 424/2010 Sb., 420/2011 Sb., 375/2011 Sb.).*
- *Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů.*
- *Zákon č. 257/2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve znění pozdějších předpisů.*
- *Zákon č. 552/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů.*

- *Zákon (tzv. euronovela) č. 216/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.*
- *Pracovní návrh MK na novelizaci autorského zákona – 2010, 9. 7. 2010.* [online]. [cit. 2011-12-06]. Dostupné z <http://www.pirateleaks.cz/media/www/home/blog/novela.pdf>
- *Sumář návrhů na novelu AZ – 2010, 9. 7. 2010.* [online]. [cit. 2011-12-06]. Dostupné z <http://www.pirateleaks.cz/media/www/home/blog/sumar.pdf>
- *Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách).*
- *Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách.*
- *Zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě.*
- *Pracovní dokument k přípravě novely autorského zákona – návrhy nezahrnuté do výběru ke konzultacím, 5. 1. 2012.* [online]. [cit. 2012-03-30]. Dostupné z <http://chr.nipax.cz/download/AZ-vyrazene-navrhy.pdf>
- *Pracovní dokument k přípravě novely autorského zákona, 23. 1. 2012.* [online]. [cit. 2012-03-30]. Dostupné z <http://chr.nipax.cz/download/AZ-pracovni-OAP-leden2012.pdf>

Dánsko

- *Autorský zákon Dánska - Bekendtgørelse af lov om ophavsret, 27. 2. 2010.*

Egypt

- *Egyptský autorský zákon, Law on the Protection of Intellectual Property Rights, č. 82/2002, 3. 6. 2002.*

Filipíny

- *Ústava Filipín, 2. 2. 1987.*

Francie

- *Deklarace práv lidských a občanských*, 26. 8. 1789. [online]. [cit. 2011-09-11]. Dostupné z <http://ff.ujep.cz/files/KPF/Personalni%20slozeni/havlicek/deklarace.doc>
- *Report of François Hell to the National Assembly* (1791). In *Primary Sources on Copyright (1450-1900)*. BENTLY, L. - KRETSCHMER, M. ed. [online]. [cit. 2011-09-08]. Dostupné z http://www.copyrighthistory.org/cgi-bin/kleioc/0010/exec/showTranslation/%22f_1791a_im_001_0003.jpg%22
- *Autorský zákon Francie*, 19. 7. 1793.
- *Autorský zákon Francie č. 57-298*, 11. 3. 1957.
- *Novela autorského zákona č. 85/660 - Loi n° 85-660, du 3 juillet 1985 relative aux droits d'auteur et aux droits des artistes-interprètes, des producteurs de phonogrammes et de vidéogrammes et des entreprises de communication audiovisuelle*, 3. 7. 1985.
- *Autorský zákon Francie - Code de la Propriété Intellectuelle*, 1. 7. 1982.

Itálie

- *Autorský zákon Itálie - Legge 22 aprile 1941, n. 633 Protezione del diritto d'autore e di altri diritti connessi al suo esercizio*, 22. 4. 1941.

Izrael

- *Autorský zákon Izraele*, 19. 11. 2007.

Japonsko

- *Autorský zákon Japonska č. 48*, 6. 5. 1970.

Kostarika

- *Autorský zákon Kostariky - Ley N° 6683 sobre el Derecho de Autor y Derechos Conexos*, 14. 10. 1982.

Mexiko

- *Autorský zákon Mexika - Ley Federal del Derecho de Autor del 5 de diciembre de 1996*, 5. 12. 1996.

Německo

- *Autorský zákon Pruska - Gesetz zum Schutze des Eigentums an Werken der Wissenschaft und der Kunst gegen Nachdruck und Nachbildung*, 11. 6. 1837.
- *Autorský zákon druhé německé říše - Gesetz, betreffend das Urheberrecht an Schriftwerken, Abbildungen, musikalischen Kompositionen und dramatischen Werken*, 11. 6. 1870.
- *Základní zákon - Německa Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland*, 8. 5. 1949.
- *Autorský zákon Německa – Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte*, 9. 9. 1965.
- *Charter Consumer sovereignty in the digital Word*, Federal Ministry of Food, Agriculture and Consumer Protection, března 2007. [online]. [cit. 2011-08-06]. Dostupné z http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/docs/high_level_group/consumer_charter_germany.pdf

Nizozemí

- *Autorský zákon Nizozemí - Wet van 23 september 1912, houdende nieuwe regeling van het auteursrecht*, 23. 9. 1912.

Peru

- *Autorský zákon Peru - Ley sobre el Derecho de Autor - Decreto Legislativo N° 822 del 23 de abril de 1996*, 23. 4. 1996.

Polsko

- *Autorský zákon Polska - Ustawa z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, 4. 2. 1994.

Portugalsko

- *Ústava Portugalska*, 2. 4. 1976.
- *Autorský zákon Portugalska - Código do Direito de Autor e dos Direitos Conexos*, 14. 3. 1985.

Rakousko

- *Autorský zákon Rakouska - Bundesgesetz über das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Kunst und über verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz)*, 9. 4. 1936.

Rusko

- *Ústava Ruska*, 12. 12. 1993.

Slovensko

- *Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Z. z.*, 1. 9. 1992.
- *Autorský zákon Slovenska č. 383/1997 Z. z. - Autorský zákon a zákon, ktorým sa mení a dopĺňa Colný zákon, v znení neskorších predpisov*, 5. 12. 1997.
- *Autorský zákon Slovenska č. 618/2003 Z. z. - Zákon o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom*, 4. 12. 2003.

Španělsko

- *Autorský zákon Španělska - Real Decreto legislativo 1/1996, de 12 de abril, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, regularizando, aclarando y armonizando las disposiciones legales vigentes sobre la materia.*, 12. 4. 1996.

Švédsko

- *Ústava Švédska – Riksdag Act*, 1974.

USA

- *Ústava USA*, 17. 9. 1787.

- *Autorský zákon USA – Copyright Act*, 31. 5. 1790.
- *Autorský zákon USA - Copyright Act - An Act for the general revision of the Copyright Law, title 17 of the United States Code, and for other purposes*, 17. 10. 1976.
- *Sonny Bono Copyright Extension Act*, 27. 1. 1998. [online]. [cit. 2011-11-08]. Dostupné z <http://www.copyright.gov/legislation/s505.pdf>

Velká Británie

- *The Star Chamber Decree*, 23. 6. 1586.
- *The Press Regulation Act - An Act for Preventing Abuses in Printing Seditious, Treasonable, and Unlicensed Books and Pamphlets, and for Regulating of Printing and Printing Presses (the Licensing Act)*, 1662.
- *Statute of Queen Anne. An Act for the Encouragement of Learning, by Vesting the Copies of Printed Books in the Authors or Purchasers of such Copies, During the Times therein mentioned, 1790, 8 Anne, c.19*, In *Primary Sources on Copyright (1450–1900)*, BENTLY, L. - KRETSCHMER, M. ed. [online]. [cit. 2011-08-23]. Dostupné z http://www.copyrighthistory.org/cgi-bin/kleioc/0010/exec/ausgabe/%22uk_1710%22
- *An Act for enabling the two Universities of England, the four Universities in Scotland, and the several colleges of Eton, Westminster, and Winchester, to hold in perpetuity their copy right in books, given or bequeathed to the said Universities and Colleges for the Advancement of useful Learning and other Purposes of Education*, 15 Geo. III., c. 53, 1775.
- *Autorský zákon VB – Copyright Act*, 16. 12. 1911.
- *Autorský zákon VB - Copyright Act*, 5. 11. 1956.
- *Copyright, Designs and Patents Act 1988*, 15. 11. 1988. [online]. [cit. 2011-09-03]. Dostupné z <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48>
- *Gowers Review of Intellectual Property*, prosinec 2006. [online]. [cit. 2011-10-08]. Dostupné z <http://www.official-documents.gov.uk/document/other/0118404830/0118404830.pdf>

- *Hargreaves Review of IP and Growth*, květen 2011. [online]. [cit. 2011-10-08]. Dostupné z <http://www.ipo.gov.uk/ipreview-finalreport.pdf>

5. Rozhodnutí soudů a panelů WTO

Austrálie

- Vrchní soud Austrálie, případ Moorhouse v. University of New South Wales, 1. 8. 1975

Belgie

- Nejvyšší soud Belgie, případ Sabab v. British Car Center, 26. 1. 2006.
- Soud první instance Brusel, případ Copierpresse v. Google, 13. 2. 2007.

Francie

- Odvolací soud Paříž, případ Sociétés Roy Export Company Establishment et Charlie Chaplin v. Sociétés Les films Roger Richebé, 29. 4. 1959.
- Městský soud Paříž, případ Jungle Angelica Huston et autres v. Societe d'exploitation de la Cinquieme Chaine et autres, 23. 11. 1988.
- Nejvyšší soud Francie, případ Fabris v. Loudmer, 22.1. 1991.
- Nejvyšší soud Francie, případ Le petit prince, 12. 6. 2001.
- Nejvyšší soud Francie, případ Mulholland, tj. Drive Studio Canal et autres v. Perquin et UFC Que Choisir, 28. 2. 2006.
- Nejvyšší soud Francie, případ Société des Auteurs dans les arts graphiques et plastiques ADAGP v. Société Editions Fernand Hazan SA et autres, nálež č. 280 (04-12.138), 27. 2. 2007. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z http://www.courdecassation.fr/jurisprudence_2/premiere_chambre_civile_568/arret_no_9940.html
- Odvolací soud Aix-en-Provence, případ č. 2007/501, 5. 9. 2007.
- Ústavní rada Francie, případ HADOPI č. 2009-580, 10. 6. 2009.

Kanada

- Nejvyšší soud Kanada, případ CCH Canadian Ltd. v. Law Society of Upper Canada, 4. 3. 2004.

Německo

- Nejvyšší spolkový soud Německa, případ Grundig-Reporter - I ZR 8/54, 18. 5. 1955.
- Nejvyšší spolkový soud Německa, případ Personalausweise - Ib ZR 4/63, 29. 5. 1964.
- Ústavní soud Německa, případ Kirchen- und Schulgebrauch - BVerfGE 31, 229, 7. 7. 1971.
- Ústavní soud Německa, případ Kirchenmusik - BVerfGE 49, 382, 25. 10. 1978.
- Odvolací soud Frankfurt, případ CPU-Klausel - 6 U 18/93, 10. 3. 1994.
- Zemský soud Mnichov, případ Schirmer/Mosel v. Emma, 28. 7. 1994.
- Odvolací soud Karlsruhe, případ Programmschutzmechanismus - 6 U 40/95, 1. 10. 1996.
- Nejvyšší spolkový soud Německa, případ Programmfehlerbeseitigung - I ZR 141/97, 24. 2. 2000.
- Nejvyšší spolkový soud Německa, případ OEM-Version - I ZR 244/97, 6. 7. 2000.
- Nejvyšší spolkový soud Německa, případ Verhüllter Reichstag - I ZR 102/99, 24. 1. 2002.
- Nejvyšší spolkový soud Německa, případ Elektronischer Pressespiegel - I ZR 255/00, 11. 7. 2002.
- Nejvyšší spolkový soud Německa, případ CPU-Klausel - I ZR 3/00, 24. 10. 2002.
- Nejvyšší spolkový soud Německa, případ Gies-Adler - I ZR 117/00, 20. 3. 2003.
- Nejvyšší spolkový soud Německa, případ Hundertwasser-Haus - I ZR 192/00, 5. 6. 2003.

- Nejvyšší spolkový soud Německa, případ Google Images – I ZR 69/08, 29. 4. 2010.

Nizozemí

- Odvolací soud Amsterdam, případ Van Toor c.s. v. Phanta Vision & NPS , 30. 1. 2003.
- Oblastní soud Amsterdam, případ Uitgeverij Byblos BV v. J. K. Rowling, 3. 4. 2003.
- Odvolací soud Hague, případ Scientology v. Spaink, 4. 9. 2003.
- Obvodní soud Hague, případ Nederlandse Dagbladpers v. Staat, 2. 3. 2005.
- Oblastní soud Arnhem, případ Tellegen v. Codemasters, 21. 9. 2005.
- Obvodní soud Hague, případ ACI Adam v. Stichting De Thuiskopie, 25. 6. 2008.
- Oblastní soud Amsterdam, případ Mercis & Bruna v. Punt.nl, 22. 12. 2009.

Rakousko

- Nejvyšší soud Rakouska, případ Ludus-Tonalis-E, 31. 5 1995.

SDEU

- SDEU, případ C-80/86 Kolpinghuis, 8. 10. 1987.
- SDEU, případ C-326/92 a C-92/92 Phil Collins, 20. 10. 1993.
- SDEU, případ C-398/92 Mund & Fester v. Hatrex Internationaal Transport, 10. 2. 1994.
- SDEU, případ C-241/91 a C-242/91 Magill, 6. 4. 1995.
- SDEU, případ C-168/95 Arcaro, 26. 9. 1996.
- SDEU, případ C-293/98 Egeda v. Hoasa, 3. 2. 2000.
- SDEU, případ C-360/00 G. Ricordi, 6. 6. 2002.
- SDEU, případ C-481/01 a C-418/01 IMS Health, 11. 4. 2002.
- SDEU, případ C-433/02 Belgie, 16. 10. 2003.

- SDEU, případ C-203/02 The British Horseracing Board Ltd and Others v. William Hill Organization Ltd., 9. 11. 2004.
- SDEU, případ C-444/02 Fixtures Marketing, 9. 11. 2004.
- SDEU, případ C-53/05 Portugalsko, 6. 7. 2006.
- SDEU, případ C-479/04 Laserdisken, 12. 9. 2006.
- SDEU, případ C-36/05 Španělsko, 26. 10. 2006.
- SDEU, případ C-198/05 Itálie, 26. 10. 2006.
- SDEU, případ C-306/05 SGAE v. Hoteles Rafael, 7. 12. 2006.
- SDEU, případ C-175/05 Irsko, 11. 1. 2007.
- SDEU, případ T-201/04 Microsoft, 17. 9. 2007.
- SDEU, případ C-275/06 ProMusicaE v. Telefónica de España, 29. 1. 2008.
- SDEU, případ C-215/07 Verlag Schawe GmbH v. Sächisches Druck – und Verlagshaus AG, 25. 6. 2008.
- SDEU, případ C-545/07 Apis-Hristovich EOOD v. Lakorda AD, 5. 3. 2009.
- SDEU, případ C-5/08 Infopaq, 16. 7. 2009.
- SDEU, stanovisko generální advokátky, případ C-467/08 Padawan, 11. 5. 2010.
- SDEU, případ C-406/10 SAS Institute – předběžná otázka, 1. 8. 2010.
- SDEU, případ C-461/10 Bonnier Audio AB – předběžná otázka, 20. 9. 2010.
- SDEU, případ C-467/08 Padawan, 21. 10. 2010.
- SDEU, případ C-393/09 Bezpečnostní softwarová asociace, 22. 12. 2010.
- SDEU, případ C-128/11 usedSoft – předběžná otázka, 14. 3. 2011.
- SDEU, případ C-462/09 Stichting de ThuisKopie, 16. 6. 2011.
- SDEU, případ C-271/10 VEWA, 30. 6. 2011.
- SDEU, případ C-403/08 a C-429/08 Football Association Premier League Ltd., 4. 10. 2011.
- SDEU, případ C-70/10 Scarlet Extended, 24. 11. 2011.
- SDEU, případ C-283/10 Circul Globus, 24. 11. 2011.
- SDEU, případ C-145/10 Eva Maria Painer, 1. 12. 2011.

- SDEU, případ C-302/10 Infopaq II, 17. 1. 2012.
- SDEU, případ C-277/10 Luksan, 9. 2. 2012.
- SDEU, případ C-360/10 Sabam v. Netlog, 16. 2. 2012.
- SDEU, případ C-604/10 Football Dataco, 1. 3. 2012.
- SDEU, stanovisko generálního advokáta, případ C-348/09 P. I. v. Oberbürgermeisterin der Stadt Remscheid, 6. 3. 2012.
- SDEU, případ C-135/10 SCF v. Del Corso, 15. 3. 2012.
- SDEU, případ C-162/10 Phonographic Performance, 15. 3. 2012.

Švédsko

- Nejvyšší soud Švédska, případ Manifest - B696-83, 23. 12. 1985.

Švýcarsko

- Ústavní soud Švýcarska, případ ProLitteris v. Aargauer Zeitung AG, 26. 6. 2007.

USA

- Oblastní soud Massachusetts, případ Folsom v. Marsh - 9 F. Cas. 342, č. 4901, 1841.
- Oblastní soud Massachusetts, případ Lawrence v. Dana - 15 F. Cas. 26, č. 8136, 1869.
- Nejvyšší soud USA, případ United States v. Paramount Pictures - 334 US 131, 158, 3. 5. 1948.
- Nejvyšší soud USA, případ Mazer v. Stein - 347 U.S. 201, 3. 12. 1954.
[online]. [cit. 2011-08-03]. Dostupné z http://www.law.cornell.edu/copyright/cases/347_US_201.htm
- Nejvyšší soud USA, případ Miller v. California - 413 US 15, 21. 6. 1973.
- Nejvyšší soud USA, případ Betamax, tj. Sony Corporation of America v. Universal City Studios, Inc. - 464 US 417, 17. 1. 1984.
- Nejvyšší soud USA, případ Harper & Row v. The Nation - 471 US 539, 20. 5. 1985.

- Odvolací soud pro federální obvod, případ Atari Inc. v. JS&A Group Inc. - 747 F.2d 1422, 8. 11. 1984.
- Odvolací soud pro 9. okrsek, Sega Enterprises, Ltd. V. Accolade - 977 F.2d 1510, 20. 10. 1992.
- Nejvyšší soud USA, případ Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc. - 510 US 569, 7. 3. 1994.
- Odvolací soud pro 5. okrsek, případ DSC Communications Corp. v. DGI Technologies, Inc. - 81 F.3d 597, 30. 4. 1996.
- Oblastní soud Northern District of California, případ United States v. Elcom, Ltd. - 203 F.Supp.2d 1111, 8. 5. 2002.
- Odvolací soud pro 5. okrsek, případ Veeck v. Southern Building Code Congress International - 293 F 3d 791, 7. 6. 2002.

Velká Británie

- Královský soud, případ Millar v. Taylor - 98 ER 201, 20. 4. 1769.
- Královský soud, případ Donaldson v. Beckett - 4 Burr. 2408, 22. 2. 1774.
- Královský soud, případ Cary v. Kearsley - 4 Esp. 168, 2. 4. 1804.
- Finanční soud, případ Bradbury v. Hotten - 8 LR Exch 1, 5, 25. 7. 1872.
- Odvolací soud, případ Hawkes & Son, Ltd. V. Paramount Film Service Ltd. - 1 Ch 593, 26. 4. 1934.
- Sněmovna lordů, případ CBS Songs v. Amstrad – 11 IPR 1, 12. 5. 1988.
- Odvolací soud, případ Pro Sieben v. Carlton - 1 WLR 605, 17. 12. 1998.
- Odvolací soud, případ Hyde Park Residence Ltd v. Yelland et al. - 2000 EWCA Civ 37, 11. 2. 2000.
- Odvolací soud, případ Ashdown v. Telegraph Group, Ltd. - 2001 EWCA Civ 1142, 20. 7. 2001.
- Vyšší soudní dvůr, případ Sony Computer Entertainment Inc. v. Owen - 2002 EWHC 45, 23. 1. 2002.
- Vyšší soudní dvůr, případ Kabushiki Kaisha Sony Computer Entertainment Inc. et al. v. Ball et al. - 2004 EWHC 1738, 19. 7. 2004.

WTO

- Rozhodnutí panelu WTO, případ United States—Standards for Reformulated and Conventional Gasoline č. WT/DS2/AB/R, 19. 4. 1996.
- Rozhodnutí panelu WTO, případ Canada—Patent Protection of Pharmaceutical Products č. WT/DS114/R, 7. 4. 2000.
- Rozhodnutí panelu WTO, případ EU v. USA č. WT/DS160/R, 27. 7. 2000. První část: [online]. [cit. 2011-08-11]. Dostupné z http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/1234da.pdf Druhá část: [online]. [cit. 2011-08-11]. Dostupné z http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/1234db.pdf

6. Studie, poziční dokumenty

- AKKER, I. et al. *Economic Contribution of EU Industries Relying on Exceptions and Limitations to Copyright*. Amsterdam: SEO Economic Research, 2010.
- BRITISH LIBRARY. *Response from the British Library to the Independent Review of Intellectual Property and Growth*. [online]. [cit. 2011-09-08]. Dostupné z <http://pressandpolicy.bl.uk/imagelibrary/downloadMedia.ashx?MediaDetailsID=887>
- CREWS, K. *Study on Copyright Limitations and Exceptions for Libraries and Archives*, SCCR/17/2, 26. 8. 2008. [online]. [cit. 2011-12-16]. Dostupné z http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_17/sccr_17_2.pdf
- EDWARDS, L. – WILSON, C. *Redress & Alternative Dispute Resolution in Cross-Border E-commerce Transactions*, IP/A/IMCO/NT/2006-31, Briefing Note, European Parliament.
- FIELDER, A. *Consumer Confidence in the Digital Environment*. IP/A/IMCO/NT/2006-21. Briefing Note. European Parliament.

- FLYNN, S. - MADHANI, B. *ACTA and Access to Medicines*, 10. 6. 2010. [online]. [cit. 2012-03-24]. Dostupné z <http://rfc.act-on-acta.eu/access-to-medicines>
- GEIGER, CH. et al. *Declaration: A Balanced Interpretation of the „Three-Step Test“ in Copyright Law*. [online]. [cit. 2011-09-02]. Dostupné z http://www.ip.mpg.de/shared/data/pdf/declaration_three_step_test_final_english.pdf
- GUIBAULT, L. et al. *Study on the Implementation and Effect in Member States' laws of Directive 2001/29/EC on the Harmonisation of Certain Aspects of Copyright and Related Rights in the Information Society*, IVIR (Institute for Information Law), University of Amsterdam, 2007. [online]. [cit. 2011-08-07]. Dostupné z http://www.ivir.nl/publications/guibault/Infosoc_report_2007.pdf
- HADOPI. *Questionnaire: Exceptions au droit d'auteur et aux droits voisins*, 29. 2. 2012. [online]. [cit. 2012-03-25]. Dostupné z http://www.hadopi.fr/sites/default/files/page/pdf/Questionnaire_chantier_exceptions.pdf
- HARGREAVES, I. *Digital Opportunity A Review of Intellectual Property and Growth An Independent Report*, květen 2011. [online]. [cit. 2011-09-01]. Dostupné z <http://www.ipo.gov.uk/ipreview-finalreport.pdf>
- HELBERGER, N. et al. *Digital Rights Management and Consumer Acceptability: A Multi-Disciplinary Discussion of Consumer Concerns and Expectations*, 2004. [online]. [cit. 2011-09-06]. Dostupné z http://mpra.ub.uni-muenchen.de/6641/1/MPRA_paper_6641.pdf
- HELBERGER, N. *Refusal to Serve Consumers because of their Nationality or Residence - Distortions in the Internal Market for E-commerce Transactions?* IP/A/IMCO/NT/2006-30, Briefing Note, European Parliament.
- HELBERGER, N. et al. *User-Created-Content: Supporting a participative Information Society*, 2008. [online]. [cit. 2011-08-20]. Dostupné z http://www.ivir.nl/publications/helberger/User_created_content.pdf

- HILTY, R. et al. European Commission: Green Paper: Copyright in the Knowledge Economy – Comments by the Max Planck Institute for Intellectual Property, Competition and tax Law, *IIC*, 2009, vol. 40, n. 3, s. 309 – 327.
- HUGENHOLTZ, B. et al. *The Recasting of Copyright & Related Rights for the Knowledge Economy*, listopad 2006. [online]. [cit. 2011-09-12]. Dostupné z http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/etd2005imd195recast_report_2006.pdf
- HUGENHOLTZ, B. - OKEDIJI, R. *Conceiving an international instrument on limitations and exceptions to copyright*, 2008. [online]. [cit. 2011-10-23]. Dostupné z <http://www.ivir.nl/publicaties/hughenholtz/finalreport2008.pdf>
- HUSTINX, P. *Opinion of the European Data Protection Supervisor on the current negotiations by the European Union of an Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA)*, 2010/C 147/01, 5. 6. 2010. [online]. [cit. 2012-03-24]. Dostupné z http://www.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/Consultation/Opinions/2010/10-02-22_ACTA_EN.pdf
- IFPI. *IFPI Digital Music Report*, 2008. [online]. [cit. 2011-09-28]. Dostupné z <http://www.ifpi.org/content/library/DMR2008.pdf>
- IFLA. *Treaty Proposal on Limitations and Exceptions for Libraries and Archives*, verze 4,1, 17. 11. 2011. [online]. [cit. 2011-12-16]. Dostupné z http://www.ifla.org/files/hq/topics/exceptions-limitations/documents/TLIB_v4.1.pdf
- IFLA. *Treaty Proposal on Limitations and Exceptions for Libraries and Archives*, Cluster Version according to the 11 topics identified by the WIPO SCCR/23 in November 2011, verze 4,2, 26. 3. 2012. [online]. [cit. 2012-03-31]. Dostupné z http://www.ifla.org/files/hq/topics/exceptions-limitations/documents/tlib_cluster_version_v4.2_260312.pdf
- KAMPERMAN SANDERS, A. - BAFANA SHABALALA, D. et al. *The Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA): An Assessment*, study

EP/EXPO/B/INTA/ FWC /2009 -01/ Lot7/12, European Parliament, 11. 7. 2011. [online]. [cit. 2012-03-24]. Dostupné z

<http://www.europarl.europa.eu/committees/en/INTA/studiesdownload.htm?languageDocument=EN&file=43731>

- KATZ, E. Mapping A2K Advocacy. In *Access to Knowledge for Consumers. Reports of Campaigns and Research 2008 – 2010*. Consumer International. [online]. [cit. 2011-08-14]. Dostupné z <http://a2knetwork.org/sites/default/files/a2k-reports2010.pdf>
- KARVALICS, L. *Information Society – what is it exactly? (The meaning, history and conceptual framework of an expression)*, 2007. [online]. [cit. 2011-08-11]. Dostupné z http://www.ittk.hu/netis/doc/ISCB_eng/02_ZKL_final.pdf
- KORFF, D. - BROWN, I. *Opinion on the compatibility of the Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA) with the European Convention on Human Rights & the EU Charter of Fundamental Rights*, 8. 10. 2011. [online]. [cit. 2012-03-24]. Dostupné z http://en.act-on-acta.eu/images/6/6f/ACTA_and_fundamental_rights.pdf
- KRETSCHMER, M. *Copyright law and creators' earning: empirical evidence*. [online]. [cit. 2011-08-23]. Dostupné z <http://www.imc-cim.org/programmes/WFM2/Kretschmer.pdf>
- KRETSCHMER, M. *Private Copying and Fair Compensation: An empirical study of copyright levies in Europe*, A Report for the UK Intellectual Property Office, 19. 10. 2011. [online]. [cit. 2011-12-02]. Dostupné z <http://www.cippm.org.uk/pdfs/copyright-levy-kretschmer.pdf>
- KRETSCHMER, M. *The Relationship Between Copyright and Contract Law*. [online]. [cit. 2011-08-23]. Dostupné z <http://www.ipo.gov.uk/ipresearch-relation-201007.pdf>
- KUR, A. – LEVIN, M. *Proposals of Amendment of TRIPS*. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z <http://www.ip.mpg.de/de/pub/aktuelles/trips.cfm>
- NIKOLOVA, M. *The Approach of the EU to the Information Society*, Working paper, INDU 101, EP DG for Research.

- NORDHAUSEN, A. *Information Requirements in the Digital Environment*. IP/A/IMCO/NT/2006-29, Briefing Note, European Parliament.
- OXFAM. *Oxfam Statement regarding ACTA and Public Health*, 7 s., 1. 10. 2011. [online]. [cit. 2012-03-24]. Dostupné z http://www.oxfamsol.be/fr/IMG/pdf/Oxfam_ACTA_analysis_FINAL.pdf
- PICARD, R. G. et al. *The Contribution of Copyright and Related Rights in the European Economy*, 20. 10. 2003. [online]. [cit. 2011-10-08]. Dostupné z http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/etd2002b53001e34_en.pdf
- POORT, J. et al. *De publieke omroep en de creatieve sector*. Amsterdam: SEO Economic Research, n. 25, 2010.
- RICKETSON, S. *Study on Limitations and Exceptions of Copyright and Related Rights in the Digital Environment*, SCCR/9/7, 5. 4. 2003.
- ROGERS, T. - SZARMOSSZEGI, A. *Fair Use in the U.S. Economy. Economic Contribution of Industries Relying on Fair Use*, CCIA, 2011. [online]. [cit. 2011-09-08]. Dostupné z <http://www.ccianet.org/CCIA/files/ccLibraryFiles/Filename/000000000526/CCIA-FairUseintheUSEconomy-2011.pdf>
- STERLING, J. *Draft International Copyright Code*, květen 2001. [online]. [cit. 2011-07-04]. Dostupné z http://www.qmipri.org/documents/icc_english.pdf
- SULLIVAN, J. *Study on Copyright Limitations and Exceptions for the Visually Impaired*, SCCR/15/7, 20. 2. 2007.
- TACD. *Charter of Consumer Rights in the Digital World*. [online]. [cit. 2011-08-06]. Dostupné z http://www.vzbv.de/mediapics/charter_consumerrights_digital_world_tacd_2008.pdf
- TACD. *Resolution and Background Paper on Digital Rights Management, The Sequel*, IP0307. [online]. [cit. 2011-08-08]. Dostupné z

http://tacd.org/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=55&Itemid=

- TACD. *Resolution on Digital Rights Management*, IP01.05. [online]. [cit. 2011-08-09]. Dostupné z <http://www.tacd.org/cgi-bin/db.cgi?page=view&config=admin/docs.cfg&id=275>
- UK GOVERNMENT. *Response To European Commission's Green Paper - Copyright In The Knowledge Economy*. [online]. [cit. 2011-09-17]. Dostupné z <http://www.ipo.gov.uk/c-eupaper.pdf>
- VYSOKÁ SKUPINA EK PRO STRATEGII i2010. *User and Consumer Perspective in the Context of Convergence*. [online]. [cit. 2011-09-06]. Dostupné z http://ec.europa.eu/information_society/europe/i2010/docs/high_level_group/issue_paper_on_user_perspective.pdf
- WESTKAMP, G. *The Implementation of Directive 2001/29/EC in the Member States*, Queen Mary Intellectual Property Research Institute, University of London, 2007. [online]. [cit. 2011-08-09]. Dostupné z http://www.ivir.nl/publications/guibault/InfoSoc_Study_2007.pdf
- WIPO. *Updated Report on the Questionnaire on Limitations and Exceptions*. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_21/sccr_21_7.pdf
- WUNSCH-VINCENT, S. – VICKERY, G. *Participative Web: User-Created Content*, 12. 4. 2007. [online]. [cit. 2011-08-13]. Dostupné z <http://www.oecd.org/dataoecd/57/14/38393115.pdf>

7. Internetové stránky a dokumenty

- ANONYMNÍ. *Intellectual Property: a Digital Rights Campaign*. [online]. [cit. 2011-09-12]. Dostupné z http://www.preoccupations.org/2006/01/intellectual_pr.html
- ANONYMNÍ. *Treaty On Access To Knowledge*, 9. 5. 2005. [online]. [cit. 2011-08-16]. Dostupné z http://www.cptech.org/a2k/a2k_treaty_may9.pdf

- BAKER, B. et al. *Open letter to President Barack Obama*, 28. 10. 2010. [online]. [cit. 2011-08-16]. Dostupné z <http://www.wcl.american.edu/pijip/go/academics10282010>
- BANGEMAN, E. *DRM (on music) is dead. Long live DRM (on video)!* [online]. [cit. 2011-10-14]. Dostupné z <http://arstechnica.com/old/content/2008/01/drm-is-dead-for-music.ars>
- CIPPM et al. *The Proposed Directive for a Copyright Term Extension – A backward-looking package*. [online]. [cit. 2011-08-16]. Dostupné z http://www.cippm.org.uk/downloads/Term%20Statement%2027_10_08.pdf
- COPYRIGHT COUNCIL EXPERT GROUP. *Directions in Copyright Reform in Australia, Reform Proposals*, Copyright Symposium, 13. – 14. 10. 2011. [online]. [cit. 2012-03-18]. Dostupné z <http://www.copyright.org.au/pdf/Copyright%20Council%20Expert%20Group%20-%20Paper%202011.pdf>
- DIGITAL ENTERTAINMENT CONTENT ECOSYSTEM. *Ultraviolet*. [online]. [cit. 2011-10-14]. Dostupné z <http://www.uvvu.com/>
- EUROPEAN COMMISSION. *Digital Agenda for Europe*. [online]. [cit. 2011-08-28]. Dostupné z http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/fiche-dae.cfm?action_id=174
- EUROPEAN COMMISSION. *eYouGuide to your rights online*. [online]. [cit. 2011-08-08]. Dostupné z http://ec.europa.eu/information_society/eyouguidenavigation/index_en.htm
- EUROPEAN COMMISSION. *Statement by Commissioner Karel De Gucht on ACTA (Anti-Counterfeiting Trade Agreement)*, 22. 2. 2012. [online]. [cit. 2012-03-24]. Dostupné z <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=778>
- EUROPEAN PARLIAMENT. *Parliament receives petition against ACTA*, 28. 2. 2012. [online]. [cit. 2012-03-24]. Dostupné z

<http://www.europarl.europa.eu/news/cs/pressroom/content/20120227IPR39337/html/Parliament-receives-petition-against-ACTA>

- EVROPSKÁ KOMISE. *eYouGuide vaše práva na internetu*. [online]. [cit. 2011-08-12]. Dostupné z http://ec.europa.eu/information_society/eyouguide/navigation/index_cs.htm
- FEDERAL REGISTER. *Federal Register*, vol. 75, n. 143, 27. 7. 2010. [online]. [cit. 2011-09-26]. Dostupné z <http://edocket.access.gpo.gov/2010/pdf/2010-18339.pdf>
- FRIEDMAN, L. *The New Media Technologies: overview and research framework*. [online]. [cit. 2011-08-12]. Dostupné z <http://www.scribd.com/doc/54056405/Web-2-0>
- GAYLOR, B. *A Remix Manifesto*. [online]. [cit. 2011-08-11]. Dostupné z <http://www3.nfb.ca/webextension/rip-a-remix-manifesto>
- HILTY, R. et al. *Statement of the Max Planck Institute for Intellectual Property, Competition and Tax Law on the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Criminal Measures Aimed at Ensuring the Enforcement of Intellectual Property Rights*. [online]. [cit. 2011-08-16]. Dostupné z <http://www.ip.mpg.de/files/pdf2/Comments-EnforcementOfIP-Rights.pdf>
- IFLA. *TLIB - Frequently Asked Questions*. [online]. [cit. 2011-09-12]. Dostupné z: <http://www.ifla.org/en/node/5775>
- INTELLECTUAL PROPERTY OFFICE. *Consultation on Copyright*. [online]. [cit. 2011-12-30]. Dostupné z <http://www.ipo.gov.uk/consult-2011-copyright.pdf>
- KUTTERER, C. *Some of the reasons for BEUC's Campaign on Consumers' Digital Rights*. [online]. [cit. 2011-09-08]. Dostupné z http://www.indicare.org/tiki-read_article.php?articleId=162.
- LIFELINESFILM. *My Tribute to Vaclav Havel *** Jak se mně zjevil rok 89 v zimě léta Páně 2011****, 18. 2. 2011. [online]. [cit. 2011-12-30]. Dostupné z <http://www.youtube.com/watch?v=wiFZbbd438g>

- MATULIONYTE, R. et al. *Opinion of European Academics on Anti-Counterfeiting Trade Agreement*. [online]. [cit. 2011-08-15]. Dostupné z http://www.iri.uni-hannover.de/tl_files/pdf/ACTA_opinion_110211_DH2.pdf
- MAX PLANCK INSTITUTE FOR INTELLECTUAL PROPERTY AND COMPETITION LAW. *Flexibilisation of Copyright Law*. [online]. [cit. 2011-06-02]. Dostupná z: http://www.ip.mpg.de/ww/en/pub/research/researchprofile/research_dep/mainfields/interessenausgleich_im_urheber.cfm
- MAX PLANCK INSTITUTE FOR INTELLECTUAL PROPERTY AND COMPETITION LAW. *Reforming the Primary Law Sources of Intellectual Property Law*. [online]. [cit. 2011-06-02]. Dostupná z: http://www.ip.mpg.de/ww/en/pub/research/researchprofile/research_dep/mainfields/reforming_the_primary_law_sour.cfm
- MCCARTHY, S. *Copyright Combinatorics – exercises in the banal mathematics of EU policy*. [online]. [cit. 2011-09-10]. Dostupné z: <http://www.smarimccarthy.com/2011/08/copyright-combinatorics/>
- OFFICE OF THE UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE. *Free Trade Agreements*. [online]. [cit. 2011-06-26]. Dostupné z <http://www.ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements>
- SDRUŽENÍ NA OBRANU SPOTŘEBITELŮ. *SOS: Deklarace šesti práv spotřebitelů v digitálním prostředí*. [online]. [cit. 2011-09-06]. Dostupné z <http://finexpert.e15.cz/sos-deklarace-sesti-prav-spotrebitelu-v-digitalnim-prostredi>
- WIPO. *Contracting Parties to Brussels Convention*. [online]. [cit. 2011-09-17]. Dostupné z http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=19
- WIPO. *Databáze WIPO Lex*. [online]. [cit. 2011-08-08]. Dostupné z <http://www.wipo.int/wipolex/en/>
- WIPO. *Limitations and Exceptions – Studies and Presentations*. [online]. [cit. 2011-09-26]. Dostupné z <http://www.wipo.int/copyright/en/limitations/studies.html>

- THE WITTEM PROJECT. *European copyright code*, 21. 4. 2010.
[online]. [cit. 2011-10-04]. Dostupné z
[http://www.copyrightcode.eu/Wittem_European_copyright_code_21%20a
pril%202010.pdf](http://www.copyrightcode.eu/Wittem_European_copyright_code_21%20april%202010.pdf)

G. Shrnutí

Uživatelská práva v informační společnosti

Disertační práce Uživatelská práva v informační společnosti se zaměřuje na výjimky a omezení autorských práv (dále jen omezení autorských práv) jako na oblast, která se kromě licencovaného užití dotýká uživatelů autorských děl nejpříměji. Uživatelé jsou v pojetí práce v souladu se zahraniční i českou odbornou literaturou chápány v širším smyslu slova jako i konzumenti autorských děl, spotřebitelé či uživatelé digitálního obsahu na internetu. V rámci omezení autorských práv mohou uživatelé užít autorská díla na mimosmluvním základu, bez souhlasu autora a to buď bezúplatně či v podobě úplatných zákonných licencí. Omezení autorských práv zahrnují kromě užití pro osobní potřebu velmi široký okruh užití od citací po tzv. zpravodajské a úřední licence. Koncept uživatelských práv (i přes - z určitého úhlu viděno - jeho faktickou existenci) není dosud v odborné literatuře plně a konzistentně vymezen, přesto se k němu kloní mimořádný akademický zájem pro jeho koncepční a strategický význam. Koncept uživatelských práv představuje spíše než rámec pro skutečná subjektivní práva uživatelů platformu pro nejrůznější snahy o znovunalezení kýžené rovnováhy v autorském právu po období, které bylo zaměřené na expanzi autorského práva a to částečně na úkor postavení uživatele v systému autorského práva.

Předmětná disertační práce je rozdělena na pět hlavních částí. První úvodní část se zaměřuje na obecné představení tématu a některých významných trendů autorského práva současnosti. Tato část sdílí obavy řady akademiků o postavení uživatele v systému autorského práva zejména v návaznosti na fragmentaci úpravy omezení autorských práv a celkové oslabení jejich role. Toto narušení systému rovnováhy autorského práva je vysvětlováno proběhlou expanzí autorského práva, která je rozdělena do teoretických kategorií primární a sekundární expanze a jednotlivých proudů těchto kategorií. Tento fakt spolu s nedostatečnou flexibilitou uplatňování omezení autorských práv v souvislosti se

striktnější interpretaci třístupňového testu a jejich taxativním vymezením v IS ohrožuje následně i legitimitu autorského práva jako takového. Právě devalvace postavení omezení autorských práv vedle bezprecedentního masivního porušování autorských práv na internetu je považována za největší hrozbu autorskému právu současnosti a podtrhuje důležitost zvoleného tématu práce. Závěrem úvodu je uveden přehled odborné literatury, která se tématu uživatelských práv z různých úhlů pohledu dosud věnovala.

Druhá část práce je zaměřena na obecnější aspekty a na vysvětlení některých souvislostí s daným tématem disertační práce. Jsou uvedeny některé hlavní přeměny autorského práva na přelomu tisíciletí související s komunitarizací této oblasti, vlivem mezinárodní normotvorby, rozvojem informačních technologií i větším zapojením veřejnosti do diskuze o autorském právu. Je rozebráno pomalé etablování výslovného zakotvení principu rovnováhy zájmů v autorském právu do právních předpisů. Praktické dosahování rovnováhy zájmů v autorském právu je podrobněji prezentováno na vnitřních i vnějších limitech autorského práva. U vnitřních limitů autorského práva jsou blíže spolu s příklady uvedena omezení vyplývající z předmětu ochrany, splnění formalit v copyrightovém systému autorského práva, omezená doba ochrany či omezený rozsah výlučných práv. U vnějších limitů autorského práva je uváděn vztah k jiným právním oborům, kdy zejména ochrana lidských práv a základních svobod, právo hospodářské soutěže a spotřebitelské právo představují a ve zvýšené míře budou představovat významné hranice v uplatňování autorského práva. I z tohoto důvodu je pak věnována zvláštní podkapitola rozboru vztahu ochrany lidských práv a základních svobod k autorským právům a obecně právům duševního vlastnictví v mezinárodních smlouvách, komunitárním právu i ústavních systémech jednotlivých států. Je jednak konstatováno nejednoznačné lidskoprávní zakotvení práv duševního vlastnictví v jednotlivých předpisech a zároveň lidskoprávní kořeny řady omezení autorských práv, což může přinášet do budoucna interpretační střety. Je provedena klasifikace uživatelů od základních kategorií institučních a koncových uživatelů po jednotlivé podkategorie. Nehomogenní chápání uživatelů v autorském právu je dále deklarováno na nejednoznačném pojetí oprávněného užití, oprávněného uživatele i oprávněného nabyvatele v jednotlivých předpisech komunitárního

práva jako na vzájemně se překrývajících konceptech. Současná angažovanost veřejnosti v diskuzi o budoucnosti autorských práv je vysvětlena díky podrobnému exkurzu do aktivit zainteresovaných neziskových organizací v poslední dekádě zejména na celoevropské úrovni a je tak prezentován vhléd do historie hnutí za uživatelská práva. Jedna z podkapitol je věnována evoluci, samotnému pojmu a rozvoji informační společnosti jako rámci současného vývoje autorského práva. Jako symbol změny chování značné části uživatelů internetu je uváděn přechod k tzv. Webu 2,0 a z toho vyplývající růst vlivu tzv. obsahu vytvářeného uživateli. Tyto trendy a jejich dynamičnost klade velký tlak na právní regulaci a přímo se dotýká i aplikovatelnosti řady tradičních omezení autorských práv v proměňujícím se digitálním prostředí. Následující podkapitola se zabývá teoretickým definičním rámcem omezení autorských práv, používanému názvosloví a vnitřnímu dělení omezení autorských práv. Zmíněny jsou i rozdíly v pojetí omezení autorských práv mezi kontinentálním a copyrightovým systémem, jakož i omezení osobnostních práv. V závěru obecné části je uveden historický exkurz do evoluce omezení autorských práv, kdy je probrán vznik moderního autorského práva v Anglii, uvedeno zakotvení omezení autorských práv v raných autorskoprávních úpravách Anglie, USA, Francie, Německa a Rakousko-Uherska, jakož i úprava této oblasti v prvních bilaterálních a multilaterálních mezinárodních smlouvách i komunitárních předpisech. Důraz je v tomto exkurzu kladen na přehled úpravy omezení autorských práv v historickém kontextu předpisů platných na území ČR od císařského patentu v roce 1846 po předchozí autorský zákon č. 35/1965 Sb. Obecnou část taktéž uzavírá podkapitola zaměřená na ekonomické aspekty omezení autorských práv, kde jsou uvedeny poslední studie o pozitivním vlivu této oblasti na hospodářství EU i USA.

Třetí část práce představuje hlavní nosnou a zároveň nejobsáhlejší část disertace. Tato část se zabývá velmi důkladným rozebráním relevantních ustanovení mezinárodního a komunitárního práva regulujících omezení autorských práv za účelem jejich komparativní aplikace na jim odpovídající ustanovení současného českého autorského zákona č. 121/2000 Sb. Veškerá ustanovení mezinárodních smluv i komunitárního práva jsou rozvedena dle jednotlivých normativních požadavků a na základě dostupné literatury a

judikatury (včetně obsáhlého užití rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie) je uváděn jejich význam zejména s ohledem na praktickou aplikaci. Důraz je kladen na předpisy komunitárního práva, které tvořily přímé vzory pro relevantní ustanovení českého autorského zákona. Samotná ustanovení českého autorského zákona jsou zkoumána co do úspěšnosti transpozice evropských a mezinárodních norem, kdy část jednotlivých ustanovení paragrafů představuje nesprávnou implementaci a disertační práce navrhuje úpravu konkrétních míst *de lege ferenda*. Některá ustanovení českého autorského zákona, která nebyla převzata z komunitárního práva, jsou rozebrána se stejným důrazem po jednotlivých normativních požadavcích. Třetí část disertační práce je uvozena podkapitolou zabývající se třístupňovým testem jako hlavním interpretačním nástrojem současnosti pro rozsah jednotlivých omezení autorských práv. Třístupňový test je rozebrán nejen dle jednotlivých mezinárodních smluv a výskytu v komunitárním právu, ale je i upozorňováno na úskalí jeho textu po jeho poslední implementaci v českém autorském zákoně. Kriticky je debatováno jeho nestejnorodé uvedení napříč jednotlivými normami. Podrobně je uveden význam jednotlivých kroků zejména v souvislosti s výkladem přijatým v rozhodnutí panelu WTO. Samotný případ WT/DS160/R je rozpracován ohledně skutkového základu. Jsou uvedena i alternativní pojetí třístupňového testu spojená mimo jiné se snahami akademické obce o jeho vyváženou interpretaci. V rámci omezení autorských práv v mezinárodních smlouvách je největší pozornost kladena na úpravu v Bernské úmluvě, která tvoří základ pro ostatní mezinárodní smlouvy. Kriticky je nahlíženo na roztroušenou úpravu omezení autorských práv, která vznikala spíše živelně jako určitá protiváha u nově schvalovaných výlučných práv při jednotlivých revizích Bernské úmluvy. Vzhledem ke komparativnímu zaměření práce na evropskou, potažmo českou právní úpravu, je pojednáno méně podrobně o úpravě omezení autorských práv pro rozvojové země dle přílohy Revidované Bernské úmluvy. Dále je uvedena úprava omezení autorských práv v relevantních mezinárodních smlouvách, jako jsou Všeobecná úmluva o autorském právu, dohoda TRIPS, WCT, a rozebrány jsou i omezení práv souvisejících s právem autorským v Římské úmluvě, Ženevské i Bruselské úmluvě a WPPT. Komunitární úprava omezení autorských práv je obsažena ve čtyřech směrnících (směrnici o

právní ochraně počítačových programů, směrnici o právu na pronájem a půjčování, směrnici o právní ochraně databází, směrnici o informační společnosti). Analýza uvedená v této práci se zabývá i mezerami vzniklými touto roztroušenou úpravou, kdy se interpretační problémy z toho vzniklé mohou negativně projevit zejména u komplexního multimediálního digitálního obsahu a multifunkčních produktů, které jsou tak typické pro současný trh. Stěžejní směrnice o informační společnosti je kriticky vnímána pro svou nekonceptnost. Na jedné straně je v této směrnici zakotvena taxativnost úpravy omezení autorských práv a jednostranná flexibilita postavená na třístupňovém testu, které přináší následně strnulou interpretaci národních ustanovení. Zároveň však na druhé straně směrnice ponechává většinu svých ustanovení jako dobrovolných pro transpozici a státy získaly možnost volně regulovat omezení autorských práv pro analogové využití. Toto spolu s nejednoznačně upravenou kogentností čl. 5 i vztahem omezení autorských práv k technickým prostředkům ochrany práv hovoří o nedokonalé harmonizaci.

Čtvrtá část je věnována dalšímu vývoji omezení autorských práv v budoucnu. Úvod této části je věnován zejména jednotlivým aktivitám na mezinárodní úrovni a to jak v oblasti návrhů závazných mnohostranných smluv, tak v případě vývoje prostřednictvím soft law mechanismů, které mnozí považují za možnou variantu budoucího postupu, pokud by mezinárodní normotvorba byla podobně zablokována, jako tomu bylo v posledních letech. Jako příklad možného postupu je uváděna obdoba tuniského modelového zákona pro rozvojové státy či akademické návrhy světového autorskoprávního kodexu. Podrobně a kriticky jsou rozebrány návrhy diskutované ve WIPO na mezinárodní úpravu omezení autorských práv ve prospěch osob se zrakovým postižením či knihoven a archivů. Přestože tyto návrhy obsahují řadu podnětných přístupů a bylo by v zásadě vhodné, aby podobná modernizace pravidel byla na mezinárodní úrovni přijata, tak dosud diskutované texty obsahují řadu slabín a nepředstavují plně vyvážené normy. Na druhou stranu však další změny, které pravděpodobně přinesou dohoda ACTA či návrh mezinárodní smlouvy o ochraně uměleckých výkonů v audiovizí, nejsou přelomového charakteru a nepřinášejí očekávaný nový impuls pro komplexnější a modernější regulaci omezení autorských práv v 21. století.

Následující podkapitola je věnována dalšímu vývoji omezení autorských práv na komunitární úrovni - návrh směrnice o některých povolených způsobech užití osířelých děl, jakož i snaha akademické obce o evropský kodex autorského práva jsou podrobněji analyzovány. Připravovaná novela českého autorského zákona by se podle dosavadních informací neměla hluboce dotknout úpravy omezení autorských práv, proto jsou v další podkapitole diskutovány jen ty změny, které jsou dosud známé, avšak ty by nemusely v určitých aspektech odpovídat plně komunitárnímu právu. Tuto část uzavírá exkurz do konceptu fair use, jelikož ten či jeho prvky jsou často uváděny jako možná budoucí alternativa k stávajícímu modelu uzavřených seznamů omezení autorských práv v Evropě. Právě flexibilita konceptu fair use je v teoretické rovině velmi zajímavá, avšak většina referencí směřuje pouze k jeho provedení v USA, přitom existuje jeho modernější varianta v izraelském autorském právu, a proto tato disertační práce z komparativních důvodů uvádí obě varianty.

Pátá závěrečná část se zaměřila na teoretičtější pohledy na další směřování omezení autorských práv v systému autorského práva. V tomto ohledu taktéž zahrnuje i případné prohloubení omezení autorských práv do uživatelských práv. Na základě předchozích částí, zejména vzhledem k části o budoucím vývoji omezení autorských práv na mezinárodní i komunitární úrovni, disertační práce uzavírá, že následující dekáda bude ve znamení expanze omezení autorských práv. Primární expanze omezení autorských práv se bude zaměřovat na rozvoj nových specifických omezení autorských práv, případně na rozšiřování aplikace stávajících omezení autorských práv na další užití relevantní pro digitální prostředí. Sekundární expanze omezení autorských práv bude probíhat díky jiným právním oborům, zejména v souvislosti se spotřebitelským právem. Tuto horizontální expanzi doplní i vertikální expanze omezení autorských práv ve čtyřech rovinách - kogentní úprava omezení autorských práv, zachování jejich rozsahu i přes technické prostředky ochrany práv, prosazování analogie a rozšiřujícího výkladu a vyšší vymahatelnost omezení autorských práv. Vertikální expanze omezení autorských práv a debata o jejich vymahatelnosti se dá spojit s diskuzí o uživatelských právech. Samotná expanze omezení autorských práv může směřovat (a je tak jednotlivými směry v literatuře již dnes zastoupena)

k třem scénářům – minimalistickému, maximalistickému a praktickému přístupu. Minimalistický přístup rozdělí omezení autorských práv na dvě kategorie, kdy jedna z nich související kupříkladu s odrazem určitých lidských práv a základních svobod získá preferovanější postavení, které bude mít i přednost před např. smluvními ujednáními. Maximalistický přístup je založen na představě vytvoření protipólu výlučných práv v podobě systému subjektivních práv uživatelů. Praktický přístup, ke kterému se kloní i tato disertační práce, je založen na evolučnějším vývoji vztahu autorů a uživatelů vytvořením potřebné flexibility v interpretaci omezení autorských práv, dovození použití analogie a jejich extenzivního výkladu. Další podkapitola se vztahuje ke třem návrhům na úpravu *de lege ferenda*. Návrhy jsou prezentovány na příkladu českého autorského zákona, ale mají svou aplikovatelnost všeobecně, kdy zejména úprava na komunitární úrovni by byla vhodnější kvůli jednotné regulaci vnitřního trhu. Prvním návrhem je zajištění určité vyváženější interpretace třístupňového testu bez zásahu do jeho samotného textu přijetím úvodního ustanovení o účelu zákona zaručující rovnováhu zájmů autorů a uživatelů v autorském právu. Tato určitá preambule byla převzata v upravené verzi z předchozího autorského zákona č. 35/1965 Sb. Druhým návrhem je stanovení možnosti analogie a rozšiřujícího výkladu stávajících omezení autorských práv za předpokladu vyhovění požadavku dobrých mravů/poctivých zvyklostí a třístupňového testu. Třetí návrh pak stanovuje tzv. reverzní vylučující uživatelská práva (tj. bránící ostatním k zásahu do těchto uživatelských práv), avšak pouze ve prospěch oprávněných uživatelů a to jen pro případné další úkony potřebné k naplnění účelu běžného užití díla (znovu za předpokladu splnění požadavku dobrých mravů/poctivých zvyklostí a třístupňového testu). Jednalo by se o určitou omezenou dobu digitálního vyčerpání práv pro spotřebitele, tj. poskytnutí právní jistoty oprávněným uživatelům, a tudíž o motivační podnět pro přechod k užití děl legálním způsobem pro jednotlivé uživatele digitálního obsahu. V další podkapitole jsou podrobněji projednány úskalí a podmínky úpravy uživatelských práv jako skutečných subjektivních práv. Dále je uváděno, že část problémů vyplývajících z limitovanější role omezení autorských práv vyřeší pravděpodobně technický vývoj spojený s nástupem cloud computingu. Závěrem je zmíněn problém

s dosavadní odbornou literaturou, která nedostatečně řešila u jednotlivých scénářů dalšího vývoje i případné uživatelské povinnosti jako určitou kompenzaci za etablování uživatelských práv. Bez dodatečných výzkumů tohoto aspektu (včetně stanovení kupříkladu vyšších uživatelských povinností pro instituční uživatele, než pro koncové individuální uživatele) nebude alternativa v podobě uživatelských práv relevantní. Chybějící element jasně definovaných uživatelských práv a povinností je viděn jako klíčová zbývající část pro dokončení mozaiky moderního autorského práva pro 21. století. Autorské právo je nyní na křižovatce, jelikož nikdy nečelilo tak hluboké krizi legitimacy ze strany široké veřejnosti. Disertační práce apeluje na zrychlení reflexe o budoucím vývoji omezení autorských práv. Takový postup je dosud možný bez střetnutí se všemi nakumulovanými negativními konsekvencemi proběhlé expanze autorského práva. Koneckonců Noe také začal stavět archu, když ještě nepršelo.

H. Summary

The Users' Rights in the Information Society

Dissertation thesis “The Users’ Rights in the Information Society” focuses on the copyright exceptions and limitations (hereinafter referred to as copyright limitations) as an area which, in addition to the licensed use, affects users of copyrighted works in the most direct way. The term “users” is understood in the concept of this work, in accordance with foreign and Czech scientific literature, in a broad sense, covering also consumers of copyrighted works or users of digital content on the Internet. In the context of copyright limitations users are allowed to use copyrighted works on a non-contractual basis, without the consent of the author, either for free or in the form of a paid statutory license. Copyright limitations include a wide range of uses reaching from the quotations through the use for a private purpose to the so-called news reporting and governmental statutory limitations. The concept of users’ rights (despite - as seen from a certain angle - its actual existence) has not been so far defined in the legal literature in a consistent manner. However it attracts an exceptional academic attention for its conceptual and strategic importance. The concept of users’ rights represents - rather than a framework of real subjective rights - a platform for various efforts to regain the desired balance in copyright law after a period that focused on the expansion of the copyright law carried out partially at the expense of the user’s status in the system of copyright law.

The dissertation thesis is divided into five main parts. The first introductory section focuses on the general overview of the topic and the most important trends of the current copyright law. This section shares the concern of many scholars regarding the status of users in the system of copyright law, in particular in relation to the fragmentation of the legal provisions governing the copyright limitations and the weakening of their role in general. This disruption of the balance can be explained by the realized expansion of the copyright law. The

expansion can be divided into theoretical categories of primary and secondary expansion and their respective individual trends. This fact, together with the lack of flexibility in applying the copyright limitations due to stricter interpretation of the three-step test and the closed list of copyright limitations in the Information Society Directive, subsequently threatens even the legitimacy of the copyright law as such. The devaluation of the status of copyright limitations, in addition to unprecedented massive copyright infringements on the Internet, is considered to be the greatest threat to the current copyright law, and underlines the importance of the topic of this work. The final part of the introductory section contains an overview of scientific literature which has been up to the present dedicated to the topic of users' rights seen from different angles.

The second part of this work focuses on more general aspects and on the explanation of some contexts, which are interconnected with the dissertation topic. These topics include the main changes of the copyright law at the beginning of the new Millennium such as the impact of the Community law in this area, the profound influence of the international law-making process, the development of information technologies and greater involvement of the public into the debate on the copyright law. It reflects on the slow establishment of explicit reference in the legal norms to the principle of balance of interests in the copyright law. The achievement of the balance of interests in copyright law in practice is presented in detail on the internal and external limits of copyright law. The internal limits of the copyright law arising from the subject of protection, fulfilling of formalities known in the Anglo-Saxon copyright system, limited duration of copyright protection and limited scope of exclusive rights are shown together with examples. The external limits of the copyright law are presented in relation to other legal fields, especially the protection of human rights and fundamental freedoms, competition and consumer laws. These three legal fields are and increasingly will be representing the important border lines in the application of copyright law. For this reason, there is a special subchapter dedicated to the analysis of human rights and fundamental freedoms in relation to copyright rights and in general to other intellectual property rights in the international treaties, Community law and national constitutional systems of particular countries. It

states on the one hand ambiguous human-rights embodiment of intellectual property rights in the various legal norms and on the other hand human-rights status of number of copyright limitations. Together, these can bring in the future interpretation collisions. A classification of users to the basic categories of institutional users and end-users, including their individual subcategories has been carried out. Non-homogeneous understanding of users in copyright law is declared on the ambiguous conceptions of lawful use, lawful user and lawful acquirer as overlapping concepts of particular directives of the Community law. Current involvement of the public in the debate on the future of copyright law is presented by a detailed review of NGO activities in the last decade, especially at European level, giving insight into the history of the movement for users' rights. One of the subchapters is devoted to the evolution, the concept and development of the information society as a framework of the current development of copyright law. As a symbol of the significant change in the behavior of most Internet users there is mentioned the transition to the so-called Web 2.0 and from that resulting growth of influence of the so-called user-generated content. These trends and their dynamism put big pressure on the legal regulation and directly affect the applicability of many traditional copyright limitations in a changing digital environment. Another subchapter deals with the theoretical definition framework of copyright limitations, the used terminology and with the internal division of copyright limitations. Differences in the concept of copyright limitations between the continental and Anglo-Saxon copyright systems as well as the limitations of moral rights are also mentioned. In the final part of this section there is a general historical review of the evolution of copyright limitations starting from the emergence of modern copyright law in England, the establishment of copyright limitations in the early copyright laws of England, USA, France, Germany and Austria-Hungarian Empire, to the reference to the provisions covering this area in the first bilateral and multilateral international agreements and Community laws. Emphasis in this subchapter is given to the overview of copyright limitations in the historical context of the provisions in force at the Czech territory from the imperial patent in 1846 to the previous Copyright Act No. 35/1965 Coll. The general section concludes with a subchapter focused on economic aspects of

copyright limitations, with a reference to the recent studies on the positive impact of this area on the economies of the EU and the USA.

The third section of this work is of key importance and is also the most extensive part of the dissertation. This section contains a thorough analysis of the relevant provisions of international and Community law regulating copyright limitations for the purpose of their later comparative application to the corresponding provisions of the current Czech Copyright Act No. 121/2000 Coll. All provisions of the international treaties and Community law are analyzed according to particular normative requirements and their effects. Particular attention is paid to the practical application. Their overview is based on the available scientific literature and the case law (judgments of the European Court of Justice are used extensively). There is emphasis on European Union directives, which were direct and relevant sources for provisions of the Czech Copyright Act. The provisions of the Czech Copyright Act themselves are analyzed in terms of the success of the transposition of European and international norms, where a part of the provisions represents an incorrect implementation. The dissertation thesis proposes that these concrete parts should be changed *de lege ferenda*. Certain provisions of the Czech Copyright Act, which were not taken from the Community law, are analyzed with the same emphasis on individual normative requirements. The third part of the thesis is introduced by a subchapter dealing with the three-step test as the present primary interpretative tool for the scope of the particular copyright limitations. A three-step test is not only dealt with in regard to individual international treaties and to its occurrence in the Community law, but also it is drawn attention to problems related to its own text after the last implementation in the Czech Copyright Act. This chapter critically debates its non-homogenous use across various norms. The meaning of individual steps is presented in detail, in particular in connection with the interpretation adopted by the WTO panel decision. Decision WT/DS160/R itself is also elaborated on a factual basis. There are also mentioned alternative approaches to the three-step test associated i.a. with the efforts of the academic community for its balanced interpretation. Within the copyright limitations in the international treaties, the greatest attention is paid to provisions in the Berne Convention forming the basis

for other international agreements. This part critically approaches the fragmented set-up of this area that emerged rather spontaneously as a counterweight to the newly approved exclusive rights in the various revisions of the Berne Convention. Given the comparative focus of this work on European and Czech legislation, the copyright limitations for developing countries under the Annex to the Revised Berne Convention are discussed in less detail. The chapter also discusses the provisions governing copyright limitations in the individual treaties such as the Universal Copyright Convention, the TRIPS Agreement, and the WCT as well as the limitations to neighboring rights in the Rome Convention, Geneva and Brussels Convention and the WPPT. Copyright limitations in the Community law are contained in four directives (Directive on the legal protection of computer programs, Directive on rental right and lending right, Directive on legal protection of databases, Directive on the Information Society). The work also analyses gaps arising from this fragmented regulation. The interpretation problems arising from these legal gaps can negatively occur especially in case of complex multimedia digital content and multi-functional products that are so typical for the current market. The key Directive on the Information Society is critically perceived for its non-conceptual scope. On the one hand it establishes an enumerative list of copyright limitations and unilateral flexibility built on the three-step test, which brings subsequently a rigid interpretation of national provisions. However it leaves on the other hand most of its provisions as voluntary for transposition and it grants freedom to the Member States as far as copyright limitations for analogue use are concerned. Together with the ambiguously regulated overridability of art. 5 by the contracts and with the relation of copyright limitations to the technical protection measures, this proves the imperfect harmonization.

The fourth section is devoted to the further development of copyright limitations in the future. The introductory part of this section focuses on particular activities at the international level in the area of proposals of binding multilateral agreements as well as the case of development through soft law mechanisms. The latter is considered by many as a possible option for further progress to avoid the blocked international law-making process, as has happened in recent years. Examples of a possible development in analogy to the Tunisian model law for

developing countries or academic proposals for world copyright code are given. There are deeply analyzed proposals discussed in the WIPO concerning the international provisions on copyright limitations for people with visual impairment or for libraries and archives. Although these proposals contain many stimulating approaches and would in principle be useful for a similar modernization of the rules adopted at the international level, the discussed texts so far include many weaknesses and do not present fully balanced norms. On the other hand, some changes that will probably be introduced by the ACTA agreement or the draft of the international treaty on the protection of audiovisual performances, are not ground-breaking in nature and do not bring the expected new impetus for a more comprehensive and modern regulation of copyright limitations in the 21st century. The following subchapter is focused at the further development of copyright limitations at Community level. It analyses the proposal of a directive on certain permitted uses of orphan works as well as the academic efforts for the European Copyright Code. The planned revision of the Czech Copyright Act, according to current information, should not deeply affect the copyright limitations. Therefore the following subchapter discusses only the changes that are so far known, and that would not in some cases fully conform to certain aspects of the Community law. This section is concluded by short review of the concept of fair use, since the fair use or its components are often cited as possible future alternatives to the current model of closed list of copyright limitations in Europe. The flexibility of the concept of fair use is very interesting at the theoretical level. Most references have focused only on its implementation in the USA, while there is a more modern variant of fair use in the Israeli copyright law. This thesis therefore studies both variants for comparative reasons.

The fifth and final section focuses on more theoretical perspectives of the future direction of copyright limitations in the system of copyright. In this respect, it also encompasses a possible deepening of copyright limitations to the users' rights. Based on the previous sections, particularly with regard to the section on future development of copyright limitations on the international and Community level, the dissertation thesis concludes that the next decade will be marked by the expansion of copyright limitations. Primary expansion of copyright limitations

will be focused on the development of new specific copyright limitations or eventually on the extension of application of the existing ones to additional uses relevant to the digital environment. Secondary expansion of copyright limitations will take place owing to other legal fields, particularly in relation to consumer law. This horizontal expansion will be complemented also by the vertical expansion of copyright limitations at four levels - mandatory treatment of copyright limitations, maintenance of their scope despite the technical protection measures, promotion of legal analogy and extensive interpretation and higher enforceability of copyright limitations. Vertical expansion of copyright limitations and the debate on their enforceability can be combined with the discussions about the users' rights. The actual expansion of copyright limitations may lead (and it is already represented by these particular directions in the scientific literature today) to three different scenarios, - minimalist, maximalist and practical approaches. A minimalist approach divides copyright limitations into two categories where one associated e.g. with the mirroring of human rights and fundamental freedoms gains preferential status, which will have even priority over e.g. contractual arrangements. A maximalist approach is based on the notion of creating a counterpart of the exclusive rights in the form of subjective users' rights. A practical approach, to which this dissertation thesis tends, is based more on the evolutionary development of the relationship between authors and users by creating the needed flexibility in the interpretation of copyright limitations, allowing the use of legal analogy and an extensive way of their interpretation. The following subchapter applies the three proposals *de lege ferenda*. The proposals are presented on the example of the Czech Copyright Act, however they have a general applicability, especially where the adjustment at the Community level would be preferable due to a need of common framework in the Internal Market. The first proposal is to create a more balanced interpretation of the three-step test without changing its actual text by the adoption of the introductory provision on the purpose of the Act guaranteeing the balance of interests of authors and users in copyright law. This kind of preamble was taken over in a modified version from the previous Copyright Act No. 35/1965 Coll. The second proposal is to establish the possibility of analogy and extensive interpretation of the current copyright

limitations subject to prerequisite of compliance with the requirement of bona fide/fair practices and with the three-step test. A third proposal, then set the so-called reverse exclusion users' rights (i.e. preventing others from interfering into these users' rights), but only for the benefit of lawful users and only for other eventual acts necessary to fulfill the purpose of the ordinary use of the work (again provided that the requirements of bona fide/fair practices and the three-step test are fulfilled). This would be a certain limited version of digital exhaustion of rights for consumers, i.e. providing the legal certainty to lawful users, and thus the motivational impetus for the transition to the use of works in a legal way for the users of the digital content. In the following subchapter the pitfalls and conditions of adopting the users' rights as the truly subjective rights are discussed in detail. Furthermore it is stated there that part of the problems arising from a more limited role of copyright limitations is likely to be solved by the technological developments associated with the expansion of cloud computing. In the final part of this section a problem is mentioned concerning the existing scientific literature, which has so far insufficiently dealt with various scenarios of further development where eventual users' obligations would be seen as a kind of compensation for the adoption of users' rights. Without the additional research in this aspect (including the set-up, for example, of higher users' obligations for institutional users than for individual end-users), the alternative of the users' rights will not be relevant. The missing element of the well-defined users' rights and obligations is seen as the remaining core part for finalizing the mosaic of the modern copyright law for the 21st century. Copyright law is currently at a cross-road as it has never been challenged by such a deep crisis of legitimacy from the public. This work encourages proceeding faster with the reflection for the future progress of copyright limitations. This progression remains possible without encountering all of the accrued negative consequences of the expansion of copyright law. In the end Noah too started to build the Arch before it really began to rain.

I. Seznam klíčových slov

třístupňový test, uživatelská práva, výjimky a omezení autorských práv.

J. Keywords

three-step test, users' rights, copyright exceptions and limitations.